

La Vall d'Uixó
*en el temps de la lloctinència
de l'infant Martí*

(1372 – 1396)

Edició a cura de
Rosa M. Gregori Roig

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

•
2019

*f*onts històriques valencianes

La Vall d'Uixó
*en el temps de la lloctinència
de l'infant Martí
(1372 – 1396)*

*L*a Vall d'Uixó
*en el temps de la lloctinència
de l'infant Martí*

(1372 – 1396)

Edició a cura de
Rosa M. Gregori Roig

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

•
2019

*f*onts històriques valencianes

Directors de la col·lecció
Antoni Furió i Enric Guinot

Aquesta obra està sota una Llicència Creative Commons
Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional.

© Rosa M. Gregori Roig, 2019

© D'aquesta edició: Universitat de València, 2019

Disseny de la col·lecció: J.P.

Il·lustració de la coberta:

Antoni Josep Cavanilles i Tomás López Enguídanos,

Vista del valle de Uxó (1795), gravat calcogràfic
en *Observaciones sobre la historia natural, geografía, agricultura,*
población y frutos del Reyno de Valencia.

Correcció: Pau Viciano

Maquetació: Inmaculada Mesa

ISBN: 978-84-1118-035-1

<http://dx.doi.org/10.7203/PUV-OA-035-1>

Edició digital

*A la meua mare, Leo,
per tantes coses, en especial,
ara i ací per sembrar
l'estima pel nostre poble*

Introducció

Les torres de guaita, el castell, el traçat urbà del casc antic del poble, els enterraments, l'obra en ceràmica o d'altres elements materials que l'arqueologia ha exhumat i continua rescatant, són les poques petjades o monuments incòlumes en què podem reconèixer l'existència de l'aljama musulmana d'Uixó. Historiar la Vall del darrer quart del segle XIV significa, doncs, descobrir els indicis que sobre aquells mudèjars perduren en els arxius. La memòria pròpia d'aquells poblaments medievals desaparegué en ser expulsats els moriscs al segle XVII. Privats dels documents generats per aquells encara mudèjars vellers, hem de reconstruir la seua realitat històrica mitjançant els pocs i dispersos testimonis en llengua àrab que ens han pervingut, i els nombrosos documents coetanis que han subsistit, majoritàriament en llengua llatina o vernacle, els quals ens aporten, però, la percepció de l'administració cristiana sobre aquella aljama sarraïna.¹

El present diplomatarí focalitza l'atenció sobre l'aljama d'Uixó sota el domini senyorial de l'infant Martí d'Aragó, futur Martí I l'Humà, i la seua esposa

¹ Els documents àrabs conservats en els arxius històrics actuals d'arreu de l'antiga Corona d'Aragó són identificats i catalogats individualment, per la seua singularitat i excepcionalitat. Vegeu la col·lecció de documents àrabs de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (a partir d'ara: ACA) o el treball de recuperació de testimonis en llengua àrab dut a terme per Ana Labarta i Carme Barceló, citades a la bibliografia final. L'edició dels documents que ací presentem ens planteja el problema de la transcripció literal dels noms propis hispanoàrabs o islàmics copiats per escriptors avesats i formats en llengua llatina o vulgar. Com apunta Ana Labarta, cada mot havia estat un element codificat inicialment en el sistema àrab i que, transmès oral-

ment, era tornat a codificar per una altra persona en el sistema llatí. El que contemplem és, per tant, la interpretació segons la fonologia catalana d'un nom propi pronunciat en una altra llengua, l'àrab hispànic, a la qual no s'adapten gens bé els grafemes llatins; uns sons que, a més, els escriptors, desconexors de la llengua àrab, tampoc no distingien correctament. Com a conseqüència, són constants les vacil·lacions, reflectides en les múltiples variants gràfiques donades a un mateix nom o cognom, i en els ratllats o sobreescrits a posteriori. Per reflectir fidelment aquell fenomen, els noms propis hispanoàrabs del diplomatarí han estat transcrits seguint literalment l'original, amb totes les seues variants.

la comtessa Maria de Luna, durant els regnats del rei Pere el Cerimoniós i Joan I el Caçador. L'acció jurisdiccional que dugueren a terme els infants en les seues propietats durant aquesta època s'adcrivia a l'administració reial i s'escripturà, en conseqüència, entre els volums corresponents a la lloctinència del rei Joan I dels registres de la Reial Cancelleria de la Corona d'Aragó establerta a Barcelona.

La investigació sobre l'evolució de la comunitat musulmana d'Uixó a través dels documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó no s'havia fet. Aquest arxiu, hereu de l'Arxiu Reial de Barcelona creat l'any 1318, és el principal arxiu reial medieval de tota la Mediterrània. Cal d'acudir-hi, almenys fins a l'entrada en escena dels arxius regnícoles al principi del segle XV, perquè és el custodi de la memòria governativa d'aquells temps. En el Palau Reial Major de Barcelona la monarquia medieval de la Corona d'Aragó diposità els Registres de la Reial Cancelleria. On document darrere document van ser escripturats els privilegis, prerrogatives i provisions emanades del poder reial. N'he extret aquells que expressen, amb molts matisos i profunditat de detall, la història d'Uixó a les darreries del segle XIV. Els registres cancellerescos, base d'aquesta col·lecció documental, ens han pervingut quasi sense cap pèrdua ni dany, gràcies al treball de generacions d'arxiviers. Són una font històrica de magnitud inigualable arreu d'Europa i un tresor cultural grandios.

1

La Casa Reial menciona Uixó ja a la primera de les seues grans cròniques, que dóna notícia dels andalusins del castell i la vall d'Uixó al segle XIII.² Fou el rei en Jaume el Conqueridor qui hi deixà escrita la descripció de la presa o rendició dels sarraïns d'Uixó.³ Tanmateix, en el context de persistents incursions i hostilitats entre cristians i musulmans, els contactes haurien estat anteriors.⁴ La conquesta del Regne de València avançava, i el rei en Jaume acceptava pactes de rendició, perquè es trobava en una posició de força enfront la feblesa i divisió de les aljames sarraïnes. Aquestes proposaven capitulacions a canvi de la tolerància de les seues creences religioses i costums tradicionals.⁵ Dit procediment, repetit arreu del

¶² Vegeu Honori GARCIA I GARCIA, «La gobernación foral deça lo riu d'Uxó», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XIV (1933), p. 426. ¶³ És conegut el passatge descrit en la crònica de Jaume I, vegeu els capítols 249 a 253 del *Llibre dels feits del rei en Jaume*. Edició a cura de Ferran Soldevila; revisió filològica de Jordi Bruguera; revisió històrica de Maria Teresa Ferrer i Mallol, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2007, pp. 318-320. ¶⁴ De fet la primera cita cronística d'Uixó és d'un poc abans en la presa d'Almassora, quan el rei comenta que a l'octubre (probablement de l'any

1234, tot i que hi ha discrepàncies entre historiadors) poc després d'una cavalcada a la Ribera del Xúquer, mentre feien embats i guerrejaven en Onda, Nules, Uixó i Almenara, no varen gosar endinsar-se a la serra d'Espadà. Vegeu el capítol 189 del *Llibre dels feits...*, p. 269 i nota 1208. ¶⁵ De les treves i tractats de rendicions en parla Robert I. BURNS a *L'Islam sota els croats. Supervivència colonial en el segle XIII al Regne de València*, València, Eliseu Climent, 1990, vol. 1, pp. 212-227, 266-272, fa referència a les condicions de capitulació pactada entre el rei en Jaume i els sarraïns d'Uixó.

regne, permeté una conquesta sense més gran batalla que la del Puig, per la presa de València. La rendició de la Vall, per tant, no fou una excepció. Els missatgers de l'aljama i vells d'Uixó es presentaren davant del rei en la Quaresma (dimecres de cendra, 17 de febrer) de 1238, mentre el monarca era a Almenara, ja ocupada. Segons explica el sobirà, li comunicaren que

si els volíem fer bé, que ens retrien los castells [d'Uixó, Nules i Castro]. (...) E donam-los ovelles e cabres tro a mil cinc-centes, e seixanta vaques, e à vestir a trenta, e donam-los tres rocins. E faem-los cartes de la llur llei que la tinguessen, e de totes llurs costums així con les solien haver en temps de sarraïns, e que ens donassen dretura així con faïen al rei llur. E ells dixeren qui els daria açò; e nós dixem que els ho daríem nós dins tres dies e que no ens leixassen de retre los castells, que nós prometíem que així els ho atendríem. E ells cregueren-nos-en. E no havia ab nós sinó Don Lladró e nou cavallers. E dixeren-nos los sarraïns que ens acostàssem al castell, e retrien-lo'ns.⁶

A partir de les capitulacions i acords signats i confirmats a la carta pobla de 1250, Uixó esdevingué una més de les aljames pertanyents al Patrimoni Reial. Com les altres, gaudia d'una relativa autonomia organitzativa a nivell intern, però els seus membres i béns eren considerats jurídicament meres propietats del reial patrimoni, que la Corona tutelava a través del seu oficial patrimonial superior, el batlle general del regne, al qual restaven totes plenament sotmeses.⁷ Ell era el seu jutge privatiu, i el protector dels moros de reialenc davant l'hostilitat latent dels repobladors cristians, que esclataria dramàticament en l'assalt a la moreria de València del 1455. La mateixa condició aparentment denigrant de «propietat del rei» esdevenia així l'únic factor que els atorgava una certa protecció davant de les transgressions d'altres oficials reials, o dels abusos dels seus senyors laics i eclesiàstics, quan les aljames havien estat cedides o venudes per la Corona com a aljames de senyoria.

En resum, la salvaguarda dels mudèjars depenia de la voluntat del monarca, plasmada primer en les cartes de poblament signades un segle abans i, posteriorment, en els privilegis reials obtinguts per les aljames a canvi de diners. El rei, amb la carta pobla, havia assegurat als musulmans de la Vall d'Uixó que es respectarien les seues cases, béns, terres i pastures. Com en altres casos semblants, també els havia reconegut el seu culte i pràctica religiosa, i el dret d'administració interna segons la llei islàmica, amb elecció dels seus propis representants i el manteniment de la propietat de mesquites i cementeris. Així mateix, els havia concedit

¶⁶ Les cites estan extretes de l'edició mencionada del *Llibre dels feits*, pp. 318-319. ¶⁷ La institucionalització de la batllia ve descrita a la rúbrica XVIII del Furs: «Batle e la Cort», cfr. *Furs de València*, a cura de Germà Colom i Arcadi Garcia, Barcelona, Barcino, 1970, vol. 1, pp. 162-164. Vegeu Leopoldo PILES ROS, *Estudio documental sobre el Bayle general de Valencia, su autoridad*

y jurisdicción, València, Institució Alfons el Magnànim, 1970, a les pp. 36-48 detalla les àmplies facultats legals del batlle general sobre la comunitat musulmana. Els volums de la batllia custodiats a l'Arxiu del Regne de València testimonien la intervenció directa del batlle general de València en els assumptes dels oficials, alamí i jurats de l'aljama d'Uixó.

una llibertat de moviments que els permetia viatjar a altres territoris peninsulars musulmans, dur els ramats a pasturar i comprar blat fora del terme, o circular amb les seues mercaderies pels mercats més pròxims. A més, havia prohibit als cristians viure-hi sense consentiment previ de la comunitat mudèjar.⁸ Poc més d'un segle després, l'any 1372 (data del primer document que ací transcrivim), l'aljama d'Uixó continuava formant part de la aleshores ja minoria social musulmana del Regne de València, que patia la subjugació i la marginació imposades per una societat cristiana que va anar superposant als acords primitius de les cartes de poblament tota una legislació general discriminatòria.⁹

El present diplomatarí té tres protagonistes: l'aljama d'Uixó, l'infant Martí, secundogènit del rei Pere el Cerimoniós, i la comtessa de Luna, Maria, la seua esposa. Martí va nàixer a Perpinyà el 29 de juliol de 1356.¹⁰ Maria es pensa que ho feu dos anys després, el 1358.¹¹ Les capitulacions matrimonials foren signades el 4 de juliol de 1361; el matrimoni tingué lloc el 13 de juny de 1372.¹² Ens ho descriu Pere el Cerimoniós en la seua crònica: «Més avant fem fer noces al nostre fill menor, l'infant don Martí, ab la filla qui era romasa del comte de Luna, qui era mort temps havia, la qual era romasa heretera de son pare, jatsia lo dit infant e comtessa fossen estat esposats en poquesa».¹³ Probablement, el rei es refereix a la minoria

¶ ⁸ Vegeu Honori GARCIA I GARCIA: «Carta puebla de la Vall de Uxó por don Jaime I en agosto de 1250», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XIII (1932), pp. 168-176; Enric GUINOT, *Cartes de repoblament medieval valencianes*, València, Generalitat Valenciana, 1991, pp. 224-226; Vicent GARCIA EDO, *La carta pobla de 1250 i el dret dels musulmans de la Vall d'Uixó*, Vall d'Uixó, CEV, 2000, pp. 36-47 i 77-84. ¶ ⁹ Les restriccions dels moviments en són una prova. En el diplomatarí es palesa en el cas de Çaat Almacet, moro d'Almacet, que ha de suplicar a l'infant permís per a traslladar-se a viure a la Vall d'Uixó, que li fou concedit (doc. 162 i doc. 209). Veure els permisos i llicències aconseguides per aquests mudèjars d'Uixó estudiats en Rosa Maria GREGORI ROIG, «*Emfranchimus et franchos et immunes facimus vos*»: aproximació a la vida dels mudèjars d'Uixó a través d'uns privilegis de franquesa (segles XIV-XV), *Aigualit: Revista del Centre d'Estudis Vallers*, núm. 15 (2017), pp. 165-211. ¶ ¹⁰ L'infant Martí fou emancipat el 7 d'agost de 1358, cfr. ACA, Reial Cancelleria (a partir d'ara: RC), Registre 1547, f. 5r-5v. Un cop emancipat l'infant queda sota la tutela de la seua mare Elionor de Sicília, per ordre del rei Pere el Cerimoniós, cfr. ACA, RC, Registre 1547, ff. 6r-7r. Vegeu la biografia feta per M. Teresa FERRER I MALLOL, «Martí I

l'Humà (1396-1410), el darrer rei de la dinastia barcelonina», en Martí l'Humà. *El darrer rei de la dinastia de Barcelona (1396-1410). L'Interregne i el Compromís de Casp*, Barcelona, IEC, 2015, pp. 11-48, especialment per a la infantesa de Martí p. 15, nota 23. ¶ ¹¹ Na Maria era la primogènita del comte de Luna, Lope de Luna, a qui el rei havia premiat, per la seua lluita contra la Unió aragonesa, amb la creació d'aquell comtat (1348) i la governació vitalícia d'Aragó. Vegeu Àurea L. JAVIERRE MUR, *Maria de Luna, reina de Aragó*, Madrid, CSIC, Instituto Jerónimo Zurita, 1942, pp. 8-9. ¶ ¹² Les esposalles foren signades a Saragossa el 1361, ACA, RC, Registre 1547, ff. 38v-43v; i el casament a Barcelona el 1372, ACA, RC, Registre 1554, ff. 32r-36v, editat per A. L. JAVIERRE, *Maria de Luna...*, pp. 182-189. ¶ ¹³ *Crònica de Pere III el Cerimoniós*. Edició a cura de Ferran Soldevila; revisió filològica de Jordi Bruguera; revisió històrica de M. Teresa Ferrer i Mallo, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2014, vol. 4, p. 403. El 6 de juliol de 1372 s'escripturà a Barcelona, tant el matrimoni de l'infant Martí amb Maria, comtessa de Luna, com la respectiva concessió del dot per la Casa Reial, que incloïa, entre d'altres, la Serra d'Esllida i la Vall d'Uixó (que comprenia Castro i Alfonteguilla), cfr. ACA, RC, Registre 1554, ff. 32r-36r i 36v-38r.

d'edat d'ambdós quan foren casats, perquè certament el comtat de Luna no era poca cosa. Atés el cabdal de rèdits senyorials que es dirigirien cap a la Corona a resultes del matrimoni de Martí amb l'hereva de la família aragonesa més rica de la seua època, és indiscutible que el rei Pere s'esforçà en l'enllaç que faria actuar al seu fill Martí com a titular consort del comtat de Luna. Aquest unit a les altres propietats atorgades, és a dir, el comtat de Besalú (1368),¹⁴ el comtat de Xèrica (1372),¹⁵ el Regne de Sicília (1380),¹⁶ i, ja en regnat del seu germà Joan I, el ducat de Montblanc (1387),¹⁷ convertiren l'infant Martí en un dels senyors feudals més importants de la Corona d'Aragó.¹⁸ Martí fou dotat a més a més de les dignitats de senescal (1369),¹⁹ lloctinent del Regne de València (1378)²⁰ i governador general, lloctinent i capità general del Regne d'Aragó (1387).²¹ Aquesta carrera política, unida als rèdits dels territoris i propietats de què n'era titular, l'erigirien en un dels membres més influents de la Casa reial.

En les cartes que Martí i Maria, criats des de petits a la mateixa cort, s'intercanviaren per afers de govern i disposicions sobre l'administració de les seues senyories destil·la un llenguatge tendre, amb paraules d'estima, bona voluntat i

¶¹⁴ La donació del comtat de Besalú incloïa la vila de Camprodon i el vescomtat de Bas, cfr. ACA, RC, Registre 1547, ff. 91v-92v i també 97r-100v, hem d'agrair a la companyera arxivera Beatriz Canellas l'estudi i totes les informacions i referències documentals relatives als títols de l'infant i posterior rei, Martí. Vegeu també ACA, RC, Registre 1578, ff. 145r-149v i 2026, ff. 7r-10r. ¶¹⁵ ACA, RC, Registre 1554, ff. 21r-24v, 66v-67v i 2102, ff. 5v-8r. ¶¹⁶ ACA, RC, Registre 1554, ff. 53v-55v, 55v-60v, 61r-62r i 109r-111v; i 1557, ff. 2v-4r. ¶¹⁷ ACA, RC, Registre 2102, ff. 12r-15v. ¶¹⁸ Enumerant tan sols les possessions atorgades al Regne de València, Martí posseïa, des dels dos anys Elx, amb el seu port del cap de l'Aljub i Crevillent (8 d'agost de 1358, ACA, RC, Registre 1547, ff. 7v-10v i 11r-13v; puntualitzant la donació anys després el 22 de gener de 1366, cfr. ACA, RC, Registre 2102, ff. 5v-8r). Després vingué el comtat de Xèrica (1372), senyoria formada per l'antiga baronia de Xèrica (Pina, el Toro, Suera, Fanzara, Veo i Eslida). A les quals el rei uní Xelva, Altura, les Alcubles, Gaibiel, el castell i vall d'Uixó (inclosa l'alqueria d'Alfondeguilla, s'adjuntarien Viver i Caudiell, un cop redimides l'any 1377, amb els rèdits del comtat de Besalú). I agregant-se l'heretat de sa mare, Elionor de Sicília (Alcoi, Llíria, Gorga i les valls de Seta i Travadell) i Penàguila, es conformà definitivament un patrimoni digne d'un infant del Casal reial. Rescabalant-lo dels diversos comtats

que el rei intentà erigir al seu favor, sense èxit. Que foren els de Morella (1357-1366), que incloïa les seues aldees, Borriana i Suera a Aragó; el de la Plana (1368), que neix d'un heretament anterior fallit: el comtat d'Uixó (1356-1367: format per possessions a Aragó, Catalunya i a València pel castell i vall d'Uixó, Borriana, Castelló de Borriana, Vila-real i Nules), el nou comtat, dit de la Plana, incloïa Castelló, Vila-real, el castell i vall d'Uixó, drets i castell de Nules, Borriol, Onda, Artana, Betxí, Xilxes i Moncofa. La resistència i avalots de castellanencs i vila-realencs per no perdre la senyoria reial, comportà que no és consolidés el comtat de la Plana, i finalment, el rei atorgà al primogènit Joan, Vila-real, el castell i vall d'Uixó i els drets reials de Nules, permutant-los per uns territoris a Catalunya constituïts com a comtat de Besalú (1368-1377) a favor de l'infant Martí, com ja hem esmentat. Vegeu M. T. FERRER I MALLOL, «Martí I l'Humà (1396-1410), el darrer rei...», pp. 16-23. ¶¹⁹ ACA, RC, Registre 1547, ff. 103r-106r. ¶²⁰ ACA, RC, Registre 1263, ff. 3v i 4r. ¶²¹ L'onze de maig Joan I el nomenà governador, cfr. ACA, RC, Registre 2102, ff. 15v-16v, i Registre 2026, ff. 19v-20v, tot augmentant les seues atribucions jurisdiccionals el 9 d'octubre de 1389, cfr. ACA, RC, Registre 2102, ff. 27v-28v i 2026, ff. 37r-38r. I el 6 de juliol lloctinent, cfr. ACA, RC, Registre 2102, ff. 16v-17v i 17v-18r; igualment ACA, RC, Registre 2026, ff. 20v-21v i 22r-v.

benaurances: «Comtessa. Reebuda vostra carta vos responem que nós som ben sans e en bona disposició de nostra persona, Déus mercè, e havem haüt gran plaer com havem sabuda vostra bona sanitat e de nostres fills, pregant-vos affectuosament que ns en certifiquets per vostres lletres com pus sovén porets» (doc. 106). L'infant Martí confiava plenament en Maria de Luna. La nomenà procuradora general per administrar i governar els ducat, comtat, marquesat i totes i cadascun dels seus béns (doc. 269), mentre ell es traslladava a Sicília, el gener de 1392, com administrador d'aquell regne en nom del seu fill, Martí el Jove.

De Maria es lloa la seua capacitat de govern,²² atesa la cautela i bona administració del seu heretatge. De les propietats del comtat de Luna corresponents al Regne de València, destaquem la senyoria de Sogorb. Esdevingué el centre d'operacions de la família Luna sobre les seues possessions en el regne,²³ incloses la Vall d'Almonesir, Benaguasil, la Pobla de Vallbona i Paterna.²⁴ En el testament de Lope de Luna es disposava que s'havia de preservar la independència i totalitat del comtat.²⁵ El matrimoni de la seua hereva forjà un patrimoni econòmic feudal ingent; en una sola casa es fonien els territoris pertanyents als llinatges de la casa reial d'Aragó i de la casa Luna. L'administració domèstica del seu extens patrimoni familiar passà així de senyorial a reial, i permeté finançar els projectes bèl·lics i expansionistes de la Corona.²⁶ La mort precoç de Maria, l'any 1407,²⁷ deixà l'usdefruit de tots els seus bens al seu espòs, i l'herència universal al seu fill, Martí de

¶²² Una selecció de cites cronístiques sobre el rei Martí en M. Teresa FERRER I MALLOL, «El rei Martí i el seu regnat a través de textos de cròniques», en *Martí l'Humà: el darrer rei...*, pp. 901-962. ¶²³ Vegeu Honori GARCIA I GARCIA, *Los orígenes del ducado de Segorbe*, Castelló, Sociedad Castellonense de Cultura, 1933, p. 17, nota 1. ¶²⁴ Vegeu el document de les esposalles datades el 4 de juliol de 1361 i el de casament registrat el 7 de juliol de 1372, a més de dos documents datats el 6 de juliol de 1372, sobre el dot atorgat a na Maria, cfr. ACA, RC, Registre 1554, ff. 36v-38r i l'assignació de la seua cambra, Registre 1554, ff. 38v-41r. Sobre l'extensíssima base feudal patrimonial dels infants pactada des del 1361 al 1372 vegeu Francisco Javier CERVANTES PERIS, *La herencia de María de Luna. Una empresa feudal en el tardomedievo valenciano*, Sogorb, Ayuntamiento de Segorbe, 1998, pp. 27-33. La relació dels llocs que comprenia herència aragonesa del Comtat de Luna, cfr. ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, volums, sèrie general, 2650, 2651 i 2652. ¶²⁵ Cfr. Núria SILLERES, *Maria de Luna. Poder, piedad y patronazgo de una reina bajomedieval*, Saragossa, Institución Fernando el

Católico, 2012, pp. 32-33; extractes del testament foren transcrits per J. CERVANTES PERIS, *La herencia de María de Luna...*, pp. 41-42 i 277-280. ¶²⁶ Una anàlisi de l'administració comptable del patrimoni senyorial dels infants de la seua tresoreria i dispensaria a: A. L. JAVIERRE, *Maria de Luna, reina...*, pp. 166-168; Salvador CLARAMUNT, «Un pliego de cuentas de María de Luna conservado en el Archivo de la Basílica del Pino de Barcelona», en *la España Medieval: Estudios dedicados al profesor don Julio González González*, Madrid, Universidad Complutense, 1980, pp. 75-88; Juan F. UTRILLA, «Un libro de cuentas del infante aragonés Martín conservado en el Archivo de la Corona de Aragón», *Aragón en la Edad Media*, 5 (1983), pp. 167-206; José Luis ARGUDO PÉRIZ et al. *El señorío jurisdiccional de María de Luna. Un «registro de cartas» de 1409*, Saragossa, Instituto Fernando el Católico, 1988. I, més recentment, l'obra de F. J. CERVANTES PERIS, *La herencia de María de Luna...* ¶²⁷ Mor a Vila-real a les acaballes de l'any 1407, vegeu Daniel GIRONA LLAGOSTERA, *La darrera malaltia de la Reyna Maria de Luna (1407)*, Barcelona, 1922.

Sicília. En morir tots dos, acabaren retornant a la Corona.²⁸ Aquest és la principal raó per la qual un gran nombre dels documents que correspondrien a les senyories valencianes dels infants els trobem a la Reial Cancelleria.

2

Qualsevol que siga l'objecte d'una investigació sobre l'època medieval i moderna a la Corona d'Aragó, deuria recórrer als registres de la seua Cancelleria. L'engranatge administratiu es trobava a la fi del segle XIV, període que ens ocupa, plenament consolidat. Tenia més d'un segle d'experiència. Des de mitjan segle XIII, amb la influència de les pràctiques notariales, el desenvolupament del *ius commune* i la generalització de l'ús del paper com a matèria escriptòria, la Corona d'Aragó havia anat desenvolupant un eficaç aparell burocràtic. La codificació del seu funcionament a partir de la promulgació de les *Ordinacions de la casa i cort* de Pere el Cerimoniós (1344) estructurà les pràctiques consuetudinàries de registració dels documents. Es diversificaren els manaments i privilegis regis expedits, i es va desenvolupar una cúria de funcionaris cada vegada més especialitzats en les diverses tasques que implicava l'expedició de la documentació reial. El canceller i el vicecanceller n'ostentaven la presidència. El regent i el protonotari o guarda-segells comandaven una veritable host de secretaris, escrivans de manament, escrivans de registre, *selladors*, *calfador* de cera, *peticionarii*, verguers i correus. El nomenament d'un arxiver o *tinent les claus de l'Arxiu Reial* (el primer recaigué en l'escrivà Pere Perseia en l'any 1346) culminà aquest període de reglamentació de la Cancelleria durant el regnat del rei Pere el Cerimoniós, pare de l'infant Martí.²⁹

El sistema registral, per tant, era una eficient pràctica oficinesca de llarga memòria que s'havia anat adaptant i evolucionant amb les necessitats estratègiques de la monarquia, la qual, al seu torn, anava transformant la seua organització política, mentre s'expandia per la península i la ribera mediterrània. La tradició administrativa que regia la Cancelleria determinava que cada document emès pel monarca o pels seus lloctinents, era transcrit íntegrament. Només es feia excepció amb la intitولació reial (abreviades amb un etc.) i les fórmules burocràtiques, en el cas dels nomenaments de notaris. Els documents es copiaven en ordre més o menys cronològic, sobre quaderns que després s'unien i relligaven en un volum o registre, que es classificava segons la naturalesa jurídica, matèria o correspondència territorial.

¶ ²⁸ Á. L. JAVIERRE, *Maria de Luna...*, p. 174.

¶ ²⁹ Francisco SEVILLANO COLOM, «Apuntes para el estudio de la Cancillería de Pedro IV el Ceremonioso», *Anuario de Historia del Derecho Español*, XX (1950), pp. 137-229; Josep

TRENCHS i A. M. ARAGÓ, «Las cancellerías de la Corona de Aragón desde Jaime I a la muerte de Juan II», dins *Folia Parisiensia 1*, Saragossa, Institución Fernando el Católico-CSIC, 1983.

Des d'un punt de vista de la diplomàtica, els procediments administratius eren pautats i sistemàtics, i les característiques formals de la redacció de cada registre són constants, tot i que involucraven diversos escrivans i oficials i, per tant, hi ha diverses cal·ligrafies.³⁰ Malgrat les diverses fases de comprovació i correcció jeràrquicament establertes, la registració mantingué un format codicològic uniforme al llarg del temps, definit per unes característiques diplomàtiques pràcticament invariables: volums escrits en foli —entre 150 a 200 per volum— classificats coetàniament segons l'autoritat de la qual emana el document, distingint sempre els expedits pel rei dels expedits pels lloctinents. Només després la classificació atén al contingut i, si escau, a l'àmbit geogràfic. Cadascun dels volums registrals conté un centenar llarg de documents de mitjana, tot i que poden superar amb escreix aquesta quantitat els volums de majors dimensions, que són molt habituals.

Els registres reials de la Casa de Barcelona reunien indistintament els documents relatius a tots els estats que componien la Corona d'Aragó, encara que a partir del segle XIV es van iniciar sèries especials per als territoris recentment incorporats a la Corona: *Maioricarum*, *Sardiniae* i després *Siciliae*. No existeixen, per tant, registres específics dels regnes d'Aragó, de València, ni del Principat de Catalunya. Els documents d'aquests territoris eren registrats conjuntament a les sèries generals dels registres: *Gratiarum* (concessions gracioses i privilegis), *Commune* (documents de justícia a petició de part), *Curiae* (documents governatius expedits d'ofici per la cort) o *Pecuniaie* (documents relatius a cartes de pagament, ordre al tresorer o al mestre racional referents a despeses i assignacions). Al costat d'aquestes apareixen altres sèries com *Sententiarium* (sentències de causes vistes davant la Reial Audiència), *Guerre* (amb manaments relatius a preparació d'accions de guerra), *Diversorum* (que contenen ordinacions, pragmàtiques, concòrdies i llicències), a més a més dels *Thesaurii*, *Solutionum*, *Notariorum*, *Officialium*, *Proprium*, *Itinerum* o *Exercituum*.³¹ Als registres de la Cancelleria s'afegien els que registraven els documents expedits directament pels secretaris reials o registres de *Sigilli Secreti*.

El present diplomatarí correspon tant als registres de documents expedits en nom de l'infant Martí en qualitat de governador general del seu germà el rei Joan I, com als registres relatius a documents propis de l'infant Martí, comte de Xèrica i comte consort de Luna des de 1372, que junt als registres de seua muller Maria de Luna, comtessa titular de Luna i senyora de Sogorb, s'ubiquen actualment en la sèrie de registres de la lloctinència del rei Joan, que es va iniciar arran del matrimoni de Martí i Maria.³² L'activitat burocràtica i governativa dels infants

¶³⁰ Rafael CONDE Y DELGADO DE MOLINA i Milagros CÁRCCEL ORTÍ, «La Corona de Aragón: documentación real. Tipología (siglos XIII-XIV)», en *Diplomatique Royale du Moyen-Âge XIII-XIVe siècles. Actes du colloque*, Porto, Faculdade de Letras, 1996, pp. 273-297. ¶³¹ Beatriz CANELLAS i Alberto TORRA, *Los registros de la cancelleria de Al-*

fonso el Magnánimo, Madrid, 2000. ¶³² Antonio M. ARAGÓ CABAÑAS, «La escribanía de Juan I», en *La Corona de Aragón en el siglo XIV. Congreso de Historia de la Corona de Aragón (8. 1967. Valencia)*. València, [s. n.], 1973, vol. 2, pp. 269-293; M. Teresa FERRER I MALLOL, «El Consell reial durant el regnat de Martí l'Humà», en *XV Congreso*

durant la seua lloctinència s'hi barreja amb l'exercici de la jurisdicció senyorial de les seues propietats. Així, per exemple els registres que contenen els documents de l'infant Martí, duc de Montblanc, governador i capità general de Joan I, expedits pel seu secretari Ramon de Comes, que són registres propis de l'exercici de la jurisdicció territorial de la lloctinència, també contenen els actes com a senyors privatis del seu patrimoni familiar. Estem al davant, de la memòria escrita d'una senyoria inserida dins la memòria escrita d'una lloctinència reial i, en conseqüència, localitzada i custodiada en la Reial Cancelleria de la Corona. O el que és el mateix, en ser els detentors d'Uixó els infants, es custodien els seus documents senyorials particulars de l'antic comtat de Luna en els arxius reials, entre els documents propis de la cambra règia de l'infant Martí i de la infanta Maria.³³

La col·lecció documental que s'ha compilat és el resultat, doncs, d'una recerca directa en aquests registres cancellerescos acabats de descriure. La investigació en aquests volums és, per definició, inabastable. No només per la seua magnitud (hi ha més de 6.000 registres molt ben conservats), sinó també per la seua dispersió (els documents d'Uixó, com qualsevol altre topònim que pretenguem cercar, estan repartits arreu). Hi ha recursos arxivístics que conformen una primera aproximació al cabal informatiu dels registres. Són els inventaris o memorials que els arxivers han anat configurant des dels primers temps de l'Arxiu Reial. Tanmateix, no es tracta d'índexs o catàlegs que responguen a un buidat complet de tots els registres, ni de tots els documents que aquests recullen.³⁴ En conseqüència, el mètode d'investigació emprat en la configuració d'aquest diplomatarí és evident: ja que l'objecte d'estudi era Uixó és aquest el topònim que, en les seues diverses formes gràfiques i variants lingüístiques, he cercat amb una lectura detinguda i atenta entre els tots i cadascun dels folis de registres cancellerescos que, de l'època de la lloctinència de l'infant Martí i la seua esposa Maria de Luna, són custodiats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

La col·lecció documental arriba als 297 documents, un nombre important de documents per a un període de només vint-i-cinc anys, de 1372 a 1396.³⁵

de Historia de la Corona de Aragón, Saragossa, Departamento de Educación y Cultura, 1996, tom I, vol. 2, pp. 173-190 i Milagros CÁRCEL ORTÍ i Vicent PONS ALÓS, «La Cancillería de Martín el Humano a través de los Registros *Notariorum* (1396-1410)», en *SCRIPTA, Revista internacional de literatura i cultura medieval i moderna*, 6 (2015), pp. 1-23. Treballs que inclouen la nòmina del personal funcionari de la Cancelleria i càrrecs de la cort. ¶³³ Per descomptat, l'arxiu senyorial de l'antic comtat de Luna, es completa i reconstrueix amb els documents que ara es custodien a l'Arxiu del Regne de València. ¶³⁴ Jaume RIERA I SANS, *Catálogo de memoriales e inventarios del Archivo de la Corona de Aragón (siglos XIV-XIX)*, Madrid, Minis-

terio de Cultura, 1999 i Rafel CONDE Y DELGADO DE MOLINA, *La Brújula. Guía del Archivo Real de Barcelona. Pere Benet (1601)*, Madrid, Ministerio de Cultura, 1999. ¶³⁵ De fet considere que hi deu haver milers de documents referents als afers, gents i institucions d'Uixó registrats al llarg dels quasi cinc segles d'activitat administrativa de l'Arxiu Reial de Barcelona. A partir del 1419, per una petició de les Corts valencianes, es disposa el registre dels actes referits a València de forma independent, encara que seguint les sèries habituals, abans descrites, tot ordenant-se que romangueren ubicades a l'Arxiu Reial de València. Aquesta descentralització accentua el caràcter politerritorial de la Corona catalanoaragonesa i eixampla el

Tampoc no és, però, extraordinari, si pensem que la Cancelleria reial portava enregistrant metòdicament els documents que eren expedits per la Corona des dels temps de Jaume I.³⁶ Així, en poc més d'un quart de segle la relació de la Vall d'Uixó amb la Casa Reial dona aquest resultat de fonts arxivístiques inèdites, a les quals encara caldria afegir les corresponents als registres cancellerescos del pare de l'infant, Pere el Cerimoniós, des de l'any 1372 fins al seu traspàs en 1387; i els de Joan I el Caçador, l'Amador de la gentilesa o el Descurat, des de llavors fins a la seua mort accidental l'any 1396. Aquesta va sorprendre el seu germà Martí a l'illa de Sicília regent el regne del seu fill Martí el Jove i la seua nora Maria de Sicília. La seua esposa, Maria de Luna, havia romàs com a lloctinent general del seus béns, propietats i territoris a Barcelona, i va treballar per la successió en favor del seu marit, el ja rei Martí I, fins que aquest tornés de l'illa cap a la Cort en Barcelona, l'any 1397. Ha finalitzat la lloctinència, a les darreries de l'any 1396, moment de concloure aquesta col·lecció documental, comença el regnat de Martí l'Humà, darrer rei de la dinastia del Casal de Barcelona.

3

L'objectiu d'un diplomatarí és proporcionar materials desconeguts que permeten tractar amb minuciositat i detall el passat, tot refent algun camí traçat i superant les generalitzacions transmises per una historiografia poc avesada a creuar les portes d'un arxiu. Un d'aquests llocs comuns ha estat la identificació dels senyors d'Uixó. La lectura dels documents transcrits en el diplomatarí il·lustra que la senyorialització d'un territori pertanyent al patrimoni reial té molts vessants, incidències, derivacions jurídiques i contratemps que compliquen la percepció d'una seqüència lineal de senyors que han posseït successivament els poblats d'Uixó. La bibliografia publicada en poques ocasions ha seguit la font arxivística que millor estructurarà la nòmina de tenidors d'Uixó: el *Liber Patrimonii Regii Valentiae*. Aquest inventari de la segona meitat del segle XVI és el resultat del treball d'uns arxivers reials empesos per una monarquia en greu crisi financera, raó per la qual necessitava rescatar del seu patrimoni fins al darrer dobló.³⁷ La recerca va ser, per tant, exhaustiva, i va tenir present documentació desapareguda posteriorment.

particularisme del territori valencià amb la construcció a partir d'aleshores d'una maquinària de gestió governativa pròpia, al voltant de les Corts i de la regència del virrei a València. Vegeu Carlos LÓPEZ RODRÍGUEZ, «El Archivo Real y General del Reino de Valencia», *Cuadernos de Historia Moderna*, 17 (1996), pp. 175-192. ¶³⁶ Vegeu Alberto TORRA, «Los registros de la Cancillería de Jaime I», en M. Teresa FERRER I MALLOL (ed.), *Jaume I. Commemoració del VIII centenari del*

naixement de Jaume I, Barcelona, IEC, 2011-2013, vol. 1, pp. 211-229. ¶³⁷ Memorial antic de l'Arxiu encara hui d'obligada consulta ja que classifica pels topònims i ordena cronològicament milers de referències documentals rastrejades en les sèries de registres de la Reial Cancelleria i de volums de la batllia general i del mestre racional, relatives a totes les alienacions fetes del reial patrimoni, mitjançant vendes, cartes de gràcia, empenyoraments, infeudacions, concessions, donacions per diners o

Part de la documentació transcrita en el present diplomatarí fa referència al procés de senyorialització del poble de la Vall, per tant, s'ha de contextualitzar la seqüència completa de donacions, cessions temporals, vendes i empenyoraments que van afectar la Vall d'Uixó, i que ací s'exposa a través del «Llibre del patrimoni reial» intentant resumir la seqüència d'aquells moments d'alienació i de recuperació del territori valler per part de la Corona a través dels anys.

El dret de conquesta oferia al rei el domini jurisdiccional sobre terres i gents (*dominus rerum* segons el dret comú romà). Podia disposar-ne patrimonialment o donar-los als súbdits lleials com a recompensa dels serveis prestats. En aquest darrer cas, el rei, en l'exercici de la seua potestat, sempre podia retornar-los a la Corona a canvi d'una compensació apropiada. Per tant, és molt rellevant atendre a la subrogació de la jurisdicció reial mitjançant les senyories, perquè condicionaven la realitat legal, social i econòmica de les poblacions valencianes en mans cristianes.³⁸ Amb aquesta capacitat de la Corona per a regir les poblacions sarraïnes conquerides feia temps, configurà el rei Pere els dominis necessaris per dotar patrimonialment el seu secundogènit, Martí. El rei Pere el Cerimoniós comprà l'any 1337, al seu oncle l'infant Pere d'Aragó, comte d'Empúries, la Vall d'Uixó per 40.000 sous moneda jaquesa.³⁹ El 10 de febrer de 1345, es registrà la venda de la Vall d'Uixó feta per Ramon de Boil a la reina Elionor per 368.000 sous.⁴⁰ El rei establí el 24 de març de 1354 que la possessió de Vila-real i Uixó, concedida a les seues filles Constança i Joana, retornaria al patrimoni de la Corona, una vegada haguessen contret matrimoni.⁴¹ Pocs dies després, el 28 de març de 1354, el rei venia Alфонdeguilla a Blas Fernández de Heredia, per un preu de 36.000 sous. El rei l'havia confiscat abans a Ponç de Soler, i pretenia entregar-la a les seues filles Constança i Joana. Les càrregues importants d'un gran nombre de creditors que la gravaven, va fer, però, que el rei es decidís a vendre-la per a satisfer aquells

permutes per franqueses; amb el que fou un intent de recuperar drets i rèdits per a la Corona o una mena de capbreu del patrimoni reial a la Corona d'Aragó. Mentre que el corresponent al Principat de Catalunya, roman inèdit, s'ha editat *El patrimonio real en Aragón durante la Edad Media. Índice de los documentos consignados en el Liber Patrimonii Regii Aragoniae del Archivo de la Corona de Aragón*, Saragossa, Anubar, 1986 per Anastasio SINUÉS RUIZ i el *Liber Patrimonii Regii Valentiae* (a partir d'ara *LPRV*), València, Publicacions de la Universitat de València, 2006, editat per Carlos LÓPEZ RODRÍGUEZ. Vegeu també l'article de J. E. MARTÍNEZ FERRANDO, «Un interessant índex històric de pobles valencians», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XVI (1935), pp. 198-208 i 296-301. ¶³⁸ Vegeu Honori GARCIA I GARCIA, *Estado económico social de los vasallos en la*

gobernación foral de Castellón, Vic, Imp. Ausetana, 1943, pp. 16-17. ¶³⁹ Segons consta en els llibres ordinaris de la Tresoreria Reial de l'oficina del mestre racional compilats per Pere Jordà d'Urries, tresorer general, cfr. ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, volum 312, f. 29r. La compra del castell i la Vall d'Uixó entre el rei Pere i el seu oncle, fou fraccionada en diverses pagues fins arribar a la quantitat dita, aquests càrrecs estan als volums del mestre racional, cfr. ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, volum 311, f. 18r, *LPRV* núm. 2890, p. 562 i ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, volum 312, f. 29r. *LPRV* núm. 2889, p. 562. ¶⁴⁰ ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, volum 456, [volum molt deteriorat]. *LPRV* núm. 2891, p. 562. ¶⁴¹ ACA, RC, Registre 1540, f. 38v. *LPRV* núm. 2867, p. 558. *LPRV* núm. 2892, p. 562.

deutes.⁴² Per això, el 31 d'agost de 1360, Gilabert de Centelles encara reconeixia deure al rei Pere 8.500 lliures de les 22.500 en què el rei li ha venut el castell i la vall d'Uixó i l'alqueria d'Alfondeguilla, la qual havia estat prèviament redimida per la família dels Cruilles, que havia sabut aprofitar l'empenyorament que n'havia fet Blas Fernández de Heredia.⁴³

El rei Pere, per un document datat el 22 de gener de 1386 (doc. 100) ratificà les donacions vitalícies fetes a favor del seu fill l'infant Martí: Camarasa i altres llocs erigits en marquesat a Catalunya (Barcelona, el 22 de gener de 1358); Elx, amb el seu port, i Crevillent (Girona, 8 d'agost de 1358); i la baronia de Xèrica, junt a Uixó i Alfondeguilla (Barcelona, 6 de juliol de 1372). A la mort de l'infant, totes haurien de retornar al patrimoni reial (doc. 1).⁴⁴

Poc va durar, però, l'alegria de l'infant Martí. El 12 d'octubre d'aquell mateix any de 1386, el rei Pere va ordenar al portantveus del governador de València que segrestés les possessions de l'infant Martí. El 17 d'octubre de 1390 el seu germà, Joan I, reiterava l'ordre de segrest sobre les propietats de Vall d'Uixó, Serra d'Eslida, Fanzara, Suera, Caudiel, el Toro i Novalitxes. Totes elles havien estat empenyorades com a garantia dels préstecs fets a la Corona als banquers catalans Pasqual i Esquerit, i en no poder retornar els diners calia cedir les penyores als creditors.⁴⁵ Dos anys més tard, el 15 de gener de 1392, aprovava les vendes fetes pel seu germà Martí dels drets sobre el marquesat de Camarasa, Llúria, Uixó, Eslida, vall de Seta i Penàguila o del dret de lluïció o lluïisme d'aquells llocs. Recuperada part del seu patrimoni, l'infant Martí, al seu torn, transmeté la possessió a la seua esposa, Maria de Luna, del marquesat de Camarasa, Llúria, serra d'Eslida, Vall d'Uixó, Vall de Seta i la vila de Penàguila en el Regne de València, el 30 de gener de 1392 (doc. 260).⁴⁶ Posteriorment, els ja reis de la Corona d'Aragó, Martí I i Maria, van expedir nombrosos documents que recollien els capítols i sindicats acordats amb l'aljama d'Uixó (conjuntament amb d'altres viles i ciutats) per a la redempció dels censos.⁴⁷ Finalment, el 16 de juny de 1417, el rei Alfons el

¶ ⁴² ACA, RC, Registre 1540, ff. 81v-82v. *LPRV* núm. 66, p. 52. Vegeu l'època i el document de venda en el mateix registre, ff. 72v-73r i 81v-82v, respectivament. *LPRV* núms. 67 i 68, p. 52. ¶ ⁴³ ACA, RC, Pergamins de Pere III, núm. 2238. *LPRV* núm. 2893, p. 562. Citat per Honori GARCIA I GARCIA, *Notas para la historia de Vall de Uxó, Castelló, Ajuntament de Castelló*, 1982, pp. 57-58. El tresorer reial Bernat d'Olzinelles, registrà l'entrega d'una part d'aquests diners deguts al rei per part de Pere Gilabert, qui segons consta comprà el castell d'Uixó per 450.000 sous. ACA, Reial Patrimoni, Mestre Racional, volum 345, f. 57r. *LPRV*, núm. 2894, p. 562, nota 322; i l'executòria d'aquesta venda al ACA, RC, Registre 1072,

f. 165. *LPRV*, núm. 2895, p. 563. ¶ ⁴⁴ ACA, RC, Registre 2026, ff. 7r-10r. *LPRV* núm. 1302, pp. 270-271. *LPRV* núm. 2899, p. 563. ¶ ⁴⁵ ACA, RC, Registre 2026, ff. 48v-49v. *LPRV* núm. 2900, p. 563. ¶ ⁴⁶ ACA, RC, Registre 2026, ff. 76v-78r i ACA, RC, Pergamins de Joan I, núm. 323. *LPRV* núm. 1587-1588, p. 322; *LPRV* núm. 2898, p. 563. ¶ ⁴⁷ Cfr. ACA, RC, Registre 2297, ff. 12v-17r, 1403, juny, 30; ACA, Reial Patrimoni, Batllia General, núm. 826, 1405, juny, 30; ACA, RC, Registre 2297, ff. 99v-103r, 1407, maig, 6; ACA, RC, Registre 2205, ff. 169r-170r, 1408, setembre, 25; ACA, RC, Registre 2297, ff. 97v-98r, 1408, desembre, 10; ACA, RC, Registre 2297, f. 112v, 1409, gener, 6; ACA, RC, Registre 2297,

Magnànim va incorporar a la Corona el castell i vall d'Uixó, amb el seus termes i alqueries (citant l'Alcúdia, Benigafull, Zeneta, Benissahat, Benigasló, Alфонdegui-lla i les Alquerioles) amb tota la seva jurisdicció, i en va prohibir la infeudació.⁴⁸

En definitiva, el que ens permet constatar el *Liber Patrimonii Regii Valentiae* és que van ser els familiars directes del rei els titulars de la senyoria d'Uixó. Només excepcionalment va passar als nobles i ciutadans posicionats al voltant del servei reial, ja fos per deutes o compensació a treballs prestats.⁴⁹

4

El 9 de gener de 1382, l'infant Martí estigué a la Vall d'Uixó.⁵⁰ Havia estat tot el desembre a Saragossa i anava de camí a València via Sogorb. Almenys un dia restà a la Vall d'Uixó. El periple de l'infant pels seus dominis, junt als oficials de la seua cort i els domèstics corresponents, degué representar el contacte i comunicació personal de les autoritats de l'aljama d'Uixó amb el seu senyor natural. El document datat a Uixó no es refereix, en tot cas, a cap assumpte local. No podem saber, doncs, en quins termes es dirigí la comunitat mudèjar local a l'infant. Nogensmenys, de la lectura dels documents del diplomatarí s'extreu que l'acció de govern que exercí en el domini d'Uixó tractava de protegir els seus habitants sarraïns.⁵¹ Les aljames eren un punt d'atenció especial de la Casa reial. La defensa de les seues immunitats i dels privilegis concedits, i la intercessió generalment favorable en els conflictes que els poguessen afectar, venia directament determinada per les rendes ordinàries i extraordinàries que en recollia la Corona.

f. 116r, 1409, març, 20; ACA, RC, Registre 2225, ff. 50v-54r, 1409, maig, 22; ACA, RC, Registre 2208, ff. 96v-97v, 1410, abril, 16 (*LPRV* núm. 95, p. 60, núm. 97-98, p. 61, núm. 105, p. 62, núm. 752-753, p. 172, núm. 1590, p. 323, núm. 2393, p. 467, núm. 2395, p. 468, núm. 2898, p. 563, núm. 2901, p. 563). ¶⁴⁸ ACA, RC, Registre 2586, ff. 64r-66r, *LPRV* núm. 2902, p. 563. També *LPRV* núm. 3036, p. 586. Citat per Honori GARCIA I GARCIA, *Notas para la historia de Vall...*, pp. 58, 65-66 i 75-76, n. 4. ¶⁴⁹ Dels documents del diplomatarí s'extrauen alguns detalls singulars dels detentors i propietaris d'Uixó. Es corroboren coses sabudes com el 25 d'octubre de 1376 en què el rei Pere senyala que la Vall d'Uixó i Alфонdegui-lla, per una certa quantitat de diners, eren propietat del noble en Pere de Centelles (doc. 5). Les mencions diverses a Joan de Pertusa, com a propietari de Benigafull (per exemple doc. 20). La venda de la Vall d'Uixó a Vidal de Vilanova, per 2.500 sous reials de València anuals de renda i

censals, lliures i francs dels drets de fadiga i lluisme (doc. 34). O la cita a Ferran López d'Osca, escuder, que posseïa el lloc «Beniabdumel, situat dins los límits de la vall d'Uxó» (doc. 49). ¶⁵⁰ Ho palesa la data: «Datum in Valle de Uxone nona die januarii anno a Nativitate Domini M^oCCC^oLXXX^o secundo. Infans Martinus», el document no fent referència a Uixó, no està inclòs al diplomatarí. Cfr. ACA, RC, Registre 2086, f. 41r. ¶⁵¹ La protecció dels sarraïns contra els abusos dels oficials cristians es manifesta en 1391 quan l'infant Martí requereix a Gisbert de Talamanca, alcaid d'Uixó, que decomissegés els béns i propietats que el seu sotsalcaid, Antoni de Càrcel, ja que hi ha una acusació feta per part d'alguns sarraïns d'Uixó que ha cobrat suborns (doc. 246). O les acusacions per part de l'aljama d'Uixó d'implicació en un assassinat, vessades contra l'alcaid i batlle d'Uixó, Pere Arnau d'Esparça, provocaren finalment la inhabilitació per a l'exercici del càrrec (doc. 153) i més tard la privació de l'alcaidia i la batllia (doc. 182 i 183).

Conseqüentment, els documents conservats en els registres reials sobre Uixó, es refereixen majoritàriament a l'ordre fiscal, pecuniari i jurisdiccional. Però se'n poden extraure dades sobre els càrrecs de l'aljama, els oficials cristians, agricultura, urbanisme, població, religió, gravàmens, criminalitat, aldarulls i repressió, entre d'altres informacions de la vida mudèjar vallera. Ofereixen una visió sobre la vida dels sarraïns més multiforme i complexa, doncs, del que es podria esperar per a una comunitat agrària, aïllada i discriminada a la baixa edat mitjana.

Els documents, en descriure la recollida de taxes, citen cultius conreats a Uixó i gravats amb algun impost. S'hi esmenta el lli, l'ordi i el gra (doc. 16). S'especifica el cultiu de cereals i el regadiu, «terres de pa e aygua acostumada per regar aquelles dites terres» (doc. 22). Igualment, hi ha testimonis del cultiu de la vinya (doc. 37), garroferes (doc. 147) i regadius d'alfals o alfalsars (doc. 211). Per un litigi antic pendent entre les aljames de Castro i Alfondeguilla (alqueria situada administrativament dins la Vall d'Uixó) relatiu a la querella per la tala de carrasques i la provisió d'aigua, reconeixem aquestes activitats agràries (doc. 30). La ramaderia devia ser considerable, perquè el conflicte pel pasturatge entre els sarraïns de Castro i els d'Uixó posa de relleu no només la disputa pel terreny de pastura, sinó també per un nombre considerable de corrals i caps de bestiar, 73 en total, que s'havien furtat mútuament (doc. 138). No s'especifica gaire el tipus d'animals que criaven ja que els documents només descriuen l'ús de mules, atzembles o bèsties de càrrega, res singular en una societat agrària (docs. 177 i 292). Tampoc ho és la cria de coloms, que descobrim per la llicència a Mahome Dordach per a construir un colomer a sa casa (doc. 199). Hi ha notícia de l'existència de molins per un plet pel repartiment de les despeses comunes existent entre l'aljama d'Uixó i els sarraïns de Benigafull. Protegits pel seu senyor, Jaume Pertusa, aquest arguïa que se'ls havia de dispensar de pagar la cisa d'un diner per barcella de blat (doc. 207). Del comerç dels productes cultivats a l'hort i manufacturats a les cases, en dona prova la súplica d'un botiguer sarraí de l'alqueria de Benigafull. Demanava poder tenir parada tant en el mercat setmanal com en la festa sarraïna de la Font, que tenia lloc una vegada a l'any (doc. 21).

L'aljama apareix a la documentació quan és requerida a jurar homenatge a un oficial o al senyor, quan és obligada a vendre un censal o quan jurídicament i administrativament ha d'actuar conjuntament en la defensa dels seus drets. L'aljama dels sarraïns d'Uixó és citada de manera genèrica en els documents, que també esmenten l'alamí (o alamins) i els vells. Com a representants, síndics i procuradors de l'aljama, apareixen: Mafomet Abulpanig i Abdulaziz Muça (doc. 23) Abdolaziz Aldall i Abdolaziz Atacef (docs. 32 i 33). Com a alamins se cita a Jucef a Alii o Alí (és citat dos cops l'any 1377 i el 1396, cfr. docs. 14 i 296), Sot Hizmel (doc. 179) i Mahomet Dordach (doc. 182). Altres càrrecs individualment citats són el del cadi de la vall d'Uixó per a Feraix o Faraig de Bellvís, sarraí menescal de la casa reial (docs. 15 i 39), Jucef Alorquí, jueu de Sogorb, col·lector de les rendes pertanyents a l'alqueria d'Alfondeguilla (doc. 95). Afegint Jucef Abenax o Abenap, cadi de la serra d'Eslida i receptor de les rendes de la dita Serra (doc. 2).

Els sarraïns d'Uixó argüeixen que per acord a la carta pobla cap cristià hi pot residir. Però oficials reials, junt al rector i un taverner hi son esmentats. De fet, Pere Arnau d'Esparça està documentat, per un plet llarg amb l'aljama, com a propietari de béns immobles urbans i rústics a la Vall.⁵² És el protagonista del primer nomenament cristià en aquests anys, ja que li fou concedida l'alcaidia del castell d'Uixó en 1375 (doc. 3). En uns mesos l'infant Martí atorga la batllia d'Uixó a favor de Guillem Martorell (doc. 4) per a nomenar un any després a Jaume Castelló procurador seu especial d'Uixó i Alfondeguilla (doc. 7), substituït poc després per un altre procurador especial, Bernat d'Alpicat, jurista valencià (doc. 10). Moltes vegades els nomenaments d'oficials cristians foren breus, com el de Joan Sanxis del Càrcel, de la cúria de l'arquebisbe de Tarragona i habitant de Nules, com a batlle de la Vall d'Uixó, del 28 d'abril de 1388 fins al 4 de juny d'aquell any (docs. 144 al 146). L'infant acabà confirmant el càrrec de batlle i procurador d'Uixó al ja mencionat Pere Arnau d'Esparça, malgrat els litigis entre aquest i els síndics i aljama d'Uixó (doc. 150). Plets on també es citen els seus germans Llop i Rotlà de Esparça descrivint-los com a antics oficials en la dita Vall d'Uixó (doc. 178). Finalment, l'infant atorga a Gisbert de Talamanca l'alcaidia i procuració o batllia de la Vall d'Uixó i les seues alqueries (doc. 193). L'any 1390 se cita un sot-salcaid, Antoni de Càrcel (doc. 223) i el 1394 atorgà a Ramon de Capdebou, veí de Nules, la lloctinència de la batllia d'Uixó (doc. 289). Altres càrrecs nomenats són el d'alguatzir, a favor de Andreu Martí de Vallterra (doc. 48); i el d'escrivà en els afers de la Vall d'Uixó, Joan Assín (doc. 158). Els col·lectors de les rendes d'Uixó i Eslida foren Llop de Rada i Martí Pérez Terol, ciutadà de Sogorb (doc. 134). Per administrar el segrest d'Eslida i Uixó van ser designats els oficials Aznar Pardo de la Casta, portantveus de governador de l'infant en el regne de València, Martí de Roda, notari, i Berenguer Martí, ciutadà de Sogorb (docs. 192 i 232).

El que assenyala la documentació és un clar exemple de poblament dispers en alqueries petites, unides al voltant d'una única aljama, la de la vall d'Uixó; i un castell d'Uixó senyorial, en mans cristianes. Poca és la informació aportada en els presents documents respecte al nombre d'unitats o alqueries que componien la vall. De les alqueries situades dins els límits de la vall d'Uixó només es menciona diverses vegades a Benigafull i Benissahat, i una vegada Beniabdumel (doc. 49). Consta, compresa entre les alqueries pertanyents a Uixó, la població d'Alfondeguilla.⁵³ La nota més constant és una certa independència de l'alqueria de Benigafull, en

¶⁵² Cap cristià hi pot habitar, però l'infant Martí certificà que l'alcaid Pere Arnau Esparça ha construït o reparat unes cases, hort i un bany (doc. 129) i anys després citant aquesta prerrogativa acordada amb l'aljama d'Uixó, que els cristians no poden residir-hi, l'infant l'expulsà (doc. 210). ¶⁵³ Segons la Crònica de Jaume I existien tres termes diferents en la Vall d'Uixó: Uixó, Alfondeguilla i Castro. A

Uixó se l'uniria Alfondeguilla per les disposicions testamentàries del rei en Jaume I i restaria independent Castro que s'uní a Xèrica, amb la resta de llocs de la Serra d'Eslida, vegeu H. GARCIA I GARCIA, *Notas para la historia de la Vall...*, pp. 76-77 i de l'evolució dels poblats vegeu Leopoldo PEÑARROJA, *Historia de Vall d'Uixó*, Castelló, Diputació de Castelló, 2015, pp. 89-99.

aquests anys sota domini i jurisdicció de la família Pertusa. L'autonomia, reivindicada en multitud de documents des de 1388 fins a 1396, s'evidencia al negar-se els sarraïns d'aquella alqueria a pagar una quinta part de les despeses de l'aljama d'Uixó, en concepte de taxes, messions, reparacions de ponts i camins i totes les causes i litigis d'utilitat comuna. L'aljama de la Vall replicava davant la cort de l'infant que l'alqueria de Benigafull no tenia termes propis on poder pasturar el seu bestiar, ni aigües per al regadiu, ni horta pròpia. Atès que tota aquella activitat l'havia d'efectuar dins a dels límits de la Vall, havien de contribuir a les despeses comunes (docs. 149, 196 i 295).

La dispersió de la població en una orografia complexa i la senyorialització parcial d'algunes alqueries, expliquen la manca de concreció dels documents en expressar la manera en què s'organitzava el poblament de l'aljama d'Uixó i el nombre dels seus habitants. Els documents indiquen que la població resident era quasi totalment sarraïna;⁵⁴ i afegeixen algunes dades singulars que, si bé no permeten una quantificació, sí que aporten dades demogràfiques. En la carta de l'infant que, en un to dur, recriminava al notari de Sogorb, Pere Martí de Palomar, per la seua negligència en la redacció d'un sindicat signat pels d'Uixó i Eslida, s'especifica que els signants de l'acord per part de cada comunitat no arriben al quòrum, perquè sabia bé l'infant que en la Vall «habiten més de .CCCC. casats de moros e en la serra d'Eslida, més de .D.» (doc. 78). De 150 a 200 homes d'Uixó se citen en un altre document que furtaren caps de bestiar als sarraïns de Castro. La cort de l'infant temia que l'atac provocara el despoblament del terme del castell de Castro (doc. 139). De fet, s'ensuma també en altres documents la preocupació de la Corona perquè l'abandonament total o parcial del territori per part d'aquestes comunitats sarraïnes tan aïllades i disperses arreu de la Serra d'Espadà reduís els beneficis extrets dels seus impostos. La por al despoblament torna a aparèixer arran del litigi entre l'aljama d'Uixó i l'alcaid i batlle, en Pere Arnau d'Esparça; i en

¶ ⁵⁴ Les primeres dades de caire estadístic es remunten a la fi del segle XVI, vegeu H. GARCIA, *Notas para la historia de la Vall...*, pp. 77-78 i Francisco Javier CERVANTES PERIS, «El Valle de Almonacid, la Serra d'Eslida y la Vall d'Uixó. Problemas de toponímia y organización del territorio (ss. XIII-XVI)», a *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana*, Ontinyent, 1995, pp. 297-299. Un estat de la qüestió sobre la distribució i nombre del poblament de la Vall d'Uixó en: M. Teresa FERRER I MALLOL, «Las comunidades mudéjares de la corona de Aragón en el siglo XV: La población», a *VIII Simposio Internacional de Mudéjarismo. De Mudéjares a Moriscos, una conversión forzada. Teruel 15-17, septiembre, 1999. Actas. Volumen I*, Teruel, Centro de Estudios Mudéjares-Instituto

de Estudios Turolenses, 2002, pp. 27-153, específicament les pp. 83-84. Les fonts són posteriors al període ací documentat i no responen a una intencionalitat censal o estadística, sinó a motius de recaptació d'impostos jurisdiccionals o llistats burocràtics, entre d'altres finalitats conjunturals. Però de la de la visió en conjunt d'aquestes dades es conclou una ocupació permanent i regular al llarg de la baixa edat mitjana ja que els focs o cases habitades senyalades per Honori Garcia són 342; Ferrer i Mallol li atribueix en 1409, 350; en 1410 Cervantes Peris anota, 370, i en 1418, 342. Més tard al 1445, es citen 182 sarraïns i dos oficials senyorialment cristians, presents en un acte d'homenatge; i al 1493, es citen 439 cases a Uixó, augment que al fogatge de 1510, es redueix a 362 focs.

relació a la vexació a què la comunitat mudèjar d'Uixó fou sotmesa a causa de les protestes per l'augment d'impostos en l'any 1390 (docs. 183 i 229). Un altra dada eloqüent que revela la distribució poblacional es posa de relleu a l'hora de repartir equitativament la contribució dels 4.000 florins assignats a la Serra d'Eslida i la Vall d'Uixó per a sufragar el viatge de l'infant a Sicília, l'any 1391. Hi havia divergències de criteri entre els d'Uixó i els d'Eslida. Els primers volien en repartir-los segons el nombre de «fochs»; els segons reconeixien que les cases habitades eren més nombroses en la Serra que en la Vall d'Uixó, però protestaven que la Vall era prou més rica. Malauradament, en els documents no s'indica el nombre de focs o casals (docs. 254 i 286).

Poques mencions, i casuals i minses en detalls, es troben sobre l'urbanisme d'Uixó en aquell temps.⁵⁵ Els elements arquitectònics que es reconeixen a través de la documentació són: un bany establert a l'alqueria de Benissahat i regentat per Ferran Munyós, habitant de Morvedre (doc. 45); una rectoria esmentada en el conflicte entre els sarraïns i el rector de l'església parroquial de la vall d'Uixó (doc. 47),⁵⁶ però no s'especifica la ubicació exacta; diverses mesquites, també sense localitzar, són citades als documents quan Andreu Martí de Vallterra, algutzir cristià, va intentar gravar-les amb tributs, que no s'ajustaven a la legalitat (doc. 48); igualment es mencionen en un contenciós per la titularitat dels drets sobre les aigües que l'infant ordenava retornar al seu procurador, Pere Arnau d'Esparça (doc. 49); i, finalment, una taverna, la que Çot Hizmel, alamí d'Uixó, arrendà a Bernat Eimeric per 1.400 sous reials (doc. 179).

Una certa descripció del terme d'Uixó i les seues comunicacions es troba al document del 19 de juny de 1380. En la donació d'una vinya feta per l'infant a l'alcaid d'Uixó, n'Esparça, s'especifica que afrontava d'una part amb el camí que portava a València, i per una altra part amb la senda del camí que anava vers el llac de Xilxes (l'estany d'Almenara), tot limitant, per altra banda amb la sèquia palafanga (doc. 37). Més freqüents són els conflictes per límits de termes. Hi ha un nombre important de documents on es veu la necessària intercessió de la Corona per tal de determinar aquells límits de les respectives aljames, particularment amb els veïns de la vila de Morvedre (Sagunt), entre 1384 i 1391 (docs. 70, 235 a 237 i 240), però també amb Almenara (doc. 108). No obstant això, el conflicte pels

¶ ⁵⁵ Vegeu Peregrín Luis LLORENS I RAGA, «Los sarracenos en la Sierra de Eslida y Vall de Uxó a fines del siglo XV», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XLIII (1967), pp. 53-67, especialment p. 60, on se cita una mesquita en l'alqueria d'Atzeneta segons un pergami (núm. 32) de la catedral de Sogorb. ¶ ⁵⁶ Magín ARROYAS i Juan P. GALIANA, anoten que la fundació al segle XIV d'una rectoria d'Uixó, justificava més la percepció de rendes per l'estament eclesiàstic

que no l'existència d'una comunitat cristiana resident, cfr. *La repoblación del Valle de Uxó en sus documentos*, la Vall d'Uixó, CEV, 2014, p. 22. Vegeu el *Diplomatari de la catedral de Tortosa. Episcopats de Ponç de Torrella (1212-1254) i Bernat d'Olive-lla (1254-1272)*. Edició a cura d'Antoni Virgili et al., Barcelona, Fundació Noguera, 2018, pp. 567-571 i 573-574; documents 1114 i 1117; i L. PEÑARROJA, *Historia de Vall d'Uxó...*, pp. 161-167; documents a les pp. 175-182.

límits del termenat era quasi crònic entre el llocs de Castro i l'aljama de sarraïns d'Uixó (inclosa l'alqueria d'Alfondeguilla), en relació als llocs de pastura (sent recurrent els documents que el citen del 16 de gener de 1388 fins al 7 de juliol de 1391, docs. 140 a 142 i 244).

De l'estat social i polític dels sarraïns d'Uixó, s'endevina que cent cinquanta anys després de la conquesta cristiana, els mudèjars reconeixen la sobirania reial i senyorial i l'obligació de pagar els tributs, amb l'esperança de veure garantides la religió, la llengua i els costums propis. Cristians i musulmans eren dos pobles separats, el primer el dominador, el segon el dominat. Ho proclama la mateixa fórmula cancelleresca de direcció que usava la Corona per adreçar-se als sarraïns o a l'aljama: a diferència del que ocorria amb els càrrecs oficials o súbdits cristians, se'ls tracta de *tu* i no de *vos*. N'és significatiu l'exemple del nomenament de Jucef Alí com alamí de la Vall d'Uixó: «*Nos infans Martinus etc., confidentes ad plenum de legalitate tui Iuceff Aalii (?), sarraceni valliis nostre de Uxone, comittimus sive comendamus tibi officium alaminatus dicte vallis*» (doc. 14). De fet, quan l'infant Martí es dirigeix als alamins, vells i aljames d'Eslida, Uixó, Alfondeguilla i Vall d'Almonessir, per ordenant-los que protegissen els béns i família del cadí o jutge d'Eslida, Jucef Abenap, l'escrivà va cancel·lar del tractament amb una ratlla la paraula habitual de cortesia, que se li havia «escapat»: «Infant en Martí etc., als [ratllat: *amats*] alamins...» (doc. 26).

El domini senyorial dels infants es veu particularment en l'administració de justícia. La situació jurídica dels mudèjars havia restat fixada en les cartes de poblament, però al llarg del segle XIV es va veure paulatinament retallada.⁵⁷ Els documents de venda i empenyorament del territori valler acostumen a estar postil·lats amb la clàusula per la qual la Corona ordena als detentors respectar els privilegis, franquesses, bons usos i immunitats de les aljames (per exemple, doc. 7), que eren confirmades reiteradament, segons havien estat concedides pels seus predecessors a tots els habitants, homes i dones, presents i futurs de l'aljama en qüestió (doc. 25). La Sunna i la Xara era invocada i teòricament respectada. Tanmateix, en la pràctica, els procediments jurídics, les imposicions legals i les ordinacions específiques que emmarcaven la convivència entre cristians i musulmans responien a un mecanisme cada vegada més coercitiu envers la minvant majoria poblacional sarraïna d'aquell territori. La divergència en religió i costums d'aquesta comunitat musulmana fou el pretext per a la seua discriminació i constrenyiment econòmic. Era tolerada en la mesura que aportava rendes, i fins i tot les penes imposades per les sentències judicials solien ser convertides en recursos pecuniaris per a la fiscalitat reial. L'absolució es pagava.

¶ ⁵⁷ Vegeu M. Teresa FERRER I MALLOL, *Els sarraïns de la Corona catalano-aragonesa en el segle XIV: segregació i discriminació*, Barcelona, CSIC, 1987, i Anna DOMINGO I GABRIEL,

«La criminalitat entre els sarraïns de la Corona d'Aragó en el segle XIV», *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 6 (1995), pp. 161-167.

En efecte, el diplomatarí documenta nombroses mitjanceries de la Casa Reial amb els mudèjars d'Uixó per evitar les condemnes. Per a la hisenda reial els rèdits derivats de la permuta de penes personals per penes econòmiques eren molt notables. Se'ls imputen delictes com no mantenir la correcció corresponent davant d'un oficial reial (doc. 167), la prostitució (docs. 170, 184 i 245) o l'heretgia (doc. 287). Les condemnes més habituals eren els que castigaven el musulmà que «*immiscuistis carnaliter*» amb una cristiana. Alguns en foren condemnats a mort i d'altres desterrats, però la majoria del contrafactors obtingueren un perdó degut a la magnanimitat i misericòrdia de l'infant, sempre després de pagar la pena imposada: de 70 florins fins a 2.500 florins d'or (docs. 161, 166, 173, 179 i 206). El procés que millor demostra la tutela i protecció que l'infant va exercir en la defensa de l'aljama fou el plet per l'assassinat d'un sarraí, Hamet Abutaçí, mentre aquest treballava al camp i sense disputa prèvia. L'havia perpetrat Sancho d'Esparça, nebot de l'alcaid de la Vall d'Uixó, que fou empresonat per oficials reials per evitar que poguera defugir el procés judicial al·legant que era tonsurat (docs. 211 a 216 i 218 al 220). El plet es va allargar entre març i agost de l'any 1390.

La majoria dels documents del diplomatarí versen, no obstant això, sobre la rutina de l'administració senyorial. I aquesta gestió de la vall d'Uixó feta per l'infant, no sempre fou reeixida. Ja he comentat que els estats dels infants Martí i Maria dispersos arreu d'Aragó, Catalunya i València tenien una funció primordial en l'engranatge familiar i de la Corona, com a font bàsica de recursos financers,⁵⁸ que s'obtenien per tres vies principals.

La primera font d'ingressos provenia del cobrament de les rendes ordinàries i extraordinàries que havia de pagar cada vassall o cada aljama. Quan es parla en la documentació dels rèdits extrets d'Uixó, moltes vegades són poc específics i se citen genèricament. En el nomenament del nou alami d'Uixó, Jucef Alí, l'infant Martí li encomanava especialment que procurés particularment la bona recaptació en nom seu de totes les rendes i taxes d'eixida i entrada i els altres beneficis que a l'infant i a la cúria pertanyessen. Igualment, li ordenava que tota la recaptació fos tramesa completa i íntegrament a Jordi Joan, conseller i dispenser de l'infant, i no a cap altra persona (doc. 14). Els sarraïns d'Uixó semblen pagar, ordinàriament, la primícia i delme a l'ardiaca de Tortosa i al rector de l'església d'Uixó (docs. 2 i 18). La documentació també esmenta algun altre impost peculiar, com el que sembla que només afectava els sarraïns de Benigafull, als quals l'alcaid del castell d'Uixó, Pere Arnau d'Esparça, obligava a entregar unes certes sàrries de palla, una mena de *ius palearum* anual (doc. 20). Dels gravàmens extraordinaris o esdeveniments destacaria la disposició del 4 de desembre de 1388, en què

¶ ⁵⁸ Vegeu M. Teresa FERRER I MALLOL, «El patrimoni reial i la recuperació dels senyorialius jurisdiccionalis en els estats catala-

no-aragonesos a la fi del segle XIV», *Anuario de Estudios Medievales*, 10 (1970-1971), pp. 351-451.

l'infant Martí establí que l'aljama Uixó havia de pagar anualment la desena part dels 2.500 florins d'or que corresponen als rèdits que percebia la cúria de l'infant a l'obra de construcció del monestir de Vall de Crist (doc. 164). De vegades es motivava la demanda d'un tribut especial, com en el cas de les despeses que havia d'afrontar l'infant pel casament del seu germà el duc de Girona, futur Joan I, l'any 1380 (doc. 35). Però, si hi ha una causa recurrent, aquesta és el finançament de l'expedició a Sicília. L'infant feia a l'aljama d'Uixó —com a tots els seus dominis cristians, sarraïns i jueus— persistents demandes de diners per sufragar el passatge de Sicília. L'expedició a l'illa representava una gran despesa, i els infants van haver d'empenyorar el seu patrimoni familiar per afrontar-la. De fet, el 8 de setembre de 1389 l'infant certificava que a l'aljama d'Uixó se li havia concedit llicència per imposar taxes o cises a la carn, el pa i les mercaderies, i contribuir així, segons devia, al sosteniment del viatge o campanya de l'infant a Sicília (doc. 198). Com a conseqüència, hi va haver moviments de protesta durant el mes d'agost de l'any 1390. S'hi produïren aldarulls per la negativa d'alguns sarraïns d'Uixó a contribuir en la nova talla o tribut pactat amb l'infant. La revolta fou replicada pel batlle amb l'empresonament i vexació dels sarraïns instigadors de la revolta (docs. 222, 223, 226, 227, 229). El resultat final, com en d'altres casos, fou l'indult dels inculpats de fer conxorxa o escamot després del pagament d'una multa, 110 florins d'or d'Aragó, segons disposà l'infant el 20 d'octubre de 1390 (doc. 231).

La segona font d'ingressos, fou l'emissió de censals carregats sobre la renda feudal. La garantia del pagament eren els béns dels mateixos vassalls. La penúria extrema descrita per Maria Teresa Ferrer, o la ruïna absoluta en paraules d'Enric Guinot, expliquen la necessitat dels darrers reis del Casal de Barcelona d'evitar la desfeta reintegrant totes les jurisdiccions reials alienades i redimint les viles empenyorades. El retorn al domini de la Corona era pagat pels mateixos habitants dels llocs, mitjançant el sistema censal.⁵⁹ La pràctica censalista, que tant condicionà l'economia d'aquell segle, fou definida per Arcadi Garcia com a la compra d'un dret a un crèdit, és a dir, un dret amb el qual es pot percebre una pensió o remuneració anual, garantit per una hipoteca i amb un acord de retroactivitat.⁶⁰ Els

¶ ⁵⁹ La Corona ha de desprendre's del seu capital, el que es contradïu amb la seua política de prohibició d'alienar el patrimoni reial sota penes molt greus, com la pragmàtica dictada pel mateix Martí, ja rei, el 15 de gener de 1399, cfr. M. T. FERRER I MALLOL, «El patrimoni reial i la recuperació dels senyorius jurisdiccional...», pp. 355-363 i Enric GUINOT, «Sobre la gestió del patrimoni reial de la Corona d'Aragó en temps del rei Martí l'Humà», en *Martí l'Humà. El darrer rei...*, pp. 277-278.

¶ ⁶⁰ Cfr. Arcadi GARCIA I SANZ, «El censal», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XXXVII

(1961), pp. 281-310, la cita és a la p. 286. Per a copsar l'aplicació del censal als territoris valencians del comtat de Luna centrant l'atenció en la receptoria general del Patrimoni Reial custodiada a l'Arxiu del Regne de València: Francisco Javier CERVANTES PERIS. «El antiguo patrimonio de María de Luna: crédito censal y consolidación feudal (1372-1425)», en *El poder real en la Corona de Aragón (siglos XIV-XVI): XVº Congreso de la Corona de Aragón*, Saragossa, Departamento de Educación y Cultura, 1996, tom IV, pp. 51-68 i *La herencia de María de Luna...*, pp. 243-244.

creditors que assetjaren la Vall d'Uixó (docs. 51, 104 o 119, entre d'altres), eren de tots els territoris de la Corona, i es movien entre el terreny del guany lícit i la pràctica de la usura. De les pensions dels 7.000 sous censals venuts l'any 1386 per les aljames de sarraïns d'Uixó i Eslida (doc. 108), passem en 1387 a la venda de 16.000 sous censals (7.000, d'Uixó i 9.000 d'Eslida; docs. 121 i 125). Dos anys després, el 1389, l'infant necessitava millorar els rèdits de la venda de censals i violaris de la Serra d'Eslida i d'Uixó, per aconseguir d'aquells llocs 30.000 sous per miler anuals de pensió o un preu major (a raó de 8.000 sous de Barcelona sobre els rèdits de la Serra d'Eslida, i 4.000 sobre els rèdits de la Vall d'Uixó). La pressió sobre les aljames per a fer front a les obligacions anuals era constant. Fins i tot eren forçades a la revenda de més censals morts per evitar l'increment dels interessos; un procediment autoritzat per la Corona i usat per aquelles comunitats, tot i el perill de caure en *usura magna*. Així pagaven el preu de la seua redempció o llució, que els permetia passar de mans dels senyors (els creditors dels canvistes Pasqual i Esquerit) a mans novament del patrimoni reial (docs. 192, 200, 208, 266, 276 i 279).

Finalment, la tercera font d'ingressos era la cessió de la senyoria pròpiament dita, per execució de la penyora d'un crèdit. Aquesta és la fórmula usada en préstecs grans, com el subscrit amb els banquers Pere Pasqual i Arnau Esquerit. El primer testimoni del deute de l'infant amb aquells canvistes de Barcelona el trobem el 19 de juny de 1380. El rei Pere hi reconeix que, amb l'objectiu d'armar i preparar tres galeres que el rei vol enviar als regnes de Sardenya i Sicília per a fer «*ardiis negociis*» essencials per a la Corona, l'infant Martí s'endeutava en 34.500 florins d'or d'Aragó amb aquells banquers. La liquidació del deute s'establí en un termini màxim de 6 mesos, i es posava com a garantia del crèdit la Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida, i encara d'alguns llocs de la tinència de Xèrica. S'acordava així que, si els terminis del retorn del préstec s'esgotaven sense que l'infant hagués pogut liquidar-lo, s'hauria de lliurar als dits canviadors, de manera total i íntegra, és a dir, amb tots els seus termes, drets, jurisdiccions i gravàmens, la possessió de la Serra d'Eslida i de la vall d'Uixó (doc. 38).

Malauradament Martí no va aconseguir tornar el crèdit abans de la fallida de la banca Pasqual i Esquerit, amb el consegüent pas de la Vall d'Uixó i de la Serra d'Eslida als creditors.⁶¹ La liquidació d'aquell deute va significar un malson per a l'infant, que va tractar de trobar nous creditors (ho intentà, infructuosament, a València, amb la família Centelles, docs. 43 i 53); va sol·licitar al rei que li lliurés la possessió de Vila-real i alguns castells, a fi que els seus rèdits l'ajudassen a pagar el deute (doc. 43); i va suplicar insistentment al seu pare (des del 5 de març de 1381 fins a l'octubre de 1386) que pagara el deute, en un intent d'evitar el «mogobell», és a dir, un increment dels interessos. Les gestions dutes a terme en el desempeyorament d'Uixó es perllongaren anys i, com hem vist, evolucionaren des de la

¶⁶¹ Vegeu M. T. FERRER I MALLOL, «Martí I l'Humà (1396-1410), el darrer rei...», p. 34, n. 126.

fórmula de remissió d'aquells llocs mitjançant la venda de censals morts i violaris (docs. 56, 58 i 59) a la fórmula del segrest, solució escollida en 1387 per liquidar el deute i redimir els drets i la jurisdicció senyorials sobre Uixó i Eslida (doc. 127). El procés estigué farcit d'entrebancs importants. Alguns foren jurídics, perquè els creditors no volien fermar els sindicats acordats i signats ja per l'infant al·legant que Uixó i Eslida eren comunitats musulmanes i no es poden sotmetre a sentència de vet, de manera que es podia restringir la possibilitat del recurs al rei (doc. 62). Altres dificultats eren personals, perquè la infanta Maria vindicà davant de la cort del governador de València que considerava Uixó i Eslida propietat seua, atès que l'any 1372 li havien estat assignats pels reis, Pere i Elionor, com a dot, amb tinença d'ús i costum d'Aragó. L'infant els havia empenyorat sense el seu consentiment i acord a Pere Pasqual i Arnau Esquerit, raó per la qual el seu patrimoni havia sofert, al seu parer, gran dany (docs. 96 i 101). En conseqüència, es mostrava reticent a fermar la venda dels censals morts de la Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida (doc. 113). Calgué així aconseguir la seguretat de la ferma del duc de Girona, germà seu, hereu de la Corona, per a garantir la venda d'aquells censals (doc. 119). Finalment la restitució a la Corona d'aquells territoris empenyorats mitjançant la fórmula del segrest els alliberà dels canvistes i, de retruc, dels creixents interessos o «mogobells» que els creditors exigien.

Hi ha un paràgraf que ens dona la clau definitiva de la crispació personal i de la greu situació financera de l'infant Martí arran de tota aquella situació, més si es considera que pel seu patrimoni personal, hauria d'haver estat un dels homes més benestants de la monarquia. El 26 de gener de 1385, l'infant va retraure a Berenguer de Relat, mestre racional de la cort, i al tresorer reial, que no el recolzassen en els seus intents de desobligar el seu pare del deute amb els canviadors. Els recriminava els greuges que li imputaven en l'empenyament d'or, argent, perles i pedres precioses, així com també de la Serra d'Eslida i de la Vall d'Uixó i altres llocs de València, que sumaven en total uns 60.000 sous de rendes anuals. En un to dur deixà escrit (doc. 85):

E tot açò s'és fet e's fa per gran e desordenada favor que vós e lo dit tresorer los havets dada e dats contra Déu e justícia, e vageus lo cor que nós no som de fust que d'açò e d'als no hajem sentiment e que per colpa vostra e del dit tresorer romanim desheretats de les millors rendes que havem, e injuriats e agreujats, e no sens causa, car no ha juheu en la senyoria del senyor rey qui u hagués sofert.

La conjuntura de la desfeta dels ingressos de l'infant i de la Corona mostra una monarquia d'ingressos esquistats. A les darreries del segle XIV els rèdits dels abundants recursos de la Corona eren insuficients: el model financer tradicional

¶ ⁶² Vegeu Enric GUINOT, «La creació de les senyories en una societat feudal de frontera: El

Regne de València (segles XIII-XIV)», *Revista d'Història Medieval*, 8 (1997), pp. 79-108.

d'arrel feudal estava estructuralment esgotat, com apunta Enric Guinot.⁶² Tot per armar i sufragar l'expedició a Sicília (doc. 259). Els documents d'Uixó ens situen concretament en aquesta tessitura: finançar, amb el recolzament de les vil·les sarraïnes valencianes, les operacions bèl·liques promogudes per l'infant Martí en defensa de la regència del seu fill, Martí, en aquella illa. Una conjuntura preeminent per a la Casa reial que feu trontollar tots els fonaments del seu patrimoni.

5

El corpus documental que ací presentem, ens permetrà conèixer millor la història política de l'aljama dels sarraïns d'Uixó, emmarcada en el regim senyorial posterior a la conquesta. També precisar el nostre coneixement d'aspectes de la vida econòmica i social de les comunitats musulmanes residents al Regne de València. Igualment, pot ser útil per a investigadors especialitzats en el règim senyorial tardomedieval valencià i per als que s'endinsen en les històries locals que ací s'esmenten (la Vall, Alfondeguilla, Castro, Serra d'Eslida, i algunes de les tinències de Xèrica).

Aquest és un llibre que representa un pas en la direcció de la recuperació documental exhaustiva de la història de la Vall d'Uixó. Dic un pas, un sol pas. Des del punt de vista de les col·leccions documentals o diplomataris, la història de la Vall no té una llarga tradició, tot i haver estat objecte d'estudis monogràfics anteriorment. La recerca arxivística no pot ser el parent pobre de la història. Una vindicació de l'arxiu com a laboratori de la història ja fou feta per l'historiador francès malaguanyat en la Segona Guerra Mundial, Marc Bloch, que encara hui té vigència en col·leccions com la de les Fonts Històriques Valencianes. Aquest llibre ha ficat fil a l'agulla, ara cal continuar cosint.

CRITERIS DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ

1. Es conserven les grafies tradicionals.
2. Es puntuen i separen les paraules segons les convencions de la llengua moderna.
3. S'accentua el text d'acord amb les regles ortogràfiques vigents.
4. Es respecten les grafies originals, però regularitzem i/j, f/s, u/v i c/ç, d'acord amb els usos actuals. Per a les parts en llatí, igualment es procedirà amb la c/t davant d'i seguida de vocal, que es redueix a la forma c: *Valencia, Valencie...*
5. Simplificació de les consonants dobles a inici de paraula només.
6. Se substitueix ll per l·l, quan aquestes grafies tenen valor geminat.
7. S'aplica el criteri normatiu de l'ús de majúscules i minúscules.

8. S'usa la dièresi i el guionet d'acord amb la normativa actual.
9. Es despleguen les sigles i les abreviatures. En el cas de noms propis representats per una inicial, es desenvolupa el nom complet entre parèntesi: R(amon).
10. S'empra l'apòstrof d'acord amb la normativa actual.
11. Les formes verbals del verb 'haver': 'ha' 'he', quan no duen la 'h', van accentuades de la següent manera: 'à' i 'é'.
12. S'empra el punt volat per a indicar l'elisió de vocals en aquelles reduccions que no tenen representació gràfica en la normativa actual.
13. Les xifres romanes van en versaleta i entre dos punts: .III., .III°., .V^a., .II^m.
14. Les paraules, frases o paràgrafs escrits en llengua diferent a la principal del document van en cursiva.
15. Les lletres o mots omesos per l'escrivà i indispensables per al sentit, els quals són restituïts per l'editor, van entre parèntesis angulars < >.
16. Les lletres o mots que falten per deteriorament del document o forats van entre claudàtors [abc].
17. La indicació d'un blanc s'indica: (en blanc). Si és un manuscrit i hi ha un full en blanc, s'indica: ¶^{5r} (en blanc).
18. Les indicacions com (sic) van entre parèntesis redons.
19. Les lectures dificultoses o no segures que sí poden restituir-se pel significat o per aparèixer en altre apartat del document van entre claudàtors amb tres punts [...]. També pot advertir-se mitjançant un signe d'interrogació.
20. Les notes i mots al marge del document, la indicació d'un símbol o dibuix, així com els ratllats en el text van en nota a peu de pàgina.
21. Els interliniats van al seu lloc natural en la frase indicats amb les dues barres inclinades d'aquesta manera: \abc/.
22. Els casos sovintejats d'abreviatures que sempre s'escriuen en llatí, en els documents no llatins, s'han normalitzat, com ara *Barchinona* per Barcelona.
23. La t tironiana, amb sentit d'et, es transcriu et o e d'acord amb l'ús de l'escrivà.

FONTS UTILITZADES

Els registres de la Reial Cancelleria de l'Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona que han estat consultats per a compilar el present diplomatarí són un total de 48 volums (els números 2063 a 2110), corresponents a la lloctinència de l'infant Martí i la seua esposa Maria de Luna, que comencen l'any del seu matrimoni 1372 i finalitzen al ser nomenats reis:

- Comune et curie de l'infant Martí.* 17 volums, datats des de setembre de 1372 a setembre de 1393. ACA, Reial Cancelleria, registres, núms. 2063 a 2079.
- Diversorum Sigilli Secreti de l'infant Martí.* 4 volums, datats des de març de 1390 a febrer de 1392. ACA, Reial Cancelleria, registres, núms. 2091 a 2094.
- Gratiarum et peccunie de l'infant Martí.* 5 volums, datats des de desembre de 1379 a setembre de 1395. ACA, Reial Cancelleria, registres, núms. 2085 a 2088 i 2090
- Guerre de l'infant Martí.* Únic volum, datat des de novembre de 1389 a octubre de 1391. ACA, Reial Cancelleria, registres, núm. 2103.
- Proprium de l'infant Martí.* Únic volum, datat des de gener de 1386 a març de 1390. ACA, Reial Cancelleria, registres, núm. 2102 (f. 1-48).
- Sigilli secreti de l'infant Martí.* 4 volums, datats des de març de 1373 a desembre de 1377. ACA, Reial Cancelleria, registres, núms. 2097 a 2100.
- Tractarum regni Sicilie de l'infant Martí.* Únic volum, datat des de maig de 1392 a juny de 1402. ACA, Reial Cancelleria, registres, núm. 2104.
- Comune gubernacionis de l'infant Martí.* 5 volums, datats des de febrer de 1387 a novembre de 1391. ACA, Reial Cancelleria, registres, núms. 2080 a 2084.
- Curie gubernacionis de l'infant Martí.* 2 volums, datats des de març de 1387 a gener de 1392. ACA, Reial Cancelleria, registres, núms. 2095 a 2096.
- Gratiarum gubernacionis de l'infant Martí.* Únic volum, datat des de febrer de 1387 a novembre de 1391. ACA, Reial Cancelleria, registres, núm. 2089.
- Peccunie gubernacionis de l'infant Martí.* Únic volum, datat des d'abril de 1390 a novembre de 1391. ACA, Reial Cancelleria, registres, núm. 2102 (ff. 49-56, olim 1-8).
- Sententiarum gubernacionis de l'infant Martí.* Únic volum, datat des de maig de 1378 a novembre de 1391. ACA, Reial Cancelleria, registres, núm. 2101.
- Curie de la infanta Maria.* 6 volums, datats des de setembre de 1372 a novembre de 1397. ACA, Reial Cancelleria, registres, núms. 2105 a 2110.

BIBLIOGRAFIA

- APARICI MARTÍ, Joaquim, «Artesanos musulmanes de la Vall d'Uixó a fines del siglo XV e inicios del XVI», en *Honori Garcia: El personatge, l'època, el centre*, Castelló, Diputació de Castelló, 1997, pp. 159-170.
- «Moreries urbanes a Castelló: la integració del treball artesà musulmà durant el segle XV», en *XVII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó: El món urbà a la Corona d'Aragó. Del 1137 als Decrets de Nova Planta*, 2003, vol. 1, pp. 171-183.
- ARAGÓ CABAÑAS, Antonio M.^a, «La escribanía de Juan I», en *La Corona de Aragón en el s. XIV. Congreso de Historia de la Corona de Aragón (8. 1967. Valencia)*, València, [s. n.], 1973, vol. 2, pp. 269-293.
- ARGUDO PÉRIZ, José Luis *et al.*, *El señorío jurisdiccional de María de Luna. Un «registro de cartas» de 1409*, Saragossa, Instituto Fernando el Católico, 1988.
- ARROYAS SERRANO, Magín i Juan P. GALIANA CHACÓN, *La repoblación del Valle de Uxó en sus documentos*, la Vall d'Uixó, CEV, 2014.
- BARCELÓ TORRES, Carmen, «L'Alfondeguilla i Castro. La situación de los mudéjares castellonenses en el siglo XIII», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, LVI (1980), pp. 126-139.
- *Minorías islámicas en el País Valenciano. Historia y dialecto*, València, Universitat de València, 1984.
- BAZZANA, A. i P. GUICHARD, «Castell d'Uxó. Vall d'Uxó. La Plana Baixa», *Memorias arqueológicas de la Comunidad Valenciana (1984-85)*, 1988, pp. 128-129.
- «Un Hisn valenciano: Shûn (Uxó) en la Vall d'Uixó (Castellón), II», *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló*, 20 (1999), pp. 317-346.
- BURNS, Robert Ignatius, *Medieval Colonialism: Postcrusade Exploitation of Islamic*, Valencia, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1975.
- *L'Islam sota els croats. Supervivència colonial en el segle XIII al regne de València*, València, Eliseu Climent, 1990, 2 vols.
- BURNS, Robert Ignatius i Paul E. CHEVEDDEN, *Negotiating Cultures Bilingual surrender treaties in muslim-crusader Spain under James the Conqueror*, Leiden, Brill, 1999.
- BUTZER, K. W. *et alii.*, «Medieval Muslim Communities of the Sierra de Espadan, Kingdom of Valencia», *Viator, Medieval and Renaissance Studies*, vol. 17 (1986), pp. 339-413.
- CANELLAS, Beatriz i Alberto TORRA, *Los registros de la cancillería de Alfonso el Magnánimo*, Madrid, 2000.
- CÁRCEL ORTÍ, M.ª Milagros i Vicent PONS ALÓS, «La Cancillería de Martín el Humano a través de los Registros *Notariorum* (1396-1410)», *SCRIPTA, Revista Internacional de Literatura i Cultura Medieval i Moderna*, 6 (2015), pp. 1-23.
- CASTÁN ESTEBAN, José Luis, «El derecho de pastos de mudéjares y cristianos en los señoríos valencianos: el Ducado de Segorbe», en *De mudéjares a moriscos:*

- una conversión forzada. VIII Simposio Internacional de Mudejarismo*, Teruel, Centro de Estudios Mudéjares, 2003, vol. 1, pp. 241-254.
- CERVANTES PERIS, Francisco Javier, «La receptoría general del antiguo patrimonio de María de Luna. La gestión de la deuda censal en unos estados feudales del XV valenciano», *Pedralbes: Revista d'Història Moderna*, 13 (1993), pp. 249-254.
- «El Valle de Almonacid, la Serra d'Esllida y la Vall d'Uixó. Problemas de toponimia y organización del territorio (ss. XIII-XVI)», *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana*, Ontinyent, 1997, pp. 295-303.
- «El antiguo patrimonio de María de Luna: crédito censal y consolidación feudal (1372-1425)», en *El poder real en la Corona de Aragón (siglos XIV-XVI): XVº Congreso de la Corona de Aragón*, Saragossa, Departamento de Educación y Cultura, tom IV, 1996, pp. 51-68.
- *La herencia de María de Luna. Una empresa feudal en el tardomedievo valenciano*, Sogorb, Ayuntamiento de Segorb, 1998.
- CLARAMUNT, Salvador, «Un pliego de cuentas de María de Luna conservado en el Archivo de la Basílica del Pino de Barcelona», *En la España Medieval: Estudios dedicados al professor don Julio González González*, Madrid, Universidad Complutense, 1980, pp. 75-88.
- CONDE Y DELGADO DE MOLINA, R. i M. CÁRCEL ORTÍ, «La Corona de Aragón: documentación real. Tipología (siglos XIII-XIV)», en *Diplomatique Royale du Moyen-Âge XIIIe-XIVe siècles. Actes du Colloque*, Porto, Faculdade de Letras, 1996, pp. 273-297.
- *La Brújula. Guía del Archivo Real de Barcelona. Pere Benet (1601)*, Madrid, Ministerio de Cultura, 1999.
- Crònica de Pere III el Cerimoniós*. Edició a cura de Ferran Soldevila; revisió filològica de Jordi Bruguera; revisió històrica de Maria Teresa Ferrer i Mallol, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2014.
- DOMINGO I GABRIEL, Anna, «La criminalitat entre els sarraïns de la Corona d'Aragó en el segle XIV», *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 6 (1995), pp. 161-167.
- FEBRER ROMAGUERA, Manuel Vicente, *Cartas pueblas de las morerías valencianas y documentación complementaria*, Saragossa, AUMAR, 1991.
- *Les aljames mudèjars valencianes en el segle XV*, València, Publicacions de la Universitat de València, 2006.
- FELIP SEMPERE, V., «Ratificació de la venda de la Vall d'Uixó a Gilabert de Centelles (1360, desembre, 5)», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, LXI (1985), pp. 377-378.
- FERRER I MALLOL, Maria Teresa, «El patrimoni reial i la recuperació dels senyorius jurisdiccionals en els estats catalano-aragonesos a la fi del segle XIV», *Anuario de Estudios Medievales*, 10 (1970-1971), pp. 351-451.
- *Els sarraïns de la Corona catalano-aragonesa en el segle XIV: segregació i discriminació*, Barcelona, CSIC, 1987.

- FERRER I MALLOL, Maria Teresa, «La tinença a costum d'Espanya en els castells de la frontera meridional valenciana (segle XIV)», *Miscel·lània de Textos Medievals, 4: La frontera terrestre i marítima amb l'Islam*, Barcelona, CSIC, 1988.
- «El Consell reial durant el regnat de Martí l'Humà», en *XV Congreso de Historia de la Corona de Aragón*, Saragossa, Departamento de Educación y Cultura, 1996, tom I, vol. 2, pp. 173-190.
- «Las comunidades mudéjares de la Corona de Aragón en el siglo XV: La población», en *VII Simposio Internacional de Mudejarismo. De mudéjares a moriscos, una conversión forzada. Teruel 15-17, septiembre, 1999. Actas*, Terol, Centro de Estudios Mudéjares-Instituto de Estudios Turolenses, 2002, vol. 1, pp. 27-153.
- «Documentación sobre mudéjares del Archivo de la Corona de Aragón», en *Fuentes documentales para el estudio de los mudéjares*, Terol, Instituto de Estudios Turolenses, 2005, pp. 9-53.
- «Martí I l'Humà (1396-1410), el darrer rei de la dinastia barcelonina», en *Martí l'Humà. El darrer rei de la dinastia de Barcelona (1396-1410). L'Interregne i el Compromís de Casp*, Barcelona, IEC, 2015, pp. 11-48.
- «El rei Martí i el seu regnat a través de textos de cròniques», en *Martí l'Humà: el darrer rei de la dinastia de Barcelona (1396-1410): l'Interregne i el Compromís de Casp*, Barcelona, IEC, 2015, pp. 901-962.
- Furs de València*, a cura de Germà Colom i Arcadi Garcia, Barcelona, Barcino, 1970.
- GARCÍA EDO, Vicent, *La carta pobla de 1250 i el dret dels musulmans de la Vall d'Uixó*, la Vall d'Uixó, CEV, 2000.
- GARCIA I GARCIA, Honori, «Carta puebla de la Vall de Uxó por don Jaime I en agosto de 1250», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XIII (1932), pp. 168-176. [Colección de cartas pueblas, XXXVII.]
- «La gobernación foral deça lo riu d'Uxo», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XIV (1933), pp. 426-432.
- *Orígenes del Ducado de Segorbe*, Castelló, Sociedad Castellonense de Cultura, 1933.
- *Estado económico social de los vasallos en la gobernación foral de Castellón*, Vic, Imp. Ausetana, 1943.
- *Notas para la historia de Vall de Uxó*, la Vall d'Uixó, Ajuntament de la Vall d'Uixó, 1982.
- GARCIA I SANZ, Arcadi, «Mudéjares y moriscos en Castellón», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XXVIII (1952), pp. 94-114.
- «El censal», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XXXVII (1961), pp. 281-310.
- GIRONA LLAGOSTERA, Daniel, «Itinerari del rei en Martí (1396-1402)», *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, IV (1911-1912), pp. 181-184.
- «Itinerari del rei en Martí (1403-1410)», *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, V (1913), pp. 515-654.

- *Itinerari del rei en Martí (1396-1402 i 1403-1410)*, Barcelona, Imp. Henrich, 1916.
- *La darrera malaltia de la Reyna Maria de Luna (1407)*, Barcelona, 1922.
- GRAU MONSERRAT, Manuel, «Mudéjares castellonenses», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 29 (1961-1962), pp. 251-273.
- GREGORI ROIG, Rosa Maria, «*Emfranchimus et franchos et immunes facimus vos*»: aproximació a la vida dels mudèjars d'Uixó a través d'uns privilegis de francesa (segles XIV-XV)», *Aigualit: Revista del Centre d'Estudis Vallers*, 15 (2017), pp. 165-211.
- GUAL CAMARENA, Miguel, «Mudéjares valencianos. Aportaciones para su estudio», *Saitabi*, 34-35 (1949), pp. 165-190.
- GUINOT RODRÍGUEZ, Enric, *Cartes de repoblament medieval valencianes*, València, Generalitat Valenciana, 1991.
- «La creació de les senyories en una societat feudal de frontera: El Regne de València (segles XIII-XIV)», *Revista d'Història Medieval*, 8 (1997), pp. 79-108.
- «Sobre la gestió del patrimoni reial de la Corona d'Aragó en temps del rei Martí l'Humà», en Maria Teresa Ferrer i Mallol (ed.), *Martí l'Humà. El darrer rei de la dinastia de Barcelona (1396-1410). L'Interregne i el Compromís de Casp*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2015, pp. 273-284.
- JAVIERRE MUR, Áurea L., *Maria de Luna, reina de Aragón*, Madrid, CSIC, Instituto Jerónimo Zurita, 1942.
- LABARTA, Ana, *La onomàstica de los moriscos valencianos*, Madrid, CSIC, 1987.
- «La antroponímia àrabe en grafia latina como Fuente lingüística», en M.ª Luisa Ávila Navarro (ed.), *Estudios onomásticos-biográficos de Al-Andalus, II*, Granada, 1989, pp. 165-175.
- LABARTA, Ana i Carme BARCELÓ, *Archivos moriscos: textos àrabes de la minoria islàmica valenciana, 1401-1608*, València, Universitat de València, 2009.
- Liber patrimonii regii valentiae*. Edició a cura de Carlos López Rodríguez, València, Publicacions de la Universitat de València, 2006.
- Llibre dels feits del rei en Jaume*. Edició a cura de Ferran Soldevila; revisió filològica de Jordi Bruguera; revisió històrica de Maria Teresa Ferrer i Mallol, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2007.
- LLORENS I RAGA, Peregrín-Luis, «Los sarracenos en la Sierra de Eslida y Vall de Uxó a fines del siglo XV», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XLIII (1967), pp. 53-67.
- LÓPEZ ELUM, Pedro, «Proceso de incorporación a la corona real de Vall de Uxó, Sierra de Eslida y Segorbe en 1445», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, L (1974), pp. 51-65.
- LÓPEZ RODRÍGUEZ, Carlos, «El archivo real y general del Reino de Valencia», *Cuadernos de Historia Moderna*, 17 (1996), pp. 175-192.
- MARTÍNEZ FERRANDO, José Ernesto, «Un interessant índex històric de pobles valencians», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XVI (1935), pp. 198-208 i 296-301.

- MENEU, Pascual, «Nombres árabes de la provincia de Castellón o usados en ella», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, VI (1925), pp. 199-208.
- MEYERSON, Mark D., «Un reino de contradicciones: Valencia, 1391-1526», *Revista d'Història Medieval*, 12 (2002), pp. 11-30.
- PEÑARROJA, Leopoldo, *Moriscos y repobladores en el Reino de Valencia: La Vall d'Uxó (1525-1625)*, València, Del Cenja al Segura, 1984.
- *Historia de Vall d'Uxó*, Castelló, Diputació Provincial, 2005.
- PILES ROS, Leopoldo, «La situación social de los moros de realengo en la Valencia del siglo XV», *Estudios de Historia Social de España*, 1 (1949), pp. 225-274.
- *Estudio documental sobre el Bayle general de Valencia, su autoridad y jurisdicción*, València, Institución Alfonso el Magnánimo, 1970.
- POLES, A. i M. L. ROVIRA, «La torre medieval de la Torrassa (La Vall d'Uixó, Castelló)», *Butlletí Associació Arqueològica de Castelló*, 9-11 (1990-1991), pp. 91-105.
- RIBERA, Julián, «Los Beni-Gaslón de Uxó», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XI (1930), pp. 65-67.
- RIERA I SANS, Jaume, *Catálogo de memoriales e inventarios del Archivo de la Corona de Aragón (siglos XIV-XIX)*, Madrid, Ministerio de Cultura, 1999.
- ROCA TRAYER, Francisco, «Un siglo de vida mudéjar en la Valencia medieval (1238-1338)», *Estudios de la Edad Media en la Corona de Aragón*, V (1952), pp. 115-208.
- RODRIGO LIZONDO, Mateu (ed.), *Col·lecció documental de la Cancelleria de la Corona d'Aragó. Textos en llengua catalana (1291-1420)*. Selecció de textos de Jaume Riera i Sans; preàmbuls de Carlos López Rodríguez i Antoni Ferrando Francés, València, Publicacions de la Universitat de València, 2013.
- ROVIRA GOMAR, M. L., «Urbanismo y poblamiento en la Vall d'Uixó. Reflexiones en torno al nacimiento de una ciudad», en *Urbanismo medieval del País Valenciano*, Madrid, Polifemo, 1993, pp. 219-229.
- RUZAFÀ GARCÍA, Manuel, «Las aljames mudéjares valencianes en la Baja Edad Media», *Saitabi*, 43 (1993), pp. 167-180.
- SEGARRA I ORENGA, Beatriz, *L'aljama de La Vall d'Uixó. Una comunitat rural a la Baixa Edat Mitjana*. Treball final del DEA d'Història Medieval, dirigit per Enric Guinot Rodríguez, València, Universitat de València, Facultat de Geografia i Història, 2009.
- «Els conflictes interns d'una aljama rural mudéjar a la baixa edat mitjana: el cas de la Vall d'Uixó», dins *Família pagesa i economia rural: VII Congrés sobre Sistemes agraris, organització social i poder local*, Lleida, Diputació de Lleida-Institut d'Estudis Ilerdencs, 2010, pp. 133-150.
- SESMA MUÑOZ, José Ángel, «Producción para el mercado, comercio y desarrollo mercantil en espacios interiores (1250-1350): el modelo del sur de Aragón», en *Europa en los umbrales de la crisis, 1250-1350: Actas de la XXI Semana de Estudios Medievales*, Pamplona, Gobierno de Navarra, 1995, pp. 205-246.

- SEVILLANO COLOM, Francisco, «Apuntes para el estudio de la Cancillería de Pedro IV el Ceremonioso», *Anuario de Historia del Derecho Español*, XX (1950), pp. 137-229.
- SILLERES, Núria, *Maria de Luna. Poder, piedad y patronazgo de una reina bajomedieval*, Saragossa, Institución Fernando el Católico, 2012.
- SINUÉS RUIZ, Anastasio (ed.), *El patrimonio real en Aragón durante la Edad Media. Índice de los documentos consignados en el Liber Patrimonii Regii Aragoniae del Archivo de la Corona de Aragón*, Saragossa, Anubar, 1986.
- TALAMANTES REBOLLAR, Vicente, «Les relacions entre Vall d'Uxó i Morvedre als segles XIV i XV (Maria de Luna, reina)», *Aigualit: Revista del Centre d'Estudis Vallers*, 10 (2005-2006), pp. 17-41.
- TORRA, Alberto, «Los registros de la Cancillería de Jaime I», en Maria Teresa Ferrer i Mallol (ed.), *Jaume I. Commemoració del VIII centenari del naixement de Jaume I*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2013, vol. 1, pp. 211-229.
- TRENCHS, Josep i Antoni M. ARAGÓ, «Las cancillerías de la Corona de Aragón desde Jaime I a la muerte de Juan II», en *Folia Parisiensia 1*, Saragossa, Institución Fernando el Católico-CSIC, 1983.
- UTRILLA UTRILLA, Juan F., «Un libro de cuentas del infante aragonés Martín conservado en el Archivo de la Corona de Aragón», *Aragón en la Edad Media*, 5 (1983), pp. 167-206.
- VIRGILI, Antoni et al. (eds.), *Diplomatari de la catedral de Tortosa. Episcopats de Ponç de Torrella (1212-1254) i Bernat d'Olivella (1254-1272)*, Barcelona, Fundació Noguera, 2018, 2 vols.

Collecció documental

1.

1372, juliol 6. Palau de la reina, a Barcelona.

El rei Pere el Cerimoniós dona en feu honorat al seu fill l'infant Martí i als seus successors la baronia de Xèrica amb els seus llocs, castells, alqueries, drets i rendes, la qual ha rebut recentment, per disposar de més rendes que el comtat de Besalú, el qual tenia per donació reial feta a Barcelona el 22 de juny de 1368. També li atorga com feu honorat el castell i la Vall d'Uixó amb els seus termes i l'alqueria de l'Alfondeguilla, els quals té ara empenyorats Pere de Centelles per un deute del monarca, amb totes les quals coses crea i li dona el comtat de Xèrica. Van a formar part del comtat la baronia de Xèrica amb dita vila i els llocs de la seua tinença, Pina de Montalgrao, el Toro i Eslida, el lloc de Suera i la Vall de Veo amb els seus termes, el castell i lloc de Fanzara amb el seu terme. I també el castell i la Vall d'Uixó, el castell de Castro amb la seua tinença, el riu de Xelva amb els castells, llocs, alqueries i els seus termes, Altura i les Alcubles, i el lloc de Gaibiel. Igualment el monarca hi inclou els drets que tenia dita baronia al terme de Planes quan havia estat del difunt Jaume de Xèrica, fill del rei Jaume I, i tots els drets sobre els seus habitants, la jurisdicció civil i criminal, mer i mixt imperi, rendes, pastures, caça, aigües, molins, foms, host i cavalcada, etc. La donació és en feu honorat sota els Usatges de Barcelona i costum de Catalunya, només amb retenció reial de la potestat i obligació de respectar l'aplicació dels furs de València com en fan els altres barons del regne, participar a les Corts i obligació de retomar a la Corona aquest comtat si el titular arriba a monarca o mor sense descendència masculina legítima. Com alguns dels castells i llocs estan empenyorats, el rei atorga a l'infant que retinga el comtat de Besalú mentre no tinga totes les rendes del nou comtat, però quan això passe, l'infant Martí haurà de lliurar el comtat de Besalú al seu germà i hereu l'infant Joan, duc de Girona i comte de Cervera, el qual li havia donat a canvi de la vila de Castelló de la Plana amb condició que la Corona podia recuperar la vila de Besalú pagant 300.000 sous i la vila de Camprodon per 200.000. Igualment, si el rei li pren el comtat de Xèrica, l'infant Martí recuperaria el de Besalú, i els infants Joan i Martí accepten les condicions. Testimonis: Lope, arquebisbe de Saragossa; Pere, bisbe de Tarassona; Olf de Pròxita, governador del Regne de Mallorca, Miquel Roiç d'Isuerre, i Pere Guillem Català, uixer d'armes del rei, cavallers; Bernat Desvall i Jaume de Vallseca, doctors en lleis.

Signatures del rei Pere i els infants Martí i Joan. Aquest signa el 13 de juliol, i foren testimonis: Joan, comte d'Empúries, Umbert de Fenollar i Garcia Lope de Sesse, cavallers, Berenguer de Relat, tresorer de la reina, i Bartomeu de Bonany.

Notari: Jaume Conesa, protonotari reial.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2063, ff. 47r-51r.

Donacio infantis Martini tote baronie de Exerica et etiam¹ ereccionis² in comitatum.³

In Christi nomine. Pateat universis presentem paginam inspecturis quod nos Petrus, Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Marioricarum, Sardinie et Corsice comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, prospicientes quod dudum cum carta nostra data Barchinone, .XXII^a. die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LX°. octavo, bulla nostra aurea communita⁴ vobis inclito infanti Martino, militi, filio nostro carissimo, dederamus et contuleramus motu nostro proprio comitatum Bisulduni sub certis limitationibus designatum in feudum honoratum ut in carta ipsa lacius continetur. Etiam, attendentes quod comitatus ipse, licet insignis et honorabilis tam propter eius situm et loca in eo comprehensa quam homines in eo degentes in numero congruo, est tenuis in redditibus vestri dicti filii nostri condicione et sublimitate prospecta, propterea ut vos dictus filius noster vestris occurrentibus opportunitatibus suffultus congruis redditibus valeatis melius et copiosius providere, cum presenti carta nostra cunctis temporibus valitura per nos et omnes heredes et successores nostros damus et conferimus motu nostro proprio in feudum honoratum absque aliquo servicio vobis dicto infanti consentienti et recipienti ac liberis vestris masculis dumtaxat a vobis descendentibus pura et perfecta donacione irrevocabili inter vivos sub modis, formis, retencionibus et condicionibus infrascriptis totam baroniam de Exerica et omnia loca, castra, alcareas et cunctas alias res et iura ad dictam baroniam pertinencia que ad nos certis titulis noviter pervenerunt et que longe plus cum aliis que infra vobis damus dictum comitatum Bisulduni in redditibus annuis excedere dinoscuntur. Nec minus damus et concedimus vobis in feudum ut predicatur honoratum absque aliquo servicio castrum et vallem de Uxone cum suis pertinenciis et terminis universis que hodie tenet a nobis impignorata nobilis Petrus de Scintillis pro certa pecunie quantitate, et alcaream de Alfandaguella que pro certa quantitate pecunie tenetur impignorata. Et de dictis baronia et castro et valle de Uxone et alcaarea de Alfandaguella sub limitacionibus infrascriptis comitatum facimus eaque in comitatum erigimus, et volumus comitatum de Exerica perpetuo nominari. Et ut constet omni tempore de limitacionibus ipsius comitatus ipsum limitari et designari volumus et decernimus sub hac forma:

Primo, designamus loca que sunt et erant de baronia de Exerica, videlicet ipsam villam de Exerica cum tota tenencia et termino iusdem necnon loca de Pina, del Thoro et de Eslida cum eorum terminis, locum de Çuera et vallem d'Anveyo cum eorum terminis, castrum et locum de Fanzara cum suis terminis, et predicta loca sicut prenotata erant de dicta baronia de Exerica. Comprehenduntur etiam in donacione per nos vobis dicto infanti Martino facta castrum et vallis de Uxone, et ultra predicta per nos vobis donata esse volumus de dicto comitatu et intra limites eiusdem locum de Castro cum tota sua tenencia, necnon rivum de Chelva cum omnibus castris, locis et alcareis et terminis suis; etiam Altura et Les Alcubles et locum de Gayvell cum terminis et pertinenciis eorundem. Volentes et declarantes quod omnia castra, ville, loca, alcaree et mansi quarumcumque sint personarum que sunt in ter-

¶ ¹ Ratllat: cum ereccione. ¶ ² Ratllat: ereccionus.

¶ ³ Encapçalament escrit posteriorment, possiblement, de mà de l'arxiver Josep Llaris.

¶ ⁴ Cfr. ACA, RC, Registre 1578, ff. 145r-149v, i Registre 1547, f. 92v.

minis et infra terminos locorum superius nominatorum sint et remaneant ac comprehendantur in et de dicto comitatu et infra limites eiusdem sic quod quantum termini dictorum castrorum et locorum superius designatorum protendantur, tantum protendantur et protendi volumus limites comitatus predicti. Predictum itaque comitatum de Exerica prout intra predistinctas limitaciones includitur, et omnia iura nobis pertinentia in loco de Planes vel in aliis quibuscumque locis nobis pertinentibus ratione vinculi per dictum regem Iacobum facti nobili quondam Iacobo de Exerica, eius filio, cum baronibus, militibus, feudis, feudatariis sive castlanis et dominibus ac generosis, aliisque hominibus et feminis cuiuscumque legis et condicionis existant inibi habitantibus et habitaturis, et cum omnibus dominicaturis necnon mero et mixto imperio et alia iurisdictione civili et criminali, alta et baxia, ac cum terminis, montibus et planis, piscacionibus, venacionibus, fluminibus, nemoribus, herbagiis, pascuis et pasturis, aquis et aqueductibus atque silvis, et cum redditibus, terciis, laudimiis, firmis, directis et alodialibus, dominiis, exitibus et proventibus, molendinis, furnis, carniceriis, scribaniis, curratoriis, questiis, demandis, coloniis, subsidiis, adempriviis, serviciis, servitutibus realibus et personalibus, exercitiis, hostibus et cavalcatis et earum redemptione, cenis, albergis, et cum feudis ac retrofeudis et rebus ac prediis feudalibus et emphiteotalibus que pro nobis teneantur in feudum seu in emphiteosim, et omnino omnibus aliis iuribus inibi nobis pertinentibus et debentibus pertinere de foro, iure et consuetudine et usu regni Valencie et alias prout melius et plenius ipsa nobis spectant et etiam cum omnibus prerogativis et prehemenciis ad comitatum de iure, usu aut alii pertinentibus quovis modo prout predicta omnia melius, laciis et utilius possunt dici, scribi et intelligi ad vestri vestrorumque sanum et sincerum intellectum, comodum et profectum damus vobis dicto filio nostro iuxta usaticos Barchinenses et consuetudines Cathalonie in feudum honoratum absque aliquo servicio ut prefertur. Et extrahentes predicta omnia et singula que vobis damus de iure, dominio, proprietate et posse nostri et nostrorum eadem in ius, dominium, posse ac proprietatem vestri ac vestrorum ponimus, mittimus et transferimus irrevocabiliter pleno iure inducentes vos inde in possessionem corporalem seu quasi ad habendum et tenendum ea omnique tempore pacifice possidendum prout per nos vobis melius data sunt et superius ac inferius continentur. Promittentes vobis quod trademus vobis seu procuratori vestro possessionem corporalem seu quasi predictorum omnium per nos vobis ut predicatur donatorum, et nichilominus cum presenti damus et concedimus vobis auctoritatem, licenciam et plenum posse quod propria auctoritate vestra absque aliqua requisicione possitis possessionem seu quasi omnium predictorum que vobis damus et singulorum ex eis libere apprehendere et apprehensam licite retinere. Nos enim donec vobis dictam possessionem seu quasi tradiderimus seu tradi fecerimus vel vos eam apprehenderitis ut est dictum, constituimus nos interim predicta omnia vobis data pro vobis ac vestro nomine precario possidere seu quasi, et ex causa huius donacionis damus, cedimus et mandamus per nos et nostros vobis et vestris perpetuo omnia iura omnesque voces, raciones et acciones reales et personales, ordinarias seu extraordinarias, mixtas, utiles et directas et alias quaslibet ad exercitium earundem nobis competentes et competentia ac competere debentes et debentia in predictis que vobis damus et contra quascumque personas et res ratione eorum, quibus siquidem iuribus et accionibus possitis vos et vestri uti et experiri in iudicio et extra iudicium agendo, deffendendo et omnia alia et singula faciendo que quilibet

in et de re sua propria facere potest, et que nos possemus ante huiusmodi donacionem et iurium cessionem et nunc et postea quandocumque. Constituentes vos in hiis dominum et procuratorem tanquam in rem vestram propriam. Mandantes serie huius publici instrumenti quod vicem epistole gerere volumus in hac parte universis nobilibus, militibus et generosis aliisque hominibus villarum, locorum, castrorum et alcarearum et quibuscumque aliis populatis intra dictum comitatum et limites eiusdem superius designatos quod vos et vestros pro eorum dominis habeant et teneant vobisque et vestris pareant, rependant, obediant et attendant in, de ac super omnibus et singulis in et de quibus nobis ante presentem donacionem debebant et tenebantur rependere, parere, attendere ac etiam obedire ac pro eis vobis vel procuratori vestro homagium faciant et fidelitatis etiam iuramentum. Nos enim cum dicta iuramentum et homagium vobis aut procuratori vestro prestiterint et ex nunc pro tunc absolvimus eosdem omnes et singulos ab omni homagio et iuramento et quavis alia obligatione quibus nobis sint aut sunt⁵ astricti vel obligati pro hiis que ut predictur vobis damus. Retinemus tamen nobis ac nostris heredibus et successoribus et sub talibus condicione, modo et forma ac retencione huiusmodi donacionem vobis facimus quod pro hiis que vobis in feudum damus teneamini vos et vestri nobis et nostris successoribus regibus Aragonum, iratis et pacatis, dare potestatem totiens quotiens eam requisierimus de castro et villa de Exerica et de castro de Uxone et terminis suis iuxta usaticos Barchinone, et quod ipsa potestas que dabitur de dictis castro et villa de Exerica et castro de Uxone censeatur dari et detur pro toto dicto comitatu de Exerica et pro aliis locis et iuribus que nunc ut predictur vobis damus. Et quod pro ipso comitatu et omnibus hiis que vobis damus sitis vos et vestri vassalli nostri et nostrorum perpetuo successorum nobisque, et eis obediat et obediant et fidelitatem observetis et observent sic quod de dicto comitatu et hiis que vobis damus ac de vobis et vestris nobis et successoribus nostris malum seu dampnum nullo tempore eveniet seu continget. Quin imo in ipso comitatu et in eius fortaliis recipietis et recolligetis nos et successores nostros ac nostrum et eorum primogenitum iratos et pactatos totiens quotiens inde fueritis requisiti, tamen possitis remanere vos et vestri oficiales infra dictum comitatum et limites ipsius, extra tamen locum et terminos date potestatis. Teneamini etiam vos et vestri observare inhibiciones nostras generales et omnes foros et usancias, ordinationes et usus, monetas et observancias regni Valencie pro predictis que vobis damus ut alii barones regni Valencie, ac venire ad curias et parlamenta per nos et successores nostros indicendas et indicenda in regno Valencie prout veniunt et tenentur venire alii barones eiusdem regni, et alia etiam facere et complere que alii tenentes pro nobis feuda honorata in dicto regno facere tenentur et debent. Retinemus etiam nobis et nostris successoribus quod si vos aut vestros successores in predictis que vobis damus quantumque ad regalem dignitatem provenire contigerit et aliquod regnum aut regna cum effectu habueritis in totum vel in maiori parte eo ipso predicta omnia et singula que vobis damus sint nostra et nostrorum nobisque ac nostris successoribus regibus Aragonum integre revertantur. Sint etiam nostra et nostrorum et devolvantur ipso iure omnia supradicta que vobis damus ad nos et successores nostros reges Aragonum si, quod Deus avertat, vos vel

¶ ⁵ Ratllat: obligati.

vestros successores masculos descendentes in infinitum in quacumque etate mori contigerit absque filiis masculis de legitimo matrimonio procreatis, quo tamen casu si filia una vel plures de legitimo matrimonio superessent valeatis vos et vestri racionabiliter eas dotare in pecunia iuxta earum decenciam et in matrimonio collocare eis que et cuique earum dotem et dotes ac decentem quantitatem pecunie pro earum hereditate parte ac legitima constituere, legare, dimittere et assignare super predictis que ut predictur vobis damus. Que quidem dotes et quantitates pecunie eis tradantur per nos et successores nostros cum nupserint vel religionem intraverint, et antea donec in eis satisfactum fuerit non teneantur dimittere castra, villas et loca super quibus dicte dotes et quantitates eis fuerint assignate, sed tamen nullo tempore predicta que vobis damus valeant ad feminam pervenire. Et est sciendum quod dictum comitatum de Exerica damus vobis franchum, liberum et quitium ab omni obligatione pignoris et ypothece vel alterius obligationis, sic quod si in aliquo est obligatus in totum vel in partem illum teneamur disobligare et quitare ab onere et obligatione quacumque, et quod interim retineatis dictum comitatum Bisulduni cum omni ea integritate qua ipsum vobis donavimus et eum hodie tenetis quousque nos aut nostri deimpignoraverimus et redemerimus dictum castrum et dictam vallem de Uxone et dictam alcaream d'Alfandaguella et quod ea vos habeatis quitia et expedita ab omni impignoracione et obligatione qua vel quibus sint obligata et impignorata, sublato tamen de presenti nomine comitatus Bisulduni cum velimus amodo vos comitem de Exerica nominari. Tunc quidem vobis [obtinente et possidente?] ipsa castrum et vallem de Uxone et alcaream plenarie et potenter ut vestra, dictus comitatus Bisulduni cum redditibus et iuribus universis eisdem reducatur eo ipso et pro reducto censeatur ad inclitum et magnificum infantem Iohannem, primogenitum nostrum carissimum, ducem Gerunde et comitem Cervarie, de cuius ducatu loca omnia dicti comitatus existunt et erant antequam ipsum comitatum erexissemus et cui duci esmenda fecimus per modum cambii seu permutacionis de villa Castellionis campi Burriane. Unde volumus, intelligimus et declaramus quod vobis [tenente et possidente?] pacifice, plenarie et potenter dictum castrum et vallem de Uxone et dictam alcaream de Alfandaguella virtute redempcionis et luicionis inde faciende, dictus dux pari modo habeat, teneat et possideat dictum comitatum Bisulduni cum ea integritate qua vos ipsum hodie possidetis. Et est sic quod dicta castrum et vallis de Uxone et alcarea d'Alfandaguella sunt impignorata pro quingentis mille solidos barchinonenses vel circa, unde volumus quod si nos solverimus trecentos mille solidos pro dicta redempcione facienda, eo casu confestim villa Bisulduni nobis et nostris successoribus regibus Aragonum reducatur et integre revertatur, pari modo de villa Campirotundi si ducentos mille solidos ex dictis quingentis mille solidis duxerimus exsolvendos. Hoc etiam declarato, condicto et retento vobis dicto infanti et pro securitate donacionis predicte quam vobis facimus de dicto comitatu de Exerica quod si quacumque de causa, iure vel racione dicta baronia de Exerica et loca eiusdem que vobis damus et que in comitatum ereximus a vobis evincerentur in totum vel in partem, tali casu dictus comitatus Bisulduni remaneat et sit vobis perpetuo obligatus et ad ipsum et loca eiusdem habeatis et habere possitis liberum regressum illaque habere, tenere et possidere ut declaratur inferius in satisfaccionem, compensacionem et esmendam rei evicte de baronia predicta aut pa[rt]e ipsius. Quare volumus et declaramus quod dictam baroniam habeatis et teneatis ac possideatis quitiam et expeditam ab omni onere debitorum et obliga-

cionum et accionum que adversus eam possent fieri per quascumque personas, sic videlicet quod prorata eius [adevinceretur], de dicta baronia habeatis regressum ad dictum comitatum Bisulduni ut de ipso et redditibus eiusdem teneatis et possideatis tales et tantos qui sufficiant plene ac integre ad id quod evictum esset de baronia predicta. Promittimus itaque vobis dicto infanti stipulanti predicta omnia et singula prout superius a nobis sunt dicta rata, grata et firma semper habere et per nos et successores nostros tenere et observare et contra non facere vel venire iure aliquo sive causa. Mandamus etiam dicto nostro primogenito presenti et consentienti, ut inferius continetur, aliisque successoribus nostris et ipsius ut concessionem et donacionem huiusmodi teneant inviolabiliter et observent et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione. De dicto siquidem feudo pro tradicionem huius ensis vos dictum infantem presencialiter investimus, supplentes et collentes ex plenitudine nostre regie potestatis omnem deffectum siquis forsam quacumque de causa intervenerit seu dici posset intervenisse quomodolibet in predictis. Ad hec ego dictus infans Martinus recipiens a vobis dicto domino rege, patre et domino meo reverendissimo, donacionem huiusmodi et investituram dicti feudi cum graciaram humili accione promitto et convenio vobis, dicto domino regi stipulanti nomine vestro ac successorum vestrorum, ac iuro per dominum Deum et eius Sancta Quatuor Evangelia corporaliter a me tacta predicta omnia et singula per nos retenta et condita attendere, complere, tenere et observare et ad ea tenenda, complenda et observanda me et successores meos obligo et volo esse perpetuo obligatos. Et nichilominus presto et facio vobis dicto domino regi homagium ore et manibus comendatum sub cuius homagii et dicti iuramenti virtute promitto quod ego et mei successores in dicto comitatu erimus vobis et successoribus vestris regibus Aragonum et Valencie boni et legales vassalli pro dicto feudo et prout vassalli tenentes feudum ad forum regni Velencie et consuetudinem Cathalonie suo domino sunt astricti. Volo et etiam consentio expresse quod me habente, tenente ac possidente pacifice dictum comitatum de Exerica et dictum castrum et vallem de Uxone et dictam alcaream de Alfandaguella que habent redimi et disobligari ab impignoracione predicta, dictus comitatus Bisulduni reductatur et reductus censeatur cum omnimoda integritate dicto ducatu Gerunde et ad proprietatem dicti domini ducis, salva tamen eviccione per vos dictum dominum regem supra expressa. Nos itaque infans Iohannes, dicti domini regis primogenitus, dux Gerunde et comes Cervarie, visis et intellectis omnibus et singulis contentis superius, eis expresse ac de certa sciencia [assentimur] videlicet tam quoad retencionem dicti comitatus Bisulduni⁶ quam percepcionem omnium et singulorum reddituum et iurium eiusdem faciendam per dictum infantem Martinum, fratrem nostrum carissimum, quousque teneat et possideat plenarie et potenter dictum comitatum de Exerica et dictum castrum de Uxone et vallem eiusdem et dictam alcaream de Alfandaguella, que habent redimi et disobligari ab impignoracione predicta, et etiam quoad eviccionem ad quam dictus comitatus Bisulduni remanet obligatus in casu quo dicta baronia de Exerica aliquo casu evinceretur, ut superius es expressum. Et promittimus ac iuramus per dominum Deum et eius sancta Qua-

¶ ⁶ Ratllat: remanet.

tuor Evangelia corporaliter a nobis tacta quod omnia et singula supradicta in favorem vestri dicti infantis Martini et dicte donacionis regie vobis facte rata, grata et firma semper habebimus et inviolabiliter observabimus omni difficultate et contra/diccione cessante.

Acta fuerunt hec Barchinone, in palacio domine regine, sexta die iulii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXX° secundo, regnique dicti domini regis tricesimo septimo.

Visa Rodericus.

Signum (en blanc) Petri, Dei gracia regis Aragonum etc., qui hec concedimus et firmamus et presentem cartam bulla nostra aurea comuniri iubemus. Rex Petrus.

Signum (en blanc) infantis Martini qui dictam investituram dicti feudi recipio cum accionibus graciaram et predicta concedo, firmo et iuro dictumque homagium facio prout superius continetur. Iacobus de Vallesicca. Infans Martinus.

Signum (en blanc) infantis Iohannis, dicti domini regis primogeniti, qui predicta in quantum nos tangunt seu concernunt concedimus et firmamus et sigillum nostrum apendicium huic carte iussimus apponendum. Vidit de Ponte. Primogenitus.

Testes huius rei sunt reverendi in Christo patres domini Luppus, divina providencia archiepiscopus Cesarauguste; Petrus, epsicopus Tirasone; nobilis Olfo de Proxida, gubernator regni Maiorice. Michael Roderici d'Isuerre et Petrus Guillermi Catalani, uxerius armorum domini regis, milites. Bernardus de Vallo et Iacobus de Vallesicca, legum doctores.

Item, fuerunt testes in firmamento dicti domini ducis, qui die .XIII^a. dicti mensis iulii firmavit, egregius vir Iohannes, comes Impuriarum, Ombertus de Fonollario et Garcias Luppi de Sesse, milites, ac Berengarius de Relato, thesaurarius domine regine, et Bartholomeus de Bonany.

Signum (en blanc) mei Iacobi Conesa, prothonotarium dicti domini regis eiusque auctoritate notarius publici per totam terram et dominacionem eiusdem, qui premissis interfui eaque de ipsius domini regis mandato scribi feci et clausi.

Dominus rex mandavit mihi Iacobo Conesa et dominus dux et ipse dominus infans Martinus firmavit in posse meo. Probata.

Dominus dux mandavit mihi Bruno dez Cahues. Probata.

2.

1374, maig 5. Barcelona.

L'infant Martí, segons acord pres en el seu consell, mana a Jucef Abenax, cadi de la Serra d'Eslida, i als cobradors de les rendes de dita serra, que anualment paguen de les rendes que cobren 900 sous a l'aljama dels sarraïns de la Vall d'Uixó, i que reben àpoca de dit pagament, ja que ha ordenat al seu dispenser Bartomeu de Bonany que incloga dits diners en la pròpia comptabilitat de la senyoria de l'infant, i que per tant fossen pagats dels seus béns i drets per a evitar així el perjudici que causava als sarraïns d'Eslida el fet que el portantveus de governador executés la recaptació dels 900 sous fins i tot amb embargaments. El motiu és que fa temps el rei Pere el Cerimoniós havia assignat dit pagament a Eslida perquè volia recompensar l'aljama de la Vall que havia de pagar dita quantitat anualment al bisbe de Tortosa per raó del dret de primícia.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2064, f. 34r.

Infant en Martí etc., a Juceff Abenax, alcadí nostre de la Serra d'Eslida e a altres qualssevol⁷ collitós de les rendes e drets nostres de la dita Serra, la gràcia sua. Com nós, volents relevar de dan, affanys, costes e messions⁸ als sarrayns nostres de la aljama d'Eslida, hajam provehit e vullam ab la present que aquells nou-cents sous reals de València que'l dit senyor rey, senyor e pare a nós molt car, ans que de la dita Serra d'Eslida fahés donació a nós, havia assignats cascun any sobre les dites rendes e drets al aljama dels sarrayns de la Vall de Uxó, en partida de alcuna esmena que'l dit senyor havia de fer als dits sarrayns per rahó de la primícia de Uxó que obtench de aquells la esgleya de Tortosa, e per los quals, a instància dels dits sarrayns de \Uxó/⁹ lo portantveus de governador de regne de València ha fet e fa tots dies execucions contra los dits sarrayns d'Eslida e lu<r>s béns, sien per nós de les dites rendes e drets nostres d'Eslida pagats e satisfets cascun any als dits sarrayns de \Uxó/¹⁰ axí del temps passat tro ací com del esdevenidor, comptant del dia ançà que fon feyta la dita assignació del senyor rey. Per tal, vos dehim e manam que, dels diners nostres per la dita rahó que són o seran en vostre poder, donets e paguets cascun any als dits sarrayns de Uxó los dits¹¹ nou-cents sous de la dita moneda, axí del temps passat com del esdevenidor, comptant del dia ançà que començà córrer la dita assignació segons que dessús és dit, e en cascuna paga que farets cobrats àpochas dels dits sarrayns de Uxó, com nós ab la present manam al feel dispenser nostre en Barthomeu de Bonany e a altres qualsevol oydós compres de vós de la dita rahó que, tot ço e quant haurets pagat per vigor de aquest manament nostre, vos prenc en compte, vós restituent a aquell las àpochas de ço que pagat haurets per la dita rahó. E sobre açò dubte o qüestió alcuna no us facen com nós, de certa sciència e per deute de justícia, en nostre plen consell axí ho hajam deliberat e vullam que's complescha.

Dada en Barcelona, a .V. dies de maig del any de la Nativitat de nostre Senyor .M.CCC.LXXIII.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit mihi, Iacobo de Castellione, presente expensore. Probata.

3.

1375, novembre 28. Barcelona.

L'infant Martí concedeix l'alcaidia i la procuració del castell i la Vall d'Uixó a Pere Arnau d'Esparça pels serveis que aquest realitzà al seu pare durant la guerra contra el rei Pere I de Castella com alcaid de dit castell. Tanmateix, la concessió només serà efectiva quan els recupere de mans de Pere de Centelles, qui té en penyora dit castell i vall.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2099, ff. 96v-97r.

¶⁷ Ratllat: *quals*. ¶⁸ Al marge esquerre: *.X. solidos barchinonenses*.

¶⁹ Ratllat: *Eslida*. ¶¹⁰ Ratllat: *Eslida*.

Infant don Martín etc. Attendient los agradables servicios por vós, fiel nuestro P(ere) Arnalt d'Esparça fechos al senyor rey, nuestro padre, e a nós, en tiempo de la guerra que'l dicho senyor rey avía con el rey don Pedro de Castiella, vós seyndo alcaide del castiello de la Val de Uxón et en otra manera, por esto, en remuneración de las sobreditas cosas, damos a vós de agora pora la hora e la hora pora agora, el alcaydío del dito castiello de la Val de Uxón e la procuración de la dita Vall tanto como a nós plazerá,¹² cada e quando el dito castiello e Vall a nuestra mano e senyoría cobraremos, el qual, Dios mediant, en breu haver e cobrar devemos del noble en Pere de Centelles, qui aquell tiene a manera de penyora. Et prometemos a nuestra bonea fe del dito alcaydío e procuración fazervos concessión e cartas bastantes como aquellos cobraremos, e no a otro alguno segunt dito avemos. Et porque las cossas sobreditas no vos sean en dubdo, ante aquellas prometemos servir de agora pora la hora, mandámosvos dar la present carta a memoria devenidera seyellada con nuestro siello.

Dada en Barcelona, dius nuestro siello secreto, a .XXVIII°. días de noviembre del anyo de la Natividad de Nuestro Senyor mil .CCC^o.LXX^a. cinco.

Infans Martinus.

4.

1376, abril 24. Montsó.

L'infant Martí, a petició del noble Pere de Centelles, nomena Guillem Martorell, de la casa de dit noble, batlle de la Vall d'Uixó, atès que espera recuperar-la aviat. Haurà de cobrar les rendes i exercir sobre els vassalls la justícia que correspon al càrrec, amb un salari anual de 700 sous a cobrar per terces (cada quatre mesos) a partir de quan l'ocupe. Mana a l'alcaid, alamí, vells i aljama de sarraïns de la Vall que l'acaten i paguen dit salari.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2065, ff. 65v-66r.

Nos infans Martinus etc., ad supplicacionem humilem pro subscriptis nobis factam per nobilem et dilectum nostrum Petrum de Scintillis in favorem Guillermi Martorelli, de domo sua, tenore presentis carte nostre nunc pro tunc comittimus sive comendamus vobis dicto Guillermo ad cautelam officium baiulie vallis nostre de Uxone, possessionem cuius habere intendimus in brevi, Deo duce, tenendum, regendum et exercendum per vos fideliter atque bene quamdiu de nostro processerit¹³ beneplacito voluntatis ius et iusticiam subditis dicto vobis comisso officio tribuendo et in omnibus observando, necnon iura, regalias et esdevenimenta nostra quecumque ac vasallos nostros dicte vallis legaliter tuendo atque pro posse defendendo contra personas quascumque. Et habeatis inde per vostra salaria et labore dicti officii, a die videlicet qua ipso officio pro nobis deservire incipietis ex tunc anno quolibet, et per tercias asuetas, sep-

¶¹¹ Ratllat: Uxó. ¶¹² Vegeu la concessió a Pere Arnau d'Esparça, procurador i alcaid de la Vall d'Uixó, d'unes rendes anuals pels serveis pres-

tats al rei durant la guerra amb Castella, cfr. ACA, RC, Registre 938, ff. 79v-80r (Saragossa, 31 d'agost de 1381). ¶¹³ En realitat diu: *posserit*.

tingentos solidos regalium Valencie. Mandantes serie huius alcaido, alaminus, veteribus et aliame sarracenorum dicte vallis quod vos pro baiulo nostro dicte baiulie quando vallis predicta ad nostrum pervenerit,¹⁴ dominium habeant et teneant vobisque pareant, obediant et attendant prout aliis baiulis dicte vallis retroactis temporibus parere, obedire et attendere consueverunt, tenentur et debent [necnon dictus] alaminus quamdiu nobis placuerit et dictum pro nobis tenebitis officium vobis satisfaciat annuatim et per termino<s> assuetos de salario supradicto integre et complete. Iniungentes etiam per hanc eandem procuratori nostrorum locorum regni Valencie vel eius locumtenenti ali<i>sque universis et singulis officialibus nostris presentibus et futuris vel eorum locumtenentibus quatenus concessionem et gratiam nostram huiusmodi vobis dicto Guillermo teneant firmiter et observent et non contraveniant seu aliquem contravenire permitant aliqua racione. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuniri.

Datum in villa Montissoni, vicessima quarta die aprilis anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXVI°.

Inffans Martinus.

5.

1376, octubre 25. Barcelona.

L'infant Martí anuncia que les possessions atorgades pel seu pare el rei Pere han de retornar al domini i propietat de la Corona, deslliurades de tot vincle de deute. Especifica que es reduirà a la Corona tota la tinença del comtat de Xèrica, la Vall d'Uixó i Alfondeguilla, tot indicant que aquestes dues darreres per certa quantitat de diners estaven empenyorades al noble en Pere de Centelles.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2065, f. 141r.

In Dei nomine. Noverint universi quod nos infans Martinus etc. Attendentes quod iuxta formam hereditamenti seu donacionis quod seu quam dominus rex iam dictus nobis fecit inter alia de comitatu et baronia de Exerica et castro et valle de Uxone, comittatus et vicecomitatus quos antea ipse dominus rex sub certa forma nobis donavit ad ipsum et inclitum dominum infantem Iohannem, eiusdem domini regis primogenitum et in omnibus regnis et terris suis generalem locumtenentem, ducem Gerunde et comitem Cervarie, dominum fratrem nostrum carissimum debent reverencie et iuri, dominio et proprietati corone regie reduci, videlicet quocumque ipsi domini rex et dux seu alter ipsorum dictum castrum et vallem de Uxone et de Alfandiguilla¹⁵ que per nobilem Petrum de Scintillis pro certa pecunie quantitate

¶ ¹⁴ En realitat diu: *ad nostram pervenerint*.

¶ ¹⁵ Cites individuals i col·lectives als sarraïns d'Alfondeguilla són nombroses en la present col·lecció documental on només s'han transcrit aquelles que fan referència directa a la Vall d'Uixó, però es podrien citar altres documents al llarg d'aquest període, vegeu-ne així un so-

bre els tributs que rebutja pagar Abdomalic Alamdí, ACA, RC, Registre 2108, ff. 145r-v i 170r. Però la majoria de referències versen sobre el conflicte territorial i jurisdiccional amb els seus veïns del castell de Castro, així es pot veure a: ACA, RC, Registre 2073, f. 107r-v; 2078, f. 122r-v i 2094, f. 237v.

*detinentur, redemerint necnon desobligaverint omnia et singula loca comitatus de Exerica et eius tenencie ab omni vinculo debitorum prout in carta donacionis dicti comitatus de Exerica continetur, pro quibus siquidem redempcione et desobligacione nobis, dicto infanti, de voluntate et assensu dictorum dominorum regis et ducis.*¹⁶

6.

1376, octubre 25. Barcelona.

L'infant Martí —ja que el rei Pere el Cerimoniós i el primogènit Joan, duc de Girona, volen recuperar per a la Corona el comtat de Xèrica i el castell i la Vall d'Uixó, que han de ser, amb l'acord explícit del seu pare i del seu germà, reduïts lliures i francs de deutes, com la donació feta l'any 1372 estipulava— designa procuradors seus Castelló de Mallorca, jurista a la cort reial, i Guerau Sespluga, conseller i escrivà de ració del duc de Girona, en aquesta transmissió de drets a la Corona. Hauran de reunir tots els llocs i propietats que han de formar part de la lluçió i obtenir els diners necessaris per redimir aquests territoris a la Corona, que han d'anar units a la recuperació de totes les seues jurisdiccions, tal i com l'infant té a la viles de Banyoles i d'Olot, i a altres llocs del comtat de Besalú i vescomtat de Bas. Delegant en aquests procuradors citats la capacitat de signar de part de l'infant qualsevol carta de gràcia o documents de venda, empenyorament o alienació. Ordenant, finalment, a tots els oficials reials i súbdits de l'infant que obeïsquen i atenguen qualsevol requeriment d'aquests comissionats, als quals els dona facultat plena per actuar en el seu nom en aquestes transaccions.

Testimonis: Francesc de Sant Climent, conseller i majordom del duc de Girona, Jaume March, uixer del rei, i Pere Ermengaud, sots-dispenser del duc de Girona.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2065, ff. 142v-143v.

*In Dei nomine. Noverint universi quod nos infans Martinus etc.*¹⁷ *Attendentes quod iuxta formam hereditamenti seu donacionis quod seu quam dominus rex iam dictus nobis fecit inter alia de comitatu et baronia de Exerica et castro et valle de Uxone, comitatus Bisulduni et vicecomitatus de Bas, quos antea ipse dominus rex sub certa forma nobis donavit ad ipsum et inclitum dominum infantem Iohannem, eiusdem domini regis primogenitum et in omnibus regnis et terris suis generalem locumtenentem, ducem Gerunde et comitem Cervarie, dominum et fratrum nostrum carissimum, debent reverencie et iuri, dominio et proprietati corone regie reduci, videlicet quocumque ipsi domini rex et dux seu alter ipsorum dictum casttrum et vallem de Uxone et de Alfondiguiella que per nobilem Petrum de Scintillis pro certa peccunie quantitate detinentur redemerint necnon desobligaverint omnia et singula loca comitatus de Exerica et eius tenencie ab omni vinculo debitorum prout in carta donacionis dicti comitatus de Exerica continetur, pro quibus siquidem redempcione et desobligacione nobis dicto infanti, de voluntate et assensu dictorum dominorum regis et ducis convenit de necessitate iurisdictionis impignorare seu vendere aut alienare infrascripta.*¹⁸ *Prospicientes*

¶¹⁶ Document incomplet. Al marge esquerre: *Vacat quot non habet effectum.* ¶¹⁷ Encapçala el document una anotació posterior, possible-

ment, de mà de l'arxiver Josep Llaris: *Castilionis de Mayoris et Guerald[i] Caspluga.* ¶¹⁸ En realitat diu: *infrascriptas.*

etiam quod ex quo prefati dominus rex et dominus dux, qui predicta et infrascripta sume cordi<s> habent, volunt predicta redimere et desobligare, nos locum dare debemus omnino ad predicta et in hiis et aliis suis voluntatibus complacere toto posse nostro, ideo, ut pecunia pro dicta luicione fienda melius et promptius procurari possit et haberi ac subscripta alia fieri, tenore presentis carte nostre seu instrumenti publici, de voluntate et consensu expresso dictorum dominorum regis et ducis, vos dilectos nostros Castilionem de Maioricis, iurisperitum, consiliarium et promotorem negotiorum curie domini regis prefati, et Gueraldum Caspluga, consiliarium et scriptorem porcionis iam dicti domini ducis, procuratores nostros constituimus certos et speciales scilicet ad cogendum, forciandum¹⁹ et distringendum prius et ante omnia modis, formis et viis quibus decet omnes et singulas universitates castrorum et locorum dictorum comitatus et vicecomitatus et aliorum locorum sive castrorum et illos etiam quorum dicta castra seu loca sunt se in unum congregandum, conveniendum seu interessendum pro luicione seu redemptione ipsarum villarum, castrorum et locorum comitatus et vicecomitatus predictorum et partem quamlibet universitatis²⁰ et alias personas solvere contingentem in et pro quantitate dicte luicionis et aliorum inde emergendorum persolvi faciendum seu statutis terminis solvere obligandum cum securitatibus et cautelis ad premissa necessariis prout vobis videbitur peragendum, necnon ad vendendum, impignorandum et quocumque alio alienacionis genere alienandum omnes et singulas iurisdicciones nostras ac merum et mixtum imperium ad imperpetuum vel ad tempus quas et quod nos habemus in villis Balneolarum et Oloti et aliis parrochis quibuscumque et castris comitatus Bisulduni et vicecomitatus de Bas predictorum et extra prout vobis videbitur faciendum cum instrumento perpetuo graciae et pro quocumque seu quibuscumque preciiis volueritis aut prout cum emptoribus seu aliis contrahentibus poteritis convenire ipsosque emptores et contrahentes per vos seu quos volueritis in possessionem rey (sic) empte seu impignorate vel alia adquisicione²¹ mittere et inducere, et inductos in ea defendere (sic) et defendi facere et mandare vice nostra bonaque vestra quod evicione rey vendite vel impignorare vel alii alienate seu permutate obligare pre[...]

et quasvis pecunias nobis pro dictis contractibus et quibusvis concessionibus per vos pro expressa ratione nostro nomine faciendis pertinentes recipere tam de vendicionibus, impignoracionibus et alienacionibus quam in possessionem induccionibus et preciorum ac pecuniarum recepcionibus quam aliis circa premissa agendis instrumenta facere et firmare nomine nostro possitis etiam pro predictis bona nostra obligare et promittere quoscumque fideiubentes quod nos servare indemnes cum omnibus eorum bonis et pro huiusmodi indemnitate et [alia] pro predictis iuramentum in animam nostram facere et prestare. Preterea, possitis in quam universis et singulis officialibus et subditis nostris ex nostra parte mandare, quibus etiam cum presenti mandamus, sub pena nostre graciae et mercedis ut pro executione promissorum vobis et vestris iussionibus et requisicionibus pareant et attendant. Et demum omnia alia et singula possitis facere et expedire in et pro predictis et dependentibus ex eis que nos possemus personaliter constituti, etiam si talia essent que mandatum exigent speciale, dantes et comitentes

¶¹⁹ En realitat diu: forciendum.

¶²⁰ En realitat diu: universitatem. ¶²¹ En realitat diu: adquisite.

vobis super predictis omnibus et singulis et dependentibus seu emergentibus ex eisdem seu eis [con]nexis facultatem plenariam et generaliter vices nostras. Et iuramus per dominum Deum et eius sancta Quatuor Evvangelia manibus nostris corporaliter tacta et dicti religione iuramenti promittimus infrascripto notario tanquam publice persone stipulanti et recipienti pro omnibus illis et singulis quorum interest et interesse potest et poterit in futurum quod quidquid per nos et super predictis [se]u racione aut occasione eorum promissum, iuratum et firmatum fuerit sive factum, ratum, [g]ratum et firmum perpetuo habebimus et tenebimus et [non] contraveniemus aut faciemus aliqua racione ac si per nos [per]sonaliter actum fuisset sub nostrorum omnium obligacione bonorum in quorum omnium testimonium presentem cartam nostram sive hoc presens publicum instrumentum fieri et sigillo nostro pendentis ius-simus comuniri.

Quod est actum Barchinone, vicesima quinta die octobris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXX°. sexto.

Signum (en blanc) infantis Martini etc., qui hec firmamus, laudamus, concedimus et iuramus. Inffans Martinus.

Signum (en blanc) Petri, Dei gracia regis Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitisque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, qui predictis omnibus et singulis tanquam de voluntate et speciali nostro consensu per dictum infantem factis et firmatis consentimus²² eaque laudamus [et] approbamus, in quorum testimonium sigillum nostrum apendicium huic instrumento ducimus apponendum. Rex Petrus.

Signum (en blanc) infantis Iohanis, serenissimi domini regis predicti primogeniti ac in omnibus regnis et terris suis generalis locumtenentis, ducis Gerunde et comitis Cervarie, qui predictis omnibus et singulis ut suppra.

Primo <genitus>.

Testes huius rei sunt Franciscus de Santo Clemente, consiliarius et maiordomus dicti domini ducis, Iacobus March, uxerius dicti domini regis, milites, et P(etrus) Ermengaudi, subexpensor domini ducis predicti.

Dominus infans in cuius posse predicta firmavit. Et subsequenter dominus rex et dominus dux mandavit mihi Iacobo de Castellione.

7.

1377, abril 3. Barcelona.

L'infant Martí, com a comte de Xèrica i de Luna, nomena Jaume Castelló procurador seu especial d'Uixó i Alfondeguilla, qui ha de rebre homenatge i fidelitat de l'alcaid del castell, del batlle, alamins, vells, aljama i oficials cristians i sarraïns (quan Pere de Centelles lliure a l'infant aquells llocs íntegres amb les seues rendes i jurisdiccions). Li atorga plenes facultats per administrar aquells llocs d'Uixó, Alfondeguilla (igualmente, Viver i Caudiel i la tinença de Xèrica), dels quals confirma els seus privilegis, franqueses, Sunna i Xara, bons usos i immunitats.

¶ ²² En realitat diu: *consentibus*.

Testimonis: Berenguer de Cruilles, camarlenc, Berenguer de Vilaragut, majordom, i Dalmau de Cervelló, cambrer de l'infant Martí.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2066, ff. 46v-47v.

*Iacobo de Castilioni.*²³

Noverint universi quod nos infans Martinus etc., quia nobilis Petrus de Scintillis, ex ordinacione vel mandato prefati domini regis²⁴ seu incliti et magnifici domini infantis Iohannis, ducis Gerunde, fratris nostri carissimi, nobis tradere tenetur possessionem castri et Vallis de Uxone et alcaree de Alfandiguella, regni Valencie, cum suis redditibus, iuribus et esdevenimentis universis, necnon prefati domini rex et dux vel alter ipsorum pari modo nobis tradi facere tenentur possessionem locorum de Bivel et de Caudiell, tenencie de Exerica, cum suis pertinenciis, redditibus et iuribus universis et cum omni integritate eorum, ideo tenore presentis facimus, constituimus et ordinamus procuratorem nostrum certum et specialem ac etiam generalem vos, dilectum consiliarium et prothonotarium nostrum Iacobum de Castillione, presentem et onus huius procuracionis suscipientem ad recipiendum pro nobis et nomine nostro corporalem possessionem vel quasi castri et alcarearum Vallis de Uxone et de Alfandiguella et aliorum predictorum, de quibus possessio est recipienda, et ad recipiendum pro nobis et nomine nostro homagia et fidelitatis iura ab alcaydo dicti castri et baiulo, alaminis, veteribus, officialibus, aliamis et quibuscumque singularibus hominibus christianis et sarracenis dictarum \alcarearum/,²⁵ necnon ab²⁶ \officialibus et hominibus [dictorum] locorum de Bivel et de Caudiell/ et aliis hominibus et mulieribus cuiuscumque legis existant dictarum vallis et alcarearum \et locorum/ de Uxone,²⁷ Alfandiguella, \Bivel et Caudiell vel/ in eis et seu ipsarum terminis aut territoriis habitantibus seu populaturis, et ad omnia alia et singula faciendum quod ad perfeccionem et complementum promissorum vobis utilia seu neccessaria videbuntur, necnon ad confirma<n>dum dictis \universitatibus et aliamis²⁸ ac singularibus de eisdem²⁹ et aliis omnibus et singulis supradictis et eorum succesoribus perpetuo ipsorum privilegia, libertates, franquitates, xaram, çunam ac bonos usus sicut et prout hactenus eis bene usi fuerunt, necnon etiam officiales quoscumque \dictarum alcarearum et locorum/³⁰ pro nunc officia exercentes ad ipsis officiis removendum, et si vobis videbitur ipsis officialibus qui nunc sunt dicta officia comitendum et tornandum aut alios, si malueritis, de novo creandum, ponendum et constituendum, et omnia alia faciendum et libere³¹ peragendum in predictis et circa ea et quolibet ipsorum quecumque potest facere quilibet procurator legitime constitutus, et que nos possemus facere si hiis personaliter adessemus,, etiam si essent talia que mandatum exigent speciale ubi etiam forent maiora vel graviora superius expressatis. Quare nos de fide, industria et prudencia vestri dicti nostri prothonotarii confidentes ad plenum, comitimus vobis eidem prothonotario nostro super predictis omnibus et singulis cum emergentibus, dependentibus et connexis plenarie vices nostras, dantes et concedentes vobis super

¶²³ Encapçalament escrit posteriorment, possiblement, de mà de l'arxiver Josep Llaris.

¶²⁴ Ratllat: regis. ¶²⁵ Ratllat: vallis. ¶²⁶ Ratllat:

feudatariis seu terramententibus. ¶²⁷ Ratllat: et de.

¶²⁸ Ratllat: sarracenorum. ¶²⁹ Ratllat: feudatariis.

¶³⁰ Ratllat: in dicta valle. ¶³¹ Ratllat: exercendum.

seis plenam, liberam et generalem administracionem cum plenissima facultate. Et promittimus subscripto notario tanquam publice persone hec a vobis legitime stipulanti, paciscenti et recipienti nomine vestri, dicti prothonotarii nostri, et omnium etiam aliorum et singulorum quorum interest vel poterit interesse nos habere perpetuo ratum, gratum et firmum quicquid per vos super predictis et quolibet eorum actum, gestum seu procuratum fuerit et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum omnium ypotheca. In cuius rei testimonium huic instrumento sigillum nostrum apponi iussimus independentem.

Datum et actum est hoc Barchinone, tercia die aprilis anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXX°.VII°.

Infans Martinus.

Signum (en blanc) infantis Martini, comitis de Exerica et de Luna predicti, qui hec facimus et firmamus.

Testes hui rei sunt nobiles Berengarius de Crudiliis, camerlengus, Berengarius de Vila-riacuto, maiordomus, et Dalmacius de Cervilione, camerarius dicti domini infantis Martini.³²

Fuit clausum per R(aimundum) de Cumbis, scriptorem domini infantis.

Dominus infans mandavit mihi R(aimundo) de Cumbis.

8.

1377, abril 20. Barcelona.

L'infant Martí comunica als alamins, vells i aljames de la Serra d'Eslida, que la necessitat de finançament l'empeny a enviar Jaume de Castelló, conseller i protonotari seu —que ha d'anar a rebre les possessions de la Vall d'Uixó i Alfondeguilla, novament atorgades a l'infant—, perquè recapte les quantitats necessàries per a socórrer-lo en les seues despeses.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2100, f. 140r.

Infant don Martín.

Fémosvos saber que, por razón de las grandes despesas que nos ha conve-nido fazer en Barcelona, a nós conviene haver socorro de nostros vassallos. Ont, como por la dita razón e por recibir la posesión de la Vall d'Uxón e d'Alfandiguie-lla, enviemos de present en aquezas partidas el amado consellero e prothonotario nostro Jayme de Castellón. Por aquesto, vos dezimos e mandamos e ncará vos rogamos que socorrays a nós en l'anyo present de la quantía que'l dito protho-notario vos dirá de part nostra. E sobre aquesto e otras cosas darés fe e creença a todo aquello que'l dito prothonotario vos dirá de part nostra bien assí como si nós vos lo dezíamos de bocha. E en aquesto no haya falta alguna si a nós servir ni complazer entendedes.

¶ ³² Ratllat: *Expensor Franciscus Palacii, scriptor porcionis, et R(aimundus) Ballistari, scriptor domini infantis prefati.*

Dada en Barcelona dius nuestro siello secreto, a .XX. días de abril del anyo .M.CCC.LXXVII.

Infans Martinus.

Fuit missa a los alamines, viejos e aljamas de los moros nuestros de la Sierra de Eslida.

9.

1377, abril 20. Barcelona.

*L'infant Martí s'adreça al cadí de la Serra d'Eslida, Juceff Abenax, per informar-lo de l'arribada de Jaume de Castelló, conseller i protonotari seu, per a prendre possessió de la Vall d'Uixó i Alфондеguilla, i recaptar les quantitats que necessita, ordenant-li que el recolze en tot el que calga.*³³

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2100, f. 140r.

Infant don Martín.

Alcadí, sepas que nós enviamos en regno de Valencia el amado consellero e prothonotario nuestro Jayme de Castellón sobre algunos afferes e, entre los otros, por prender la possessió de la Vall d'Uxón e por fazer demanda a los moros de Eslida. Porque te dezimos e mandamos que des lugar e dieta buena como nós seamos servido de tú en la dita demanda e te hayas diligentment en aquella, de guisa que te hayamos que gradecer, e el dito Jayme qui entró aquí nos ha enformado de tú, de la gran affecci6n que has de servir a nós por todo tu poder, la pueda fazer mellor d'aquí adelant e seamos tenido de fazer gracia e mercé. E sobre esto creas al dito Jayme de lo que te dirá de part nuestra.

Dada en Barcelona dius nostro siello secreto, a .XX. días de abril del anyo .M.CCC.LXX.VII.

Infans Martinus.

Fuit missa a'n Juceff Abenax, alcadí de la Sierra nuestra de Eslida.

10.

1377, juny 10. Barcelona.

L'infant Martí, per a procurar fer el lliurament íntegre i franc a la Corona del comtat de Xèrica i altres llocs a ell pertanyents, ja que hi ha títols de venda, d'empenyorament i altres obligacions prèvies d'alguns d'aquells llocs encara no redimits, nomena per a aquesta finalitat un altre procurador especial, Bernat d'Alpicat, jurista valencià, qui prendrà possessió corporal dels castell i vall d'Uixó —que es regirà a costum d'Espanya—, i l'alqueria d'Alфондеguilla, com també dels llocs de Viver i Caudiel. Igualment, per a redimir la possessió del castell i vall d'Uixó i l'alqueria d'Alфондеguilla, el rei, pare

¶³³ Igualment manifesta la necessitat de cobrar les rendes dels seus llocs de València, en un document registrat poc després, cfr. ACA, RC, Registre 2100, f. 140v.

seu i el duc, el seu germà, li lliuraren 10.000 sous, amb els quals desempenyora el lloc de Novalitxes, que tenia Bertran Desvall, doctor en lleis. Un cop presa la possessió dels citats castell, vall i alqueria l'infant lliurà al seu pare i al seu germà del comtat de Besalú i vescomtat de Bas. El nou procurador general de l'infant rebrà en el seu nom tots els homenatges i juraments de fidelitat dels seus vassalls, tot ordenant-li que hi exercisca en nom seu el mer i mixt imperi i tota la jurisdicció, alta i baixa, civil i criminal. L'infant li encomana, a més de l'administració i nomenament d'oficials, que vetlle particularment pel lliurament dels tributs deguts, sempre, però, procurant que no es perjudique aquells territoris, als quals ratifica els privilegis, franqueses, llibertats, immunitats, Sunna i Xara, bons usos. Tot insistint-li que vigile els oficials dels comptes, als que el dit procurador té la especial capacitat de sancionar si es comporten fraudulentament, així com recompensar aquells que gestionen amb deteniment i eficàcia els comptes.

Testimoni: Berenguer de Cruïlles, camarlenc; Dalmau de Cervelló, cambrer, i Jordi Joan, dispenser de l'infant Martí.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2066, ff. 105r-107v.

Bernardi de Alpicato.³⁴

Pateat universis quod nos infans Martinus etc.,³⁵ quia dictus dominus rex, pater et dominus noster carissimus, racione concessionis et donacionis dudum per ipsum nobis facte de comitatu de Exerica, nobis tradere seu tradi facere debet posesionem castri et Vallis de Uxone et alcaree de Alfandiguella ac locorum de Bivel et de Caudiel, sitorum in regno Valencie, cum fortaliciis et edificiis, turribus et fortitudinibus, territoriis et terminis dictorum castri et vallis ac locorum predictorum, et cum baronibus seu nobilibus, militibus et dominabus et personis generosis, feudatariis et vassallis, hominibus et mulieribus cuiuscumque legis, secte, status vel condicionis existant, et cum mansis, borgiis, terris, honoribus et possessionibus, censibus, agrariis, decimis, redditibus, mero et mixto imperio et iurisdiccione omnimoda ac eius exercicio, questis, cenis, subsidiis, monetaticis, exitibus, proventibus, obventionibus, pace et guerra, hoste et cavalcata et eorum redempcionibus, et cum omnibus dominiis personarum et rerum, et generaliter cum omnibus servitutibus et iuribus realibus et personalibus et aliis quibuscumque que ad ipsum dominium in dicto castro et Valle de Uxone et alcaree de Alfandiguella et locis predictis ante donacionem predictam pertinebant seu poterant pertinere quoquomodo. Quam quidem possessionem de predictis tempore quo dictus dominus rex tradi nobis fecit possessionem vill[e] de Exerica et aliorum locorum ipsius comitatus, tradi nobis facere non potuit cum ipsa teneretur aliquo titulo vendicionis, pignoris vel alterius obligacionis, sed nobis [et in posse nostro] in esmendam et satisfaccionem predictorum comitatum Bisulduni et vicecomitatum de Basso, quos iam tenebamus et possidebamus certis titulis ex pacto inter dictum regem et nos inhibicio remansit que possedimus, possidemus et possidere debemus tantum et tandiu donec ipse dominus nobis tradiderit seu tradi fecerit possessionem castri et vallis predictae de Uxone et alcaree d'Alfandiguella ac aliorum locorum et omnium et singulorum predictorum. Qua quidem possessione adepti et solutis etiam nobis decem mille solidis per dictum dominum regem seu dominum ducem quos nos exsolvimus

¶ ³⁴ Encapçalament escrit posteriorment, possiblement, de mà de l'arxiver Josep Llaris.

¶ ³⁵ Al marge esquerre: *Pro curia*.

Bertrando de Vallo, legum doctori, pro quibus tenebat in pignore locum de Novalitxes, quem ab ipso redemimus quemque dictus dominus rex nobis redimere tenebatur, nos pari modo eidem domino vel domino duci restituere tenemur et debemus dictos comitatum et vicecomitatum ac sibi tradere seu tradi facere possessionem eorundem et villarum, locorum, sacrariorum sive populorum, mansorum, bordarum, hominum et mulierum ac aliorum hominum et singulorum ad dictos comitatum et vicecomitatum pertinentium quoquomodo, sub condicionibus tamen subscriptis circa que peragenda aliis occupati negociis non valemus personaliter incedere seu vacare. Idcirco, de prudencia, industria et legalitate vestri dilecti nostri Bernardi de Alpicato, iurisperiti Valencie, confidentes ad plenum constituimus et ordinamus procuratorem nostrum certum et specialem ac ad infrascripta generalem, videlicet ad petendum et recipiendum pro nobis et nomine nostro possessionem corporalem seu quasi ditorum castri et Vallis de Uxone et alcarea de Alfandiguella et locorum etiam de Bivel et de Caudiel ac aliorum omnium et singulorum predictorum, de quibus dictus dominus rex nobis tradere seu tradi facere debet possessionem corporalem seu quasi ut est dictum. Et etiam, ad petendum et recipiendum nostro nomine et pro nobis fidelitates, iuramenta et homagia a feudataris, militibus et dominabus, personis generosis, feudatariis et vassallis, hominibus et mulieribus cuiuscumque legis, secte, status vel condicionis existant ditorum castri et vallis, alcareae et locorum predictorum, necnon recognitionem ab alcaydo dicti castri³⁶ tenendo et custodiendo bene et legaliter ad consuetudinem Ispanie quamdiu nobis placuerit castrum predictum de Uxone, et ad exercendum pro nobis et nomine nostro in dictis castro et valle, alcarea et locis predictis et eorum terminis merum et mixtum imperium et omnem iurisdictionem altam et baxam, civilem et criminalem et aliam quamcumque; et in terminis ipsorum castri, vallis, alcareae et locorum predictorum et cuiuslibet eorum, in illa videlicet parte seu partibus in qua seu quibus volueritis, furcas e medias furcas, costellos et alia signa exercitium iurisdictionis designancia nostro nomine et pro nobis erigendum et ponendum, necnon etiam officiales quoscumque dicti castri et Vallis de Uxone et alcareae de Alfandiguella ac locorum predictorum de Bivel et de Caudiel pro nunc officia exercentes ad ipsis officiis removendum, et si vobis videbitur eadem officia ipsis officialibus qui nunc sunt comitendum et tornandum aut alios si malueritis de novo creandum, ponendum et constituendum, et dictis universitatibus et singularibus de eisdem et eorum successoribus perpetuo ipsorum privilegia, libertates, franquitates, immunitates, çunas et xaras ac bonos usus, de quibus tamen et prout hactenus eis bene usi fuerunt laudandum, approbandum, ratificandum et confirmandum. Preterea, constituimus et ordinamus vos dictum Bernardum de Alpicato procuratorem nostrum certum et specialem ad tradendum, possessione tamen predicta per vos nostro nomine adepta et receptis per vos .X^m. solidis supradictos nostro nomine et pro nobis domino regi seu domino duci, fratri et domino nostro carissimo, vel cui seu quibus ipsi vel alter eorum/ voluerint seu ordinauerint, possessionem corporalem seu casi de dictis comitatu et vicecomitatu ac villis, locis, sacrariis sive populis, mansis atque bordis et aliis omnibus et singulis supradictis et ad dictos

¶³⁶ Ratllat: de vallis.

comitatum et vicecomitatum pertinentibus aut pertinere debentibus quoquomodo sicut et prout nos ipsa tenebamus et possidebamus et nunc etiam tenemus et possidemus, et ad mandandum pro parte nostra militibus et dominabus et aliis hominibus et feminis tam feudatariis quam emphiteoticis aut aliis quibuscumque cuiuscumque legis, status aut condicionis existant in predictis comitatu et vicecomitatu et utroque eorum ac eorum et utriusque eorum terminis habitantibus et habitaturis vel alibi degentibus vel tenentibus seu habere aut tenere debentibus feuda, mansos, mansoverias, bordas, honores, possessiones seu iura aliqua pro domino dictorum comitatus et vicecomitatus et utriusque eorum, et aliis etiam quibuscumque qui ratione dictorum comitatus et vicecomitatus vel cuiusvis iurisdictionis eorundem aut alterius eorum nobis sint modo aliquo obligati vel nobis teneantur quacumque de causa, quot (sic) de cetero habeant et teneant dictum dominum ducem pro domino suo et dictorum comitatus et vicecomitatus et utriusque eorum et terminorum suorum et utriusque eorum. Et quod eidem domino duci et suis et quibus ipse voluerit respondeant et satisfaciant amodo de omnibus et singulis redditibus, censibus, agrariis, servitutibus, exitibus, proventibus et aliis universis et singulis iuribus, dacionibus, faccionibus ac aliis de quibus nobis ratione vel occ[asion]e dictorum comitatus et vicecomitatus et utriusque eorum et pertinenciarum et iurium eorum et utriusque eorum rependere et satisfacere teneantur et debent vi vel gratis vel alio quovis modo ipsique domino duci pareant et obediant, attendant in omnibus et per omnia tanquam domino eorum et dicti comitatus et vicecomitatus et aliorum predictorum et terminorum, pertinenciarum et iurium eorum et utriusque eorum, quodque ipsi domino vel dicto suo procuratori aut cui ipse dominus voluerit faciant et prestent sacramenta, homagia et fidelitates, et homines et mulieres quoscumque postquam dicta/ prestiterint sacramenta, homagia et fidelitates absolvendum et deliberandum nostro nomine et pro nobis ab omnibus iuramento, fide, homagio, servitute et naturalitate ac dominio quibus nobis ratione vel occasione dictorum comitatus et vicecomitatus et utriusque eorum teneantur vel sint stricti aut modo quolibet obligati, necnon etiam ad concedendum dicto domino duci vel dicto suo procuratori postquam dicta fuerit per vos adepta possessio quot (sic) eorum propria auctoritate possint et libere valeant per se vel procuratores suos dictam recipere possessionem comitatus et vicecomitatus ac aliorum predictorum alio mandato vel licencia nostra minime expectata, et ad predicta omnia et singula procuratorem vel procuratores substituendum et eum vel eos si volueritis destituendum et revocandum totiens quotiens volueritis et vobis videbitur faciendum. Volumus tamen et sub hoc pacto et condicione vos ad dictam possessionem tradendam procuratorem nostrum constituimus et ordinamus ac licenciam et potestatem predictam vobis conferimus, quod in tradicionem et concessione [quas] vos vel procurator substitutus a vobis de predictis comitatu et vicecomitatu ac aliis predictis nostro nomine facietis, retineatis quod propter dicte possessionis tradicionem non fiat nobis vel successoribus nostris seu fieri vel generari possit aliquid preiudicium sive da<m>pnum in iurisdictionibus infra limites dictorum comitatus et vicecomitatus constitutis quas nos emimus seu redemimus ab aliquibus personis que ipsas ratione pignoris seu alterius obligacionis detinebant et possidebant, quin immo semper remaneat nobis et nostris quitia et illesa quousque quantitates peccunie quas pro empcione et redempcione earum dedimus et solvimus sint nobis plenarie exsolute et/ quod omnes officiales dictorum comitatus et vicecomitatus et quevis alie persone que infra ipsos comitatum et vicecomitatum

aliud pro nobis et curia nostra administraverint, de administracionibus per ipsas coniunctim vel divisim gestis et factis usque in diem qua dicta possessio per vos fuerit tradita ut prefertur, teneantur nobis seu auditori compotorum curie nostre compotum reddere et racionem et restas seu reliqua racionum, sique inde fuerint, nobis et curie nostre restituere et tornare, necnon ipsos officiales si in ipsis administracionibus fraudalosi seu c[u]lpabiles reperti fuerint quovis modo punire et condepnare, absolvere et difinire iuxta³⁷ merita eorum/ seu demerita prout nobis visum fuerit libere valeamus ipsosque et fideiussores per ipsos racione dictarum administracionum datos infra ipsos comitatum et vicecomitatum nostra propria auctoritate pro predictis capere et capi facere captosque detinere et in bonis eorum et cuiuslibet eorum excusacionem facere sicut nunc possumus et possemus si dicti comitatus et vicecomitatus penes nos remanerent. Et peccuniam que ex dictis punicionibus, condempnacionibus, absolucionibus et difinicionibus proveniet quoquomodo recipere et nostris voluntatibus applicare, quodque omnes redditus et iura et quascumque peccunie quantitates tam per universitates et alias iudeorum quam singulares personas dictorum/ comitatus et vicecomitatus nobis debitos et debita ac pertinencia quovis modo usque in diem qua dicta possessio per vos fuerit tradita nobis et curie nostre remaneant et sint quitia et intacta ipsasque et ipsa possimus petere, exigere, recipere et habere, et peti, exhigi, recipi et haberi facere et inde nostras facere voluntates, et pro ipsis et racione eorum nostra propria auctoritate quascumque execuciones et districtus facere et fieri facere et mandare tanquam de re nostra propria et quemadmodum nunc possumus et possemus si dicta possessio per nos minime traderetur. Que omnia nos nunc pro tunc et tunc pro nunc retinemus nobis et salvamus specialiter et expresse, comittentes nichilominus vobis sub condicionibus tamen et retencionibus supradictis super predictis omnibus et singulis et dependentibus, emergentibus aut connexis vel ea tangentibus quovis modo plenarie vices nostras et liberam et generalem administracionem cum plenissima facultate. Promittentes vobis et notario subscripto tanquam publice persone hec a nobis per vobis et pro omnibus aliis personis quarum interest vel poterit interesse legitime stipulanti et recipienti nos habere perpetuo ratum, gratum et firmum quicquid per vos aut per substituendum vel substituendos a vobis in predictis et circa predicta actum fuerit sive gestum et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum omnium ypotheca. In quorum omnium testimonium huic instrumento sigillum nostrum apponi iussimus impendentem.

Datum et actum est hoc Barchinone, .X^a. die iunii anno a Nativitate Domini. M^o.CCC^o.LXX°. septimo.

Signum (en blanc) infantis Martini etc., qui hec facimus et firmamus.

Testes huius rei sunt nobiles Berengarius de Crudiliis, camarlengus; Dalmacius de Cervilione, camerarius, et Georgius Iohannes, expensor dicti domini infantis Martini.

Fuit clausum per R(aimundi) de Cumbis.

Dominus infans mandavit mihi R(aimundo) de Cumbis in cuius posse firmavit et iuravit. Probata.

¶³⁷ Ratllat: eorum.

11.

1377, juny 16. Barcelona.

L'infant Martí nomena Bernat d'Alpicat procurador de les possessions que el seu pare, el rei Pere, i el seu germà, el duc de Girona, li van a lliurar, que són el castell i vall d'Uixó, l'alqueria d'Alfondeguilla i els llocs de Viver i Caudiel. Després de la presa de possessió —començant per Viver i Caudiel, tot i que en aquest darrer lloc ho farà en nom seu el batlle de Xèrica, Miquel Sánchez de Fababuix—, rebrà els 10.000 sous, atorgats pel rei i el primogènit —previ pacte de l'infant amb el pare i el germà—, amb els quals l'infant va desempenyorar el lloc de Novalitxes. Un cop presa la plena possessió dels llocs, alqueries, castells i viles mencionats, encomana al dit Bernat que lliure el comtat de Besalú i el vescomtat de Bas al rei i al duc de Girona, abans, però, els haurà de retenir alguns dies perquè l'infant en vol treure tot el que puga d'aquells.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2066, f. 110r.

Infant don Martín³⁸

Sapiats que·l senyor rey, pare e senyor nostre molt car, o lo senyor duch, nos deuen liurar o fer liurar possessió del castell e vall de Uxó e alcarea de Alfandiguella, dels lochs de Bivel e de Caudiel, a la qual possessió reebedora havem constituït vós procurador nostre, per què volem e us pregam que la dita possessió reebats. E primerament, *ex causa* reebats possessió del loch de Bivel, e per ço com no vendrie bé que vós, que tenits a present lo loch de Caudiel, reebesets possessió de aquell, sustituyts-hi en Miquel Sanches de Fababuix, batle nostre de Exèrica, qui reeba per vós la dita possessió. E [pu]s haurets reebuda plenera possessió del dit castell e vall, alcarea e lochs, e haurets reebuts .X^M. sous los quals los dits senyors rey e duch nos han a donar a los quals nós pagam per reemçó del loch de Novaliches, que micer Bertran Dezvall tenia empenyorat, lo qual lo dit senyor era tengut per pacte a nós desempenyorar, plau-nos que·ls liurets al dit senyor rey o senyor duch possessió dels comtat de Busulú e vezcomtat de Bas, o aquell o aquells que·l·ls o la .i. d'èls volran, però en lo liurament de la dita possessió volem que us retingats les coses contengudes en la dita vostra procuració, la qual vos trametem. Et per ço, com nos és estat donat entenent que aquells qui són anats aquí per los senyors rey o duch, après que hauran a lur mà lo castell e vall, alcarea e lochs, abans que liuren a nós o a vós en nostre nom possessió, los volem tenir alscons (sic) dies o fer-los demandes e traurem ço que puxam. Volem que us certifiquets bé si açò faran, e si res ells haven dels hòmens, no·ls liuràsets la possessió dels dits comtat e vezcomtat tro que tot ço que haguesen agut éntregament haguesen restituyt als hòmens dels dits castell, vall e loch o aquell o aquells de qui ho auriem ahut, havent vós ent (sic) totes les dites coses sàviament segons que de vós se pertany a nós ne confiam.

Dada en Barcelona sots nostre segell comú, a .XVI. dies de juny del any .M.CCC.LXX.VII.

¶³⁸ Al marge esquerre: *Pro curia*.

Infans Martinus.

Fuit directa al amat nostre en Bernat d'Alpicat.

Dominus infans mandavit mihi R(aimundo) de Cumbis. Probata.

12.

1377, juny 18. Barcelona.

L'infant Martí ordena a Bernat d'Alpicat, jurista i procurador seu, que com ha nomenat Pere Arnau d'Esparça alcaid i procurador del castell i vall d'Uixó, que li facen lliurament dels dits castell i vall i que advertisca a tots els oficials que l'han d'acatar, amb excepció de l'alami.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2066, f. 111r.

Infans Martinus etc., dilecto nostro Bernardo de Alpicato, iurisperito Valencie, procuratori ad subscripta et alia per nos constituto, salutem et dileccionem. Ecce quod nos providimus Petro Arnaldi d'Esparça de alcaidia et procuracione castrum et Vallis de Uxone cum carta nostra ut in ea continetur. Quapropter volumus vosque rogamus quot (sic) in continenti tradatis Petro Arnaldi predicto castrum iam dictum de Uxone quodque a<d>moneatis omnes et singulos officiales in dicta valle officia exercentes, alamino dumtaxat excepto ab eorum officiis supradictis ut dictum Petrus Arnaldi possit et libere uti valeat procuracione sua predicta.

Datum Barchinone, .XVIII^a. die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXVII°.

Infans Martinus.

*Idem.*³⁹

13.

1377, juny 20. Barcelona.

L'infant Martí lliura i encomana la procuració i l'alcaidia de la vila i castell d'Uixó a Pere Arnau d'Esparça. La tinença de l'alcaidia del castell es constitueix a costum d'Espanya. Té plena potestat, en nom de l'infant, d'administrar justícia, respectant la Sunna i Xara. El salari que li correspon és de 2.200 sous de València, assignats de la col·lecta de les imposicions i drets del dit castell i Vall d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2066, ff. 110v-111r.

Nos infans Martinus etc., confidentes de fide, industria et legalitate vestri fidelis nostri⁴⁰ Petri Arnaldi d'Esparça tenore presentis carte nostre comittimus sive comendamus vobis, eidem Petro Arnaldi, castrum et vallem nostrum de Uxone, situm in regno Valencie, et procuracionem ipsius castrum et vallis. Ita videlicet, quod vos dum de nostre processerit beneplacito voluntatis sitis alcaidus et procurator dicti castrum et vallis et teneatis ac custodietis pro nobis

¶³⁹ Al document anterior: *Dominus infans mandavit mihi Ra(imundo) de Cumbis. Probata.*

¶⁴⁰ Repetit: *fidelis nostri.*

ipsum castrum ad consuetudinem Yspanie legaliter atque bene,⁴¹ concedentes vobis plenariam potestatem quod possitis nostro nomine et pro nobis deinde iudicare et determinare omnes et singulas lites sive questiones et quevis mandata ac compulsiones facere ac delinquentes quoscumque iudicare et condemnare secundum çunam et xaram et alia similia videlicet cum alcadio dicti castri et vallis et non alio. Et habeatis et recipiatis anno quolibet pro retinencia et custodia dicti castri et pro labore procuracionis predictae duos mille⁴² ducentos solidos regalium Valencie, quos per vos habendos et recipiendos cum presenti vobis assignamus super redditibus et iuribus nostris dicti castri et vallis de Uxone. Mandantes per presentem alcadi, alamino, veteribus et aliame sarracenorum dicti castri et vallis quot (sic) de retinencia supradicta vobis seu cui volueritis loco vestri respondeant anno quolibet dum tamen nobis placuerit, ut est dictum, per tercias assuetas, et per hanc eandem mandamus universis et singulis officialibus et subditis nostris quot vos pro alcaydo et procuratore dicti castri habeant et teneant. Declaramus tamen quot propter presentis procuracionis constitutionem non fiat nec fieri seu generari valeat ullo modo preiudicium aliquod, i<n>novacico seu derogacio procuratori nostro generali Regni Valencie, nec aliis etiam officialibus nostris in eorum officiis quin imo possint et licite valeant in valle predicta eorum officia regere et exercere sicut et quemadmodum facere possent ante presentem procuracionem, vosque eis parere etiam obedire teneamini sicut et prout alii officiales nostri dicti regni eis parere et obedire consueverunt usquequaque. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuniri.

Datum Barchinone, .XX^a. die iunii anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit mihi R(aimundo) de Cumbis. Probata

14.

1377, juny 20. Barcelona.

L'infant Martí, atenant la seua fidelitat, nomena Juceff Alii alamí de la Vall d'Uixó durant el temps que considere oportú. Ha de cobrar en nom seu totes les rendes que corresponen a dit ofici i n'ha de respondre a Jordi Joan, conseller i dispensar de l'infant, i no a cap altra persona si no rep d'aquest Jordi Joan una carta executòria designant-ne un altre receptor.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2066, f. 111r-v.

Nos infans Martinus etc., confidentes ad plenum de legalitate tui Iuceff Aalii (?), sarraceni valliis (sic) nostre de Uxone, comittimus sive comendamus tibi officium alaminatus dicte vallis dum tamen de nostre processerit beneplacito voluntatis, tu ergo sis alaminus dicte vallis et petas, exigas, colligas atque leves omnes et singulos redditus, exitus et proventus et alia

¶ ⁴¹ Vegeu Maria Teresa Ferrer i Mallol, «La tinença a costum d'Espanya en els castells de la frontera meridional valenciana (segle XIV)»,

dins *Miscel·lània de Textos Medievals, 4: La frontera terrestre i marítima amb l'Islam*, Barcelona, CSIC, 1988. ¶ ⁴² Ratllat: *solidos*.

esdevenimenta nobis seu curie nostre pertinentes seu pertinencia in valle predicta quocumque modo, causa vel racione ac omnia⁴³ alia facias que ad dictum officium alaminatus pertinent et spectant. Volumus tamen et tibi expresse mandamus quod de toto eo quod ad manus tuas perveniet racione predicta, nostro consiliario et expensori dilecto Georgio Iohannis et non alii nisi ab eo literam executoriam obtineres rependeas integre et complete, quia sibi vel cui ipse voluerit et non alii responderi volumus de predictis. Nos enim mandamus per hanc eandem universis et singulis officialibus et subditis nostris ut te pro alamino dicte vallis habeant et teneant dum nobis placuerit, ut est dictum, tibi que pareant, obediant et respondeant in et de hiis omnibus in et de quibus aliis alaminis qui pro tempore fuerunt dicte vallis parere, obedire et respondere consueverunt, tenentur et debent. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigi[ll]o nostro iussimus comuni.

Datum Barchinone, .XX^a. die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXX°. septimo.

Infans Martinus.

Dominus infans qui eam signatam misit expediendam. Probata.⁴⁴

15.

1377, setembre 18. Barcelona.

L'infant Martí, pels seus bons serveis a la Cort reial, atorga a Faraig de Bellví, sarraí menescal de la casa reial, l'ofici d'alcaid i escrivà dels sarraïns d'Uixó. L'infant estableix que tots els oficials reials, presents i futurs, així com l'aljama i cadascun dels sarraïns d'Uixó el reconeguen com a alcaid i escrivà. Qui en l'exercici d'aquests oficis tindrà les mateixes llibertats, immunitats i salari que els seus predecessors.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2066, f. 151r.

Nos infans Martinus etc., obtentum (sic) serviciorum per te Faraig de Belvis, sarracenum, menescallum nostrum, tam dicto domino regi quam nobis fideliter exhibitorum et que cotidie exhibes incessanter, de industria et sufficiencia ac legalitate tua plenarie confidentes, damus et concedimus tibi dicto Faraig dum tamen de nostre processerit beneplacito voluntatis officium alcadatus et scribe sarracenorum vallis nostre de Uxone. Ita quod sis pro nobis et [no]mine nostro alcadius et scribe s[arra]cenorum dicte vallis ipsumque officium regas, teneas et exerceas pro nobis dum nobis placuerit, ut est dictum, secundum forma per quam alii alcadii et scribe consueti fuerunt dictum officium exercere. Et habeas pro salario et labore tuo dicti officii omnes libertates ac immunitates eaque iura et salarium que per alios qui dictum tenuerunt et rexerunt officium fuerunt recipi assueta. Nos enim per presentem cartam nostram mandamus universis et singulis officialibus nostris presentibus et futuris, et aliame sarracenorum dicte vallis et singularibus eiusdem, quot te dictum Faraig et non alium habeant pro alcaido et

¶⁴³ Ratllat: et singula.

¶⁴⁴ Al marge esquerre: Nihil quot non comodum sed onus.

scriba aliame dicte vallis quamdiu tamen de nostre processerit beneplacito voluntatis ut preferatur tibi que aut substitutis tuis pareant, obediant et respondeant de omnibus hiis de quibus alcadio et scribe dicte aliame debent et consueti fuerunt respondere temporibus retroactis. In cuius rei testimonium presentem vobis fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuniri.

Datum Barchinone, octavadecima die septembris anno a Nativitate Domini millesimo .CCC°.LXX°. septimo.

*Infans Martinus.*⁴⁵

Dominus infans qui eam signatam misit expediendam.

16.

1377, novembre 24. Barcelona.

L'infant Martí comunica a Jordi Joan, el seu conseller i dispenser, que Guillem de Martorell, antic batlle d'Uixó, en aquest present any no ha arribat a ocupar el càrrec durant mig any, en conseqüència i atès que ha recaptat les taxes del lli, ordi i gra, mana que se li paguen 350 sous que correspondrien a la mitat del seu salari anual.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2066, f. 194v.

Infans Martinus etc., dilecto consiliario et expensori nostro Georgio Iohannis, salutem et dileccionem. Licet Guillelmus Martorelli, de domo dicti domini regis, olim baiulus vallis nostre de Uxone, anno presenti ipsi officio baiulie non deservierit per medium annum et per consequens eidem de salario dari consueto pro officio dicte baiulie nisi dumtaxat prorata temporis quo eidem officio deservivit minime respondere deberetur. Attendentes quod ipse G(uillelmus) anno presenti collexit linum, ordeum et frumentum, volumus et de gracia speciali huius serie providemus quod dicto Guillermo Martorelli respondeatur de tempore quo dicto servivit officio presenti anno de trescentis quinquaginta solidis regalium Valencie qui sunt medietas salarii pro dicto officio dari consueti pro quolibet anno, sicut si eidem officio per medium annum deservisset. Mandantes vobis quot (sic) de pecunia curie nostre quod est vel erit penes vos tribuatis et solvatis dicto Guillermo Martorelli .CCCL. solidos supradictos, recuperando ab ipso presentem cum apoca de soluto.

Datum Barchinone, .XXIII^a. die novembris anno a Nativitate Domini .M°.CCC°.LXXVII°.

Infans Martinus.

R(aimundus) de Cumbis mandato domini infantis facto per Bonafonatum de Sancto Felice, militem, regentem expensoriam. Probata.

¶⁴⁵ Al marge esquerre: *Nihil mandavit domini infantis.*

1377, desembre 20. Barcelona.

L'infant Martí al seu dispenser Jordi Joan. Atesa la súplica de l'aljama d'Uixó, a la qual la venda de 3.000 sous censals anuals —que pertocarien als sarraïns d'Uixó a raó dels 36.000 sous censals morts deguts al noble Berenguer de Vilaragut, conseller i majordom de l'infant— li eren molt perjudicials, i com l'aljama ja li havia lliurat 1.000 florins d'or, l'infant ha decidit que l'amonestació a la comunitat de sarraïns d'Uixó siga mínima, ja que vol que l'aljama d'Uixó siga deslligada d'aquella venda anual de 3.000 sous de censals morts, per a la qual mana a Jordi Joan que trobe altres comunitats i viles en el Regne de València que puguen suportar dit càrrec anual. Tot decretant l'infant que l'aljama d'Uixó reduísca la quantitat de l'aportació que ha de ser lliurada al dit noble a 1.000 sous censals anuals, a raó d'aquells 36.000 sous de preu i no més.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2067, f. 3r-v.

Infans Martinus etc., dilecto consiliario et ex[pen]sori nostro Georgio Iohannis, salutem et dileccionem. Humili supplicacione pro parte aliam[e sar]racenorum Vallis de Uxone nobis reverenter exhibita, percepimus quod vos compellitis seu compellere nitimini dictam aliamam ad vendendum nobili et dilecto consiliario et maioridomo nostro Berengario de Vilariacuto tres millia solidos censuales et annuales racione videlicet et pro illis triginta sex millia solidos per nos dudum eidem nobili Berengario gracie concessis, quod si fieret in magnum sicut fertur dampnum dicte aliame et singularium de eadem proculdubio redundaret, presertim propter molem debitorum quibus ipsa aliama oppressa existit, etiam quia de proximo nobis solvere tenentur mille florenos auri quos dudum nobis gracie dederunt et concesserunt, et quia plerumque pro talibus omnibus quam plures subsequuntur missiones et expensas. Quapropter supplicato nobis super predictis dicte aliame de condecanti remedio provideri, volumus ac vobis dicimus et mandamus quot dictam aliamam ad faciendum vendicionem predictam minime compellatis, verum quia omnino volumus quod dicti triginta sex millia solidos aut per viam vendicionis censualis aut in pecunia numerat[a] predicto nobili Berengario exsolvantur, ideo vobis dicimus et mandamus quot ad faciendum vendicionem seu vendiciones dicto nobili Berengario de Vilariacuto de censuali mortuo, ut est dictum, causa qua eidem nobili in pecunia numerata dictos triginta sex millia solidos impresenciarum solvere negatis, compellatis illam vel illas universitatem seu universitates locorum nostrorum regni Valencie que predicta melius et cum minori ipsorum dampno valeant subportare. Si vero universitates locorum nostrorum predictorum sunt simili vel maiori mole debitorum oppresse⁴⁶ quam aliama Vallis de Uxone predicta, placet nobis quod dictam aliamam ipso casu compellatis ad faciendum vendicionem iam dicto nobili Berengario de mille solidis censualibus et annua[libus] et non ultra dictas alias uni[versi]tates vel illas ex eis que hoc melius valeant subportare compellere ad fa[ci]endum ve[nd]icionem dicto nobili Berengario de residuis duobus mille solidis, faciendo etiam ex parte [nost]ra illi seu illis ex dictis universitatibus que ad predicta

¶ ⁴⁶ En realitat diu: *opresse*.

se obligabunt omnes illas oportunas securitates et obligaciones quas voluerint et petierint de servando [eo]s et eorum bona a predictis indempnes.

Datum Barchinone, .XX^a. die decem[bris] anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXVII°.

Infans Martinus.

R(aimundus) de Cumbis, mandato domini infantis facto per Bonafonatum de Sancto Felice, militem, regentem expensoriam. Probata.

18.

1377, desembre 20. Barcelona.

L'infant Martí demana a Bernat d'Alpicat que comuniqui a Jordi Joan, dispenser seu, l'ordre d'aplicació de la prerrogativa que el 18 de novembre de 1371 el rei Pere el Cerimoniós havia concedit a l'aljama d'Uixó de pagar a l'ardiaca de Tortosa i al rector de l'església d'Uixó 900 sous anuals, i no els 1.800 que era obligada cada any a pagar en concepte de delme i primícia.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2067, ff. 2v-3r.

Infans Martinus etc., dilecto nostro Bernardo de Alpicato, iurisperito Valencie, salutem et dileccionem. Omnem causam seu questionem nos, ex parte una, et aliama Vallis de Uxone ex parte altera, tangentem racione videlicet illorum nongentorum solidorum per dictum dominum regem eidem aliame gracie concessorum in adiutorium illorum mille octingentorum solidorum regaliu[m] Valencie, ad quos solvandos annis singulis archidiacono Dertusensis et rectori ecclesie de Uxone et eorum successoribus dicta aliama se obligavit racione compositionis et avinencie que tunc inter dictos archidiaconum et rectorem facta extitit racione decime et primicie quas in dicta valle petebant. Quos quidem nongentos solidos dictus dominus rex eidem aliame assignavit super universis et singulis redditibus et iuribus locorum honoris de Eslida et aliorum locorum que fuerunt nobilis quondam Petri de Exerica, prout in quadam carta dicti domini regis suo sigillo pendenti munita, data in l[oc]o de Casp, .XVIII^a. die novembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXX°. primo lacijs [co]ntinetur, vobis huius serie ducimus comitendam. Mandantes vobis quot, vocato ad hoc dilecto consiliario et expensore nostro Georgio Iohannis pro parte curie nostre et aliama predicta vel eorum sindico et procuratore faciatis super predictis iustitiam expeditam procedendo breviter, simpliciter, sumarie et de plano, sola facti veritate attendita, maliciis et diffugiis omnibus procul pulsis, quoniam nos vobis super predictis et depen[den]tibus ex eisdem vices nostras comittimus plenarie cum presenti.

Data Barchinone, .XX^a. die decembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXVII°.

Infans Martinus.

R(aimundus) de Cumbis, mandato domini infantis facto per Bonafonatum de Santo Felice, militem, regentem expensoriam. Probata.

19.

1378, juny 22. Barcelona.

L'infant Martí, a prec de la seua esposa Maria, comtessa de Xèrica i Luna i senyora de Sogorb, atorga la quantitat de 2.000 florins d'or d'Aragó a una persona no identificada,⁴⁷ assignant per a aquest pagament 1.000 florins sobre les rendes de la Serra d'Eslida i altres 1.000 sobre les d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2067, f. 37r-v.

Nos infans Martinus etc., ad preces humiles vestri⁴⁸ egregie Marie, comitisse et domine comitatum et civitatis predictae, coniugis nostre carissime, duos mille florenos auri de Aragonia vobis cum presenti duximus gracie concedendos, quos vobis assignamus videlicet mille in et super redditibus et iuribus nostris Vallis de Eslida et alios mille super redditibus et iuribus nostris Vallis de Uxone, situatarum in regno Valencie. Mandantes per presentem dilecto consiliario et expensori nostro Georgio Iohannis seu collectoribus et receptoribus qui nunc sunt vel pro tempore fuerint et ipsorum cuilibet quatenus de predictis redditibus et iuribus vallarum prenominarum que sunt vel quam primo fuerint in posse eorum vel alterius ex ipsis pre aliis quibusvis assignacionibus per nos iam factis si que sunt seu imposterum (sic) fiendis seu cui volueritis loco vestri tribuant et exsolvant duos mille florenos supradictos, et facta solucione recuperare curent a vobis hanc cum apoca de soluto. Quare nos cum presenti mand[a]mus fideli compotorum curie nostre auditori seu alii cuicumque a dicto expensore seu collectoribus reddituum et iurium predictorum compotum de premissis audituro, quod quantitatem florenorum preliberata in compoto ipsorum recipiat et admittat et nullam questionem eis faciat vel dubium aponat aliqua racione ipsis ei<s> restuentibus cautelas supradictas. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro iussimus comuniri.

Data Barchinone, .XXII^a. die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXX°. octavo.

Infans Martinus etc.

Dominus infans mandavit mihi R(aimundo) Ballistarii.

20.

1378, setembre 15. València.

L'infant Martí, davant la queixa de Joan de Pertusa, alcaid de la Vall d'Uixó, que l'alcaid del castell d'Uixó, Pere Arnau d'Esparça, prenia anualment dels sarraïns de Benigafull, alqueria de la dita vall, certes sàries de palla per un suposat dret d'alcaidia —i encara que aquest ho nega, ho corroboren els testimonis d'alguns sarraïns recollits per Martí Boil, notari de València—, com aquest dret és contrari a l'acord establert amb la comunitat sarraïna, ordena que de cap manera s'ha de mantenir el dret de la palla, sota pena de 100 morabatins.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2067, ff. 68v-69r.

¶⁴⁷ Per un document posterior sabem que fou Martí Llop d'Esparça, cfr. ACA, RC, Registre

2068, f. 30r-v, doc. núm. 23. ¶⁴⁸ En realitat diu: *vestre*.

Nos infans Martinus etc., visa supplicacione per vos dilectum nostrum Iohannem de Pertusa, militem, nobis oblata per quam conquestus fuistis de Petro Arnaldi d'Esparça, alcaydo castri nostri de Uxone, allegando (sic) quod dictus alcaydus astringebat serracenos vestros alcaree de Benigaffull, infra vallem nostram de Uxone constructe, ad dandum ei annuatim pro iure alcaydi certas sarriatas palearum, dicto alcaydo contrarium affirmante et tenente dictos vestros sarracenos ad premissa teneri, auditaque relatione nobis facta per regentem vicancellariam (sic) nostram Bernardum de Alpicato, consiliarium nostrum dilectum, de testibus iussu ipsius receptis super predictis per Martinum Boyl, notarium Valencie, quia (sic) habito consilio super hiis, constat nobis serracenos vestros predictos de Benigaffull ad premissa minime teneri neque temporibus preteritis alcaydum nostrum dicti castri fuisse in possessionem capiendi seu recipiendi dictas sarriatas palearum. Idcirco, declaramus seu etiam sentenciando pronunciamus serracenos vestros predictos alcaree de Benigaffull ad dandum seu tradendum nobis seu alcaydo predicto ius palearum predictum nullatenus teneri de iusticia et per consequens ipsos in personis et bonis per dictum alcaydum ad presentandum seu dandum ius ipsum compelli non debere, immo ipsi a predictorum exactione scilencium imponimus sempiternum. Mandantes serie huius dicto alcaydo sub pena centum morabatinorum auri aliisque officialibus nostris presentibus et futuris et eorum locatenentibus, quatenus declaracionem et pronunciacionem nostras huiusmodi teneant firmiter et observent et non contraveniant seu aliquem contravenire permitant aliqua racione. In cuius rei testimonium presententem (sic) cartam nostram fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuniri.

Data Valencie, quintadecima die septembris anno a Nativitate Domini millesimo .CCC^o.· septuagesimo octavo.

Vidit Bernardus de Alpicato.

Iacobus de Castellione ex provisione facta in consilio per Bernardum de Alpicato, consiliarium et regis vicecancellarium. Probata.

21.

1378, setembre 25. València.

*L'infant Martí, a prec de Joan de Pertusa, alcaid de la Vall d'Uixó, concedeix a un botiguer sarraí de l'alqueria de Benigaffull tenir parada tant en el mercat setmanal com en la festa sarraïna de la Font, que té lloc una vegada a l'any, per a comprar i vendre com fins ara han fet els sarraïns de la dita alqueria en aquell mercat, cosa que se li havia prohibit.*⁴⁹

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2067, f. 77r.

*Ioannis de Pertusa, militis.*⁵⁰

Nos infans Martinus, illustrissimi domini Petri regis Aragonum filius et Dey (sic) gracia comes de Exerica et de Luna ac dominus civitatis Sugurbii, quia per alcaydiem nos-

¶⁴⁹ Citat i traduït al castellà en Leopoldo Peñarroja Torrejón, *Historia de la Vall d'Uxó...*, pp. 264–

266. ¶⁵⁰ Encapçalament escrit posteriorment, possiblement, de mà de l'arxiver Josep Llaris.

trum Vallis de Uxone inibicio fiebat quoque serraceno tenderio alcarea de Benigafull, vestri dilecti nostri Iohannis de Pertusa, militis, ne dictus tenderius esset ausus estare in foro⁵¹ sive mercato quod tenetur semel in septimana qualibet in dicta valle de Uxone neque in die sive festo Fontis, quot (sic) seraceni consueverunt celebrare semel in anno, tamen fuerit per vos dictum Iohannem nobis humiliter suplicatum ut concessionem de predictis et subscriptis serraceno tenderiam (sic) vestro predicto facere dignaremur. Igitur, suplicacioni vestre predictae benignius inclinati necnon ob servicia per vos nobis prestita et que prestare speramus in futurum, Domino concedenti, tenore presentis concedimus vobis gracie ut⁵² tenderius alcarea vestre de Benigafull iam dictus posit et valeat esse in foro quod tenetur qualibet septimana in dicta valle, etiam die seu festo seracenorū nuncupato de la Font, quod tenetur semel in anno in dicta valle ut est dictum,⁵³ et inibi suas merces et mercimonia negociare et vendere seu alia emere et negociare prout sibi videbitur faciendum et prout alii⁵⁴ ad dictum forum seu diem Fontis venientes faciunt et facere consueverunt usquequaque. Mandantes serie huius alcaido et procuratori nostro dicte Vallis de Uxone aliisque officialibus nostris presentibus et futuris et eorum locatenentibus quatenus concessionem et gratiam nostram huiusmodi teneant et observent perpetuo⁵⁵ et non contraveniant seu aliquem contravenire permitant aliqua ratione. In huius rei testimonium presentem cartam nostram fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuniri.

Datum Valencie, vicessima quinta die sebtentris (sic) anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXX°.· octavo

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit mihi Iacobo de Castellione.

22.

1378, novembre 4. València.

L'infant Martí lliura l'heretat de Famet Lopo, sarraí difunt d'Uixó, al seu fill, Famet Lopo per 1.000 sous, els quals han estat entregats a Jordi Joan, dispenser de l'infant, pel seu padastre, anomenat Famet Alfaquí, que els havia obtingut dels béns del seu pare i de la seua mare. L'heretat estava en possessió de l'infant per certes raons que no especifica i comprenia unes cases, un hort, terres de pa i regadiu.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2068, ff. 11v-12r.

Infant en Martí etc. Com la heretat qui fo de Famet Lopo, serray de la vall nostra de Uxó, defunt, pare de tu, Famet Lopo, ara vivent, fos a nós adquisida per certes rahons e per ço ara, tu dit Famet Loppo, te sies avengut ab nós per mil sous e que-t jaquescam la dita heretat. Per tal, ab tenor de la present donam e relexam a tu, dit Famet Loppo, la heretat desús dita que fo del dit Famet Loppo, pare teu, situada

¶⁵¹ En realitat diu: *fore*. ¶⁵² En realitat diu: *ex*.
 ¶⁵³ En realitat diu: *dictum*. ¶⁵⁴ Ratllat: *alie*. ¶⁵⁵ Repeteix, *perpetuo*.

en la dita Vall de Uxó, com són cases, ort et terres de pa, e aygua acostumada per regar aquelles dites terres; axí emperò, que tu e los teus hajes, tingues, posseexques e espletas la dita heretat ab les peytes e càrrechs acostumats, per dar, vendre, canviar e fer tes pròpies volentats de aquella com de cosa tua pròpia, per la forma e manera que'l dit Famet Loppo, ton pare, aquella te[ni]a e possehia, no contrastant qualsevol sentències per alcadís donades en contrari ne altres provisions ne manaments qualssevol. Manants per la present al procurador nostre general del Regne de València, alcayt e batle de Uxó, e altres oficials nostres, presents e esdevenidors, e sos lochstinents, que la present donació e concessió nostra tenguen e serven e contra aquella no vinguen per alguna rahó. En testimoni de la qual cosa la present fer manam ab lo nostre segell pendent segellada. És cert, emperò, que Famet Alfaquí, serrahí de la dita Vall de Uxó, ton padraсте, per nom seu ha donat e pagat al amat conseller e dispenser nostre en Jordi Johan, per nom de la nostra cort, los dits mil sous los quals dix que dels béns del dit pare teu e de ta mare los havia trets e haüts.

Dada en València, a quatre dies de noembre del any de la Nativitat de nostre Senyor .M.CCC.LXX.VIII.

Vidit Berengarius de Alpicat.

Iacobus de Castellione, mandato domini infantis facto per Georgium Iohannis, consiliarium et expensorem, mediante⁵⁶ littera sua. Probata.

23.

1379, abril 5. València.

L'infant Martí atenent favorablement la súplica de Mafomet Abulpanig i Abdulaziz Muça, síndics i procuradors de l'aljama dels sarraïns d'Uixó suspèn el sindicat o document de venda signat amb Martí Llop d'Esparça, escuder, pel pagament dels 1.000 florins d'or d'Aragó censals i anuals i lliures de fadiga i llüisme, però mantenint tot el dret emfitèutic, segons fur de València, deguts per aquella aljama al Martí Llop d'Esparça i pagadors en forma de 500 sous de Barcelona a partir de l'octubre del present any i altres 500 a partir de l'abril propvenent.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2068, f. 30r-v.

Nos infans Martinus etc., attendentes vos Mafometum Abulpanig et Abdulaziz Muça, ut syndicos et procuratores aliame sarracenorum Vallis de Uxone pro solvendis illis mille florenis auri de Aragonia in quibus nobis dicta aliama tenetur et ascritta existit, vendidisse vobis Martino Luppi d'Esparça, escutifero, quingentos solidos barchinonenses censuales, rendales et annuales sine laudimio et faticha sed cum omni alio pleno iure emphiteotico, recipienti⁵⁷ eos secundum forum Valencie, solvendos vobis annuatim medietatem prima die mensis octubris proxime instantis anni subscripti et residuam medietatem prima die aprilis anni primo

¶ ⁵⁶ En realitat diu: *medietate*. ¶ ⁵⁷ En realitat diu: *recipiendi*.

venturi et sic deinde annis singulis per soluciones et terminos supradictos, precio \videlicet/ sex milium solidorum monete prefate sub certis tamen penis, condicionibus talis et cautelis prout in instrumento publico dicte vendicionis, acto Valencie prima die mensis et anni subscriptorum per Bernardum Pelliceri, notarium publicum, hec et alia continentur. Prospicientes etiam per dictos syndicos et procuratores nobis humiliter supplicatum fuisse ut vendicionem supradictam firmare et \etiam/ approbare de nostri benignitate assueta dignaremur. Igitur supplicationi eorum in hac parte benignius inclinati, tenore presentis nos dictus infans ut dominus⁵⁸ vallis predicte vendicionem dictorum quingentorum solidorum cen[sua]llium et omnia et singula in dicto vendicionis instrumento contenta et etiam expressata vobis dicto emptori laudamus, approbamus et etiam confirmamus et eidem nostram impendimus auctoritatem pariter et decretum. Mandantes procuratori nostro generali in regno Valencie, alcaido de Uxone aliisque officialibus nostris presentibus et futuris et eorum locatentibus quatenus huiusmodi laudacionem et confirmacionem teneant firmiter et observent et non contraveniant seu aliquem contravenire permitant aliqua racione. In cuius rei testimonium presentem carta nostram fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Datum Valencie, quinta die aprilis anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXX°. nono. Infans Martinus.

Iacobus de Castellione mandato domini infantis facto per expensorem. Probata.⁵⁹

24.

1379, abril 15. València.

L'infant Martí, ja que l'aljama de sarrains de la Vall d'Uixó i d'Alfondeguilla s'ha reintegrat a la Corona, i com han acordat amb el seu dispenser i procurador general del Regne de València, Bonanat de Sant Feliu, el lliurament de 1.000 florins d'or d'Aragó, els concedeix immunitat de qualsevol acusació criminal feta per l'alcaid i batlle d'Uixó, així com pels seus oficials reials, tot absolut-los de qualsevol crim, passat o present, especificant-ne el de contacte sexual entre cristians i musulmans.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2068, f. 157r-v.

Nos infans Martinus etc., ex eo quia vos, aliame sarracenorum vallium nostrorum de Uxone et de Alfandiguiella ad nostrum dominium de novo non est diu pervenistis et cum venerabili et dilecto consiliario et procuratori generali locorum nostrorum regni Valencie Bonafonato de Santo Felice, nomine et pro parte curie nostre, composuistis ad mille florenos auri de Aragonia, tenore presentis carte nostre absolvimus, difinimus, remittimus et perdonamus vobis dictis aliamis et singularibus sarracenis et sarracenus ex vobis omnes acciones, questiones, petitiones et demandas et omnes etiam penas civiles et criminales et alias quaslibet quas contra vos et bona vestra nos seu officiales nostri possemus facere, proponere vel movere aut nobis infligere racione quorumcumque criminum seu delictorum per vos et quemlibet vestrum

¶ ⁵⁸ Ratllat: *dictis*. ¶ ⁵⁹ Al marge esquerre: *[pro] curia*.

comissorum usque in hunc presentem diem, tam de illis de quibus denunciati fuistis per nostrum procuratorem fiscalem quam de crimine collere quod nos ut locumtenens generalis regni Valencie vobis remittimus cum hac eadem, dum tamen cum mulieribus christianis seu vos sarracene cum hominibus christianis non vos carnaliter immiscueritis, ita quod sive in predictis culpabiles fueritis sive non, nequeat de cetero per nos seu officiales nostros quoscumque contra vos et bona vostra pro predictis aliqua questio, petitio fieri vel demanda neque possitis propterea capi, detineri, impediri seu alia quomodolibet conveniri, ymo (sic) sitis a predictis cum omnibus bonis vestris perpetuo quitii, absoluti pariter et innunes, vobis tamen facientibus querelantibus de vobis civiliter dumtaxat iusticie comple<me>ntum et solventibus expensas sique per officiales nostros facte fuerint in prossecutione predictorum. Nos enim serie huius cancellari iubemus quascumque emparas, capudleutas et sequestraciones factas pro predictis de bonis vestris sicuti nos⁶⁰ nunc pro tunc eas pro cancellatis, irrit[is] et innanis habemus et haberi censemus. Mandantes per presentem procuratori nostro predicto alcaido et baiulo de Uxone aliisque officialibus nostris presentibus et futuris et eorum locatenentibus quatenus remissionem, relaxacionem et gratiam nostram hanc teneant firmiter et observent et non contraveniant seu aliquem contravenire permitant aliqua racione. Pro huiusmodi vero remissione habuimus a vobis dictos mille florenos auri quos dilecto consiliario et expensori nostro Georgio Iohannis nomine et vice nostra integre tradidistis. In cuius rei testimonium presentem carta nostram fieri et sigillo nostro pendentem iussimus comuniri.

Datum Valencie, quintadecima die aprilis anno a Nativitate Domini millesimo .CCC°. LXX°. nono.

Infans Martinus.

Dominus infans misit eam signatam expediendam. Probata.

25.

1379, maig 7. València.

L'infant Martí, a súplica de l'aljama de sarràins de la Vall d'Uixó i Alfondeguilla, els ratifica i confirma totes les seues prerrogatives, privilegis, llibertats, immunitats i franqueses concedides pels seus predecessors. Ordena a l'alcaid i batlle d'Uixó, així com als seus oficials reials, que observen i no contravinguen cap d'aquests privilegis, llibertats i immunitats per l'infant concedits.

Testimonis: Énnec, bisbe de Sogorb, canceller; els nobles, Ramon d'Abella i Dalmau de Cervelló; Andreu Martí de Vallterra i Pere de Tous, cavallers.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2068, ff. 157v-158r.

Nos infans Martinus etc., attendentes pro parte aliamarum sarracenorum vallium nostrarum de Uxone et de Alfandiguive/lla fuisse nobis reverenter supplicatum ut privilegia, libertates et immunitates et franchitates per nostros predecessores eis concessas et indultas et etiam confir-

¶ ⁶⁰ Repetit: nos.

matas, [d]e nostri benignitate assueta confirmare dignemur. Igitur ipsorum sarracenorum in hac parte supplicationibus favorabiliter inclinati predecessorum nostrorum vestigiis inherentes, per nos et nostros ex certa sciencia laudamus, approbamus, ratificamus ac etiam confirmamus privilegia, libertates, immunitates et franchitates quascumque per quoscumque nostros antecessores hominibus et feminis habitantibus et habitaturis in dictis vallibus de Uxone et de Alfandiguella datas et concessas, si et prout [ei]s <h>actenus idem sarraceni et sarracene melius usi fuerunt ac uti consueverunt. Mandantes procuratori locorum nostrorum regni Valencie generali, alcaydo et baiulo de Uxone <et> aliis officialibus nostris presentibus et futuris et eorum locatinentibus quot privilegia, libertates et immunitates predictas indultas et concessas iam dictis sarracenis et sarracenabus, illas videlicet quibus ipsi sarraceni et sarracene consueverunt gaudere et uti et hodie gaudent et utuntur, eisdem sarracenis et sarracenabus presentibus et futuris observent firmiter et faciant inviolabiliter observari iuxta mentem et tenorem ipsarum et non contraveniant seu aliquem contravenire permitant in aliquo quavis causa. In cuius rei testimonium presentem cartam nostra fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuniri.

Datum Valencie, septima die madii anno a Nativitate Domini millesimo .CCC°. LXX°. nono.

Infans Martinus.

Signum (en blanc) infantis Martini etc.

Testes sunt: Enecus, episcopus Sugurbii, cancellarius; nobilis Raymundus d'Apilia et Dalmacius de Cervilione; Andreas Martini de Vallterra et Petrus de Thous, milites.

Dominus infans misit eam signatam expediendam. Probata.

26.

1379, maig 20. València.

L'infant Martí ordena als alamins, vells i aljames d'Eslida, Uixó, Alfondeguilla i Vall d'Almonesir protegir, sota pena de mort, els béns i la família del cadí d'Eslida, Jucef Abenap, qui és un bon servidor de l'infant, ja que ha patit atacs per part d'alguns sarrains d'aquells llocs. Igualment, disposa l'infant que es protegisca i s'escorte el dit Juceff, tant en l'exercici del seu càrrec de jutge i recaptador de les rendes pertanyents a l'infant en aquells llocs, com també en els seus afers personals.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2068, f. 92v.

Infant en Martí etc., als alamins,⁶¹ vells e aljames dels serrahins dels lochs e alquerries nostres de la Serra de Eslida, de Uxó, Alfandiguella e de la Vall de Almonacir, e als singulars de aquells als quals les presens pervendran, la gràcia sua. Com segons vosaltres sabets per lo gran servir que en Juceff Abenap, alcadí d'Eslida, ha fet a nosaltres e fer no cessa cada dia, alguns serrahins malvats de les dites valls e lochs nostres tractassen la mort al dit Juceff, e açò sia cosa mala e de mal exempli e tal

¶⁶¹ Ratllat: *amats*.

que tot senyor de vassalls ó deu fort esquivar. Per tal, a vosaltres e a cascun de vós, axí en general com en singular, dehim e manam sots pena de ésser penjats e de confiscar tots los béns al nostre fisch, que'l dit Juceff, muller e béns de aquell e los que ab aquell hiran havent per recomanats e sots guarda e protecció nostra estant ne anant per los \dits/ lochs e terres nostres, axí en⁶² exercir son offici de alcadí com en collir nostres rendes e esdeveniments, com [en]cara per sos affers propis, nengun dan en persona ne béns de aquell ne dels que anaran ab ell no tractets, façats ne digats per alcuna causa o rahó, sost la dita pena, ans aquells tractets bé axí com la nostra persona. Manants per la present als alcayts, batles e altres officials axí dels dits lochs com altres que, servant la nostra provisió, aquesta donen favor e ajuda al dit alcadí tota vegada que requests ne seran.

Dada en València, a vint dies de maig del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXIX.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit mihi Iacobo de [C]astellione.

27.

1379, maig 23. València.

L'infant Martí ordena al justícia de Sogorb i als alcaids i alamins d'Almonesir, Eslida, Uixó i altres llocs del Regne de València la persecució d'un delinqüent fugitiu, Pedro Corbalán, inculpat per l'assassinat d'una dona de Xèrica i que junt a altres homes armats deambula per l'horta de Sogorb i el seus voltants.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2068, f. 88v.

Infant don Martín etc., a los fieles nuestros justicia de la ciudat de Sogorb, alcaydes e alamines de las valles de Almonacir, de Eslida, de Uxón e de otros lugares nostros del regno de Valencia, e a sus lugarestenientes, salut e gracia. Como segunt hemos entendido Pedro Corbalán, el qual es bandeado por razón de una muert que fizo en persona d'una mujer de Xéricha, va[y]a con personas armadas por la huerta de Sogorb e otros lugares nostros, e aquesto hayamos nós muyto por mal. Por tanto, vos dezimos e us mandamos que doquiere e en qualquiere part de la nostra senyoria que dito Pedro sea trobado, prengades e aquel preso detengades entró que de nós hayades otro mandamiento, e en aquesto seyete curosos e veledes si a nós servir cobdiciades.

Data en Valencia, a .XXIII. días de mayo del anyo de la Natividad de Nuestro Senyor .M.CCC.LXXIX.

Infans Martinus.

Dominus infans qui eam signatam misit expediendam.

¶ ⁶² Ratllat: *exigir*.

28.

1380, gener 11. València.

L'infant Martí ordena al seu lloctinent de protonotari, Ramon de Comes, que commine, amb el recolzament dels oficials reials, els sarraïns d'Uixó a vendre un censal mort per a obtenir els 30.000 sous de València que necessita, atès que aquesta càrrega pot fer-se sense perjudici per a la dita aljama, a despit del que poguessen considerar.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2069, f. 13r-v.

Infans Martinus etc., fideli locumtenenti prothonotari nostri Raymundo de Cumbis, salutem et gratiam. Cum per aliquibus nostris necessitatibus t[ri]gi[nta] mille solidos regaliū Valencie necessariis⁶³ habeamus, quos [nos] pro[mp]te absque nostro minori da[m]pno habere non possumus seu valeamus quam pro nostra vendicione⁶⁴ mortui censualis, et emptorem non inueniamus ad presens nisi aliam vallis nostre de Uxone et singulares eiusdem simul nobiscum dictam faciant vendicionem, ideo confidentes ad plenum de industria vestri Raymundi de Cumbis predicti vobis dicimus, comittimus et mandamus quot (sic) attendendo personaliter ad vallem de Uxone predictam⁶⁵ pro parte nostra aemptis aliamam predictam, ut simul nobiscum dictam faciant vendicionem, promittendo eisdem sicut et nos promittimus cum presenti quod nos eos indempnes servabimus a predictis ac penitus sine dampno. Et si forte predicta facere noluerint, quod non credimus, eos ad predictam compellatis et forciatis cum per impositiones penarum, exactiones earum, capciones personarum et alia eis vis et modis quibus volueritis ac nobis fuerit bene visum. Quia nos vobis super predictis omnibus et singulis et dependentibus, emergentibus et connexis vices nostras comittimus plenarie cum presenti per quam mandamus universis et singulis officialibus nostris quod super predictis, si opus fuerit, vobis prestant auxilium, consilium et favorem si quando et quotiens per nos inde fuerint requisiti.

Datum Valencie, .XI. die ianuari anno a Nativitate Domini .M^o.CCC.LXXX.

Infans Martinus.

Dominus infans misit eam signatam expediendam.

29.

1380, gener 11. València.

L'infant Martí envia una lletra de creença a l'aljama, alamí i vells d'Uixó anunciant la imminent visita de Ramon Comes, lloctinent del seu protonotari, per a comunicar-los uns assumptes d'interès per a l'infant, que tot i que no s'especifica, probablement fou la venda del censal mort ordenada al dit secretari en el document anterior.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2069, f. 13v.

¶ ⁶³ Ratllat: *opus*. ¶ ⁶⁴ En realitat diu: *vendicionis*.

¶ ⁶⁵ Ratllat: *et singulares eiusdem simul nobiscum dictam faciant vendicionem*.

L'infant en Martí.

Nos havem informat plenàriament lo feel⁶⁶ lochtinent de prothonotari nostre en Ramon Cescomes d'algunes coses les quals deu a vosaltres [ex]plicar de part nostra, perquè us dehim e us manam que a tot ço que'l dit R(amon) Cescomes vos dirà de part nostra donets plenera fe e creença axí com si nós vos ó dehiem, si jamés nos entenets a servir.

Dada en València, a .XI. dies de janer del any mil .CCC.LXXX.

Infans Martinus.

[Di]rig[itur] aliame, alaminis et veteribus Vallis de Uxone.

*Idem.*⁶⁷

30.

1380, gener 25. València.

L'infant Martí recorda al seu procurador en la vall d'Uixó que hi ha un litigi pendent entre les aljames de Castro i d'Alfondegulla, alqueria situada en la dita vall, relatiu a la querella per la tala de carrasques i l'aprovisionament d'aigua que per part de l'aljama d'Alfondegulla es feia en el terme del castell de Castro. L'infant ordena al seu procurador que defense el dret dels d'Alfondegulla per poder talar arbres i fer provisió d'aigua.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2069, f. 17v.

Infans <Martinus> etc., dilecto procuratori nostro in valle de Uxone, salutem et dilectionem. Dudum mandatum fecisse recolimus cum litera nostra ut in ea laciis continetur aliame loci de Alfandegulla, siti in dicta valle, ne carrascas seu aliam fustam in termino castri de Castro⁶⁸ minime talliant neque recipere aquam quam recipere non deberent. Vigore

¶ ⁶⁶ Ratllat: *ls.* ¶ ⁶⁷ En el document anterior consta: *Dominus infans misit eam signatam expediendam.* ¶ ⁶⁸ Hi ha als registres de la lloctinència de l'infant Martí, altres documents relatius al castell de Castro –a més dels que s'han inclòs al present corpus perquè estan relacionats amb fets i gents de l'antiga aljama d'Uixó–, en són exemple diferents i diverses referències com: ACA, RC, Registre 2067, f. 178r-v; 2068, ff. 97v-98r; 2070, f. 89r-v; 2073, ff. 6v-7r i 13r-v; 2076, ff. 53v-54r, 169r-v, 179r i 179r-v; 2077, f. 64v; 2087, ff. 190r i 191v-192r i 2107, f. 47v. Tanmateix, destaquen els registres següents: ACA, RC, Registre 2074, ff. 66r-v i 67r-68r, 76r, 77r, i concretament als folis 78r-v, que l'infant en resposta al seu conseller Bernat d'Alpicat sobre el preu de Castro, cita les quantitats assignades a cada lloc del Regne de València que li pertanyen i és «tot lo nostre sosteniment», així comenta l'infant que «açò

que'ns havets fet saber d'Uxó e de Eslida que si volen que'ns façen ajuda hauriem a fer la suspensió del dit Pere Arnau d'Esparça, vos sabets bé que no havem acostumat per promissió de drets fer procehiment a suspensió de negú qui haje regit per nos ne aytampoch ne'n tenem a parlar ab en Pere Pasqual car nós [d'estrènxer] ací lo reteniment dels comptes de tal manera que en breu, Déus volent, cobrarem la terra que ell té nostra[...]» (1386, gener, 16. Barcelona). Igualment, ACA, RC, Registre 2088, ff. 22r-v i 113v: on es cita breument les rendes d'Uixó i Eslida: «[...] *eiusdem et p[re]scrip[ti]onem de Castro, qua nos fecimus certas pecunie quantitates; necnon] etiam et personis subscriptis quantitates pecunie subscriptas videlicet cuidam notarium [p]ro aliquibus diebus quibus vacant pro duabus litteris presentandis aliamentis sa[ra]cenorum Vallis de Uxone et Serre d'Eslida, super facto Petri Pascasii et Arnaldi Squerit, et p[ro] scripturis inde factis qua-*

cuius quidem litere fuit pro parte aliame castri de Castro iam dicta aliama d'Alfandeguella requisita ut se abstineat de predictis, de quibus prout pro parte dicte aliame d'Alfandeguella percepimus fuit inter dictas aliamas diutius litigatum et nunch etiam lis pendet inter eos. Qua quidem lite pendente et etiam antea ipsa aliama d'Alfandeguella fuit in possessione pacifica predictorum a tantis temporibus citra quod memoria hominum in contrarium non existit. Quapropter supplicato nobis pro parte aliame d'Alfandeguella predictae super predictis de iusticie remedio provideri revocata per nos huius serie litera supradicta et omnia et singula in ea contenta, vobis dicimus et mandamus quot (sic) manuteneatis et defendatis aliamam d'Alfandeguella predictam et eius singulares in possessionem tam tallandi carrascas quam recipiendi aquam predictam sicut et prout fuerunt alia recipere assueti nec lite pendente permittatis ulterius super predictis aliquid innovari.

Datum Valencie, .XXV. die ianuarii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC LXXX.

Vidit B(ernardus) <d'Alpicato>.

R(aimundus) de Cumbis ex provisione pro parte Berengarii Mercatore. Probata.

31.

1380, febrer 16. València.

L'infant Martí ordena al procurador en la vall d'Uixó no modificar ni innovar res en el litigi entre les aljames de l'alqueria d'Alfondeguilla, situada en la dita vall, i del castell de Castro, per la disputa per la tala de carrasques i l'aprovisionament d'aigua, ja que ha disposat que s'encarreguen de la querella Bonanat de Sant Feliu, procurador seu al Regne de València, i el seu dispenser Jordi Joan.⁶⁹

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2069, f. 33r.

Infans Martinus etc., dilecto procuratori nostro in valle de Uxone, salutem et dileccionem. Licet cum alia nostra litera data Valencie .XXV^a. die ianuarii anno infrascripto iniunxerimus vobis ut manuteneendo et defendendo aliamam loci nostri d'Alfadeguella in possessione talliandi carrascas et recipiendi aquam prout in dicta litera continetur, super predictis non permiteretis ulterius innovari, quia cum dilecti Bonafonatus de Sancto Felice, miles, procurator noster in regno Valencie, et Georgius Iohannis, expensor, consilarii nostri, apud dictas partes in brevi pro sopiando dictam questionem ex nostri parte intendunt dirigere gressus suos, ideo vobis dicimus et exprese mandamus quatenus de predictis vos minime intromittatis, quin imo in predictis supersedatis donec ibi fuerint dicti nostri procurator et expensor qui aliter de iusticia providerint serie istius.

draginta solidorum regalium Valencie». I, encara, s'ha de senyalar un altre registre on s'escrip-turà un document posterior, la remissió dels sarrains del castell de Castro d'aquells crims de què foren inculpats, datat a Montsó el 10 de març de 1389, cfr. ACA, RC, Registre 2089,

ff. 70v-71r. ¶⁶⁹ Vegeu l'advertiment que l'infant fa al posseïdors aleshores dels llocs, Pere Pasqual, sobre dany de la tala indiscriminada de pins i carrasques i altres arbres, cfr. ACA, RC, Registre 2071, ff. 175v-176r (1383, juliol 6. Montsó).

*Data Valencie, .XVI^a. die febroarii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°.
Vidit Alpicati, vicecancellarius.
Berengarius Sarta ex provisione facta per vicecancellarium. Probata.*

32.

1380, febrer 22. València.

L'infant Martí requereix Abdolaziz Aldall i Abdolaziz Atacef, sarrains habitants d'Uixó, que immediatament compareguen a València davant d'ell per atendre personalment uns afers que no especifica.
ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2069, f. 36r.

Infant en Martí etc., Abdolaziz Aldall e Abdolaziz Atacef, serrahins habitants de la Vall d'Uxó, la sua gràcia. Com nós vos hajam ací mester per alguns afers cuytats per ço us manam que, vista la present, vingats sens tota triga e que y siats demà que serà dijous, e no haja falla per res sots pena de la nostra ira e endignació.⁷⁰

Dada en València, a .XXII. de febrer en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCCC.LXXX.

Infans Martinus.

Dominus infans misit eam signatam expediendam. Probata.

33.

1380, febrer 24. València.

L'infant Martí de requereix la presència d'Abdolaziz Aldall i Abdolaziz Atacef, sarrains habitants d'Uixó, en València, per atendre uns assumptes no especificats, ja que ambdós sarrains encara no havien comparegut. Disposant ara que seguisen el porter, Pere Ivanyes, que tenia l'ordre de l'infant d'entregar aquesta carta i que, a més, si contravenien l'ordre de citació, ho penalitzaria contra els seus béns.
ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2069, f. 37r-v.

Infant en⁷¹ Martí etc., Abdolaziz Aldall e Abdolaziz Atacef, serrahins habitants de la Vall d'Uxó, la sua gràcia. Per altra letra nostra nós havem manat que com nós vos aguéssem mester per alguns afers nostros, venguéssets a nós encontinent. Per què nos meravellam com no's sots venguts e sots-ne dignets de gran reheprensió. E axí, manam-vos sots pena de .C. morabatins d'or que encontinent vingats a nós ensemps ab lo feel porer nostro P(ere) Hivanyes, lo qual vos trametem per los dits afers. En altra manera, manam ab la present al dit porter que faça execució en vostres béns per la dita pena.⁷²

¶ ⁷⁰ Al marge esquerre: *Pro curia*.

¶ ⁷¹ Ratllat: *don*. ¶ ⁷² Al marge esquerre: *Pro curia*.

Dada en València, a .XXIII. de febrer de l'any de Nostro Senyor .M.CCC. LXXX.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit B(erengario) Sarta. Probata.

34.

1380, febrer 26. València.

L'infant Martí anuncia la venda per part dels sarraïns d'Uixó al cavaller Vidal de Vilanova de 2.500 sous de València censals anuals, lliures i francs dels drets de fadiga i llüisme, però amb tot el dret emfitèutic segons els Furs de València, pagadors en lliuraments fragmentats entre els mesos d'agost i febrer, com consta pel document signat pels procuradors de l'aljama d'Uixó —inclosa l'alqueria d'Alfondeguilla—, Abdolaziz Aldall i Abdolaziz Atacef. L'infant promet que dita venda del censal mort és indemne per a l'aljama d'Uixó i singulars d'aquella i els garanteix que no anirà en detriment d'ells ja que ha ordenat a l'alcaid i als seus oficials que assignen els 2.500 sous censals sobre les rendes de la dita vall.

Signat per l'infant Martí, com a fill del rei Pere, comte de Xèrica i de Luna i senyor de la ciutat de Sogorb. Testimonis: Bernat d'Esplugues, camarlenc, Francesc Aguiló, algutzir, i Francesc Xifré, secretari de l'infant.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2069, ff. 43r-44v.

<Venditio> pro valle de Uxone.⁷³

Noverint universi quod nos infans Martinus, illustrissimi domini Petri regis Aragonum filius et Dei gracia comes de Exerica et de Luna ac dominus civitatis Sugurbii, attendentes vos Abdolaziz Aldall et Abdolaziz Atacef, sarracenos habitatores Vallis de Uxone, nominibus vestris propriis et ut procuratores, syndici et actores universitatis sive aliame ac singularium dicte Vallis de Uxone et alcharearum ipsius, inter quas comprehenditur alcharea de Alfandeguella, ad preces nostri una nobiscum vendidisse dilecto nostro Vitali de Villanova, militi, minori dierum, duos mille quingentos solidos regalium Valencie censuales, annuales et rendales et perpetuales sine firma fatica seu laudamio, sed cum omni cohercione et pleno iure emphiteotico et omni alio pleno iure percipiendi eos secundum ius, foros et privilegia Valencie, habendos et percipiendos per dictum Vitalem et successores suos medietatem secunda die mensis augusti proxime venientis et aliam medietatem .II^a. die subsequentis tunc mensis februarii, et sic deinde annis singulis perpetuo in terminis supradictis, salve et secure nostris et vestris propriis sumptibus et expensis et ad vestri riscum, periculum et fortunam, franquos scilicet et quitios ab omnibus questionibus, represaliis, empariis aut aliis quibuslibet impedimentis, portatosque et tradendos dicto emptori et successoribus suis et quibus voluerit apud civitatem Valencie, intus hospicium, habitacionis seu pausate dicti Vitalis et cuiuscumque sui successoris in dicto censuali, adiectis etiam et apositis in contractum

¶ ⁷³ Encapçalament escrit posteriorment, possiblement de mà de l'arxiver Josep Llaris.

vendicionis predictae nonnullis pactis, penis pecuniariis et aliis diversis clausulis prout inde constat laciis per instrumentum publicum per nos dictum infantem et vos dictos syndicos et procuratores factum et firmatum in posse notarii subscripti die et anno infrascriptis, ut in eo laciis continetur. Considerantes etiam nos dictum infantem precium censualis predicti recepisse et in factis nostris propriis esse conversum ubique ex parte nostra promissum fuisse vos a predictis servare indempnes. Idcirco, volentes ea que ex parte nostra vobis promissa fuere omnino adimplere, ex certa sciencia nostra et mente delliberata, scienter penitus et consulte, tenore presentis publici instrumenti convenimus et promittimus in nostra bona fide vobis, dictis sindicis et procuratoribus presentibus et dicte universitati et singularibus de eadem licet absentibus tanquam presentibus et successoribus vestris et eorum, quod nos solvemus et solvi faciemus annis singulis per terminos supradictos dicto emptori et suis duos mille quingentos solidos supradictos sine omni dampno, missione et interesse vestri et universitatis predictae et singularium ipsius et successorum vestri et ipsorum, et ab omni obligatione per vos dictos syndicos et procuratores quibus supra nominibus (sic) facta servabimus vos dictos syndicos et procuratores et universitatem predictam et singulares ipsius et bona vestra et ipsorum indempnes et penitus sine dampno, quodque redimemus de nostro proprio censuale predictum. Et ut melius indempnitati vestri et universitatis predictae et singularium ipsius provideatur, mandamus expresse cum hoc presenti publico instrumento alcaydo et aliis officialibus nostris dicte vallis, presentibus et futuris, quod de questia, peyta, redditibus et iuribus nostris dicte vallis dent et exsolvant dicto emptori et suis anno quolibet in terminis supradictis duos mille quingentos solidos superius expressatos simul cum omnibus expensis, dampnis et interesse per ipsum emptorem fiendis, alio mandato a nobis seu expensore aut procuratore nostro seu ab alio officiali super hiis minime requisito nec etiam expectato, quodque ipsos duos mille quingentos solidos dent et exsolvant et dare et solvere teneantur dicto emptori et suis annis singulis in terminis antedictis pro aliis quibuscumque assignacionibus et pro aliis omnibus peccunie quantitibus quibusvis personis cuiuscumque condicionis fuerint assecuratis seu concessis super questia, peyta seu aliis redditibus⁷⁴ dicte vallis graciose seu ex debito ex quavis racione seu causa et sub quavis firmitatis forma seu conceptione verborum, omnesque alias assignaciones seu concessionones specialiter seu generaliter per nos factas super redditibus et iuribus dicte vallis quatenus possunt impedire presentem assignacionem vel eandem aliquo modo adversari revocamus de presenti et pro revocatis haberi volumus et non factis, absolventes huius tenore et pro absolutis habentes baiulum et sarracenos predictae vallis ab omnibus sacramentis et homagiis, promissionibus, obligationibus et securitatibus quas fecerint de solvendo aliis quibusvis assignatariis de redditibus supradictis quasvis alias peccunie quantitates donec prius et ante omnia de predictis questia, peyta et redditibus solverint annuatim censuale predictum, necnon et quascumque pensionem seu pensiones et omnes missiones et expensas ac interesse si quas dictam universitatem facere vel sustinere oportebit. Promittentes vobis dictis sindicis et procuratoribus presentibus et universitati dicte vallis et singularibus ipsius licet absentibus

¶ ⁷⁴ Ratllat: et iuribus.

tanquam presentibus in posse notarii subscripti tanquam publice persone hec a nobis pro vobis et aliis quorum intersit legitime stipulantis et recipientis predicta omnia et singula firma habere, tenere, attendere et complere et in aliquo non contrafacere vel venire aliquo iure, causa vel etiam racione pro quibus servandis obligamus omnia bona nostra. Et quantum ad hoc renunciamus omni iuri, foro, legi, racioni et consuetudini contra hec venientibus, et ad maiorem predictorum omnium et singulorum firmitatem iuramus per dominum Deum et eius sancta Quatuor Euvangelia nostris manibus corporaliter tacta predicta omnia et singula semper rata, grata et firma habere, tenere et observare et in aliquo non contrafacere vel venire, iure aliquo, causa vel etiam racione.

Datum et actum Valencie, .XXVII^a. die februarii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o LXXX°.

Signum (en blanc) infantis Martini, illustrissimi domini Petri regis Aragonum filii et Dei gracia comitis de Exerica et de Luna ac domini civitatis Sugurbii, qui hec concedimus et firmamus.

Infans Martinus.

Testes huius rei sunt Bernardus d'Esplugues, camarlengus, et Franciscus Aguiloni, alguazirius, milites, consilarii, et Franciscus Cipardi, secretarius dicti domini infantis.

35.

1380, abril 25. València.

L'infant Martí escriu a les comunitats de cristians, jueus i musulmans que en el document es relacionen, per demanar-los contribucions extraordinàries pel casament del seu germà Joan, duc de Girona i hereu a la Corona, pel seu viatge a Sicília i per a sufragar altres afers, que seran comunicats verbalment pel seu conseller i dispenser, Jordi Joan.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2069, ff. 69v-70r.

L'infant en Martí.⁷⁵

Prohòmens. Com a nós per les grans messions e despeses que havem a fer per les noces de nostre car frare e senyor, lo senyor duch, e per alcunes altres messions que havem haüdes a fer, axí per lo fet de Sicília com per altres affers nós e nostra honor tocants, covinga necessàriament fer demanda a vosaltres. E per aquesta raó trametem aquí l'amat conseller e dispenser nostre en Jordi Johan, informat per nós plenerament d'algunes coses les quals a vosaltres deu explicar de part nostra sobre los \dits/ affers. Per ço, us dehim e us manam expressament que a tot ço que'l dit en Jordi Johan vos dirà sobre los affers dessus dits donets plenera fe e creença axí com si nós vos ó dehiem e allò complits de obra si jamés nos entenets a servir.

¶ ⁷⁵ Al marge esquerre: *Pro curia*.

Dada en Barcelona, a .XXV. de abril en l'any de Nostre Senyor .M.CCC. LXXX.

Infans Martinus.

*Idem.*⁷⁶ *Probata.*

Dirigitur iustici<i>s et iuratis et probis hominibus loci d'Alcoy.

Similes littere fuerunt misse universitatibus et personis infrascriptis:

[...].⁷⁷

Item, alamino veteris et aliame sarracenorum Vallis d'Uxo.

[...]

Item, ex ali[a] parte sunt facte et tradite dicto Georgio Iohannis decem littere similes, nichil [a]ddito nichilque remoto, date et signate ut supra.

Idem. Probata.

36.

1380, juny 14. Barcelona.

L'infant Martí encomana al seu dispenser Jordi Joan, que com a comissari plenipotenciari en nom seu, partícipe —tot seguint els consells dels seus vicecanceller i jurista ja comissionats, Bernat d'Alpicat i Martí d e Torres— en els litigis davant del procurador general de València i en qualsevol altra audiència on es tracten alguns plets que impliquen Énnec, bisbe de Sogorb, arquebisbe electe de Tarragona i el seu canceller. Aquests plets són els relatius a l'ocupació feta en el terme —tant erm com poblat— del castell de Montant per part dels homes de la vila de Xèrica, de Pina i Caudiel; igualment la querella sobre l'ocupació del terme i aigües de Castro, pels d'Uixó i Alфондегуilla; l'ocupació del lloc del Lauret (a prop d'Aín) per l'alcaid, vassalls i oficials d'Eslida i, encara, el contenciós per la compra per part de l'esmentat bisbe de Sogorb, Énnec, en nom propi, de les rendes del lloc d'Altura i de la seua tinença.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2069, ff. 73v-74r.

*Infans Martinus etc., dilecto consiliario et expensori nostro Georgio Iohannis, salutem et dileccionem.*⁷⁸ *Cum nos infrascriptas causas seu questiones que sunt vel verti sperantur inter nos, ex parte una, et reverendum in Christo patrem Enecum, episcopum Sugurbicensis et electum in archiepiscopum Terrachonensis, cancellarium nostrum dilectum, nomine suo proprio ex parte altera, racione occupacionis prout dicitur facte de termino seu terminis castri Montan per homines ville de Exerica, de Pina et de Caudiel, cum quibusdam mansatis in dicta occupacione sitis tam heremis quam populatis, et etiam pro terminis et aquis castri de Castro, occupatis per homines de Uxone et de Alфондегуilla, necnon super alcaydino et iu-*

¶⁷⁶ En el document anterior es llig: *Raimundus de Cumbis mandato domini infans facto per expensorem.* ¶⁷⁷ Inclou la relació dels llocs i universitats on envià la missiva, que són: als justícies i jurats d'Alcoi, Elx, Xèrica, Penàguila, Benaaguasil, Paterna, Sogorb, Llíria i Alcubles; aljama

de jueus d'Elx, Sogorb i Llíria; i, encara, a les aljames dels sarraïns i vells d'Elx, Alфондегуilla, Crevillent, Almonesir, raval de Sogorb, Vall d'Uixó, Vall de Seta, Benaguasil, Paterna, Serra d'Eslida i Travadell. ¶⁷⁸ Al marge esquerre: *Nihil quia cancellarius.*

risdiccione et quibusdam aliis preiudiciis factis loco, terminis et libertatibus loci de Lauret per alcaydum, vassallos et alios officiales de Slida ac per nostros officiales, ut prefertur, ac etiam super eo quot dictus episcopus nomine proprio emit fructus, r[e]dditus et proventus loci de Altura et terminorum suorum ad certum tempus diu est antequam emerimus proprietatem dicti loci d'Altura, de quibus causis seu questionibus fuit litigatum tam coram gubernatore regni Valencie quam coram certis comissariis et super eis facta fuerunt compromissa per nos et episcopum supradictum, et etiam comissiones per nos Bernardo d'Alpicato et Martino de Turribus infrascriptis et secundo vobis dicto Georgio facte, quam etiam aliis quibusvis rationibus sive causis per nos de et cum consilio dilectorum Bernardi d'Alpicato, vicecancellarii nostri, et Martini de Turribus, iurisperitorum civitatis Valencie, decidere et determinari providerimus et velimus, ideo, vobis de cuius fide et legalitate ad plenum confidimus, dicimus, comittimus et mandamus quatenus, vocatis pro parte nostra procuratore nostro regni Valencie et dicto episcopo aliisque evocandis et eorum rationibus ad plenum auditis resumptisque quibusvis processibus inde factis seu inceptis quos per eorum detentores vobis tradi volumus et iubemus, de dictis causis seu questionibus cognoscatis ipsasque fine debito de et cum consilio dictorum Bernardi d'Alpicato et Martini de Turribus terminetis prout de foro et ratione fuerit faciendum, ponendo seu prefigi et apponi faciendo in illis locis quibus vobis videbitur terminos seu mollones ne questio aliqua super hiis oriri valeat in futurum, procedendo super hiis breviter, simpliciter, summarie et de plano absque strepitu et figura iudicii, et sine litis et scriptis solemnibus, sola facti veritate attendita, maliciis et difugiis cessantibus, quibuscumque causis antequam in et super predictis aliqua dubia vobis occurrerint vel obscura que comode aut sine magna difficultate declarari non possint, volumus quod ipsa secundum vestrum bonum arbitrium, de consilio predictorum Bernardi d'Alpicato et Martini de Turribus, decidere possitis ac etiam valeatis, quoniam nos vobis super predictis omnibus et singulis et quovis modo tangentibus cum presenti comittimus plenarie vices nostras. Nolumus tamen nec intendimus quod per huiusmodi comissionem possit seu valeat fieri iudicium comissionibus supradictis per nos factis vobis dicto Georgio et predictis Bernardo d'Alpicato et Martino de Turribus, nec etiam, compromisso inde ut predictum factum, questio, compromissum et comissiones iam dicte in suis remaneant robore et valore ipsisque uti possitis comissione presenti in aliquo non obstante.

Datum Barchinone, .XIII^a. die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°.

Infans Martinus.

Dominus infans misit eam signatam expediendam. Probata.

37.

1380, juny 19. Barcelona.

L'infant Martí fa donació a Pere Arnau d'Esparça, alcaid i procurador de la Vall d'Uixó, pels serveis prestat, d'una vinya inculta i exempta de càrregues en aquell terme d'Uixó, tot especificant que afronta d'una part amb el camí que du a València, i per una altra amb la senda del camí que va al llac de Xilxes, limitant, per altra banda, amb la sèquia palafanga.

Testimonis: Jordi Joan, dispenser, i Francesc Palau, escrivà de ració, conseller de l'infant.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2085, ff. 117v-118r.

Arnaldi d'Esparça.⁷⁹

Noverint universi quod nos infans Martinus etc. Respectu servitorum per vos fidelem Petrum Arnaldi d'Esparça, alcaydum et procuratorem nostrum Vallis de Uxone, nobis impensorum et que impendere non desinitis incessanter, tenore presentis carte nostre cunctis temporibus valiture, per nos et nostros successores damus et concedimus vobis et vestris perpetuo quandam vineam nostram heremam quam habemus in termino de Uxone, et affrontatur dicta vinea ex una parte cum via publica qua itur Valencie, et ex alia parte cum via seu senda quo itur lacum de Xilses, et ex alia parte cum palaffanga. Hanc autem donacionem facimus vobis prenominato Petro Arnaldi d'Esparça et vestris heredibus et successoribus ut prefertur sicut melius et plenius dici et intelligi potest, ad vestri et vestrorum comodum et salvamentum et bonum ac sanum intellectum, extrahentes dictam vineam quam nobis supra damus de iure, dominio et posse nostri et nostrorum eanquemque in ius, dominium et posse vestri et vestrorum mittimus et transferimus irrevocabiliter pleno iure, inducentes vos in possessione dicte vinee corporalem seu quasi ad habendum, tenendum, possidendum, vendendum, impignorandum et faciendum inde vestras et vestrorum omnimodas voluntates tanquam de re vestra propria, promittentes vobis quod trademus seu tradi faciemus vobis vel cui volueritis loco vestro possessionem corporalem seu quasi vinee supradicte. Et nichilominus damus et concedimus vobis auctoritatem et licenciam ac plenum posse quod per vos vel alium nomine vestri auctoritate vestra propria possitis possessionem seu quasi dicte vinee apprehendere et apprehensam licite retinere. Nos enim donec ipsam possessionem vobis tradiderimus seu tradi faceremus vel vos eam apprehenderitis, constituimus nos interim predictam vineam pro vobis et vestro nomine tenere et possidere seu quasi. Et ex causa huius donacionis cedimus per nos et nostros vobis et vestris perpetuo omnia iura vocesque, acciones reales et personales, mixtas, utiles et directas et alias quascumque nobis competentes et compencia et competere debentia in predicta vinea et contra quascumque personas et res racione eorum, quibus iuribus et accionibus supradictis possitis vos et vestri uti et experiri agendo, respondendo, deffendendo et alia quomodolibet in iudicio et extra quemadmodum nos possemus ante huiusmodi donacionem et iurium et (sic) cessionem, constituentes vos in hiis dominum et procuratorem ut in rem vestram propriam, et vos in locum nostrum ponimus ad faciendum inde vestre libitum voluntatis. Hec igitur omnia et singula supradicta facimus, paciscimus et promittimus nos, iam dictus infans vobis dicto P(etro) Arnaldi, necnon notario subscripto tanquam publice persone a nobis legitime stipulanti et recipienti pro vobis et aliis quorum interest et intererit ac poterit interesse. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendentem iussimus comuniri.

Datum et actum Barchinone, .XIX^a. die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXX°.

Infans Martinus.

Signum (en blanc) infanti Martini etc., qui hec laudamus, concedimus et firmamus.

¶ ⁷⁹ Encapçalament escrit posteriorment, possiblement, de mà de l'arxiver Josep Llaris.

Testes huius rei sunt Georgius Iohannis, expensor, et Franciscus Palatii, scriptor portionis predicti domini infantis, consiliiarii.

Fuit clausum per Berengarium Sarta.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta in cuius posse predicta firmavit. Probata.

38.

1380, juny 19. Barcelona.

El rei Pere el Cerimoniós, amb el present document relatiu al lliurament de la possessió d'Uixó i de la Serra d'Eslida, reconeix el deute de 34.500 florins d'or d'Aragó contret pel seu fill l'infant Martí amb Pere Pasqual i Arnau Esquerit, canviadors de Barcelona. Atès l'objectiu d'armar i finançar tres galeres per enviar als regnes de Sardenya i Sicília, el rei es constitueix en fiança de l'infant i principal garantia per als creditors del deute, conjuntament amb Ramon de Vilanova, camarlenc de la casa del rei, Berenguer de Cruïlles i Jordi Joan, camarlenc i dispenser respectivament de la cort de l'infant. Tot promentent que dita quantitat seria tornada per Pere Desvall, tresorer reial, en la taula de canvis de Barcelona o dins de les estances on s'hostatjassen, en un termini màxim de sis mesos. S'estableix com a fiança de l'empenyorament la Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida, en el Regne de València, a favor dels dits Pere Pasqual i Arnau Esquerit. Amb el present document debitori queda constància que s'entregaria als dits banquers barcelonins la Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida amb totes les seguretats jurídiques i se'ls confirmaria com a senyors d'aquelles terres. Els notaris designats com a procuradors reials, Martí Boil i Pere Desprats, de la ciutat de València, donaran fe de la presa de possessió i del fet que els habitants dels territoris presten als dits banquers jurament de fidelitat. La possessió de la vall i serra serà en franc alou, i els dits banquers podran exercir-ne el ple domini, inclosa la jurisdicció, i fins i tot empenyorar o vendre aquelles senyories a qualsevol altra persona per qualsevol preu.

Testimonis: Eximèn Peres d'Arenós, cavaller i camarlenc; Francesc Palau, escrivà de ració del dit infant, i Llorenç Terrats, tresorer reial.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2069, ff. 85r-88r.

Procuracio ad tradendam possessionem Vallis d'Uxo et Serre d'Eslida, in regno Valencie.⁸⁰

In Dei nomine. Pateat universis quod nos infans etc. Attendentes quod nos precibus et amore dicti domini regis quibus velut obediens et liberalis filius an<n>uimus gratanter, constituimus nos⁸¹ fideiussorem ac principalem debitorem et solutorem una tamen <cum> Raymundo de Villanova, dicti domini regis camerlengo, et nobili Berengario de Crudillis, camerlengo nostro, militibus, et Georgio Iohannis, nostro expensore, ac in solidum in quodam debito triginta .IIII°. milium quingentorum florenorum auri de Aragonia computatorum, ad rationem undecim solidorum Barchinonensium pro quolibet floreno secundum quod hodie valent et currunt comuniter, quos dictus dominus rex cum instrumento acto die presenti in posse subscripti notarii confessus fuit et recognovit debere Petro Paschalis et Arnaldo Esquerich, campsoribus Barchinone, qui ad instanciam et preces ipsius domini regis ditam seu ditas pro eo inde fecerunt seu facturi sunt ad sex menses primo venturos in eorum tabu-

¶⁸⁰ Encapçalament escrit posteriorment, possiblement, de mà de l'arxiver Pere Miquel Car-

bonell. Al marge esquerre: *pro curia*. ¶⁸¹ Ratllat: *gratanter*.

la cambii Petro de Vallo, tesaurario suo, \pro/ expedicione trium galearum quas festinate armari et parari facit. Idem dominus rex pro mittendo eas ad Regna Sardorum et Sicilie pro quibusdam arduis negociis magnum quippe profectum et honorem suum et eius regnorum et terrarum concernentibus et pro aliis etiam suis necessitatibus satis magnis quasque dictis campsoribus et suis solvere promisit in fine dictionum sex mensium intus civitate Barchinone, in eorum tabula cambii vel intus hospicium habitacionis eorum seu⁸² alterius ipsorum et suorum, salve et quiete suis propriis sumptibus et absque mora et dilacione quacumque et sine dampno, gravamine et missione dictionum campsorum et suorum, simul cum omnibus mogubellis, usuris, baratis, missionibus, salariis et interesse que hinc ad dictum terminum dari et solvi habebunt pro habendis dictis triginta quatuor milibus quingentis florenis et que etiam fient, prestabuntur et solventur occasione dicti debiti ultra predictum terminum nisi in eodem termino dictis campsoribus fuerit in premissis plenarie satisfactum. Attendentes etiam quod nos de et pro predictis et aliis in dicto instrumento debitorio contentis, attendendis firmiter et complendis obligavimus specialiter et expresse ac etiam assignamus et impignoramus fideiusorio nomine supradicto dictis campsoribus et suis inter cetera totam ab integro vallem nostram d'Uxo et totam Serram nostram vocatam d'Eslida, situatas in regno Valencie, cum omnibus et singulis castris, locis, fortaliciis, alcareis, terminis, territoris, feudataris, vasallis, membris, pertinentiis, mansis, bordis, poblacionibus, hominibus et feminis cuiusvis legis et condicionis existant inibi habitatoribus et habitaturis, et cum mero et mixto imperio et omnimoda iurisdiccione civili et criminali, alta et baxa et eorum exercicio, et cum pace et guerra, hoste et cavalcata et eorum redempcionibus, et cum censibus, decimis et partibus expletorum, dominiis, terris, possessionibus, redditibus, exitibus, obvencionibus, fructibus, servitutibus, molendinis, furnis, aquis, aqueductibus et aliis iuribus universis quocumque nomine nuncupantur dictarum Vallis de Uxo et Serre d'Eslida ac nobis in eis vel alibi racione earum de iure, foro vel consuetudine seu aliis pertinentibus⁸³ \ac/ pertinere debentibus quovis modo, prout eis via et modo quibus melius et plenius per nos et procuratores, baiulos et alios officiales nostros ea omnia actenus tenuimus et possedimus, tenemusque et possidemus seu quasi. Quas quidem vallem et serram cum omnibus supradictis que pro dicto domino rege tenemus in feudum dictis campsoribus et suis ex causa dicte specialis obligacionis in casu quo eis termino statuto satisfactum non fuerit in dicto debito et aliis supradictis et in dicto instrumento debitorio contentis et nunch pro tunch misimus intra manus. Promittentes quod nostris propriis sumptibus trademus seu tradi faciemus de eis in dicto casu et nunch pro tunch eisdem campsoribus vel cui voluerint loco sui corporalem possessionem seu quasi, vacuum et expeditam, realiter et cum effectu in continenti cum inde ab eis fuerimus requisiti, ita quod nisi dictis campsoribus vel suis satisfactum fuerit ut predictur, integre termino supradicto in dicto debito et aliis omnibus que pro inde ipsi deberentur, eo casu ipsi campsores et sui habeant, teneant et possideant seu quasi ex tunch plenarie et potenter pro libero, puro et francho alodio dictas Vallem d'Uxo et Serram d'Eslida cum omnibus supradictis et⁸⁴ aliis eis specialiter

¶⁸² Repetit: seu. ¶⁸³ Ratllat: molendinis, furnis, aquis, aqueductibus et aliis (sic) iuribus univeris quocumque nomine seu. ¶⁸⁴ Ratllat: eis.

obligatis, assignatis et impigneratis, et exercent et exercere possint per se et officiales suos in dictis valle et serra et earum terminis et territoriis ac in omnibus et singulis personis cuiusvis legis, condicionis et status existant ibi habitantibus et habitaturis et contrahentibus ac delinquentibus etiam extraneis, merum et mixtum imperium et totam iurisdictionem altam et baxam, civilem et criminalem. Et habeant et recipiant ac suis utilitatibus applicent omnia emolumenta et iura ex dicta iurisdictione proveniencia tam videlicet ex criminibus preteritis, de quibus inhibicio seu compositio facta non fuerit quam etiam ex futuris, necnon et omnes et singulos censos, obventiones, fructus, redditus et iura nobis in dictis valle et serra et eius terminis et territoris seu alibi ratione ipsarum pertinencia ac pertinere debencia quovis modo tantum videlicet et tamdiu donec in toto dicto debito et aliis omnibus que ipsis deberentur promissorum pretextu fuerit eis vel suis integre satisfactum. Que quidem emolumenta, census, fructus, obventiones, redditus et iura in sortem seu solutionem dicti debiti vel aliorum predictorum eis minime computentur, immo sint eorum et suorum propria ex donacione pura et irrevocabili inter vivos quam inde eis et suis in casu predicto et nunch pro tunch fecimus pleno iure, vel si hoc maluerint dicti campsores et sui possint in dicto casu et ex tunch \quando cumque/⁸⁵ voluerint ex facultate plenaria quam inde ipsis concedimus dictas vallem et serram cum omnibus supradictis et aliis earum iuribus pro libero, puro et franco alodio vendere seu impignorare ad tempus vel ad imperpetuum in encanto vel sine encanto et cum vel sine curritore coniectum vel divisim et absque aliqua fatica et requisicione nostri vel nostrorum et curie et alterius cuiuscumque persone, et non servata iuris seu fori solemnitate nec alia quacumque ac illis personis, precii et quantitibus pecunie modis et formis quibus eis placuerit et \ad/ utilitatem ipsorum videbitur expedire, et emptorem ac emptores seu inpignus predicta recipientes in possessionem rei vendite seu impignorate inducere realiter et cum effectu eis que acciones et iura nostra et dicti domini regis in predictis cedere et transferre de evicione larga et expressa cavere, et pro inde cetera omnia bona et iura nostra in specie vel genere obligare, necnon dicere et mandare omnibus feudatariis et vasallis, hominibusque et mulieribus dictarum vallis et serre ac in earum terminis et territoriis habitantibus et habitaturis sub fide et naturalitate quibus nobis et eisdem campsoribus tenerentur quod ex tunch facta seu factis per dictos campsores vel suos dictis vendicionibus et impignorationibus habeant et teneant pro dominis veris et naturalibus dictarum vallis et serre dictos emptores seu inpignus predicta recipientes, eis que vel aliis nomine ipsorum sacramenta et homagia et fidelitates faciant et prestant ac illis obediant, respondeant, pareant et attendant de omnibus et singulis de quibus ac prout nobis hodie respondere et obedire tenentur. Possint etiam dicti campsores et sui eos absolvere ab omni sacramento, homagio, fidelitate et naturalitate et alia quavis obligatione et necessitate quibus vobis et eis tenerentur postquam ad ea dictis emptoribus seu in pignus predicta recipientibus seu⁸⁶ alii eorum nomine se obligaverint et astrinxerint cum effectu, et de ac super predictis facere et firmare instrumenta vendicionum et impignorationum et aliorum quorumcumque contractum cum omnibus illis provisionibus,

¶ ⁸⁵ Ratlat: quecumque. ¶ ⁸⁶ Ratlat: usque vel.

firmitatibus, obligationibus, securitatibus, clausulis et cautelis in similibus contractibus necessariis et oportunis ac de quibus et prout ipsis campsoribus et suis videbitur faciendum et cum iuramento quod in animam nostram subire valeant et prestare. Quia dictus dominus rex et nos laudamus et approbamus, ratificamus et confirmamus nunch pro tunch omnes et singulas vendiciones et impignoramta que dicti campsores⁸⁷ vel sui fecerunt de predictis easque et ea cum facta fuerint et nunch pro tunch tantum valere volumus et operari ac pro inde haberi quantum ac si per eundem dominum regem et nos personaliter essent facta, possint [inquam?] dicti campsores et sui precia et quantitates peccunie pro quibus dictas vendiciones seu impignoramta fecerint recipere⁸⁸ et apocas inde firmare et de ipsis precii et peccunie quantitibus sibi integre satisfacere in toto dicto debito et aliis omnibus que eis inde quomodolibet deberentur, prout hec et plura \alia/ in dicto instrumento debitorio plenius expressantur. Idcirco, volentes sicuti et tenemur promissionem et pactum per nos facta ut predictur de et supradicta possessione tradenda servare et plenum sortiri efectum, gratis et ex certa sciencia, quoniam ad subscripta personaliter interesse nequimus aliis occupati, constituimus et facimus vos dilectos nostros Martinum Bohil et Petrum Dezprats, notarios civitatis Valencie, licet absentes et utrumque vestrum in solidum, procuratores nostros certos et speciales ad tradendum nostro nomine et pro nobis dictis campsoribus seu eorum procuratori⁸⁹ nomine ipsorum realiter et cum efectu ex causa iam dicta et in casu predicto ac nunch pro tunch dictam corporalem possessionem seu quasi de predictis Valle d'Uxo et Serra d'Eslida et omnibus castris, locis, fortaliciis, alcareis, terminis, territoris, feudatariis, vasallis, membris, pertinenciis, mansis, bordis, poblacionibus, hominibus et feminis cuiusvis legis et condicionis existant inhabi habitantibus et habitaturis, mero et mixto imperio et alia qualibet iurisdiccione, censibus, redditibus et aliis omnibus et singulis supradictis et quibuscumque aliis iuribus dictarum Vallis et Serre ac in et pro eis \et nobis/ pertinentibus, prout melius et plenius per vos dictis campsoribus et suis specialiter obligata et assignata et impignorata sunt in predicto debitorio instrumento, et in signum vere et tradite possessionis et pro possessione omnium promissorum introducendum dictos campsores seu eorum procuratorem ipsorum nomine in dictas Vallem et Serram et quecumque castra, loca et fortalicia earundem, et eis seu eorum procuratori claves portaliu dictorum castrorum et locorum tradendum, et mandandum ex parte nostra sicuti et nos iam in dicto instrumento debitorio mandamus universis et singulis feudataris et vassallis, hominibus et feminis predictarum Vallis et Serre seu in eis ac in earum terminis et territoris habitantibus et habitaturis et aliis omnibus et singulis cuiusvis legis et condicionis et status existant qui, racione ipsarum Vallis et Serre vobis in aliquo teneantur sub debito fidelitatis et naturalitatis quo nobis tenentur et astricti sunt, quod nisi in toto dicto debito et aliis omnibus que ipsius debiti pretextu dictis campsoribus debebuntur satisfactum eis fuerit integre termino supradicto ex nunc et ex tunch deinde⁹⁰ habeant et teneant pro dominis veris et naturalibus dictarum Vallis et Serre et eorum predictos campsores et suos

¶⁸⁷ Ratllat: missores(?). ¶⁸⁸ Ratllat: valere velimus et operari ac pro inde. ¶⁸⁹ Ratllat: procuratoribus.

¶⁹⁰ Ratllat: respondeant, obediant, satisfaciant et attendant de se ipsis et.

¶ et/ quos ipsi voluerint et non nos nec alium quecumque, ipsisque camborsibus (sic) et officialibus suis et suorum seu quibus ipsi camborsores et sui voluerint respondeant, obediant, satisfaciant et attendant de se ipsis et iure distringendo eosdem. Et de omnibus et singulis supradictis et aliis omnibus de quibus et prout nobis respondere, obedire, satisfacere et attendere tenentur consueverunt atque⁹¹ debent de iure seu foro ac vi vel gratis, usu vel abusu aut aliter, et hoc tamen et tandiu donec eisdem camborsibus et suis in toto dicto debito et aliis supradictis fuerit integre satisfactum. Et quod ipsis camborsibus et suis seu eorum procuratori nomine ipsorum tam pro feudis quam alio sacramenta, homagia et fidelitates prestent et faciant non expectato inde a nobis alio mandamento, aliaque omnia et singula faciant et compleant omni contradiccione cessante quatenus eos concernant que et prout superius et in dicto debitorio instrumento plenius sunt expressa. Et ad ab/solvendum et penitus liberandum sicut et nos iam in dicto instrumento debitorio absolvimus et totaliter liberavimus in casu predicto et nunch pro tunch dictos feudatarios, vassallos, homines et feminas ab omni sacramento, homagio, fidelitate, naturalitate, obligacione quibus nobis quomodolibet teneantur⁹² postquam videlicet ad ea dictis camborsibus et suis seu quibus ipsi camborsores et sui voluerint se obligaverint et⁹³ astrinxerint cum effectu. Et de predictis omnibus et singulis fieri faciendum et tradi volendum et mandandum dictis camborsibus⁹⁴ ¶ et/ eorum procuratori⁹⁵ ac etiam dictis feudatariis, vasallis, hominibus et mulieribus si ea petierint unum et plura publica instrumenta, et generaliter omnia alia et singula libere faciendum et exercendum que in premissis et circa ea ac dependencia et emergencia ex eisdem necessaria fuerint ac etiam opportuna, et que ad perfectionem tradicionis dicte possessionis quomodolibet requirantur, etiam si talia sint que de iure vel de facto aut alias mandatum exigant speciale, et si sint maiora, ¶ paria vel minora/ superius expressatis, ac que nos facere possemus si personaliter adecemus (sic). Quare nos super predictis omnibus et singulis ac dependentibus et emergentibus ex eisdem seu eis accessoriis et connexis nos dictos procuratores nostros et utrumque vestrum in locum nostrum ponimus vobisque et utrique vestrum vices nostras ac liberam et generalem administracionem comittimus cum plenissima facultate. Promittentes in posse notarii infrascripti tanquam publice persone hec a nobis legitime stipulantis et recipientis nomine omnium quorum interesit vel possit ac poterit interesse nos ratum et firmum semper habere, tenere et servare quicquid per vos dictos procuratores nostros aut utrumque vestrum in et super predictis omnibus et ex eis dependentibus et emergentibus ac eis accesoriis et connexis procuratum et actum fuerit quoquomodo, et ea non revocare aliqua racione sub bonorum nostrorum omnium ypoteca, et sub omni iure et fori renunciacione pariter et cautela.

Actum est hoc in minori palacio regio Barchinone, decima nona die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. octuagesimo.

Signum (en blanc) infans Martini etc., qui predicta laudamus, concedimus et firmamus huicque instrumento publico sigillum nostrum apponi iussimus independentem.

Infans Martinus.

¶ ⁹¹ En realitat diu: *adque*. ¶ ⁹² En realitat diu: *teneantur*. ¶ ⁹³ Ratllat: *se*.

¶ ⁹⁴ Ratllat: *e ipsis seu*. ¶ ⁹⁵ Ratllat: *nomine ipsorum*.

Testes sunt qui ad premissa presentes fuerunt nobilis Eximenus Petri de Arenos, miles, camarlengus, et Franciscus Palau, scriptor porcionis dicti domini infantis, et Laurentimus Terrats, de officio tresaurarie predicti domini regis.

Fuit clausum per Bartholomeum Sirvent, scriptorem domini regis.

Dominus infans mandavit mihi Bartholomeo Sirvent in cuius posse firmavit.

39.

1381, gener 9. València.

L'infant Martí es dirigeix a Jucef Abenamir, cadí general de les seues senyories, amb còpia a Feraix de Bellvís, cadí de la Vall d'Uixó, entre d'altres, comunicant-li que no intervinga ni en l'ofici del cadí de la Serra d'Eslida, Jucef Acex, ni en cap afer referent a la seua persona.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2070, f. 34r.

Infant en Martí etc., a Jucef Abenamir, moro alcadí general de tota nostra terra, la sua gràcia. Com en la provisió per nós a tu feta del dit ofici e abans e après sie estada nostra intenció que Jucef Acex, moro alcadí de la nostra Serra d'Eslida, romangue en son ofici e no haje res a fer per tu, e que no't respone ne't obeesque de res per rahó del dit teu ofici, ans ús de son ofici sens embarch e contrast teu. Per ço, volem e a tu manam de certa sciència e expressament que en alguna cosa toquant lo dit Jucef Acex e son ofici no't entrametes, com nós volem a tu ab la present tot poder que hayes de fer lo contrari e revocan totes provisions per nos fetes en contrari.

Dada en València, a .XIX. dies de janer del any de la Nativitat de Nostro Senyor .M.CCC.LXXXI.

Similis littera fuit facta Feraix de Belvís, sarraceno alcaido Vallium d'Uxó e de Seta e de Travadell et locorum d'Elix e de Crivillén.

Berengarius Sarta mandato domini infans facto per expensorem. Probata.

40.

1381, març 5. Sogorb.

L'infant Martí s'adreça al seu pare el rei Pere exposant-li que es van obligar conjuntament ell, l'infant, i altres a Pere Pasqual i a Arnau Esquerit, canviadors de Barcelona, per 34.500 florins per a finançar les galeres del seu viatge a Sicília ordenat per la Corona, havent acordat que si els terminis del retorn del préstec s'esgotaven sense que l'infant hagués pogut liquidar-lo, s'hauria de lliurar als dits canviadors la possessió de la Serra d'Eslida i de la Vall d'Uixó, i encara d'alguns llocs de la tinença de Xèrica. Esgotats des de fa molt de temps els terminis de devolució del préstec, ara l'infant ha de lliurar 14.000 florins per a abastir en el port de Barcelona les galeres preparades per a l'expedició de Sicília, i els banquers li reclamen exclusivament a ell la possessió dels dits llocs, per tant, suplica al seu pare que pague el deute de la manera que fos, ja que els interessos o mogobell creixen contínuament.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2070, f. 44v.

Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor pare e senyor meu molt car.

Bé sap la vostra gran senyoria com per ordinació vostra yo ab vós, senyor, ensemps e ab altres me obligue a n P(ere) Pasqual e a n'Arnau Esquerit, cambiadors de Barcelona, en .XXXIII^M.D. florins per rahó de les galees les quals vós, senyor, havets manades anar en Cisília, e entre los altres coses, senyor, yo me haguí obligar que si dins lo terme dins lo qual la dita quantitat se devie pagar, lo qual senyor és molt ha passat los dits cambiadors no havien cobrada la dita quantitat que yo, senyor, los hagués a liurar possessió de la Serra d'Ezlida e de la Vall d'Uxó. Aprés, senyor, com yo fuy en Barcelona per fer espatxar les dites galees de volentat e manament e ab procuració vostra, senyor, se hageren a manlevar dels dits cambiadors per espatxament de les dites galees .XIII^M. florins, e yo, senyor, ab los vostros procuradors haguí-m'i a obligar. Axí matex, senyor, fo emprés que de present yo hagués liurar possessió als dits cambiadors de .IIII. lochs qui són de la tenència de Exèricha. E en tot açò vós, senyor, havets feta a mi e als altres qui en açò són obligats carta de indemnitat, e com, senyor, los térmens de les pagues sien molt ha passats e los dits cambiadors solament hajen recós contra mi e m'han ja request que'ls liure la possessió de les dites valls e dels dits lochs, per ço, senyor, supplich a la vostra senyoria com pus humilment pux ni se que us plàcia, senyor, fer pagar les dites quantitats les quals, senyor, estan contínuament a mogubell, o en altra manera, senyor, vos plàcia que façats tenir per pagats los dits cambiadors en guisa que yo, senyor, ne sia desobligat e no haja a sostenir tan gran dampnatge com per justícia e per pacte, senyor, hi siats tengut. E d'aquests affers, senyor, vos supplicara de part mia pus largament mossén Bonafonat de Sent Feliu, a les paraules del qual vos plàcia, senyor, donar fe e creença sobre los dits affers axí com si yo les vos dehia, e tindreu, senyor, en special gràcia e mercè. Man-me, senyor, la vostra gran senyoria ço que li plàcia.

Scrita en Sogorb, a .V. dies del mes de març del any de Nostro Senyor .MCCLXXX.

Infans Martinus.

Dirigitur domino regi.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

41.

1381, març 6. Sogorb.

L'infant Martí ordena a les aljames de sarraïns de Paterna, Uixó, Eslida i Benaguasil que envien vells i alamins a València, per reunir-se amb Jordi Joan, el seu dispenser, per abastir a la tropa que va en campanya contra Castella.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2070, f. 45v.

L'infant en Martí.

Com ací se appleguen ab nós diverses companyes per raó de la anada la qual, dins breus dies, entenem a fer en Castella, Déus volent, e per la dita raó sie necessari que hi hage molts lits a ops de les dites companyes. Per ço, us manam que ncontinent nos trametats ací .XX. lits de roba o trametets l'alamí e los vells a València, a'n Jordi Johan, dispenser nostre, per avenir-vos ab ell del dit fet, et açò no hage falla ne triga per res.

Dada en Sogorb, a .VI. de març del any .M.CCC.LXXI.

Infans Martinus.

Dirigitur aliame sarracenorum loci de Paterna.

Similis littera fuit missa aliame sarracenorum d'Uxo.

Item, alia[me] sarracenorum Serre d'Ezlida.

Item, aliame sarracenorum de Benguazir.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta.

42.

1381, març 21. Paterna.

L'infant Martí escriu a Bonanat de Sant Feliu, regent de l'ofici de dispenser, exposant-li que necessita deslligar-se de les tribulacions que li produeixen els grans interessos que el deute amb Pere Pasqual li comporten, sumant el remogobell, 8 sous per lliura, més un recàrrec de 2 sous per dos mesos i encara altres interessos que no cita, tot açò unit a la penyora d'unes corones i algunes joies. Igualment, li comunica que per recuperar-se dels deutes ha trobat nou finançador a València, amb qui aconseguirà reduir a la meitat els interessos, ja que li prestarà a 4 sous per lliura amb la garantia de la venda de Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida, empenyorades ara a Pere Pasqual. Demana, finalment, a Sant Feliu que faça tot el possible per mostrar al rei la carta de requeriment que li havia enviat Pere Pasqual, tot intentant l'infant que el seu pare s'encarregue del pagament del deute com a fiança d'aquest, perquè després procure fer venir a Pere Pasqual a València per tal de pagar-li el deute.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2070, f. 57r-v.

L'infant en Martí.

Mossén Bonafonat, sapiats que nós, per exir d'aquest tan gran mogubell d'en P(ere) Pasqual, qui ve bé à .VIII. sous per lliura sguardant lo remogubell de .II. en dos mesos e moltes messions qui se'n fan axí per l'estada d'en P(ere) Pasqual, qui és aquí e és stat a nós com de procurador que ha lexat a València e comp-tes tot a nós. E axí matex, per tal que puxam haver les nostres corones e altre joges nostres que té lo dit P(ere) Pasqual si havem acordat que façam contracte ací en València car nós trobam qui'ns preste tota la moneda que nós devem al dit P(ere) Pasqual a mogubell de .IIII. sous per lliura, e que no puxe remogubelar, e que nós li façam venda ab carta de gràcia d'açò que té empenyorat lo dit P(ere) Pasqual, és a saber, de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Eslida, la qual venda demana solament de la quantitat que li prestarà, enaxí que ultra les corones e altres penyores que nós

cobram, lo mogubell se baxarà de la meytat e negunes altres messions no's poran créxer. E per ço nós screvim al dit P(ere) Pasqual que vingue a nós per rebre ço [que] li devem, e per ço que mils siats informat del fet trametem-vos translat dins la present de la letra del dit P(ere) Pasqual, per què us pregam affectuosament que en cas que'l senyor rey breument no don recapte al dit P(ere) Pasqual, que vós encontinent presentets la dita letra ab carta pública al dit P(ere) Pasqual en manera que's aparegue que no sta per nós, protestant contra ell en lo dit cas que mogubells ne altres messions no's compten a nós d'aquí avant, pus som prests e aparelats de pagar-lo. En cas, emperò, que neessets que'l dit senyor rey tantost no donàs recapte al dit P(ere) Pasqual, donats a mossén Ramon de Vilanova una letra que li trametem pregant-vos que en açò vós hajats molt saviament e ab diligència, en manera que nós ne iscam bé e siam fora d'aquesta tribulació de mogubells. E ajam tantost vostra resposta per lo portador de la present car gran servey nos en farets e us ho grayrem molt.

Dada en Paterna, a .XXI. de març del any mill .CCC.LXXXI.

Infans Martinus.

Dirigitur Bonafonato de Sancto Felice, militi.

Idem.⁹⁶ Probata.

43.

1381, abril 4. Sogorb.

L'infant Martí escriu a Bonanat de Sant Feliu, el seu regent de l'ofici de dispenser, i li retreu que el probable impagament el pròxim 17 d'abril de la partida corresponent del deute a Pere Pasqual, provocarà un augment dels interessos que ni tan sols els empenyoraments o vendes de territoris i béns projectats podrien evitar. Per eludir que s'aplique aquest increment d'interessos, encomana a Sant Feliu que en el seu nom supplique al rei que o bé abans del termini salde el deute amb el canviador Pasqual, o bé aprobe, amb carta de gràcia, que l'infant procure la venda d'Uixó i Eslida al comte d'Urgell o al noble Pere Centelles, o a qualsevol altra persona, pel preu necessari. Igualment li sol·licita que temptege el rei sobre la possibilitat que li lliure la possessió de Vila-real, i alguns castells, que no identifica, amb la mateixa finalitat d'obtenir prou rendes per pagar el deute contret.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2070, ff. 61v-62r.

L'infant en Martí.

Mossén Bonafonat. Vostra letra⁹⁷ havem rebuda, a la qual vos responem que'ns meravellam molt del consell que havets haüt en no presentar la letra que us havíem tramessa d'en P(ere) Pasqual pus que veets que'll senyor rey no li donave⁹⁸ recapte, e sabets que lo mogubell puge a tant que si recapte no y donam fort breument, no y bastarà lo preu de les propietats que ara volíem empenyorar o vendre ab carta de gràcia, a vendre-les perpetualment. E creem que'l senyor rey mils nos

¶ ⁹⁶ En el document anterior consta: *Dominus infans mandavit Berengario Sarta.*

¶ ⁹⁷ Ratllat: *letra.* ¶ ⁹⁸ Ratllat: *donau.*

\donarà⁹⁹ recapte al menys que no faria als nostres, e veus en quin punt nos ho havets apportat, que tota la major partida d'aço que's deu \al dit/ en P(ere) Pasqual és pagadora a .XVII. del present més de abril e ara no y [b]asta temps, \e si al dit temps/ no és pagat tantost torne remogubellar a més temps, perquè pus axí és, volem e us pregam e us manam que sens altra dilació vos'en tornets¹⁰⁰ tantost a Çaragoça en cas que partit no siats e ab en P(ere) Pasqual, ensemps al qual screvim del dit fet, e encara, ab aquells qui us han donat lo dit consell, supplicats al dit senyor rey que li plàcia que don recapte al dit P(ere) Pasqual d'aço en què li és tengut e obligat e'n ha fet sagrament en manera que nós ne siam desobligats e fora de tot perill, e si u fa, haurem-ne fort gran pleer e farà ço a què és tengut e obligat, axí com dit és. E en cas que'l dit senyor rey açò no vulle fer, ans vulle de tot en tot que nós siam incorreguts e ho hajam a pagar del nostro, supplicats al dit senyor rey que'ns face procuració¹⁰¹ bastant que en nom seu puxam loar, aprovar, ratificar, confermar e jurar qualsevol venda o vendes per nós fahedores ab carta de gràcia de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Ezilda, al comte d'Urgell o al noble mossén P(ere) Centelles o \a/ altres¹⁰² qualsevol persones per aquell preu¹⁰³ o preus que a nós serà ben vist e que *nunc pro tunc* loa e prova, confirma e jura les dites vendes e siats tret que en altra manera negun contracte no trobàvem sens ferma del dit senyor rey e no és mester que en la dita procuració sie feta menció del viatge de Cicília, sinó que les dites vendes fem per algunes nostres necessita<t>s, e per ço la primera carta que'l senyor rey nos havia feta que poguéssim vendre de nostro patrimoni per raó del dit viatge no és bastant per tal com fà menció del dit viatge. E pregam-vos en tot cas del món que pus la dita letra no havets presentada al dit P(ere) Pasqual, per la qual raó havem cessats de fer alguns contractes los quals nos eren profitosos, hajats tal cura e diligència ab lo dit senyor rey en lo dit fet que'l dit P(ere) Pasqual haja bon recapte e nós siam fora e desobligat del dit fet. No volem, emperò, ans vos pregam e us manam que \no/ partiscats de Çaragoça trossús que nós vos¹⁰⁴ ho façam saber, e hajam tantost vostra resposta sobre los dits affers, certificant-nos¹⁰⁵ de tots quants novells pugats saber que sien aquí, car assenyallat plaer¹⁰⁶ e servir no se'n farets e us ho grahirem molt. Quant és al fet de la nostra anada d'aquí, vos respone<m> que no vem que'l senyor rey haya apparallada moneda per pagar lo dit P(ere) Pasqual per bé que y anàsem, mas si podíets fer per manera ab lo dit senyor rey que'ns fes liurar la possessió de Vila-real¹⁰⁷ e dels castells que ja sabets, açò estarie bé e nós per altre cap dariem recapte al dit P(ere) Pasqual e axí treballats-hi e y fets ço que porets.

Dada en Sogorb, a .IIII. de abril del any de .M.CCC.LXXXI.

Infans Martinus.

Dirigitur Bonaffonato de Sancto Felice, militi.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

¶⁹⁹ Ratllat: *dóna*. ¶¹⁰⁰ Ratllat: *torments*. ¶¹⁰¹ Ratllat: *supliciò*. ¶¹⁰² Ratllat: *o abl*. ¶¹⁰³ Ratllat:

preus. ¶¹⁰⁴ Repetit i ratllat: *vos*. ¶¹⁰⁵ Ratllat: *certificats*. ¶¹⁰⁶ Ratllat: *plee*. ¶¹⁰⁷ Ratllat: *rela*.

1381, abril 4. Sogorb.

L'infant Martí demana al banquer Pere Pasqual que confie que fa el possible per satisfer el pagament del seu deute i aconseguir, mitjançant la intervenció del seu dispensar Bonafonat de Sant Feliu, que el rei aprobe, amb la seua ferma en les cartes de gràcia, els contractes de la venda d'Uixó i Eslida, que l'infant procura fer al comte d'Urgell o al noble Pere Centelles, o a una altra persona, ja que sense aquesta ratificació reial ningú s'avindria a la compra d'aquells llocs.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2070, f. 62v.

L'infant en Martí.

En Pere Pasqual. En veritat nós treballam e fem nostro poder que fossets pagat de tot quan vos és degut per lo senyor rey e per nós, e sobre açò som ací en afinament d'alcuns contractes ab lo comte d'Urgell e ab mossén P(ere) Centelles, emperò res de açò no podem finir sens ferma del senyor rey, car hom del món no ns comprarie res sens la dita ferma, e per ço nós scrivim a mossén Bonafonat de Sent Feliu, que ab vós ensemps dege suplicar al senyor rey que us don recapte, car tengut hi és, axí com sabets, e obligat s'i és e jurat ho ha, e si u fa haurem-ne fort gran pler que vós hajats bon recapte d'ell. En cas, emperò, que fer no u vulle e que ns leix encórrer, que li plàcia faça procuració a nós que en nom e per part sua puxam loar, aprovar, ratificar, confermar e jurar qualsevol venda o vendes per nós fahedores de la Vall de Uxó e de la Serra d'Ezlida al comte d'Urgell o al noble mossén en Pere Centelles o \altres/ qualsevós persones per aquell preu o preus que a nós serà ben vist fahedor, emperò, ab carta de gràcia, e que *nunch pro tunc* loa lo dit senyor rey, aprova, retifica, conferma e jura les dites vendes, e siats cert que en altra manera si no havem la ferma del dit senyor rey no porem finir negun contracte ne negú sens la dita ferma no s'i metria, e és mester que en la dita procuració no sie feyta menció que les dites vendes se facen per lo viatge de Cicília sinó per alcunes nostres necessitats. E per la dita rahó la carta que'l senyor rey nos féu a Barcelona, que poguésem vendre del nostro patrimoni, no és bastant per tal com fa menció del dit pasatge de Cicília. Et havent la dita procuració nós tantost vos darem recapte, Déus volent, en manera que vós serets de nós pagat bé e complidament. Per què us pregam con pus afectuossament podem que vós, ab lo dit mossén Bonafonat ensemps, supliquets al dit senyor rey del dit fet en manera que per un cap o per altre vos hajats bon recapte, e de açò nos farets asenyallat plaer e servi e us ó grahirem. Per tal que veyats e entenats que nós fem tot nostre poder que vós siats pagat e satisfet vos certificam que nós peça havem fet a saber al dit mossén Bonafonat que us fets venir e que us presentàs una letra nostra que us trametiém que venguéssets a nós per reebre ço que us devíem. E lo dit mossén Bonafonat ans feta resposta que no us en ha parlat ne us ha donada la dita letra per alcunes rahons, les quals sabrets¹⁰⁸ aquí ab ell. E axí pregam-vos que donets bon recapte en lo dit fet segons que desús és contengut.

¶ ¹⁰⁸ Ratllat: *sabets*.

Dada en Sogorb, a .IIII. d'abril del any .M.CCC.LXXXI.

Infans Martinus.

Dirigitur Petro Pascalis, campsori Barchinone.

*Idem.*¹⁰⁹ *Probata.*

45.

1381, maig 25. Sogorb.

L'infant Martí concedeix a Ferran Munyós, habitant de Morvedre (Sagunt), l'exempció de pagar anualment 7 sous reials de València censals per un bany que té establert a l'alqueria de Benissahat, en la Vall d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2085, ff. 126v-127r.

Nos infans Martinus etc., ad quorundam familiarium et domesticorum nostrorum humiles intercessus tenore presentis omnes illos septem solidos regalium Valencie censuales quos vos Ferdinandus Munionis, habitator ville Murveteris, nobis et curie nostre debetis et tenemini exsolvere annuatim pro quodam balneo quod habetis in valle nostra de Uxone, videlicet in alcarea vocata de Beniçahat, de toto predicto tempore usque nunc vobis dicto Ferdinando damus, absolvimus et remittimus graciosè. Mandantes cum eadem procuratori nostro in regno Valencie, alcaydo et procuratore dicte Vallis de Uxone quatenus gratiam nostram huiusmodi vobis observando, ni<hi>l de dicto censu debito ut predicatur usque nunc petant seu exhibant nec peti seu exigi faciant aliq̄ue racione vel causa. In cuius rei testimonium presentem vobis fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Data Sugurbii, .XXV^a. die madii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. primo.

Infans Martinus.

Berengarius Sarta mandato domini infans facto per expensorem. Probata.

46.

1381, maig 27. Sogorb.

*L'infant Martí reconeix l'obligació de tomar els 800 florins d'or d'Aragó que li havien donat l'almí, els vells i l'aljama d'Uixó, tot concedint-los que puguen retenir-se aquella quantitat de les primeres rendes de la dita vall, ordenant que Bartomeu de Bonany, dispenser, faça època de dit lliurament.*¹¹⁰

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2085, f. 112r.

Nos infans Martinus etc. Tenore presentis fatemur debere vobis alamino, veteribus et aliame sarracenorum vallis nostre de Uxone octingentos florenos auri Aragonie quos nobis gratuito

¶¹⁰⁹ Pel document anterior: *Dominus infans mandavit Berengario Sarta.* ¶¹¹⁰ Vegeu igualment el préstec dels banquers Arnau Esquerit i Pere

Pasqual per a enviar tres galeres a Sicília, cfr. ACA, RC, Registre 2085, ff. 89v-90r (1380, desembre 14. Barcelona).

acomodastis, quosque dilecto consiliario et expensori nostro Georgio Iohannis pro parte nostra integre tradidistis. Concedentes vobis cum eadem plenam et liberam potestatem quod de primis redditibus et iuribus nostris dicte vallis possitis et valeatis dictos octingentos florenos penes vos licite retinere, donec nos iniungimus cum hac eadem dicto nostro expensori et Bartholomeo de Bonany, auditori compotorum curie nostre, quatenus vobis eis restituentibus presentem cum apocha de soluto predictos octingentos florenos de predictis redditibus et iuribus nostris dicte vallis in vestro recipiant compoto et admittant et nullam inde vobis faciant questionem. In cuius rei testimonium presentem vobis fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Datum Sugurbii, .XXVII^a. die madii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. primo.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

47.

1381, maig 27. Sogorb.

L'infant Martí encarrega a Pere Arnau d'Esparça, alcaid d'Uixó, resoldre el conflicte entre els sarraïns i el rector de l'església parroquial de la Vall d'Uixó, Nicolau Gironés. Aquest acusa en una audiència davant l'infant els sarraïns d'amagar-li béns i drets pertanyents a la dita rectoria i li suplica que dictamine justícia. L'infant ordena a l'alcaid que malde perquè els drets de l'Església siguen conservats i, en conseqüència, exhorte als sarraïns de la dita vall a pagar com fins ara han acostumat a la rectoria. S'esmenta el lliurament de còpia d'aquestes disposicions a l'arquebisbe de Tarragona, Ènnec de Vallterra.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2070, f. 81r.

Infant en Martí etc., al feel nostre en P(ere) A(rnau) d'Esparça, alcayt d'Uxó, o a son lochtinent, salut e gràcia. Sapiats que davant nós és stat en Nicolau Geronés, rector de la esgleya parroquial de la Vall d'Uxó, demostrant-nos que los moros de la dita vall se retenen amagadament alguns béns e drets pertanyents a la sua rectoria, los quals ell bonament no pot cobrar ne haver per rahó, com los dit moros no poden ésser constrets per vet, per què·ns ha suplicat que sobre les dites coses li provehisquem de remey de justícia covinent. On nós, la dita suplicació benignament reebuda, dehim e manam a vós que encontinent prengats informació vertadera sobre lo dit fet et, aquella reebuda, façats pagar al dit rector tot ço a què los dits moros sien tenguts a la dicta rectoria, bé e complidament segons que acostumat és als altres rectors passats, e noresmenys donets tota favor ordonada en aquest fet al dit rector, axí com ho vullam de certa sciència, perquè los drets de la Esgleya sien conservats.

Dada en Sogorb, a .XXVII. dies de maig en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor mil .CCC.LXXXI.

E(nnecus) archiepiscopus.

Franciscus Pujada, ex provisione facta per dominum archiepiscopum.

48.

1381, juny 4. Sogorb.

L'infant Martí, responent a la súplica de l'aljama dels sarraïns d'Uixó, encarrega a Jordi Joan, dispenser seu, amb el consell de Bernat d'Alpicat, jurista de València, preservar les prerrogatives de la dita aljama davant les actuacions d'Andreu Martí de Vallterra, alguatzir, que l'havia agreujat intentant aplicar-li uns tributs que no li corresponien sobre els béns de la mesquita de la dita comunitat.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2070, ff. 87v-88r.

Infans Martinus etc., dilecto consiliario et expensori nostro Georgio Iohannis, salutem et dileccionem. Pro parte aliame sarracenorum Vallis de Uxone fuit nobis humiliter supplicatum ut cum Andreas Martini de Vallterra, miles, alguatzirius noster et comisarius per nos ad hoc deputatus, agravet et inquietet dictam aliamam et eius singulares supra facto dicte sue comissionis tangentis bona eorum mesquite dimissa, non servando privilegia et alias provisiones ipsi aliame super predictis factas et concessas, dignaremur super hiis de condecanti remedio providere. Igitur, nos, predicta supplicacione ut rationi consona benigne admissa, vobis dicimus, committimus et mandamus quatenus de et cum consilio dilecti vicecancellarii nostri Bernardi d'Alpicato, iurisperiti Valencie, faciatis dicte aliame in et super predictis breve et expeditum iusticie complementum, servando ipsi privilegia et concessiones predictas, etiam habendo vos taliter super hiis ne deffectu iusticie habeant ad nos recurrere iterato.

Datum Sugurbii, .IIII^a. die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. primo.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

49.

1381, juny 4. Sogorb.

L'infant Martí encarrega a Jordi Joan, el seu conseller i dispenser, que, amb el consell de Bernat d'Alpicat, faça justícia a Ferran López d'Osca, escuder, ja que els Furs de València l'emparen. Tot disposant que se li restituïsquen les dues arroves d'aigua que ell posseeix en el lloc de Beniabdumel, situat dins els límits de la Vall d'Uixó, ocupades pels vells i l'aljama de la dita vall, i que igualment fos rescabalat per l'apropiació que l'alcaid Pere Arnau d'Esparça, en nom de l'infant, havia fet de totes les aigües de les mesquites de la vall.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2070, f. 88v.

Infant en Martí etc., al amat conseller e dispenser nostre en Jordi Johan, salut e dilecció. Sapiats que Ferrando Lòpez d'Oscha, scuder, de qui és lo loch de Beniabdumel, situat dins los límits de la Vall d'Uxó, nos à suplicat humilment que com los vells e aljama de la dita vall se hajen preses e ocupades dues roves d'aigua de la mezquita e regadiu del dit loch per sa pròpria auctoritat¹¹¹ e sens licència o

¶¹¹¹ Repetit: auctoritat.

manament nostre o de nostres oficials e sens coneguda de dret. E ara, novellament ell haja entés que P(ere) Arnau d'Esparça, procurador nostre en la dita vall, ha emparades de part nostra totes les aygües de les mezquites de la dita vall, e en les dites empires sien compreses les dites sues dues roves d'aygua, e segons fur e ley del regne de València, aquell qui és despullat de possessió de semblant cosa sens coneguda de dret, deu ésser restituit en la dita sua possessió, ell formant de dret e aquell qui n'ha gitat pert aquell dret que ha o entén haver en la cosa, deguessen a ell proveyr de remey de justícia. Per què nós, la dita suplicació benignament reebuda, a vós dehim, comanam e manam que, a consell d'en Bernat d'Alpicat, vicecanceller nostre, façats al dit suplicant en lo dit fet compliment de justícia en tal manera que haja son dret e, per rahó de injustícia, no haja a recórrer a nós altra vegada. E nós sobre totes les dites coses comanam a vós plenerament nostres veus ab la present.

Dada en Sogorb, a .IIII. de juny del any .M.CCC.LXXXI.

Petrus de Bonsignoro.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

50.

1381, juny 12. Sogorb.

L'infant Martí exposa al seu pare el rei Pere el Cerimoniós que, abans de la seua anada diplomàtica al regne de Castella, ha lliurat al banquer Pere Pasqual la possessió de la Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida, atesa la seua ordre i que ara està determinat a vendre-les al noble Pere Centelles, per acabar de pagar el deute. Igualment li suplica l'infant que es faça efectiu el lliurament de Vila-real, que li havia promès i jurat, així com també li demana que es repensés la conveniència de donar llicència per armar unes galeres, sense especificar quines són, en detriment de les altres que ja són a Sicília, decisió reial que l'infant considera que contravindrà a la infanta Maria de Sicília i als nobles barons de l'illa. Al marge s'indica que no fou expedida, sinó esgarrada.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2070, ff. 89v-90r.

Molt alt e molt excel·lent príncep, senyor pare e senyor meu molt car. Una letra he reebuda de la vostra senyoria sobre lo fet de la mia anada de Castella e d'altres coses en la dita letra contengudes, a la qual, senyor, ab humil e deguda reverència, vos respon que yo, Déu volent, senyor, servaré en la dita anada tal manera de la qual vós, senyor, vos tindrets per pagat. Al fet, senyor, d'en P(ere) Pasqual, notiffich a la vostra senyoria que he complit vostre manament, és a saber, senyor, que li he liurada la possessió de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Ezilda axí com vós, senyor, m'avets manat. Ara, senyor, som en tractament de vendre les dites valls ab carta de gràcia a mossén P(ere) Centelles, per pagar lo dit P(ere) Pasqual, e no romandrà en mi que la dita venda no vingue acabament. Al fet de la possessió, senyor, de Vila-real, la qual dehits que'ns acordats de fer-me liurar per ço com en les Corts que vós, senyor, entenets a tenir als valencians, ó hauriets a revocar per justícia, respon, senyor, que parlant ab humil e deguda reverència de la vostra gran

senyoria pus promés e jurat ó havets, bé fora justícia que la dita possessió hagués haïda e us suplich, senyor, que la'm façats liurar segons és stat acordat e per vós, senyor, promés e jurat, e puy, senyor, si a les dites Corts ó havets a revocar per justícia, jo totstemps, senyor, ne seguiré ço que la vostra senyoria volrà e manarà. Al àls, senyor, que havets fet a saber del fet de les galeres, plàcia a la vostra senyoria, senyor, e us suplich com pus humilment puix ne sé que us plàcie acordar e deliberar si la licència que havets donada de armar aquestes galeres contra les altres se pot seguir honor ne profit a la vostra corona ne a vostres regnes e terres, car bé sab la vostra senyoria que les altres galeres qui són en Sicília són ana[des] là ab licència et voler vostro e per ordinació vostra, e ara, senyor, que vagen altres galeres de vostra senyoria contra les altres vostres metexes veyats, senyor, que diran la inffanta e los barons de Sicília e les altres gents del món, perquè, senyor, vos plàcia de acordar e pensar en lo dit fet axí com plaurà a la vostra senyoria. Man-me, senyor, la vostra gran senyoria ço que li plàcia.

Scrita en Sogorb, a .XII. de juny del any .M.CCC.LXXXI.

*Infans Martinus.*¹¹²

51.

1381, juny 19. Sogorb.

L'infant Martí ratifica la venda de censals morts de l'aljama dels sarraïns d'Uixó a raó de 1.000 sous de València per un preu d'11.000 sous de la dita moneda en benefici de n'Antònia Mercader, esposa del cavaller Ramon de Tous, habitants de Castelló.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2070, f. 91v.

*Domine Antonia Mercader, uxor Raymundi de Thous.*¹¹³

In civitate Sugurbii, die .XIX^a. iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. primo, fuerunt apposita firma, signum et sigillum domini inffantis Martini in quodam instrumento vendicionis censualis mortui mille solidorum regalium Valencie, venditi per aliamam sarracenorum Vallis de Uxone domine Anthonie Mercader, uxori Raymundi de Thous, habitatoris ville Castilionis capiti de Burriana, precio undecim mille solidorum dicte monete, quod quidem instrumentum fuit actum Castilione, undecima die mensis madii anno predicto, et clausum per Pascasium Ferdinandi, notarium publicum ville Castilionis capitis plane Burriane, cuiusquidem ferme tenor talis est:

Signum (en blanc) infantis Martini, illustrissimi domini Petri etc., qui predictam vendicionem censualis mortui et omnia et singula in dicta vendicione contenta, prout in presenti instrumento continetur, firmamus et laudamus eidemque nostrum interponimus assensum pariter et decretum appositum hic manu dilecti prothonotarii nostri, Berengarii

¶ ¹¹² Al marge esquerre: *Non fuit expedita sed lacerata.*

¶ ¹¹³ Encapçalament escrit posteriorment de mà d'algun arxiver.

Sarta, huiusmodi firmam recipientis et manu propria scribentis in civitate Sugurbii, .XIX^a, die iunii anno a Nativitate Domini millesimo .CCC^o.LXXX°. primo. Et huic instrumento sigillum nostrum apponi iussimus independentem..

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

52.

1382, juliol 26. València.

Atesa l'obligació que l'infant Martí té de liquidar part dels diners deguts als canviadors Pere Pasqual i Arnau Esquerit, tot redimint (o desempenyonant) la possessió lliurada a aquells banquers dels llocs de la Serra d'Eslida, la Vall d'Uixó i els llocs de la tinència de Xèrica, del Toro, Caudiel, Viver i Novalitxes, amb l'objectiu d'exonerar el seu pare, el rei Pere el Cerimoniós, com a fiança del deute, l'infant ordena que s'aliene la part del seu patrimoni —com les seues viles de Tàrrega i Vilagrassa— que siga necessària fins arribar als 60.000 mil florins d'or deguts als canvistes. I per la present, disposa que es retornen els primers 20.000 sous, a raó de 1.000 sous anuals de pensió, extraient-los de les seues assignacions i la resta de les rendes, pensions i béns fins arribar a aquella quantitat.

Testimonis: Berenguer de Cruïlles, Eximèn Peres d'Arenós, cavaller i camarlenc, Guerau de Queralt, cavaller i camarlenc, Ramon de Riusec i Bonanat de Sant Feliu, majordom i dispenser de l'infant.

Notari: Bartomeu Sirvent, secretari del rei.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2071, ff. 56r-57r.

Petri Pascasii et Arnaldi Esquerit, campsois B(archinone).¹¹⁴

In nomine Domini Ihesu Christi. Notum sit cunctis quod cum nos excellentissimus et magnificus princeps et dominus dominus Petrus, Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, in solutum illorum sexaginta millium florenorum in quibus ego infans Martinus, comes de Exerica et de Luna et dominus civitatis Sugurbii, vester humilis filius, obligaveram me pro vobis ipso domino rege fideiussorio nomine et alia cum diversis iussionibus atque contractibus Petro Pascasii et Arnaldo Esquerit, campsois Barchinone, et pro quibus urgentibus postea campsois memoratis oportuit me eisdem tradere et mittere intra manus Serram nostra d'Eslida et Vallem de Uxone, et etiam loca mea del Thoro, de Capdell, de Viver et de Novalitxes, in regno Valencie situata, que sunt tinencie de Exerica, et corporalem possessionem ipsorum dederitis seu vendideritis michi et meis villas vestras de Terraga et de Villagrassa, in Urgello sistentes, cum suis terminis et territoriis, hominibus et feminis, iurisdicionibus, redditibus et iuribus universis, sub retencione tamen quod possitis vos dictus dominus rex villas easdem certis modis redimere quandocumque, prout in instrumento de predicta in solutum dacione seu vendicione facto et firmato sextadecima die presentis mensis iulii in posse

¶ ¹¹⁴ En realitat diu: *campsois*. Encapçalament escrit posteriorment, possiblement, de mà de l'arxiver Josep Llaris.

subscripti notarii predicta et alia lacius exprimuntur, fueritque in tractatu et actu dacionis in solutum seu vendicionis iam dicte conventum et actum expresse quod vobis dicto domino regi promissionem et obligationem teneat facere infrascriptam. Ideo, gratis et ex certa scientia, adimplendo conventionem predictam convenio et promito bona fide vobis eidem domino regi quod ego solvam de bonis meis propriis supradictis campsoribus sexaginta mille florenos iam dictos, videlicet quod pro dictis sexaginta mille florenis computato mogubello debito ex eisdem usque in diem qua per me fuit predictis campsoribus tradita corpora[llis] possessio Serre et Vallis ac locorum superius contentorum, vendam et sum venditurus creditoribus predictorum campsoribus a quibus iidem campsores quantitatem predictam mutuo receperunt ad mogubellum censualia mortua ad rationem precii viginti milium solidorum per mille solidos annue pensionis super meis redditibus atque bonis, cum iam de modo solucionis et vendicionis huiusmodi inter me et campsores et creditores predictos tractatum sit et ad concordiam quasi deductum nosque predictum dominum regem exonerabo et desobligabo seu exonerari et desobligari faciam et reddam exoneratum et desobligatum omnino ab omnibus supradictis, necminus recuperabo a predictis campsoribus et vobis eidem domino regi seu vestro rationali magistro restituam et tradam restituereque et tradere teneat instrumenta debitoria et alia quecumque facta de seu pro dictis sexaginta milibus florenis vel racione seu occasione ipsorum et alias nos eundem dominum regem et vestros ab omnibus supradictis illesos servabo et penitus sine dampno. Et si forsan ob moram seu defectum eorum que supra vobis dicto domino regi promito vos ipsum dominum regem seu vestros oportuerit aliquid solvere vel expensas facere aliquales seu aliud quodcumque dampnum vel interesse, subire eorum vobis ipsis domino regi et vestris restituere, emendare et solvere teneat et promito vestre omnimode voluntati omni dilacione et excepcione remotis. Et pro predictis attendendis et complendis obligo vobis eidem domino regi et vestris omnia bona mea ubique, presencia et futura, iuramus sponte per Dominum Deum et eius sancta Quatuor Evangelia corporaliter manibus meis tacta omnia supradicta rata, grata et firma habere, tenere atque servare, attendere et complere et contra ea non facere vel venire iure aliquo sive causa. Immo predicti iuramenti virtute renuncio scienter et expresse omni iuri, racioni, usui, usatico, privilegio, consuetudini et aliis omnibus et singulis repugnantibus ad premissa seu per que possem eis aliquantum contraire.

Actum est hoc Valencie, vicesima sexta die mensis iulii anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo secundo.

Signum (en blanc) infans Martini, predicti domini regis filii, comitis de Exerica et de Luna et domini civitatis Sugurbii, qui hoc laudo, firmo et iuro, huicque instrumento publico sigillum meum apponi iubeo independentem.¹¹⁵

Infans Martinus.

Testes qui ad premissa presentes fuerunt sunt nobiles Berengarius de Crudiliis, Eximinus Petri de Arenosio et Geraldus de Queralto, milites, camerlengi, Raymundus de Rivosico, maiordomus dicti domini infantis, et Bonafonatus de Sancto Felice, miles.

¶ ¹¹⁵ Ratlat: apendicium iubeo, testimonium omnium premissorum.

Fuit clausum per Bartholomeum Sirvent, secretarium domini regis.

Dominus infans [mandavit mihi Bartholomeo Sirvent in cuius posse firmavit et iure].

Probata.

Factum fuit instrumentum dominum infantem de verbo ad verbum et clausum sub hac forma.

Sig(en blanc)num nostrum Bartholomei Sirvent, secretarii dicti domini regis eius-que auctoritate notarii publici per totam terram et dominacionem eiusdem, [qui] premissis inter[fu]ji eaque de mandato dicti domini infantis scribi feci et clausi et corrigitur ante in lineis .XI^a. exo, et in .XVII^a. et, et in .XVIII^a. per que.

53.

1382, octubre 30. València.

L'infant Martí dona 2.500 florins d'or d'Aragó a Pere de Centelles en compensació dels danys produïts per no haver-se dut a terme la pactada venda de la Serra d'Eslida i de la Vall d'Uixó, responsabilitzant-se l'infant de la dita cancel·lació.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2086, f. 61v.

Nos infans Martinus etc., attentis damnis que vos nobilis et dilectus noster Petrus de Scintillis anno proxime lapsó pro nobis sustinuistis eo videlicet quot tractatus qui erat inter nos et vos ut venderemus vobis Serram d'Ezlida et Vallem de Uxone mediante graciose instrumento, culpa nostri et non vestri non venit ad effectum, duos mille quingentos florenos auri Aragonum vobis dicto nobili Petro de Scintillis in esmendam et satisfaccionem predictorum damnorum¹¹⁶ huius serie damus et concedimus graciose. Mandantes cum eadem dilecto consiliario et expensori nostro Georgio Iohannis quatenus de peccunia curie nostre que est vel erit penes eum predictos duos mille quingentos florenos vobis vel cui volueritis loco vestri tribuat et exsolvat. Et facta solutione presentem a vobis recuperet cum apoca de soluto. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Datum Valencie, .XXX^a. die octobris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. secundo.

Infans Martinus.

Dominus infans, presentibus nobilibus Berengario de Cruylles, camarlengo, et Georgio Iohannis, expensore, mandavit Berengario Sarta. Probata.

¶ ¹¹⁶ Al marge esquerre: *Nihil mandato etc.*

1383, gener 26. Tortosa.

L'infant Martí, amb l'acord de Ramon de Vilanova i de Pere Desvalls, tresorers reials, comunica a Pere Pasqual, canviador, que per contracte es pagarà el deute (4.000 florins) que el dit Pere ha contret amb Bernat Miquel, secretari del rei, en la taula de canvi del dit Pere en Barcelona, i es farà així per exprés requeriment d'aquest secretari. Assignant i distribuint els diners deguts a raó de 1.000 sous per preu de 20.000 entre el morabatí de Mallorca (del qual tenia l'infant assignats 4.000 florins, anunciant amb la present a Guillem Busquets, recaptador del morabatí, que lliure a Bernat Miquel, 2.000 i a Pere Pasqual, els altres 2.000); mentre que els 2.000 florins restants del deute amb Miquel els assigna l'infant dels beneficis obtinguts de les rendes d'Uixó i d'Esllida, entre altres llocs i castells empenyorats al dit Pasqual, encomanant-li l'infant que escriga als recaptadors d'aquelles rendes que atenguen al pagament degut a Bernat Miquel, fins que siga liquidat.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2071, ff. 94v-95r.

L'infant en Martí.

En P(ere) Pasqual. Sapiats que nós, mossén Ramon de Vilanova e en P(ere) Dezvalls, veents que en Bernat Miquel, secretari del senyor rey, volia ésser pagat decontinent en diners comptants del deute a ell degut en la vostra taula, la qual cosa rahonablement no li podia ésser contradita, havem axí finat ab ell, per més bé e avantatge nostre e vostre, ço és, que de present sia feta per nós e per vós venda al dit Bernat Miquel per tot lo dit deute a raó de mil sous per .XX^M. \ab contracte al dit Bernat fet/. Axí, emperò, que no contrastant la dita venda que's fa per cautela nostra e vostra lo dit Bernat Miquel haja assignació, la qual és ja feta per lo senyor rey de .II^M. florins sobre lo morabatí de Mallorques, sobre que eren assignats a nós .IIII^M. florins, axí que ell hagués los .II^M. e vos los restants .II^M. E que per altres .II^M. florins de son deute li sien per nós e per vós mesos entre mans aquelles més rendes, emoluments e esdeveniments de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Esllida e de tots los altres castells e lochs que vós tenits per nós que fer se pusca, de guisa que en breu sia pagat. Axí que'ls collidors e reebedors de aquelles sien tenguts, ab sagrament e ab homenatge, de respondre de les dites rendes e emoluments que li seran assignats al dit Bernat Michel, o a qui ell volrà, e no a altre qualsevol persona tro a complida paga de la dita resta, e que'ls dits collidors e reebedors no puxen ésser mudats, revocats ne empatxats en neguna manera per nós ne per vós tro lo dit Bernat Michel sia íntegrament pagat, vós romanent en la possessió de les dites coses e no fet perjudici a aquella. E axí mateix que per vós sia feta carta e encara letra de vostra mà a'n Guillem Busquets, collidor e reebedor del morabatí desús dit, que'us plau e volets que ell respona de davant totes coses al dit Bernat Miquel dels dits .II^M. florins absolutament, lo quant a açò del sagrament, homenatge e altra qualsevol obligació e s[e]guretad que fetes e feta vos haja per la dita rahó. E sobre açò vos tramet lo dit P(ere) Dezvall ordenades totes les cartes e provisions que vós hi havets a fer perquè com açò sia gran profit e avantatge nostre e vostre segons dit és, pregam-vos e volem en tot cas que fermets e façats totes les dites

cartes e provisions segons que per lo dit tresorer vos seran axí com dit és trameses ordenades. E açò per res no mudets ne laguiets una ora si vostre bé avenir volets. E com lo dit Bernat Michel sia pagat la dita carta de venda roman nulla e per no feta. E ja de present si ha proveyt per manera que nós e vós ne som guardats de dan.

Dada en Tortosa sots nostre segell secret, a .XXVI. dies de janer del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dominus infans misit eam signatam expediendam. Probata.

55.

1383, juny 3. Montsó.

L'infant Martí remet a Pere Pasqual, canviador de Barcelona, el sindicat que li ha entregat Pere Desvall, tresorer reial, afermat amb els sarraïns d'Uixó i Eslida, tot pregant-li que vaja als dits llocs a procurar que dites aljames consenten i fermen el dit sindicat, ja que només ell té el poder de fer-ho, igualment li demana que li done els noms dels qui tenen censals en dels dits llocs d'Uixó i Eslida, perquè l'infant els commine a consentir en les noves càrregues i pensions anuals derivades dels censals. I encara, li exigeix que el mateix sindicat afermat amb els d'Uixó i Eslida, fos adoptat per totes les comunitats de la tinença de Xèrica que Pasqual té empenyorades a l'infant, tot certificant les rendes que el dit Pasqual hi recaptarà.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2071, f. 152r-v.

L'infant en Martí.

En Pere Pasqual. Trametem-vos per n'Anthoni de Rexach, de la nostra cambra, lo sindicat que'ns ha tramés en P(ere) Dezvall, ordonat de Barcelona, aytal com l'àn afermat los moros d'Ezlida e d'Uxó. E com sie fort necessari, segons que'ns ha fet a saber lo dit en P(ere) Dezvall que'l dit sindicat sie tramés cuytadament ferman e acabat, segons que's pertany, com ja hajen finat ab los creedors e no romangue sinó per lo dit sindicat. Per ço, us pregam affectuosament que encontinent perciscats per anar a Uxó e Eslida per dar compliment en lo dit fet, e açò no haja falla ne triga per res. En altra manera entenem ésser descarregats de vostre deute a Déu e a gents e devant lo senyor rey e tots altres porem dir e mostrar que ha estat per vós e no per nós, pus que als no y podem fer car sabets bé que la constreta de fer ferman lo dit sindicat vós la havets a fer e n'avets poder, e no nós, car si u haguéssim, no fora ara per a fer. Axí mateix, vos pregam que encontinent nos certiffiquets per vostra letra del noms d'aquells qui han censals en les dites Serra d'Ezlida e Vall d'Uxó, per ço que'ls puxam emprar e pregar que consenten en lo dit carregament qui ara s'i farà dels censals,¹¹⁷ car en altra manera no's porà fer segons fur.

¶ ¹¹⁷ Ratllat: *d'Uxó per ço que'ls puxam emprar e pregar que consenten en lo dit carregament qui ara s'i farà dels censals.*

Dada en Muntsó, a .III. dies de juny del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Mester és que façats fer un sindicat semblant del dessús dit als moros de la Vall d'Uxó e altre als moros de la Serra d'Ezlida, e altre a cascuna universitat dels lochs nostres de la tinença de Xèrica que vós tenits en penyora, e en cascun espay on deu ésser continuada la quantitat de les pensions annuals qui's han a vendre fets metre aytant com muntaran les rendes que vos ne recullits.

Dirigitur Petro Pasquali, campiori Barchinone.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

56.

1383, juny 6. Montsó.

L'infant Martí comunica a les universitats de Novalitxes, el Toro, Viver i Caudiel que per a resoldre el deute amb Pere Pasqual i Arnau Esquerit, canvistes de Barcelona, el rei ha autoritzat el pagament mitjançant la venda de nous censals i violaris per la quantitat total que sumen les rendes que l'infant rep dels llocs ara empenyorats als dits banquers. Raó per la qual Pere Pasqual ha de viatjar fins aquells llocs per a acordar sindicats amb les dites comunitats per a la venda dels dits censals i violaris. Pregant l'infant a les mencionades aljames que consenten en fermar el dit sindicat pel muntant de les seues rendes, per a aconseguir la liquidació íntegra del deute i reincorporar a la senyoria reial els territoris d'Uixó, d'Eslida i la tinença de Xèrica.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2071, f. 169r-v.

L'infant en Martí.

Sapiats que per ço que nós puxam cobrar la Vall d'Uxó e la Serra d'Ezlida e los lochs de la tinença de Exèrica, los quals en P(ere) Pasqual e n'Arnau Esquerit, cambiados de Barcelona,¹¹⁸ tenen de nós en penyora e los dits cambiados puxen ésser pagats d'açò que per nós los és degut, e perquè tenen la dita penyora, és estat acordat per lo senyor rey e per nós que sien fetes vendes de censals e de violaris per los dits lochs e per les dites Vall d'Uxó e Serra d'Ezlida per aytant com munten les rendes que nós hi havem ne y reebem. E com per donar fi e acabament al dit fet vage ara aquí lo dit en P(ere) Pasqual, és a saber, per fer e fermar¹¹⁹ los sindicats necessaris a fer les dites vendes. Per ço, us pregam la pus affectuosament e cara que podem que per honor, amor e reverència nostra vullats fermar encontinent lo dit [s]indicat d'aquella quantitat que les dites rendes muntaran, ne lo dit P(ere) Pasqual vos dirà, lo qual sindicat ell se'n porte ja dictat e ordonat, certificant-vos que d'açò per res no'ns podets ne'ns devets dir de no, esguardadant que per la dita rahó tornats a nostra senyoria e que'n devets haver sobiran plaer e axi u creem nós

¶¹¹⁸ Vegeu documents relatius a Pere Pasqual i els seus creditors en: ACA, RC, Registre 2071, ff. 161r-v, 168v-169r i 170r-v, entre d'altres d'aquell mateix registre. ¶¹¹⁹ Ratllat: *e fer*.

que'n haurets sens tot dupte e puys nós qui serem fora de pagar mogubells e altres grans càrrechs e messions, los quals e les quals nos cové pagar tro sus que'ls dits cambiadós sien pagats. E nós ab la present prometem-vos guardar de dan de les dites vendes axí com mils e pus bastantment se puxe dir e ordonar a profit vostre.

Dada en Muntsó, a .VI. de juny del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dirigitur iuratis et probis hominibus loci de Novalitxes.

Similes littere fuerunt misse universitatibus infrascriptis:

Et primo, iuratis¹²⁰ et probis hominibus loci del Thoro.

Item, iuratis et probis hominibus loci de Bivell.

Item, iuratis et probis hominibus loci de Caudiel.

Item, fuerunt expedite et misse dicto Petro Pasqualis similes .III^{or}. littere sine suprascriptione.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

57.

1383, juny 19. Montsó.

L'infant Martí exposa a Berenguer de Relat, mestre racional de la cort del rei Pere, que el monarca ha ordenat que se'l deslliure de l'obligació del deute amb els canviadors Pasqual i Esquerit, pagant als creditors d'aquells amb la venda de censals morts a raó de 20.000 sous per miler. Li demana s'avinga a recolzar-lo amb el lliurament de cartes debitòries i contractes pertinents, i que també aconselle en aquestes gestions el seu oïdor de comptes, Bartomeu de Bonany.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2071, ff. 164v-165r.

L'infant en Martí.

En Berenguer de Relat. Bé creu que sabets com lo senyor rey nos ha integrat del deute d'en P(ere) Pasqual e d'en Arnau Squerit, cambiadós de Barcelona, ab tal condició que nós hajam a descarregar e desobligar lo dit senyor rey del dit deute, pagant los creadors dels dits cambiadós per vendes de censal mort a rahó de .XX^M. sous de preu per milenar, comptant lo mogubell, tro al dia que la possessió d'Ezlida e d'Uxó fon per nós liurada als dits cambiadós. E vol lo dit senyor rey e axí's conté en les cartes, que hajam a cobrar e a vós, axí com a racio[na]l seu, liurar les cartes debitòries e totes altres contractes e caute[l]es e altres coses necessàries en lo dit fet. E com nós façam compte de vós special e hajam gran plaer per profit del dit senyor rey e nostre que vós entrevingats e capiats en lo dit fet. Per ço, us pregam affectuosament que vós deputets un bon hom de vostre offici a reebre les cartes, contractes [e caute]les dessús dites e vós noresmenys que donets vostro

¶ ¹²⁰ Ratllat: *iusticie*.

(sic) consell en la avinença e totes altres coses de què us emprarà de part nostra l'amat conseller nostre e oydor dels comptes de la nostra cort en Barthomeu de Bonany, lo qual havem diputat en lo dit fet e lo qual de part nostra parlarà ab vós largament, a les paraules del qual vos pregam donets fe e creença sobre açò axí com si nós vos o dehiem e grahir-vos-o ém molt.

Dada en Muntsó, a .XIX. de juny del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dirigitur Berengario de Relato, magistro rationali curie domini regis.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

58.

1383, juny 22. Montsó.

L'infant Martí escriu a unes persones no identificades sol·licitant que es done llicència perquè en el Regne de València les comunitats consenten vendre censals i violaris pel total de les seues rendes, com s'acordà amb el rei, i així poder liquidar amb aquells beneficis el deute contret per l'infant amb els canviadors Pasqual i Esquerit, i els seus creditors. L'objectiu és poder reincorporar al patrimoni reial Uixó, Eslida i la tinença de Xèrica, ara empenyorats als dits banquers.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2071, ff. 169v-170v.

L'infant en Martí.

Com per pagar e'n (sic) P(ere) Pasqual e n'Arnau Squerit, cambiadors de Barcelona, e lurs creedors, ço que per nós los és degut, e perquè tenen de nós empenyorades la Vall d'Uxó e la Serra d'Ezlida e certs lochs de la tinença de Xèrica, e per ço que nós puxam cobrar les dites Vall e Serra e lochs dessús dits, sie estat acordat e ordonat per lo senyor rey e per nós que sien venuts tants censals e violaris per universitats de viles e lochs nostres de regne de València com munten les nostres rendes. Per ço, us pregam com pus affectuosament podem que, per honor e esguart nostre, donets llicència e consentiment a les dites universitats que pux[en] vendre tants censals e violaris com se volran e a qui volran, e per aquells preus que's volran, e açò sens dupte e encorrimment de qualsevol pena, segons que en semblants coses és acostumat de fer. Certificant-vos que d'açò nos farets plaer e us o grahirem molt.

Dada e Muntsó, a .XXII. de juny de l'any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Novem littere similes fuerunt expedite et tradite et misse dicto Petro Pasqualis sine suprascriptione.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

1383, juny 23. Montsó.

L'infant Martí, atès que el seu pare, el rei Pere el Cerimoniós, és fiançador del gran deute que aquell ha adquirit amb els canvistes Pere Pasqual i Arnau Esquerit, estableix que les comunitats sarraïnes de la Vall d'Uixó i de la Serra d'Eslida, així com totes les del Regne de València, incloent les comunitats cristianes, han d'adscriure's a la venda de suficients censals morts i violaris per a fer front al deute contret amb aquells banquers. I disposa que, sempre amb consell del seu procurador en el Regne de València, Bonanat de Sant Feliu i del seu tresorer, Jordi Joan, s'obligue a aquelles universitats a vendre els censals morts i violaris segons els termes i pactes que ells consideren, consignant-los en documents públics i acompanyant-los de les cartes d'indemnitat o d'exempció de danys, amb clàusules que asseguren tots els compromisos, amb els juraments i cauteles precises, perquè dites comunitats sarraïnes no isquen perjudicades; i ho promet tot jurant l'infant sobre els Sants Evangelis.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2071, ff. 170v-171v.

Nos infans Martinus etc. Attendentes quod pro c[erti]s vendicionibus censualium mortuorum et violariorum quas nos una cum universitatibus tam civitatis Sugurbii \quam/ aliquarum villarum et locorum nostrorum regni Valencie pro solvenda magna florenorum quantitate que per nos fidiussorio nomine dicti domini regis debetur Petro Pascualis et Arnaldo Esquerit, campsoribus Barchinone, facere nos oportet, expedit ut universitates [pre]dicte que dictas censualium et violariorum facient vendiciones et in se caricabunt censualia et violaria supradicta serventur per nos indempnes ab omnibus supradictis. Ideo, confidentes de aptitudine et legalitate vestri dilectorum Bonaffonati [de] Sancto Felice, militis, procuratoris nostri generalis in regno Valencie, et Georgi Iohannis, expensoris nostri, vos dictos Bonaffonatum et Georgium et utrumque vestrum in solidum, ita quod non sit potior condicio occupantis sed quod per unum vestrum inceptum fuerit per alium mediari valeat, prosequi et finire, huius serie deputamus et ordinamus, videlicet ad rogandum seu deprecandum nostro nomine et pro nobis sarracenos Vallis de Uxone et Serre d'Ezlida et ipsorum aliamas necnon et illas aliamas sarracenorum nostrorum dicti regni Valencie que vobis videbitur forciandum, compellendum et distringendum, ut universitates predictas christianorum que dictas facient seu fecerint vendiciones servent indempnes et sine dampno et vendicionibus supradictis et pro hiis faciant et firment instrumenta publica quecumque cum bonorum suorum obligacionibus et cum illis pactis, renunciacionibus, clausulis et cautelis ac iuramentis in hiis necessariis ad ipsorum universitatum comodum et utilitatem, necnon ad promittendum similiter nostro nomine et pro nobis tam dictis universitatibus que dictas fecerint vendiciones quam aliamas sarracenorum que similiter ipsis universitatibus indempnitates fecerint supradictas quod nos ipsas universitates et aliamas [s]arracenorum servabimus indempnes ac etiam sine dampno ab obligacionibus et securitatibus supradictis, et quecumque instrumenta in hiis necessaria et opportuna faciendum et firmandum et bona redditus in iura nostra quecumque tam in speciali quam in generali obligandum cum illis penis, securitatibus, clausulis et cautelis que in hiis fieri requirantur et prout vobis melius \videbitur/ faciendum, necnon iuramentum ad sancta Dei Quatuor Evangelia pro hiis in manum nostram prestandum. Et omnia alia faciendum et libere exercendum in predictis et circa ea quecumque ad hec utilia fuerint

necessaria ac etiam opportuna, etiam si talia fuerint que de iure, foro vel de facto aut alias mandatum exigant speciale et que nos facere possemus si personaliter adessemus. Quare nos vobis et utrique vestrum ut prefertur super predictis omnibus et singulis et ea quovis modo tangentibus vices nostras comittimus plenarie cum eadem¹²¹ per quam habere promittimus ratum, gratum et firmum quicquid per vos¹²² Bonafonatum et Georgium seu alterum vestrum in predictis et circa ea actum fuerit, gestum, firmatum, promissum, obligatum et iuratum et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum, mobilium et immobilium ubique habitorum et habendorum omnium ypotheca. In cuius rei testimonium presentem fieri et nostro sigillo iussimus comuniri.

Datum in Montesono, .XXXIII^a. die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC. LXXX°. .tercio.

Infans Martinus.

Dominus infans, presente Bartholomeo de Bonany, auditore computorum, mandavit Berengario Sarta. Probata.

60.

1383, juliol 30. Gelsa.

L'infant Martí escriu a Bonanat de Sant Feliu i Jordi Joan, dispensers seus, i els retreu que qüestionen que les comunitats cristianes del Regne de València consenten en fermar el sindicat de venda de censals per liquidar el deute adquirit amb els creditors del canvista barceloní Pere Pasqual, i els exigeix que s'esforcen a complir amb aquest manament. En segon terme, sobre la possibilitat de carregar censals sobre Tàrraga i Vilagrassa, conjuntament als de Sabadell i Terrassa, l'infant demana als dispensers que li confirmen si hi sumen suficients rendes per a carregar-hi censals. Finalment, l'infant aprova que es puguen carregar els llocs que té Pasqual en penyora a la tinença de Xèrica, amb 6.000-7.000 sous de renda, i Uixó i Eslida, amb 15.000 sous, autoritzant-los, en conseqüència, a fermar el sindicat o cartes d'indemnitat corresponents.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, ff. 2v-3r.

L'infant en Martí.

Vostra letra havem reebuda a la qual qual vos responem primerament açò que dehits que creets que ls lochs nostres de christians que emprarets a fermar lo sindicat dels censals que y volem carregar per pagar los creedós d'en Pere Pascual, no volran fermar [lo] dit sindicat, que nós entenem e creem que sí faran si bones e sàpies maneres hi tenits, axí com sabem bé que farets e havets acostumat de fer. En altra manera, no farien ço que deven, specialment pus que los mo[ro]s d'Eslida e d'Uxó los facen carta d'indempnitat e de aquesta indempnitat a[...] [...]den haver càrrech en P(ere) Pascual a forçar e destrènyer-los ne pus ell los posseïx. En ço que ns havets fet a saber de carregar censals sobre Tàrraga e Vilagrassa, sabets bé

¶¹²¹ Ratllat: *presenti*. ¶¹²² Ratllat: *dominos*.

que'n P(ere) Dezvall¹²³ nos dix es afermave, vosaltres presents, que y havie de renda de .VIII. en .X^M. sous, e sapiats que no munte tot a .LXX[X]. lliures, e axí veyats que s'i pot car[re]gar ne a [Sa]badell ne a Terraça aytan poch si ha gens de renda, car si u hagués, bé haguérem plaer que y fossen carregats los dits censals. En l'als que'ns havets fet a saber que's poden carregar en los lochs que'n P(ere) Pascual té de la tinença de Exèrica de .VI. en .VII^M. sous, e en les valls d'Uxó e d'Ezlida .XV^M. sous, o fermar-ne cartes d'indempnitat, vos responem que'ns plau e'u tenim per bó, e axí hayats sindicat d'aqueys, car despuys menys haurets a fer les .IIII. letres que deman[et]s ésser adobades ja les vos trametem ab la present aytals com ésser devem. Per què us pregam [a]ffectuosament que en totes les sobredites cose[s] siats curosos e diligents en manera que ha[jats b]on recapte car assenyalat servey nos en fare[t]s e us ó grahirem molt.

Dada en lo loch de X[iel]sa, a .XXX. de juliol del any .M.CCC.LXXXIII.

[*Infans*] *Martinus*.

Dirigitur Bonafonato de Sancto Felice et Georgio Iohannis.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

61.

1383, juliol 30. Gelsa.

L'infant Martí comunica que els seus dispensers Bonanat de Sant Feliu i Jordi Joan han d'anar tant a Uixó com a Eslida per dur a terme la ferma, ja acordada amb el rei i l'infant, dels sindicats necessaris per a fer la venda de censals i violaris per part d'aquells llocs, per la suma total de les rendes que l'infant rep dels sarraïns d'Uixó i Eslida. Garanteix que de la signatura del sindicat no se'n derivarà cap detriment als venedors. Els censals tenen per finalitat liquidar el deute amb els canviadors Pere Pasqual i Arnau Esquerit, i recuperar la Vall d'Uixó, Serra d'Eslida i la tinença de Xèrica, ara a aquells empenyorades i evitar l'increment dels interessos o mogubell.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, f. 3r.

L'infant en Martí.

Sapiats que per ço que nós puyam cobrar la Vall d'Uxó e la Serra d'Ezlida e los lochs de la [tine]nça de Exèrica, los quals en P(ere) Pasqual e n'Arnau Squerit, cambiados de Barcelona, tenen de nós en penyora, és estat acordat per lo senyor rey e per nós que sien fetes vendes de censals e violaris per los dits lochs e per les dites Vall d'Uxó e Serra d'Eslida, per aytant com munten les rendes que nós hi havem e y reebem. E per donar fi e acabament al dit fet, vagen aquí mossén Bonaffonat de Sent Feliu e en Jordi Johan, o la un d'ells, és a saber, per fer e fermar los sindicats necessaris a fer les dites vendes. Per ço, us pregam la pus affectuo-

¶ ¹²³ Ratllat: *Pascual*.

sament e cara que podem e us manam que per honor, amor e reverència nostra vullats fèrmar encontinent lo dit sindicat d'aquella quantitat que les dites rendes muntaran, ne los dits mossén [Bona]ffonat e en Jordi Johan o la un d'ells diran, certifficant-vos que d'açò per res no·ns podets ne·ns devets dir de no, esguardant que per açò les dites valls tornaran a nostra senyoria e que·n devets haver sobiran plaer e axí u creem nós que·n haurets sens tot dupte e puys nós qui serem fora de pagar mogubells e altres grans càrrechs e messions, los quals e les quals nos cové pagar trossús que·ls dits cambiados sien pagats. E nós ab la present prometem-vos guardar de dan de les dites vendes axí com mils e pus bastament se pux[e] dir e ordenar a profit vostre.

Dada en X[ie]lsa, a .XXX. [d]ies de juliol del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans [Martinus].

Fuit expedita cum aliis tribus litteris similibus sine suprascriptione.

*Idem.*¹²⁴ *Probata.*

62.

1383, agost 5. Gelsa.

L'infant despatxa amb Pere Desvall, tresorer reial, diversos assumptes i el cita a una reunió amb ell a Montsó on debatan conjuntament amb els seus consellers i dispensers, Bernat Bussot i Bartomeu de Bonany, que venen de la cort de Barcelona, el problema que s'ha produït en la venda de censals i violaris d'Uixó i Eslida, davant la negativa dels creditors d'admetre censals carregats sobre comunitats sarraïnes, atès que aquestes no poden ser reclamades judicialment en tots els casos.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2071, f. 191v.

L'infant en Martí.

En Pere Dezvall. Vostra letra havem reebuda a la qual vos responem primerament al fet d'en P(ere) Pascual, en lo qual sapiats que havem fet tot quant havem pogut car encontinent que·ls [s]indicats foren venguts de Barcelona, nós fermam nostra procuració e·s fèu de fet e trametem les sindicats qui·s devien fèrmar per los universitats dels vostres lochs de regne de València a·n P(ere) Pascual, qui lavós ere a Leyde, e lo dit en P(ere) Pascual ser·i a nós a Muntçó per algunes [pro]visions que demanave, les quals encontinent foren espatxades aytals com les v[o]lchs per haver recapte dels dits sindicats. E après, sabent que·n Bernat Buçot e·n Barthomeu de [Bon]any venien de Barcelona a Muntzó, f[o]n acordat per ell mateix que se·n tornàs a Leyda e d'aquí no partís trossús los dits en Bernat Buçot e en Barthomeu de Bonany haguessen parlat ab nós per saber què havien fet a Barcelona. E açò per tal que·l dit en P(ere) Pascual fos pus aviat de

¶ ¹²⁴ En el document anterior es llig: *Dominus infans mandavit Berengario Sarta.*

ço que fer havie e lo dit en Bernat Buçot dix-nos com fon vengut que·ls creadors no volien pendre censals sobre moros per tal com no podien oyr sentència de vet. E per consegüent que no·s podien carregar censals sobre la Vall d'Uxó e Serra d'Ezlida car no y estaven sinó moros, e dix-nos algunes altres coses que sabrets com serem aquí, si a Déu plau. E nós tantost certificam-ne lo dit en P(ere) Pascual lo qual après e ab aquelles provisions que ha demanades és anat a València per donar recapte en los dits sindicats e són là ab ell mossén Bonaffonat de Sent Feliu e en Jordi Johan, als quals havem donat càrrech del dit fet, ara podets veure e saber si ha estat per nós ne y poden àls fer. Al fet de mossén Roger de Muncada vos responem que res no·ns en ha fet [a saber] mossén n'Eximine Pérez de Arenós, però bé creem que sie axí com vos dehits. En lo fet de nostra partida sapiats que per rahó de nostre accident no·n som bé fort en nostra persona, más en breus dies, Déus vo[le]nt, se[r]em en tal dispusició que·ns en porem anar aquí. Açò que·ns havets fet a saber del comte Ugo [vos] responem que·us pregam que·ns certifiquets de la persona [que] y entén e grayr-vos-o ém.

Dada en lo loch de Exielsa, a .v. d'agost del a[n]y .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

63.

1383, agost 29. Montsó.

L'infant Martí exposa a Pere Pasqual que els seus consellers Jordi Joan i Bonanat de Sant Feliu intervindran directament en les negociacions per a fermar els sindicats, ateses les divergències en el criteri d'ell i de l'infant, ja que no comparteix els termes acordats en els capítols d'exempció o indemnitat fets pel dit Pere Pasqual amb Viver i alguns llocs de la tinença de Xèrica, sobretot en comparació amb els sindicats signats amb comunitats cristianes. Igualment, afegeix l'infant que aquells consellers arbitraran els acords per aconseguir els sindicats per les vendes de censals i violaris per tant com munten les rendes d'Uixó i Eslida, procurant defugir la circumstància que no es contemple la sentència de vet o entredit, per ser població musulmana.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, f. 17r.¹²⁵

L'infant en Martí.

En Pere Pascual. Vostra letra havem rebuda a la qual vo[s] responem que nós havem fet regonèxer en nostro consell los capítols fets e ordonats sobre la ind[em]pnitat que demanen los de Viver e dels altres lochs de la tinença de Exèrica, e no és just ne rahonable ço que s'i contén, ne creem que vós los hayats lests ne ente-

¶ ¹²⁵ En el document següent l'infant demana a Bonanat de Sant Feliu que els capítols signats per Pere Pasqual amb les aljames de Novalitxes,

el Toro i Caudiell siga a semblança dels sindicats d'Uixó i d'Eslida, ACA, RC, Registre 2072, ff. 17v-18r (1383, agost 29. Montsó).

ses, com si u haguéssets no entenem que tals los haguéssets tramesos e no veem que neguna fermaça se volgués en semblant fet obl[i]gar ne és fahedor, com per diverses casos contenguts en los dits capítols serien a més obligades les fermances que no les universitats. Per què nós scrivim a mossén Bonaffonat e en Jordi que encontinent se'n vinguen aquí a vós, e que ab vós ensemps prenguen manera ab les universitats dels dits lochs que fermen los dits sindicats e hajen lur bona e justa indemnitat, segons que a ells e a vós serà vist fahedor, a la qual a fer han ja de nós poder prou bastant los dits mossén Bonaffonat e en Jordi, e axí u diu nostre vicecanceller en Bernat d'Alpicat, qui ha regonegut lo dit poder quant és de haver los altres sindicats de les altres universitats nostres de christians, nos marevellam d'açò que vós nos havets fet a saber, és a saber, que·ls dits mossén Bonaffonat e en Jordi no se'n curen com nós \los/ ho havem manat fort expressament e donat càrrech special, però ara com seran ab vós ó sabrets millor, e si recapte no y han donat, nós los ó manam ara que u façan (sic) encontinent. E havem axí acordat que, jatse sia los creedós vostres diguessen que no volien pendre censals sobre la Serra d'Ezli-da e la Vall d'Uxó per ço com són moros e no poden oyr sentència de entredit, que vós ab los dits mossén Bonaffonat e en Jordi ensemps proveyscats e façats per manera que hayats sindicats d'ells per aytant com munten les rendes, com no dup-tam que·ls creedors no u prenguen e com acordats s'i seran hauriets afan de tornar aquí per la dita rahó e seria perdió de temps. E açò no contrastant, nós manam als dits mossén Bonaffonat e a'n Jordi que per açò no es tinguen de haver los sindi-cats de les universitats dels christians en manera que y sie provehit per tants caps que·ls dits creedós sien pagats per un cap o per altre. Pregants-vos molt affectuosa-ment que les lettres tremetats encontinent als dits mossén Bonaffonat e a'n Jordi e que hajats sobirana cura e diligència en los dits affers com certificam-vos que nós havem e tenim molt a cor que hagué[ssets] vós e los creedós compliment de nós. E ja veets e conexets que per nós no stà ne y podem àls fer, trametem-vos dues let-tres per als moros d'Uxó e d'Eslida abs los quals los puxats emprar a fer los sindicats e són semblants de les altres de Biver e dels altres lochs dessús dits.

Dada en Muntsó, a .XXIX. dies d'agost del any de Nostre Senyor .M.CCC. LXXXIII.

Vidit Alpicatus, vicecancellarius.

Dirigitur Pe[tr]o Pascualis.

Berengarius Sarta ex provisione facta in consilio.

1383, agost 29. Montsó.

L'infant Martí mana als alamins, vells i aljama d'Eslida i Uixó fermar els sindicats que Pere Pasqual, canvista que té empenyorats aquests llocs, els exposarà ja dictats i ratificats per l'infant. Els certifica que poden comptar amb consell i coordinació del seu dispenser Jordi Joan, i amb el vistiplau de Bonanat de Sant Feliu, com a procurador seu al Regne de València, que actuen en nom de l'infant com a comissionats especials en l'afer de la venda de censals i violaris d'aquelles aljames d'Uixó i Eslida, per la quantitat que sumen les rendes que l'infant hi percep, evitant-ne l'augment del mogobell. Els promet que aquells sindicats contempen totes les seguretats i cauteles que els evitaran qualsevol damnatge. I els reitera que serviran per a liquidar amb el deute adquirit amb Pere Pasqual i Arnau Esquerit, deslliurant així aquells llocs ara alienats a favor dels dits canviadors, retornant-los a la senyoria a l'infant.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, f. 18r.

L'infant en Martí.

Sapiats que per ço que nós puxam cobrar la Vall d'Uxó e la Serra d'Ezlida e los lochs de la tinença de Exèrica, los quals en P(ere) Pascual e n'Arnau Squerit, cambiados de Barcelona, tenen de nós en penyora, e los dits cambiados puxen ésser pagats de ço que per nós los és degut, e per què tenen la dita penyora, és estat acordat per lo senyor rey e per nós que sien fetes vendes de censals e de violaris per los dits lochs e per los de la Vall d'Uxó e per vosaltros (sic) de la Serra d'Ezlida per aytant com muntan les rendes que nós hi havem ne y reebem. E com per donar fi e acabament al dit fet vage ara aquí lo dit en P(ere) Pasqual, és a saber, per fer e fer fer fermar los sindicats necessaris a fer les dites vendes, per ço us pregam lo pus affectuosament e cara que podem que per honor, amor e reverència nostra vullats fermar encontinent lo dit sindicat d'aquella quantitat que les dites rendes muntaran ne lo dit P(ere) Pasqual vos dirà, lo qual sindicat ell se'n porta ja dictat e ordenat, certificant-vos que d'açò per res no·ns podets ne·ns devets dir de no, sguardant que per la dita rahó tornats a nostra senyoria e que·n devets haver sobiran plaer, e axí u creem nós que·n haurets sens tot dupte, e puys nós, qui serem fora de pagar mogubells e altres grans càrrechs e messions los quals e les quals nos cové pagar trossús que·ls dits cambiados sien pagats. E nós ab la present prometem-vos guardar de dan de les [dites] vendes axí com mils e pus bestantment se puxe dir e ordonar a profit vostre, e de açò vos faran en nom nostre totes seguretats e cauteles que·n vullats ne hajats necessàries mossén Bonaffonat de Sent Feliu, procurador nostro (sic) general en regne de València, e en Jordi Johan, nostre dispenser, als quals nós axí com a procuradors nostres havem donat bestant poder del dit fet.

Dada en Muntsó, a .XXIX. d'agost del any .M.CCC.LXXXIII.

Vidit Alpicatus, vicecancellarius.

Dirigitur alamino, veteribus et aliame sarracenorum Serre d'Ezlida.

Similis littera fuit missa alamino, veteribus et aliame sarracenorum Vallis de Uxone.

*Idem.*¹²⁶ *Probata.*

¶ ¹²⁶ Pel document anterior: *Berenguer Sarta ex provisione facta in consilio.*

1383, novembre 28. Montsó.

L'infant Martí confirma els capítols del sindicat signat amb l'aljama d'Uixó tot contemplant les condicions d'indemnitat i exempció que els protegiran en la venda dels 7.000 sous censals, que la dita aljama carregarà sobre els seus béns i que són necessaris per a pagar el deute que l'infant ha contret amb els canviadors barcelonins Pere Pasqual i Arnau Esquerit. L'infant promet i fa prometre als seus consellers a València Bonanat de Sant Feliu i Jordi Joan que adscriurà a l'aljama d'Uixó, inclosa l'alqueria d'Alfondeguilla, totes les rendes i drets d'aquella pertanyents a l'infant exceptuant la jurisdicció civil i criminal, les calònies i herències. Els sarraïns o l'aljama d'Uixó els podran recaptar i vendre en pública venda, sempre que el batlle d'Uixó, el seu lloctinent o, en absència d'aquests, un notari públic hi siga present. L'aljama d'Uixó, recaptades les rendes, anualment lliurarà 7.000 sous censals a l'infant, qui s'encarregarà de les despeses de la tramesa dels diners i de la gestió documental que se'n derivés. El batlle d'Uixó retrà compte anualment a l'oidor de comptes de l'infant de totes les rendes i drets recollits. L'infant, i els seus oficials, s'obliguen a no pertorbar les rendes i drets adscrits des de la present a favor de l'aljama d'Uixó, mentre aquesta lliure els 7.000 sous censals i fins que la dita aljama siga exempta de pagar-los; si és contravingut aquest capítol, els sarraïns s'hi poden defensar fins i tot amb armes, sense poder ser judicialment acusats, igualment es compromet a defensar-los de la mala actuació envers ells del porter i fiscal de l'infant, Gil Garcia, tot incloent un perdó general als sarraïns d'Uixó. S'afegeix que si desastre natural, epidèmia, guerra o despoblament patís l'aljama d'Uixó, que no li permetés pagar els censals anuals, l'infant els lliurarà extraient-los dels beneficis encara propis, no només d'Uixó, sinó d'altres llocs del patrimoni reial a València. L'infant no vendrà, ni assignarà ni donarà aquells 7.000 sous censals extrets de l'aljama d'Uixó. Cap d'aquests capítols acordats pot mutar si el procurador o dispenser reial, Sant Feliu i Joan, fossen destituïts o substituïts. L'infant també es compromet a fer fermar i ratificar aquest sindicat als detentors actuals d'Uixó, inclosa l'Alfondeguilla, és a dir, els banquers Pasqual i Esquerit, que ratificaran que les rendes i drets a ells empenyorats amb el present acord pertanyen a l'aljama dels sarraïns d'Uixó. Finalment, es compromet que el sindicat siga aprovat i ratificat pel rei Pere, pare seu, i pel seu germà, el primogènit Joan.

Testimoniis: Gasco de Montcada i Berenguer de Cruilles, cavallers, consellers i camarlenc de l'infant.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, ff. 76v-80v.

Indemnitas aliame saracenorum Vallis de Uxo racione incarracionis faciende censualium mortuorum super dicta aliama.

In Dei nomine. Cunctis pateat evidenter quod nos infans Martinus etc., visis, recognitis et plenarie intellectis capitulis infrascriptis nobis pro parte aliame saracenorum Vallis de Uxone¹²⁷ regni de Valencie ac eius singularium reverenter oblatis tenoris sequentis:

Aquests són los capítols e coses que la aljama dels moros de la Vall d'Uxó demanem al senyor infant sobre la indemnitat per aquell fahedora a la dita aljama per rahó de aquells .VII^M. sous censals que la \dita/ aljama deu vendre e carregar sobre la dita aljama e béns de aquella per a obs e necessitat del dit senyor infant.

Primerament, que'l dit senyor infant de feyt pose e mete en mans e poder de la dita aljama e del alamí, vells de aquella, totes les rendes e drets de aquella al dit senyor infant pertanyents per qualsevol manera o rahó en la dita Vall d'Uxó, lochs,

¶ ¹²⁷ Esborrat un altre topònim anterior i sobrescrit aquest.

alqueries, terres e térmens de aquelles, e en la alcaria d'Alffandiguella, que és del dit senyor infant, exceptat tan solament, emperò, calònies, herències e totes altres coses que toquen a jurisdicció civil e criminal, les quals calònies, herències e altres coses dessus dites romanguen al dit senyor.

Ítem, que·ls dits moros e o aljama puxen les dites rendes e drets cullir e fer cullir o aquelles vendre en públich encant al més donant e prometent; apellant emperò a la dita venda o vendes lo batle de la dita vall en nom del dit senyor, e present aquell per tal que col·lusió alguna no y puxa ésser feta ni al·legada en les dites vendes. E si lo dit batle o lochtinent de aquell, après qui serà request o demanat una vegada tan solament, no volrà o no porà ésser a les dites vendes, que los dits alamí e vells puxen fer les dites vendes present notari públich per tolre tota manera de contrast.

Ítem, que la dita aljama o los dits alamí e veylls o lur síndich e procurador prenguen e reeben en lur poder tots los preus e quantitats que de les dites rendes se hauran, e dels dits preus paguen en cascun any los dits .VII^m. sous censals, àpoques e messions que faran en fer la paga del dit censal. E si res sobrarà, que tot allò la dita aljama sia tenguda de donar e pagar al dit senyor o a son dispenser o a qui ell voldrà o aquell qui serà senyor de la dita vall.

Ítem, que lo dit batle en cascun any reeba e sia tengut reebre ab manament penal que lo dit senyor infant faça a aquell conte e rahó dels dits alamí, vells de tot ço que reebut, venut, pagat e despés hauran de les dites rendes e drets. E de açò lo dit batle faça carta e regonexença de ço qui sobrarà o aminvarà de les dites rendes e drets, e sie manat al oydor de comptes del dit senyor infant que, sobre açò que atrobarà per la dita carta de regonexença del dit batle, no face algun dupte a la dita aljama o contrast.

Ítem, que les pagues dels dits set mília sous censals, on que se hagen a fer o a pagar, sien fetes e portades e se paguen a risch, perill, fortuna e messions del dit senyor infant o successors seus.

Ítem, que lo dit senyor infant prometa e se oblich que ell ne altre per ell o official de aquell tro a tant que·ls dits set mília sous censals sien quitats e enffranquits per aquell, e la dita aljama sia quita, francha e¹²⁸ absoluta de la obligació dels dits set mília sous censals e de la solució de aquells, directament o indirecta, per algun cas, necessitat reeba ni reebre faça públicament ni occulta ni per interposades persones les dites rendes e drets ni partida de aquells ni en altra manera perturbar o empachar farà ni consentirà fer, ans aquelles lejarà e farà reebre e possehir, tenir e haver en sana pau a la dita aljama e singulars de aquella, tant e tant longament fins que per lo dit senyor infant o successós de aquell los dits set mília sous censals sien enfranquits e quitats e la dita aljama sia absoluta e liure de la obligació, paga e

¶¹²⁸ Ratllat: *quita*.

solució de aquells, segons dit és. E si lo contrari ere feyt, que la dita aljama e singulars de aquella puxen açò deffendre, resistir e contrestar ab armes o en aquella manera que a ells serà ben vist, tantes quantes vegades serà contrafeyt, sens pahor e encorrimet de alguna pena civil e criminal. E que en aytal cas, si se esdevendre lo dit senyor infant remetre a aquells del sagrament e feultat que a ell axí com a senyor són tenguts e absolve, diffinesque e faça remissió a aquells de tota demanda, acció civil o criminal e de tota altra pena que contra a aquells hagués o intemptar pogués per la dita rahó.

Ítem, que en cas que per ocasió de guerra, axí de rey a rey com de altres persones, o per pedra o per neula o altra tempestat, o per mortalitat o despoblació de la dita vall o per qualsevol altra fortuna, les dites rendes e drets no pujaven o bastaven a la solució e paga dels dits set mília sous censals e messions, que'l dit senyor infant e succehidors de aquell sien tenguts de pagar e satisfer aquells a la dita aljama dels altres béns, rendes e drets a aquell pertanyents, axí en la dita Vall d'Uxó com en los altres lochs e terres que aquell ha en lo regne de València.

Ítem, que lo dit senyor infant promete que les dites rendes e drets a la dita aljama per aquel assignades e obligades per los dits set mília sous censals e coses dependents de aquells, no ha feta ni farà alguna venda, obligació, gràcia o donació o assignació, e si lo contrari ere feyt o feye, que la dita venda, obligació gràcia, donació o assignació revoque de feyt e haja per revocada. E noresmenys, que la dita aljama no sia tenguda aquelles tenir ni observar, ans ó puxen contrastar e deffendre a pròpies despeses e messions del dit senyor infant.

Ítem, que'l dit senyor infant pague e sia tengut pagar, e la dita aljama se puxa retenir envers si e pagar de ço que reebran de les dites rendes e drets, tot ço qui costaran los sindicats per ells feyts a vendre e carregar los dits set mília sous censals e la carta de [la] venda de aquells, e la carta de guardar o de indemnitat que'l dit senyor infant farà a la dita aljama, e la messió e loguer que costarà de aportar a fer la paga del dit censal e les àpoques de la dita paga e totes altres qualsevol messions que faran per rahó del dit censal.

Ítem, que lo dit senyor infant se oblich ab sagrament per aquell fahedor sobre la Creu e los sants .IIIIe. Evangelis que tendrà, guardarà e observarà totes e sengles les coses damunt dites e contra aquelles no vendrà¹²⁹ ni venir farà o consintrà per alguna manera, causa o rahó.

Ítem, que lo dit senyor infant, sots virtut del dit sagrament, prometrà e se oblich que faça fermar, obligar e atorgar ab sagrament e sentència de excomunicació, e encara sots pena de .X^m. sous per cascuna vegada que contrafaran, als honrats mossén Bonaffonat de Sant Feliu, procurador, e a'n Jordi Johan, dispenser del dit senyor infant, la qual sentència d'escomunicació sie donada e promulgada contra

¶ ¹²⁹ Ratllat: *farà*.

a aquells per lo bisbe de València, vicari general o official de aquell dins lo bisbat, al qual los dits mossén Bonaffonat e en Jordi Johan són habitadós e domiciliats. La qual pena sia levada e exigida realment e de feyt axí com a rendes reals sens alguna solemnitat per lo portantveus de governador en lo regne de València o son lochtinent, e haja la terça part de la dita pena e la dita aljama haja les dos parts, que totes e sengles les dites coses aquelles tendran e observaran si e segons que per lo dit senyor infant seran atorgades, fermades e obligades, e que no puxen ésser absolts de la dita sentència de vet tro a tant que los dits .X^m. sous pagats hauran a la dita aljama.

Ítem, que en cas que'l dit senyor infant, per mort o en altra manera, revocàs o mudàs procurador e dispenser, que lo dit senyor infant promet que aquells no usaran ne puxen usar de lur offici tro ans e primerament facen semblant obligació e promissió. En altra manera, que la dita aljama no sie tenguda de obeyr aquells ni observar los manaments e destrenyiments de aquells.

Ítem, que lo dit senyor infant faça fermar, lohar e aprovar totes e sengles les dites coses e cascuna de aquelles ab ço que s'i pertany als honrats en Pere Pasqual e a'n Arnau Squerit, cambiadós e ciutadans de Barcelona, detenedós e possehidós qui de present són de la dita Vall d'Uxó e de la dita alqueria d'Alfandiguella, e reben les rendes e drets al sit senyor infant pertanyents en la dita Vall d'Uxó e alqueria de Alfandiguella, que lexen reebre e possehir a la dita aljama les dites rendes e drets, no contrastant lo sagrament, feltat e homenatge que a aquell són tenguts e obligats axí com a senyor e possehidors de la dita vall.

Ítem, que lo dit senyor infant face lohar, atorgar e confermar ab sagrament totes e sengles les dites coses e cascuna de aquelles al senyor rey e al senyor duch, primogènit de aquell.

Ítem, com abans que'l senyor infant liuràs la possessió de la dita vall als dits honrats en P(ere) Pasqual e a'n Arnau Squerit, Gil Garcia, porter e fiscal del dit senyor infant, fes males obres en ço que havia a fer per lo senyor infant, e après haja dit e menaçat que tota ora que la dita vall tornàs a poder e senyoria del dit senyor farà a aquells tota mala obra que fer puxa, per tal demanen que lo dit senyor infant prometa ab sagrament que per algunes fahenes sues ni per officials de aquell lo dit Gil Garcia, axí com a porter fiscal ni comissari, no haje a fer ni a entrevenir en alguns feyts que toquen a la dita vall en neguna manera.

Ítem, que lo dit senyor \infant/ face gran remissió e perdó en general e en special a tots e sengles vehins e habitadós¹³⁰ en la dita vila de totes e qualssevol penes, calònies axí civils com criminals, e de altres qualssevol crims e excesses per aquells o qualsevol d'ells feyts e perpetrats per qualsevol causa, manera o rahó tro lo dia qui los presents capítols seran confermats. E de les gràcies, remissions e perdons los face carta pública a tot profit e utilitat de la dita aljama o singulars de aquella.

¶ ¹³⁰ Repetit: *e habitadós*.

Ítem, que lo notari qui ha reebut lo sindicat, cartes e altres qualssevol contractes en forma pública a neguna persona, tro tant que·ls presents capítols per lo dit senyor infant sien confirmats, loats e aprovats, e si u farà,¹³¹ que no hagen valor, força o fermertat an<s> *ipso facto* sien nul·les, casses e vans.

Los dits emperò capítols e les coses damunt dites e en aquells contengudes entenen a fer e demanar los dits moros salvada lur fe e honestat de què són tenguts als dits en Pere Pasqual e Arnau Squerit, ans per los dits capítols e coses en aquells contengudes no·ls puxa ésser fet ni engenrat tàcitament ni expressa prejudici, ans los romanga tots sos drets salvus e fermes, no contrastants los dits capítols.

Tenore presentis omnia et singula capitula supradicta et contenta in ea laudamus, approbamus, ratificamus ac etiam confirmamus ad omnem utilitatem, comodum et profectum dicte aliame et eius singularium, presentium et futurorum, prout melius et utilius potest intelligi sive dici, et nichilominus de presenti firmamus dictis aliame et eius singularibus, presentibus et futuris, omnia et singula instrumenta ex dictis capitulis et eorum quolibet descendencia prout melius et utilius firmare possimus ad utilitatem et comodum predictorum ipsaque instrumenta et eorum quodlibet fieri volumus per infrascriptum notarium quando-cumque fuerit requisitus per dictam aliamam seu eius sindicum aut¹³² procuratorum. Et pro maiori omnium et singulorum premissorum validacione promittimus in posse notarii infrascripti pro dictis aliama et eius singularibus et omnibus quorum interest vel interesse poterit in futurum stipulantis et legitimum recipientis, et iuramus sponte per dominum Deum et eius sancta Quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter tacta dicta capitula et omnia et singula in eis et eorum quolibet contenta necnon dependencia et emergencia ex eisdem tenere et servare ac attendere et complere et non contrafacere vel venire iure aliquo sine causa ac etiam racione sub bonorum nostrorum omnium ubique habitorum et habendorum obligatione. Mandantes expresse dictis Bonaffonato de Sancto Felice et Georgio Iohannis et aliis quibuscumque officialibus et subditis nostris presentibus et futuris quatenus predicta omnia et singula compleant firmiter in quantum ad eorum quodlibet spectet ac teneant firmiter et observent et non contraveniant quavis causa. In cuius rei testimonium hoc presens instrumentum publicum fieri mandavimus nostro pendenti sigillo munitum.

Datum et actum in Montesono, .XXVIII^a. die novembris anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo .LXXX. tercio.

Signum (en blanc) infantis Martini etc., qui hoc facimus, firmamus et iuramus.

Testes huius rei sunt nobiles Gasconus de Montheathano et Berengarius de Crudiliis, miles, consilarii et camarlengi dicti domini infantis.

Fuit clausum per Raimundum de Cumbis, locumtenentem prothonotarii dicti domini infantis.

Dominus infans mandavit Raimundo de Cumbis in cuius posse predicta firmavit et iuravit. Probata.

¶ ¹³¹ Ratllat: *fan*. ¶ ¹³² Ratllat: *eius*.

1383, desembre 24. Montsó.

L'infant Martí demana al seu dispenser Jordi Joan que, en els capítols dels sindicats acordats entre la Vall d'Uixó i Serra d'Eslida amb Pere Pasqual, canvista de Barcelona que els té empenyorats, tinga consell de Bonanat de Sant Feliu, com a procurador seu a València, sobre el fet que no es vol obligar que s'hi contemple la pena de vet a les aljames ni impedir-les la possibilitat del recurs al rei. Igualment li assenyala que en nom seu intercedisca, per una banda, amb Pere Centelles i altres censalistes de manera que donen llicència als sarraïns de les senyories que té Pere Pasqual a vendre els censals necessaris, i per un altra, amb Bonanat i Pasqual perquè en el cas de la carta d'indemnitat requerida per les comunitats de Viver i el Toro, es faça d'acord amb el dret foral, tal com supliquen.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, ff. 83v-84r.

L'infant en Martí.

En Jordi Johan. L'altre dia reebem dues letres, \.I^a./ de mossén Bonaffonat e altra d'en P(ere)¹³³ Pasqual. E sapiats que havem fermats los capítols los quals nos són estats trameses per part de les valls de Uxó e d'Eslida, exceptat que no·ns som volguts obligar a pena de vet ne al fet qui tocave que poguessen haver recors al senyor rey, pregants-vos affectuosament que, per ço que aquest fet puxe haver bon acabament, façats per honor nostre ensemps ab mossén Bonaffonat la obligació en los dits capítols contenguda. E pregats de part nostra mossén P(ere) Centelles e tots altres qui hajen censals sobre les dites valls e altres lochs que té lo dit en P(ere) Pasqual, que donen llicència que los moros de les dites valls e¹³⁴ universitats dels altres lochs puxen fer venda o vendes de censals segons que ja los ne havem scrit, e faran-nos-en servey el qual molt los grahirem. De la força e compulsió del Thoro e de Viver e de les altres coses que los dits lochs \o altres/ demanen per lur indempnitat, de què los dits mossén Bonaffonat e en Jordi nos han scrit, nós havem haüda ací informació de foristes que de justícia no·ls podem forçar, e axí en totes les dites coses vós e mossén Bonaffonat e en P(ere) Pasqual¹³⁵ tenits aquelles millors maneres que porets per forma que·ls dits affers hajen bon acabament.

Dada en Muntsó, a .XXIII. de deembre del any .M.CCC.LXXXIII

Infans Martinus.

Dirigitur Georgio Iohannis, expensori dicti domini infantis.

Similis littera fuit missa Bonaffonato de Sancto Felice, militi.

Dominus infans misit expediendam. Probata.

¶¹³³ Ratllat: *Jordi.*

¶¹³⁴ Ratllat: *altres.*

¶¹³⁵ Ratllat: *Jordi Johan.*

1383, desembre 29. Montsó.

L'infant Martí comunica a Pere Pasqual, canvista, que accepta els capítols fermats per la Vall d'Uixó i Serra d'Eslida, que ell li ha tramès, tret de considerar que no és raonable obligar amb la pena de vet a aquests sarraïns, així com tampoc restringir-los el recurs al rei. Amb l'objectiu de facilitar la venda dels censals, l'infant demana que parli amb Pere Centelles i altres censalistes de les senyories que té Pere Pasqual perquè permeten els sarraïns d'aquests llocs de carregar els nous censals, i encara, li demana que tracte junt als seus oficials Bonanat i Joan com resoldre l'assumpte de la carta d'indemnitat de Viver i el Toro.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, f. 81r-v.

L'infant en Martí.

En P(ere) Pascual. L'altre dia reebem vostra letra e sapiats que havem fermats los capítols los quals nos trametés fahents per les aljames dels moros de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Eslida, exceptat que no·ns som volguts obligar a pena de vet ne restrènyer que ells puxen haver recurs al senyor rey per la rahó en los dits capítols contenguda, car no seria rahonable. E açò los podets vós ben dir e que·s poden tenir i bé per contents de ço que havem fet, e axí provehitis-hi en manera que haja bon acabament. E digats a mossén P(ere) de Centelles e als altres qui han censals sobre los lochs qui tenits, que per honor nostra donen licència de vendre los censals que a vendre se han per descàrrech d'açò que us devem, segons que ja los ne havem scrit lettres del senyor rey que·s dreçassen a ells e al governador per aquest fet no·n havem volgudes haver, car no és tal la cosa que per nostres prechs no u dejen ben fer. E pregam-vos e plau a nós que fermets los dits capítols e remissions en aquelles demanades per los moros, volents que per vostra ferma no puxa ésser per nós imputat res a vos ne al·legat. De la força e compulsió del Thoro e de Viver, de què scrit nos havets, e de les altres coses que los dits lochs o altres demanen per lur indempnitat, vos responem que ho remetem a mossén Bonaffonant, a·n Jordi Johan e a vós, e axí tenits-hi aquelles millors maneres que porets en manera que·ls dits affers hajen bon acabament.

Dada en Muntsó, a .XXIII. de deembre del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dirigitur P(etro) Pasqualis.

Dominus infans misit eam expediendam. Probata.

1384, gener 13. Montsó.

L'infant Martí demana notificació a Bonanat de Sant Feliu del període exacte de temps en què han posseït els banquers de Barcelona Pere Pasqual i Arnau Esquerit alguns llocs del Regne de València, entre ells Uixó, i les rendes què n'han extret.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, f. 90r-v.

L'infant en Martí.

Mossén Bonaffonat. Com a nós sia fort necessari de saber los dies e anys en los quals en P(ere) Pasqual e n'Arnau Squerit, cambiadors de Barcelona, entraren en possessió de Bivell, Caudiell e Novalitxes e del Thoro, e axí mateix de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Eslida. E los dits cambiadors, què han reebut del dia o dies ençà que reeberen la dita possessió, axí per rahon de rendes e sdeveniments com per altra qualsevol rahó o manera. Per ço, us dehim e us manam que encontinent vos certiffiquets de les dites coses ab la millor manera que puxats, e rescrivits clarament e distincta ço que trobarets, e certifficats-nos axí mateix la tala del carbó de què enguany nos stims a quant pot muntar ne que'n atrobats segons la informació que'n reebés.

Dada en Muntsó, a .XIII. de janer del any .M.CCC.LXXIII.¹³⁶

Infans Martinus.

Dirigitur Bonaffonato de Sancto Felice, militi, etc.

Dominus infans mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

69.

1384, gener 26. Montsó.

L'infant Martí escriu a la seua esposa, la comtessa Maria de Luna, per a demanar-li, atès que per a redimir la Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida, no és suficient el recapte aconseguit amb els sindicats fermats al Regne de València fins aleshores, que confirme amb els batlle i paers de Tàrraga i Vilagrassa, que sumen totes les seues rendes perquè s'ha acordat vendre-les a censal mort per la quantitat que sumaran totes aquelles rendes i així pagar als creditors dels canvistes Pasqual i Esquerit.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, ff. 97v-98r.

Comtessa. Ja sabets com per cobrar la Vall d'Uxó e la Serra d'Eslida havem mester sindicats de les universitats de nostra terra, tants tro que basten a pagar los creadors d'en Pere Pasqual e d'en Arnau Squerit, los quals les tenen en penyora. E mossén Bonaffonat e lo dit P(ere) Pasqual han ja donat recapte a la major partida dels dits sindicats, emperò, per tal com là en regne de València a present no se'n poden més haver, havem acordat de vendre censal mort per aytant com muntaran les rendes de Tàrraga et de Vilagrassa, e per ço havem peça manat e donat càrrech a-n Berthomeu de Bonany que's informàs de totes les dites rendes e'ns en certifficàs clarament, e jassia lo dit en Berthomeu nos haja tramés per scrit les dites rendes, però sabem de cert que encara n'i ha més. Per què us pregam affectuosament que vós ab sobirana diligència vos certiffiquets ab los batle e pahers e¹³⁷ ab tots altres que us parrà de les dites rendes, axí de Tàrraga com de Vilagrassa, e com sabut ho

¶ ¹³⁶ Al marge esquerre: *Pro curia.* ¶ ¹³⁷ Ratllat: *de la.*

haurets, pregarets e manarets als pahers e prohòmens de les dites viles que tramenten ací a nós sindicat bastant a vendre tanta pensió de censal mort com muntaran les dites rendes, dient-los que nós som aparellats de assignar e metre en lurs mans les dites rendes e fer evicció axí com pus bastantment se porà ordenar, e per tal que'n siats pus informada, trametem-vos translat de les rendes que'ns ha trameses lo dit en Barthomeu de Bonany.

Dada en Muntsó, a .XXVI. de janer del any .M.CCC.LXXXIII

Infans Martinus.

Dirigitur domine comitisse de Exerica.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

70.

1384, febrer 17. Montsó.

L'infant Martí encomana a Bonanat de Sant Feliu, procurador seu al Regne de València, i a Pere Arnau d'Esparça, alcaid del castell de la Vall d'Uixó, que resolguen el litigi que hi ha entre la vila de Morvedre (Sagunt) i la Vall d'Uixó, tot escoltant les parts, i determinen els límits de les respectives universitats.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, f. 119v.

Infans Martinus etc., dilectis¹³⁸ et fidelibus nostris Bonaonato de Sancto Felice, militi, et Petro Arnaldi d'Esparça, alcydo castri Vallis de Uxone, salutem et dileccionem. Quia dictus dominus rex, pater et dominus noster carissimus, et nos concordamus ac locum dare volumus ut questioni que est seu esse speratur inter universitatem ville Murveteris ex parte una et aliamam sarracenorum Vallis de Uxone ex altera racione videlicet terminorum ipsorum, finis omnino imponatur ne inter partes ipsas scandala propterea valeant suscitare, ideo de industria et probitate vestri confidentes ad plenum vobis huius serie ducimus comittendum quatenus, vocatis partibus supradictis eorumque racionibus auditis, de causa seu questione predicta cognoscatis eamque decidatis, diffiniatis et determinetis procedendo breviter, simpliciter, summarie et de plano, sine litis et scriptis solemnibus, sola facti veritate attenda, malici<i>s et diffugiis quibuslibet retroiectis prout de foro ac racione repereritis faciendum. Nos enim vobis super predictis et dependentibus, emergentibus et connexis vices nostras committimus plenarie cum presenti.

Data in Montesono, .XVIII^a. die febroarii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXX°. quarto.

Vidit Alpicator, vicecancellarius.

Vicecancellarius qui eam signatam misit expediendam. Probata.

¶ ¹³⁸ En realitat diu: *dilecto*.

1384, març 7. Tamarit de Llitera.

L'infant Martí, atesa l'existència d'uns capítols d'immunitat o d'exempció signats per la Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida, i continguts en el document datat a Montsó el 28 de novembre de l'any 1383, pels quals les dites aljames venien censals morts, ordena a Bonanat de Sant Feliu, procurador, i Jordi Joan, dispenser, que en nom seu compareguen davant del bisbe de Sogorb i li demanen ratificar la sentència d'exempció per major seguretat de dites aljames.

Testimonis: Eximèn Peres d'Arenós, camarlenc, i Francesc d'Aranda, sotsatzemler.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2086, f. 156r-v.

Noverint universi quod nos infans Martinus etc. recolimus cum duabus cartis nostris seu publicis instrumentis datis et actis in Montessonno, vicesima octava die novembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. tercio, per notarium subscriptum clausis et subsignatis, pro indemnitate per nos fienda aliamis sarracenorum Vallis de Uxone et Serre nostre d'Eslida racione videlicet aliquarum vendicionum censualium mortuorum quas ipse aliame nobiscum in simul pro negociis nostris propriis debent facere super ipsis aliamis et bonis suis aliqua firmasse capitula, ut in eis plenius est contentum. Nunc autem pro maiori negocii predicti expedicione et aliamarum predictarum et singularium ipsarum securitate delliberamus execucionis sentenciam licet in capitulis supradictis nequaquam contineatur audita. Quia-propter confidentes ad plenum de prudentia vestrum dilectorum nostrorum Bonafonati de Sancto Felice, militis, et Georgii Iohannis, consilarii et expe<n>oris nostri, tenore presentis constituimus et ordinamus vos dictos Bonafonatum de Sancto Felice, militem, et Georgium Iohannis, procuratores nostros certos et speciales ad audiendum nostro nomine et pro nobis racione ac ex causa predicta in posse videlicet reverendi episcopi Sugurbicensis vel eius officialis sentenciam execucionis eidemque consentiendum \eamque/ laudandum, approbandum et omologandum. Et ulterius, si alie universitates quorumvis locorum nostrorum regni Valencie eorum pro cunctis constituent ad vendendum una nobiscum censualia mortua pro negociis predictis audiendum pro nobis et nostro nomine racionibus et ex causis predictis in posse dicti episcopi vel officialis sui predicti similem sentenciam execucionis et eidem consentiendum ac ipsam laudandum et approbandum ut superius continetur, et omnia alia faciendum et libere peragendum in predictis et circa ea que nos possemus si personaliter addesemus, etiam si talia sint maiora vel graviora superius expressatis vel talia que de iure vel de facto aut alias mandatum exigant speciale. Quare nos vobis et utrique vestrum in solidum super predictis et deppendentibus, emergentibus et connexis vices nostras comittimus plenarie cum presenti. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo pendentem roboratam.

Quod est actum in villa Tamariti de Litaria, septima die marcii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. quarto.

Signum (en blanc) infantis Martini etc., qui hec facimus et firmamus.

Infans Martinus.

Testes huius rei sunt nobilis Eximinus Petri de Arenosio, consiliarius et camarlengus, ac Franciscus de Aranda, supraadzemilarius dicti domini infantis.

Fuit clausum per Raymundum de Cumbis, locumtenentem prothonotarii dicti domini infantis.

*Dominus infans mandavit Raimundo de Cumbis in cuius posse firmavit. Probata.*¹³⁹

72.

1384, març 26. Tamarit de Llitera.

L'infant Martí es dirigeix a l'arquebisbe de Tarragona encomanant creença al que li dirà, en nom seu, en Francesc d'Aranda, sotsatzempler. Igualment, es trameté còpia a Pere Arnau d'Esparça, alcaid del castell de Vall d'Uixó, entre d'altres.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, f. 131r.

Mossén l'archabisbe. Sapiats que nós havem informat largament l'amat de casa nostra en Francisco d'Aranda, d'alguns affers tocants molta nostra honor, los quals a vós deu explicar de part nostra. Per què us pregam molt afectuosament que, a tot ço que'l dit Francisco vos recomptarà de nostra part sobre los affers dessus dits, donets fe e creença plenera axí com si nós vos ó dehiem de paraula, e allò complits per obra si jamés nos entenets de res a complaure.

Dada en Tamarit de Litera, a .XXVI. de març del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dirigitur archiepiscopo Terraconensis.

Similis littera fuit missa nobili Eximino Petri de Arenosio.

Item, Azenario Pardo, gubernatori regni Valencie.

Item, Bonafonato de Sancto Felice.

Item, Pedro Arnaldi de Sparça, alcaydo Vallis de Uxone.

Dominus infans qui eam signatam misit expediendam. Probata.

73.

1384, març 26. Tamarit de Llitera.

L'infant Martí ordena a Francesc d'Aranda, sotsatzempler de la seua cort, que sense demora li trameta totes les lletres de creença ja diligenciades i tots els sindicats ja acordats fins aleshores, i els que encara no fossen fets, que es finalitzen amb rapidesa per a poder mostrar-los i satisfer els creditors, amb la finalitat que passat el present mes de març l'infant recupere la Serra d'Eslida, la Vall d'Uixó, Viver, el Toro, Caudiel i Novalitxes. Requerint-li, finalment, que en aquells sindicats i en els que pervindran substituísca Bernat Bussot i conste com a procurador Pere de Crexença, junt a Bartomeu Bonany.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, ff. 132v-133r.

¶ ¹³⁹ Al marge esquerre: *Pro curia.*

L'infant en Martí.

Francisco. Après que vós sots partit de nostra cort, per certes justes e rehonables rahons¹⁴⁰ que sabrets com siats ab nós, havem acordat que passat lo present mes de març per lo qual sabets que havem promés de sobreseure, cobrem e hajam a nostres mans la Serra d'Ezlida e la Vall d'Uxó e los lochs de Biver, del Thoro, de Caudiel e de Novalitxes, en aquella forma e manera que ere ja acordat com vós hic érets, e per complir e aportar acabament e a bona fi lo dit fet trametem-vos totes les letres de creença acordades de fer-vos present. Per què volem e comanam expressament e de certa sciència que, donant les dites letres \e explicant la/ creença en aquelles a vós comanada, per la manera que sabets vos hajats ab sobirana diligència en açò, en manera que les dites Serra e Valls e lochs ab bones e sàvies maneres hajats a nostres mans segons dit és. E d'açò no sperets altrament altre nostre manament com sie perill e no poch dan en la triga. Trametets-nos e'ns apor-tats los sindicats de tots los dits lochs si fets són, si no, fets-los fer encontinent en manera que nós puxam satisfer als creadors segons la avinença feta entre lo senyor rey e nós, e que algú no haja rahó de clamar-se de nós.

Ítem, vos manam que en los \dits/ sindicats que s'an aquí a fer a vendre los censals per pagar los creadós, façats mudar los noms dels procuradors, és a saber, que axí com hi eren en Bernat Buçot e en Barthomeu de Bonany, hi façats metre lo dit en Barthomeu e vós mateix en P(ere) Crexença e cascun de vosaltres per lo tot. E si negun sindicat hi ha fet, fets-lo adobar per la dita manera.

Dada en Tamarit de Litera, a .XXVI. de març del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dirigitur Franciso Ferdinandi d'Aranda, supraadzemilario curie dicti domini infantis.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

74.

1384, abril 29. Tamarit de Llitera.

L'infant Martí, tractant diversos temes, felicita Bonanat de Sant Feliu per les seues gestions en la restitució de la Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida de la penyora feta als banquers Pasqual i Esquerit, requerint-li que comunique als col·lectors de les rendes que aquestes siguen trameses immediatament per a satisfer els creditors, ja que del contrari es podria pensar que intenta retenir-les en benefici propi.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, f. 146r-v.

L'infant en Martí.

Mossén Bonafonat. Vostra letra havem reebuda a la qual vos responem que havem haüd plaher d'açò que havets fet de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Ezlida e

¶¹⁴⁰ Repetit i ratllat: *rahons*.

dels lochs que tenie en penyora en P(ere) Pasqual, e havem per bona la manera que y havets tenguda. E a present no trobam de acort que y hajats àls a fer sinó presentar, als cullidors que posats hi són per vós, les letres que·ls trametem, per les quals los manam que de les rendes no responen a vós ne a nostre dispenser sinó que les retinguen devers si per pagar e liurar-les als creedors o altres als quals ordonarem que·s pertanguen; e açò fem perquè lo senyor rey no puxe dir que·n havem fet per rahó de retenir a nostres mans les rendes. Al fet de Cànova, vos responem que·l prior de Portaceli, com fom ab nós, nos dix que és loch abte e sufficient a construir lo monestir, perquè us manam e us pregam que·l comprets encontinent. En la anada vostra de Elch e de Crivillén e dels altres lochs nostres de regne de València on deviets anar per rahó de la guerra dels moros, volem que procehiscats segons que·l fet requerrà e les noves que·n sabrets.

Dada en Tamarit de Litera, a .XXVIII. de abril del any de Nostre Senyor .M.CCC. vuytanta e quatre.

Ítem, vos pregam e us manam que paguets encontinent a Francisco los .CCL. florins que sabets que li havem assignats sobre vós, com nós lo manam venir a nós e no pot partir fins que haüts los hage, e axí no hage falla.

Data ut supra.

Infans Martinus.

Dirigitur Bonafonato de Sancto Felice.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

75.

1384, abril 29. Tamarit de Llitera.

L'infant Martí felicita Francesc d'Aranda, sotsatzempler de la seua cort, per les gestions dutes a terme en el desempenyament d'Uixó i Eslida, encomant-li que transmeta als col·lectors de les rendes que no han de retre-les ni al seu conseller Bonanat de Sant Feliu ni al seu dispenser Jordi Joan, ja que es podria pensar que intenta retenir-les, sinó que les han de lliurar als creditors.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, f. 146v.

L'infant en Martí.

En Francisco. Vostra letra havem reebuda a la qual vos responem que havem haüd plaher d'açò que havets fet de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Ezlida e dels lochs que tenie en penyora en P(ere) Pasqual, e havem per bona la manera que y havets tenguda. E a present no trobam de acord que y hajats àls a fer sinó presentar, als cullidors que posats hi són per mossén Bonafonat, les letres que·ls trametem per les quals los manam que de les rendes no responen al dit mossén Bonaffonat ne a nostre dispenser sinó que les retinguen devers si per pagar e liurar-les als creedors o d'altres als quals ordonarem que·s pertanguen, e açò fem perquè lo senyor rey no puxe dir que·n havem fet per rahó de retenir a nostres noms les rendes. Al

fet de Cànova, vos responem que vós sabets bé que'l prior de Portaceli nos ha dit que és loch abte e sufficient per lo monestir, per què us manam que tingats aprop mossén Bonaffonat al que nós scrivim que'l compre. E manam-vos que vingats a nós encontinent com nós manam al dit mossén Bonaffonat que encontinent vos pach los .CCL. florins de que'ns havets scrit, e açò no triguets per res.

Dada en Tamarit de Litera, a .XXVIII. de abril del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dirigitur Francisco d'Aranda.

*Idem.*¹⁴¹

76.

1384, abril 29. Tamarit de Llitera.

L'infant Martí encarrega als col·lectors de les rendes i drets dels llocs empenyorats, la Vall d'Uixó, entre d'altres, que, responent amb els seus béns, faciliten el lliurament de les rendes cobrades directament als creditors del canvista Pere Pasqual, i que no en retinduen ni una part ni en lliuren a Bonanat, dispensar de l'infant, o a qualsevol altre oficial. Identifica Ramon Delort com a recaptador de les rendes de l'infant en la Serra d'Eslida, Viver, el Toro, Novalitxes i Caudiell i Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, ff. 146v-147r.

L'infant en Martí.

Entés havem que mossén Bonaffonat de Sent Feliu, procurador nostre general en regne de València, vos ha constituït e ordonat a cullir e aplegar per nós e en nom nostre les rendes e drets nostres de la Serra nostra d'Ezlida. Per ço, volem e us manam expressament e de certa sciència que de les dites rendes e drets, o alguna partida d'aquells, no re<s>ponats ne paguets res al dit mossén Bonaffonat ne a nostre dispenser ne a qualsevol altre oficial nostre, ans tot ço que'n reebrets tenits bé a prop per fer-ne paga als creadors als quals en P(ere) Pasqual és per nós obligat, o a altres persones a qui's pertanyerà per nós segons que per nós serà ordonat e a vos manat. E açò per res no mudets; en altra manera comptat sie a vós e a vostros béns.

Dada en Tamarit de Litera, a .XXVIII. d'abril del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dirigitur R(aimundo) de l'Ort, collectori pro domino infante reddituum Serre d'Ezlida.

Similis littera fuit missa dicto R(aimundo) de l'Ort, collectori pro dicto domino infante reddituum locorum de Viver, del Toro, de Novalitxes et de Capdiell.

Item, fuit missa similis littera collectori pro dicto infante reddituum Vallis de Uxone.

*Idem.*¹⁴² *Probata.*

¶ ¹⁴¹ Del document anterior: *Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.*

¶ ¹⁴² Del document anterior: *Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.*

1384, juny 10. Tàrraga.

L'infant Martí cerca solucions per pagar a Pere Pasqual i Arnau Esquerit, canviadors de Barcelona. Aquests, per uns negocis amb altres banquers jueus barcelonins —Astruch Nicefleui i el seu procurador Astruch Bodani Descortall— reconeixen tenir un deute de 100 lliures barceloneses amb Miquel Despuig, capellà major de l'infant, segons consta en un document públic signat pel notari Pere Carles i datat a Tamarit de Llitera el 17 de maig del present any. Perquè aquest Miquel Despuig tinga una ràpida restitució d'aquell deute, l'infant disposa que s'execute i s'assigne el seu pagament de la pròxima partida dels arrendadors d'Uixó, el proper mes d'agost.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2086, ff. 169v-170r.

Nos infans Martinus etc., quia Petrus Paschalis et Arnaldus Squerit, campsores Barchinone, in solitum pro rata eius ad quod ipsi seu eorum tabula tenentur Astruch Nicefleui, iudeo civitatis Barchinone, de voluntate et consensu Astruch Bondani Dezcortall, iudei civitatis predictae, procuratoris et asserentis (sic) iam dicti Astruch Nicefleui confessi fuerunt debere vobis dilecto locumtenenti capellani maioris nostri fratri Michaeli de Podio centum libras barchinonenses quas ut eas habere citius valeatis super solutione que ipsis campsores debebat fieri in mense augusti proximo venturi per arrendatores Vallis de Uxone quam a nobis tenent loco pignoris obligatam designandas duxerunt ut de hiis constat plene per instrumentum publicum actum in villa Tamariti de Littaria, .XVII^a. madii anno subscripto, et clausum per Petrum Carles, sigillatorem scribanie illustrissimi domini regis Aragonum eiusque auctoritate notarium publicum per totam terram et dominacionem suam, nosque locum dare velimus ut vos dictus frater Michael de Podio iam dictas centum libras vobis per modum iam dictum debitas habere propicius valeatis assignamus vobis eas per nos habendas et recipiendas in et super redditibus supradictis. Mandantes per eandem arrendatoribus reddituum predictorum quatenus iam dictas centum libras vobis seu cui volueritis loco vestri de solutione quam dictis campsores facere tenebantur in dicto mense tribuant et exsolvant recuperando in solutione instrumentum debitorum supradictum et presentem cum apocha de soluto quibusvis litteris seu provisionibus per nos super hiis in contrarium factis seu fiendis quasquoad hec revocamus et pro revocatis haberi volumus et iubemus obsistentibus nullo modo. Quare nos mandamus per hanc eandem dilecto consiliario nostro et auditori compotorum curie nostre, Bartholomeo de Bonanay, quatenus iam dictas centum libras in dictorum arrendatorum compoto recipiat et admittat et nullam questionem eis faciat vel dubium apponat aliqua ratione recuperando ab eis cautelas superius expressatas. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Datum in villa Tarrage, .X^a. die iunii anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo quarto.

Infans Martinus.

*Dominus infans misit signatam expediendam. Probata.*¹⁴³

¶¹⁴³ Al marge esquerre: Nichil.

1384, juliol 9. Tàrrrega.

L'infant Martí es dirigeix, amb agres paraules, al notari de Sogorb, Pere Martí de Palomar, retraient-li la seua negligència a l'errar en l'escripturació del sindicat d'Uixó i d'Eslida, ja que ha fet examinar al seu vicecanceller Bernat d'Alpicat els dits documents, ja fermats per les parts, testimoniats pel mateix infant i ja closos i diligenciats a la seua cúria. Detallant dues equivocacions, la primera en la forma d'expressar la venda, on hauria de constar explícitament que els representants de les comunitats o síndics d'Uixó i Eslida es comprometien a vendre 7.000 i 9.000 sous censals i perpetuats, respectivament; i l'altra en què el nombre de signataris de part de les dites aljames, 84 de part d'Uixó i 103 d'Eslida, no arribaven a ser la majoria d'aquelles comunitats, que segons té informat l'infant arriben al nombre de 400 casats o focs de sarraïns a Uixó, i encara més de 500 a Eslida. Li ordena, finalment, corregir els sindicats i diligenciar-los en pública forma novament, per tal de liquidar, amb seguretat, el deute amb els creditors dels canvistes Pere Pasqual i Arnau Esquerit.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, ff. 183v-184v.

L'infant en Martí.

Pero Martínez. Sapiats que nós per tal que pus segurament e madura poguessem tractar e fermar ab los creadors d'en P(ere) Pasqual e d'en Arnau Esquerit, cambiadors de Barcelona, havem manat e fet regonèxer per l'amat conseller e vicecanceller nostre en Bernat d'Alpicat dos sindicats per les universitats de les aljames dels moros de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Eslida, en vostre poder fermats e per nós tesimonijats e closes, en los quals per gran colpa e negligència vostra són estats trobats dos defalliments: lo primer, que en los dits sindicats devia ésser expressat e contengut que les dites universitats e aljames fahien síndichs e procuradors a vendre, ço és, la universitat de la dita Vall d'Uxó set mília sous, e la universitat d'Eslida nou mília sous censals e perpetuats. E vós havets posat scrit e mes en los dits sindicats que·ls síndichs seus e nomenats en aquells puxen vendre tants censals morts e violaris, o partida censals o partida violaris, que·ls preus d'aquells, ço és, en aquell de la Vall d'Uxó no pujen sinó a set mília sous, e en aquell d'Eslida a nou mília sous. Lo segon defalliment és que en lo sindicat d'Uxó no han fermat sinó .LXXXIII. moros e en aquell d'Eslida .CIII. moros, e vós en cascun sindicat diets que són entrevinguts la major¹⁴⁴ e pus sana partida de les dites universitats, e vós sabets bé que en la vall habiten més de .CCCC. casats de moros e en la Serra d'Eslida més de .D., perquè en los dits sindicats no seria expressada veritat que lo nombre d'aquells qui hi són nomenats fos la major partida ans seria la menor, segons que en los dits sindicats, los quals ensemps ab la present vos remetem en lur primera forma porets pus clarament veure, perquè vós pus sabrets que en cascun sindicat no entrevenia la major partida deviets-vos-en callar que no diguéssets la major partida mas que diguéssets que lo nombre d'aquells qui vengueren e són nomenats en los dits sindicats fahien e representaven consell e universitat, car pus cascuna universitat era estada convocada segons que és acostumant lo nombre d'aquells qui hi venen a la convocació fan e representen consell e universitat

pus sien legítimament convocats axí com són \estades/ les dites universitats. Per què, reprenent-vos de les dites coses per les quals vós sots digne de gran reprensió per tal car són estades, posades e meses en los dits sindicats per neggligència, colpa e inadvertència vostra, per la qual cosa qui és a nós de gran càrrech no havem pogut finir amb los dits creadors, a vós diem e manam que encontinent façats tornar en forma pública los dits sindicats segons que són en vostre poder estats fermats e testimoniats, e nós aquells corregits e esmenats per lo dit nostre vicecanceller, la sustància no mudada, vos tramatem en un quèrn de paper dins la present interclús, e açò no triguets o laguiets una hora com gran perill sia en la triga.

Dada en Tàrrega, a .VIII. dies de juliol del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dirigitur Petro Martini de Palomar, notarii Sugurbicensis.

Dominus infans misit signatam expediendam. Probata.

79.

1384, juliol 11. Castell d'Ofegat (Tàrrega).

L'infant Martí escriu al seu protonotari i conseller en Bartomeu de Bonany i al jurista Jaume de Vallseca per a demanar-los que es reunisquen amb els consellers de Barcelona, fent esment especial que hi fossen presents Pere Terré, Jaume Fiveller i Berenguer Sant Climent, per a mostrar-los les seues cartes de creença i explicar-los que ha proveït desposseir alguns llocs del Regne de València, entre ells Uixó, empenyorats als banquers Pasqual i Esquerit, amb l'objectiu de liquidar amb els creditors d'aquells el deute que té obligat tant l'infant com el rei. Perquè els canvistes barcelonins ni li han volgut donar compte dels pagaments que els ha lliurat ja el rei, ni han volgut donar-li per escrit els noms dels creditors ni les quantitats que els són degudes, ni tampoc han volgut informar l'infant de les rendes i altres beneficis obtinguts durant els darrers tres anys en què posseïren els llocs relacionats al document. I, encara, els dits banquers no han realitzat cap abonament als creditors —arribant la hipoteca de la Vall i la Serra a les xifres de 33.500 i 12.000 florins, respectivament— sent els creditors compeltats per l'infant que elegisquen un representant que rebés les rendes i les distribuís entre ells.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, ff. 185r-186r.

L'infant en Martí.

Ja sabets com nós havem proveyt e manat emparar e fetes pendre a nostra mà les rendes de las Vall d'Uxó e de la Serra d'Eslida e dels lochs del Toro, de Viver, de Caudiel e de Novalices, per tal car en P(ere) Pasqual e n'Arnau Esquerit, qui aquellas passats ha tres anys han cullides e reebudes e en lu<r>s uses convertides pagament algun no han fet als creadors lurs, escrits e nomenats en dues manleutes, \la una/ de .XXXIII^M.D. florins e l'altra de .XII^M. florins, per les quals l-us foren per nós ypothecades e empenyorades les dites vall e serra e altres lochs demunt dits, ab diners dels quals creadors los dits P(ere) Pasqual e Arnau Esquerit, segons som clarament informats, aquellas han tengudes e posseides, e per tal encara con los dits P(ere) e Arnau legítimament una vegada e moltes requests no ns han volgut dar compte ne rahó dels pagaments que a ells són estats fets per part

del senyor rey, qui és principalment obligat en les dites manleutes, ne dar-nos per escrit los dits creadors ne les quantitats que a aquells són degudes. Per la dita rahó, per ço que aquells poguéssim pagar e satisfere e desobligar los dit P(ere) e Arnau ne encara \nós/ han volgut dar compte de les rendes, fruyts, emoluments e altres drets per ells reebuts lo dit temps. E com nós hajam fetes pendre e emparar les dites rendes per tal que als dits creadors scrits e nomenats en les dites manleutes e no a altres ne sia respost,e per aqueta rahó ja altra vegada havem fet dir e explicar per nostre prothonotari, al qual sobre les coses demunt dites comanam creença als consellers de Barcelona, que ordonassen e elegissen una persona havent plen poder dels dits creadors qui les dites rendes reebés en nom dels dits creadors e aquellas entre ells distribuís agualment a sou e a liura, e los dits consellers ne creadors açò no hajan curat metra en alguna ordinació ne execució. Per ço, nós, altra vegada, a escusació nostra e que ells sàpien e \coneguen/¹⁴⁵ nostra entenció, scrivim als dits consellers per nostra letra,¹⁴⁶ la qual les presentarets, ab la qual comenam a vosaltres e a cascun de vós sobre los dits afers, fe e creença, la qual vosaltres les explicarets segons que en la present és contengut, e que y sien presents micer P(ere) Terré e en Jacme Fivaller e en Berenguer Sent Climent, si aquí són, als quals nós, estants en les Corts, havem declarada nostra entenció sobre los dits afers e als quals ara n'escrivim. E fetes que ls dits consellers notifiquen a nós ab lur letra la resposta que faran sobre los dits afers, per tal que en esdevenidor se puxa mostrar que nós havem \ofert/¹⁴⁷ e fet ço que devem.

Dada en lo castell de Offegat, a .XII. de juliol del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

*Idem.*¹⁴⁸ *Probata.*

Fuit missa Iacobo de Vallesicca, licenciato in legibus, et Bartholomeo de Bonany.

80.

1384, juliol 11. Castell d'Ofegat (Tàrrrega).

L'infant Martí encomana a Pere Terré, Jaume Fiveller i Berenguer Sant Climent que donen creença al que de part seua els comunicaran els seus consellers Bartomeu de Bonany i Jaume de Vallseca, referent a l'apropiació de les rendes d'Uixó i d'Eslida, entre d'altres llocs, per part seua per tal de saldar el deute que Pasqual i Esquerit, posseïdors d'aquells llocs, tenien amb llurs creditors, als qui demanà elegir un representant que rebés els rèdits i els distribuís entre ells.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, ff. 186v-187r.

¶ ¹⁴⁴ Ratllat: *partida*. ¶ ¹⁴⁵ Ratllat: *entenen*.

¶ ¹⁴⁶ La carta dirigida als consellers de Barcelona, datada igualment l'11 de juliol de 1384 a Castell de l'Ofegat (Tàrrrega), està registra-

da tot seguit, cfr. ACA, RC, Registre 2072, f. 186r-v. ¶ ¹⁴⁷ Ratllat: *escrit*. ¶ ¹⁴⁸ En el document anterior: *Dominus infans misit signatam expediendam. Probata.*

L'infant en Martí.

Bé creem que us recorda con nós estants en les Corts vos diguem que nós havem fetes emparar e pendre a nostre mà les rendes de las Vall d'Uxó e Serra d'Eslida e d'altres lochs que en P(ere) Pasqual e n'Arnau Esquerit, ab diners de lurs creadors, de nós tenien e possehien per tal que d'aquelles fos respost axí com deu als dits creadors. E jassia nós d'açò hajam escrit als consellers de Barcelona e fet dir per nostre prothonotari, al qual sobre los dits afers comenam creença, que elegissen una persona qui les dites rendes reebés e aquelles distribuís entre los dits creadors; emperò ells no han curat fer alguna cosa, per què nós altra vegada a nostra excusació hus en escrivim e per micer Jacme de Vallsecca e per en Barthomeu de Bonany, los quals havem per nostres letres largament informats dels dits afers, lus fem declarar nostra entenció sobre los dits afers. Per què us pregam que a la creença que los dits micer Jacme e Barthomeu o la un d'ells lus explicaran vullats ésser, e dir als dits consellers la entenció que nós havem en los dits afers.

Dada en lo castell de Offegat, a .XI. de juliol del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

*Idem.*¹⁴⁹ *Probata.*

Dirigitur Petro Terreni, legum doctori, Iacobo Fivellerii et Berengario de Sancto Clemente.

81.

1384, juliol 11. Castell d'Ofegat (Tàrrega).

L'infant Martí mana a Bernat Bussot, escrivà de ració del rei, i a Bartomeu de Bonany, el seu oïdor de comptes, que, pels 60.000 sous barcelonesos que li ha entregat el seu conseller Francesc d'Aranda per a subvenir-lo davant dels creditors d'Esquerit i Pasqual, li siguen venuts al dit Aranda, o a qui ell dispose, 5.000 sous censals assignats sobre les aljames de sarraïns d'Uixó i d'Eslida.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2072, f. 187r-v.

L'infant en Martí.

Com l'amat sobreatzembler nostre en Francisco d'Aranda, per nostre gran profit e servey haja a nós prestats comptant .LX^M. sous barcelonesos los quals són estats convertits en pagaments d'algunes persones qui eren creedors d'en P(ere) Pasqual e d'en Arnau Esquerit, cambiadors de Barcelona, de las quals nós havem haüt loch e cessió contra los dits cambiadors. Per ço, a vosaltres dehim e manam expressament e de certa sciència que per vigor dels sindicats per les universitats de las aljames dels moros de Uxó e d'Eslida a vosaltres fet, venats al dit Francisco d'Aranda o a qui ell volrà cinch mília sous annuals censals e perpetuals a rahó de

¶¹⁴⁹ En el document antic: *Dominus infans misit signatam expediendam. Probata.*

.XII^M. sous .M. sous censals, entrevinents emperò carta de gràcia, posats e portats en aquell loch en lo dit Francisco volrà ab totes aquelles clàusules, segurats e renunciacions que en semblants contractes e vendes de censals morts e violaris en Cathalunya són acostumades de posar, e d'aquells encara li fàçats scriptures de terç en aquelles corts que ell demanarà, e noresmenys, del preu d'aquells li fàçats àpocha car nosaltres, mostrants la present, volem, ordonam e manam que·ls dits .LX^M. sous sien preses en nostre compte e sobre aquells algun dupte o qüestió no us sia fet.

Dada en lo castell de Offegat, a .XI. de juliol del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

*Idem.*¹⁵⁰ *Probata.*

Fuit missa Bernardo Buçoti, scriptori porcionis domus domini regis, et Bartholomeo de Bonany.

82.

1384, setembre 12. Terrassa.

*L'infant Martí demana a Bernat d'Alpicat, jurista i vicecanceller seu, que parle amb Berenguer de Relat, mestre racional de la cort, qui ha asseverat a l'infant que per justícia pot exigir a Pere Pasqual que li mostre la distribució que ha fet de les quantitats manlevades per a finançar les galeres que el duren a Sicília, a compte del mogobell i les rendes d'Uixó i Eslida.*¹⁵¹

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2073, f. 26v.

L'infant en Martí.

En Bernat d'Alpicat. Sapiats que de la qüestió que havem ab en P(ere) Pascual sobre·l fet dels comptes, havem fet parlar a·n Berenguer de Reelat e diu que per justícia aconseguirem totstemps que·l dit P(ere) Pascual és tengut de mostrar a nós la distribució dels diners que foren per nós manlevats per expedició de les galeres que anaren en Scicília, e açò que pagat és estat en lo compte del mogobell e de les rendes que ha reebudes de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Eslida, per què serie bé que moguéssets e supplicàssets al senyor rey que·l dit fet fos comenat al dit en Berenguer de Reelat, e podets-li raonar que fet de comptes mils ó pot comenar al mestre racional de la sua cort que a negun altre, e axí ó acustume de fer, e entenem que fer-ó ha, car fort és just e raonable, emperò és mester que negú sinó vós no sàpie ço que·l dit en Berenguer de Reelat ha dit car puys lo senyor rey, si u sabia, no li u comanarie ne confiarie d'ell en lo dit fet. E trametem-vos letres

¶¹⁵⁰ En el document anterior: *Dominus infans misit signatam expediendam. Probata.* ¶¹⁵¹ Hi ha molts document referents als dits canviadors, com és la informació de venda de censals

morts de la Serra d'Eslida en ACA, RC, Registre 2073, ff. 52v-53r, i encara més sobre el pagament del deute amb els creditors, per exemple: f. 60r-v.

qui venen de mossén Bonaffonat ab alcun proceymment que s'és fet là de la dita raó, pregant-vos afectuosament que'n regonegats tot e que'n proveyscats axí com vos parrà. E no us meravellets contant-ho, que és fet com en la cambra nostra és estat trobat e no sabíem que s'ere.

Dada en Terraça, a .XII. de setembre del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

83.

1384, octubre 13. Vilafranca del Penedés.

L'infant Martí ordena al seu dispenser Jordi Joan que retribüisca a Pere Centelles la part que li resta a cobrar dels 2.500 florins que l'infant li lliurà en compensació per la compra que hauria hagut de fer d'Uixó, no per via d'interessos sinó tot el romanent en un únic pagament.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2073, f. 48r.

L'infant en Martí.

En Jordi Johan. Entés avem per lo noble mossén¹⁵² en P(ere) Centelles, d'aquells .II^M.D. florins los quals nós li donam en co<m>posicion (sic) de les mesions que feytes havie per la compra que davie fer de la Vall d'Uxo, li són stats pagats per via de mogubell la major part. Per què, a supplicació e instància sua, volem e us manam que li paguets tot ço e quant a ell resta de pagar per la dita raó.

Dada en Vilaffranca de Penedés, a .XIII. dies de octubre del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

84.

1384, desembre 15. Benaguasil.

L'infant Martí fa lletra de creença al conseller Pere Serra i dirigida a l'almí, vells i aljama dels sarraïns d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2073, f. 67r.

L'infant en Martí.

Sapiats que nós havem informat largament l'amat conseller e oydor de la nostra cort, micer P(ere) Serra, d'alguns affers los quals a vosaltres deu dir de part nostra. Per què volem e us manam que a tot ço que'l dit micer P(ere) vos dirà de

¶ ¹⁵² Repetit: *mossén*.

nostra part sobre los affers dessus dits donets fe e creença plenera, axí com si nós vos ó dehiem de paraula.

Dada en Benegatzir, a .XV. de deembre del any .M.CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Dirigitur alamino, veteribus et aliame sarracenorum Vallis d'Uxo.

Item, fuerunt expedite sex similis sine suprascriptionibus.

*Dominus infans mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.*¹⁵³

85.

1385, gener 26, Benaguasil.

L'infant Martí recorda a Berenguer de Relat, mestre racional de la cort reial, el contingut de dues cartes.

En la primera el rei argüia que havia venut Tàrraga i Vilagrassa a l'infant, per l'obligació que ell mateix i el seu fill Martí tenien pel deute contret amb els canviadors de Barcelona, Pere Pasqual i Arnau Esquerit, tot disposant que l'infant devia descarregar el seu pare del dit deute, pagant als creditors dels canviadors amb la venda de censals morts. En la segona carta, l'infant li demanava que aconsellés el seu oïdor de comptes, Bartomeu de Bonany, la liquidació del deute contret amb els canviadors Pasqual i Esquerit. Exposat el contingut d'ambdues cartes, l'acusa d'haver ignorat aquests manaments reials i li atribueix un tracte de favor als canviadors. Finalment li ordena que, per desobligar ell rei del deute, faça efectiva la seua pretensió que les vendes de Tàrraga i Vilagrassa igualen el deute adquirit per l'infant.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2073, ff. 83v-85v.

Infant en Martí etc., al amat nostre en Berenguer de Relat, conseller del senyor rey e mestre racional de la sua cort, salut e gràcia.¹⁵⁴ No creem que ignorets les condicions posades e scrites en la venda e empenyorament per lo dit senyor a nós fet de las viles de Tàrraga e de Vilagrassa per la rahó en lo contracte d'aquén fet expressades, ans creem¹⁵⁵ e sóm bé certs que vós sots estat de les dites condicions plenerament informat per lo dit senyor rey, lo qual vos en ha donat \special/ càrrech ab letra sua del tenor següent:

Lo rey.

En Berenguer de Relat. Ja sabets com nós havem feta venda de Tàrraga e de Vilagrassa a nostre car fill l'infant en Martí per rahó del deute que devíem a n P(ere) Pasqual e a n Arnau Esquerit, cambiadors de Barcelona, en lo qual se obliga lo dit infant. E en la carta de la dita venda se conté que'l dit infant haje a desobligar-nos del dit deute e pagar los dits cambiadors o lurs creedors ab vendes de censal mort, a rahó de .XX^M. sous de preu de mil·lenar, comptant lo mogubell \tro/ del dia que'l dit infant liurà possessió d'Eslida e d'Uxó als dits cambiadors, e que

¶¹⁵³ Al marge esquerre: *Pro curia.*

¶¹⁵⁴ Al marge esquerre: *Pro curia.*

¶¹⁵⁵ Ratllat: *bé.*

sia tengut de donar e liurar a vós, axí com a racional nostre, les cartes debitòries e tots altres contractes e cauteles necessàries en lo dit fet. Per què volem e us manam que, tota vegada que d'açò siats request per part nostra o del dit infant, entrevingats axí en la avinença o composició dels dits cambiadors o de lurs creadors com en cobrar les dites cartes debitòries e cauteles dessus dites.

Dada en Monçó sots nostre segell secret, a .XX. dies de juny del any mil .CCC.LXXXIII.

Rex Petrus.

Al feel conseller e maestre racional de la nostra cort en Berenguer de Relat.

E après, nós volents que totes les coses en la preinserta letra contingudes en quant toquen nós fossen per vós¹⁵⁶ e vostre ofici exseguides e ab acabament complides, vos scrivim ab altra letra nostra de la tenor següent:

L'infant en Martí.

En Berenguer de Reelat. Bé creu que sabets com lo senyor rey nos ha integrat del deute d'en P(ere) Pasqual e d'en Arnau Esquerit, cambiadors de Barcelona, ab tal condició que nós hajam a descarregar e desobligar lo dit senyor rey del dit deute pagant los creadors dels dits cambiadors per vendes de censal mort, a raho de .XX^m. sous de preu per mil·lenar, comptant lo mogubell tro al dia que la possessió d'Eslida e d'Uxó fon per nós liurada als dits cambiadors. E vol lo dit senyor rey e axí's conté en les cartes que hajam a cobrar, e a vós, axí com a racional, féu liurar les cartes debitòries e tots altres contractes e cauteles e altres coses necessàries en lo dit fet. E com nós façam compte de vós special e hajam gran plaher per profit del dit senyor rey e nostre que vós entervingats e capiats en lo dit fet, per ço us pregam affectuosament que vós deputets .I. bon hom de vostre ofici a reebre les dites cartes, contractes e cauteles dessus dites, e vós noresmenys que donets vostre consell en la avinença e totes altres coses de què us emprarà de part nostra l'amat conseller nostre e oydor dels comptes de la nostra cort en Barthomeu de Bonany, lo qual havem deputat en lo dit fet e lo qual, de part nostra, parlarà ab vos largament, a les paraules del qual vos pregam donets fe e creença sobre açò axí com si nós vos o dehiem e grahir vos-o ém molt.

Dada en Monçó, a .XIX. de juny del any mil .CCC.LXXXIII.

Infans Martinus.

Al amat nostre en Berenguer de Relat, conseller del senyor rey e maestre racional de la sua cort.¹⁵⁷

E jassia que les dites letres a nós sien estades presentades e vós per nós personalment en lo loch de Molí de Reig e per lo dit Barthomeu de Bonany e

¶ ¹⁵⁶ Repetit: *en quant toquen nós.*

¶ ¹⁵⁷ Cfr. ACA, RC, Registre 2071, ff. 164v-165r. 1383, juny, 19. Montsó, doc. núm. 57.

per l'amat nostre en Francisco d'Aranda, lo qual ab diverses letres de creença diverses vegades a vós per la dita rahó havem tramés, siats estat pregat e request de part nostra que totes les coses en les preinsertes letres contengudes exseguíssets e complíssets segons que per lo dit senyor rey vos era estat manat, e vós, per vostre offici, devíets. Vós, emperò, menyspreant lo manament del dit senyor e prechs e requestes nostres, e favorejant notòriament los dits cambiadors, les damunt dites coses ne alguna de aquelles no havets volgudes ne volets fer en gran dampnatge e perjudici del dit senyor rey e nostre. Car si vós haguéssets volgut entendre en los dits affers, nos haguérem desobligat lo dit senyor rey del dit deute e los dits cambiadors de lur creadors e cobrat ço del nostre, e es romàs e roman vuy per colpa vostra, de què som marvellats e agreujats no sens rahó, car nós havem fetes totes coses que fer poguéssim e deguéssim perquè los dits senyor rey e cambiadors fossen descarregats del dit deute, ço és, que havem fetes fer sindicats bastants a fer vendes de censals morts als creadors dels dits cambiadors, los quals ha tenguts passat ha un any e té vuy n'Anthoni Çaplana, notari de Barcelona. E enquera havem diverses vegades requestes ab carta pública los dits cambiadors que's agolassen de compte ab nós, vós present, per tal que nós certificats per vós sabessen quinyes quantitats resten a pagar del dit deute als dits cambiadors ne a quals de lurs creadors ne entró a quina quantitat faeren fer vendes de censals morts en paga de lur deute. E ells no'n han volgut ne volen res fer, dients que nos agolarien de compte del dit deute ab nós qui'ns som obligats a descarregar-los, segons forma contenguda en lo dit contracte, sinó ab tresorer del senyor rey, afermants que axí és estat fet convengut ab lo qual aytan poch se son agolats se compte, posat que haja .i. any e mig que'n són estats requestes. Axí que los dits affers, per culpa vostra e del dit tresorer qui en açò s'és haüd maliciosament e ab maneres no bones, havets donada e donats als dits cambiadors tota favor que podets, han mal endreç e certificam-vos que vós e ell en son cas e loch serets afrontats d'aquests affers e portarà lo càrrech qui portar-lo deja, car bé conexets vós e lo dit tresorer que no està en rahó que los dits cambiadors ab diners de creadors tenguen per lo dit deute penyores nostres d'or e d'argent, de perles e de pedres precioses, e les Serra d'Ezilda e Vall d'Uxó e d'altres lochs en regne de València qui valen cascun any més de .LX^M. sous de renda, e aquells cullen e convertexen en tolre als dits creadors los diners que tenen lurs e a nós les dites penyores, vall e serra e altres lochs, car ells no han convertides ne distribuïdes les dites rendes a sou e a liura entre aquells creadors que's pertany, n'és són agolats ab nós ne ab¹⁵⁸ lo dit tresorer de compte. E tot açò s'és fet e's fa per gran e desordenada favor que vós e lo dit tresorer los havets dada e dats contra Déu e justícia, e vageus lo cor que nós no som de fust que d'açò e d'als no hajem sentiment e que

¶¹⁵⁸ Ratllat: vos.

per colpa vostra e del dit tresorer romanim desheretats de les millors rendes que havem, e injuriats e agreujats, e no sens causa, car no ha juheu en la senyoria del senyor rey qui u hagués sofert. E siats certs, vós e lo dit tresorer, que nós vos ne afrontarem davant lo senyor rey e llà on dejam e en la forma que deurem e's pertanyerà, car sapiats que ara lo procurador dels creadors dels dits cambiadors nos ha requests ab carta pública dient que com nós, segons lo dit contracte de Tàrrrega, siam tenguts e obligats als creadors dels dits cambiadors pagar .LX^M. florins, que·ls l'us paguen. E altra manera ha protestat contra nós e nostres béns de mogubells deguts, axí de temps passat com esdevenidor, e de tots dampnatges e messions fets e sostenguts per la dita rahó. E vós sabets bé que aquesta satisfacció ne pagament no ha estat ne està per nós, ans ha estat e està per vós e per lo dit tresorer e cambiadors, qui no havets volgut ne volets entendre en los dits comptes, car bé sabets vós e los dit tresorer que aquest pagament e satisfacció no's pot fer tro que·ls dits cambiadors se sien agolats ab vós de compte e nós siam certificats per vós que havets cobrats los encartaments e obligacions dels dits cambiadors e cauteles d'ells o de lurs creadors, segons que en lo dit contracte és estat convengut entre'l dit senyor rey, de una part, e nós d'altra, del qual, per tal que no puxats en esdevenidor al·legar ignorància vos trametem translat ab altra letra nostra dins la qual és entreclús. Perquè nós, per descàrrech nostre e per tal que en esdevenidor puxa appàrer clarament de les damunt dites coses, per tenor de la present, a cautela, altra vegada de part del senyor rey vos manam e us requerim expressament e de la nostra vos pregam instantment que vós, axí en virtut de vostre ofici al qual les damunt dites coses se esguarden e pertanyen, com en virtut del poder per lo senyor rey ab la preinserta letra a vós donat, entenats contínuament en los dits comptes e aquells, apel·lats los de qui's pertany, determenets e difiniats segons pertany al dit vostre ofici e per lo dit senyor a vos és estat manat ne en semblants fets és acostumat, car nós ab la present nos offerim aparel·lats de pagar segons la forma del dit contracte a aquells creadors dels dits cambiadors aquelles quantitats de les quals per vostra certificació serem certificats. En altra manera, protestam que no ha estat ne estarà per nós, ans ha estat, està e estarà per vós, qui no havets volgut ne volets entendre en los dits affers e que tots mogubells qui's hajen a pagar, axí de temps passat com d'esdevenidor, e tots dampnatges, messions e interesses fetes e sostengudes, fahedores e sostenidores per la dita rahó, sian imputats a vós e a vostres béns, e de vós e de vostres béns se puxa demanar e haver en son cas e loch covinents, e de la presentació de la present letra manam e requerim ésser feta carta pública per haver memòria en esdevenidor.

Dada a Benaguazir, a .XXVI. dies de janer del any \de la Nativitat de Nostre Senyor/ mil .CCC.LXXXV.

Infans Martinus.

Dominus infans qui eam signatam misit expediendam. Probata.

86.

1385, març 12. Benaguasil.

L'infant Martí comunica al seu tresorer, Jordi Joan, la comissió que ha de tramitar al governador sobre l'acord amb els sarraïns d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2073, f. 110v.

L'infant en Martí.

En Jordi. Tramentem-vos la comissió del governador, e axí dats-lo-li quant és del fet de la Vall d'Uxó, nós hi proveyrem assí, e axí trametets-nos los capítols que té Gil, que li portà l'alamí, pregant-vos nos certifiquets de quants ardots porets saber del senyor rey ne d'altre part.

Dada en lo de Benagutzir, a .XII. de març del any .M.CCC.LXXXV.

Infans Martinus.

Dirigitur Georgio Iohannis.

*Idem.*¹⁵⁹ *Probata.*

87.

1385, maig 8. Llúria.

*L'infant Martí reitera a Bernat Bussot, escrivà de ració del rei, que ferme, com ja ho ha fet Bartomeu de Bonany, oïdor dels comptes de l'infant, el sindicat de venda d'Uixó i Eslida de 2.000 sous barcelonesos censals per un preu de 24.000 sous a favor de Bonanat Català, mercader de Barcelona.*¹⁶⁰ *Retraient-li que no ho volgués fer en primera instància i recordant-li el servei que farà amb la seua diligència al rei i a ell mateix, ja que la venda de censals rebuts es converteixen en pagaments tramesos als creditors dels 34.500 florins deguts pels canviadors Pasqual i Esquerit.*

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2073, f. 151r-v.

L'infant en Martí.

En Bernat Buçot. Nós, estant a Molín de Reig, vos screvim pregans-vos que fermacets axí com a síndich e procurador constituït ensemps ab en Barthomeu

¶¹⁵⁹ En el document anterior es llig: *Dominus infans mandavit Berengario Sarta.* ¶¹⁶⁰ Igualment, en la ciutat de Llúria el 3 de juny de 1385, l'infant fa referència als sarraïns d'Uixó en un document on es detallen els capítols signats amb la universitat de Paterna: «Ítem, senyor, en cars que la vostra senyoria \no/ acorde de assentar la dita orta, que almenys sia vostra mercé que ls dits vostres vassalls donant-vos certa pecúnia a estall segons la Serra d'Eslida e Uxó los volguéssets fer gran dels blats e drets de la dita orta del balt de Seta, de Paterna e guardant,

senyor dit és los grans càrrehcs del dit loch e los grans deutes que devem en la juheria de la ciutat de València, axí generalment com singular com hi deien senyor de .XXXV^m. sous amunt *idem ut ad proximam*», cfr. ACA, RC, Registre 2087, ff. 86r-89r, la cita és al f. 87v. En altres documents es cita Uixó, així per a la venda de censals per part del lloc de Benaguasil, l'infant comenta «sapiats que havem feta als moros de Benagatzir semblant concessió que han los moros de la vall d'Uxó», cfr. ACA, RC, Registre 2079, f. 27r-v (1391, maig, 6. Barcelona).

de Bonany, oydor dels comptes de nostra cort, de les aljamas dels moros de la Serra d'Eslida e de la Vall de Uxó, una venda de .II^M. sous barcelonesos sensals annuals per preu de .XII^M. sous lo mil·lenar a'n Bonanat Català, mercader de Barcelona, segons per la letra nostra desús dita pus larch ó havets pogut veure. E après, sabent que lo dit en Barthomeu de Bonany, tant com en ell ere, havia fermade la dita venda, e vós no la havíets fermade per en Francisco de Aranda, vos trametem pregar altre vegada que la fermàcets, e respengués que per la ocupació dels afers en què erets esta[...]t ab lo senyor rey a Perallada no podiets entendre en lo fet de la dita ferma, de què fom meravellats quant ó sabem car bé·ns recorda que totstemps en aquest fet havets haüda bona afecció¹⁶¹ devés nostre servey e no sabem que us hajam donada rahó perquè en aquest cas dejats cessar e treballar-hi. Perquè volem e us pregam altra vegada, sens que no·n entenem més scriure d'aquesta rahó, que per servey nostre vullats fermar la dita venda en totes altres de què siats certificat d'ací avant per letra nostra, car nós vos guardarem de dan e ab la present vos relevam tot càrrech que per rahó de la àpocha que farets dels .XXIII^M. sous barcelonesos, que és lo preu dels dits .II^M. sous annuals, vos puxa venir, com estiga en veritat que, no contrastant que vós e lo dit en Barthomeu de Bonany façats àpocha de reebuda del dit preu, és cert que no·l havets reebut, ans lo havem nós rebut e convertit en paga de altres creador<s> qui són scrits en lo deute dels .XXXIII^M.D. florins de la obligació feta per lo senyor rey e per nós a'n Pere Pasqual e en Arnau Squerit, cambiadors de Barcelona. E de açò·ns farets assenyalat servey, lo qual¹⁶² vos grehirem molt e del contrari nós deserviríets e se'n seguiria a nós gran dapnatge. Per ço, com per aquesta rahó se destorberia lo contracte profitós que al dit seny<or> rey e a nós se'n segueix e seria gran colpa vostra, e nós, per descàrrech nostre, hauríem-ho a intimar al dit senyor, protestants ab la present contra vós e vostres béns de tots dans e messions que per aquesta rahó se'n seguiran.

Dada en la vila de Llíria, a .VIII. de maig del any .M.CCC.LXXXV.

*Infans Martinus.*¹⁶³

88.

1385, maig 13. Llíria.

L'infant Martí es dirigeix als vells i l'aljama de sarràins d'Uixó, exigint-los que compareguen en un termini de 15 dies davant d'ell i presentar les seues queixes contra Pere Arnau d'Esparça, alcaid del castell d'Uixó. Del contrari l'infant resoldrà el conflicte segons furs i justícia.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2073, f. 158r-v.

¶ ¹⁶¹ Ratllat: *fama*.

¶ ¹⁶² Ratllat: *molt*.

¶ ¹⁶³ Al marge esquerre: *Pro curia*.

L'infant en Martí.

Com nós vullam proceyr per justícia e donar fi en los capítols posats contra en Pere Arnau d'Esparça, alcayt del castell d'Uxó, per ço us manam que, dins .XV. dies comptadós aprés que la present letra vos serà presentada, hajats posat denant nós to<t> ço e quant vullats ne entenats posar ne dir en los dits capítols o contra lo dit P(ere) Arnau. En altra manera, passat lo dit terme, nós proceyríem en lo dit fet, segons que per fur e justícia e rahó serà faedor e en semblants fets és acostumat de fer.

Dada en Llíria, a .XIII. de maig del any .M.CCC.LXXXV.

Infans Martinus.

Dirigitur veteribus et aliame sarracenorum Vallis d'Uxone.

*Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.*¹⁶⁴

89.

1385, juliol 11. Llíria.

L'infant Martí respon a Berenguer de Relat, mestre racional de la Cort, qui li ha informat que Miquel de Roure gestiona els comptes de Pere Pasqual, on són compreses les possessions d'Eslda i d'Uixó, i disposa que quan aquells comptes estiguen en poder del dit mestre racional enviarà als seus consellers en Francesc d'Aranda i Bartomeu Bonany, i n'informarà Jaume de Vallseca, jurista, i Bernat Miquel, secretari del rei, per recolzar l'auditoria dels comptes d'aquell canvista. Igualment, li transmet uns dubtes relatius a unes partides destinades a l'expedició de Sicília i a altres qüestions sobre l'empenyora-ment d'aquelles senyories.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2073, f. 188r-v.

L'infant en Martí.¹⁶⁵

En Berenguer [de] Relat. Vostra letra havem reebuda per la qual havem entés que en Miquel Roure reeb los comptes d'en P(ere) Pascual, a la qual vos [res]ponem que, encontinent que·ls dits comptes sien en vostro poder e vós nos o façats saber, vos trametrem en Francisco d'Aranda o en Barthomeu de Bonany o altra persona informada del fet, qui per nós entrevendrà en los dits comptes. E de present nós scrivim a micer Jacme de Vallsecca e a micer Bernat Miquel que, tota vegada que vós los-o digats, sien en lo dit fet e de part nostra hi posen aquelles raons bones que poran, e trametrem-vos dins la present los dubtes qui a p[re]sent nos ocorren, los quals deuran ésser [fe]ts en los dits comptes. Pregant-v[os] molt afectuosament que entretant e com los comptes s[era]n en vostro poder, hi guardets nostro dret e·n façats aquella bona obra [que] porets, e grayr-vos-o é molt.

¶¹⁶⁴ Al marge esquerre: *Pro curia.*

¶¹⁶⁵ Al marge esquerre: *Pro curia.*

Dada en Llíria, a .XI. de juliol del [an]y .M.CCC.LXXXV.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit [Berengario] Sarta. Probata.

Tenor [autem?] dubiorum de quibus fit mencio in littera supradicta sequitur in hunc modum:

Primo, que de les manleutes que per lo fet de Sicília se [fe]ren e·n què lo dit senyor se obligà, foren distribuïdes diverses quantitats per lo dit tresorer en altres fets del senyor rey, los quals no entén lo dit senyor dehie [e]ll pagar.

Ítem, que per lo senyor rey són estats pagats diverses creedós los quals eren scrits en les dites en què ere obligat lo dit senyor infant, e que aquestes quantitats se deuen abatre del deute pus lo senyor rey, qui és principal, ho ha pagat.

[Ítem], que·l mogubell no deu ésser comptat sinó tro al jorn que als cambiados f[o]ren liurades les possessions de les Serra d'Ezlida e Vall d'Uxó e altres lochs del [seny]or infant, e que axí és stat declarat per lo senyor rey segon[s] apar per lo contracte de la venda de Tàrraga.

Ítem, que de la quantitat de la obligació fan abatre diverses quantitats que per lo senyor infant són estades pagades a alguns creadors.

Ítem, axí mateix fa abatre tot ço que·n P(ere) Pascual [ha] rebut de les dits Serra e Vall e altres lochs, axí de rendes com de sdeveniments.

Ítem, fan abatre certes quantitats per dans que són estats [abusats] en alguns térmens dels dits lochs, a colpa del dit en P(ere) Pascual, segons que·s mostrarà clarament.

90.

1385, juliol 30. Llíria.

Relació dels acords i condicions relatives a liquidació del deute entre l'infant Martí i Pere Pasqual. Només es transcriuen els fragments que fan referència a la Vall Uixó i la Serra d'Eslda en la part final del document.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 2v.¹⁶⁶

[...]

Ítem, suplich al dit senyor rey que com per lo senyor inffant no haje stat ni stie de pagar los creadors d'en P(ere) Pasqual, ans haja stat e stigue per lo dit P(e-re) Pasqual, qui ha dilatats los comtes amb los quals lo dit senyor infant se havie a regir a pagar los dits creadors, que li plàcia que man restituhir al dit senyor infant

¶¹⁶⁶ Vegeu altres documents que hi ha dels creadors de Pasqual i Esquerit, que inclouen algunes referències al sindicat signat amb la Serra

d'Eslda, en ACA, RC, Registre 2074, ff. 13r-v, 14r-v, 16r-v, 17r-v, 21v-22r, 48r-49r, 90r-v, 93v, 126r, 126v-127r, 127r i 138v-139r.

la Serra d'Eslida e la Vall d'Uxó e los altres lochs que té en penyora lo dit P(ere) Pasqual, ab aytal condició, que·l dit senyor rey meta aquell cullidor que li plaurà a collir totes les rendes dels dits lochs, dels quals sia feta paga als dits creadors de ço que plàcia al dit senyor rey. E que la jurisdicció romanga al dit senyor infant.

Ítem, com \en/ la carta debitòria d'en Pere Pasqual no sie feta menció dels lochs de Famazara, Zuera e Vall de Veho e Vall d'Azín, e del loch de Alfadiguilla en la Vall d'Uxó situat, sinó de la Serra d'Ezlida e de la Vall d'Uxó, e los dits lochs sien separats de la dita Serra e Vall e hagen jurisdicció per si matexs, que plàcia al senyor rey de fer-los restituhir al dit senyor infant pus que no són compreses en lo dit contracte.

91.

1385, agost 11. Lliria.

L'infant Martí encomana a Ramon Peirats, de la ciutat de Sogorb, que li confirme els beneficis obtinguts per Pere Pasqual des que té la possessió de la Serra d'Eslida, la Vall d'Uixó i la tinença de Xèrica, igualment li ordena esbrinar els perjudicis causats per la tala d'arbres i d'altres.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 9r.

L'infant en Martí.

En Ramon Peyrats. Com nós vullam saber e haver vertadera informació d'açò que·n P(ere) Pasqual, del dia de la possessió ançà, ha reebut de la Serra d'Ezlida e de la Vall d'Uxó e dels lochs de la tinença de Xèrica, que té de nós en penyora, és saber, axí de rendes com de esdeveniments o per altres qualsevol rahons, e noresmenys dels dans aquí donats, axí en tallar fusta e arbres com per altres rahons. Per ço, us manam expressament que del dit¹⁶⁷ fet nos informets clarament e vertadera, e si per ventura vós a present no·n sots ben cert, treballats-hi en saber-ho e après certificats-nos-en encontinent segons dit és. E açò no haje falla per res.

Dada en la vila de Liria, a .XI. dies de agost del any .M.CCC.LXX. e cinch.

Infans Martinus.

Dirigitur Raimundo Peyrats, cive Sugurbii.

*Dominus infans, presente Petro Serra, promotore, et Francisco d'Aranda, mandavit Berengario Sarta. Probata.*¹⁶⁸

¶¹⁶⁷ Ratllat: *que· del.*

¶¹⁶⁸ Al marge esquerre: *Pro curia.*

92.

1385, agost 23. Llíria.

L'infant Martí mana al seu conseller Francesc d'Aranda, sotsatzembler, que entre d'altres assumptes, esbrine quin dret li pertoca del tresor de monedes que fou trobat en la Vall d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 17r.

L'infant en Martí.

En Francisco. Nós scrivim a'n Berenguer de Relat que'ns don les cartes que té del finament dels comptes de Miquel Sànxeç d'Ahüero e de Miquel Roiç d'Isuerre, la una de .II^M.CCC.LVI. sous, .VII. diners de jaquesos; l'altra de .XVI^M.D.LIII. sous, .II. diners barcelonesos, e de .D. sous jaquesos. Per què volem e us manam que tingats aprop lo dit fet, en manera que hajats les dites cartes en vostro poder.

Dada en Liria, a .XXIII. de agost del any mil .CCC.LXXV.

Infans Martinus.

Certificats-nos on és la concessió que'l senyor rey nos féu a Tortosa de tot dret que li pertangués en la moneda o tresor que fo trobat en la Vall d'Uxó, e si lavós no fon feta, hajats-le ara del senyor rey al qual ne scrivim ab letra nostra que us darà en Berenguer Carreres. E sapiats ab lo dit en Berenguer de Relat si's pertany a nós lo morabatí del loch de Benizanó.

Data ut supra.

Dirigitur Francisco de Aranda.

*Idem.*¹⁶⁹ *Probata.*¹⁷⁰

93.

1385, setembre 1. Llíria.

L'infant Martí exposa al seu conseller Francesc d'Aranda que, atesa l'avinença entre ell i Berenguer Carrera, escrivà del rei, qui diligencià el contracte amb els canviadors Pere Pasqual i Arnau Esquerit, on se'ls empenyorava Uixó i Eslida, va a satisfer el seu deute amb el dit escrivà reial amb el rèdit de la venda dels 2.000 sous censals i perpetuats feta a Bonanat Català, mercader de Barcelona, pel preu de 24.000 sous; la resta se li retribuïran al dit Carrera amb una altra venda de censals. Ordena a Bernat Bussot, escrivà de ració del rei, i a Bartomeu de Bonany, el seu oïdor de comptes, que fermen la dita venda.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 23r-v.

¶¹⁶⁹ Per un document anterior: *Dominus infans mandavit Berengario Sarta.*

¶¹⁷⁰ Al marge esquerre: *Pro curia.*

L'infant en Martí.¹⁷¹

Francisco. Sapiats que constituït denant nós l'amat nostre en Berenguer Carrera, escrivà del senyor rey, humilment nos ha supplicat que com ell hagués complida l'avinença, la qual sabets que és estada feta entre nós, d'una part, e ell del altre per rahó del contracte que'l senyor rey e nós faem ab en P(ere) Pasqual e Arnau Esquerit, cambiadors de Barcelona, los quals vuy per rahó del dit contracte tenen e posseexen les Valls d'Uxó e Serra d'Eslida e altres lochs nostres en regne de València, deguéssim a ell fer, tenir e complir la dita avinença segons continència e tenor d'aquella. On nós, reebuda benignament la dita supplicació e tinents-nos per contents e per satisfets de la bona e fructuosa obra que'l dit Berenguer nos ha feta en lo dit contracte tro al dia present e esperam que farà d'ací avant, axí con d'él comfiam ens ha promés, haüt plener acord e consell havem deliberat, volem e manam que sia feta venda de .II^M. sous censals e perpetuals a'n Bonanat Cathalà, mercader de Barcelona, per preu de .XXIII^M. sous, dels quals sia respost e satisfet al dit Berenguer Carrera en paga de son deute. La qual venda ja per altres letres nostres havem manada ésser feta e fermada per en Bernat Buçot, e la qual l'amat conseller nostre e oydor de comptes de la nostra cort en Barthomeu de Bonany havia fermada. E noresmenys, ara de nou, ací en Líria, altra vegada la ha fermada e nós, ab altres letres nostres, manam al dit Bernat Buçot que ferm la dita venda, e a vós manam que¹⁷² c<o>m lo dit Bernat no u vulla fer e hi met algun dupte o <l>lagui, que en nom e per part nostra li'n protestets. Més avant havem deliberat e ordonat que de la romanent quantitat vós e lo dit Berenguer ensemps pratuets e us en concordets ab ell, car tot ço que vós e ell ne concordarets nós ho farem complir per obra, majorment que'l dit Berenguer s'és ofert a nós e de fet ha promés que per rahó de la dita restant quantitat pendrà censal a rahó de \vint/ mília sous, .M. sous censals. Perquè volem e us manam que de la dita restant quantitat concordets ab ell per manera que nós, segons la dita avinença, pugam liberalment axí con som tenguts pagar e satisfet al dit Berenguer Carrera.

Dada a Líria, primer dia de setembre del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC. LXXXV.

Infans Martinus.

*Idem.*¹⁷³ *Probata.*

¶¹⁷¹ Al marge esquerre: *Pro curia.*

¶¹⁷² Ratllat: *lo.*

¶¹⁷³ En el document anterior consta:

Dominus infans mandavit Berengario Sarta, presente vicecancellario.

1385, octubre 13. Sogorb.

L'infant Martí respon a Aznar Pardo de la Casta, portantveus de governador de l'infant en el Regne de València, sobre la informació que aquell li remet relativa a les disposicions reials que li atorgarien en franc alou el marquesat a Catalunya i li retornen tots els llocs que estan empenyorats a València, especialment la Serra d'Esllida i la Vall d'Uixó; atorgant-li la reina, encara, la baronia de Pertusa i Berbegal. Amb l'objectiu d'aconseguir assegurar totes aquests lliuraments, encomana al dit Pardo de la Casta esbrine cautelosament si s'ha de reunir amb el rei, que està convallescent, o amb el deu germà el duc, en primer lloc.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 37v.

L'infant en Martí.¹⁷⁴

Mossén n'Aznar Pardo. Entesa vostra letra que'ns havets tramesa vos responem primerament en ço que'ns fets saber, que'l senyor rey nos darà lo marquesat, e ço que havem en regne de València penyora en fiu franch alou a totes pasades, e que cobrem la Serra d'Esllida e la Vall d'Uxó per la manera en la dita vostra letra contenguda, nós donant a la senyora rehina la baronia de Pertusa e de Berbegal. Sapiats que ja stant a Monssó nos fo mogut tracte del dit marquesat, nós lexant la dita baronia, e no se'n finà res car greu nos ere e'ns és que per res que'l senyor rey nos don, nos hajam a dexesir d'açò que possehim. Emperó, pus que axí ó vol, si'ns dóna lo dit marquesat ab ço que n'avem en regne de València e en Catalunya en fiu franch alou, a totes pasades fer-o hem. E és-nos fort necessari que hajam a totes pasades ço que havem en Catalunya per rahon de Tàrrega, qui és prop del dit marquesat. Al altre cap, de les seguretats que dehits que us demanen sobre lo liurament del dit maquesat e baronia, no'ns havets fet saber quinyes són, e axí no us hi podem respondre. E sapiats que si's vol per fer reverència al senyor rey, lo qual no poguem visitar en la sua malaltia, si's vol per lo present contracte e per lo stament en qui és, segons nos havets fet \saber/, e que puxe haver millor fi, havem acordat de anar al senyor rey. E plauríens haguésets sentiment del dit senyor si pendrie greuje o no, qui nós passasem per lo senyor duch tinent nostre camí e partint del dit senyor duch, que'ns en anasen al dit senyor rey per ço que satisfésem a la raxa que sabets que ha lo dit senyor duch que nós anem a ell, e certifiquats-nos-en encontinent com si greu ere al dit senyor rey, no passaríem per lo dit senyor duch. E en açò siats curós e diligent segons bé havets acostumat com asenyalat servi nos en farets, lo quel molt vos grahirem.

Data en la ciutat de Sogorb, a .XX. dies de octubre del any .M.CCC.LXXXV.

Infans Martinus.

Dirigitur (en blanc).

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

¶¹⁷⁴ Al marge esquerre: *Pro curia.*

1385, octubre 13. Sogorb.

L'infant Martí ordena als seus procuradors i oficials i, també, a l'alamí d'Uixó i de l'alqueria d'Alfondeguilla que restituïsquen els drets i rèdits deguts per l'alamí de dita alqueria a Jucef Alorqui, jueu de Sogorb, col·lector de les rendes pertanyents a la dita alqueria d'Alfondeguilla, que s'havia negat pagar per considerar que n'estava exempt. L'infant els recorda que ja hi havia informació del batlle i alcaid d'Uixó, aleshores Pere Arnau d'Esparça, que l'alamí d'Alfondeguilla pagava peites i altres drets sobre les seues terres i possessions, però en ser Esparça destituït del càrrec per Pere Pasqual, el nou procurador Pere Mamuy, no resolgué l'afer, raó per la qual intervé l'infant a súplica del dit jueu de Sogorb i resol al seu favor.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 42r-v.

Infant en Martí etc., als amats nostres procurador e altres oficials de la Vall d'Uxó e de la alcaria d'Alfandiguiella, salut e dilecció, e al alamí de la dita Vall d'Uxó, la sua gràcia. En una supplicació a nós donada per Juceff Alorquí, juheu de la ciutat de Sogorb, havem entés que com ell hagués comprades les rendes e drets pertanyents a senyor en la dita alcaria per cert preu, e a cert temps l'alamí de la dita alcaria d'Alfandiguiella no volgués pagar al dit juheu los drets a ell pertanyents pagar de les sues terres e possessions, affermant que ere franch, quiti e exempt de tots los dits drets per rahon del dit seu ofici de alaminat. E per la dita rahó lo dit juheu se clamàs a'n Pere Arnau d'Esparça, lavors batle e alcayt de la dita vall, lo qual, de volentat de les parts, de consell de micer Sanç de Sarrió reebé summària informació ab testimonis si lo dit alamí en temps passat pagava e havie acostumat de pagar per les dites sues terres e possessions, per la qual informació fon atrobat que lo dit alamí pagava e havie acostumat de pagar en peytes e altres drets dessús dits axí com los altres moros de la dita alcaria, segons que per la dita informació, de la qual a nos és estada feta fe, és cert. La qual informació reebuda, lo dit Arnau d'Esparça, de consell del dit micer Sanç, axí com volia fer pagar \per/ lo dit alamí los dits drets al dit juheu deguts,¹⁷⁵ fon privat e sospés de son offici per en Pere Pasqual, possehidor de present de la dita vall e alqueria. Ond com lo dit juheu jassia despuys haja resquest¹⁷⁶ ab scriptura pública en P(ere) Marnuy, procurador del dit Pere Pasqual, que li fahés pagar los drets dessús dits, e lo dit P(ere) Marnuy, no fahent resposta a la dita scriptura, si se'n sia anat e's sia absentat del regne de València. E ço que pijor és, lo dit en P(ere) Marnuy en lo camí haja fet pendre lo dit juh[eu] sens tota justa rahó, no fahent a aquell justícia del dit fet ne resposta alguna, segons dit és a la requesta dessús dita, e per consegüent, segons fur e bona rahó, sia manifestament atrobat en fadiga de dret e de justícia. Per ço, suplicat a nós sobre açò ésser provehit de remey e de justícia a vosaltres e a cascun

¶ ¹⁷⁵ Ratllat: *per ell*.

¶ ¹⁷⁶ Ratllat: *lo dit juheu*.

de vós que açò's pertanga en subsidi de justícia, requerim e amonestam que encontinent forcets e destrengats lo dit alamí d'Alfandiguiella a pagar e donar al dit suplicant los drets dessús dits e ço que li deu per aquells, ensemps ab les messions fetes e fahedores, o se avinga ab ell amigablement. En altra manera, com no puxam deffallir de justícia a nostres vassalls, cerificam-vos que nós reintegrarem lo dit suplicant per via de marcha o en altra manera dels béns dels sotsmeses a vostra jurisdicció, axí com per fur e rahó atrobarem ésser fahedor, e darem fe al portador de la present letra a la relació que'ns farà de la presentació de aquella com haja jurat en nostra cancellaria que la dita relació farà vertadera.

Dada en Segorb, a .XXVII. dies de octubre del any .M.CCC.LXXXV.

Vidit Petrus, protonotarius.

Berengarius Sarta \ex provisione facta/ per Petrum Serra, promotorem. Probata.

96.

1385, novembre 13. Sogorb.

Maria, esposa de l'infant Martí, comtessa de Xèrica i de Luna i senyora de Sogorb, atès que l'any 1372 els reis de la Corona d'Aragó Pere el Cerimoniós i Elionor la dotaren atorgant-li en el Regne de València Castro i la Vall d'Uixó, amb tinença d'ús i costum d'Aragó, i com l'infant sense el seu consentiment i acord ha empenyorat dits llocs a Pere Pasqual i Arnau Esquerit, amb gran dany e perjudici del seu patrimoni, nomena procurador Martí Boil, notari de València, per a comparèixer en nom seu davant la cort del governador del Regne de València i defensar que la Vall d'Uixó i l'alqueria d'Alfondeguilla formaven part del seu dot, tot requerint que seria a ella com a senyora dels llocs esmentats a qui se li deuria retre homenatge i jurament de fidelitat per part dels habitants dels dits lloc, tal i com està establert i contingut en els documents dotals.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2107, ff. 20r-21r.¹⁷⁷

Noverint universi quod nos Maria, coniux incliti domini infantis Martini et Dei gracia comitisa de Exerica e<t> de Luna ac domina civitatis Sugurbii,¹⁷⁸ attendentes dictum dominum infantem cum eius carta pergamenea eius sigillo pendentem munita, data Barchinone sex die iulii anno a Nativitate Domini millesimo .CCC°.LXX°. secundo,¹⁷⁹ de assensu, consilio et auctoritate illustrissimi domini regis, patris, et illustrissime domine regine memorie recolende, matris dicti domini infantis, dotase nos de castro ac Valle de Uxone, in regno Valencie situatis, et de quibusdam aliis locis suis iuxta¹⁸⁰ forum, usum et consuetudinem

¶¹⁷⁷ Vegeu el document sobre les rendes exactes a cobrar pels llocs reials de València, als ff. 63v-64v. ¶¹⁷⁸ Al marge esquerre: *Pro curia.*

¶¹⁷⁹ En Barcelona el 6 de juliol de 1372, la Cancelleria del rei Pere el Cerimoniós registrà el dot de la que seria l'esposa de l'infant Martí, la comtessa Maria de Luna: *Concessio dotuium per dominum infantem Martinum domine Marie, comitisse de*

Luna, uxori sue facta, cfr. ACA, RC, Registre 1554, ff. 36v-38r (editat i transcrit per Àurea L. JAVIERRE, *Maria de Luna: Reina de Aragón*, Saragossa, Instituto Jerónimo Zurita, 1942, pp. 182-186) i després al mateix registre hi consta l'*Assignatio camere per dominum infantem Martinum domine Marie, comitisse de Luna, uxori sue facta*, cfr. *ibidem*, ff. 38v-41r. ¶¹⁸⁰ Repetit i ratllat: *iuxta*.

regni Aragonum, attendentes etiam predictum dominum infantem inpignorase seu vendidise absque consensu et voluntate nostris (sic) dictum castrum et Vallem de Uxone Petro Pascasii et Arnaldo Esquarit, campsoribus Barchinone, in da<m>pnum nostri et preiudicium manifestum. Idcirco, confidentes de fide, industria et legalitate vestri Martini Boyl, notarii vicini Valencie, tenore presentis constituimus et ordinamus vos procuratorem nostrum certum et specialem ad comparendum pro nobis et nomine nostro coram gubernatore regni Valencie vel eius vicesgerenti seu alio quocumque iudice ad quem predicta pertinere dinoscantur, necnon ad ponendum dictum castrum et Vallem de Uxone, tanquam bona dotalia nostra, in mala voce coram gerentevices gubernatori in regno Valencie seu aliis predictis, dantes et concedentes vobis dicto procuratori nostro plenum pose et liberam potestatem quod pro predictis omnibus et singulis positis coram quibuscumque curiis, iudicibus et personis tam ecclesiasticis quam secularibus comparere et require<re> quod abitatores in dicta Valle de Uxone et in loco seu alqueria de Alfandeguella, que omnia nobis pro iure dotium nostrarum et donacionibus propter nuptias, sponsalicias sive aumento, nobis obligata obxistunt ad forum Aragonum et alias, compellantur per predictum gerentisvicem gubernatoris, nobis seu procuratoribus nostris iuramentum et homagium prout patronatum et comprehensum extitit in instrumentis nuptialibus sive dotalicis et aliis inter dictum dominum infantem et nos et in posse ipsorum et cuiuslibet eorum si opus fuerit, ius firmare et pro ipsa firma seu firmis iuris bona nostra omnia et singula obligare, libellum et libellos offerre et dare, litem et lites contestari necnon agere, respondere, defendere, accipere, proponere, replicare, protestari, requirere et monere in scriptis et sine et protestatis, requisitis et monitis, et deinde fieri facere et recipere publicum et publica instrumenta, testes, instrumenta et alia probatorum genera producere, opponere, publicare, disputare, allegare, renunciare et concludere in causa, sententiam et sentencias tam interlocutorias quam difinitivas audire, et ab ea vel eis si vobis videbitur appellare, apostolos petere, recipere, obtinere ac etiam presentare, appellacionem et apellaciones proseguiri et finire, et omnia et alia facere et libere exercere in predictis et circa ea que nos posemus si personaliter adessemus, etiam si sint talia que de iure vel de facto aut alias mandatum exigent speciale. Quare nos vobis super predictis et dependentibus, emergentibus, connexis vices nostras committimus plenarie cum presenti. Promittentes vobis et notario infrascripto tamquam publice persone hec a nobis pro vobis et aliis personis quarum interest vel poterit interesse legitime stipulanti et recipienti nos habere perpetuo ratum, gratum et firmum quidquid per vos dictum procuratorem nostrum in predictis et circa ea actum fuerit sive gestum et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum ipotheca.

Quod est actum Sugurbii, .XIII. die novembris anno a Nativitate Domini millesimo .CCC°.LXXX°. quinto.

Signum (en blanc) Marie, Dei gracia comitise de Exerica et de Luna ac domine civitatis Sugurbii, que hec laudamus et firmamus.

Maria etc.

Testes huius rei sunt Bonafonatus de Sancto Felice, miles, camarlengus, et Iohannes de Sancto Felice, sobrecochus dicte domine comitise.

Signum (en blanc) Francisci Pujada, auctoritate regia notarii publici per totam terram et dominacionem illustrissimi domini regis Aragonum, qui predictis interfuit eaque scribi fecit et clausit.

Domina comitissa mandavit mihi Francisco Pujada.

97.

1385, novembre 14. Sogorb.

L'infant Martí mana a l'almí d'Uixó que li entregue els 20 florins que té, part d'un acord establert amb dos sarraïns de la dita comunitat, Mahoma el Poyo i Alí Abjaçar, des d'abans que aquella senyoria es lliurés a Pere Pasqual.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 56r.

L'infant en Martí.

Alamí. Sàpies que en P(ere) Arnau d'Esparça és estat ací e à'ns dit que de una composició que fon feta en la Vall d'Uxó ans que'n fos liurada possessió a'n P(ere) Paschual, la qual composició faheren Mahoma el Poyo e Alí Abjaçar, moros de la dita Vall, per tal com tenien amigues, per .LXXX.¹⁸¹ florins, dels quals són en ton poder .XX. florins. Perquè manam que per lo portador de la present nos trametés los dits .XX. florins; en altra manera haurem-los de tes béns.

Dada en Sogorb, a .XIII. de noembre del any .M.CCC.LXXXV.

Infans Martinus.

98.

1385, novembre 16. Sogorb.

L'infant Martí respon a una carta que li adreçà Bernat Bussot, escrivà reial, ordenant-li que junt al seu oïdor de comptes, Bartomeu de Bonany, han d'invertir el preu dels 16.000 sous censals constituïts en els sindicats de l'aljama d'Uixó i Eslida en el pagament del deute adquirit per ell amb els creditors dels canviadors Esquerit i Pasqual. Els commina a obeir l'ordre per evitar el perjudici que li suposa la demora en cobrar la Serra d'Eslida i la Vall d'Uixó, que només recuperà quan els creditors mencionats reben els preus dels censals, raó per la qual els exigeix fermar la venda dels 2.000 sous censals a Bonanat Català, mercader, per preu dels 24.000 sous, que ja fa un any havia lliurat als creditors dels canviadors, un contracte que representa la major part de l'esmentat deute.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, ff. 58r-59r.

L'infant en Martí.¹⁸²

En Bernat Buçot. Vostra letra havem reebuda escrita a Gerona, segon dia d'octubre proppassat, per la qual nós havets significat que vós e en Barthomeu de

¶ ¹⁸¹ Ratllat: X. ¶ ¹⁸² Al marge esquerre: *Pro curia.*

Bonany, axí com a síndichs per les aljames dels moros de la Vall d'Uxó e Serra d'Eslda constituïts a vendre .XVI^M. sous sensals per les rahons contengudes en los dits sindicats, havets poder solament de vendre e de reebre los preus dels dits sensals, mas no de convertir-los en pagament dels creedós d'en Pere Pasqual e d'en Arnau Squerit, cambiadors de Barcelona, ans afermats que si ho fahiets se'n poria seguir perill e irreparable dampnatge a nós e a ell, e vós e vostres béns romandriets obligats als moros de les dites aljames principals vostres, segons que aquestes coses e altres pus largament són expressades en la dita vostra letra. A la qual vos responem que bé sabets vós que·ls dits sindicats són estats fets principalment per tal que nós cobràssem les dites Serra e Vall, e que cové necessàriament que·ls preus dels dits sensals sien sens algun migà convertits en pagament dels creadors dels dits cambiadors nomenats e scrits en dues manleutes, ço és, una de .XXXIII^M.D. florins e l'altra de .XV^M.CCCCL. florins, en les quals solament nós som obligats als dits cambiadors, los quals, no volents comptar ab nós ab diners dels dits creadors, tenen e posseeixen les dites Serra e Vall.

Sabets més que nós, sens gran dampnatge nostre, no poríem fer pagament als dits cambiadors sens expressa voluntat e consentiment dels dits lurs creadors, e açò per tal car los dits cambiadors són abatuts ne seria rahó que los dits cambiadors reebessen los preus dels dits sensals, e que tinguessen los preus dessus dits ensemps ab les dites Serra e Vall, perquè cové necessàriament que dels preus dels dits sensals sie fet pagament als dits creadors e no a altres, e vós e lo dit Barthomeu de Bonany de convertir los preus dels dits sensals en pagament dels dits creadors, no podets rahanablement ne justa, a instància dels dits principals vostres, ésser convinguts ne vostres béns ne seus podem e devem roman<d>re en alguna manera a ells per la dita rahó obligats. Car bé sabets vós que notori és que nós, ab voluntat e consentiment dels dits cambiadors, abdós cartes nostres ab segell pendent segellades, dades en Muntsó a .XXVIII. dies de noembre del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXIII,¹⁸³ havem meses entre mans dels dits moros les rendes de les dites Vall e Serra tro en quantitat dels dits .XVI^M. sous sensals e messions fahedores per la dita rahó, segons que en les dites cartes, de les quals dins la present vos trametem translat, pus largament veurets ésser contengut. Per què nós e ne los dits moros principals vostres podem e devem ordenar dels preus dels dits sensals, majorment que·s convertesquen en pagament dels dits creadós e, per consegüent, dels dits cambiadors, car jassia los dits moros se sien per nós constituïts venedors los dits .XVI^M. sous censals, emperò són ne estats \e són/ vuy bé segurs segons que dessus és dit, e les sdevenidores pensions annuals de aquells se pagaran de nostres rendes e no de diners dels dits moros principals vostres, per la qual cosa vós ne lo dit Barthomeu devets fer vendes o pagaments dels preus dels

¶¹⁸³ Cfr. ACA, RC, Registre 2072, ff. 76v-80v, doc. núm. 65.

dits sensals a volentat dels dits moros, más a volentat e¹⁸⁴ ordinació nostra. Per què nós, a superhabundant cautela, per tolre totes vostres scropolositats, havem manat e fet metre en los dits sindicats que vós e lo dit en Barthomeu puscats convertir los preus dels dits sensals en pagament de les quantitats per nós degudes, segons que a nós e al dit Barthomeu serà ben vist e segons que pus largament veurets ésser contengut en los dits sindicats, las quals ensemps ab la present vos remetem. E resnomenys, prometem a vós e al dit Barthomeu que us guardarem de tot dampnatge que us pogués sdevenir per la dita rahó e us en farem aytant bastant carta com la sapiats fer ordonar. Volents e pregant-vos que si jamés nos entenets a servir ne compleure de res, que fermets la venda dels .II^M. sous sensals a'n Bonanat Català per preu de .XXIII^M. sous, axí largament com dictar se puxa, a profit del dit Bonanat segons que per diverses lettres vos havem scrit. Car certificam-vos que nós vos tenim fort per encarregats del dit Bonanat, qui passat ha un any ha pagats los dits .XXIII^M. sous a creedors dels dits cambiadors nomenats e scrits en les dites dues manleutes, e nós de aquells havem lochs, cessions contra los dits cambiados. E ell no ha pogut haver son encartament e açò per tal car vós en cascuna letra nostra trobats qualque brusca, ab la qual prenets color que no volets fermar la dita venda. E en bona fe havets pres massa gran càrrech, car si vós haguéssets fermada la dita venda nós hàgrem finat a diners o a sensal ab la major partida dels dits creedors, e per vostre tardar e no voler fermar los mogubells són multiplicats e multipliquen e los creedós prenen mal exempli de vós, qui devets ésser endreçador dels affers del senyor rey e nostres, sots tengut de donar tot espatxament en lo dit fet del qual nós soferim gran dan e vergonya car havets tardats aquells tant com podets. Perquè, en cas que vista la present no fermets la dita venda, per tal que clarament sapiats nostra intenció nós protestam ab la present contra vós e vostres béns de tots mogubells, dampnatges sostinguts e sostenidors e de totes messions fetes e fahedores per la rahó damunt dita, havedors e demanadors de vós e vostres béns en son cas e loch convinents.

Dada en Sogorb, a .XVI. dies de noembre del any .M.CCC.LXXXV.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

99.

1385, novembre 17. Sogorb.

L'infant Martí ordena als justícia, jurats i prohoms dels llocs del Toro, Viver, Caudiel i Novalitxes, i als alamins, jurats i aljames de sarraïns d'Eslida i d'Uixó que no permeten que Pere Pasqual i Arnau Esquerit lliuren la possessió dels dits llocs, a aquells empenyorats, a terceres persones.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 60r.

¶ ¹⁸⁴ Ratllat: *d'èls*.

Infant en Martí etc., als feels nostres los justícies, jurats e prohòmens dels lochs del Thoro, de Biver, de Caudiell e de Novalitges e a cascun d'ells, salut e gràcia.¹⁸⁵ Ja sabets com nós molt ha empenyoram a·n P(ere) Pasqual e a·n Arnau Squerit, cambiadors de Barcelona, los lochs sobredits per certes rahons en les cartes del dit empenyorament contengudes. Ara havem entès que·ls dits cambiadors volen e entenen transportar los dits lochs e vosaltres en altres persones, la qual cosa no poden ni deuen fer. Per què us requerim, volem e us manam que en cas que·l dit P(ere) Pasqual e Arnau Squerit volguessen o entenessen liurar possessió a alguna o algunes persones dels lochs sobredits per rahó de qualsevol contracte o contractes per ells fets o fahedors, que aquella possessió no permetats ésser liurada com açò fer no dejats ni siats tenguts atesa e considerada la qualitat dels contractes entre nós e los dits cambiadors feyts. En altra manera, certificam-vos que nós en son cars e loch vos punirem del mal que farets contra justícia e nostre voler, e siats certs que tots dans e messions que a nós se seguissen per lo liurament de la dita possessió se comptaran a vosaltres e a vostres béns.

Dada en Sogorb, a .XVII. de noembre del any .M.CCC.LXXXV.

Infans Martinus.

Similis littera fuit missa alamino, iuratis et aliame sarracenorum Serre d'Eslida.

Item, alamino, iuratis et aliame sarracenorum Vallis d'Uxone.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

100.

1386, gener 22. Barcelona, en el Palau reial menor.

El rei Pere el Ceremoniós confirma les concessions atorgades al seu secundogènit, l'infant Martí. Cita les escripturades a Girona el 8 d'agost de 1358 on li feu la donació del castell i vila d'Elx, amb el seu port del Cap de l'Aljub, i del castell i vila de Crevillent, en el Regne de València, així com el lloc de Berbegal i les seues aldees, en el regne d'Aragó; i a Barcelona el 6 de juliol de 1372, de tota la baronia de Xèrica i del castell i la vall d'Uixó, que junt a l'alqueria d'Alfondeguilla, el rei erigeix en comtat de Xèrica. I, encara, decreta la donació en feu a l'infant Martí del marquesat de Camarasa a Catalunya. Estableix que l'infant Joan, el primogènit, com governador de València, impedirà que aquestes senyories puguin ser alienades de la Corona.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2102, ff. 5v-8r.

In Dei eterni nomine, universis et singulis, pateat evidenter ut¹⁸⁶ nos Petrus, Dei gracia etc., meminentes quod in donacionibus quas dudum vobis inclito infanti Martino, filio nostro carissimo, fecimus scilicet de castro et villa nostra de Elchio cum portu eiusdem vocato Capud de Aljub, et de castro nostro et villa de Crivillen, sitis in parte regni Valencie ultra Saxo-nam, et omnibus alcareis et locis intra dictorum castrorum, villarum atque locorum terminos

¶¹⁸⁵ Al marge esquerre: *Pro curia*. ¶¹⁸⁶ En realitat diu: *ex*.

constitutis, necnon et de loco de Barbagal et aldeis suis in regno Aragonum consistente, cum publico instrumento bulla nostra plumbea com<m>unito acto¹⁸⁷ in monasterio Fratrum Minorum Gerunde, die octava augusti anno a Nativitate Domini .M.CCC^o. quinquagesimo octavo, et clauso¹⁸⁸ per Guillelmum de Pulcrovicino, scriptorem tunc nostrum et auctoritate nostra per totam terram et dominacionem nostram notarium publicum, ex post ab hac luce sublato,¹⁸⁹ et subsequenter, cum alio instrumento bulla nostra aurea [insiguito?], acto Barchinone sexta die iulii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXX°. secundo et clauso per Iacobum Conesa, tunc prothonotarium nostrum et auctoritate nostra per totam terram et dominacionem nostram notarium publicum. Postea vita functum de tota baronia de Xerica et omnibus locis, castris, alcareis et cunctis aliis rebus et iuribus pertinentibus ad baroniam predictam que ad nos certis pervenerant titulis, et de castro et Valle de Uxone cum terminis et pertinenciis universis que nobilis Petrus de Scintillis tenebat a nobis pignorum obligata pro certa pecunie quantitate, et de alcareia de Alffandiguella, que pro certa quantitate pecunie impignorata utique tenebatur. De quibus quidem baronia, castro ac Valle de Uxone et alcareia de Alffandiguella¹⁹⁰ comprehensis sub certis limitibus designatis in instrumento predicto, fecimus comitatum eaque in comitatum ereximus et vellimus (sic) comitatum de Xerica perpetuo nominari. Et etiam in donacione quam cum publico instrumento acto die presenti in posse nostri, secretarii et notarii infrascripti, vobis dicto infanti perpetuo fecimus de marchionatu hoc et de villis, castris et locis de Camarasia, de Cubells, de Montigayo, de Alosio, de Lanou, de la Maçana, de Boldomar, de Villanova, de Mayano, de Vernetto, de Castilione de Mayano, de Arieto, de Fabregada, de Castilione superiori Lentinyane, de Llaminyana, de Fontlon[ga], de Santalineia, de Laurencio et de Privano ac de omnibus aliis castris, villis et locis marchionatus predicti seu honorum eiusdem sistentibus infra dioc[esim] Urgellensis, retinuius nobis et successoribus nostris perpetuo inter alia quod castra [et] loca predicta que vobis donavimus et que sunt in dictis instrumentis lacius expressata, pro nobis et nostris in feu[dum] honoratum absque tamen alicuius prestacione servicii teneatis, et quod de eis vos et vestri nobis et successoribus nostris Aragonum regibus iratis et pactatis dare teneamini potestaten quociens requiramus eandem, et quod pro eis sitis vos et vestri vassalli nostri et nostrorum perpetuo succesorum, et in eis obdediatis et fidelitatem firmiter observetis nobis et dictis succ[esso]ribus nostris perpetuo prout omnia supradicta in tribus instrumentis predictis sunt plenius expressata. Nunqu[e] [paulo cernentes] intuitu vos predictum infantem ut pluribus inconsultum¹⁹¹ virtutibus de quo (sic) grates supplices gracionum suppremo referimus collatori ac nobis ad [votum?] obedientem et humilem et alias nempe graciosissimum nostras uberius promerere gracias et fav[or]es potissime, cum facultates quas hodie possidetis vero non corespondeant statui et honori, immo sint tenues maxime alti prosapia generis ex¹⁹² quo descenditis¹⁹³ et incumbentium \fortuna/¹⁹⁴ omnium, pro inde circumsp[ect]is. Propterea moti racionabiliter ex premissis¹⁹⁵ et patertio [ducti affectu] natureque instinctu compuncti,

¶¹⁸⁷ En realitat diu: *actum*. ¶¹⁸⁸ En realitat diu: *clausum*. ¶¹⁸⁹ En realitat diu: *sublatum*. ¶¹⁹⁰ Ratllat: *que pro certa*. ¶¹⁹¹ En realitat diu: *incumsul-*

tum. ¶¹⁹² En realitat diu: *ax*. ¶¹⁹³ Ratllat: *statui et honori imo sint tenues*. ¶¹⁹⁴ Ratllat: *fortunia*. ¶¹⁹⁵ En realitat diu: *expressis*.

gratis et ex certa sciencia, deliberacione prehabita diligenti, omnia predicta iura feudalia per nos retenta et retencionem predictam in quolibet positam et in[...] donacio[ne]m de quibus superius dicitur prout in eis ipsa retencio plenius est contenta, necnon et totum¹⁹⁶ \ac/¹⁹⁷ quodcumque ius alodialie nobis propterea competens et omnia alia feuda que pro nobis ubi[libet] teneatis seu iura alodialia nobis in et pro eis pertinencia vobis dicto infanti presenti et acceptanti ad cursum vite vestre tamen modo damus, remittimus et penitus relaxamus¹⁹⁸ aliis retencionibus et condicionibus positis et adiectis in instrumentis predictis vel aliis nobis et nostris salvis remanentibus penitus et illesis, ita quod titulo et vigore donacionis, remissionis et relaxacionis huiusmodi vos dictus filius noster omnia et singula supradicta et alia quelibet per nos vobis donata, ut melius et plenius in instrumentis predictis vobis concessa sunt, habeatis, teneatis et possideatis de cetero quamdiu vixeritis pro libero, puro et franco alodio, quitia penitus et exempta vobis vivente a feudis predictis et eorum omnibus et ab omnibus et singulis nobis pro dictis feudis seu eorum pretextu retentis in instrumentis pretactis seu ad que nobis et nostris teneamini racione ipsorum. [Quare?] nos ab ipsis omnibus et ab omni iuramento, homagio, fidelitate et obligacione quibus nobis et nostris teneamini et sitis astricti¹⁹⁹ pro feudis iam dictis seu eorum pretextu vos dictum infantem durante vite vestre curriculo ex causa donacionis presentis absolvimus et quitium et i<n>munem totaliter facimus cum presenti sic tamen quod nobis ab²⁰⁰ hoc mundo erepto ex nunc remaneant supradicta omnia data vobis et que pro nobis aliter teneatis in feudum et sub directo et alodiali dominio nostro et successorum nostrorum supposita dictis feudis et oneribus eorumd[e]m iuxta dicatorum instrumentorum series pleniores et alia pro inde in omnibus habeatur et nobis [et] successoribus nostris [a]stricti succesores vestri sint ac si donacio et remissio²⁰¹ presens facta nullo [tempore] extitisset. Et [ex] causa donacionis, remissionis et relaxacionis huiusmodi quam facimus vobis ut melius pleniusque ad vestrum et vestrorumque bonum et sanum intellectum possit intellegi sive dici, cedimus et mandamus vobis dicto filio nostro circulo vite vestre durante omnia iura omnesque acciones nobis (sic) in premissis que [vobis] damus et racione eorum pertinentes et pertinencia quovis modo. Et constituimus et facemur ea omnia vestro nomine possidere seu quasi donec inde realem futuris possessionem adeptus quam propria auctoritate possitis \accipere/²⁰² et acceptatam penes vos dum vixeritis licite retinere, promittentes vobis in nostra bona fide regia et iurantes per dominum Deum et eius sancta Quatuor Evangelia manibus nostris tacta quod donacionem, remissionem et relaxacionem presentem et omnia super et infra contenta iuxta sui seriem pleniorum firma habebimus, tenebimus et servabimus inconcusse et non contrafaciemus nec contraferi permittemus ul[la]tenus iure aliquo sive causa, quin imo faciemus et procurabimus cum effectu quod inclitus et magnificus infans Iohannes, primogenitus noster cari[ssi]mus, statim cum sibi presens exhibebitis instrumentum laudabit, approbabit, ratificabit et etiam confirmabit vobis expresse cum publico instrumento iuris efficaciam habente donacionem presentem et omnia [et] singula superius et inferius expressata. Mandamus itaque de certa sciencia et expresse dicto carissimo primogenito nostro

¶ ¹⁹⁶ En realitat diu: *totam*. ¶ ¹⁹⁷ Ratllat: *ad*. diu: *astrictus*. ¶ ²⁰⁰ En realitat diu: *ad*. ¶ ²⁰¹ En realitat diu: *remessio*. ¶ ²⁰² Ratllat: *ampare*.
 ¶ ¹⁹⁸ En realitat diu: *relaxamus*. ¶ ¹⁹⁹ En realitat

generali gubernatori in regnis nostris et terris et post nos universali Deo propicio successoribusque vicesgerentibus et aliis universis et singulis officialibus nostris et subditis presentibus et futuris ad quos spectet et presens pervenerit instrumentum videlicet dicto primogenito nostro sub paterne benedictionis obtentu et aliis supradictis officialibus sub pena mille morabatinarum auri totiens quotiens contrafecerint incurrenda nostroque erario pro medietate et vobis dicto infanti et vestris in hiis succesoribus pro altera medietate, sine remissione aliqua adquirenda quatenus donacionem, remissi[on]em et relaxacionem nostras huiusmodi servant, teneant servarique faciant inconcusse nil in [con]trarium [...]tentaruri, quin potius in hiis que vobis remittimus et donamus ac in plena possessione ipsorum nos manuteneant et defendant et preservent a molestiis et iniuriis quibuscumque. Ceterum si quis forsitan in donacione, remissione et relaxacione presenti ratione solemnitatis omissae vel alias qualitercumque posset opponi vel impingi defectus, nos eum²⁰³ supplemus ex certa sciencia de nostre regie plenitudine potestatis, decernentes et volentes hunc nostrum contractum²⁰⁴ et actum vicem et virtutem legis habere et stabilem obtinere roboris firmitatem, non obstantibus quibusvis privilegiis, statutis, foris, iuribus aut concessionibus sive pactis quibusvis universitatibus, collegiis seu personis per nos vel predecessores nostros sub quavis forma vel conceptione verborum indultis seu factis, nec aliis quibuscumque, adversantibus seu contrariis ad premissa, etiam si alienacionem vel separacionem a nostra corona regia de predictis ad imperpetuum vel ad tempus non debere vel non posse fieri continerent. Quare nos attento quod nullum ius nullumque privilegium sive foris nec ratio aliqua impedire potest nec debet quominus pater suo filio dare possit [tamen?] et id lex nature et naturalis rationis in [scitutus] suadeant et exposeant quoque pater filio suo donans nequaquam alienare nec separare a se ipso videtur, cum eadem persona patris et filii censeatur, et i[n] Evangelio Christus de patre loquens qui suo naturali filio inquiebat sic dixit filii, tu mecum es et omnia [mes] tua sunt, de[clara]mus privilegia, statuta, fori, iu[r]a aut concessionibus sive pacta predicta locum quo[ad] hec non habere e[...] per omnia et singula quatenus possent hiis obviare de nostre potestatis plenitudine tollimus et etiam revocamus et pro sublatis et revocatis habemus atque decernimus non obstare previis consilio, examine et deliberacione maturis. Et u[...] de iure nostro certificati ad plenum, renunciamus de certa sciencia et [ex]presse legi sive iuri quibus²⁰⁵ possint donaciones tam ingratitude seu alias revocari, et demum aliis omnibus legibus, foris, iuribus, stilibus, usibus, consuetudinibus et aliis quibuscumque ad premissa contrariis seu hiis adversantibus quovis modo, necnon et iuri dicenti generalem renunciacionem aliter non valere nisi specialis procedat. Premissa igitur omnia et singula facimus, paciscimur atque promittimus illis melioribus tam via, iure, modo seu forma quibus melius valeant et vobis dicto infanti tutiora esse possint et quibus melius intencioni vestre valeant adaptare in posse nostri secretarii et notarii infrascripti tamque publice persone hec a nobis stipulantibus et recipientibus nomine vestri dicti infantis et omnium quorum intersit vel possit ac poterit interesse.

Quod est datum et actum in minori palacio regio Barchinone, die .XXII^a. ianuarii²⁰⁶ anno a Nativitate Domini .M.CCC.LXXX sexto, regnique nostri quinquagesimo primo.

¶²⁰³ En realitat diu: *enim*. ¶²⁰⁴ Ratllat: *et contractum*.

¶²⁰⁵ En realitat diu: *quo*. ¶²⁰⁶ Ratllat: *anno*.

Gar[...]*cancelarius. Probata.*

Signum (en blanc) Petri, Dei gracia etc., qui hec concedimus et firmamus pariterque iuramus presenque publicum instrumentum bulla nostra plumbea comuniri iubemus ad firmitatem maiorem et clariorem evidenciam premissorum.

Testes sunt qui fuerunt ad premissa presentes nobiles Huguo de Angularia, camarlengus, Berengarius de Apilia, maiordomus, milites, Petrus Çacalm, legum doctor curie, negociorum promotor, et Guillermus Poncii, locumtenens prothonotarii domini regis predicti.

Signum (en blanc) Iohannes, Dei gracia regis Aragonum, Valencie, etc., ut in decreto ipsius domini regis [Io]hannis apposito in instrumento proxime registrato de verbo ad verbum, nichil addito nichilque remoto plenius continetur. Et ego dictus Petrus de Ben[v]iure, secretarius dicti domini regis et auctoritate regia notarius publicus per [totam] terram et dominationem eiusdem, premissis interfui et firmam huiusmodi ab ipso domino rege recepi hecque de mandato ipsius hic s[cribi] feci et clausi solito meo signum.

Sig(en blanc)num mei, Bartholomei Sirvent olim secretarii prelibati domini regis Petri recordacionis felix, nunc vero secretarii domine regine et scriptoris illustrissimi domini regis Aragonum nunc regnantis ac regia auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem eiusdem, qui firme ipsius domini regis Petri interfui et eandem recepi ac instrumentum huiusmodi feci, scribi et de mandato expresso predicti domini regis modo regnantis facto cum littera sua data Barchinone, die quinta febroarii anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo septimo, ipsum clausi [cum] nequaquam dicto domino rege Petro vivente clausum fuisset.

Dominus rex mandavit mihi Bartholomeo Sirvent in cuius posse firmavit et iuravit. Probata.

Dominus rex mandavit Petro de Beviure.

101.

1386, febrer 21. Alcoi.

Maria, esposa de l'infant Martí, comtessa de Xèrica i de Luna i senyora de Sogorb, s'adreça a Miquel de Capella, advocat de Saragossa, citant-li una carta anterior on inquiria si l'empenyorament fet per l'infant a uns canvistes de Barcelona de la Vall d'Uixó, lloc que, entre altres, li fou assignat a ella com a dot, li suposava un perjudici i, fins i tot, si havia de reclamar davant la cort de la Governació de València les rendes de la dita vall. Atès que la seua resposta havia estat que els fruits del dot eren administrats pel marit, ara la comtessa li requereix no per les rendes de la dita vall, sinó per la seua propietat. Sol·licitant al seu advocat saragossà que li certifique si hi hagué danyatge per part de l'infant a l'alienar part del seu creix i si l'infant ha pogut empenyorar l'exercici de la jurisdicció o la custòdia de la propietat d'un lloc que li fou atorgat per carta nupcial, ja que la comtessa pretén defensar la seua jurisdicció sobre la Vall d'Uixó i evitar que caiga en mans dels banquers barcelonins.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2107, ff. 33r-34r.

La comtessa de Exèrica e de Luna.²⁰⁷

En Miquel de Capella. Ja us havem scrit per altra letra nostra de la tenor siguent:

En Miquel de Capella. Lo senyor infant en temps de núpcies nos assignà per nostres dots Berbegal e la Vall d'Uxó e altres lochs expressats en les cartes nupcials, translat de les quals vos tramatem.²⁰⁸ E après, ha empenyorada la Vall d'Uxó a certs mercaders e nós, per nostres interés, havem-la feta metre en mala veu per la cort de la Governació de València e nostres advocats fan-nos-ho duptós que'n puscam demanar a present durant lo matrimoni. E com açò sapiats bé vos, pregam-vos que'ns scrivats clarament si el senyor infant en perjudici nostre ho ha pogut empenyorar o alienar, e axímatex si nós ho podríem vendicar o cobrar dels mercaders que ho tenen constant lo matrimoni, o que'n devem obtenir per fur d'Aragó e segons observances e costums d'Aragó, e plàcia-us que d'açò nos scrivats decontinent com nos vaja gran dan e perill en la triga. E d'açò nos farets assenylat plaer e servir, lo qual molt vos agrahirem.

Dada etc.

A la qual letra nos havets respost que jassia que de fur los dots assignats no's puxen obligar en perjudici de la muller ne dels fills als quals la propietat se pertany dels dots, però durant el matrimoni el marit és senyor dels fruyts o rendes dels dits béns en dots assignats, e dels dits fruyts e rendes axí com a seus pot fer a ses pròpies voluntats e la muller tals fruyts o rendes dels dots no pot, durant el matrimoni, demanar si ja el marit e la muller no venien a tanta inòpia que alre no haguessen de què viure o que los creadors o altres qui los lochs dels dots tenen destrohissen o malmatessen aquells.

La qual resposta no'ns és bastant com nós no fem qüestió en les rendes ne fruyts de la dita Vall, mas tan solament en la propietat, per què us pregam affectuosament que vós nos certifiquets clarament si lo dit senyor, en perjudici nostre ne de nostres fills, ha pogut empenyorar o alienar la dita Vall segons fur, observances e costums d'Aragó. E axí matex, si nós aquella podríem vendicar o cobrar dels mercaders qui la tenen constant matrimoni, com en reebre les dites rendes e fruyts nós no'ls volem fer contrast, ans nos plau que'ls reeben, mas tan solament en la propietat segons que dit és. E volríem solament que'l exercici de la jurisdicció e la custòdia de la propietat no estigués en poder d'aquells a qui s'és empenyorat, más que fos en poder de persona que no consumàs ne destrohís la propietat car aquests savis nostres d'ací nos dien que'l senyor infant, en perjudici nostre e de nostres dots, encara segons fur d'Aragó no u ha pogut vendre ne empenyorar,

¶²⁰⁷ Al marge esquerre: *Pro curia*.

¶²⁰⁸ Cfr. ACA, RC, Registre 1554, ff. 36v-41r.

En el Palau Reial de Barcelona, a 6 de juliol de 1372.

e nós solament volríem que la propietat no estigués en poder dels mercaders. Hajam, si us plaurà, tantost vostra resposta, que perill hi ha en la triga.

Dada en la vila d'Alcoy, a .XXI. dies de febrer del any .M.CCC.LXXXVI.

Fuit directa al amat nostre en Miquel de Capella, savi en dret de Çaragoça.

Domina comitissa mandavit mihi Francisco Pujada. Probata.

102.

1386, març 15, València.

Maria, esposa de l'infant Martí, comtessa de Xèrica i de Luna, com a procuradora i lloctinent general, indica a Llop de Rada de quines rendes i drets s'extrauran les quantitats de diners de les viles d'Elx i Crevillent amb què es restituirà el deute que l'infant va contraure amb Pere Arnau d'Esparsa, alcaid d'Uixó, que li havia prestat 5.500 sous barcelonesos i que l'infant va emprar a redimir Castro.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2107, ff. 38v-39r.

Dona Maria etc., procuradriu e lochtinent general etc., al feel nostre en Lop de Rada, comissari del dit senyor infant a les coses dejús scrites e altres deputat, salut e gràcia.²⁰⁹ Com en P(ere) Arnau d'Esparsa, alcayt d'Uxó, per servir del dit senyor infant haja prestat al dit senyor .V^M.D. sous barcelonesos, los quals nós havem convertits ensemps ab altra quantitat del dit senyor en pagar lo preu de Castro, lo qual lo dit senyor infant ha novellament comprat. Et per fer paga al dit en P(ere) A(rnau) de la dita quantitat hajam provehit e ordenat que al dit en P(ere) A(rnau) sie pagat e satisfet de les quantitats següents, és a saber, de aquells doents florins d'Aragó al dit senyor infant restants a pagar per Abrafim Abenbahe, juheu de la vila d'Elig, de aquells .M. florins per los quals lo dit Abrafim se composà ab lo dit senyor per certa rahó, los quals .CC. florins ha a pagar d'ací a la festa de Cinquagèsima pus propvinent. Ítem, d'aquells .II^M. sous barcelonesos los quals los justícia, jurats e prohòmens de la dita vila d'Elig han a pagar al dit senyor per lo sosteniment de la casa, ço és, la meytat en la festa de sent Johan del mes de juny²¹⁰ propvinent e l'altra meytat en la festa de Nadal après següent. Ítem, d'aquells .D. sous los quals los moros de la dita vila d'Elig, en lo dit sosteniment, han a pagar en la dita festa de sent <Johan> de juny pusvinent. Ítem, de aquells .DCCC. sous los quals la aljama dels moros del loch de Crivillén ha a pagar al dit senyor infant per lo dit sosteniment, és saber, la meytat en la dita festa de sent Johan de juny e l'altra meytat en la dita festa de Nadal pus propvinent, que són en suma totes les dites quantitats .V^M.D. sous barcelonesos.

Per ço us dehim e manam expresament e de certa sciència que, ensequín la nostra ordinació damunt dita, façats als dessús dits e a cascun d'ells àpoch a ree-

¶²⁰⁹ Al marge esquerre: *Pro curia*. ¶²¹⁰ Ratllat: *e a la*.

buda de les quantitats sobredites, les quals donets e liurets al dit en P(ere) A(rnau) per ço que ell les puxe resti[tuir] en l'acte de la paga que li faran de les quantitats sobredites. E cobrats del dit en P(ere) A(rnau) o de procurador seu la present ab àpocha, com nós manam al amat nostre en Berthomeu de Bonany, hoydor de comptes de la cort del dit senyor, o a altre qualsevol de vós compte hoydor, que vós restituint a ell la present ab la dita àpocha los dits .V^M.D. sous, vos reba en compte e dupte algú no·us hi faça.

Dada en València, a .XV. dies del mes de març en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX. sis.

Maria etc.

Domina comitissa misit eam signatam ad expediendam.

103.

1386, març 16. Sabadell.

L'infant Martí mana a Bernat Bussot, escrivà de ració de la cort, i Bartomeu de Bonany, oïdor dels comptes de l'infant, que, com a síndics de les aljames de sarraïns d'Uixó i Eslida, venguen 2.000 sous barcelonesos censals a Joan Desplà, i d'altres censals als hereus de Miquel Aguilar, Ramon Mestre, Domingo de Brassa, als compradors de les generalitats i a Astruch Abenafia. Anota l'infant que els sarraïns d'Uixó i Eslida, en virtut del sindicat que havien fermat, faran venda de les quantitats de censals als preus i beneficiaris que es relaciona amb la finalitat de liquidar el deute amb els canviadors Pasqual i Esquerit.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, ff. 92v-93r.

Infant en Martí etc., als amats nostres en Bernat Buçot, conseller e escrivà de ració de casa del dit senyor rey, e en Barthomeu de Bonany, conseller e oydor de comptes de la nostra cort, salut e dilecció. Com nós per certes rahons en nostre ple consell hajam deliberat e vullam que per vosaltres, axí com a síndichs de les universitats e aljamas dels moros de la Serra d'Eslida e de la Vall d'Uxó, entrevinents carta de gràcia sien venuts a micer Johan Desplà .II^M. sous barcelonesos censals e perpetuals a rahó de .XII^M. sous, mil sous censals; e als dejús scrits a raó de .XX^M. sous, mil sous censals, les quantitats següents:²¹¹

Primerament, als hereus d'en Michel Aguilar, .CCC.XX. sous per preu de .CCC.XX. lliures.

Ítem, a·n Ramon Mestre, parayre, .CCCC.XIII. sous per preu de .CCCC. XIII. lliures.

Ítem, a·n Domingo de Brassa, janovés .CC.III. sous²¹² per preu de .CC.III. lliures.

¶ ²¹¹ Al marge esquerre: *Pro curia*. ¶ ²¹² Ratllat: *lliures*.

Ítem, als compradós de les Generalitats, .M.DC.XL. sous per preu \de/
.M.DC.XL. lliures.

Ítem, a n'Astruch Abenafia, juheu, .CC.XXXI. sous per preu de .CC.XXXI.
lliures barcelonenses.

Les quals quantitats e majors a ells e als altres dels quals afermen haver
cessions eren degudes per en P(ere) Pascual e per n'Arnau Esquerit, cambiadors
de Barcelona, als quals lo dit senyor rey e nós erem obligats. Per ço, us manam,
volem e us pregam que per vigor del sindicat per les dites aljames a nosaltres fet,
façats e fermets venda o dendas (sic) a les persones dessús dites o a celles persones
que ells volran de les dites quantitats de censals a la rahó dessús dita, axí bastant
con per vigor dels dits vostres sindicats dictar se puxa. E noresmenys façats e fer-
mets de les dites vendes de censals scriptures e obligacions de terç e de quart en
aquellas corts que ells demanaran e volran, ab totes clàusules e renunciacions aytan
largament com dictar se puxa a profit lur. Més avant volem e us manam que per
vosaltres los sien fertes (sic) e fermades àpoques dels dits preus car, no contrastans
les àpoques per vosaltres faedores (sic), confessam ab la present ésser veritat vos-
altres no haver reebudes les dites quantitats, ans les dites vendes los manam ésser
fetes per semblants quantitats a ells degudes per los dits cambiadós, segons dessús
dit és, e dels quals havem de les dites persones loch e cessió, e encara han fermat
contracte cascú d'ells de emetre tan bastant com nós la farem ordonar.

Dada en la vila de Sabadell, a .XVI. dies \de març/ del any de la Nativitat de
Nostro Senyor .M.CCC.LXXXVI.

Infans Martinus.

*Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.*²¹³

104.

1386, març 18. Sabadell.

*L'infant Martí confirma que Bernat Bussot, escrivà de ració de la cort, i Bartomeu de Bonany, oïdor dels
comptes de l'infant, actuen com a síndics i procuradors de les aljames de sarràins de la Vall d'Uixó i
de la Serra d'Eslida, i que dites aljames, així com altres llocs de la tinença de Xèrica, han estat empen-
nyorades a Pere Pasqual i Arnau Esquerit, canvistes de Barcelona, i són fiança dels seus creditors amb
l'acord exprés del rei i l'infant.*²¹⁴

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 93r.

¶²¹³ Perviu un document que cita quantitats as-
signades a diverses persones relacionades amb els
rèdits extrets d'Uixó i Eslida, entre d'altres llocs
del Regne de València, però està molt malmès i
fragmentat dificultant la seua lectura i compren-

sió, motiu pel qual no s'ha pogut incloure en la
present col·lecció (cfr. 1390, gener, 4. Barce-
lona. ACA, RC, Registre 2088, ff. 196r-197r).

¶²¹⁴ Citat per Leopoldo Peñarroja Torrejón,
Historia de la Vall d'Uxó..., p. 105, en nota 188.

*Nos infans Martinus etc., pro maiori firmitate e corroboracione omnium et singularum vendicionum per dilectos nostros Bernardum Buçoti, consiliarium et scriptorem porcionis dicti domini regis, et Bartholomeum de Bonany, consiliarium nostrum et auditorem compo-
torum curie nostre, ut syndicos et procuratores universitatum aliamarum sarracenorum nos-
trorum Vallis de Uxone et Serra d'Ezlida, factorum et fiendorum creditoribus Petri Pascasii
et Arnaldi Esquerit, camporum Barchinone, pro quibus dictus dominus rex et nos sumus
eisdem camporibus obligati et pro quibus predicti campsores tenent et possident loco pig-
noris vallem et serram predictas ac etiam quedam loca nostra tenencie de Xericha, omnes
et singulas vendiciones predictas tam ut predictur factas quam fiendas per dictos syndicos et
omnia et singula in ipsis contenta huius serie laudamus, approbamus, ratificamus ac etiam
confirmamus vel ut factas de nostro consensu et voluntate ipsisque et cuilibet ipsarum aucto-
ritatem nostram interponimus pariter et decretum. Promittentes in nostra bona fide predictas
vendiciones et omnia et singula in ipsis contenta tenere et observare et nunquam contrafacere
vel venire aliqua racione vel causa. Mandantes cum hac eadem universis et singulis officia-
libus nostris presentibus et futuris ad quos ea res spectet vel eorum locatenentibus quatenus
confirmacionem nostram huiusmodi et omnia alia supradicta teneant firmiter et observent et
non contraveniant quavis causa vel racione. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo
nostro pendenti iussimus comuniri.*

*Data in villa Sabadelli, .XVIII^a. die marcii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.
LXXX°. sexto.*

Infans Martinus.

*Dominus infans, presente nobili Eximino Petri de Arenoso, camarlengo, mandavit
Berengario Sarta. Probata.*

105.

1386, març 19, València.

*Maria, esposa de l'infant Martí, comtessa de Xèrica i de Luna, com a procuradora i lloctinent general,
reitera als alamins, vells i aljames dels sarraïns d'Uixó i d'Eslida, l'anterior ordre de l'infant Martí que
no consentissen que Pere Pasqual o Arnau Esquerit alienassen la possessió d'aquells territoris a tercers.*

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2107, ff. 42v-43r.

Dona Maria etc., procuradriu etc., als alamins, vells e aljames dels moros de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Eslida, la sua gràcia.²¹⁵ Ja sabets com dies ha vos fo presentada una letra del senyor infant en la qual vos manava que si cas era que en P(ere) Pasqual ne n'Arnau Esquerit, cambiadors de Barcelona, volien fer transportació alguna de les dites vall e serra, que vosaltres no consentíssets que possessió ne fos liurada a alguna persona. E segons que havem entés, los dits cambiadors volen fer

¶ ²¹⁵ Al marge esquerre: *Pro curia.*

transportació de la dita vall, ara de present, als creadors o a altres persones, e açò en frau e dan del senyor infant. Per què, com lo dit senyor se sia convengut ab los dits creadors, e per aquesta raó haja a cobrar les dites vall e serra e axí mateix l'altra terra que los dits cambiados tenen penyora, vos dehim e manam expressament sots la feultat e homenatge a què sots tenguts al dit senyor, e sots pena encara [de] .X^m. morabatins d'or als cofres del dit senyor infant aplicadors, que en cas que los damunt nomenats ne altres qualsevol persones en nom lur volguessen transportar o alienar, les dites Vall d'Uxó e Serra d'Eslida, que vosaltres no consintats que la dita transportació o alienació sia feta ne que possessió ne sia liurada a algun segons que ja per lo dit senyor vos és estat ja manat. E açò per res no mudets. En altra manera, certificam-vos que si el contrari fehiets, ço que no creem, que nós faríem levar e haver de vosaltres la dita pena sens tota mercè e noresmenys procehiríem contra vosaltres e bèn vostres en tal manera que a vosaltres seria càstich e a altres eximpli.

Dada en València, a .XIX. dies de març en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXVI.

Vidit Alpicatus, vicecancellarius domini infantis.

Franciscus Pujada ex provisione facta per Bernardum d'Alpicat, vicencellarium domini infantis.

106.

1386, juny 5. Tàrraga.

L'infant Martí comunica a la seua esposa, Maria de Luna, com a procuradora i lloctinent general, algunes indicacions sobre assumptes de govern, com ara que ferme la venda dels censals d'Uixó i Eslida, i que, en allò referent al deute de Pere Centelles, es deixe guiar pel consell de Bernat d'Alpicat.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2075, f. 65r-v.

Comtessa.²¹⁶ Reebuda vostra carta vos responem que nós som ben sans e en bona disposició de nostra persona, Déus mercè, e havem haüt gran plaer com havem sabuda vostra bona sanitat e de nostros fills, pregans-vos affectuosament que'ns en certifiquets per vostres letres com pus sovén porets. Del fet del deute de mossén Nicolau de Vilaragut, sapiats que tenim per bo e'ns plau que d'açò que la terra ha a pagar en descàrrech de deutes, segons forma dels capítols, se pach ans de totes coses lo dit deute car pus necessari és pagar aquest que'ls altres, e si açò no's pot fer, que almenys li'n sia pagada certa quantitat cascun any la qual sia deduyda del dit deute, e axí ab en Bernat d'Alpicat ensemps al qual ne havem scrit provehiths-hi com aytanbé n'escrivim nós a'n Dalmau de Cervelló e al dit mossén Nicholau

¶ ²¹⁶ Al marge esquerre: *Pro curia.*

de Vilaragut, d'açò de la seguretat que vós havets a Barbagal e en aquests altres lochs de quèns ha escrit en Bernat d'Alpicat nos plau que vós le hajats semblant en altres lochs e axí fets aquí ordonar la dita seguretat ab consell del dit en Bernat de Alpicat, al qual nós ne escrivim e tantost trametem-le-us. E axí, pregam-vos que no estiats per axò de fermar en les vendes dels sensals de Uxó e d'Ezlida. Axí matex, vós pregam que siats curosa e diligent en tenir a prop lo fet de les enquestes que sia tost finat del fet de la leuda de Villela, de quèns ha escrit en Bernat d'Alpicat, nos par que vós dehjats (sic) fer donació a nostre fill e puys no se'n poran fer penyores a València. Del fet del deute d'en P(ere) de Sentelles, nós ne scrivim largament al dit en Bernat de Alpicat e axí proveyts-hi al consell seu. De la mort d'en P(ere) Ferràndez, de la qual nos havets escrit, havem haüt desplaer e axí pregam-vos no proveyscats del offici trossús nós ne hajam parlat ab vós, car ja us ne havem scrit altra vegada.

Dada en Tàrraga, a .V. dies de juny del any .M.CCC.LXXXVI.

Infans Martinus.

Dirigitur domine comitisse de Luna.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

107.

1386, juny 15. Martorell.

L'infant Martí encomana al seu conseller i jurista Bernat d'Alpicat que, atesa la súplica del noble Olf de Pròxita, escuder reial, resolga el conflicte entre Almenara i Uixó pels límits dels seus termes. L'infant escriurà a Pere Pasqual perquè accepte en ferm la resolució que dictamine d'Alpicat.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 104v.

L'infant en Martí.²¹⁷

En Bernat d'Alpicat. Entés havem que contrast e qüestió és entre los hòmens d'Almanar e los moros de la Vall d'Uxó per raó de tèrmens. E com nós, per esguart del noble n'Elffò de Pròxida, qui és mon scuder, vullam donar fi a la dita qüestió, per ço us pregam e us manam que anets personalment al loch on és la dita qüestió ensemps ab aquells qui'n seran per part del dit noble, e fets posar fites o mollons en aquellas partides on trobarets que antigament han acostumat de estar, car nós scrivim a'n P(ere) Pascual que hage per ferm ço que vós ne farets.

Dada en Martorell, a .XV. de juny del any .M.CCC.LXXXVI.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

¶ ²¹⁷ Al marge esquerre: *Pro curia.*

108.

1386, juliol 8. Martorell.

L'infant Martí ordena a les aljames de sarraïns d'Uixó i Eslida que paguen als comptadors Bernat Bussot i Bartomeu de Bonany les pensions de la venda de 7.000 sous censals els d'Uixó i 9.000 per a Eslida, pactada en els sindicats entre aquelles comunitats i els dits oficials de l'infant, amb el consentiment i acord dels canvistes de Barcelona, Pere Pasqual i Arnau Esquerit.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 109v.

L'infant en Martí.

Com los amats nostres en Bernat Buçot, scrivà de ració de casa del senyor rey, e en Barthomeu de Bonany, oydor dels comptes de la nostra cort, per virtut del sindicat per vosaltres a ells fet ab volentat, consentiment e auctoritat d'en P(ere) Pascual e d'en Arnau Esquerit a vendre .VII^M. sous censals, en lo dit nom hajam ja venuts los dits .VII^M. sous censals e les pensions de aquells començaran ja a córrer a .XXI. de febrer proppassat, per ço us intimam les dites vendes. Manants a vosaltres e a cascun de vosaltres expressament e de certa sciència que de les dites annuals pensions re<s>ponats d'aquí avant cascun any en lo dit terme als comptadós nomenats en dues lletres per lo senyor rey a vosaltres trameses per la dita rahó. E açò no mudets per res; en altra manera tots dans e messions que se'n saguissen (sic) sien imputades a vosaltres e a vostros béns.

Dada en Martorell, a .VIII. de juliol del any .M.CCC.LXXXVI.

Infans Martinus.

Dirigitur aliame saracenorum Valle de Uxone.

*Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.*²¹⁸

Similis littera fuit missa aliame saracenorum Serre d'Ezilda salvo quod vendicio censualium mortuorum est novem mille solidorum.

109.

1386, juliol 8. Martorell.

L'infant Martí demana al governador del Regne de València que eximisca de la pena del quart les aljames d'Uixó i Eslida, a què han estat condemnades a causa dels censals morts que han carregat a favor dels creditors de Pere Pasqual i Arnau Esquerit.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 110r.

L'infant en Martí.

Governador. Sapiats que·ls síndichs de les universitats de les aljames d'Uxó e d'Ezilda, per raó de les rendes de censal mort que han fetes als creadors d'en P(ere)

¶²¹⁸ Al marge esquerre: *Pro curia.*

Pascual e d'en Arnau Squerit, deuen fer en la vostra cort condempnació del quart axí com és acostumat. Per què us pregam affectuosament que per honor nostra los desembarguets encontinent, axí en fer la dita condompnació com en tots altres affers que hagen a fer ab vós per la dita rahó, e grahir-vos-o ém molt.

Dada en Martorell, a .VIII. de juliol del any .M.CCC.LXXXVI.

*Infans Martinus.*²¹⁹

110.

1386, juliol 8. Martorell.

L'infant Martí envia a Martí Boil, notari de València, unes cartes referents a les vendes de censals morts, adreçades a les aljames dels sarraïns d'Uixó i d'Eslida, a les quals intentarà eximir del pagament de la pena del quart en la cort del governador de València.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 110r.

L'infant en Martí.

En Martí Boil. Nós vos trametrem tres letres: una al governador per la condempnació del quart qui's ha a fer en la sua cort per los síndichs d'Uxó e d'Ezlida per raó de les vendes de censal mort que ha fetes als creedors d'en P(ere) Pascual e d'en Arnau Esquerit, e les altres als moros d'Uxó e d'Ezlida intimant a ells les dites vendes, e ab aquestes ensemps n'i ha dues del senyor rey per la dita rahó. Per què us manam que les dites letras presentets encontinent e, de la presentació de les dites aljames, fets carta pública.

Dada en Martorell, a .VIII. de juliol del any .M.CCC.LXXXVI.

*Infans Martinus.*²²⁰

111.

1386, juliol 8. Martorell.

L'infant Martí demana a la seua muller Maria, comtessa de Xèrica i Luna, lloctinent seua, que intente mitjançar, amb el consell de l'arquebisbe de Tarragona i del jurista Bernat d'Alpicat, en el malentès suscitat amb el duc de Girona i el seu pare el rei, qui amenaça de prendre-li totes les seues possessions. L'infant també retrau a la seua muller que encara no haja nomenat procurador per a fermar per ella les vendes de censals d'Uixó i Eslida, necessaris per a la recuperació d'aquests llocs empenyorats.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 110r-v.

¶ ²¹⁹ Al marge esquerre: *Pro curia.*

¶ ²²⁰ Al marge esquerre: *Pro curia.*

Comtessa. Reebuda vostra letra vos responem que nós, mercè de Nostre Senyor Déus, sòm ben sans e en bona disposició de nostra persona e havem haüt gran pler de la bona sanitat vostra e dels fills, e us pregam que com pus sovén porets nos en certifiquets e farets-nos-en gran pler. Dels affers d'ací, ja per altre letra escrita de nostra mà vos en certificam largament. D'açò que havets fet del deute de mossén Nicolau de Vilaragut, havem haüt pler e·ns plau tot ço e quant ne finarets ab ell; nós axí matex ne parlerem ací ab en Dalmau de Cervelló, que se'n deu anar aquí e ell dir-vos à ço que ab ell ne havem finat. La carta de la cisa, sapiats que és a Barcelona, en los cofres, e axí un d'aquests dies, com siam a Gerona, le us trametrem per persona certa. Del fet de vostre dispenser, ja per altres letres vos havem fet saber que si alguna persona bona ó demanave, que·ns en certificàssets o, si vós axí matex ne sabets, que·n façats moure e d'açò que·n farets certificats-nos-en car nós, axí matex, si sabem alguna bona persona vos-o farem saber. Del fet de les enquestes, nos plau e havem haüt pler d'açò que fet hi havets, e plau-nos que y provehiscats d'aquí avant, ab consell d'en Bernat de Alpícat e de micer Miquel de Piera, axí com per justícia serà faedor. E trametrem-vos letres per als advocats qui han ordonar les objeccions, que y sien diligents e les facen e les ordonen encontinent. Sapiats que per tal com nós no havem consellat al senyor duch que fes tot ço que·l senyor rey volie, lo dit senyor rey és indignat contra nós e·s diu que·s vol pendre los feus e altres lochs nostres, per què·ns par e us pregam que vós parlets dels dits affers ab mossén de Terragona e ab en Bernat d'Alpícat, als qual nós ne scrivim e ab lur consell fets aquelles provisions que us parrà, axí sobre vostra estada on serà com sobre totes altres coses açò toquants. E meravellam-nos com no havets fet procurador a fermar per vós en les vendes dels censals venuts als creedors d'en P(ere) Pascual e d'en Arnau Esquerit, per ço que cobrem la Vall d'Uxú (sic) e la Serra d'Ezlida, com menys de vostra ferma no·ls podem cobrar, e sabets que va-y molt a nós e a vós; e si volets dir que vós hi havets obligació de vostro axovar, per axò no estigats com a nós plau que le façats ordonar a qui aytal complaurà a vós, e sobre aquells llochs nostres que vullats e aytal com la farets ordonar, nós le us trametrem encontinent; e axí no vullats tan gran dan nostre e vostre que puxam cobrar les dites vall e serra e estigue per vos e per cosa de què dan no havets ne podets haver, e hajam vostra resposta com abans porets de totes les dites coses.

Dada en Martorell, a .X. de juliol del any .M.CCC.LXXXVI.

Les claus dels cofres que damanats no les trobam e axí fets-hi vós obrir en aquells cofres que us volrets, e trametrem-vos translat de la carta de les cises damunt dites, lo qual teníem, mas la carta vos trametrem axí com damunt se conté.

Dada *ut supra*.

Infans Martinus.

En Bernat d'Alpícat. Nos ha scrit que Gerau Domènech ha fet escometra de compasió e axí que li'n fessen saber nostra intenció. E nós responem-li que·n parle

ab vós e volem que escoltets lo tracte de ço que serà profert per sa part e, quant-ne sabrets sa intenció final, a consell d'en Alpicat trametets-nos a dir per vostra letra.

Dirigitur domine comitisse de Xericha et de Luna.

*Dominus infans mandavit Berengario de Sarta. Probata.*²²¹

112.

1386, juliol 8. Martorell.

L'infant Martí, davant l'amenaça del seu pare el rei de prendre-li les seues senyories, per un malentès entre ell i el seu germà el duc de Girona, i la reticència de la comtessa Maria de Luna, esposa seua, a fermar la venda dels censals morts de la Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida, demana a Bernat d'Alpicat que, junt a l'arquebisbe de Tarragona, aconsellen la comtessa perquè nomene procurador que ferme per ella en les dites vendes, a fi de recuperar la possessió d'aquells territoris.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, ff. 110v-111r.

L'infant en Martí.

En Bernat d'Alpicat. Dels affers d'ací ne curam de scriure-us com per letra que trametem a la comtessa ó sabrets tot, e sapiats que per tal com nós no havem consellat al senyor duch que fes tot ço que'l senyor rey volie, lo dit senyor és indignat contra nós, segons se diu, es vol pendre los feus e lochs nostres, e d'açò nós scrivim a la comtessa e al archabisbe, pregant-vos molt affectuosament que ab lo dit archabisbe ensemps ne siats a la dita comtessa e axí sobre sa estada com sobre totes altres coses proveyís en los dits affers axí com consellarets e conerxerets que serà faedor. Axí matex, són fetes les vendes del<s> creedores d'en P(ere) Pascual e d'en Arnau Esquerit, e no podem cobrar la Vall d'Uxó e la Serra d'Ezlida trossús la comtessa hage fermat en les dites vendes, car axí és avengut; e segons havem entés, la dita comtessa no y vol fermar fins hage en altres lochs nostres semblant seguretat que ha per son axovar en les dites vall e serra, e a nós plau axí matex e li u scrivim ara que le faça aquí ordonar sobre aquells lochs nostros que's volrà e aytal com la volrà, e nós trametrem-la-l'i encontinent. Perquè-us pregam affectuosament que vós ab lo dit archabisbe ensemps, al qual ne screvim, li donets entendre lo dit fet en manera que faça un procurador qui per ella ferm a Barcelona en les dites vendes, e no vulla tan gran dan nostre e seu que per la sua ferma estigam de cobrar les dites Serra e Vall d'Uxó. És ver que no dubtam que com vosaltres hajats parlat ab ella e le'n hajats informade, no'n sie aytén cuytada com n'és e ésser que'n deu. Axí matex, vos pregam que del fet de les enquestes siats curós e diligent, com massa se laguie és e hajam de tot vostra resposta e farets-nos-en servey.

¶ ²²¹ Al marge esquerre: *Pro curia.*

Dada en Martorell, a .X. de juliol del any .M.CCC.LXXXVI.

Infans Martinus.

Açò que·ns havets fet saber, que·n Gerau Domènech vos ha fet escometre de composició, vos responem que·ns plau que ab la comtessa ne escoltets lo tracte d'açò que serà profert per sa part, e quant ne sabrets sa intenció final trame-tets-nos-o a dir.

Data ut supra.

*Idem.*²²² *Probata.*

Similis littera fuit missa archiepiscopo Terrachone, remota conclusione post datam.

113.

1386, agost 9. Girona.

L'infant Martí tramet a l'arquebisbe de Tarragona alguns documents que vol que avalue, i on s'inclou la procuració de les vendes dels censals d'Uixó i Eslida, ja diligenciada, a falta la ferma de la comtessa.

L'infant prega a l'arquebisbe que li aconselle de signar la procuració que permetria recuperar la possessió d'aquells llocs.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 120v.

Reverent pare. Reebuda vostra letra, vos responem que trametem a la comtessa la ordinació de la postat com deu ésser demanada e los cases en los quals lo senyor major la pot retenir. Axí matex, li trametem translat de la infeudació de Exèricha e pregam-vos que·n regonegats tot e, si lo cas s'esdevé, ço que Déus no vulle, ab consell d'en Bernat d'Alpicat proveyts-hi axí com devets. Axí matex, li trametem la sua seguretats sobre los lochs que·ns ha fets a saber, ab ferma del senyor duch car a present no le poríem haver del senyor rey, però axí com vós sabets tam ferm li és del senyor duch com del senyor rey, per què us pregam li consellets que·ns trameta la procuració que li trametem ordonada a fermar en les vendes dels censals d'Uxó e d'Ezlida, car aytan cuytada deu ésser com nós que cobrem nostra terra. Axí matex, vos pregam siats curós de tots nostres affers axí com bé havets acostumat, e grayr-vos ém molt.

Dada en Gerona, a .IX. de agost del any .M.CCC.LXXXVI.

Infans Martinus.

Dirigitur archiepiscopo Tarrachone.

*Idem.*²²³ *Probata.*²²⁴

¶ ²²² En el document anterior consta: *Dominus infans mandavit Berengario de Sarta.*

¶ ²²³ En el document anterior consta: *Dominus infans mandavit Berengario de Sarta.*

¶ ²²⁴ Al marge esquerre: *Pro curia.*

Similis litera fuit missa Bernardo d'Alpicato, verbis competenter mutatis addito in fine quod sequitur.

Los .III. sous censals de mossén Johan Jover sobre lo loch de Biver són pagadós ara a Santa Maria d'agost, per què us pregam que, segons que's féu entany, façats per manera que'l governador los empar e après vendran a nostras mans. Ja'n havem scrit a la comtessa si y ha mester requesta de nostre procurador deys ha de part nostra a Martí Boyl.

114.

1386, agost 15. Girona.

L'infant Martí tramet a la seua esposa Maria, comtessa de Xèrica i de Luna i senyora de Sogorb, la procuració que ha de fermar per a la venda de censals d'Uixó i Eslida, que compta amb la seguretat de la ferma del duc de Girona, germà seu, no havent estat possible la ferma del seu pare el rei, tal i com ell li reclamava.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 120v.

Comtessa. Reebuda vostra letra vos responem que us trametem tota la ordinació de la postat com deu ésser liurada, ne en quals cases lo senyor major le pot retenir, e axí trametets-ne traslat a'n Bernat d'Alpicat e, ab consell del archabisbe e d'ell, farets los dits affers. Axí matex, vos trametem la seguretat vostra sobre los lochs que'ns havets fets, a saber, ab ferma del senyor duch car, a present,²²⁵ no le porien haver del senyor rey, e és vós tant segur del senyor duch com serie del senyor rey. Per què us pregam nos trametats encontinent la procuració a fermar en les vendes dels censals d'Uxó e d'Eszida, segons que le us trametem ordonada, e, si a Déu plau, cobrarem breument la Vall d'Uxó e la Serra d'Ezlida. E pregam-vos nos scrivats sovín de vostra bona sanitat e de nostres fills, com gran pler nos en farets.

Dada en Gerona, a .VIII. d'agost del any .M.CCC.LXXXVI.

Infans Martinus.

Sapiats que'ls .III. sous censals que reeb mossén Johan Gener són pagades ara a Santa Maria d'agost, per què us pregam façats per manera que vingan a nostres mans per la manera que's fo entany, ja'n escrivim nós a'n Bernat d'Alpicat.

Dirigitur domine comitisse de Xericha et de Luna.

*Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.*²²⁶

¶ ²²⁵ Repetit: *car a present.*
¶ ²²⁶ Al marge esquerre: *Pro curia.*

1386, agost 29. Sogorb.

Maria, esposa de l'infant Martí, comtessa de Xèrica i de Luna, procuradora i lloctinent general, inquireix a Miquel de Piera, advocat seu, i a Bernat d'Alpicat, jurista, que requeri a l'infant Martí la ferma del rei assegurant les diverses vendes de censals d'Uixó i Eslida que es devien fer als creditors dels canvistes Pasqual i Esquerit i atès que l'infant només ha aconseguit la ferma del duc de Girona sobre el seu dot en Xèrica i la seua tinença, Llúria, Alcoi i la Vall de Seta; sol·licita ara d'aquells Piera i Alpicat que li certifiquen si és suficient assegurança i garantia la dita ferma del duc, per a protegir el seu patrimoni. I anota al final que hi confia en el seu criteri i consell, però que si per seguir-lo li resulta algun perjudi, a ells els ho imputarà i en farà responsables.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2107, f. 84r.

La comtessa de Exèrica e de Luna.

Ja sabets com lo senyor infant nos ha scrit diverses vegades pregan-nos que fermàssem après en les vendes dels censals qui's devien fer als creadors d'en P(ere) Pasqual sobre la Vall d'Uxó e la Serra d'Eslida, la qual ferma per tal com n'és [som]? dotada sobre/ la dita Vall d'Uxó, havem escusada fer tota vegada entró que lo dit senyor nos hagués feta seguretat bastant de nostres dots ab fermes del senyor rey e del senyor duch sobre altres lochs. A la final que lo dit senyor infant nos ha feta ara poch dies ha seguretat de les dites nostres dots sobre Exèrica e sa tinença, Lúria, Alcoy e la Vall de Seta, ab ferma tan solament del senyor duch. E com n'és dupte que la dita seguretat sia bastant en tant com no y és la ferma del senyor rey, trametem-vos aquella en sa forma emsemps ab la letra que'l senyor infant nos ha tramesa per aquesta rahó. Per ço, us pregam molt affectuosament axí com aquells de qui confiam que encontinent vosaltres regonegats diligentment la dita seguretat, si és bastant per la manera que lo dit senyor la us ha tramesa, e consellar-nos-hi ço que nós hi dejam fer. E d'açò que vosaltres ensemps ne acordarets escriure'ns-en largament per vostra letra, e axí matex de tots los duptes que us hi ocorreran.

Dada en Sogorb, a .XXIX. dies d'agost del any .M.CCC.LXXXVI.

D'aquest fet vos donam càrrech cofian en vós, car si cas era que dampnatge per la dita raó nos en seguís a consell vostre, a vosaltres ne dariem la culpa. E axí pregam-vos que clarament nos en scrivats.

Dada *ut supra*.

*Fuit directa a micer Miquel de Apiera e a'n Bernat d'Alpicat.*²²⁷

*Domina comitissa mandavit mihi Francisco Pujada.*²²⁸

¶ ²²⁷ Vegeu també com en una altra carta dirigida a Bernat d'Alpicat l'infant li demana, entre d'altres coses, que revise i certifique els

contractes sobre els censals venuts de les aljames d'Uixó i Eslida, cfr. ACA, RC, Registre 2107, f. 87r. ¶ ²²⁸ Al marge esquerre: *Pro curia*.

1386, setembre 5. Sogorb.

Maria, esposa de l'infant Martí, comtessa de Xèrica i de Luna, es dirigeix al jurista Bernat d'Alpicat, a qui ha transmès, entre altres documents, el contracte en paper de la confirmació per la procedir a la venda dels censals d'Uixó i Eslida i pagar als creditors del canvista Pasqual, junt al trasllat dels contractes acordats pel dit infant i el noble Pere Centelles, perquè d'Alpicat, en qui confia, junt a Miquel de Piera, advocat seu, li certifiquen si els seus drets resten salvaguardats.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2107, f. 87r.

La comtessa de Exèricha e de Luna.

En Bernat d'Alpicat. Vostra letra havem reebuda e entesa la creença, la qual per part vostra nos ha explicada en Lop de Rada. Vos responem que en lo fet de la batlia d'Alcoy nos plau provehir en aquella manera que vós nos consellàrets e·ll nos ha nomenats en P(ere) Navarra e en Pascual de Miravet, per virtut de la dita creença. Et axí, vós fets-nos saber qual serà pus sufficient, que aquell que vós nos farets saber, aquell ho comanarem. Trametem-vos lo contracte de la confirmació del senyor inffant demana en paper per rahó dels censalls qui's són venuts als crehedors d'en P(ere) Pascual sobre la Vall d'Uxó e la Serra d'Eslida, ensemps ab lo traslat dels contractes que·ll senyor inffant e mossén P(ere) Centelles han fet per la dita rahó. E axí, regonexets-ho tot e, sobre la dita confirmació e sobre lo contracte de la dotació novella que us trametem l'altre dia, trametets-nos clarament vostre consell, en manera que nostre dret romangua saul, con de vós confiam. Trametem una letra que·l senyor inffant vos envia, la qual de manament del dit senyor nós havem uberta segons que veurets en .II. letres nostres que·l dit senyor nos ha enviades, en què fa menció del fet d'en Jordi Johan e d'altres afers, les quals letres vos trametem. Et axí tenits-hi esment e si res hi havem a provehir, fets-nos-ho saber. E scrivits-nos \sobre/ la infformació que y trametem l'altre dia per la resistència que's diu ésser feta per Ramon d'Anzinacorba al justícia de Sogorb, et si algunes noves hi à scrivits-nos-en.

Dada en Sogorb, a .V. dies de setembre del any .M.CCC.LXXXVI.

Pregam-vos que del fet de les damunt dites dotació e confirmació parlets ab micer Miquell, car de vós e d'ell ho confiam.

Fuit directa al amat al nostre en Bernat d'Alpicat.²²⁹

¶ ²²⁹ Al marge esquerre: *Pro curia*.

1386, octubre 5. Girona.

L'infant Martí escriu a Pere Serra, conseller de Barcelona, exposant-li la seua indignació sobre el fet que alguns creditors pensen que es demora a propòsit la venda dels censals d'Uixó i Eslida. Li encomana que es reunisca amb aquells suspicatos i els explique que en les provisions de dites vendes que havien estat trameses des de la cort, els consellers de l'infant Bernat d'Alpicat i Martí Boil, jurista i notari de València, hi copsaren una errada en el calendari en què les pensions començaven a comptar. Per tant, la dilació en la provisió és a causa de l'ordre donada per l'infant que no es diligenciassen les vendes mentre no fos esmenada la menció que les pensions començaven a córrer el 28 de febrer de l'any 1376, en compte de dir 1375.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 140v.

L'infant en Martí.

Micer P(ere). Reebuda vostra letra vos responem que·ns meravellam dels creedós als quals havem fetes les vendes dels censals sobre Ezlida e Uxó, com pensen ne ymaginen que nos fessen letra ni provisió alguna contrària a les dites vendes, car ja mos ó ymaginam, ne plàcia a Nostre Senyor Déus, mas dien-ho per les letres que nós trametem a·n Bernat de Alpicat e Martí Boil, qui·ns feeren saber que, en les provisions del senyor rey que vosaltres hi havets trameses de intimació de les dites vendes, havie bescomte o errada d'un any a nostre dan, car deyen e feyen menció que les pensions començaven a córrer a .XXVIII. de febrer del any .M.CCC.LXXXV. e devie dir de .LXXXVI., car en lo febrer fon propassat, e d'açò scrivim a vós que·n fèssets adobar. E feem a saber als dessús dits en Bernat d'Alpicat e Martí Boil que entró que·l dit calendari fos adobat no fessen les dites condempnacions, e axí veus la raó per què·s feye, la qual vós sabíets. Per què us pregam que vós ne parlets ab aquells qui dit-vos-o han per aquella manera que us paregue, dient-los lo fet de la veritat axí com és. E plau-nos que vós e en Barthomeu de Bonany entonats en lo fet dels comptes de què deys que us mou bascha en P(ere) Dezvall, e·us pregam que·n hajats bona diligència lo relotge, nos plagera que·l tinguéssets tro nós hi fossem, mas molt ha que·l havem tramés a Sogorb.

Dada en Gerona, a .V. dies de octubre del any .M.CCC.LXXXVI.

Infans Martinus.

Trametem-vos la vostra letra que havets ordonada e l'[à]ls, e plaus-nos que axí vaja.

Dirigitur Petro Serra.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

1386, octubre 12. Sogorb.

Maria, esposa de l'infant Martí, comtessa de Xèrica i de Luna, i senyora de Sogorb, confirma les vendes de censals morts que han realitzat en nom d'ella Bernat Bussot, escrivà de ració del rei, i Bartomeu de Bonany, oïdor de comptes de l'infant, com a síndics i procuradors de les aljames de la vila i serra d'Eslida com del castell i vall d'Uixó, tot citant els compradors de censals, i indicant la quantitat que dits compradors rebran a partir del proper el 21 de febrer, segons estableix el document notarial en possessió d'Antoni Sapllana, notari públic de Barcelona, datat el 21 de febrer de 1386. Igualment, amb el present document ratifica i aprova les vendes dels censals morts assenyalats, tot garantint la seguretat dels compradors, ja que cadascuna d'aquestes universitats, i Uixó especialment, constitueixen part de l'aixovar de dita comtessa, subjectes al fur, costums i observances d'Aragó, i en són propietat d'aquesta i pel document dotal no es podrien en res malmetre, ni hipotecar-se.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2107, ff. 93v-95r.

In nomine Dei. Noverint universsi(sic) quod nos Maria, incliti domini infantis Martini illustrissimi principis²³⁰ et domini domini Petri, Dei gracia regis Aragonum, nati consors et Dei gracia comitissa de Exerica et de Luna ac domina civitatis Sugurbi, attendentes Bernardum Busoti, scriptorem porcionis domus prefati domini regis, et Bartholomeum de Bonany, consiliarium et auditorem comptorum domus prefati domini infantis, viri nostri, cives Barchinone, tanquam syndicos et procuratores universitatis ville et Serre de Eslida in regno Valencie constitute et singularium ipsius ville et serre vendidisse censualia²³¹ mortua infrascripta personis infrascriptis, videlicet Bernardine Busoti, filie dicti Bernardi Busoti, .CCC. LX. duos solidos, quatuor denarios; et Anthonio Rovira, de officio porcionis scriptoris domini regis, sexcentos quinquaginta tres solidos, decem denarios; et domine Angeline, uxori Petri Sacosta, scriptoris porcionis domus serenissimi domini ducis, .DCCC. XXXV. <solidos>, .III. denarios; et Berengario Carreres, scriptori dicti domini regis civique²³² Barchinone, .III^m. solidos; et Bernardo Michaelis, licenciato in legibus auditorie dicti domini Regis, .M.D. solidos; et Salamono (sic) Bitali Scaleta, iudeo Barchinone, .II^m. CCC. solidos; et Berengario Sarta, prothonotario dicti domini infantis, .CCC. XLVIII. solidos, \.VII. / denarios monete Barchinone de terno, habendos scilicet et percipiendos per dictos emptores et quos velint perpetuo in et super universitate et singularibus dicte ville et Serre d'Eslida per ipsam universitatem et singulares²³³ ipsius, dandos, prestandos et solvendos dictis emptoribus annis singulis perpetuo et quibus velint, scilicet cuilibet emptori predicto dictum suum censuale predictum a .XXI^a. die mensis februarii proxime lapsi ad unum annum primo venturum, et ab ipsa die in antea sequitur et sic deinde annis singulis perpetuo in eodem termino sive die, franchos scilicet et quitios ab omnibus sumptibus, missionibus et expensis. Vendidit etiam predictos Bernardum et Bartholomeum tanquam syndicos et procuratores universitatis et singularium castri seu Vallis de Uxone, site in dicto regno, censualia mortua

¶ ²³⁰ En realitat diu: *prencipis*. ¶ ²³¹ En realitat diu: *vendidasse cumusualia*.

¶ ²³² Ratllat: *cuique*. ¶ ²³³ En realitat diu: *singularibus*.

sequencia personis subsequenter, scilicet Iohanni de Palao, legum doctori, civi Barchinone, duos mille .D. solidos; et Raimundo Magistri, mercatori Barchinone, .CCCC.XIII. solidos; et Dominica de Brassia, ianuaensi mercatori, civibus Barchinone,²³⁴ .M.D.LXXV. solidos; et Astrugo Abenafia, iudeo Barchinone, ducentos .XXX^a. unum solidos; et Bernardo de Barbarano et Bartholomeo Oliverii, canonicis sedis Barchinone ut procuratoribus seu administratoribus eiusdem sedis que heres est, Dalmacii Celemeda quondam de domo dicti domini regis .CCI. solidos, .VIII. denarios; et Arnaldo Alos, mercatori Barchinone, ducentos .LXXIII. solidos; et Berengario Clariana, notario ville de Arbucio, .CCC.VII. solidos; et dicto Berengario Sarta, prothonotario prefati domini infantis, mille .CC. solidos, .V. denarios monete Barchinone de terno, eis dandos et solvandos scilicet cuilibet ipsorum suum specificatum sensualem predictum per dictam universitatem et singulares Vallis de Uxone et per ipsos emptores recipiendos et habendos²³⁵ annis singulis suis modis et formis predictis a dicta etiam .XXI^a. die mensis februarii proxime decurse ad unum annum in antea sequiturum et sic deinde perpetuo annis singulis et eodem termino sine die prout de predictis vendicionibus et qualibet ipsarum constare dicitur per diversa publica instrumenta confecta in pose Anthoni Ça Plana, notarii publici Barchinone, data .XXI^a. die februarii proxime lapsi anno infrascripto. Attendentes insuper predictos syndicos et procuratores qui iam dictas vendiciones fecerunt²³⁶ seu firmarunt personis dictis obligase omnia bona dictarum universitatum et singularium earumde, videlicet aliis emptoribus supra primo loco seriatim contentis qui emerunt et super universitate et singularibus ville et Serre de Eslide omnia bona dumtaxat ipsius²³⁷ universitatis et singularium ville²³⁸ et Serre d'Eslida in illis emptoribus; supra secundo loco ordinatim²³⁹ positos qui [tamen?] emerunt et super universitate et singularibus castri seu Vallis de Uxone omnia bona ipsius universitatis et singularium eiusdem habita et habenda in et sub certis modis et formis, pactis, promisionibus et convencionibus, homagiis, hostagiis, penis, sacramentis, obligacionibus, renunciacionibus, clausulis et cautelis ad ea necessariis et opportunis scripturis tercii et quarti et sentenciis excomunicacionis et interdicti sicuti hec et alia dicta vendicionum instrumenta propencius (sic) profitentur. Pensantes deinde quod dicte universitates²⁴⁰ et singulares earumdem universitatum d'Eslida et Vallis de Uxone fuerunt prout existunt nobis pro securetate nostre dotis in axovari per dictum inclitum virum nostrum obligate et ipothecate et specialiter castrum seu Vallis de Uxone, de quo seu qua prefatus inclitus vir noster nos dotaverat seu dotamentum fecerat una cum aliis terris, castris et vallibus nostris et suis iuxta forum Aragonum tempore nupciis ob quam obligacionem seu opothecacionem dicte vendiciones in nostri dampnum sue preiudicium minime fieri potuerunt, cum nos priores essemus semper dictis emptoribus in universitatibus et singularibus earumdem et bonis ipsorum et specialiter in universitate Vallis de Uxone, de qua vigore dicti dotamenti nobis facti fructus <et> emolumenta recipiebam<us> iuxta forum Aragonum antedictum. Considerantes denique quod inter dictos emptores et syndicos fuit sepe et sepius deliberatum et

¶ ²³⁴ Ratllat: ducentos .XXXVIII. solidos; et Bernardo. ¶ ²³⁵ Ratllat: habendas.

¶ ²³⁶ En realitat diu: ficerunt. ¶ ²³⁷ En realitat diu: ipsum.

¶ ²³⁸ Ratllat: vel. ¶ ²³⁹ En realitat diu: ordinatum. ¶ ²⁴⁰ En realitat diu: universitatis.

condictum quod nos pro ipsorum²⁴¹ emptorum maiori securitate et cautella laudemus, approbemus, ratificemus et confirmemus vendiciones²⁴² predictas et omnes obligaciones dictarum universitatum et singularium earumdem ad omnia alia in ipsis vendicionibus contenta, et quod [necimus ee nuciaremus?]quoad hec nostris obligacionibus que habemus in et super locis predictis et uno<quo>que ipsorum cum alia cura non [ferent?] dictis emptoribus eorum censualia supradicta. Idcirco nos dicta Maria, volentes dare locum omnibus supradictis, gratis et ex certa sciencia laudando et approbando, ratificando et confirmando omnibus dictis emptoribus et cuilibet etiam eorum vendiciones antedictas, obligaciones pro inde factas ac omnia et singula in eis²⁴³ et qualibet earum contenta sicut et prout in ipsis et unaquaque ipsarum continetur, convenimus et promittimus bona nostra fide omnibus dictis emptoribus et cuilibet eorum et vobis etiam notario infrascripto tamquam publice persone pro ipsis emptoribus et quolibet ipsorum recipienti et pacienti quod contra dictas vendiciones dictorum censualium mortuorum aut aliqua ipsarum non faciemus vel veniemus nullo unquam tempore in iudicio vel extra iudicium aut aliter quovis modo²⁴⁴ racione dotis nostre aut axovari nostri aut dotacionis nobis facte iuxta <forum> Aragonum nec racione iurium ipothecarum nostrorum nec quocumque iure, racione vel causa. Nos etiam sancione²⁴⁵ de paribus nostris per notarium infrascriptum, renunciamus quantum ad hec beneficio Velleyani senatusconsulti et autentice Si qua mulier posite, [C. a^o] et omni alii iuri, racioni, constitucioni, foro, usui et consuetudini contra hec repugnantibus,²⁴⁶ quia constat nobis clare quod prefactus dominus infans, maritus noster, in locum, emendam et compensacionem dicti Vallis de Uxone, de qua nos inter alia dotaverat iuxta²⁴⁷ forum Aragonum predictum, submissit, supposuit seu subrogavit aut obligavit nobis loca²⁴⁸ sequencia sita in regno Valencie, videlicet villa<m> et castrum de Exerica et omnia loca sue tenencie, villam de Liria, vilam d'Alcoy, Val<l>em de Seta et omnia loca que sunt baiulie dicte ville de Alcoy, de nostri voluntate et permissu. Preterea convenimus et promittimus vobis dictis emptoribus et cuilibet vestrum prout supra omnia et singula supradicta ratta et firma perpetuo habebimus, tenebimus, observabimus et in nullo contrafaciemus vel veniemus aliquo iure, causa vel etiam racione sub bonorum nostrorum omniorum et ypotheca. Ulterius ut predicta maiori robore fulcatur iuramus per dominum Deum et eius²⁴⁹ sancta .III^{OR}. Evangelia manibus nostris corporaliter tacta quod volumus²⁵⁰ quod de predictis fiat et fieri possint dictis emptoribus et cuilibet ipsorum tot publica si voluerint censualia instrumenta quot inde petita fuerint, vobis etiam requisita per eosdem seu quemlibet eorum per notarium infrascriptum.

Actum est hoc Sugurbii, .XII^a. die octobris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXX°. sexto.

Signum (en blanc) mei Marie, predicti domini infantis coniugis²⁵¹ et Dei gracia comitisse de Exerica et de Luna et domine civitatis Sugurbii, que <hec> laudamus,

¶²⁴¹ Ratllat: *temporum*. ¶²⁴² En realitat diu: *ratificamus et confirmamus vendicionis*. ¶²⁴³ Ratllat: *et unaquaque ipsarum continetur*. ¶²⁴⁴ En realitat diu: *modol*. ¶²⁴⁵ En realitat diu: *eam cencione*. ¶²⁴⁶ En realitat diu: *repugnacionibus*. ¶²⁴⁷ Rat-

llat: *iusta*. ¶²⁴⁸ Ratllat: *de nostri voluntate et permissu. Preterea convenimus et promittimus vobis dictis emptoribus et cuilibet vestrum prout*. ¶²⁴⁹ Ratllat: *ista*. ¶²⁵⁰ En realitat diu: *volentes*. ¶²⁵¹ En realitat diu: *coniugia*.

firmamus et iuramus. In quorum omnium testimonium sigillum nostrum appendicium huic instrumento iussimus aponendum.

Testes qui ad predicta presentes fuerint Bonafonatus de Sancto Felice, miles, consiliarius et camarlengus,²⁵² et Petrus Rubey, subcamerarius dicte domine comitisse.

119.

1386, octubre 12. Girona.

L'infant Martí contesta a Bartomeu de Bonany, el seu oïdor de comptes, comunicant-li que considera molt adient la decisió reial d'involucrar a Roger de Moncada en el segrest d'Uixó i Eslida, ja que hi considera que cobrarà abans dits llocs seguint les seues diligències, que no pas confiant en els creditors.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 143r-v.

L'infant en Martí.

En Barthomeu. Vostra letra reebuda, vos responem que'n plaen aquestes dues provisions que'ns havets fetes a saber, que ha fetes lo senyor rey en los affers d'en P(ere) Pascual e com deys que'n Francisco dubte de la provisió de mossén Roger de Muncada, que prengué a ses mans en segrestre la Vall d'Uxó e la Serra d'Ezlida per la raó contenguda en vostra letra, sapiats que ans nos plau car no'ns dubtam de mossén Roger e abans ó cobrarem per mans sues que per mans dels cambiadós. Del fet de la vostra partida, nós en breu ab letra nostra vos certificarem on irets.

Dada en Gerona, a .XII. de octubre del any .M.CCC.LXXX.VI

Infans Martinus.

*Idem.*²⁵³ *Probata.*²⁵⁴

120.

1387, gener 8. Barcelona.

L'infant Martí escriu al seu conseller Martí Boil, notari de València, expressant-li l'obligació que no només té amb alguns creditors dels canvistes Pere Pasqual i Arnau Esquerit —amb els quals Bernat Bussot i Bartomeu de Bonany, com a síndics de les aljames d'Uixó i Eslida, els vengueren certs censals morts sobre aquelles comunitats—, sinó igualment té obligació amb tots els altres que foren receptors de censals i violaris en altres temps sobre dites vall i serra —com és el cas del primer censalista sobre la serra d'Eslida, Pere Centelles—. Per tant, tots i cadascun d'aquests han de consentir i fermar, segons fur de València, les vendes d'aquells, i evitar així que les mencionades vall i serra siguen decomissades. Ordenant-li, finalment, que li envie, juntament a Pere Serra i al seu protonotari, la carta d'indemnitat feta per Pere Pasqual, en nom propi i com a procurador d'Arnau Esquerit, als sarraïns d'Uixó i Eslida,

¶²⁵² Ratllat: *dicte domine*.

¶²⁵³ Segons consta en el document anterior: *Dominus infans mandavit Berengario Sarta*.

¶²⁵⁴ Al marge esquerre: *Pro curia*.

en poder ara del notari de Sogorb, Pere Martí de Palomar, sota pena si contravingués el seu manament de responsabilitzar-lo des tots els perjudicis que en resultaren.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2075, f. 81r.

L'infant en Martí.

En Martí Boyl. Bé sabem que vós no ignorats com nós som tenguts e obligats fer compliment de cartes a alguns creadors d'en P(ere) Pasqual e d'en Arnau Esquerit, als quals per en Bernat Buçot o per en Barthomeu de Bonany, axí com a síndichs de las aljames dels moros de la Vall d'Uxó e Serra²⁵⁵ d'Eslida són stats venuts certs censals morts sobre la Serra d'E<s>lida e la Vall d'Uxó, e no solament a ells mas a nós sobiranament és necessari que tots aquells qui abans prenien e rebien censals e violaris sobre dites serra e vall consenten e fermen segons fur de regne de València a les dites vendes, per manera que les dites vall e serra no poguessen caure en comís. E com per aquesta rahó mossén P(ere) de Centelles, qui és pus primer censaler sobre la dita Serra d'Eslida, a prechs nostres haja consentit e fermat en poder vostre que nós puxam carregar sobre la dita Serra censals e violaris fins en quantitat de²⁵⁶ .XII^M. florins e alguns altres reebents censals e violaris sobre la dita Vall²⁵⁷ d'Uxó, los quals, segons havem entés, són primers en la dita vall, e los quals segons fur basta que hajen consentit, hajen fermat e consentit en vostre poder a les dites vendes. Per ço, volem e a vós molt expressament de certa sciència manam que jamés nós entenets a servir e complaure que les dites cartes encontinent trametats a nós e a micer P(ere) Serra o a nostre prothonotari ensemps ab la carta de indemnitat feta en poder d'en P(ere) Martí de Palomar, notari de Sogorb, per lo dit P(ere) Pasqual, en nom seu propi axí com a procurador d'en Arnau Esquerit, als moros de la dita vall e serra segons que d'açò l'amat nostre micer P(ere) Serra nos ha scrit diverses vegades per ses letres. En altra manera, certificam-vos que tots dampnatges qui's seguissen per la dita rahó serien imputats a vós e a vostros béns.

Dada en Barcelona, a .VIII. dies de janer del any .M.CCC.LXXXVII.

Infans Martinus.

*Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.*²⁵⁸

121.

1387, gener 8. Barcelona.

L'infant Martí requereix al notari de Sogorb, Pere Martí de Palomar, que li trameta l'original de la carta d'indemnitat fermada pels sindicats acordats entre les aljames Uixó i Eslida i els banquers Pasqual i Esquerit, per la venda de 16.000 sous censals.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2075, f. 81v.

¶²⁵⁵ Ratllat: *sera*. ¶²⁵⁶ Ratllat: *mil*. ¶²⁵⁷ Ratllat: *serra*. ¶²⁵⁸ Al marge esquerre: *Pro curia*.

L'infant en Martí.

En P(ere) Martí. Entés havem que'n P(ere) Pascual, en nom seu propi e axí a procurador d'en Arnau Esquerit, en temps que vós ab auctoritat e consentiment seu en lo dit nom reebés los sindichats de las aljames dels moros de las Vall d'Uxó e Serra d'Eslida a vendre .XVI^M. sous censals, fermà en vostre poder semblant carta de indepnitat que nós havem feta als dits moros. Perquè com nós per certes rahons tocants bé e profit nostre e de las dites aljames hajam necessària la dita carta, volem e us manam molt expressament que encontinent nos trametats en sa forma la dita carta o per vostra letra nos certifequets quines rahons havets perquè no u dejats fer.

Dada en Barcelona, a .VIII. dies de janer en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXVII.

Infans Martinus.

Dirigitur Petro Martini de Palomario, notario Sugurbii.

*Idem.*²⁵⁹ *Probata.*²⁶⁰

122.

1387, gener 11. Barcelona.

L'infant Martí reclama a Martí Boil, notari de València, la necessitat d'obtenir totes les fermes dels censalistas d'Uixó i Eslida —començant per la seua pròpia ja que Martí Boil, n'és un dels primers censalistas— perquè és necessari el seu consentiment en les vendes de censals als creditors de Pere Pascual i Arnau Esquerit.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2075, f. 79r.

L'infant en Martí.

En Martí Boil. Nós havem ací necessàries les fermes d'aquells qui han censals sobre la Serra d'Eslida e la Vall d'Uxó, e per ço com sou primers censalés hau consentís en les vendes dels censals fetes l'any proppassat als creedors d'en P(ere) Pascual. E com vos hajats reebudes les cartes del dit fet, per ço us manam²⁶¹ que les cartes demunt dites nos trametats en forma pública car, trossús que hic sian, no podem cobrar la possessió de la serra e de la vall dessus dites, e axí no haja falla.

Dada en Barcelona, a .XI. de janer del any .M.CCC.LXXXVII.

*Infans Martinus.*²⁶²

¶²⁵⁹ Segons consta en el document anterior: *Dominus infans mandavit Berengario Sarta.*

¶²⁶⁰ Al marge esquerre: *Pro curia.*

¶²⁶¹ Ratllat: *pregam.*

¶²⁶² Al marge esquerre: *Pro curia.*

123.

1387, gener 11. Barcelona.

L'infant Martí reclama a Bonanat de Sant Feliu, regent de l'ofici de dispenser, la reunió de les cartes de consentiment de tots els censalistas sobre la serra i vall d'Eslida i Uixó, que Martí Boil, notari de València, ha rebut; ja que hi consta el consentiment per part d'aquells creditors en les vendes dels censals als creditors dels canvistes Pere Pasqual, ineludibles per a recuperar la possessió d'aquelles. Igualment li ordena que comuniqui l'obligatorietat que tenen els alamins i col·lectors de les rendes de Lliria i Uixó, d'entregar el 20 de febrer les pensions anuals dels censals, que l'escrivà i oïdor de comptes de l'infant, Bernat Bussot i Bartomeu de Bonany, vengueren com a síndics d'aquelles comunitats sarraïnes als creditors del banc de Pasqual i Esquerit.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2075, f. 79v.

L'infant en Martí.

Mossén Bonafonat. Nós havem fort necessàries les cartes que'n Martí Boil ha reebudes d'aquells qui reeben censals sobre la Serra d'Eslida e la Vall d'Uxó ans de les vendes fetes als creedors d'en P(ere) Pascual, e açò per lo consentiment per ells fet en les dites vendes. Per què us pregam que façats per manera ab lo dit Martí Boil que hajam encontinent les cartes per ell reebudes del dit fet, segons li haviam per nostra letra car, trossús les hajam, no podem cobrar la possessió de la serra e vall dessus dites.

Dada en Barcelona, a .XI. de janer del any .M.CCC.LXXXVII.

Axímatex, vos pregam que sol·licets e manets als alamins e cullidors de les rendes de Liria e d'Uxó que al .XX. dia de fabrer propvinent hajen aportades ací les annuals pensions dels censals, los quals en Bernat Buçot e en Barthomeu de Bonany han venuts, axí com a síndichs de les aljames dels moros de Liria e d'Uxó, als creedors de la taula d'en P(ere) Pascual e d'en Arnau Esquerit, cambiadors. E altra manera hauríem-ne dan e messions a²⁶³ culpa lur.

Datum ut supra.

Infans Martinus.

Dirigitur Bonafonato de Sancto Felice.

*Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.*²⁶⁴

124.

1387, gener 23. Barcelona.

L'infant Martí, ara governador i lloctinent del seu germà en rei Joan I, recrimina a Martí Boil, notari de València, que encara no li haja enviat els documents de les fermes on consten el consentiment dels censalistas d'Uixó i Eslida.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2075, 85r.

¶²⁶³ Ratllat: e. ¶²⁶⁴ Al marge esquerre: *Pro curia.*

Lo duch general governador.

En Martí Boyl. Fort nos meravellam de vós qui ta<n> mal recapte havets donat en trametre a nós les cartes de les fermes o consentiments dels primers censals d'Uxó e d'Eslida, car trossús que les hajam no podem proceyr a cobrar los dits lochs o valls. Per què reprements-vos del dit fet, e no sens rahó, vos manam expressament que per lo primer qui vingua nos trametats les dites cartes. En altra manera fariets-nos-en gran despler e conexeriets-ho.

Dada en Barcelona sots nostro segell acostumat, a .XXIII. de janer del any .M.CCC.LXXXVII.

Lo Duch.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.

125.

1387, febrer 20. Barcelona.

L'infant Martí es dirigeix a Diego i Martí Boil, notari de València, pregant-los que s'avinguen, com ja ho han fet Pere Centelles i Aznar de Pardo, a fermar el consentiment perquè aquelles comunitats d'Uixó i Eslida, venguen censals a preu de 7.000 i 9.000 sous de pensions censals, respectivament. I així l'infant redimirà dels creditors dels banquers Pere Pasqual i Arnau Esquerit aquells llocs sense més increments en els interessos del deute. Encomanant-los, en darrer terme, que quan les aljames de sarraïns d'Uixó i Eslida fermen els documents de venda per les dites quantitats, que aquests siguen tramesos a la cort perquè es lliuren als creditors de Pasqual, tot convertint-se en el pagament del deute contret.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 175r-v.

Lo duch general governador.

Diago e en Martí Boyl. Sapiats que nós scrivim als censantés de la Serra d'Eslida e de la Vall d'Uxó en la forma següent:

Bé creem que sapiats que l'aljame dels moros de la Serra d'Eslida, de voluntat e manament nostre per tal que nós puxam cobrar la dita serra, la qual havem empenyorada a n P(ere) Pasqual e en Arnau Squerit, cambiadors de Barcelona, han venuts .VII^m. sous censals a diverses persones, los preus de les quals són stats convertits a n P(ere) Pasqual e a n Arnau Esquerit, cambiadors, als quals lo senyor rey, pare nostre de alta memòria, e nós ensemps ab ell erem obligats a grans interessos e mogubells. Per què us pregam afectuosament que per tal que nós puxam cobrar la dita Serra, vullats fermar les dites vendes segons que les han fermades mossén P(ere) de Centelles e mossén Aznar Pardo e alguns altres, los quals vos diran los amats cambrer nostre en Diago Çatina e en Martí Boyl, notari de València, e serà cosa de quèns farets assenyalat pleer e servey sens que no serà algun vostre interésser.

Dada en Barcelona, a .XX. dies de febrer del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX. set.

Per què us pregam que vosaltres de vostra part presentets les dites letres als demunt dits e façats ab ells que fermen, ço és, aquells d'Eslida tro en quantitatde .IX^M. sous censals e aquells d'Uxó tro en quantitat de .VII^M. sous censals. E après que hauran fermat, que'ns trametats ací les cartes de las dites fermes car nós no'ns podem servir de las cessions que'ls creadors d'en P(ere) Pasqual nos han fetes tro que les dites fermes hajan ací en sa forma e liurades als dits creadors.

Dada en Barcelona, a .XX. dies de febrer del any .M.CCC.LXXX. set
Lo duch.²⁶⁵

126.

1387, febrer 21. Barcelona.

L'infant Martí exposa a Aznar Pardo de la Casta, conseller, majordom reial i governador de València, successor de Roger de Muncada, que aquest per decret del rei Pere el Cerimoniós havia segrestat Uixó i Eslida, junt a altres llocs del regne, empenyorats als canvistes Pere Pasqual i Arnau Esquerit, amb les seues rendes i drets, fins que el deute fos liquidat; tot revocant-ne tot guiatge, sobreseïment o pròrrogues atorgades als dits canvistes, als quals se'ls exigí públicament presentar a la Corona els seus comptes. Indicant-li, finalment, que li tramet de mà del seus consellers i procurador, Martí Boil i Llop d'Aranda, les cartes requisitòries del rei Pere, datades a Barcelona el 12 d'octubre de 1386, i ratificades després pel rei Joan, el 30 de gener de 1387, perquè mossèn Aznar tinga bon coneixement d'aquell assumpte, ja que li prega s'encarregue de gestionar-lo. Per últim, li encomana que nomene Pere Arnau d'Esparça col·lector de les rendes de les dites vall i serra.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, ff. 174v-175r.

Lo duch general governador.

Mossén Aznar. Sapiats que'l senyor rey, pare nostre de alta recordació, haüt en son plen consell plenària deliberació per certes e justes rahons e a la sua cort molt necessàries, mana a mossén Roger de Muncada, precessor vostre en l'ofici de²⁶⁶ portantveus de governador, que prengué a mans de la cort del dit senyor les Vall d'Uxó e Serra d'Ezlidia e tots altres lochs nostres situats en regne de València, los quals fossen estats per nós empenyorats a'n P(ere) Pasqual e a'n Arnau Squerit, qui solien ésser cambiador<s> de Barcelona, ensemps ab rendes e tots altres drets, e aquelles tingués en seqüestre per interésser nostre e dels dits cambiadors tro que lo compte que era entre les corts del dit senyor e nostra, d'una part, e los dits cambiadors de altra, fos liquidat. E noresmenys, ab altra letra sua lo dit senyor rey, pare nostre, revocats tot guiatges, allongaments e sobreseyments per lo dit senyor e altres officials seus atorgats als dits cambiadors, manà al dit mossén Roger e a tots altres officials que si dins la jurisdicció a ells comanada trobaven los dits P(ere) Pasqual e Arnau Squerit, que aquells presos e ben guardats tramesessen al dit senyor, segons que les dites coses e moltes altres són en

¶²⁶⁵ Al marge esquerre: *Pro curia*. ¶²⁶⁶ Ratllat: *port*.

les dites letres, les quals foren dades en Barcelona a .XII. dies de octubre del any proppassat, pus largament contengudes. Les quals, axí per ocupació de feynes occurrents en la cort del dit senyor com per la malaltia sua no's pogueren exequir e complir, per la qual cosa lo senyor rey, frare nostre molt car, vistes les dites letres e certificat com los dits cambiadors no han volgut ne volen dar lo dit compte, ab altres dues letres sues dades en Barcelona a .XXX. de janer del any present, confermant-se ab la intenció del dit pare seu e nostre, revocats tots guiatges, mane totes e sengles coses contengudes en les dites letres per vós ésser exeguides e complides segons que en .IIes. letres patents del dit senyor, les quals per part nostra vos deu presentar en Martí Boil, procurador nostre, e en Lop d'Aranda, lo qual a vós trementem per la dita rahó, largament veurets ésser contengut. Perquè us pregam affectuosament axí com aquell qui sabem que amats nostre honor e profit que, tots altres affers apart posats, encontinent exegiscats les coses contengudes en les dites letres. Més avant vos pregam que, en regidor e collidor de las rendas, fruyts e esdeveniments de las dites vall e serra e altres lochs, vullats diputar e subdelegar lo dit P(ere) Arnau d'Esparça, lo qual hi és sufficient e no'n haurem a fer altres messions.

Dada en Barcelona, a .XXI. dia de febrer del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXVII.

Lo Duch.

*Dirigitur Azenario Pardo de la Casta.*²⁶⁷

127.

1387, febrer 21. Barcelona.

L'infant Martí exigeix a Martí Boil, notari de València, que trameta a Aznar Pardo de la Casta, portantveus de governador de València, el decret on el rei li ordena que recupere tots els drets i rèdits d'Uixó i Eslida, i altres llocs a l'infant pertanyents situats al Regne de València, abans empenyorats als canvistes Pasqual i Esquerit, i que tinga els dits rèdits en segrest fins que es liquide el deute amb els creditors dels canvistes esmentats.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, f. 175v.

Lo duch general governador.

En Martí Boil. Lo senyor rey, frare e senyor nostre molt car, scriu per la letra a mossén Aznar Pardo que, revocats tots guiatges, prenga a mans e poder seu les Vall d'Uxó e Serra d'Eslida e tot altres lochs nostres situats en regne de València, los quals de nós tenguen empenyorats en P(ere) Pasqual e n'Arnau Esquerit ensemps ab totes rendes, fruyts e altres drets, e aquells tenguen en seqüestre per interésser nostre e dels dits P(ere) e Arnau tro que sia liquidat lo compte qui és entre

¶²⁶⁷ Al marge esquerre: *Pro curia*.

nós e ells, segons que en les dites letres les quals vos deu liurar en Lop d'Aranda, lo qual trametem al dit governador per la dita rahó, largament és contengut. Per què volem e us manam que encontinent, ensemps ab lo dit P(ere) Arnau e sens ell, presentés les dites letres al governador, al qual nós ab letra nostra scrivim, e que requirats que les coses en aquelles contengudes sien complides e que en açò vos façats vostra diligència segons que bé havets acostumat e de vós co<n>fiam.

Dada en Barcelona, a .XXI. dia de febrer del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX. set.

Lo duch.²⁶⁸

128.

1387, març 1. Barcelona.

L'infant Martí anuncia a Aznar Pardo de la Casta, portantveus del governador del Regne de València, que mentre la Vall d'Uixó, empenyorada al canvista Pere Pasqual, estiga en segrest, la regirà Llop de Rada, col·lector de les rendes del regne, i li encomana el retribuïesca per aquest càrrec amb 100 florins de salari.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2075, f. 106v.

Lo duch general governador.

Mossén n'Aznar. Per altres letres nostras vos havem pregat que tantost que la Vall d'Uxó e l'altra terra que en P(ere) Pascual tenia em penyora de nós sia venguda en vostras mans per via de seqüestre, segons que en les dites letres és contengut, comanets lo regiment de aquella a n Lop de Rada, cullidor e reebedor de les nostres rendes en regne de València. E com sia cosa rahonable que per lo treball que haurà haver e sostenir per la dita rahó sia a ell assignat cert salari, per ço us pregam que, feta per nós la dita comanda, assignets al dit Lop per any .C. florins per son salari, los quals nós par que deja haver rahonablement e que aquells se puxa retenir de ço que per ell serà reebut. E si per retiment de son compte haurà anar en alguna part, que ben vullats axí matex tatxar de present cert salari, car servey nos en fàrets, el qual molt vos grahirem.

Dada en Barcelona sots nostre segell acostumat, lo primer dia de març del any mil .CCC.LXXX.VII.

Lo duch.

Dirigitur Atzenario Pardo, gerentivices gubernatoris in regno Valencie.

*Dominus dux misit signatam expediendam. Probata.*²⁶⁹

¶ ²⁶⁸ Al marge esquerre: *Pro curia.*

¶ ²⁶⁹ Al marge esquerre: *Pro curia.*

129.

1387, abril 2. Balaguer.

L'infant Martí, a petició de l'alcaid de la Vall d'Uixó, Pere Arnau d'Esparça, certifica que aquest de coneixement i conformitat de l'infant, ha construït o reparat unes cases, hort i un bany.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2075, f. 1v.

Infans Martinus etc., dilectis universis et singulis officialibus seu commissariis ac aliis quibusvis personis quibus ea res spectet, salutem et dileccionem. Ad humilem supplicacionem per Petrum Arnaldi d'Esparça, alcaydum et procuratorem vallis nostre de Uxone, inde nobis factam, vos et quemlibet vestrum certificamus cum presenti quod prima presentis mensis aprilis dictus Petrus comparuit coram nobis suplicans nobis humiliter ut super quibusdam capitulis prohiberemus testimonium veritatis nosque occupati aliis arduis nostris negociis ad predicta non potuimus intendere quo ad presens, nisi quod recordamur quod dictus Petrus de nostris consensu et voluntate construit seu construi et reparare fecit domos et ortum ac balnea quas et que habet in dicta valle. Et quia rei veritatis sic se habet, in testimonium premissorum presentem fieri iussimus nostro sigillo secreto munitam.

Data in civitatis Balagarii, secunda die aprilis anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. sexto.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

130.

1387, abril 3. Paterna.

Maria, esposa de l'infant Martí, comtessa de Xèrica i de Luna, i senyora de Sogorb, es dirigeix a Llop de Rada, receptor dels rèdits i drets de tot el Regne de València. Atès que per la cúria reial són degudes diverses quantitats als advocats, procuradors i escrivans de la Governació de València a causa dels molts deutes de l'infant Martí, i encara pels litigis que se'n deriven. Citant els de Viver amb Joan Giner, cavaller, de 3.000 sous; els dels llocs de Xóvar, Benitandús, Geldo, Benissanó i, encara, les protestes presentades per diverses persones quasi a diari, contra els canvistes de Barcelona, Pere Pasqual i Arnau Esquerit, pels llocs d'Eslida i Uixó. Així que per evitar més danys i perjudicis als dits vassalls de l'infant, disposa la comtessa que es lliure i paguen dels béns del dit infant als dits advocats, procuradors i escrivans de la Governació de València. Tot ordenant que Bartomeu de Bonany, auditor dels comptes, registre aquests càrrecs.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2107, f. 48r.

Maria etc., procuratrix etc., fideli nostro Lupo d'Arrada, receptori reddituum et iurium locorum que dictus dominus infans habet in regno Valencie, salutem et graciam. Cum per curiam dicti domini infantis debeantur diverse pecunie quantitates advocatis, pensionatis et procuratori ad lites ipsius domini infantis in regno Valencie, necnon scriptori gubernacionis dicti regni, pro littibus que sunt seu esse sperantur inter \dictum/ procuratorem \nomine/

dicti domini infantis ex parte una, et Iohannem Ianuarii, militem, <ex alteram,> racione illorum trium mille solidorum quos ipse anno quolibet recipit super loco de Viver, et etiam pro littibus que sunt seu esse sperantur inter dictum procuratorem dicto nomine, ex parte una, et dominos locorum de Xova, de Benitanduç, de Xeldo et de Benizano necnon aliis personis pro diversis scripturis et protestacionibus que cotidie faciuntur contra dictum dominum infantem per Petrum Pascasii et Arnaldum Esquerit, campsores Barchinone, super facto Vallis d'Uxo et Serre d'Eslida. Et nos pro vitandis dampnis et missionibus vassallis dicti domini infantis, qui predictis de causis in civitate Valencie pluries pignorantur, velimus quod dicte peccunie quantitates exsolvantur personis quibus debeantur. Idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus de peccunia dicti domini infantis que est vel erit penes vos racione vestre comissionis exsolvatis dictis advocatis, procuratori, scriptori gubernacionis Valencie et aliis personis dictas peccunie quantitates eis debitas previa racione executoria expensoris ipsius domini infantis minime expectata, et factis dictis solucionibus recuperetis ab eis cautelas in quibus apareat totum id quod exsolveritis causis superius expressatis. Quare nos mandamus cum presenti dilecto nostro Bartholomeo de Bonany, auditori compotorum curie dicti domini infantis seu alii cuicumque a vobis compotum audituro, quatenus vobis restituente [...]i dictas cautelas totum illud quod aparuerit vos exsolvisse pro illis in vestri recipiat compoto et admittat, et nullam vobis faciat questionem seu dubium aponat aliqua racione dicta executoria expensoris non expectata.

Data in loco de Paterna, tercia die aprilis anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXX°. sexto.

Maria comitissa.

*Domina comitissa mandavit mihi Francisco Pujada. Probata.*²⁷⁰

131.

1387, abril 3. Barcelona.

L'infant Martí retreu Aznar Pardo de la Casta, portantveus de governador del Regne de València, que encara no haja recobrat la Serra d'Eslida i la Vall d'Uixó, com altres llocs, per a l'infant de mans dels canvistes Pere Pasqual i Arnau Esquerit, tot i ser-ne ell, dit portantveus de governador, qui rep les rendes de dits llocs. Per això, li ordena que no pose en risc la recuperació d'Uixó i Eslida, tot proveint-li a tal efecte que pague les despeses que hi poguessen haver de les rendes per ell col·lectades dels dits llocs.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2074, ff. 192v-193r.

Lo duch general governador.

Mossén n'Aznar. Entés havem axí per letres vostres com d'en Lop de Rada que per rahó de les messions pertanyents als de vostre ofici no havets haüts encara a vostres mans la Serra d'Ezlida e la Vall d'Uxó e los altres lochs que tenen en

¶ ²⁷⁰ Al marge esquerre: *Pro curia.*

penyora en P(ere) Pasqual e n'Arnau Squerit, de la qual cosa nós som marvellats. E sapiats que no havíem nós tal confiança en vós car, si a Déu plagués, per tan petita cosa no deguérets haver posats a risch los dits lochs de pendre altra volta axí com s'és cuydat fer e poguérem dir que, en gran culpa vostra, se fore seguit, e pus les rendes vénen en vostres mans, prou ne erets segur. Per què us pregam affectuosament que lexats tots affers entenats encontinent en los dits affers, car ja us havem trameses les provisions que demanats que les messions se paguen de les dites rendes.

Data en Barcelona, a .III. dies d'abril del any .M.CCC.LXXXVII.

Lo duch.

Dirigitur Azenario Pardo de la Casta, gerentivices gubernatoris in regno Valencie.

*Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.*²⁷¹

132.

1387, abril 16. Barcelona.

L'infant Martí continua recriminant a Aznar Pardo de la Casta, portantveus del governador del Regne de València, la seua mala execució en el segrest de la Vall d'Uixó, Serra d'Eslida i altres llocs de mans de Pere Paqual i Arnau Esquerit, canvistes de Barcelona, especialment després que li hagués proveït que els rescatés amb els diners de les rendes de dits llocs. Descontent amb ell, li reitera l'ordre que els dits llocs estiguen en el seu poder sense dilació, i si vol continuar tenint la seua confiança i ser-li bon servidor, pagarà, si s'escau, a bestreta les despeses que les rendes no abastassen.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2075, f. 117v.

Lo duch general governador.

Mossén n'Aznar. Fort nos marvellam de vós com tan mal recapte havets donat en haver a vostres mans, segons les provisions del senyor rey, la Serra d'Eslida e la Vall d'Uxó e los altres lochs nostres que tenien en penyora en Pere Pasqual e n'Arnau Squerit, specialment despuys que us havem tramesa provisió que paguets de les rendes les messions. E en veritat no fahíem nós tal compte de vós, que per tan poqua cosa com és ço que havets mester per haver los dits lochs, cessàssets una ora de haver-los, encara que del vostro (sic) hi bestraguésets, car pensar podíets que no y perdrets res, però en les obres coneix hom los servidors. E com sie necessari e perillós per algunes rahons que·ls dits lochs sien cuytadament en vostro poder, per ço us pregam que encontinent vista la present lexats tots negocis e·ntenats en los dits affers ab sobirana diligència en manera que breument hajam ardit que és fet. E si altres dilacions hi entenets a metre, hajam-ne vostra resposta d'u o d'als, en manera que y puxam provehir axí com nos parrà pus expedient.

¶²⁷¹ Al marge esquerre: *Pro curia.*

Dada en Barcelona, a .XVI. dies d'abril del any mil .CCC.LXXXVII.

Lo duch.

Dirigitur Azenario Pardo de la Casta.

*Dominus dux mandavit mihi Berengario Sarta. Probata.*²⁷²

133.

1387, abril 16. Barcelona.

*L'infant Martí, d'igual manera que a Aznar Pardo, recrimina al seu conseller, Llop de Rada, a qui especialment comissionà per a redimir els llocs d'Uixó i Eslida penyorats als canvistes Pasqual i Esquerit, la seua deficient diligència. Ara li encomana expressament que comparega immediatament davant el governador i procure que aquest acomplisca les provisions de l'infant, sobretot que les messions o despeses siguin pagades de les rendes d'aquells llocs; però també, després de rebre una carta del notari Martí de Boil, l'infant ordena al seu conseller Rada que vigile si calen més oficials per gestionar el segrest dels llocs mencionats, si cal fer manaments penals contra els canvistes, perquè ni entren ni pertorben els oficials dels dits llocs o si cal comunicar als habitants dels dits llocs que la jurisdicció ja no correspon als canvistes barcelonins, ni als seus procuradors.*²⁷³

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2075, ff. 117v-118r.

Lo duch de Muntblanch.

En Lop. Nós scrivim a mossén n'Aznar Pardo meravellant-nos molt d'ell com tan mal recapte nos ha donat en haver a ses mans la Serra d'Eslida e la Vall d'Uxó e los altres lochs nostres que tenien en penyora en Pere Pasqual e n'Arnau Squerit. Però més nos meravellam de vós, qui n'avíets càrrech nostre special e havets-hi donat pijor recapte, car entre les altres coses no'n sabem res ne havem haüda letra vostra despuys que hic partís. E com a nós sie fort necessari e perillós que yvarçosament los dits lochs sien a mans del dit governador, per ço us manam expressament que lexats tots affers encontinent anets al dit governador e tenits-lo aprop del dit fet, car ja li havem tramesa la letra que demanava que les messions sien pagades de les rendes dels dits lochs. E en cas que veésets que per la dita provisió no'n vulle fer, ans que no sofrats que'ls affers se laguien poch ni molt, volem e us manam que vós hi bestragats de rendes nostres o'n manlevats si no'n havets en manera que per falta de diners nos trich poch ne molt. E guardats-vos que açò haja bon recapte e ivarçós ens farçats tantost resposta en manera que no estigam ab ànsia dels dits affers.

Dada en Barcelona, a .XVI. de abril del any .M.CCC.LXXXVII.

Lo duch.

¶ ²⁷² Al marge esquerre: *Pro curia*. ¶ ²⁷³ Vegeu encara més documents relatius al segrest d'aquells territoris, però sense citar ni

a la Vall d'Uixó ni a la Serra d'Eslida, ACA, RC, Registre 2075, ff. 120r-v, 120v-121r i 193v-194v.

Aprés que fon feta aquesta letra havem reebuda una letra d'en Martí Boyl e fa·ns saber que'l governador solament ha emparades les rendes de les valls e no s'es curat d'alre, e som nós molt meravellats, e de vós, qui·n devets protestar moltes vegades car en seqüestre se requer remoure oficials e posar-n'í novellament per lo dit governador qui exercesquen totes les jurisdiccions e reeben les rendes e altres emoluments en nom del senyor rey, e fer manaments penals als cambiadors e a lurs procuradors que no entraren d'aquí avant en les dites valls ne perturben los oficials en exercir les jurisdiccions, ni los cullidors de les rendes per lo governador posats, e encara més, fer manaments als habitants de les dites valls que no hobeesquen ni hagen per senyors los dits cambiadors e ni altres per ells, e haver les forces tant com en ells serà. Perquè·us manam que ab sobirana diligència tingats aprop lo governador que los dits affers hagen bon recapte per la dita forma.

Dada *ut supra*.

Dirigitur Luppo de Arrada.

*Idem.*²⁷⁴ *Probata.*²⁷⁵

134.

1387, abril 23. Barcelona.

L'infant Martí comunica a Aznar Pardo de la Casta, portantveus del governador del Regne de València, que el col·lector de les rendes d'Uixó i Eslida, en substitució de Llop de Rada, comissionat en altres serveis, serà Martí Pérez Terol, ciutadà de Sogorb.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2075, ff. 128v-129r.

Lo duch general governador.

Mossén n'Aznar. Sapiats que en Lop de Rada ocupat d'alguns affers no pot entendre en cullir les rendes de la Serra d'Eslida e de la Vall d'Uxó e dels altres lochs nostres, los quals devets haver haüds a vostres mans e tenir en seqüestre segons les provisions del senyor rey que nós vos havem trameses. E com nós confiem de la lealtat de Martín Pérez Terol, ciutadà de la ciutat de Sogorb, per ço us pregam, volem e us manam que la cullita e recepció de les dites rendes comanets al dit Martín Pérez en aquella forma e manera, condicions e salari que ere comanat al dit Lop de Rada. E açò us pregam que no mudets.

Dada en Barcelona, a .XXIII. dies d'abril del any .M.CCC.LXXXVII.

Lo duch.

Dirigitur Azenario Pardo de la Casta, \militi/ gerentivices gubernatoris in regno Valencie.

*Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.*²⁷⁶

¶²⁷⁴ Pel document anterior: *Dominus dux mandavit mihi Berengario Sarta.*

¶²⁷⁵ Al marge esquerre: *Pro curia.* ¶²⁷⁶ Al marge esquerre: *Pro curia.*

1387, maig 4. Barcelona.

*L'infant Martí ordena a Llop de Rada que dels rèdits i drets pagués a Martí Boil, notari de València, dos florins d'or pel que ell havia avançat per tenir una llicència perquè es poguessen vendre censals en les valls d'Uixó i Serra d'Eslida; així com altres quantitats degudes de la tresoreria reial a Martí de Torres, jurista de València, i al procurador fiscal Jordi Joan, el seu germà Pere Joan i Bernat Joan, nebot d'aquell, igualment tots per qüestions relacionades amb les vendes de censals. Ordenant també que queden els càrrecs registrats en els comptes per Bartomeu de Bonany, auditor.*²⁷⁷

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2088, ff. 25v-26r.

Infans Martinus etc., fideli collectori et receptori reddituum et iurium nostrorum regni Valencie, Luppo de Rada, salutem et gratiam. Dicimus et mandamus vobis quatenus de quamcumque peccunia que est vel erit penes vos de redditibus et iuribus supradictis solvatis fideli nostro Martino Boil, notario, duos florenos auri de Aragonia quos dedit et exsolvit pro habendo aliqua instrumenta licencie nobis concessa quod possimus vendere censualia in Vallibus de Uxone et Serre d'Eslida per aliquas personas habentes censualia in valle et serre predictis, necnon etiam exsolvatis eidem omnes et singulas peccunie quantitates quas habito super hiis consilio a Martino de Turribus, iurisperito Valencie, ipsum repereritis expendisse in et pro causa seu questione que ducitur inter procurarotem fiscalem nostrum, ex parte una, et Georgium Iohannis ac Petrum Iohannis, fratrem, et Bernardum Iohannis, filium dicti Georgii, ex altera, et alias etiam peccunie quantitates quas ipsum amodo contingat exsolvere prima racione, recuperando ab ipso presentem et apocam de soluto. Quare nos mandamus dilecto consiliario nostro et auditori compotorum curie nostre Bartholomeo de Bonany seu alii cuicumque a vobis compotum audituro quatenus id totum quod per vos fuerint exsolutum racione predicta in vostro recipiat compoto et admitat et nullam super inde questionem vobis faciat vel dubium apponat aliqua racione vobiscum sibi restituyente hanc et apocam supradictam.

Data Barchinone sub nostro sigillo assueto, quarta die madii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. septimo.

Lo duch.

*Dominus dux mandavit mihi Raimundo de Cumbis. Probata.*²⁷⁸

¶²⁷⁷ Vegeu a més els documents relatius a la remissio sarracenorum Serre d'Eslida, ACA, RC, Registre 2088, ff. 127v-128v, i la «licencia im-

possicionis sive sise concessa sarracenorum Serre d'Eslida», *ibidem*, ff. 128v-129r-v i 130r-131r.

¶²⁷⁸ Al marge esquerre: *Quot pro curia*.

1387, octubre 2. Girona.

L'infant Martí confirma la franquesa d'exempció de pagar tributs concedida pel rei Pere el Cerimoniós a Abdumelich Almedí, sarraí d'Alfondeguilla, i tots els seus successors, homes i dones, pels serveis prestats, en procurar que les sarraïns del castell de Castro i Alfondeguilla tornassen a la senyoria reial. Segons consta en un document datat a Torres Torres el 18 de març de 1365, i que es transcriu, perquè el procurador general del regne, el dispenser de l'infant, l'alcaid, l'alamí i els vells d'Alfondeguilla salvaguarden la concessió reial a favor del dit sarraí.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2087, 171r-v.

*Abdumelich Almedi, sarraceni loci de Alfandaguella.*²⁷⁹

Nos infans Martinus etc., vidimus quandam cartam franquitalis facte per dictum dominum regem Abdumelich Almedi, sarraceno de Alfandaguella, cuius tenor est:

Nós en Pere, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, de València, de Mallorca, de Cerdanya e de Còrcega e comte de Barcelona, de Rosselló e de Cerdanya, per esguart del servey que tu, Abdumelich Almedí, moro de Alfandeguella, nos has fet en procurar que els moros del castell de Castre e del dit loch de Alfandeguella sien tornats a nostra senyoria, per tenor de la present, de gràcia especial, fem franchs tu, dit Abdumelich, e tots aquells qui de tu devallaran, mascles e fembres, de tot dret que siats tenguts [de p]agar a nós axí com a senyor dels dits castell e loch, axí que tu ne los devallans de tu no siats tenguts de pagar nengun dret a nós axí com a senyor dels dit castell e loch per alguna forma o manera, ans tu e tots aquells qui devallaran de tu siats per tots temps franchs e quitis de pagar lo dit dret segons que dit és. Manants ab aquesta matexa al batle general de regne de València e a tots altres oficials e sotsmeses nostres als quals la present pervendrà que la present franquesa nostra tenguen e observen, e tenir e observar facen e no contravinguen ne contravenir lexen per alguna manera o raó. En testimoni de la qual cosa la present manam fer ab nostre segell secret pendent com los altres segells no haguéssim en avinent segellada.

Dada en Torres Torres, a .XVIII. dies de març en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXV. e del nostre regne trenta.

Michael Garsie, Petrus de Gostemps ex alia simili [qui] in papiro que erat manu domini regis signata.

Ideo, ad humilem suplicacionem pro parte dicti sarraceni inde nobis factam, predictam franquitalitatem et omnia et singula supra in dicta carta contenta huius serie laudamus, approbamus et confirmamus. Mandantes cum eadem procuratori nostro generali in regno Valencie, expensori nostro, alcaýdo, alaminno et veteribus dicti loci de Alfandeguella aliisque nostris

¶ ²⁷⁹ Amb una mà posterior, probablement de l'arxiver Josep Llaris.

officialibus, presentibus et futuris, quatenus confirmationem nostram presente teneant firmiter et observent et non contraveniant aliqua ratione vel causa. In cuius testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuniri.

Data Gerunde, secunda die octobris an<n>o a Nativitate Domini .M.CCC.LXXX. sexto.

Infans Martinus.

Dominus infans mandavit Berengario Sarta. Probata.

137.

1387, novembre 12. Calataiud.

L'infant Martí (a partir d'ara s'intitula com a duc de Montblanc) s'adreça al portantveus de governador de València, Aznar Pardo. Atès que els sarraïns de Castro sol·liciten que els siguen restituïts uns 66 caps de bestiar que els d'Uixó, contra fur, mentre pasturaven i feien corrals en el terme del castell de Castro, els prengueren, en resposta als 7 caps que els de Castro els agafaren abans. Detallant que foren unes hosts d'entre 150 i 200 sarraïns d'Uixó els que en dues ocasions —53, el primer cop i 13, la segona— arremeteren en mig del terme de Castro i els prengueren aquells caps de bestiar. L'infant encomana a Llop de Rada que resolga el conflicte, amb la finalitat que no es despoble el terme del castell de Castro, per tant, li ordena que aconsellat per dos juristes, s'hi informe, tot escoltant les parts, punisca als culpables donant exemple i restituint als propietaris els respectius ramats.²⁸⁰

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, ff. 28v-29r.

Lo duc.

Governador. Entés havem que los moros del castell de Castre, per ço com los moros de la Vall d'Uxó fahien mallades e corrals al cap del terme del dit castell, e d'aquí pasturaven tot lo terme del dit castell, dients e affermans los dits moros de Castro que les dites coses fahien los dits moros de la Vall [d'U]xó contra tota rahó, com en regne de València negú no puxe pasturar en terme d'altre sinó de sol a sol e de era a era, penyoraren l'altre dia .VII. caps de bestiar dels dits moros de la Vall d'Uxó, los quals moros d'Uxó, per rahó de les dites penyores que ls de Castro havien fetes, vingueren host feta bé .CL. o .CC. hòmens e de mig del terme de Castro manaren-se'n .LIII. cabaces de bestiar. E après, altra vegada tornaren-hi moros de la dita vall e manaren-se'n .XIII. cabaces trencant lo terme del dit castell contra tota justícia e rahó, per la qual cosa han portat e porten lo dit castell a punt de despoblació. Per què volem e us pregam que façats restituir encontinent per los dits de la dita Vall d'Uxó tot ço que hajan pres dels dits moros de Castro, car nós axí matex manam als dits moros de Castro que restituesquen als dits moros d'Uxó tot lo bestiar que hajan près d'ells per la dita rahó. Axí emperò, que no

¶ ²⁸⁰ Vegeu un altre document sobre els acords de la Cort amb Pasqual i Esquerit en: ACA, RC, Registre 2076, ff. 131v-132r.

contrastant la dita restitució, cascuna de les dites parts romanga en son dret e que per la dita restitució no li sia feyt algun perjudici. E per ço que del dit feyt puxam saber clarament la veritat, comanam e manam a'n Lop de Rada que \en/ quant toca tots los moros de Castro reebe e haja informació plenera del dit feyt, e si aquells trobarà colpables, que'ls ponesca segons que per fur e rahó trobarà ésser fahedor. E volem e pregam-vos que, en quant toca los moros de la Vall d'Uxó, vós axí matex ne reebats informació, e si trobarets aquells ésser colpables, procehiscats contra ells e béns seus per tal manera que a ells sia càstich e altres ne prenguen eximpli. E com nós sobre los empius dels térmens scrivam al dit Lop de Rada que parle ab vós, \e vós a ell,/ hajats consell de .II. juristes a les parts no sospitosos e que ab consell lur proceescats en lo dit feyt en manera que cascuna part puxe haver sa justícia. Per ço, us pregam que donets loch aquell que porets en lo dit feyt en manera que's leu de carrea e scàndel ni qüestió no se'n puxe d'aquí avant seguir entre les parts dessus dites, sabent que de les dites coses nos farets servey assenyalat el qual molt vos grahirem.

Dada en Calatayub, a .XII. de noembre del any mil .CCC.LXXXVII.

Vidit Alpicatus.

Dirigitur Azenario Parda (sic) de la Casta, gerentivices gubernatoris in regno Valencie.

*Berengarius Sarta ex provisione facta per vicecancellarium. Probata.*²⁸¹

138.

1387, novembre 12. Calataiud.

L'infant Martí es dirigeix a Llop de Rada en semblants termes al document anterior, encomanant-li que resolga el conflicte pel pastoreig del bestiar del moros d'Uixó al terme de Castro i l'apropiació dels ramats que s'ha produït, però li precisa que es trasllade al lloc i allà administre justícia segons els furs de València i amb la implicació i acord del consell de savis, cadis, tot respectant la Sunna i Xara.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 29r-v.

Lo duch.

En Lop. Vostra letra havem reebuda e, sobre'l feyt de Castro de què'ns havets scrit, havem acordat e volem que'ls moros del dit castell tornen e restituesquen lo bestiar que han prèss dels moros²⁸² de la Vall d'Uxó al dits moros. E pregam al governador de regne <de> València que axí matex faça tornar lo bestiar que prèss \àn/ als dits moros de Castro. Axí emperò, que cascuna de les dites parts romaga en son dret e que per la dita restitució no sia feyt perjudici a la una part ni a l'altra.

¶²⁸¹ Al marge esquerre: *Pro curia.*

¶²⁸² Repetiti i ratllat: *que han prèss dels moros.*

Emperò, per saber veritat del feyt volem e manam-vos que encontinent reebats informació en lo dit castell de Castro del feyt sobredit e, si d'açò qui estarà en fur ab consell de savis e de ço estarà en Çuna e Xara ab consell d'alcadís, trobarets los dits moros ésser colpables en lo dit feyt punits aquells segons que per justícia trobarets ésser fahedor. Car nós sobre les dites coses e evallants e emergents d'aquellas vos comanam totes notres veus ab la present. Certifficants-vos que nós axí matex scrivim al dit governador pregants-lo que reebe informació de ço que·ls moros de la Vall d'Uxó han feyt, e que si trobara aquells ésser colpables, los ponesca en tal manera que a ells sia càstich e a altres eximpli. E volem que sobre·l feyt dels emprius dels térmens de què nos axí matex scrivim al dit governador vós parlets ab lo dit governador, e hajats sobre açò consell de dos juristes no sospitosos a la una part ni a l'altra, e ab consell d'aquelles posats lo dit feyt en stament que·ls dits moros hagen sos emprius segons fer se deu per fur e rahó, e que d'aquí avant la una part ni l'altra no puxen haver qüestió ans hagen cascuns ço que·ls pertany. [S]obre·l feyt del descarregament nós scrivim als jurats de Sogorb²⁸³ largament, manant-los que responguen a nostre administrador o a qui ell volrà \de/ tot ço que sobrarà en lur poder e, satisfeyt a ells en tot ço que nós los siam tengut segons la forma de la concessió per nós a ell feta, e que en la venda de les rendes apellen lo dit administrador e que no venen ni liuren aquells sens que no y sia present e consintén lo dit administrador o loctinent seu, segons que per les dites letres porets veure.

Dada en Calat[aiud], a .XII. dias de novembre del any .M.CCC.LXXXVII.

Vidit Alpicatus.

Dirigitur Lупpo d'Arrada.

*Idem.*²⁸⁴ *Probata.*²⁸⁵

139.

1387, novembre 12. Calataiud.

L'infant Martí a l'alamí i sarrains del castell de Castro. Els ordena la restitució dels ramats als d'Uixó, com aquests també els restituiran els seus, tot encomanant que accepten la resolució que determinarà, en justícia per ambdues parts, el seu oficial comissionat a tal efecte, Llop de Rada.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 30r.

Lo duc.

Entés havem que vosaltres penyoràs l'altre dia .VII. cabeces de bestiar de moros de la Vall d'Uxó per ço com ells eren entrats pasturar dins lo terme del dit castell, e que après los dits moros entraren dins lo dit terme ben .CL. o .CC.

¶ ²⁸³ Sobre aquest fet veure el document següent datat a Calataiud el 12 de novembre de 1387, cfr. ACA, RC, Registre 2076, ff. 29v-30r.

¶ ²⁸⁴ En el document anterior consta: *Berengarius Sarta ex provisione facta per vicecancellarium.*

¶ ²⁸⁵ Al marge esquerre: *Pro curia.*

e penyoraren .LIII. caps de bestiar a vosaltres, e altra vegada .XIII. cabeces. Per la qual rahó nós scrivim al governador de regne de València que us faça tornar lo dit bestiar, e manam a vosaltres que axí matex tornets a ells aquell bestiar que-ls hajats penyorat, però és nostra intencion, e axín scrivim al dit governador, que per aquesta restitució no sia feyt perjudici a la una part ni a la altra en son dret ans volem que en Lop de Rada ne reebe informació aquí e lo dit governador en la dita Vall d'Uxó, per ço que a cascuna de les parts puxe ésser feta justícia espetxada.

Dada en Calat<a>iu, a .XII. dies de novembre del any .M.CCC.LXXXVII.

Vidit Alpícatu.

Dirigitur alamino et sarracenis castri et termini de Castro.

*Idem.*²⁸⁶ *Probata.*²⁸⁷

140.

1388, gener 16. Calataiud.

L'infant Martí, en el litigi entre el lloc de Castro i l'aljama de sarràins d'Uixó, junt a l'alqueria d'Alfondegulla, sobre els límits de termes, disposa a Ramon Tolsà, doctor en lleis, que s'informe sobre el terreny del tema, que escolte les parts i un cop coneguda la sentència de Pelegrí de Montagut, lloctinent del governador de València, faça que s'execute de manera que les parts l'accepten i no continuen lluitant pels termes.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 52r-v.

Infans etc., dilecto consiliario nostro Raymundo Tolzani, legum doctori, salutem et dilectionem. Causam seu questionem que est et esse speratur inter universitatem, singulares et aliamam sarracenorum loci nostri de Castro, ex parte una, et universitatem sarracenorum Vallis Uxoni et alquerie de la Alfangadella ex altera, racione termini seu terminorum dicti loci de Castro in quibus termino seu terminis sarraceni et universitas hominum dicte Vallis d'Uxo et alquerie de Alfandaguella ius habere pretendunt vobis ducimus huius serie comitendam. Mandantes vobis quatenus re visui subiecta et alias vocatis et auditis partibus et aliis evocandis, visaque sententia per Peregrinum de Monteacuto, locumtenentem gerentisvices gubernatoris regni Valencie, super iam dictis terminis lata de predictis cognoscatis et dictam sententiam, si vobis videbitur, exequi per partes faciatis et etiam observari iuxta ipsum (sic) seriem et tenorem et super penis in ipsam sententiam impositis exequ<u>cionem rigidam faciatis seu fieri faciatis ilico sine mora, providendo taliter in predictis quod partes predictae non possint contencionem iuste habere inter se. Et insuper, recepta per vos caucione ab utraque partium predictarum de stando iuri pignora hinc inde per partes predictas facta et sustenta restitui faciatis, salvo tamen iure partibus antedictis quod per restitutionem pignorum predictorum preiudicium in proprietate vel in possessionem dictorum terminorum non

¶²⁸⁶ En el document anterior consta: *Berengarius Sarta ex provisione facta per vicecancellarium.*

¶²⁸⁷ Al marge esquerre: *Pro curia.*

generetur nec oriri. Et in et super predictis vocatis dictis partibus et aliis qui fuerint evocandi et eorum rationibus ad plenum auditis et resumptis processibus in eo puncto quo sunt quos per eorum detentorem vobis tradi volumus et iubemus faciatis et decernatis quod de foro et racione inveneritis faciendum, procedendo in hiis breviter, simpliciter, sumarie et de plano, sine strepitu figura iudici et sine scriptis solemnibus, sola facti veritate att[en]ta, maliciis et diffugiis omnibus procul pulsis. Enim nos vobis in et super predictis cum dependentibus, emergentibus, incidentibus et eis connexis comitimus plenarie vices nostras.

Data Calataiubo, .XVI^a. die ianuarii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. VIII°.

Vidit Alpicator.

Berengarius de Tresseris ex provissione per vicecancellarium. Probata.

141.

1388, gener 16. Calataiud.

L'infant Martí s'adreça a l'alamí i aljama dels sarraïns d'Uixó per demanar-los acaten el determini establert per seu comissari Ramon Tolsà, doctor en lleis de València, a coneguda de la sentència del lloctinent de portantveus del governador de València, Pelegrí de Montagut, favorable a la comunitat de Castro, sobre els límits del lloc de Castro, on la Vall d'Uixó, que inclou l'alqueria d'Alfondeguilla, pretén tenir dret d'ús. Nogensmenys, a totes dues aljames, la de Castro i Uixó, l'infant les commina a restituir tot allò pignorat, així com a acceptar la resolució judicial i no contravenir-la, si no volen ser punits.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, ff. 52v-53r.

Lo duch.

Com nós hajam comanat al amat conseller nostre micer Ramon Tolsà, savi en dret de la ciutat de València, lo negoci e qüestió que és entre la universitat, singulars e aljama dels moros del loch nostre de Castro, de una part, e la universitat dels moros de la Vall d'Uxó e alqueria de Alfandaguella de la altra, per rahó del terme e térmens del dit loch de Castro en los quals los hòmens de les dites Vall d'Uxó e alqueria d'Alfanguadella entenen haver dret e empriu, non contrestant que sobra la dita qüestió sia stada dada sentència per lo feel nostre en Pelegrí de Montagut, lochtinent de portantveus per nós en lo regne de València, la qual fa per los hòmens del dit loch de Castro. Per ço, a humil supplicació per part dels moros del dit loch de Castro, vos dehim e-us manam que restituats e restituir façats a les parts damunt dites totes aquelles penyores que d'aquells havets preses per la dita rahó. En altra manera certificam-vos que proveyríem en tal manera contra vosaltres e cascú de vós que sentiríets que nós seriem agreujats d'açò com nós hajam ja escrit e manat a los alamí e jurats del dit loch de Castro que, sens lur prejudici, facen les dites penyores restituir. Encara, vos manam que en lo dit fet novitat alguna a les dites parts ne a la una d'aquelles façats, ans provehiscats que \a/ aquelles novitat alguna no s'i faça o alme<n>ys possats lo dit fet en tal estament

que dapnatge a les dites parts seguir no's pusque per la dita rahó com dins breus temps, Déus volent, entenem anar al dit regne personalment e, com allí serem, entenem en tal manera provehir que entre abdues les parts lur justícia conseguiran. Certificam que si les coses dessus dites no complits per obra nós farem dels inhobedients de vosaltres e no volents complir nostre manament aquella punició que's meresque e aço no m[u]dets en alguna manera si la ira e indignació nostra cobejats esquivar.

Dada en Calat[aiud], a .XVI. dies de janer del any .M.CCC.LXXXVIII.

Vidit d'Alpicatus.

Dirigitur alamino et aliame sarracenorum Vallis de Uxone et alqueree d'Alfandaguella.

*Mandato domini ducis facto per Berengarium d'Alpicatum, consiliarium et vicecancellarium, Berengario de Tresseris. Probata.*²⁸⁸

142.

1388, gener 16. Calataiud.

*L'infant Martí, atesa la súplica de dos sarraïns del lloc de Castro que es reconega per part dels sarraïns d'Uixó i l'alqueria d'Alfondeguilla que la sentència prèvia realitzada pel dit Montagut els era favorable, encomana a Palegrí de Montagut, lloctinent de governador del Regne de València, restituir a les parts tots els béns i propietats confiscats durant el litigi sobre els límits de dret d'ús del terme d'Uixó i Castro. Tot esperant el determini en justícia que establirà el comissionat de l'infant, Ramon Tolsà.*²⁸⁹

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 53r-v.

Lo duc.

Palegrí.²⁹⁰ Pensam que us recorde com vos havem escrit diverses vegades sobre'l fet de la qüestió qui's mena e s'espere menar entre la universitat, singulars e aljama dels moros del loch nostre de Castro, de la una part, e la universitat dels moros de la Vall d'Uxo e alqueria de la Alfandaguella, de la altra, per rahó del terme o térmens del loch damunt dit de Castro en los quals los hòmens de les dites Vall d'Uxo e alqueria de la Alfandaguella entenen haver dret e empriu. E per aquesta rahó són venguts denant nós o nostre vicecanceller .II^{os}. moros del dit loch de Castro supplicant humilment que com ells hajan sobre les dites coses haüda ja sentència per lo feel en Palegrí de Montagut, lochtinent vostre, en lo dit offici dada, la qual per ells fahia los deguésem de remey de justícia subvenir. Et nós, lur supplicació axí com a consonant a rahó benignament reebuda, havem en tal manera provehit que havem feta comissió d'aquest fet a micer R(amon) Tolsà,

¶²⁸⁸ Al marge esquerre: *Pro curia.* ¶²⁸⁹ Vegeu un document relatiu a l'aljama de sarraïns de la Ser-

ra d'Eslida, contra l'aljama de Castro, ACA, RC, Registre 2081, f. 161r. ¶²⁹⁰ En realitat diu: *Bernat.*

licenciat en leys de la ciutat de València, que aquest fet breument regonegue e en aquell breument justícia faça segons que de rahó²⁹¹ e de fur trobarà ésser faedor. Per què us dehim e manam que restituats e restituir façats les penyores e béns los quals vós o vostre lochtinent havets preses o fetes pendre de les dites parts per aquesta rahó. En altra manera, certificam-vos que nós hi proveyiríem en tal manera que vós sintriets que·ns sem (sic) agreujats com nós tingam per dit que lo dit micer Ramon Tolzà provehirà en lo dit fet en tal manera que cascuna de les parts haurà sa justícia. E aço per res no²⁹² mudets si la ira e indignació del senyor rey e nostra cobejats esquivar.

Dada en Calat[aiud], a .XVI. dies de janer del any .M.CCC.LXXXVIII.

Vidit Alpicator.

Dirigitur Palegrino de Monteacuto, locumtenenti gerentivices gubernatoris in regno Valencia.

*Mandato domini ducis facto per Berengarium d'Alpicatum, consiliarium et vicecancellarium. Berengarius de Tresseris. Probata.*²⁹³

143.

1388, abril 28. Osca.

L'infant Martí nomena Joan Sanxis àlies del Càrcel, escuder d'Ènnec de Vallterra, arquebisbe de Tarragona, i habitant de Nules, com a batlle de la Vall d'Uixó, perquè exercisca el càrrec en nom seu i preserve segons llei i justícia els tributs, drets i regalies de l'infant. Per tal ofici rebrà els salari i els drets de què han gaudit els seus antecessors al càrrec.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2088, f. 87r.

*Baiulia*²⁹⁴ *Vallis de Uxone comissa Iohanni Sanchez alias del Carcel.*²⁹⁵

*Infans Martinus etc., contemplacione reverendi in Christo patris Enneci, divina providencia archiepiscopi Terracone, cancellarii nostri dilecti, apud nos super infrascriptis intercedentis de fide [...]/ et legalitate vestri dilecti nostri Iohannes Sanchez alias del Corcel, scutiferi de domo dicti*²⁹⁶ *archiepiscopi ac habitatoris loci de Nules, plenarie confidentes tenore*²⁹⁷ *presentis comittimus sive comendamus vobis dicto Iohanne officium baiulie Vallis de Uxone, per vos tenendum, regendum et exercendum nostro nomine et pro nobis legaliter atque bene dum nobis placuerit et non ultra, ius et iusticiam submissis dicte baiulie officio tribuen[do] iuraque et regalias nostras manutenendo, defendendo et in omnibus conservando. Et habeatis et recipiatis pro vestro salario et labore illud salarium et ea iura que per alios baiulos preteritos dicti loci sunt et fuerunt haberi et recipi consueta. Mandantes cum eadem*

¶²⁹¹ Ratllat: *justícia*. ¶²⁹² Ratllat: *res*. ¶²⁹³ Al marge esquerre: *Pro curia*.

¶²⁹⁴ Ratllat: *bauila*. ¶²⁹⁵ Encapçalament escrit posteriorment, possiblement, de mà d'un arxiver.

¶²⁹⁶ Ratllat: *Iohanni*. ¶²⁹⁷ Repetit: *plenarie*.

universis et singulis officialibus nostris dicte vallis necnon subditis officio dicte baiulie quatenus vos dictum Iohannem habeant pro baiulo ipsius vallis vobisque respondeant, obediant et satisficiant²⁹⁸ de dicto salario et aliis omnibus de quibus aliis baiulis dicte vallis respondere, obedire et satisfacere hucusque consueverunt. Vos vero dictus Iohannes teneamini asscurare de faciendo et complendo pro dicto officio omnia ea que per alios baiulos dicte vallis est solitum asscurari, fieri et compleri et ad que teneamini racione officii supradicti. In cuius rei testimonium presentem fieri et nostro sigillo pendenti iussimus comuniri.

Datum Osce, .XXVIII^a. die aprilis anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX. octavo.

Lo duch.

Iohannes de Bassagays mandato domini ducis firmavit ad relacionem R(aimundi) de Cumbis, secretarii. Probata.

144.

1388, abril 28. Osca.

L'infant Martí mana a qui ocupava fins ara el càrrec de batlle d'Uixó que hi renúncie i permeta que ocupe dit ofici Joan Sanxis àlies del Càrcel, escuder de l'arquebisbe de Tarragona i veí de Nules, nomenat per dit infant.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2088, f. 87v.

Infans Martinus etc., fideli nostro cuicumque tenenti seu regenti officium baiulie Vallis de Uxone, salutem et graciam. Cum nos cum carta nostra nostro sigillo pendenti munita sub presentis data confecta comissimus officium ipsius baiulie dilecto nostro Iohanni Sancii alias del Carcel, scutifero de domo archiepiscopi Terracone ac habitatori loci Nules, ut in dicta carta lacius continetur. Ideo vobis dicimus et mandamus quatenus a regimine dicti officii pro cuius (sic) desistatis²⁹⁹ ipsum quod (sic) per dictum Iohannem regi et exerceri libere permitatis. Mandamus nichilominus universis et singulis subditis dicto baiulie officio quatenus dictum Iohannem pro baiulo dicte vallis habeant et teneant sibique pareant, respondeant et satisficiant de omnibus hiis de quibus aliis baiulis preteritis est pareri et satisfieri consuetum.

Data Osce, .XXIX^a. die aprilis anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. octavo.

Lo duch.

Idem pro executis. Probata.

¶ ²⁹⁸ En realitat diu: *satisficiant*.

¶ ²⁹⁹ Ratllat: *dicti baiulo*.

1388, juny 4. Saragossa.

L'infant Martí informa a tots els oficials i súbdits seus de la Vall d'Uixó que ha destituït Joan Sanxis àlies del Càrcel, escuder de l'arquebisbe de Tarragona i veí de Nules, com a batlle d'Uixó. La raó és que li ha estat mostrat per part de Pere Arnau d'Esparça, alcaid i procurador del castell d'Uixó, el document que, datat en Barcelona el 15 de juny del 1387, li atorgava el castell d'Uixó a tinença del costum d'Espanya i l'administració jurisdiccional de la seua vall. L'infant, per aquest reconeixement, revoca la batllia a favor de Joan Sanxis, recriminant que si hagués estat informat d'aquesta provisió prèvia feta a favor de Pere Arnau d'Esparça, mai no hagués nomenat batlle el dit Sanxis.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2088, f. 89v.

Infans Martinus etc., fidelibus nostris universis et singulis officialibus et subditis nostris Vallis de Uxone, salutem et dileccionem. Nuper dato nobis intelligi per Iohannem Sancii alias del Corcel, scutiferum de domo archiepiscopi Terraconensis, vacare officium baiulie dicte vallis eidem de dicte baiulie officio cum carta nostra vno/ sigillo pendenti munita, data Osce .XXVIII^a. die aprilis proxime preteriti,³⁰⁰ ad nostri beneplacitum duximus providendum ut in dicta carta lacius enarratur. Nunc autem adiens nostram presenciam Petrus Arnaldi d'Esparça, alcaydus et procurator pro nobis³⁰¹ in dicta valle, exhibuit nobis cartam comissionis ipsius alcaydie et procuracionis, data Barchinone .XV^a. die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°.VII°.³⁰² per quam sibi ipsum castrum ad consuetudinem Yspanie et regimen et exercitium iurisdictionis ipsius vallis comisimus, <et> exposuit nobis quod predicta omnia per ipsum regi et exerceri consueverunt a tempore dicte nostre comissionis citra cessantis penitus in dicta valle baiulie officio cum totum regimen et iurisdictionis exercitium dicte vallis comisserimus eidem Petro, ut est dictum. Si ergo in dicta valle cessavit esse dictum officium vacare non potuit et dicta concessio fuit a nobis per dictum Iohannem Sancii suprepticie in ipsius Petri Arnaldi d'Esparça preiudicium impetrata. Suplicato nobis igitur per eundem sibi super predictis debite provideri quot (sic) si de predicta comissione dicti Petri et de veritate dicti negocii informati fuisset comissionem dicti baiulie officii dicto Iohanni Sancii nequaquam concessissemus, dictam comissionem baiulie de certa sciencia revocantes, cassantes et annullantes et³⁰³ comissionem previam dicto Petro Arnaldi d'Esparça factam de dicto castro et regimine et exercicio dicte vallis et iurisdictionis eiusdem huius serie confirmantes/ vobis dicimus et mandamus quatenus dicto Petro Arnaldi d'Esparça super predicta sua comissione et exercicio supradictis quibus uti per eum volumus prout consuevit pareatis, obediatis et attendatis dictumque Iohannem Sancii pro amoto ex causis predictis a dicto baiulie officio sicut nos presentes amovemus penitus habeatis et sibi super dicto officio nullatemus obediatis seu etiam pareatis.

¶³⁰⁰ Cfr. ACA, RC, Registre 2088, f. 87r, doc. núm. 143. ¶³⁰¹ Ratllat: *vobis*. ¶³⁰² En realitat el document està datat a Barcelo-

na el 20 de juny de 1377, Cfr. ACA, RC, Registre 2066, f. 110v-111r, doc. núm. 13. ¶³⁰³ Ratllat: *cos*.

Data Cesarauguste, .IIII^a.die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. octavo.

Lo duch.

Iohannes de Bossegays mandato domini ducis facto per Petrum Çacalm, legum doctorem et regentem cancellariam. Probata.

146.

1388, juny 5. Saragossa.

El rei Joan I, a súplica de l'infant Martí, ara ja duc de Montblanc, que assevera haver liquidat íntegrament el deute contret amb els canvistes Pere Pasqual i Arnau Esquerit, s'adreça a aquests i proveeix la restitució dels castells i llocs segrestats de la Vall d'Uixó i Serra d'Eslida i altres situats en el Regne de València, que havien estat penyora en el dit deute. Igualment, atenent la súplica de l'infant que li siguen satisfetes totes les despeses que per raó de la fiança que amb carta d'indemnitat hagué de fermar seguint les ordres de son pare, el rei Pere, el rei Joan exigeix als dits canvistes Pasqual i Esquerit que lliuren els seus comptes al mestre racional de la cort, Berenguer del Relat, ja que d'aquests comptes i raó s'avaluarà a què equival la indemnitat reclamada ara per l'infant a la cort, i encara, l'estat comptable dels banquers permetrà esbrinar si hi ha diners que no han estat satisfets. El rei Joan els commina a entregar el compte en el termini que el mestre racional establirà, sota pena de 2.000 morabatins d'or si contravenen l'ordre, en aquest cas es considerarien culpables i perdrien el compte de la seua taula, que es traslladaria a mans del tresorer reial Pere Desvall i el seu escrivà, Pere Merull; mentre Bernat Tous, veguer de Barcelona, aplique les sancions pecuniàries, tot incloent la revocació de qualsevol guiatge concedit als canvistes.³⁰⁴

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2102, ff. 20v-21r.

En Johan, per la gràcia de Déu etc., als amats feels nostre en P(ere) Pascual e n'Arnau Esque[rit], salut e gràcia. Com a nós instantment sia supplicat per l'ínclit infant don Martí, duch de Muntblanch, frare nostre molt car, que li manem restituir los seus castells e lochs de la Vall d'Uxó, Serra d'Eslida e altres situats dins lo regne de València, qui són en seqüestre, los quals lo dit infant liurà a vosaltres per seguretat d'aquelles quantitats de moneda de les quals per la cort del senyor rey en Pere, d'alta recordació pare nostre, faés ditas a certas (sic) persones, pagadores en certs térmens, de les quals [qu]antitats lo dit infant, a pregàries del dit senyor rey, féu fermança e's constituí principal d[eu]t or a vosaltres. E d'aquelles quantitats lo dit infant aferma que sots éntegrament satisfets e paguats segons que ya en nostre ple consell per part sua és estat obligat. Per la qual rahó demana que li sien restituïts los dits seus castells e lochs, e més avant que per nós li sien satisfets tot e sengles dampnatges, messions que per rahó de la dita fermança haja sostenguts e sostengue

¶ ³⁰⁴ Vegeu un altre document sobre Pere Pasqual i Arnau Esquerit sobre els censals de la Serra d'Eslida, cfr. ACA RC, Registre 2102,

f. 23r-v i uns altres documents relatius a aquests personatges canviadors de Barcelona als ff. 23v-24r.

segons que per los dit senyor rey li fon feta carta de indemnitat, de la qual denant de nós ha feta prompta fe. E com en les dites coses per ell a nós supplicades no puscam proveir tro que primerament d'aquellas (sic) quantitats a la vostra cort per vosaltres sia donat compte e rahó, per ço, volent provehir a la indemnitat de la nostra cort e del dit infant, e axí matex a vosaltres en cars que alguna cosa vos romangués a pagar de les quantitats demunt dites que'n siats satisfets per nós o per lo dit infant, a vosaltres e a cascun de vós expressament dehim e manam per primera, segona e derrera jussió que dins lo terme a vosaltres assignador per lo feel conseller e mestre racional de la nostra cort en Berenguer de Relat, comissari per nós a ço deputat, per vosaltres o procurador vostre bastant, sots pena de .II^M. morabatins d'or de vostres béns e de cascun de vosaltres havedors e a la nostra cort aplicadors, hajats donat al dit mestre racional lo dit compte. En altra manera, passat lo dit terme, li manam que, appellat lo feel conseller nostre en P(ere) Dezvall e ab translat del vostre compte qui és en poder del feell scrivà nostre en P(ere) Merull, en absència de vosaltres axí com a remisses e colpables que seríets trobats, don fi e conclusió al compte demunt dit. E noresmenys, ab altra letra nostra al amat nostre mossén Bernat de Thous, veger de Barcelona, que si per lo dit nostre mestre racional ne serà request, faça exhigir e levar de vostres béns la dita pena³⁰⁵ dessús expressada e altres per lo dit nostre mestre raci[ona]l a vosaltres imposadores. E més avant, ab veu de crida, [v]os revoch qualsevol guiatge en qualsevol manera per nós atorgat a vosaltres e cascun de vós, e aquell ara per lavors nós per revocat volem que sien haüt.

Dada en Seragoça, a .V. dies de ju[ny] en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC. LXXXVIII. (sic).

+ *Dominicus Matheo*.

Galcerandus de Ortigiis, mandato regis facto per Franciscum d'Aranda, militem, consiliarium et promotorem.

147.

1388, juliol 15. Saragossa.

L'infant Martí encarrega a Bernat d'Alpicat, conseller, vicecanceller, jurista de València, que determine justícia davant la denúncia d'intimidació i apropiació —tant per part de l'alcaid i sotsalcaids reials, com d'un altre sarraí d'Uixó, Famet Lopo—, d'uns terrenys de garroferars en els termes d'Alfondeguilla i d'Uixó —un garroferar en la partida dita del Pou del Çoliminer en l'alqueria d'Alfondeguilla; un altre en lo terme en la partida dita d'Alhuata de Zayton, i uns altres garroferars en el terme de la dita alqueria, sense especificar-ne la partida— que per compra als seus nebots i per heretat del seu avi ara posseeix Abdulmelich Almedí, sarraí d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, ff. 113v-114v.

¶ ³⁰⁵ Ratllat: *dessús per vós expressada e altres per lo dit mestre racional ne serà request faça exhigir e levar de vostres béns la dita pena \penes/.*

Infant don Martí etc., al amat conseller e vicicanceller nostre en Bernat d'Alpicat, savi en dret de la ciutat de València, salut e dilecció. En una suplicació a nós donada humilment per part d'Abdumelich Almedí, serrahí de la Vall d'Uxó, habitant en l'alqueria appellada l'Anfandiguiella, havem vist que's contenie que bé pot haver .XXV. anys poch més o menys Juceff Almedí, serrahí de la dita alqueria, cosin germà qui ere del dit suplicant, morí e passà d'aquesta present vida. E après la mort d'aquell, ben .VII. o .VIII. anys, tots los béns del dit Juceff se veneren per los fills d'aquell, los quals béns damunt dits legítimament e sens contradicció alguna comprà per cert preu lo dit suplicant, entre'ls quals hi hac un garroferal qui és situat e posat en la partida appellada lo Pou de Çoliminer, terme de la dita alqueria, e .I. altre garroferal qui és situat en lo terme en la partida appellada Alhuata de Zayton. E los nostros alcayts e sotsalcayts e lo qui a present és, sens algun dret, \causa/ o rahon, cullen e han cullit les dites garofes e giten de la possessió de aquelles el dit suplicant, enaxí que per la dita gran força lo dit suplicant cesse ésser senyor de aquelles, ço \que no's pot ésser fet com sia contra tota bona justícia que negun sens propi motiu se faça e vulla ésser senyor de ço qui és/ d'altri justament. Axí matex, contenie la dita suplicació que'l dit suplicant, per successió d'avi, havie tengut e possehit unes garroferes les quals són en terme de la dita alqueria per legítima successió gran temps, ço és, ans de la [g]uerra. E enaprés, lo noble en Pere de Centelles senyorejà la dita alqueria de Alfandiguella ensemps ab la Vall d'Uxó, com la dita alqueria sia unida e ajustada a la dita vall, e possehint les dites alqueries e vall donà e feu gràcia de les dites garroferes del dit Abdumelich a un moro appellat Famet Lopo, la qual gràcia o donació no podia fer segons justícia e bona rahó. E enaprés, per lo dit Abdumelich fon intemptada demanda al dit Famet Lopo, posseydor de aquelles dites garroferes, e fon pronunciat sentencialment per lo batle o alcadí de la dita Vall d'Uxó lo dit Abdumelich deure ésser tornat en possessió de aquelles, la qual \sentència/³⁰⁶ fon manada per nós exeguir e que decontinent lo dit Abdumelich fos més en possessió de les dites garroferes, axí com ere estat pronunciat per los dits batle e alcadí, la qual possessió encara no ha poguda haver ne conseguir justícia de les \altres/ coses dessus dites e en gran dampnatge e perjudici seu. Per ço, suplicat a nós sobre açò ésser provehit de remey de justícia, a vós dehim, comanam e manam que, oydes les dites parts e lurs rahons, façats sobre les dites coses justícia spatxada. Procehint en aquestes coses breument e de pla, sens scrits solemnials e sens brugit e figura de juhí, solament la veritat del fet atesa axí com per fur e rahó serà fahedor, totes malícies e difúgies foragitades, car nós sobre totes les dites coses e dependents e emergents de aquelles vos comanam plenerament nostres veus con la present.

¶³⁰⁶ Ratllat: *possessió*.

Dada en Saragoça, a .XV. dies de juliol en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXVIII.

Vidit de Ponte.

Berengarius Sarta ex provisione facta per Bernardum de Ponte, [legum] doctorem, consiliarium et regentem cancellariam. Probata.

148.

1388, juliol 20. Saragossa.

L'infant Martí encarrega a Bernat d'Alpicat, conseller, vicecanceller i jurista de València, que en els litigis entre l'alcaid del castell d'Uixó, Pere Arnau d'Esparça, i els síndics i aljama d'Uixó, un cop informat, resolga en justícia i pose fi a les disputes.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2081, f. 146r.

Infans Martinus etc., dilecto consiliario et vicecancellario ac procuratori nostro generali in regno Valencie, Bernardo de Alpicato, salutem et dileccionem. Ut sub ortis questionibus inter Petrum Arnaldi d'Esparça, scutiferum, alcaydum castri de Uxone, ex una parte, et syndicos et aliamam sarracenorum vallis ipsius contra dictum Petrum \ex altera/,³⁰⁷ finis debitus celeriter imponatur et debite provideatur tranquillo statui vallis ipsius propias ad vos remittimus ut, viso debato et contrasto ac questione quam habent inter se quibuscumque rationibus sive causis, absque omni litigio et scriptis solemnibus, sed breviter quidem, summarie et de plano, sola facti veritate attenda, ipsas questiones, contrasta, debata et litigia omnino sapiatis et prout de vestra prudencia confidimus decidatis et fine debito terminetis. Nos enim super predictis vobis vices nostras comittimus plenarie cum presenti.

Data Cesarauguste, .XX^a. die iulii anno a Nativitate Domini millessimo .CCC^o. octuagesimo octavo.

Vidit de Ponte.

Iohannes de Bossegays ex provisione facta per Bernardum de Ponte, legum doctorem, consiliarium et regentem cancellariam. Probata.³⁰⁸

149.

1388, juliol 23. Saragossa.

L'infant Martí informa a Bernat d'Alpicat, conseller, vicecanceller i jurista de València, que per part de l'aljama dels sarraïns d'Uixó li havia estat exposat que sempre fou i és costum que els sarraïns de l'alqueria de Benigafull pagassen una quinta part de les despeses de l'aljama d'Uixó. Tanmateix, ara els sarraïns de Benigafull es neguen a sufragar algunes despeses carregades per la dita aljama, amb gran

¶³⁰⁷ Ratllat: Arnaldi.

¶³⁰⁸ Al marge esquerre: *Vacat, quia in registro .VIII°. Comune ubi melius et non est bene hic.*

dany i perjudi d'aquesta. Per això, l'infant, a suplica dels d'Uixó, ordena a Bernat d'Alpicat que, un cop escoltades les dites parts, faci justícia sobre el litigi encomanant-li plens poders.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, ff. 125v-126r.

Infans Martinus etc., dilecto consiliario et vicecancellario nostro Bernardo de Alpicato, iurisperito civitatis Valencie, salutem et dileccionem. Pro parte aliame sarracenorum Vallis de Uxone nobis fuit expositum reverenter quod licet semper fuerit et sit³⁰⁹ usitatum quod in quibusvis missionibus et expensis per dictam aliamam factis quavis ratione vel causa, sarraceni alcareae vocate Benigafull solvant partem quintam eo quia sarraceni dicte alcareae gaudent et consueverunt gaudere libertatibus et frenquitatibus (sic) dicte vallis, nunc tamen in aliquibus expensis quas dictam vallem³¹⁰ seu eius sarracenos oportuit facere sarraceni predictae alcareae nolunt predictam quintam parte exsolvere ut tenentur in dictorum exponentium dampnum et preiudicium manifestum. Propterea supplicato nobis super hiis de iusticia provideri, vobis dicimus, comittimus et mandamus quatenus, vocatis dictis partibus et auditis, faciatis in et super predictis antedictis suplicantibus iusticiam expeditam, procedendo super hiis breviter, simpliciter, summarie et de plano, et sine litis et scriptis solempnibus, sola facti veritate attenda prout de foro et ratione fuerit faciendum, maliciis et diffugiis omnibus procul pulsis, quoniam nos vobis super predictis omnibus et singulis et ea quavis modo tangentibus vices nostras comittimus plenarie cum presenti.

Data Cesarauguste, .XXIII^a. tercia (sic) die iulii anno a Nativitate Domini .M^o. CCC.LXXXVIII°.

Vidit <de> Ponte.

Berengarius Sarta ex provisione facta per Bernardum de Ponte, legum doctorem, consiliarium et regentem cancellariam. Probata.

150.

1388, agost 11. Saragossa.

L'infant Martí respon a Bernat d'Alpicat, conseller, vicecanceller i jurista de València, que ha rebut la visita tant de Pere Arnau d'Esparça com d'alguns missatgers de l'aljama de sarraïns d'Uixó i, atenant les respectives súpliques, ha disposat sobre la querella entre en Pere Arnau d'Esparça i Joan Sanxis de Càrcel, revocar la batllia d'aquest darrer obtinguda subrepticiament, tot confirmant el càrrec de batlle i procurador d'Uixó al dit Pere Arnau. Per altra banda, en el litigi entre els sarraïns d'Uixó i Pere Arnau, l'infant li informa que ha aconseguit que el rei comissiona Bernat d'Alpicat perquè administre justícia sobre les queixes dels sarraïns relatives a la regència de la batllia d'Uixó duta a terme per Pere Arnau. Tanmateix, hi certifica que no són certes les acusacions de crims vessades pel dit Pere Arnau contra els sarraïns d'Uixó, ja que no hi ha inculpació ferma, però li assenyala que espera que Pere Arnau romanga en l'ofici de batlle i procurador d'Uixó, i si aquest després de les seues indagacions fos suspès del càrrec, abans d'emprendre qualsevol acció, que ho consulte amb ell. I, encara, li fixa

¶ ³⁰⁹ Ratllat: *et*. ¶ ³¹⁰ Ratllat: *aliamam*.

l'infant una altra circumstància a la comissió de justícia d'Alpicat, que els sarraïns d'Uixó hauran de ser apel·lats a comparèixer davant el jurista valencià, però els prohibeix que cap més missatger d'Uixó comparega a suplicar-li intermediació en aquest assumpte.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 135r-v.³¹¹

Lo duch.

N'Alpicat. Vostra letra havem reebuda sobre la qüestió d'en Pere Arnau d'Esparça e dels moros de la vall d'Uxó, a la qual vos responem que lo dit Pere Arnau és estat ací dues vegades, la primera recórrech a nós supplicant-nos per mercè que com Johan Sànchez àlias del Corcel surreptíciament hagués de nós obtinguda la batlia de la Vall d'Uxó, donant-nos entendre que vagava per mort del dit P(ere) Arnau e·l contrari fos ver, que revocant la dita concessió li restituïssen lo dit offici, e axí ho faem, exigent justícia e egualtat. Aprés, foren a nós los dit Johan del Corcel ab .I. moro de la dita vall, d'una part, e·l dit Pere Arnau d'altra, e per lo dit Johan del Corcel fo esforçat que confirmàssem la provisió e revocàssem ço que havíem proveït per lo dit Pere Arnau per .II. cops: la .I. per la suspensió de què és feta menció en vostra letra, l'altra per los greuges de los moros de què axí matex és tocant en vostra letra. Quant és al fet de la suspensió jassia se afferm [pe]r lo dit Pere Arnau que no havia loch per tal, cor cessa la causa perquè era feta, ço és, que·ls testimonis eren publicats que eren stats reebuts contra lo dit Pere Arnau sobre la inquisició de son offici. Però ensemps ab les qüestions principals qui són entre los moros e·l dit Pere Arnau, les quals ací no havem volgudes ohir per tal cor fora sobres de treball, havem remés o fet que·l senyor rey ho remet a vós que sumàriament e sens tots scrits ne conegats e·n determenets per justícia, e d'açò us fa lo dit senyor comissió. E ab aquestes provisions és proveït a tots lurs qüestions, és a saber, entre·l dit Johan del Càrcell (sic) e Pere Arnau, que nós volem que·l dit Pere Arnau, revocada la concessió del dit Johan del Cartell, obtenga la dita batlia. E dels dits moros ab lo dit Pere Arnau, que vós ne conegats per la manera dessus dita, axí de les dites qüestions com del dit seqüestre, perquè provehits-hi e declarats-ho per justícia segons de vós e de vostra lealtat e promenia confiam. Però en cas que per qualsevulla manera declaràssets la suspensió en lo dit Pere Arnau haver loch e de sos oficis, procuració o de batlia se havia a provehir, aquesta provisió no faéssets a algun ne res hi innovàssets sens consultació nostra e nostra resposta e volentat speradas. De ço que ushan informat que·l dit Pere Arnau ha dit ací que·ls moros han comeses crims, vos certificam que no és ver ne·l dit Pere Arnau ha curat de res sinó de haver sa justícia per son offici e per obtenir comissió a vós per conèixer de son dret; d'altra guisa no·ls ha

¶ ³¹¹ Hi ha una altra còpia registrada prèviament però que no fou expedida, cfr. 1388, agost 11. Saragossa. ACA, RC, Registre 2076, ff. 127v-128r. Al marge esquerre hi ha una

nota de Cancelleria: *Non fuit expedita sub ista forma sed alia inferius registrata*, és pràcticament el mateix document que el que ací transcrivim i que sí va ser expedit.

acusats ne incolpats de res. E quant ho agués, nós per acusació ne d'altre no fariem ne innovariem res contra los dits moros sinó part apellada, e axí com devem ne sofferríem que tort ni injustícia l'us fos feta d'aquí avant per los moros, en altra manera ne sia recorregut ne per iniquitat o induccions d'altres no messionejen o pus avant ne sofiren dampnatge, cor a nós e nostros drets se'n seguiria dan. E per ço nós havem manat als moros missatgers que ací són venguts, e encara ho manam als moros de la Vall ab nostra letra que per aquesta raó pus avant no ych venguen o ych trameten sost pena de nostra gràcia e mercè.

Dada en Caragoça, a .XI. dies d'agost en lo any mil .CCC.LXXXVIII.

Vidit de Ponte.

Dirigitur Bernardo de Alpicato.

Iohannes de Bossagays ex provisione facta in consilio per Bernardum de Ponte, legum doctorem, consiliarium et regentem cancellariam. Probata.

151.

1388, agost 11. Saragossa.

L'infant Martí retreu a l'aljama dels sarraïns d'Uixó la compareixença del que considera un número desmesurat de missatgers, i els commina, a risc de perdre el seu favor, que d'ara en avant recórreguen a la intermediació del seu vicecanceller Bernat d'Alpicat, a qui ja s'ha comissionat per resoldre els litigis en curs contra el batlle i procurador Pere Arnau d'Esparça.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 128r.

Lo duch.

Entés havem ço que ls moros que per missatgers de vosaltres nos havets trameses nos han dit sobre'l fet d'en P(ere) Arnau d'Esparça, e meravellam-nos per quina raó havets trameses tants missatgers per aytal cas, car no calia, e reprenem-vos-en fort. Manant-vos sots encorrimment de nostra ira e indignació que d'aquí avant no ych vingats o ych trametats, ans recorregats d'aquest fet a nostre vicicanceller en Bernat d'Alpicat, lo qual nós ja per nostres letres havíem de tots los affers informat e ara pus llargament lo'n informam per nostra letra, qui servant nostros provisions farà en lo dit fet ço que deu fer per justícia.

Dada en Caragoça, a .XI. dies de agost del any de Nostro Senyor .M.CCC.LXXXVIII.

Vidit de Ponte.

Dirigitur sarracenis Vallis de Uxone.

*Idem.*³¹² *Probata.*

¶ ³¹² Pel document anterior: *Iohannes de Bossagays ex provisione facta per Bernardum de Ponte, legum doctorem, consiliarium et regentem cancellariam.*

152.

1388, agost 12. Saragossa.

L'infant Martí demana a Bernat d'Alpicat, conseller, jurista i vicecanceller seu, que faça justícia i intercedisca en una demanda entre Abdomalich Almadí, sarraí d'Alfondeguilla, alqueria de la Vall d'Uixó, contra Gil Garcia, porter, per trenta lliures reials de València, que Abdomalich Almadí havia heretat d'Azmet Almadí, i que foren preses indegudament pel dit Garcia.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 130r.

Infans Martinus etc., dilecto consiliario nostro vicecancellario nostro Bernardo d'Alpicato, salutem et dileccionem. Porrecta nobis pro parte Abdomalich Almadi, sarraceni alcarree de Alfandiguella, Vallis de Uxone, humilis peticio continebat quod Azmet Almadi, sarracenus quondam, ad mortem veniens fecit et dimisit heredes suos matrem suam dictum exponentem et eius fratres qui erant consanguinei germani dicti deffuncti, et postea obierunt omnes dicti fratres sui et facta divisione ut est moris de bonis dicti deffuncti pertinuerunt racione herencie dicto exponenti de dictis bonis triginta libras regalium Valencie. Nunc autem dictus exponens nobis humiliter supplicavit [ut cum?] post omnia supradicta Egidius Garcie, portierius [...], indebite ut dicitur et iniuste habuerit et receperit penes se pro parte ut ipse tunc asseruit curie nostre predictas .XXX. libras et ipsas licet pluries requisitus nec ius habeat in eisdem restituere sibi noluerit neque vult in dicti Abdomalich dampnum et preiudicium manifestum. Propterea, supplicato nobis super hiis de iusticia provideri, vobis dicimus, comittimus et mandamus quatenus constito vobis vocatis partibus de predictis faciatis dicto supplicanti super hiis iusticie complementum, sic et taliter ut ipse ius suum consequi valeat et habere et ad nos defectum iusticie non habeat recurrere iterato. Procedendo super hiis breviter, simpliciter, summarie et de plano absque strepitu iudicii et figura, et sine litis (sic) et scriptis solemnibus, sola facti veritate attenda prout de foro et racione fuerit faciendum, maliciis et diffugiis cessantibus quibuscumque. Quare nos vobis super predictis omnibus et singulis et ea quovis modo tangentibus vices nostras comittimus plenarie cum presenti.

Datum Cesarauguste, .XII^a. die augusti anno a Nativitate Domini millesimo .CCC^o. octuagesimo octavo.

Vidit de Ponte.

Berengarius Sarta ex provisione facta per Bernardum de Ponte, legum doctorem, consiliarium et regentem cancellariam. Probata.

153.

1388, agost 25. Saragossa.

L'infant Martí pregunta a Bernat d'Alpicat, conseller, jurista i vicecanceller seu, si Pere Arnau d'Esparça, estant en curs el litigi amb els sarraïns d'Uixó, ha de ser inhabilitat per l'exercici del càrrec abans que es dictamine sentència.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 137v.

Lo duc.

Com nós per causa vullam saber, ans que declaració ne sentència promulgats en lo fet d'en Pere Arnau d'Esparça e dels moros de la Vall d'Uxó, si lo dit Pere Arnau, segons los mèrits del procés, deu ésser del seu ofici privat o no. Per ço us pregam e us manam que del dit fet nos certifiquts com abans poret, però no és intenció nostra que per la dita raó tardets ni cessets de enantar en lo dit fet, ans no<s> plau e us manam que y procehiscats e justícia hi façats breu e espatxadament.

Dada en Caragoça, a .XXV. dies del mes d'agost del any .M.CCC.LXXXVIII.

Lo duch.

Dirigitur Bernardo de Alpicato et Sancio de Sarrione vel alteri eorum.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta.

154.

1388, agost 31. Saragossa.

L'infant Martí, a súplica dels sarraïns d'Uixó, encomana al conseller i vicecanceller Bernat d'Alpicat —tot recordant-li que ja el rei i ell mateix li ordenaren que s'ocupés del litigi entre els dits sarraïns i Pere Arnau d'Esparça, relatiu a la suspensió de l'ofici del dit Pere Arnau— que dictamine sobre la causa ja que dita demora perjudica l'aljama d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, ff. 138v-139r.

Infans Martinus etc., dilecto consiliario et vicecancellario nostro Bernardo de Alpicato, salutem et dileccionem. Recordamur quod hiis diebus dictus dominus rex et nos comisimus vobis negocium questionis que diu est ducitur inter sarracenos Vallis nostre de Uxone, ex parte una, et Petrum Arnaldi d'Esparça, ex altera, tam videlicet super susp[en]sione officii dicti Petri Arnaldi quam super meritis cause principalis. Et quia, ut nunc percepimus pro parte dictorum sarracenorum, ipsi dubitant ne vos solummodo cognoscendo de dicta suspensione non curetis de meritis dicte cause principalis, quod intencionis dicti domini regis et nostri non existit, et in dictorum exponencium redundaret dampnum et preiudicium manifestum, propterea, supplicato nobis super hiis de iusticia provideri, vobis dicimus et mandamus quatenus si de foro et racione fuerit quod primo cognoscatis de meritis dicte cause principalis quam de suspensione predicta seu in simul de suspensione et meritis supradictis aut primo de suspensione quam de meritis illud faciatis et alias in et super predictis omnibus decernatis quod de foro et racione extiterit faciendum, quibusvis litteris seu provisionibus hucusque factis et fiendis huic contrariis obsistentibus nu[llo]modo quod sic pro via iusticia fieri volumus et iubemus.

Data Cesarauguste, ultima die augusti anno a Nativitate Domini millesimo .CCC°. octuagesimo octavo.

Vidit de Ponte.

Berengarius Sarta ex provisione facta per Bernardum de Ponte, legum doctorem, consiliarium et regentem cancellariam. Probata.

155.

1388, setembre 1. Saragossa.

L'infant Martí informa a Bernat d'Alpicat, conseller, jurista i vicecanceller, que, a súplica dels sarraïns d'Uixó, els ha concedit llicència, sense perjudici de les parts, per a poder pasturar el bestiar en el termes veïns del castell de Castro.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 140r-v.

Infans Martinus etc., dilecto consiliario et vicecancellario nostro Bernardo d'Alpicato, salutem et dileccionem. Humilis supplicacio pro parte sarracenorum Vallis de Uxone coram nobis reverenter exhibita refferebat quod pretextu cuiusdam littere super hiis a nostra curia emanat[a] habentis in effectu ne dicti exponentes et sarraceni castri de Castro pretextu quovis qui est inter dictas partes pro quadam parte termini sint ausi cum eorum animalibus et bestiare³¹³ pa<s>cere partem termini supradicti, propter quod sequitur quod eorum vicini pascent eorum bestiare in dicta parte quamvis nullum ius habeant in eadem et partes precise amitunt eorum ius pascendi \in/ eorum³¹⁴ preiudicium manifestum. Ideo fuit nobis humiliter supplicatum \ ut dictis partibus licentiam pascendi eorum animalia et bestiare in parte termini supradicti non obstante dicta littera/ de nostra solita clemencia dignaremur <concedere>, nosque dicta supplicacione benigne suscepta vobis dicimus, comittimus et mandamus quatenus si vocatis evocandis vobis constiterit quod dicta licencia sine escandalo dictarum partium et preiudicio nostro dictis partibus possit dari, ipsam licenciam nostro nomine predictis partibus impendatis et alias in et super predictis provideatis et procedatis prout de foro et racione fuerit faciendum, in hiis taliter vos habendo ne d[ict]i supplicantes³¹⁵ vexentur et laboribus et expensis nec ad nos hac de causa \habeant/ recurrere iterato.

Data Cesarauguste, prima die septembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXX. octavo.

Vidit de Ponte.

Berengarius Sarta ex provisione facta per Bernardum de Ponte, legum doctorem, consiliarium et regentem cancellariam. Probata.

156.

1388, octubre 2. Saragossa.

L'infant Martí concedeix 80 florins d'or d'Aragó a Llop Sanxis de Dicastiello, escuder i habitant de Sogorb, pels serveis prestats en intervenir en assumptes concernents a la Vall d'Uixó. L'infant vol que aquells florins s'assignen sobre els emoluments que s'han obtingut de la comissió criminal encomanada pel rei a Arnau de Vilarnau, lloctinent del governador de València, tot manant als consellers i dispensers Llorenç Terrats i Arnau de Vilarnau i a qualsevol receptor d'aquells rèdits que els dits diners siguem pagats íntegrament.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2088, f. 112v.

¶³¹³ Ratllat: *bestiarie*. ¶³¹⁴ Ratllat: *animalia et bestiare*. ¶³¹⁵ En realitat diu: *supplicantis*.

*Luppi Sancii de Dicastiello.*³¹⁶

Nos infans Martinus etc. Grata prospicientes servicia que vos fidelis noster Luppus Sancii de Dicastiello, scutifer habitator civitatis Sugurbii, in q[ui]busdam negociis Vallis de Uxone utilitatem nostre curie concernentibus nobis impendistis et que imponere non desinitis animo indefesso, tenore presentis octuaginta florenos auri de Aragonia vobis graciose ducimus concedendos. Et quia volumus omnino ut dicti octuaginta florenos vobis ilico persolvantur assignamus ipsos vobis in et super emolumentis nostre curie provenientes de et pro criminibus noviter in dicta valle commissis, de quibus dictus dominus rex comissionem fecit Arnaldo de Vilarnau, locumtenenti gubernatoris in regno Valencie supradicto, et de emolumentis predictis mandavit vobis integriter respon[de]ri. Mandantes cum hac eadem dilecto consiliario et expensori nostro Laurencio Terrats et dicto Arnaldo de Vilarnau et aliis quibusvis receptoribus dictorum emolumentorum quatenus de ipsorum pecunia predictos octuaginta florenos vobis tribuant et exsolvant et in solucione presentem [a] vobis recuperent cum apoca de soluto. Iniungentes cum eadem auditori compoturum curie nostre ut dicto nostro expensore aut altero predictorum dictas cautelas restituente dictos octuaginta florenos in eius³¹⁷ compoto recipiat et admittat. In cuius rei testimonium presentem \vobis/ fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Data Cesarauguste, secunda die octobris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. octavo.

Lo duch.

Mandato dominis ducis facto ad relacionem Petri Sancii de Calataiubi, militis, consilarii et maiordomi, Berengario de Tresseris. Probata.

157.

1388, octubre 5. Saragossa.

L'infant Martí es dirigeix al portantveus en el Regne de València exposant que Llop Sanxis de Dicastiello, lloctinent del portantveus d'enllà del riu d'Uixó, encara no havia estat retribuït pels treballs en què havia resolt uns processos criminals comesos per alguns sarraïns d'Uixó diligenciats segons els furs pel dit comissari, Llop Sanxis. La sol·licitud li és favorable i l'infant recomana se li retribuisquen les despeses del procés.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2080, f. 172r-v.

Infans Martinus etc., dilecto nostro gerentivices pro nobis in regno Valencie vel eius locumtenenti, salutem et dileccionem. Ad nostram recurrens presenciam Luppus Sancii de Dicastello, locumtenens gerentivices pro nobis in regno Valencie citra rivum Uxonis, coram nobis exposuit reverenter ut³¹⁸ ipse ex suo officio pro utilitate curie nostre venit ad nos pro notificando quedam crimina per aliquos sarracenos aliame sarracenorum Vallis de Uxone

¶³¹⁶ Anotació posterior. ¶³¹⁷ Ratllat: *eus*. ¶³¹⁸ En realitat diu: *ex*.

perpetrata, de quibus iam in posse suo fuit actitatus processus quem ad nos clausum detulit et subsignatum, quo processu oportuit ipsum aliquas facere missiones, afirmandas ipsas missiones de foro ac privilegiis dicti regni ac salarium cotidianum per ipsos sarracenos sibi dari et exsolvi debere, cumque hesitet quod licet dicte expense sibi solvi debeant et dictum salarium sibi pertineat ut prefertur non (sic) contradicantur sibi solvi per eos qui ad predicta solvenda [t]enentur, supplicavit nobis humiliter dictus Luppus Sancii ut sibi inffrascriptam provisionem facere dignaremur. Nos igitur, eius supplicacione tanquam rationi consona benigne suscepta, vobis dicimus et mandamus quatenus constituto vobis predicta secundum forum sibi pertinere et solvi debere expensas quas ipsum vobis fecisse/ constiterit et salarium quod sibi deberi repereritis solvi faciatis, faciendo executionem contra dictos sarracenos et eorum quemlibet fori remediis quibus decet pro dicto salario et expensis quas hac de causa ipsum facere oportebit si facta iussione per nos dictis sarracenis id quod vos inde decreveritis solvi eidem dare et solvere recusabunt, et alias faciatis in predictis iusticiam expeditam prout de foro et racione ac privilegiis dicti regni repereritis faciendum.

Datum Cesarauguste, quinta [d]ie octobris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. octavo.

Petrus Çacalm.

Berengarius de Tresserris ex provisione facta per Petrum Çacalm, legum doctorem, consiliarium ac regentem cancellariam. Probata.

158.

1388, octubre 12. Saragossa.

L'infant Martí comunica a Arnau de Vilarnau, lloctinent del portantveus del governador del Regne de València, i al seu conseller Bernat d'Alpicat, la provisió de nomenar Joan Assín com a escrivà en els afers de la Vall d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 158v.

Lo duc.

Nós per causa volem e havem acordat de remetre aquí a vós e e'n Bernat de Alpicat, per los affers de la Vall d'Uxó, el fel [de] la nostra scrivania Johan Assín per ésser escrivà dels dits affers. Per què us pregam affectuosament que'l dit Johan e no altre hajats per escrivà dels dits affers e lo hajats per recomenat axí com a nostre servidor, e farets-nos-en servey.

Dada en Caragoça, a .XII. de octubre del any .M.CCC.LXXXVIII.

Petrus Çacalm.

Dirigitur Arnaldo de Vilarnau, locumtenenti gerentisvices gubernatoris in regno Valencie.

Similis littera fuit missa verbis competenter mutatis.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.

159.

1388, octubre 22. Saragossa.

L'infant Martí comunica a Arnau de Vilarnau, lloctinent del portantveus del governador del Regne de València, que ha estat informat per Guerau Torró sobre la diligència i encert en la seua actuació en els procediments jurídics referents als sarraïns d'Uixó. Per això, el comissiona a jutjar alguns crims de collera delatats en la Serra d'Eslida i en altres llocs del regne, assignant com a escrivà d'aquests processos el notari d'Assió.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2095, f. 127r.

Lo duc.

En Vilarnau. Per relació del feel nostre en Guerau Torró havem sabut [tot] ço que havets fet en la Vall d'Uxó e la bona diligència ab què us hi sots haüt e les sàvies e [bones] maneres. E per tal, car nos covendrà per justícia fer alguns enan-taments contra los lochs de la Serra d'Eslida e alguns altres lochs nostres d'aqueix regne, qui de crim de cullera són delats, vós havem feta fer per lo senyor rey semblant comissió d'aquella que us faem fer per la dita Vall d'Uxó, la qual vos trametem per lo dit Guerau Torró, qui en aquests affers entendrà en nom de nostre dispenser. Per què us pregam affectuosament que'n continent procehis-cats en los dits afers segons que de justícia trobarets ésser fahedor.

Dada en Muntçó sots nostre segell secret, a .XX. dies de noembre del any .M.CCC.LXXXVIII.

Volem, emperò, e és nostra intenció que dels dits affers sie escrivà d'Assió, de la nostra escrivania, axín com és estat de la Vall d'Uxó.

Dada *ut supra*.

Lo duch.

Dirigitur Arnaldo de Vilarnau, locumtenenti gerentisvices gubernatoris in regno Va-lencie.

Similis littera fuit missa Bernardo de Alpico.

Dominus dux misit signatam expediendam. Probata.

160.

1388, novembre 5. Saragossa.

L'infant Martí retreu a Bernat d'Alpicat, conseller, jurista i vicecanceller seu, que es plantege arribar a un acord amb els sarraïns d'Uixó, tot recordant-li que el que ell havia proveït era que s'investigassen els fets i que li enviés un informe tancat i segellat, perquè l'infant determinés una resolució en justícia. Finalment, li ordena que no precedisca en la restitució en el seu càrrec a Pere Arnau Espaça, fins a conèixer el seu parer al respecte.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, ff. 173v-174r.

Lo duc.

Entés havem que vosaltres havet feta o volets fer composició o compromés permetets ésser fet entre los moros de la Vall d'Uxó sobre la qüestió que és entre ells e en P(ere) Arnau d'Esparça, de què·ns maravellam car ja per altra letra nós h[av]em manat que en lo dit fet proceiscats per justícia e d'açò no curets. Per què us manam que del dit fet no us entrametats sinó en cullir aquell e, lo dit fet cullit, que·ns trametats lo procés clos e sagellat per tal que aquell, vist e regonegut, hi puxam per justícia proveir. Axí matex, vos manam que, en restituir lo dit P(ere) Arnau en son ofici ni proceir ne \a/ altre, no enantàssets sens nostro manament car axí ho volem e us ho havem ja manat.

Data en Caragoça, a .V. dies de noembre del any .M.CCC^o.LXXXVIII.

Petrus Çacalm.

Dirigitur Bernardo de Alpicato.

Berengarius Sarta mandato domini ducis facto ad relacionem [P]etri Çacalm, legum doctoris, consiliarii et regentis cancellariam. Probata.³¹⁹

161.

1388, novembre 14. Montsó.

L'infant Martí, tot considerant l'ordre del rei Joan I, comissionà Arnau de Vilarnau, lloctinent de governador del Regne de València, en el procés contra tots els sarraïns d'Uixó per tenir relacions sexuals amb una cristiana, no identificada, crim pel qual foren alguns d'ells condemnats a mort. Ara, l'infant absol i perdona amb la present tots els sarraïns de la culpa tant penal com civil, però hi exclou d'aquest perdó Gaidonet i Mahomet de Renda i altres dos sarraïns que no anomena i que han estat públicament desterrats, ja que els sarraïns d'Uixó han pagat 2.500 florins d'or, que ha rebut i registrat en els comptes el dispenser de l'infant, Llorenç Terrats. Finalment, l'infant ordena que dita provisió siga acatada per part de tots els oficials reials sota la pena de mil morabatins d'or, si es contravenia l'ordre d'indult.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2089, ff. 66v-67v.

Remissio sarracenorum Vallis de Uxone.

Nos infans Martinus etc. Considerantes fidelem nostrum Arnaldum de Vilarnau, locumtenentem gerentisvices gubernatoris generalis pro nobis in regno Valencie, vigore commissionis per dictum³²⁰ dominum regem, fratrem et dominum nostrum carissimum, nobis consentiente facte Arnaldo eidem fecisse inquisitionem solemnem adversus vos, omnes et singulos sarracenos aliamarum, ville, locorum, alquerearum et terminorum Vallis de Uxone in Valencie regno sistentium, inculpato quod cum quadam christiana vos seu plures ex vobis immiscuistis carnaliter, cuius inquisitionis pretextu faciendo iusticiam super istis corporali morti aliquos tradi fecit. Considerantes etiam et scientes quod quamquam exigente iusticia contra vos vel plures ex vobis posset procedi feremus (sic), quia tamen piissimum opus

¶³¹⁹ Al marge esquerre: *Pro curia*. ¶³²⁰ Ratllat: *serenissimi*.

humanitatis credimus esse in subditis motus mansuetudinis virtute restringere et quos puniri possent gladio sevienti eos linimento misericordie mitigare, tenore presentis absolvimus, difinimus, remittimus, perdonamus et perpetuo relaxamus³²¹ vobis universis et singulis sarracenis aliamarum predictarum, videlicet singulariter singulis et generaliter universis³²² sicut si in carta presenti singulariter et distincte nominati essetis, omnes et singulas acciones, petitiones et demandas ac penas et calonias sive culpas civiles et criminales et alias quaslibet quas contra vos/ vel aliquem seu aliquos vestrum ac bona vostra vel vestrum cuiuslibet universaliter aut singulariter vel alias dominus rex predictus seu nos vel officiales aut comissarii ipsius vel nostri possemus facere, proponere vel movere aut infligere usque in diem presentem, tam occasione criminis supradicti quam etiam alias³²³ quacunque (sic) racione, modo vel causa, tam ad instanciam partis seu acusatoris quam etiam procuratoris fiscalis, et sive pene ipse ex facto civili vel criminali sive alias pertinuerint occasione criminum, delictorum vel excessum quorumcunque (sic) graviorum quam cuiuslibet preter crimina superius expressata, etiam si ex eis pena mortis naturalis aut alia severior deberetur infligi per vos et singulares predictos, tam universaliter quam singulariter, comissorum et perpetratorum aut alia quavis causa. Quequidem crimina, excessus, delicta, penas et calonias supradictas pro express<at>is volumus hic haberi sicuti et prout expressata superius et sive sint maiora sive minora aut graviora vel similia superius expressatis et sive scita sive ignota per dominum regem aut nos vel officiales suos aut nostros et sive de ipsis sit inceptum inquiri sive non, et sive inquisitiones inde incepte aut perfecte fuerint³²⁴ sive non, et sive vos aut singulares promissi generaliter aut particulariter fueritis inculpati sive non, et sive crimina ipsa delicta, excessus, pene ac calonie preter crimina superius expressata certa fuerint sive incerta, que omnia vobis remittimus ac etiam indulgemus, itaquod modo pro predictis seu aliquo premissorum aut alia etiam racione que dici, nominari, cogitari vel exprimi valeat culpabiles quacumque³²⁵ fueritis aut culpam non gesseritis in eisdem nequeat contra vos, aliamas sarracenorum ipsorum preteritas et presentes aut singulares ipsarum seu bona vestra vel vestrum cuiuslibet per dominum regem predictum vel nos seu officiales suos aut nostros quoscunque aliqua fieri questio, peticio vel demanda vel vobis seu eis pena infligi aliquiditer, sitis quin imo a predictis cum omnibus bonis vestris quitii, liberi et immunes ac perpetuo absoluti, vobis et singularibus supradictis facientibus querelantibus de nobis civiliter tamen iusticie complementum. Nos enim cum presenti cassamus, irritamus et annullamus omnes comissiones factas et impetratas ac etiam impetrandas a curia domini regis predicti vel nostra seu alia quacumque super premissis vel aliquo premissorum et commissariis quibuslibet abdicamus³²⁶ quoad hec potestatem contrarium attendandi. Et etiam en<c>antamenta quecumque et processus et inquisitiones inde secutas ac etiam omnes manuleutas inde factas et datas per nos vel aliquem³²⁷ seu aliquos ex vobis quas per notarios qui receperunt easdem precipimus huius serie cancellari et pro cassis, nullis, irritis, invalidis et infectis haberi volumus et censemus. Ab huiusmodi auctoritate remissione

¶ ³²¹ En realitat diu. *Relexamus.* ¶ ³²² Ratllat: *et.*
 ¶ ³²³ Ratllat: *dicta.* ¶ ³²⁴ En realitat diu: *fuerunt.*

¶ ³²⁵ Ratllat: *tanque cumque.* ¶ ³²⁶ En realitat diu: *addicamus.* ¶ ³²⁷ En realitat diu: *aliquo.*

excludimus Gaydonet et Mahomet de Renda, sarracenos, et duos alios qui cum duobus predictis publice sunt banniti quorum nomina ignoramus ad presens. Mandamus igitur per h[anc] eandem gerentivices pro nobis necnon universis et singulis officialibus regiis atque nostris regni predicti vel locatenentibus eorundem presentibus et futuris sub ire et indignacionis regis atque nostre incurso ac pena mille morabatinorum auri \regio /³²⁸ aplicandorum erario quatenus remissionem, absolucionem, diffinicionem et relaxacionem³²⁹ huiusmodi vobis et vestris cuilibet tam generaliter quam singulariter teneant firmiter et observent tenerique et observari faciant inconcusse et non contraveniant vel aliquem contravenire permittant aliqua racione. Pro remissione et absolucione autem huismodi fatemur recepisse a vobis duos mille quingentos florenos auri de Aragonia quitios quos tanquam nobis ex donacione regia pertinentes fidei consiliario et expensori nostro Laurencio Terrats nomine nostre curie tradidistis. In cuius rey testimonium hanc fieri iussimus nostro sigillo pendenti munitam.

Data in Montessono, .XIII^a. die novembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. octavo.

Lo duch.

Dominus dux mandavit mihi Guillermo Poncii. Probata.

162.

1388, novembre 22. Montsó.

L'infant demana a Bernat d'Alpicat, vicecanceller seu, davant la súplica de Çaat Almacet, moro d'Almacet, de vendre totes les seues possessions i béns per a traslladar-se a viure a la Vall d'Uixó, que li ho permeta, si no hi ha cap perjudí, a despit de la negativa anterior del seu antic procurador, Llop de Rada.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, ff. 179v-180r.

Lo duch.

Vicecanceller. Entés havem que Çaat Almacet, moro del loch d'Almacet, se vol mudar en la Vall d'Uxó e vendre les possessions e heretats que ha en lo loch damunt dit d'Almacet, e açò dupte o no gosa fer per un manament que li fon fet en contrari per en Lop de Rada, *quondam* nostre procurador. Perquè volem e'ns plau que si trobats que son mudar no sie dapnatge ne perjudici nostre, lexets mudar a la dita vall lo dit moro e vendre ses possessions e heretats damunt dites, no contrastant lo manament per lo dit Lop a ell fet.

Dada en Muntçó sots nostre segell secret, a .XXII. dies de noembre del any .M.CCC.LXXXVIII.

Lo duch.

Dirigitur Bernardo de Alpicato.

Dominus dux misit signatam expediendam. Probata.

¶ ³²⁸ Ratllat: *nostro*. ¶ ³²⁹ En realitat diu: *relexacionem*.

163.

1388, desembre 4. Montsó.

*L'infant Martí disposa que, de tots els emoluments assignats a la seua cúria, es destinen la desena part al patrocini de la construcció de la cartoixa de Vall de Crist, i atès que l'aljama Uixó per a la dita obra d'erecció del monestir ha de pagar 2.500 florins d'or, decreta amb la present que en pague ara 600 a fra Bernat Safàbrega, monjo i encarregat de l'obra, mentre que la resta seran pagats a raó de 250 florins, és a dir, que seria la desena part, com el mateix Martí havia establert.*³³⁰

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 183v.

Infans Martinus etc., aliame sarracenorum Vallis de Uxone, graciam suam. Ecce quod nos pro[vi]dimus ut de omnibus emolumentis provenientius curie nostre detur decima pars per nos operi monasterii Vallis Ihesuchristi pro proficiendo opus iam dictum. Ideo vobis et cui-libet vestrum dicimus et mandamus quatenus de et ex illis duobus mille quingentis florenis auri qu[o]s nostre curie tenemini et debetis exsolvere pretextu compositionis cum curia nostra noviter per vos facte, detis et exsolvatis religioso et dilecto nostro fratri Bernardi Çafabreca, monacho et operario dicti monasterii, .CCL. florenos pro decima dictorum duorum mille quingentorum florenorum, et in solutione recuperetis presentem cum apocha de soluto quam nos iniungimus expensori nostro ut vobis sibi restituentibus presentem cum apocha antedicta per dictos .CCL. florenos in vostro recipiat compoto et admitat necminus nos ex superhabundanti cautella facta pro dictis dicta solutione predictorum ducentorum quinquaginta florenorum absolvimus vos et bona vostra a solutione, obligacione et securitate inde per vos facta.

Data in Montesono, .III^a. die decembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXX°.VIII°.

Lo duch.

*Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.*³³¹

164.

1388, desembre 5. Montsó.

L'infant Martí respon a fra Bernat Safàbrega que ha rebut la seua carta relativa a la recaptació dels 2.500 florins d'Uixó, que es destinaran a la construcció de la cartoixa de Vall de Crist, obra que li demana que vigile amb atenció perquè en siga aviat acabada la capella.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 183r.

¶³³⁰ Hi ha nombrosos documents relatius, ja que l'infant Martí en fou el fundador, a l'obra i erecció de la cartoixa de Vall de Crist, ací hem inclosos només aquells que he considerat aporten dades singulars i transcendents del què aportà Uixó a aquella construcció monàstica en aquest període. No obstant això, cal anotar que hi ha altres cites, vegeu per exemple el do-

cument datat a Montsó el 10 de novembre de 1388, cfr. ACA, RC, Registre 2076, f. 175r-v. Posteriorment, ja al 1389, hi ha altres referències concretes sobre les quantitats de diners aportades pels sarraïns d'Uixó, Eslida i Almonesir, a fra Bernat Safàbrega, cfr. 1389, febrer 11 i 12. Montsó, ACA, RC, Registre 2088, f. 137v. ¶³³¹ Al marge esquerre: *Nihil quia pro [honore].*

Lo duc.

Fra Bernat. Vostra letra havem reebuda a la qual vos responem que us treme-tem recapte de la letra que demanats per haver lo delme dels .II^M.D. florins de la Vall d'Uxó en la forma que·ns havets scrit. E pregant-[vos] que siats curós de la obra del monestir en manera que la capella sia tost acabada.

Dada a .V. dies de deembre del any .M.CCC.LXXXVIII.

Lo duch.

*Idem.*³³² *Probata.*

165.

1388, desembre 6. Montsó.

L'infant Martí a Bernat d'Alpicat, li recorda que ha proveït dedicar la desena part dels beneficis de la seua casa a la construcció del monestir de Vall de Crist, i li encomana que vetlle perquè fra Bernat Safàbrega cobre els 250 florins corresponents als sarraïns d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2076, f. 183r.

Lo duc.

N'Alpicat. Nós havem promés de dar a la obra del monestir de la Vall de Jhesuchrist lo delme dels emoluments de la nostra cort, e per ço havem manat als moros de la Vall d'Uxó que, dels .II^M.D. florins que han feta ab la nostra cort, donen a frare Bernat Çafàbrega, obrer de la dita obra, .CCL. florins per rahó de la dita dècima. Per què us pregam e·us manam que vós endrecets e façats per mane-
ra que·l dit frare Bernat haje bon recapte dels dits .CCL. florins, e grayr-vos-o-em.

Dada en Monçó, a .VI. dias de deembre del any .M.CCC.LXXXVIII.

Lo duch.

*Idem.*³³³ *Probata.*

166.

1388, desembre 8. Montsó.

L'infant Martí, qui havia exigit a l'aljama d'Uixó 8.000 sous reials de València per uns crims dels quals havia estat inculpada, ordena ara a Bernat d'Alpicat, conseller, jurista i vicecanceller seu, que commine els sarraïns d'Uixó a vendre els violaris necessaris que asseguren obtenir aquesta quantitat.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2081, f. 160r.

Nos infans Martinus etc. Quia ut percepimus serracenorum Vallis nostre de Uxone habent necesarios octo mille solidos regalium Valencie ad complementum illius peccunie quantitatis

¶³³² En en document anterior: *Dominus dux mandavit Berengario Sarta.*

¶³³³ En en document anterior: *Dominus dux mandavit Berengario Sarta.*

quam nostre curie tenerentur solvere pro quadam compositione per eos noviter facta de quibusdam criminibus de quibus fuerunt inculpati. Ideo, confidentes de legalitate vestri dilecti consilarii et vicecancellarii nostri Bernardi de Alpicato, iurisperiti civitatis Valencie, vobis dicto Bernardo huius serie duci<m>us comitendum quatenus nomine et pro parte nostra possitis concedere dictis serracenis quod de et pro predictis octo mille solidis possint vendere violarium cuicumque seu quibuscunque personis, instrumento tamen gracie interveniente et pro dicta vendicione quecunque instrumenta et alias scripturas et confessiones iudiciales et extra prout solitum est in regno Valencie facere et firmare et ipsa omnia nostro nomine confirmare eisque auctoritatem nostram interponere pariter et decretum, quia nos vobis super predictis omnibus et singulis et ea quovis modo tangentibus vices nostras comittimus plenarie cum presenti.

Data in villa Montissoni, octava die decembris anno a Nativitate Domini .M^o. CCC^o.LXXX°. octavo.

Lo duch.

Dominus dux, presente Eximino, mandavit Berengario Sarta. Probata.³³⁴

167.

1388, desembre 10. Montsó.

L'infant Martí mana a Arnau de Vilarnau, lloctinent de portantveus del governador del Regne de València, atès que alguns no han conservat la correcció corresponent a un oficial reial i han atacat, nafrat i ferit l'almí d'Uixó, de tal manera que es tem per la seua vida, que actue contra els infractors. També ordena al seu vicecanceller Bernat d'Alpicat que s'apliquen les penes degudes segons furs i drets entre aquells que es determinen culpables.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2081, ff. 159v-160r.

Infans Martinus etc., dilecto nostro Arnaldo de Vilarnau, locumtenenti gerentisvices gubernatoris pro nobis in regno Valencie, salutem et dileccionem. Noviter fuit nobis datum intelligi quod aliqui correccionem regiam et nostram non verentes [tipo?] malicie et impietatis³³⁵ et nulla causa iusta preheunte tot ictibus alaminum vallis nostre de Uxone vulnerarunt, quod de eius vita nec im<m>erito suspiratur. Ideo, volentes ut de predictis pena debita subsequatur vobis dicimus et mandamus quatenus de et cum consilio dilecti consilarii et vicecancellarii nostri Bernardi de Alpicato, iurisperiti civitatis Valencie, contra illos quos in predictis culpabiles reperietis³³⁶ procedatis prout de foro et racione fuerit faciendum, necminus ipsos iuxta eorum demerita taliter puniatis ut alii eorum pena perterriti ad faciendum similia decetero per<h>orescant. Quare nos vobis super predictis omnibus et singulis et ea quovis modo tangentibus vices nostras comittimus plenarie cum presenti.

¶³³⁴ Al marge esquerre: [...] expensorem.

¶³³⁵ En realitat diu: inquietatis. ¶³³⁶ En realitat diu: repereritis.

Data in villa Montissoni, decima die decembris anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo octavo.

Lo duch.

*Dominus dux, presente expensore, mandavit Berengario Sarta. Probata.*³³⁷

168.

1389, gener 25. Saragossa.

L'infant Martí demana a Bertran Coscó, mercader de Saragossa, bestreure els diners que necessita per a redimir un cert argent de la seua capella que és empenyorat en Saragossa, perquè li detalla que compta amb els rèdits extrets d'Uixó, i d'altres llocs del Regne de València, que assignats al seu dispenser en Llorenç Terrats, aquest li presta a tal efecte i, que al seu torn, aquestes quantitats de diners derivades dels beneficis assignats d'aquells llocs estan obligades i en mans de Macià Descarrer, mercader de Tàrraga i factor d'aquest mercader saragossà Bernat Coscó, motiu pel qual l'infant li prega avançar dit capital i així rescatar l'argent de la seua capella.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 12r.

Lo duc.

En Bertran Coscó. Nós trametem aquí en Caragoça en Llorenç Terrats, dispenser nostre, per haver cert argent de la nostra capella qui està empenyorat en Caragoça per certa quantitat, la qual quantitat lo dit dispenser a pregàries nostres nos prestà d'aquelles quantitats que ell, per assignació nostra, deu reebre de la Vall d'Uxó e d'altres lochs nostres de regne de València, qui aquelles han obligades de cert temps a pagar a'n Macià Descarrer, mercader de Tàrraga, factor vostre, dels quals han a respondre a nós axí com aquell qui havets d'aquelles donació del dit dispenser nostre. On com nós sapiam de cert que'l dit Macià tingue a la hora d'ara vers si tota aquella quantitat que havem necessària a reembre lo dit argent, e més avant, per ço us pregam molt affectuosament que vós per honor nostro vullats bestreure a la dita quantitat que havem necessària a reembre lo dit argent, e d'açò nos farets tan assenyalat plaer e servey que major no poríets, lo qual vos grahirem molt. E sobre açò havem comanades algunes paraules al dit nostre dispenser, per ell explicadores a vós de part nostra, e axí pregam-vos que en aquellos donets plenera fe e creença axí com si nós vos-o dehiem de paraula.

Dada en Caragoça, a .XXV. de janer del any .M.CCC.LXXX nou.

Lo duch.

Dirigitur Bertrando Coscocii, mercatori Cesarauguste.

Dominus dux misit signatam expediendam. Probata.

¶ ³³⁷ Al marge esquerre: *Pro curia.*

1389, febrer 9. Montsó.

L'infant Martí a Martí de Torres, jurista ciutadà de València. Li exposa que li ha remès Jaume Pertusa, donzell, una reclamació sobre el pacte d'entrega de 3.000 florins per part de l'aljama de sarraïns d'Uixó a l'infant. Aquesta contribució acordada s'ha repartit entre els dits sarraïns d'Uixó i correspon als sarraïns de l'alqueria de Benigafull, pertanyent al dit Jaume Pertusa, pagar-ne 400 florins que els han lliurat al dispenser de l'infant en Guerau Torró. Tanmateix, Jaume Pertusa al·lega que aquests 400 florins els hauria de rebre ell i no el dispenser Torrens, que li'ls havia pres i no els volia retornar, ja que assevera que li pertocarien íntegrament —detallant que la meitat, 200 sous, li corresponen pels furs del Regne de València i l'altra meitat, per un privilegi especial— i, per tant, els 400 han de ser-li lliurats per complet. Atesa aquesta apel·lació, l'infant ordena a Martí Torres que examine els fets, escolte les parts i dictamine en justícia.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, ff. 19v-20r.

Iacobi de Pertusa.

Infans Martinus etc., dilecto consiliario nostro Martino de Turribus, iurisperito, civi Valencie, salutem et dileccionem. Pervenit ad nos querula supplicatio nobis pro parte Iacobi de Partusa, domicelli, porrecta continens in effectu quod quamquam ex compositione noviter facta cum curia nostra per sarracenos vallis nostre de Uxone ad tres mille florenos, in qua sarraceni loci de Benigafull, siti in dicta valle, qui locus est ipsius Iacobi de Partusa, solverunt et contribuerunt facta distribucione inter dictos sarracenos .CCCC. florenos, pertineat ex fori regni Valencie disposicione dicto Iacobo medietas dictorum .CCCC^{num}. florenorum et ex speciali privilegio alia medietas, sic quod integriter sibi dicti .CCCC. florenos pertinent et spectant et hoc per ipsum allegatum fuerit coram Geraldo Terroni, procuratore expensoris nostri, [...] idem Geraldus hoc non obstante totam dictam compositionem de facto extorsit a sarracenis predictis et in dando dicto Iacobo dictos quadringentos florenos dictum forum nec privilegium servare minime voluit in eius ut asserit preiudicium manifestum. Quo circa suplicato nobis super hiis de iusticie remedio provideri vobis dicimus, comittimus et mandamus quatenus vocato ad hoc fisco nostro et nostris et dicti Iacobi, super hoc racionibus auditis et visis et examitatis, dictis foro et privilegio alegatis et visis videndis et attentis attendendis, faciatis in et super predictis iusticia expeditam prout de foro et racione inveneritis faciendum, procedendo breviter, simpliciter, summarie et de plano ac sine strepitu et figura iudicii solaque facti veritate attendenda, maliciis et difugiis omnibus procul pulsis. Nos enim vobis super predictis omnibus et singulis et inde dependentibus, emergentibus et connexis comittimus plenarie vices nostras.

Data in Montesono, .IX^a. die februarii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°.IX°.

Petrus Çacalm.

Iohannes de Bossagays mandato domino ducis facto ad relacionem Petri Çacalm, legum doctoris, consiliarii et regentis cancellariam. Probata.

170.

1389, març 1. Montsó.

L'infant Martí reclama a Jofré de Tous, senyor de Borriol, que els sarraïns d'aquest lloc complisquen el pacte amb els d'Uixó i els retornen una sarraïna que exercia la prostitució i que els hi havien prestat, feia ja tres mesos.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 35r.

Edita: M. RODRIGO LIZONDO (ed.): *Col·lecció documental de la Cancelleria de la Corona d'Aragó. Textos en llengua catalana (1291-1420)*. València, Publicacions de la Universitat de València, 2013, vol. 2, p. 814.

Lo duc.

Mossén Jofré. Entés havem que los moros vostres de Burriol manlevaren bé ha .III. meses passats dels moros nostres de la Vall d'Uxó una mora mundària la qual los dits moros havien comprada, e prometeren los dits nostres moros tornar aquella sots certes penes les qual se imposaren, e ara, jatsia requests, no la volen tornar. Per què us pregam affectuosament que per tolre tot debat e qüestió entre los dits moros forcets e destrengats los dits moros vostres a tornar la dita mora e a complir tot ço que promés hajen e a què sien tenguts per la dita rahó. En altra manera nos hi provehirem en tal manera que·ls dits nostres moros hauran del dit fet lur justícia.

Dada en Munçó, lo primer die de març del any .M.CCC.LXXXIX.

Lo duch.

Dirigitur al amat nostre mossén Joffré de Thous.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

171.

1389, març 1. Montsó.

L'infant Martí respon a Bernat d'Alpicat, conseller, jurista i vicecanceller seu, sobre la seua informació relativa a les persones que estarien implicades en l'atac a l'alamí d'Uixó i com entre aquelles és nomenat Pere Arnau Esparça, batlle i procurador seu en el dit lloc. L'infant proveeix que Bernat d'Alpicat li adrece tots els processos establerts entre els sarraïns d'Uixó i aquell Pere Arnau, per a examinar-los i dictaminar justícia. Li informa, al final de l'escrit, que unit a la present ordre li arribarà la carta que pretén enviar a Esparça, tot advertint-li que només li la entregue al dit Esparça si el considera culpable de les nafres sofertes per l'alamí d'Uixó, en sentit contrari l'ha de retenir fins que l'infant dictamine sentència en aquests fets (la citada carta es transcriu tot seguit).

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 35r.

Lo duc.

Vostra letra havem reebuda per Diago de Cetina, lo qual nos ha dit de part vostra per virtut de la creença per vós a ell en la dita letra comanada que, segons la certificació per vós reebuda sobre·l fet dels nafres del alamí de la Vall d'Uxó, és

intenció vostra que en P(ere) Arnau d'Esparça e alguns altres hajan culpa en lo dit feyt, la qual cosa, si axí és, no'n deu passar sens deguda punició. Perquè, com nós d'aquest feyt vullam ésser clarament informats, manam-vos que'ns en certifiquets encontinent per vostres letres e enviats-nos tots los processos fets entre lo dit P(ere) Arnau e los moros de la dita vall, los quals nós volem fer ací regonèxer per ço que hi puxam provehir justícia mijançant.

Dada en Muntsó, lo primer dia de març del any .M.CCC.LXXXIX.

Lo duch.

Dirigitur Bernardo de Alpicato.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

Trametem-vos ab la present una letra qui's dreçà a'n P(ere) Arnau d'Esparça; si entenets que haja culpa en ço de què us scrivim, fets-la-li presentar; si no, retenits-la-us e certificats-nos del dit feyt clarament.

172.

1389, març 5. Montsó.

L'infant Martí a Pere Arnau d'Esparça, alcaid del castell d'Uixó, requerint-li que comparega davant d'ell allà on siga perquè lliure el castell i el càrrec.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 36r.

Petri Arnaldi d'Esparça.

Infans Martinus etc., fideli nostro Petro Arnaldi d'Esparça, alcaydo castri nostri Vallis de Uxone, salutem et gratiam. Ex aliquibus iustis causis nos ad hoc inducentibus vobis dicimus et mandamus ut infra octo dies post presentacionem presentis vobis faciendam compareatis coram nobis ubicumque fuerimus pro reddendo et restituendo nobis castrum predictum quod pro nobis tenetis ex comissione per nos inde vobis facta hocque nullatenus differatis si penas pro similibus appositas cupitis evitare.

Data in Montesono, quinta die marcii anno a Nativitate Domini .M°.CCC°.LXXX°. nono.

Lo duch.

Dominus dux mandavit mihi Raymundo de Cumbis. Probata.

173.

1389, març 10. Montsó.

L'infant Martí, tot i que és provat que Mahoma de Renda ha tingut contacte carnal amb una cristiana, l'absol per magnanimitat i misericòrdia, tot ordenant a tots els seus oficials reials que s'anul·le la pena imposada, després d'entregats al dispenser seu Llorenç Terrats 100 florins d'or d'Aragó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2089, ff. 71v-72r.

Remissio Mahome de Renda, sarraceni Vallis de Uxone.

Nos infans Martinus etc., quamquam exigente iusticia contra te Mahoma \de Renda/,³³⁸/ sarracenum Vallis de Uxone, procedi possemus severius eo quia delatus seu inculpatus fuisti quod cum quadam christiana te immiscuisti carnaliter, de quo crimine contra te inquisicio facta fuit per Guillelmum de Vilarnau, locumtenentem pro nobis in regno Valencie, quia \tamen/ piissimum opus humanitatis credimus esse in subditis motus mansuetudinis virtute restringere et quos punire possent gladio sevientem eos linimento misericordie mitigare, tenore presentis absolvimus, diffinimus, remittimus, perdonamus et perpetuo relaxamus³³⁹ tibi dicto Mahoma omnes et singulas acciones, petitiones et demandas ac penas et colonias sive culpas civiles et criminales et alias quaslibet quas contra te et bona tua vel alias dominus rex predictus seu nos vel officiales aut comissarii ipsius vel nostri possemus facere, proponere vel movere aut infligere usque in diem presentem, tam occasione criminis supradicti quam etiam alia quacumque ratione, modo vel causa, ad instanciam partis seu acusatoris quam etiam procuratoris fiscalis et sive pene ipse ex facto civili vel criminali sive alias pertinuerint occasione criminis delictorum vel excessuum quorumcumque graviorum quam cuiuslibet preter crimina superius expressata, etiam si ex eis pena mortis naturalis aut alia severior deberet infligi per te comissorum et perpetratorum aut alia quavis causa. Quequidem crimina,³⁴⁰ excessus, delicta, penas et colonias supradictas pro expressis volumus hic haberi et sive sint maiora aut graviora vel similia superius expressatis sive scita sive ignota per dictum regem aut nos vel officiales suos aut nostros et sive de ipsis sit inceptum inquiri sive non et sive inquisitiones inde incepte aut perfecte fuerint sive non, nequeat contra te seu bona tua per dictum dominum regem seu nos vel officiales suos aut nostros aliqua fieri questio, peticio vel demanda seu pena infligi aliqualis, immo sis a predictis cum omnibus bonis tuis quietus, liber et immunis ac perpetuo absolutus, te tamen facientibus querelantibus de te civiliter dumtaxat iusticie complementum. Nos enim cum presenti cassamus³⁴¹ et annullamus quascunque manuletas per te datas et precipimus huius serie cancellarii (sic) per notarium qui receperit easdem. Mandantes per hanc eandem gerentives per nobis necnon universis et singulis officialibus regis atque nostris regni predicti vel locatenentibus eorundem presentibus et futuris sub ire et indignacionis regie atque nostre incursum quatenus remissionem, absolucionem, difinicionem et relaxacionem huiusmodi tibi teneant firmiter et observent, teneri et observari faciant inconcusse et non contraveniant nec aliquem contravenire permitant aliqua ratione. Pro remissione et absolucione autem huiusmodi, fatemur recepisse a te centum florenos auri de Aragonia quietos quos tanquam nobis ex donacionem regia pertinentes \dilecto³⁴² consiliario \et expensori/ nostro Laurencio Terrats, nomine nostre curie, tradidisti. In cuius rei testimonium hanc fieri iussimus nostro sigillo pendenti munitam.

Data in Montesono, .X^a. die marcii anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo nono.

Lo duch.

Raimundus de Cumbis mandato domini ducis facto ad relacionem Laurencii Terrats, consilarii et expensoris. Probata.

¶³³⁸ Ratllat: Carcer. ¶³³⁹ En realitat diu: relexamus.

¶³⁴⁰ Ratllat: superius expressata. ¶³⁴¹ Ratllat: cessamus. ¶³⁴² Ratllat: fideli.

1389, març 13. Montsó.

L'infant Martí disposa que, per part del seu dispenser Llorenç Terrats, siguem lliurats 100 florins d'or d'Aragó a Guerau Torró, de la seua casa, pels serveis prestats en els afers de la Vall d'Uixó, Serra d'Eslida i altres llocs del Regne de València durant quatre o cinc mesos.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2088, f. 146r.

Geraldi Torroni.

Nos infans Martinus etc. Ad labores per vos Geraldum Torroni, de domo nostra, sustentos in Valle de Uxone, Serra d'Eslida et aliis locis regni Valencie, in quibus procuratoris fiscalibus curie nostre per quatuor vel quinque menses vel inde circa vacastis et expensarum per vos factarum racione predicta centum florenos auri de Aragonia vobis eidem Geraldo huius serie concedimus graciose, per quam mandamus dilecto consiliario et expensori nostro Laurencio Terrats ut de pecunia curie nostre que est vel erit penes se iam dictos centum florenos tribuat et exsolvat, et facta solutione presentem a nobis recuperet cum apocha de soluto. In cuius rei testimonium presentem fieri et nostro sigillo iussimus comuniri.

Data in villa Montissoni, .XIII^a. die marcii anno a Nativitate Domini millesimo .CCC^o.LXXX°. nono.

Lo duch.

Dominus dux mandavit Raymundo de Cumbis. Probata.

1389, abril 17. Montsó.

L'infant Martí, atenant que els veïns de Benigafull no contribueixen a les despeses generals de l'aljama, ordena al portantveus de lloctinent de governador del Regne de València que, una vegada fetes compareixer les parts i assessorat convenientment, administre justícia contra dits sarraïns de Benigafull.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2081, ff. 165v-166r.³⁴³

Infans Martinus etc., dilecto gerentivices gubernatoris/ pro nobis in regno Valencie vel eius locumtenenti, salutem et dileccionem. Pro parte aliame sarracenorum Vallis de Uxone fuit

¶ ³⁴³ En un altre document d'aquell registre es fa una referència mínima a Benigafull, quan en una ordre adreçada a Pere de la Serra l'infant li encomana resoldre els dubtes relatius a un acord entre alqueries de l'aljama d'Eslida: «*Tenore presentis vos fore volumus quod cum nos viso quondam processu informationis recepte per Petrum Palomari, notarii excomissione per nos ei facta ad instanciam Egigi Roderici de Livori, domini de Benigafull, clause et sigillate ad nos misse reperimus*

alaminium et senos aljame de Benicarlús et aliquos sarracenos serre d'eslida, dixisse Mahome Bentoraix et aliis alaminis plurium locorum Serra d'Eslida, qui compositione fecerant vel facere tractabant cum locumtenente vicesgerentis Gubernatoris in Regno Valencie et Geraldo Torroni, habentibus super hoc potestatem quod dicti sarraceni dice alcharee de Benicarbús volebant gaudere remissione dienda pretextu dicte compositionis[...]», cfr. ACA, RC, Registre 2081, ff. 166v-167r.

nobis humiliter supplicatum quod cum sarraceni alcaree de Benigafull, intus dictam vallem et eius terminum situate, fuerint pluries requisiti per dictam aliamam vel eius singulares ut solverent et contribuerent in omnibus missionibus, expensis, dampnis et interesse quas et que dictam aliamam oportuerit facere et sustinere usque in hunc presentem diem, prout <e>idem sarraceni dicte alcaree consueverunt ut [dum?] in similibus solvere et contribuere, et nuperius hac de causa nos tradiderimus in mandatis cum littera nostra ut compellerent dictos sarracenos eiusdem alcaree ad solvendum et contribuendum in predictis una cum dicta aliamam ac eius singularibus secundum maius et minus prout inter eos extitit usitatum. Que litera ut dicitur a nostra curia emanata nullum fuit sortita effectum et hoc in evidens dampnum et preiudicium manifestum dicte aliame et eius singularium. Unde supplicato nobis super hiis de celeri iusticie remedio provideri vobis dicimus, comittimus et mandamus quot (sic) vocatis dictis partibus et aliis quorum interest vos plenarie et veridice de predictis informetis et, si repereritis execucionem fore fiendam contra sarracenos dicte \alcaree/³⁴⁴ de Benigafull, iusticia mediante, de et cum consilio vestri assessoris provideatis prout de foro et ratione inveneritis faciendum. Nos enim vobis in et super predictis cum dependentibus et ex inde emergentibus et connexis vices nostras plenarie comittimus per presentes.

Data in villa Montissoni, .XVII^a. die aprilis anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°.IX°.

Petrus Çaclam (sic).

Petrus Sobirats ex provisione facta per Petrum Çaclam, legum doctorem, consiliarium, regentem cancellariam. Probata.

176.

1389, abril 27. Montsó.

L'infant Martí informa a Bernat d'Alpicat, conseller i vicecanceller seu, que Juce Heli, sarraí d'Uixó, li ha suplicat que intermedie en el plet que té per haver fet de fermança d'Hazmet Coscoll en el deute que té de 28 florins amb alguns jueus, i també per fer de fermança en un altre deute de 200 lliures de Barcelona que deu a un altre sarraí, Muhammad el Harder, per un camp. Tanmateix, com aquell Hazmet Coscoll ni ha pagat al dit Muhammad pel camp comprat, ni ha lliurat els diners deguts als jueus, demana la intervenció reial. L'infant ordena al seu conseller que faça respectar i acomplir la fermança estipulada.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2081, f. 167r-v.

Infans Martinus etc., dilecto consiliario et vicecancellario nostro Bernardo de Alpicato, salutem et dileccionem. Humilem supplicacionem coram nobis pro parte Iuce Heli, sarraceni vallis nostre de Uxone, reverenter oblatam, vidimus continentem quod cum ipse fecerit fideiussionem Hazmet Coscoyl, sarraceno dicte vallis eius precibus et amore, videlicet in viginti octo florenos quos debebat aliquibus iudeis, et ex alia parte in duodecim libras Barchinone per dictum Hazmet debitis Mahome el Larder, sarraceno eiusdem vallis, pretextu cuiusdam campi per

¶³⁴⁴ Ratllat: *alqume*.

dictum Mahomam venditi dicto suo principali, et hac de causa dictus Hazmet sibi firmaverit instrumenta indemnitatis sicque (sic) advenientibus solutionum terminis predictus Hazmet minime curavit solvere iam dictas quantitates eisdem iudeis et prefato Mahome, ut predictur, debitas, immo quod peius est absentavit se a dicta valle ob quod dictum supplicansem vi et districtu curie nostre oportuerit solvere ut dicitur racione dictarum fideiussionum quantitates prenominatas in sui evidens dampnum et preiudicium manifestum. Unde supplicato nobis super hiis de iusticia provideri, vobis dicimus, comittimus et mandamus quatenus constito vobis de predictis prefato supplicanti ipsam pacta servari faciatis et iuxta eorum seriem et tenorem iusticiam faciatis expeditam, sine strepitu et figura iudicii ac scriptis solemnibus, sola facti veritate attenda, maliciis et diffugiis omnibus procul pulsas. Nos enim vobis in et super predictis cum dependentibus et ex inde emergentibus et connexis vices nostras plenarie cum presenti.

Data in villa Montissoni, .XXVIII^a. die aprilis anno a Nativitate Domini .M^o. CCC^o.LXXX. nono.

Petrus Çacalm.

Petrus Sobirats ex provisione facta per Petrum Çacalm, legum doctorem, consiliarium, regentem cancellariam. Probata.

177.

1389, maig 1. Montsó.

L'infant Martí s'adreça a l'aljama d'Uixó demanant-li emparar Hacén Albarder, sarraí d'Uixó, a qui els síndics del Toro deuen 20 lliures per la compra d'una mula. Els demana que el defensen i l'ajuden en les despeses i perjudicis ocasionats fins que aconseguisca justícia en el seu cas.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, ff. 67v-68r.

Hacen Albarder.

Lo duc.

Jassia que la gent del Toro justament haguessen penyorat cert nombre de bestiar de la ciutat de València, segons que per sentència per ells obtenguda per la dita raó apar clarament, però per ocasió del dit fet és stada penyorada per lo síndich de la dita ciutat .I^a. mula de Hacen Albarder, moro de la Vall d'Uxó, la qual fon venuda per lo dit síndich segons que's diu per preu de .XX. lliures, lo qual preu dit moro no ha pogut haver ne aconseguir, e le ha convengudes de fer en demanar lo dit preu moltes e diverses messions e dampnatges sostenir. E segons que havem entés, vosaltres hajats acostumat de ajudar e socórrer a tot moro de la dita vall qui sia caygut en semblant necessitat tro a tant que justícia haja aconseguida de son fet. Per què us pregam que al dit moro servets lo dit costum e usança, e aquell vullats defendre e mantenir en son dret en manera que justícia pugua aconseguir, e ajudar-li en ço que porets e us serà viarés de sa pèrdua³⁴⁵ e dapnatge, bé que los

¶ ³⁴⁵ Ratllat: *perda*.

\del³⁴⁶/ Toro, ço que faeren, cregam que justament e bona ho faeren segons dit és. E d'açò nos farets plaer, lo qual molt vos grahirem.

Dada en Monçó, lo primer dia de maig del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXIX.

Petrus Çacalm.

Dirigitur aliame sarracenorum Vallis d'Uxone.

Dominus sux mandavit mihi Petro Sobirats.

178.

1389, maig 4. Montsó.

L'infant Martí cita l'aljama d'Uixó a comparèixer davant Bartomeu Alvero, procurador fiscal de la cúria de l'infant, en el judici incoat entre l'infant Martí i Pere Arnaú, Llop i Rotlà d'Esparça, germans i antics oficials en la dita Vall d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2080, f. 181v.

Infans Martinus etc., aliame sarracenorum Vallis Uxonis et singularibus de eadem, gratiam suam. Cum nos processus causarum seu questionum tam civilium quam criminalium duximus inter nos agentes vel defendentes, ex una parte, et Petrum Arnaldi, Luppum et Rotlandum de Sparsa, fratres, olim pro officialibus dicte vallis se gerentes commissum vel dimisum ex altera, coram iudicibus, comissariis et personis quibuscumque ductarum sive etiam duci incohatarum providerimus et omne velimus in nostro consilio facere recognosci et propterea ipsas causas et etiam partes ad instanciam Barthomomei Alvero, procuratoris fiscalis curie nostre, cum ipse pretendat se habere ius in eisdem pro interesse dicte curie, et dicti Petri Arnaldi d'Esparça de partium voluntate ad nostram curiam duxerimus evocandas, nos igitur hui[us] serie citamus vobisque dicimus et mandamus pro prima et secunda iussionibus quatenus die octava post presentacionem huiusmodi vobis factam proxima secutura compareatis per vos vel sindicum aut procuratorem vestrum idoneum coram nobis parati in dictis causis ac in omnibus et singulis actibus earundem debite procedere usque ad sentenciam diffinitivam inclusive scituri quod, nisi comparueritis dicte die quam ut partatur laboribus et expensis vobis presentis serie peremptorie assignamus, procedetur³⁴⁷ ex tunc ut iuris et rationis fuerit in premissis, vestri non obstante ausencia et co<n>tumacia exigente.

Data in Montesono, quinta die madii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. nono.

Vidit de Ponte.

Petrus Sobirats ex provisione facta per Bernardum de Ponte, legum doctorem, consiliarium et regentem cancellariam. Probata dominus.

¶ ³⁴⁶ Ratllat: *que·ls*.

¶ ³⁴⁷ En realitat diu: *procederetur*.

1389, maig 16. Montsó.

L'infant Martí informa a Bernat d'Alpicat, conseller i vicecanceller seu, que el passat any, en el dia de la Circumcisió del Senyor (la Candelària), Sot Hizmel, alamí d'Uixó, havia arrendat a Bernat Eimeric la taverna per 1.400 sous, però aquell mateix any aquest fou processat i executat. Aleshores, Martí de Roda prengué possessió dels béns d'aquest, però, com estaven empenyorats per una fermança, s'ha de restituir al dit Sot Hizmel el terç de la fiança de l'arrendament de la taverna, diners que s'han de pagar dels béns requisats al dit difunt.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2080, ff. 182v-183r.

Infans Martinus etc., dilecto consiliario et vicecancellario nostro Bernardo de Alpicato, salutem et dileccionem. In humili supplicacione pro parte Çot Hizmel, sarraceni Vallis de Uxone, coram nobis exhibita, vidimus contineri quod anno proxime lapso, die solemnii Circumcisionis Domini, fuit arrendata per officiales nostros Bernardo Eymerici, comoranti in dicta villa, taberna eiusdem vallis ad unum annum, precio mille quadringentorum solidorum regalium, eius quidem quantitatis in numero mille solidorum dictus supplicans una cum aliis fecit³⁴⁸ fideiussionem dicto Bernardo Eymerici nominibus³⁴⁹ propriis, ex qua pecunie quantitate dictus Bernardus solvit infra annum per tercias alamino dicte vallis certam quantitatem iuxta naturam obligationis. Et ex post pretextu cuiusdam nefandi criminis, de quo dictus Bernardus fuit inculpatus, infra dictum annum extitit eius demeritis ultimo supplicio sentencialiter condemnatus, qua sententia execucioni debite mandata in continenti ut dicitur Martinus de Roda, regens procuracionem sequestri dicte vallis, processit ad occupandum bona dicte defuncti que emparata erant per dictos fideiussores racione dicti arrendamenti eademque ad vendendum et distrahendum et alias alienandum, presente dicto alamino, qui numquam ut feritur aliquo modo se opposuit dictis bonis quod facere debebat pretextu ultime tercie dicti arrendamenti sibi solv[en]de, imo quod peius est ex nunc dictus alaminus compellit et compellere nititur dictum supplicansem ad solvendum dictam quantitatem per dictum Bernardum quondam ut dicitur obligatam racione dicti arrendamenti cum sit ut allegatur contra omnimodam racionem precipue quia dictus alaminus fuit negligens (sic) seu remissus ad opponendum se dictis bonis emparatis racione dicti arrendamenti vel pecunie que ex ipsis habebatur [ex eo ut?] contentaretur de resta dicti arrendamenti cum primitus de bonis dicti defuncti solvi debebant deb[ita] quibus se obligaverat quam non satisffacere pene criminis maxime cum fuisset denunciatum per dictum supplicansem dicto alamino et pluriens per eundem fuisset requisitum quod dicte execucioni se opponeret, cum certum esset, [eidem] quod bona que executabantur erant obligata dicto arrendamento, quod minime curavit facere \et/ adimplere in evidens dampnum et preiudicium manifestum dicti suplicantis. Unde supplicato nobis super hiis de iusticia provideri, vobis dicimus, comitimus et mandamus de certa sciencia et expresse quatenus vocatis dictis partibus et aliis quorum interest eorumque racionibus ad plenum auditis in predictis procedatis veriter, simpliciter, summarie et de plano, sine strepitu et

¶³⁴⁸ Ratllat: fecerunt. ¶³⁴⁹ Ratllat: eorum.

fi[gur]a iudicii ac scriptis solemnibus, sola facti veritate attenta, maliciis et diffugiis [om]nibus procul pulsus, et iusticiam faciatis prout de foro et ratione inveneritis faciendum. Interim vero supersederi volumus in execucione fienda racione pretacta contra dictum suplicantem pendente cause cognicione donec per vos cognitum fuerit quid agendum. Nos enim vobis in et super predictis cum dependentibus ex inde emergentibus et connexis vices nostras plenarie comittimus cum presenti.

Data in Montesono, .X[III]^a. die madii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. nono.

Petrus de Sobirats ex provisione facta per archiepiscopum Terrachonensis cancellarium. Probata.

180.

1389, maig 22. Montsó.

L'infant Martí encomana a l'alcadí d'Uixó que ha convèncer els sarraïns més contraris a satisfer la seua part individual en la multa de 3.000 florins d'or que l'aljama i singulars d'Uixó ha de pagar per haver estat inculpats en un delict (que no s'especifica). L'aljama havia distribuït entre els veïns aquesta càrrega de la següent forma: pagant 6, 4 i 2 florins, a partir dels dotze anys i segons estament social (descriu com a mà major, mà mitjana o mà menor). Li comina a evitar els possibles clams que conduïrien a un despoblament i les queixes pel que alguns consideren un tall immoderat i injust, recolzant-se en el consell i ajut d'altres sarraïns del poble i seguint la Sunna i Xara.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 81r-v.

Infant en Martí etc., al acadí nostre de la Vall d'Uxó, gràcia sua. Denant nós és estat proposat per part de la aljama de la vall que com nós, per raó de un enorme crim en la dita vall comés, haguéssim feta avinença ab la dita aljama e singulars d'aquella que pagassen tres milia florins d'or. E entre los dits moros, segons havem entés, fos estat fet compartiment, ço és, que los moros de .XII. anys amunt que fossen de major³⁵⁰ mà pagassen .VI. florins, e los de la mà mijana .IIII. florins, e aquells de la menor dos florins. E ara nós si donat entenent que lo dit compartiment és injust e immoderat, de la qual cosa se seguiria, si per nós proveït no y era, gran depopulació en la dita vall. Per què supplicant a nós sobre açò ésser proveït de remey de justícia, a tu dehim e manam expressament e de certa sciència que, en cas que per algun sia fet clam o querella a tu que'l dit compartiment sia immoderat e injust, haüt de ço consell ab aquells moros que a tu serà viarés, modera^{e351} torna a degut estament lo dit compartiment segons Çuna e Xara, havent-te en e sobre les dites coses \en tal manera que altra vegada per aquest fet a nós recórrer no·ls covenga car nós en [reebre] les dites coses,/ ab les dependents e d'aquí avant emergents e connexes plenerament comanam a tu nostres veus ab la present.

¶ ³⁵⁰ Ratllat: *quinta*. ¶ ³⁵¹ Ratllat: *acte*.

Dada en Montsó, a .XXII. dies de maytg en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXIX.

Petrus Çacalm.

Petrus Sobirats ex provisione facta per Petrum Çacalm, legum doctorem, consillarum et regentem cancellariam. Probata.

181.

1389, maig 22. Montsó.

L'infant Martí encomana al lloctinent de portantveus de governador del Regne de València i a Bernat d'Alpicat, conseller i vicecanceller seu, que es dictamine amb brevetat i concisió el litigi entre els sarraïns d'Uixó, inclosa l'alqueria d'Alfondeguilla, d'una part, i els de Castro, d'altra, pel motiu dels límits dels respectius termes i pel perjudici que els d'Uixó al·leguen del furt de cert nombre de caps de bestiar d'Alfondeguilla, per part dels de Castro.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2080, f. 184r-v.

Infans Martinus etc., dilectis nostris locumtenenti gerentisvices gubernatoris pro nobis in regno Valencie et Bernardo de Alpicato, consiliario et vicecancellario nostro, salutem et dilectionem. In humili supplicacione pro parte universitatis aliame sarracenorum Vallis de Uxone coram nobis exhibita, vidimus contineri quod cum questio duceretur seu duci speraretur inter dictam aliame et eius sarracenos³⁵² una cum sarracenis de Alfandiguiella, ex una parte, et sarracenos de Castro ex parte altera, racione terminorum eius occasione ut asseritur fuerunt pignerata certa capita ganati sarracenorum d'Alfandiguiella per sarracenos iam dictos de Castro, quod in maximum dampnum et preiudicium manifestum dicte aliame et singularum eiusdem noscitur redundare. Unde supplicato nobis super hiis de iusticia provideri, vobis ambobus dicimus, comittimus et mandamus de certa sciencia et expresse quatenus accedendo personaliter apud dicta loca et re oculis subiecta de predictis, vos diligentissime informetis et, recepta informacione in predictis, procedatis et iusticiam faciatis, procedendo breviter, simpliciter, summarie et de plano, sine strepitu et figura iudicii ac scriptis solempnibus, sola facti veritate attenda, maliciis et diffugiis omnibus procul pulsus prout de foro et racione inveneritis faciendum. Nos enim vobis ambobus ut prefertur in et super predictorum cum dependentibus et ex inde emergentibus et connexis vices nostras plenarie comittimus cum presenti.

Data in Montesono, .XXII^a. die madii anno a Nativitate Domini millesimo .CCC^o. octugesimo nono.

Petrus Çacalm.

Petrus Sobirats ex provisione facta per Petrum Çacalm, legum doctorem, consillarum, regentem cancellariam. Probata.

¶ ³⁵² Ratllat: *singulares*.

1389, juny 10. Montsó.

L'infant Martí ordena a Bernat d'Alpicat i a Diego de Cetina, vicecanceller i cambrer de l'infant, que si troben proves de la participació o instigació de Pere Arnau Esparça en l'atac sofert per Muhammad Dordach, alamí d'Uixó, el priven de l'alcaidia; atès que ell, amb la informació que ha rebut, no ha pogut esbrinar la veritat sobre el succés. Tanmateix, si no l'inculpen els commina a anar a la Vall i que intenten aclarir els fets i, finalment, amb l'objectiu d'evitar un possible despoblament, que motiven els sarraïns d'Uixó perquè s'avinguen a alguna mena de compensació que permeta la renúncia d'aquell a la dita alcaidia i batllia.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 90r.

Lo duc.

Sapiats que nós, per saber la veritat de les nafres les quals foren fetes en persona de Mahomet Dordach, alamí de la Vall d'Uxó, havem feta pendra ací certa informació la qual vos trametem closa e segellada ab la present. E com ací, per la dita informació, no hajam puguda trobar la veritat del dit fet, per ço a vós a'n Bernat de Alpicat dehim e manam que si aquí trobats per informació en alguna manera que en P(ere) Arnau d'Esparça haja fetes o fetes fer les dites nafres, o de volentat e instigament seu sien fetes en persona del dit alamí, que encontinent lo suspenats e'l privets de la alcaidia. E en cas que en açò no trobets ell haver colpa alguna, que personalment amdosos vós ne anets a la dita vall e aquí, sobre la aturada del dit P(ere) Arnau d'Esparça ab los moros de la dita vall vos informets clarament e, si trobats que per la sua aturada los dits moros o partida d'ells volguessen relenquir la dita vall, servats manera ab los moros de la dita vall que per via de avinença donen alguna cosa covinent al dit P(ere) Arnau per la qual ell de grat renunciu a la dita alcaidia e batlia. E siats en açò diligents per manera que'l dit fet haja bó e breu espetxament.

Dada en Munçó, a .X. dies de juny del any de Nostre Senyor mil .CCC. LXXX. nou.

Lo duch.

Dirigitur Bernardo de Alpicato et Diago Çatina.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.

1389, juny 11. Montsó.

L'infant Martí ordena a Diego López de Cetina, cambrer de l'infant, que vaja a la Vall d'Uixó a informar-se si el manteniment en el seu càrrec de Pere Arnau d'Esparça produiria l'abandó total o parcial dels sarraïns d'Uixó i, en cas que la resposta dels habitants fos afirmativa, li encomana que, amb consell del seu vicecanceller Bernat d'Alpicat, aconseguisca d'aquells un acord que permeta la suspensió de l'alcaidia i batllia en mans del dit Esparça, per la seu pròpia renúncia.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 90v.

Lo duc.

Diago. Sapiats que vos trametem una letra a n Bernat d'Alpicat e a vós per la qual manera abdosos que si no ha loch la suspensió d'en P(ere) Arnau d'Esparça segons forma de la dita letra, anets a la Vall d'Uxó e que reebats informació ab los moros de la dita vall si per la romasa del dit P(ere) Arnau los dits moros o partida d'ells se exirien de la dita vall, e si exir ne deuen per la dita dita(sic) raó, que per via de avinença façats que ls dits moros donen alguna cosa al dit P(ere) Arnau per la qual ell de grat renunciu a la batlia et alcaidia. Per què us manam que d'açò tingats a prop lo dit en Bernat de Alpicat en manera que l dit fet breument haja bon recapte.

Dada en Muntçó, a .XI. de juny del any .M.CCC.LXXX. nou.

Lo duch.

Dirigitur Diago de Çatina.

*Idem.*³⁵³ *Probata.*

184.

1389, juny 13. Monstó.

L'infant Martí ordena al seu vicecanceller Bernat d'Alpicat que resolga, segons els furs i a costum de la Sunna i Xara, el conflicte entre els sarraïns de la Vall d'Uixó i els de Borriol per la possessió d'una dona, Fàtima, musulmana que exercia la prostitució.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 93v.

Lo duc.

N'Alpicat. Sapiats que qüestió és entre los moros de la Vall d'Uxó e los moros de Burriol per rahó d'una mora appellada Fàtima, la qual demanan cascuns d'ells. Per què volem en manera que, fermat primerament per les parts en vostre poder bastantment de dret axí com vós conexerets, vos informets del dit fet, és a saber, la dita mora a qui's pertany e fets hi justícia spetxada segons per fur e rahó o Çuna e Xara fer se deu e és acostumat, car nos sobra les dites cosas vos comanam plenerament nostres veus.

Dada en Muntçó, a .XIII. de juny del any de Nostre Senyor .M.CCC. LXXXIX.

Lo duch.

Dirigitur Bernardo de Alpicato.

Dominus dux, presente nobili Rogerio de Montechateno, camarlengo, mandavit Berengario Sarta. Probata.

¶³⁵³ Pel document anterior: *Dominus dux mandavit Berengario Sarta.*

185.

1389, juny 13. Montsó.

L'infant Martí encomana al seu vicecanceller Bernat d'Alpicat que s'assegure que s'imparteix justícia en els processos en curs, tant en la cort de l'infant com en la del governador del Regne de València, on s'estan jutjant actuacions punibles de Pere Arnau d'Esparça per fets relatius d'Uixó i d'altres; sobretot, apunta l'infant, després que ordenés al dit Esparça comparèixer davant d'ell a Montsó, d'on marxà sense llicència de l'infant.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 91v.

Infant en Martí etc., al amat conseller e vicicanceller nostre en Bernat d'Alpicat, salut e dilecció. Com nós hajam entés que en lo procés que l'altre jorn se feu per lo lochtinent de governador de regne de València e per vós en la Vall d'Uxó sia participant en P(ere) Arnau d'Esparça e encara hi haja moltes coses qui toquen a ell. E com lo dit P(ere) Arnau per manament nostre fos vengut denant nós en la vila de Muntçó e ara secretament e sens llicència e sabuda nostra ell se'n sia anat. Per ço us dehim e us manam expressament e de certa sciència que lo dit procés regonegats diligentment e si per lo dit procés lo trobarets culpable assegurats-vos d'ell covinentment segons per justícia trobarets ésser faedor en manera que quant per la nostra cort o per la cort del governador e per vós serà vist que ell per lo dessús dit procés o per altres coses sia punidor que pus segurament en ell puga ésser administrada justícia, e açò volem que compliats de fet segons per fur e rahó serà fahedor.

Dada en Montsó, a .XIII. dies de juny en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX. nou.

Lo duch.

*Dominus dux mandavit Berengario Sarta et firmavit sibi tradite ordinata. Probata.*³⁵⁴

186.

1389, juny 13. Montsó.

L'infant Martí ordena a Bernat d'Alpicat, vicecanceller seu, que siga recompensat l'alamí de la Vall d'Uixó perquè, en l'exercici de les seues funcions, en un viatge a València fou ferit i, arran del guariment de les nafres produïdes, se'n derivaren algunes despeses.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 91v.

Lo duc.

En Bernat d'Alpicat. Lo alamí de la Vall d'Uxó a nós reverentment ha suplicat que com ell per afers de la aljama fos anat en la ciutat de València e treballant

¶³⁵⁴ Al marge esquerre: *Pro curia.*

per la dita aljama ell sia estat nafrat en la ciutat de València, e per les dites nafres haje fetes messions e despeses. Per ço volem e us manam que vejats ço que lo dit alamí raonablement pot haver despés e ço que trobarets ésser ver de fet li façats pagar per la dita aljama si per justícia fer se deu, e en tots³⁵⁵ afers hajats per recomanat lo dit alamí.

Dada en Muntçó a .XIII. dies de juny del any .M^o.CCC^o.LXXX. nou

Lo duch.

*Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.*³⁵⁶

187.

1389, juny 22. Lleida.

L'infant Martí ordena als vells i aljama de sarraïns d'Uixó que facen sindicat i nomenen procuradors perquè signen un compromís amb Pere Arnau d'Esparça, antic batlle de la Vall. Aquesta és considerada com l'única solució ateses les nombroses despeses que la dita comunitat ha de sufragar derivades de les demandes judicials en curs contra dit antic batlle.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2095, ff. 129v-130r.

Lo duc, general governador.

\Sapiats que/³⁵⁷ nós, vehents que per rahó de la qüestió que havets ab en P(ere) Arnau d'Esparça, se eren seguits grans dampnatges e messions e's seguien tot dia a vosaltres e a tota la aljama, per tolre aquell havem presa manera que la dita qüestió se sia mesa en compromés. E per tal com l'alamí e los altres que són ací per vosaltres no havien poder bastant de la dita aljama de fermar açò, cové que vosaltres trametats ací poder e sindicat bastant per complir lo dit compromés. Per ço, a vosaltres e a cascun de vos dehim e manam expressament e de certa sciència que'l dit sindicat façats fer a la dita aljama decontinent, e guardats-vos que açò per res no mudets ni laguiets sinó comptar sia a vosaltres e a vostres béns.

Dada en Leyda, a .XXII. de juny del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXXIX.

Lo duch.

Dirigitur veteribus et aliame sarracenorum Vallis de Uxone.

Dominus dux qui eam signatam misit expediendam. Probata.

¶³⁵⁵ Ratllat: *altres*.

¶³⁵⁶ Al marge esquerre: *Pro curia*.

¶³⁵⁷ Ratllat: *Prohòmens*.

1389, juny 22. Lleida.

L'infant Martí explica a l'alamí i vells sarraïns d'Uixó que els seus veïns d'Alfondeguilla, que havien estat eximits de pagar despeses i drets per un privilegi reial concedit per la infanta Constança en 1354, li supliquen que recolze aquell privilegi concedit a dita alqueria front a la petició de pagament que ara s'ha concordat aportar entre els sarraïns d'Uixó en els litigis contra Pere Arnau d'Esparça. L'infant ordena observar l'antic privilegi.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2095, f. 130r-v.

*Infans Martinus etc., alamino et veteribus sarracenorum Vallis de Uxone, gratiam suam. Humilis supplicatio pro parte sarracenorum alcaree nostre de Alfandeguella, site in dicta villa, nobis reverenter exhibita continebat quod quamvis inter sarracenos dicte vallis et \ipsos/³⁵⁸ fuerit declaratum quod si tallie haberent fieri inter vos et missiones seu alia iura exsolvi, quod ea fiant et exsolvantur pro solido atque libra, vocatis tamen in hiis alamino et veteribus dicte alcaree prout per privilegium super hiis [ei]s factum per inclitam dominam Constan-
ciam, quondam sororem nostram, filiam dicti domini patris nostri, .XXVIII^a. die marcii anno Domini .M^o.CCC^o.L^o. quarto, predicta asseruit liquide apparere [ac tum?] vos contra dicti privilegii seriem fecistis tall[ia]s et exsolvi[stis] [e]xpensas contra dictorum exponencium voluntatem ipsisque inauditis et in aliquo non vocatis et signanter litigastis et litigatis cum Petro Arnaldi d'Esparça, quem vobis et ipsis iidem exponentes fuisse culpabilem in aliquo non intendunt, non obstante quod ipsi pluries dixerint vobis quod nolunt cum dicto dicto Petro Arnaldi litigare ex quo ipse nec vobis culpabilis ut predicatur non existit quodque si cum ipso litigare velletis solveretis vos soli expensas dicti litigi et in predictis omnibus conamini predictis non obstantibus quod ipsi eorum partem solvant in dictorum exponencium dampnum \et preiudicium/ manifestum. Propterea, supplicato nobis super hiis de iusticia provideri, vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus quatenus predictum privilegium \observetis dictis supplicantibus iuxta sui seriem et tenorem/. Et si aliqua facta fuerint per vos contra privilegium antedictum, ea reducatis ad statum debitum et primerium (sic), cavendo vobis attente ne de cetero ipsos contra dicti privilegii seriem³⁵⁹ agravetis, alias nec inmerito [v]obis imputabitur ac etiam bonis vestris.*

Data Ilerde, .XXII. die iunii anno a Nativitate Domini .M.CCC. octuagesimo nono. Andreas de Contijoch.

Berengarius Sarta ex provisione facta per Petrum Çacalm, legum doctorem, consiliarium et regentem cancellariam. Probata.

¶³⁵⁸ Ratllat: nos.

¶³⁵⁹ Repetit: *Et si aliqua facta fuerit per vos contra privilegium antedictum, ea reducatis ad statum debitum et primerium (sic), cavendo vobis attente ne de cetero ipsos contra dicti privilegii seriem et tenorem.*

1389, juliol 22. Montsó.

L'infant Martí s'adreça a Pere Verdet i Mateu Miralles, notaris de Nules i Sagunt, respectivament, i també a Abdal·là Alfaquí, sarraí d'Uixó. Examinada una carta de Pere Sacalm, regent, i Francesc Castelló, doctor en lleis, dirigida a Pere Verdet on s'informa sobre Pere Arnau d'Esparça, abans alcaid, batlle i procurador d'Uixó i Muhammad Dordach, alamí de la dita vall; l'infant cita els dos notaris a comparèixer personalment i comuniquen i en facen inventari dels béns i immobles que Pere Arnau d'Esparça i Abdal·là Alfaquí posseïen a la dita vall.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2080, f. 188r-v.

Infans Martinus³⁶⁰ etc., fidelibus nostris Petro Verdet, notario ville de Nulles, et Matheo Miraylles, ville Muriveteris, salutem et gratiam, necnon Abdalla Alfaqui, sarraceno Vallis de Uxone, gratiam suam. Vidimus quandam litteram pro parte dilectorum consiliariorum nostrorum Petri Çacalm, cancelleriam nostram regentis, et Francisci Castilionis, legum doctoris, vobis dicto Petro direc[ta]m, tenoris sequentis:

Nos Petrus Çacalm et Franciscus Castilionis, legum doctores, compromissarii electi per infrascriptos, dilecto Petro Verdet, notario ville de Nulles, salutem in domino sempiternam. Noveritis quod Petrus Arnaldi d'Esparça, alcaydus ac olim baiulus et procurator Vallis de Uxone, et Abdolaziz Alfacer, sindicus aliame dicte vallis, Mahomet Jafie, vell iuratusque eiusdem vallis, et Mahomet Dordach, alaminus sarracenorum dicte vallis, compromiserunt in nos et elegerunt³⁶¹ in arbitros arbitratores et amicabile compositores in et super omnibus causis se[u] questionibus que sunt seu esse sperantur quomodocumque et qualitercumque coniunctim vel divisim inter eosdem. Et cum nos velimus informari de valore omnium et singulorum bonorum immobilium que dictus Petrus Arnaldi habet seu possidet in valle iam dicta, vos³⁶² attente rogamus vobisque dicimus, fide et legalitate ad plenum confidimus <et> per presentem comittimus quatenus accendendo personaliter ad quascumque partes seu loca dicte vallis in quibus predicta bona sint situata, bonis ipsis propriis oculis vestris scribatis vocatisque ad id Mateho Mirayles, ville Muriveteris, pro parte dicti Petri Arnaldi, et Aldalla (sic) Alfaqui, sarraceno dicte vallis, pro parte dictorum sarracenorum, bona eadem cum ipsis et non sine eis mediante iuramento extimetis (sic) que et eorum valorem in vestris scriptis designetis. Quam siquidem extimacionem in continenti cum facta fuerit, clausam et sig[ill]atam taliter quod ei fides plenaria adhiberi valeat, ad nos transmittere procuretis qui in sua causa parati sumus pro vobis facere similis vel maiora [scriptis ut in...]. Quapropter vobis et unicuique vestrum dicimus et districte precipiendo mandamus quatenus dictam litteram preinsertam in continenti exequemini operis per effectum iuxta sui seriem et tenorem, et hoc aliquomodo non mutetis seu diferatis sub ire et indignacionis nostre incursum cum nos pro expedicione iusticie sit fieri velimus et iubeamus.

¶³⁶⁰ Ratllat: *illustrissimi domini Petri.*

¶³⁶¹ En realitat diu: *elegerint.* ¶³⁶² Ratllat: *vobis.*

*Data in villa Montisoni, .XX^a. die iulii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.
LXXX° nono.*

Andreas de Contijoch.

*Petrus Sobirats ex provisione facta per Andream de Contijoch cui fuit comissa per
dominum ducem. Probata.*

190.

1389, agost 22. Monstó.

L'infant encomana a Bonanat de Sant Feliu, regent de l'ofici de dispenser, que atesa la necessitat de moneda que té amb motiu de les grans despeses escomeses durant les Corts generals, realitzades a Montsó els darrers deu mesos, el seu germà el rei Joan ha autoritzat Aznar Pardo, portantveus de governador de l'infant en el Regne de València, i que gestiona el segrest dels antics llocs empenyorats per l'infant als canvistes barcelonins, Pere Pasqual i Arnau Esquerit, que lliure a l'infant mateix o al seu procurador tots els rèdits obtinguts. En conseqüència, l'infant mana al dit dispenser seu d'anar a tots els llocs antigament empenyorats als canvistes, com la Vall d'Uixó, i ara en segrest per la Corona, perquè aquells anticipen el capital que els siga possible i que l'entreguen al notari Martí de Roda, administrador d'Aznar Pardo en aquell segrest; tot lliurant les quantitats de diners al porter de l'infant Martí de Lecina, que està apoderat per fer-ne les corresponents èpoques de totes les quantitats abonades.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, ff. 170r-171r.

Lo duc.

Mossén Bonafonat. Sapiats que'l senyor rey, veent les grans messions que havem haüdes e'ns cové fer en aquesta vila on lo dit senyor rey ha començades de celebrar Corts generals .X. meses ha passats, e veent axí mateix que durant les dites Corts no som poguts ne podem partir d'ací per fer fahenes per la terra, de què's seguirie profit a nós si anar-hi podíem, ha provehit e manat a mossén n'Aznar Pardo, portantveus de governador per nós en regne de València e tinent en seqüestre les valls e los lochs que per nós foren obligats a'n P(ere) Pasqual e a'n Arnau Squerit,³⁶³ que respona liure e don a nós o a qui nós volrem tot ço e quant haja reebut ne reebrà d'aquí avant per rahó del dit seqüestre. E com nós, segons dit és, hajam fort necessari a present moneda, per ço'us pregam com pus affectuosament podem que encontinent, lexats tots affers, anets a totes les valls e lochs del dit seqüestre e presentar-los-ets les letres de creença per nós a vós en les dites letres comanada, les quals letres vos trametrem ab la present. E per virtut de la dita creença, explicant e dient-los sobre açò aquelles bones e inductives paraules que'us parrà emprar e pregar-los-ets de part nostra que de les rendes de les valls e lochs dessus dits anticipen tota aquella més moneda que poran, liurant-la a'n Martí de Roda, notari, tinent lo dit seqüestre per mossén n'Aznar Pardo, lo qual li scriu

¶ ³⁶³ Un altre document sobre els canvistes Pasqual i Esquerit en:
ACA, RC, Registre 2077, ff. 169r-170r.

que, de tot ço que los dessus dits anticiparan, respona per nós e en nom nostre a'n Martí de Lezina, porter nostre, lo qual vos trametem per la dita rahó e lo qual ha poder nostre bastant de fer-li àpoques de la dita moneda. E açò us pregam que no haje falla ni triga car assenyalat servey nos en farets el qual molt vós grahirem.

Data en Montçó a .XXII. dies de agost del any .M.CCC.LXXXIX

Lo duch.

Dirigitur Bonafonato de Sancto Felice.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.

191.

1389, agost 22. Montsó.

L'infant Martí demana a l'alamí i jurats de la Vall d'Uixó i Alфондеguilla, entre d'altres, que creguen tot allò que, de part seua, els dirà el seu conseller Bonanat de Sant Feliu.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 171r.

Lo duc. Com nós sobre alguns affers nostres hajam informat ab letra nostra de nostra intenció l'amat conseller nostre mossén Bonafonat de Sent Feliu, per ço us manam e us pregam affectuosament que cregats lo dit mossén Bonafonat de tot ço que us dirà de nostra part sobre los dits affers, axí com si nós vos-o dehiem, e complits-o per obra si a nós conbeejats (sic) servir ni complaure car servey nos en farets, lo qual molt vos grahirem.

Dada en Muntçó, a .XXII. de agost en l'any .M.CCC.LXXXIX

Lo duc.

Dirigitur iusticie et iuratis loci de Viver.

Similis littera fuit missa iusticie et iuratis loci del Toro.

[...] ³⁶⁴

Item, alamino et iuratis Vallis de Uxone.

Item, alamino et iuratis alcaree de Alfandagueta.

Idem. ³⁶⁵ *Probata.*

192.

1389, agost 22. Montsó.

L'infant Martí ordena a Martí de Lecina, porter seu, que vaja personalment a la Serra d'Eslida, la Vall d'Uixó i altres llocs del Regne de València que han estat segrestats per Aznar Pardo de la Casta, portant-veus de governador del Regne de València, i recapte els diners que Martí de Roda, notari i administrador d'aquests segrests, ha reunit en benefici del dit infant, com consta per l'ordre del rei del passat 14 d'agost.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 171r-v.

¶ ³⁶⁴ A l'original es citen també els jurats i justícia dels llocs de Novalitxes, Caudiel i la Serra

d'Eslida. ¶ ³⁶⁵ Pel document anterior: *Dominus dux mandavit Berengario Sarta.*

Infans Martinus etc., fideli portario nostro Martino de Lezina, salutem et graciam. Dicimus et mandamus vobis quatenus accedendo personaliter ad Serram d'Eslida et ad Vallem de Uxone et ad alia loca nostra regni Valencie, quas et que dilectus consiliarius noster Azenarius Pardo de la Casta, gerensvices³⁶⁶ gubernatoris, pro nobis in dicto regno tenet pro dicto domino rege in sequestro, petatis, exhigatis, habeatis, recipiatis et recuperetis [n]omine et pro parte nostra a dicto Aznario Pardo seu a Martino de Roda, notario, tenente et regente dictum sequestrum pro ipso, omnes et singulas pecunie quantitates que in posse suo sint vel fuerint de cetero de et pro redditibus, fructibus et emolumentis valli<u>m et locorum predictorum pretextu dicti sequestri. Et de hiis que receperitis apocham et apochas finis et absolucionis ipsis faciatis, faciendo inseri in dictis apochis quoddam albaranum dicti domini regis sua propria manu signatum et sigillo sui anuli sigillatum directum dicto Azenario et fuit datum in Montesono .XIII^a. die augusti anno infrascripto, per quod albaranum dictus dominus rex mandavit iam dicto Azenario ut de predictis pecunie quantitatibus per ipsum seu alium loco sui receptis et recipiendis racione dicti sequestri nobis seu cui nos voluerimus loco nostri respondeat integre et complete. Quare nos vobis super predictis omnibus et singulis et ea quovis modo tangentibus vices nostras comittimus plenarie cum presenti.

Data in villa Montissoni, .XXII^a. die augusti anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXXIX°.

Lo duc.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.

193.

1389, agost 25. Montsó.

L'infant atorga a Gisbert de Talamanca l'alcaidia i procuració de la Vall d'Uixó i alqueries seues, amb la tinença de costum d'Espanya, que administre seguint dret i respectant la Sunna e Xara, amb un salari de 2.200 sous barcelonesos anuals assignats sobre les rendes de la dita vall.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2088, ff. 175v-176r.

Alcaydia et procuracio Vallis de Uxone comisse Gisperto Talam[a]ncha.

Nos infans etc. De legalitate vestri dilecti camerarii nostri Gisperti de Talamancha³⁶⁷ plenarie confidentes, tenore presentis comittimus seu comendamus vobis ad nostrum beneplacitum alcaydiam et procura[cion]em vallis nostre de Uxone et alcarearum suarum site in

¶ ³⁶⁶ Ratllat: *pro nobis*. ¶ ³⁶⁷ Hi ha diverses regalies concedides a Gisbert de Talamanca identificades a l'actual registre en ACA, RC, Registre 2088, ff. 142v-143r, i 157v. En una còpia posterior d'aquest document erròniament es registrà com a Gisbert Descals, cfr. Arxiu del Regne de València, Cancelleria

Reial, núm. 611, f. 222v; aquest document és segons Vicent García Edo, una còpia del segle XV inserta dins d'una ratificació i ampliació d'aquest ofici feta al 1391, cfr. *La carta pobla de 1250 i el dret dels musulmans de la Vall d'Uixó*, Vall d'Uixó, CEV, 2000, pp. 115-116.

regno Valencie, ita quod vos dictus Gispertus sitis alcaydus et procurator predictus ipsam [...] al[ca]ydiam et procuracionem teneatis, regatis et exerceatis ad consuetudinem Yspanie nostro nomine et pro nobis legaliter atque bene, faciendo iudicium inter sarracenos ipsius vallis cum alamino predictae vallis secundum Çunam et Xaram, prout per alios procuratores et alcaydos est fieri assuetum, iuraque et regalias nostras manu[te]nendo et in omnibus cons[er]vando. Et habeatis et recipiatis pro vestro salario seu retinencia et labore duos mille³⁶⁸ ducentos solidos barchinonenses annuatim, quos vobis assignamus in et super redditibus/dicte vallis prout est fieri assuetum et ipsos alii alcaydi et procuratores preteriti habere et recipere consueverunt. Mandantes per eandem procuratori nostro in regno Valencie generali et sarracenis dicte vallis quatenus vos dictum Gispertum habeant et teneant pro alcaydo et procuratore predicto ubique dicti sarraceni seu alii ad quos pertinet et spectat, respondeant et satisfaciant de dicto salario duorum mille ducentorum solidorum anno quolibet per terminos consuetos dum nobis placeat³⁶⁹ ut profertur, nolentes quod per huiusmodi instrumentum fiat preiudicium officii procuracionis generalis nostre dicti regnii, immo dictus noster procurator generalis uti possit [et] valeat in dicta va[lle] presenti carta in aliquo non obstante. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendentem iussimus comuni.

Data in Montesono, .XXV^a. die augusti anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. nono.

Lo duch.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.

194.

1389, agost 27. Montsó.

L'infant Martí informa a l'almí i aljama de sarraïns d'Eslida que ha proveït que, per millorar els rèdits de la venda de censals i violaris sobre les rendes de la Serra d'Eslida i de la Vall d'Uixó, aquestes es realitzen a una taxa o for major, és a dir, la dita Serra a preu de 8.000 i la dita Vall a 4.000 sous de pensió. Els demana que creguen tot allò que els comunicaran tant el seu vicecanceller Alpícat com al seu domèstic Guerau Torró.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 137r-v.

Lo duc.

Com nós hajam entés que sobre les rendes de la Serra d'Eslida e la Vall d'Uxó sien venuts alguns censals e violaris qui són de poch for, e per aquesta rahó nós en major avantatge e profit nostre e de nostres rendes³⁷⁰ hajam provehit e ordonat que los dits censals e violaris sien encontinent venuts a major for, ço és, la dita Serra d'Eslida, en quantitat de .VIII^M. sous de pensió, e la dita Vall d'Uxó en .IIII^M. sous de pensió e no més avant, per ço que de allò que més avant se trobarà

¶³⁶⁸ Ratllat: *solidos*. ¶³⁶⁹ En realitat diu: *placuitur*. ¶³⁷⁰ Ratllat: *Regnes*.

de ço que seran stats venuts, puxam reembre alguns censals los quals són molt a nós dampnosos. Per què us dehim e us manam que en e sobre'l dit negoci, a·fi que breument haje son bon acabament, vullats donar fe e creença al amat conseller e vicecanceller nostre en Bernat d'Alpicat e en Guerau Torró, de casa nostra, los quals han plen poder axí per los senyor rey com per nós de fer les dites vendes e totes altres coses que necessàries hi sien de tot ço, e quant vos explicarà de part nostra sobre lo dit fet, tot axí com si nós vos-o deym e allò dejats complir per obra sens mudar-hi alre.

Dada en Muntsó, a .XXVII. dies d'agost del any .M.CCC.LXXX e nou
Lo duc.

*Dirigitur alaminis et aliamis Serre d'Eslida.*³⁷¹

Petrus Sobirats mandato domini ducis facto per Laurencium Terrats, consiliarium et expensorem. Probata.

195.

1389, setembre 2. Montsó.

L'infant Martí ordena a Aznar Pardo de Casta, portantveus de governador del Regne de València, atès que regeix el segrest de la Vall d'Uixó, que pague a Gisbert de Talmanca el sou anual de 2.200 sous de Barcelona, per les terces acostumades cada quatre mesos, de les rendes de dita vall.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2088, f. 177v.

Infans Martinus etc., dilecto [do]mino Azenario Pardo de la Casta, militi, gubernatori regni Valencie, tenenti in se[quest]ro Vallem de Uxone cum alcareis suis, seu alii cuicumque³⁷² tenenti seques[t]rum predictum, salutem et dileccionem. Quia nos cum carta nostra data in Monte[sono] .XXV. die augusti anno subscripto [co]mittimus sive comendamus Gisperto de Talamanca, camerario nostro, alcaydiam et procuracionem dicti castri et vallis, ita quod pro salario seu retinencia et labore suo habeat annos quolibet duos mille ducentos solidos barcinonenses quos super redditibus dicte castri et [va]llis sibi duximus assignandos, ut in dicta carta plenius continetur. Propterea vobis dicimus et mandamus quatenus anno quolibet exsolvatis per tercias a[ss]uetas de re[d]ditibus supradictis iam dicto Gisperto duos mille ducentos solidos supradictos integre et complete, dum tamen pro nobis tenuerit alcaydiam supradictam, hocque nullatenus diferatis cum sic de certa nostra sciencia fieri providerimus et velimus.

Data in Montesono, secunda die septembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°.IX°.

Lo duch.

Raimundus de Cumbis mandato domini ducis facto per Petrum Çacalm, consiliarium et regentem cancellariam. Probata.

¶³⁷¹ Hi ha un altre document del mateix tema i igualment dirigit a l'aljama de la Serra d'Eslida, datat el 27 d'agost, però no cita la Vall

i per aquesta raó no s'ha transcrit ací. Cfr. ACA, RC, Registre 2077, f. 137v. ¶³⁷² Ratllat: cuius.

1389, setembre 3. Montsó.

L'infant informa al governador del Regne de València o al seu lloctinent que l'aljama d'Uixó li ha suplicat que, ja que l'alqueria de Benigafull tenia, fins on arriba la memòria dels homes, el costum de contribuir en les despeses de l'aljama de la Vall d'Uixó —com són les taxes, despeses, reparacions de ponts i camins i totes les causes i litigis d'utilitat comuna a dita vall—, perquè dita alqueria no té termes propis on poder pasturar el seu bestiar, ni aigües per al regadiu, ni horta per si mateixa, a excepció dels límits de la Vall. I ara els hereus de Jaume Pertusa, que tenen tot el domini i jurisdicció d'aquella alqueria, continuen sense contribuir a les despeses comunes de la Vall d'Uixó, el que és un perjudici al seu alami, vells i col·lectors d'Uixó, i per tant, aquests supliquen a l'infant proveir-los de justícia, tot obligant als sarraïns de Benigafull a contribuir-hi.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2081, ff. 170r-171r.

*Aliame sarracenorum et eius singularium Vallis de Uxone.*³⁷³

Infans Martinus etc., dilecto gerentivices gubernatoris pro nobis in regno Valencie vel eius locumtenenti, salutem et dileccionem. Pro parte aliame sarracenorum et eius singularium Vallis de Uxone fuit nobis humiliter supplicatum quod cum intus dictam vallem sit situata quedam alcarea vocata de Benigafull, in qua totalem et omnimodam iurisdictionem habemus sicuti in dicta valle, et sarraceni dicte alcharee habeant assuetum solvere et contribuere in omnibus tallis, tatxacionibus (sic), missionibus, reparacionibus pontium et itinerum, et in omnibus littibus et questionibus utilitatem et comodum dicte vallis quoquomodo tangentibus, ac in omni deffensione privilegiorum et terminorum eiusdem vallis cum dicta alcarea non habeat terminos nec territorium per se, immo omnia bestiarum sarracenorum habitantium in eadem habeant depascere in terminis dicte vallis cum sarraceni eiusdem alcharee non habeant terminos, ortam nec rigandi aquam nisi in orta et terminis dicte vallis. Et nunc heredes Iohannis de Pertusa quondam, cuius erat dicta alcarea cum utili dominio, [...] in usionem totius nostre iurisdictionis tentant perturbare et usurpare ius contribucionis quod alamini et sarraceni dicte vallis habent et habere debent et consueverunt habere et recipere perpetuo in tantum ut asserunt quod memoria hominum in contrarium non existit. Et super hoc fuerit a nostra curia emanata quedam littera vobis directa ut in et super predictis vocatis partibus et aliis quorum interest iusticiam faceretis expeditam. Et ex post alamini, veteres et collectores contribucionum dicte vallis volentes continuare eorum possessionem videlicet facere sarracenos dicte alcharee contribuere prout alie alcharee dicte vallis faciunt et dicti heredes nitantur firmare de directo in curia vestra ex eo ut sarraceni dicte vallis non assequantur ab habitatoribus dicte alcharee ius suum contribuendi in premissis prout est fieri solitum et hoc in preiudicium dicte iurisdictionis nostre et non modicum dampnum et nocumentum sarracenorum dicte vallis. Quapropter supplicato nobis super hiis de celeri iusticia provideri, vobis dicimus et districte precipiendo mandamus quatenus, cum premisse provisio et littera enarrata sint preiudiciales³⁷⁴ iurisdictioni nostre cum vos solum ratione sequestri habeatis et debeatis

¶³⁷³ Escrit posterior, de mà diferent a la del text. ¶³⁷⁴ En realitat diu: *sit preiudicialis*.

uti iurisdiccione dicte vallis et non ut gubernatore,³⁷⁵ revocata dicta provisione et pro revocata habita et re[d]jito negocio in statu in quo erat ante provisionem seu literam supradictam, sarracenos dicte vallis permitatis [uti ut] faciant contribuere cum eis sarracenos alcaree predicte illo modo quo temporibus retroactis extitit usitatum et illo modo quo prefati sarraceni dicte vallis in possessione fuerunt, salvo tamen cuilibet parti iure proprietatis, et hoc aliquo modo non mutetis cum nos per iusticiam sic dirigimus providendum.

Data in Montesono sub nostro sigillo secreto, tertia die septembris anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo .LXXXIX°.

Petrus Çacalm.

Petrus Sobirats ex provisione facta per Petrum Çacalm, legum doctorem, consiliarium, regentem cancellariam. Probata.

197.

1389, setembre 6. Montsó.

L'infant Martí confirma la sentència arbitral entre l'antic alcaid d'Uixó Pere Arnau d'Esparça, d'una part, i l'aljama de sarraïns d'Uixó, per l'altra, atorgada amb data 22 de juliol de 1389³⁷⁶ pels àrbitres Pere Sacalm, regent de la cancelleria de l'infant, Francesc Castelló, doctor en lleis, i Guerau Torró, domèstic de la casa de l'infant. Abans ja havia estat signada el 13 d'agost de 1389 per l'infant Martí com a governador general.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2101, f. 132v.

In villa Montissoni, die sabbati .VI^a. septembris anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo octuagesimo nono, fuerunt apposita signum, sigillum pariterque decretum in quodam instrumento nondum clauso sed claudendo per Petrum Sobirats, notarium, scriptorem domini ducis, sentencie videlicet late per honorabiles Petrum Çacalm, regentem cancellariam dicti domini ducis, Franciscum Castilionis, legum doctores, et Geraldum Torro, \de domo domini ducis/, prelibati arbitros et arbitratores ac amicabile compositores in causa que ducebatur inter Petrum Arnaldi d'Esparça, alcaydum olim baiulum et procuratorem Vallis d'Uxo pro inclito domino duce prefato, ex parte una, et aliamam sarracenorum predicte Vallis d'Uxo ex parte altera, racionibus in eodem instrumento laciis expressatis. Cuius quidem decreti tenor sequitur in hunc modum.

Signum (en blanc) infantis Martinus etc., gubernatoris generalis pro serenissimo domino Iohanne, rege Aragonum, fratre et domino nostro carissimo in omnibus regnis et terris suis, qui predicto compromisso de nostri voluntate per dictas partes facto et firmato et predicte sentencie inde secute assensum nostrum prestamus, eisdem quem auctoritatem nostram impendimus pariter et decretum appositis hic nostri mandato per fidelem scriptorem nostrum Petrum Sobirats, in Montesono, die lune tricesima mensis augusti anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. nono. Et ad maiorem corroboracionem omnium premissorum huic instrumento publico sigillum nostrum appendicium iussimus apponendum.

Lo duch.

¶ ³⁷⁵ Ratllat: et. ¶ ³⁷⁶ Cfr. ACA, RC, Registre 2080, f. 188r-v, doc. núm. 189.

1389, setembre 8. Montsó.

L'infant certifica que a l'aljama d'Uixó se li va concedir llicència perquè poguessen imposar taxes o cises a la carn, el pa i les mercaderies, tant a la Vall com a les seues alqueries, segons hi consta al document de concessió datat a Girona l'11 d'octubre de 1385, amb la finalitat que pugui contribuir, com està obligada, als sosteniments del viatge o campanya de l'infant a Sicília.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2088, f. 180r-v.

Aliame sarracenorum Vallis de Uxone.

Nos infans Martinus etc. Ut vos aliama [sa]rracenorum Vallis nostre de Uxone³⁷⁷ et alquerearum ipsius vallis [...] onera ad que teneamini pro nunch aut in f[utu]rum exsolvere vos continget [q]uavis racione seu causa supportare melius valeatis [ex] concessione per dictum d[ominu]m regem, patrem nostrum, nobis super hiis facta huiusmodi seriey:

Nos Petrus, Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, ut vos inclitus infans Martinus, natus noster carissimus, comes de Exerica et de Luna ac dominus civitatis Sugurbii, melius et facilius solvere valeatis debita in quibus nobiscum et sine nobis fuistis divers[i] mod[o] obligatus racione viagii Sicilie et etiam alia onera expensarum per nos tam prete[xt]u magnific[i] status vestri quam alias multipliciter factorum et etiam fiend[or]um, tenore presentis concedimus vobis dicto infanti q[uod] possitis in dicta civitate Sugurbii et in omnibus villis, castris et locis vestris in regno Valencie situatis et in quolibet eorundem et in terminis et territoriis ipsorum imponere, ord[e]nare, statuere i[m]posiciones vel sisas in pane, vino et carnibus et in aliis mercibus atque rebus quales et quantas volueritis et de [q]uibus et prout vobis expedientibus [vid]eatur duraturas per q[ui]ndecim annos a die qua impositae fuerint proxime venturos et continue secuturos, illasque valeatis semel et pluries amovere ex toto vel minuere et augere ac arrendare seu vendere aut facere, colligi et levare, necnon cum vestris vassallis aut aliis contrahere a[ut] alias disponere vestre arbitrio voluntatis in quibus siquidem impositionibus sive sisas tribuant et exsolvant nedum privati sed extranei etiam declinantes ad civitatem, villas, castra et loca predicta ac vendentes et ementes in eiusdem ac quoslibet contractantes. Mandantes universis et singulis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris expresse et de certa sciencia quatenus concessionem nostram huiusmodi teneant firmiter et observent et dicti officiales servari et teneri faciant inconcusse nil in c[on]trarium temptaturi. In cuius rei testimonium presentem vobis fieri et nostro sigillo pendenti iussimus comuniri.

Data Gerunde, duodecima die octobris anno a Nativitate Domini .M^o.C[C]C^o.L-XXX°. quinto, regnique nostri quinquagesimo.

Rex Petrus.

¶³⁷⁷ Ratllat: *Christi*.

Tenore [presenti] ad humilem supplicacionem pro parte vestri dicte aliame propte-rea nobis [f]actam, vobis eidem aliame [co]ncedimus graciose quatenus possitis et libere val[eat]is per tempus in predicta littera expressatum, in valle et alquereis predictis et eius termino et contribucione imponere, ordinare, statuere impositiones sive sisas in pane, carnibus et mercibus quibuscumque sicut et prout vobis videbitur faciendum, ipsasque si volueritis vendere seu arrendare aut c[oll]igi facere et levare prout vobis v[ide]bitur expedire, et id quod inde proveniet convertere in predictis aut a[li]is vestris [n]ecessitatibus prout vobis videbitur expedire. Quare nos mandamus dilecto procuratori generali nostro in Regno Valencie qui nunc est et pro tempore fuerit aliisque nostris officialibus³⁷⁸ quibuscumque presentibus et futuris quatenus hanc nostram concessionem teneant firmiter et observent et faciant inviolabiliter observari. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro impendenti iussimus comuniri.

Data in villa de Montissoni, octava die septembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXXIX°.

Lo duch.

Dominus dux mandavit Raymundo de Cumbis. Probata.

199.

1389, setembre 10. Montsó.

L'infant Martí atorga llicència a Muhammad Dordach, sarraí i alamí de la Vall d'Uixó, per a construir a la seua casa o allà on tingués una possessió, un colomer; tot ordenant l'infant al seu procurador general en València i als seus oficials que observen i facen acatar dit atorgament.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2088, ff. 180v-181r.

Mahome Dordach, sarraceni.³⁷⁹

Nos infans Martinus etc., ut [...] Mahoma Dordach, sarracenus vallis nostre de Uxone ac alaminus sarracenorū dicte vallis in hospicio tuo dicte vallis seu alia possessione quacumque ex eis quas habes et possides in Valle [p]redicta facere, constituere ac edificare valeas libere et [...] unum columbarium et fructus inde provenientes [v]os et tuorum facere, or[di]nacionibus quibuscumque si que sunt in contrarium factis, obsistentibus nullo modo tibi eidem Mahome ad aliquorum domesticorum et familiarium vestrorum humiles intercessus huius serie licenciam plenariam impartimur. Mandantes procuratori generali nostro in regno Valencie ac aliis nostris officialibus quibuscumque presentibus et [f]uturis] ut hanc nostram concessionem et [g]racia]m teneant firmiter et observent teneri et observari faciant inconcusse et non contraveniant seu aliquem contravenire permittant qua[vis] [r]acio]ne seu causa. In cui[us] rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuniri.

¶ ³⁷⁸ Repetit: Quoniam nos mandamus dile[c-to] procuratori generali nostro in regno Valencie qui nunch est et pro tempore fuerit aliisque ves-

tris necessitatibus prout vobis videbitur expedire.

¶ ³⁷⁹ Escrit posterior, de mà diferent a la del text.

Data in Montesono, .X^a. die septembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXXIX°.

Lo duch.

Dominus dux mandavit Raymundo de Cumbis. Probata.

200.

1389, setembre 13. Montsó.

L'infant Martí redimeix les aljames de la Serra d'Eslida i d'Uixó dels litigis i demandes que hi poguessen haver per la venda de rendes, censals i violaris, ja que ha deliberat, amb consell d'alguns homes experts, que certs censals morts, els de major preu, es venguen en forma de lluçió i la redempció dels dits censals i violaris de menor preu per a conservació dels rèdits de l'infant, com s'estipulà a la carta del 10 de setembre de 1389. Comissiona especialment a Bernat d'Alpicat i a Guerau Torró, conseller i vicecanceller i domèstic de la casa de l'infant, respectivament, que amb plena competència aconseguisquen d'aquells llocs 30.000 sous per miler anuals de pensió o un preu major; a raó de 8.000 sous de Barcelona sobre els rèdits de la Serra d'Eslida i 4.000 sobre els rèdits de la Vall d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, ff. 137v-138r.

Noverint universi quod nos infans Martinus etc., attendentes redditus nostros quos recipimus in et super aliamentis sarracenorum Serre d'Eslida et Vallis de Uxone earumque singularibus quam plurimum fore oneratos ob censualium mortuorum et violariorum diversas pensiones³⁸⁰ que solvuntur de dictis redditibus, sicque tractatu aliquorum expertorum hominum, deliberaverimus quod certa censualia mortua vendantur que sunt maioris precii in luicionem et redempcionem dictorum censualium et violariorum minoris precii et hoc pro³⁸¹ conservacione dictorum reddituum nostrorum et nostre curie utilitate. Idcirco, gratis et ex certa sciencia et ex potestate seu licencia per dictum regem nobis concessa super infrascriptis cum carta sua suoque sigillo pendenti munitam, data in Montesono .X^a. die mensis et anni infrascriptorum, prout in eadem laciis continetur, facimus, constituimus et ordinamus certos speciales procuratores nostros vos dilectum consiliarium et vicecancellarium nostrum Bernardum de Alpicato et Geraldum Torro, de domo nostra, dantes vobis plenum posse quod pro redimendis dictis censualibus mortis et violariis minoris precii possitis pro nobis et nostro nomine et in nostram personam vendere censuale mortuum uni vel pluribus personis precio tredecim³⁸² mille solidorum pro millenario annue pensionis vel alio maiori precio de quo et prout vobis fuerit bene visum, instrumento tamen gracie perpetue intervenienti, videlicet super redditibus dicte Serre d'Eslida usque ad quantitatem annue pensionis octo mille solidorum barchinonensium et super redditibus Vallis de Uxone usque ad quantitatem annue pensiones .III^{OR}. mille solidorum et non ultra, persone seu personis de quibus vobis melius visum fuerit expedire. Et instrumenta ipsarum vendicionum ac omnia alia ad ipsarum vendicionum necessaria ac securitates quascumque facere et firmare pro nobis et nomine

¶³⁸⁰ Ratllat: *minoris precii*. ¶³⁸¹ Ratllat: *cert*. ¶³⁸² Ratllat: *quatuordecim*.

nostro,³⁸³ et in animam nostram iurare et de evicione cavere et dictos redditus et omnia bona nostra obligare cum pactis, paccionibus, penis, promissionibus, obligacionibus, clausulis et cautelis et aliis necessariis seu quomodolibet opportunis et que in contractu empti et venditi fieri requirantur ut in contractibus similium censualium est fieri assuetum. Et precia ipsarum vendicionum vos, dictus Geraldus Torro, recipere et de eis apocham seu apocas pro nobis et nomine nostro facere et firmare et generaliter omnia alia facere et firmare pro nobis et nomine nostro que ad effectum et perfectionem totalem predictarum vendicionum necessaria seu utilia fuerint vel quomodolibet requirantur et que nos facere possemus si personaliter interessemus, etiam si talia fuerint que mandatum exigent speciale. Nos ei easdem vendiciones et omnes contractus resultantes ex eis ac instrumenta eorum <cum> tamen per nos facta seu firmata fuerint nostro nomine nunc pro tunc laudamus, approbamus, ratificamus et confirmamus de certa scientia et expresse serie cum presenti eaque omnia et singula volumus obtinere in iudicio et extra iudicium roboris firmitatem impendentes vendicionibus et contractibus antedictis auctoritatem nostram pariter et decretum. Promittentes quod ratum, gratum et firmum habere perpetuo quicquid per vos dictos procuratores nostros super predictis pro nobis et nomine nostro actum, gestum seu procuratum fuerit, nulloque tempore revocare sub obligacione omnium bonorum nostrorum mobilium et immobilium ubique habitorum et habendorum.

Actum est hoc in villa Montissoni, .XIII^a. die septembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXXIX.

Signum (en blanc) infantis Martini etc., qui hoc laudamus et firmamus huicque instrumento sigillum nostrum impendentem \apponi/ iussimus³⁸⁴ in testimonium premissorum.

Lo duch.

Testes qui ad predicta sunt presentes nobiles Hugo de Sancta Pace, uxerius armorum, Geraldus de Angularia, camerarius domini ducis, et Bartholomeus de Bonany, auditor compotorum curie dicti domini ducis.

Dominus dux mandavit mihi Petro Sobirats in cuius posse predicta firmavit. Probata.

201.

1389, octubre 15. Monstó.

L'infant Martí tramet al seu dispenser en Llorenç Terrats la carta ferdada pel rei, indispensable per a poder vendre els censals de la Serra d'Eslida i la Vall d'Uixó —a causa del segrest per part de la Corona d'aquests llocs empenyorats als banquers de Barcelona, Pere Pasqual i Arnau Esquerit—, ja que li proporcionaran els diners suficients per pagar el préstec amb el mercader de Saragossa que té en garantia cert argent de la seua capella; tot requerint-li celeritat en l'execució de l'ordre ja que el dit deute venç la propera festa de Sant Lluç, 18 d'octubre.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 152r-v.

¶ ³⁸³ Ratllat: *easdemque servare*.

¶ ³⁸⁴ Ratllat: *appendendum*.

Lo duc.

Segons que ja sabets, en les vendes que vós havets a fer dels censals en la Serra d'Ezlida e en la Vall d'Uxó era necessària haver carta del senyor rey, car sens aquella les dites vendes no podien haver compliment per³⁸⁵ rahó del seqüestre, la qual carta vos trametem ensemps ab altres provisions nostres a açò necessàries. Per què us dehim e us manam e encara pregam que tots altres affers lexats, vista la present, partiscats d'aquí per dar recapte en lo dit fet, en lo qual nos va molt car lo temps que havíem emprés ab lo mercader qui té l'argent de la nostra capella passa lo dia de Sant Luch prop esdevenidor, perquè és necessari que lo dit fet cuytés si nostre dampnatge volets esquivar. E no us meravellets com abans no us havíem trameses les dites provisions car per la malaltia del senyor rey, frare nostre, la dita carta no se's puguda haver trossús ara.

Dada en Monsó, a .XV. dies del mes d'octubre del any .M.CCC.LXXX. nou.
Lo duch.

Iohannes de Bossagays mandato domini ducis facto per Laurencium Terrats, consiliarium et expensorem, et fuit mihi tradita in hac forma. Probata.

202.

1389, novembre 18. Monstó.

L'infant Martí exposa a l'almí, vells i l'aljama de sarraïns de la Serra d'Eslida i de la Vall d'Uixó que, atès que el rei ha concedit llicència per la venda de censals morts d'Eslida a raó de 30.000 mil sous per miler anual de pensió, assignant la quantitat fins a 8.000 sous reials de València (en un altre document eren de Barcelona) sobre els rèdits d'aquell lloc, com es conté al document datat el 13 de setembre de 1389, proveeix exonerar-los, és a dir, que si per causa de la venda dels dits censals es produeix un litigi o causa, la Corona els declara immunes i els restituirà totes les despeses judicials que els poguessen perjudicar.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2078, ff. 16r-17r.³⁸⁶

*Procuracio Bernardi d'Alpicato et Geraldi Torroni.*³⁸⁷

Nos infans Martinus etc. Attendentes nos pro exonerandis redditibus et iuribus que habemus in locis nostris Serre d'Eslida et aliis, pro utilitate nostre curie, obtenta tamen prius licencia a domino rege, deliberasse vendere censualia mortua ad rationem tresdecim mille solidorum per millenario annue pensionis usque ad quantitatem octo mille solidorum regalium Valencie, in et super redditibus nostris dictorum locorum pro redimendis censualibus et violariis minoris precii, et ad predictas vendiciones faciendum constituisse procuratores nostros dilectum consiliarium et vicecancellarium nostrum Bernardum de Alpicato et Geraldum Torroni cum instrumento seu carta nostra, nostro sigillo pendentem munita, dato et acto in villa

¶³⁸⁵ Ratllat: *la*. ¶³⁸⁶ Cfr. ACA, RC, Registre 2078, ff. 34r, 137v-138r i 156r: hi ha altres do-

cuments relatius als canviadors Pasqual i Esquerit. ¶³⁸⁷ Escrit posterior, de mà diferent a la del text.

Montissoni .XIII^a. die septembris proxime preteriti, ut in eo lacius continetur. Attendentes etiam quod ut per vos alaminos, veteres et aliamam sarracenorum Serre predictae nobis significatum extitit hesitatis ne occasione vendicionum predictarum resultent contra vos seu fieri possint questiones, \peticiones/ seu demande ex quibus speraretis vobis dampna sequi seu sustinere missiones et expensas. Et propterea, pro vestri parte fuisset nobis humiliter supplicatum ut vobis super hoc cavere et providere prout convenit dignaremur, nos vestris supplicacionibus benigniter inclinati licet racionabiliter contra vos aliquid minime imputari, impeti seu impugnari possit, tamen ut inde vester animus conquiescat et promptiores reddamini ad omnes firmas et consensus faciendum in dictis vendicionibus si aliqui fuerint a vobis necessarii in eisdem, tenore presentis promittimus et convenimus vobis in nostra bona fide quod si occasione dictarum vendicionum per dictos nostros procuratores super dictis nostris redditibus, ut promittitur, fiendarum usque ad dictam quantitatem vel dependencium aut emergencium ex eisdem fiet, movebitur seu intentabitur contra vos seu dictam universitatem aut singulares ipsius questio, peticio vel demanda iuris vel facti, iuste vel iniuste, nos opponemus seu opponi procuratorem nostrum faciemus dictis litibus, questionibus et demandis et onus litigii suscipiemus et ducemus a principio usque ad finem nostris propriis sumptibus et expensis, et solvemus et satisfaciemus pro vobis quicquid a vobis occasione ipsarum evictum fuerit seu obtentum si vos vel dictos singulares aut nos vel nostrum procuratorem super dictis causis seu litibus succumbere contigerit, et inde servabimus vos et vestros omnino indempnes. Et si vos vel vestri dictas causas seu lites ducere volueritis seu tractare, hoc facere possitis eleccione super hoc vobis et vestris reservata. Nos enim promittimus vobis restituere omnes sumptus et expensas per vos fiendas in predictis et solvere pro vobis quicquid a vobis ea causa evictum vel obtentum fuerit si succubueritis in eisdem, et pro predictis attendendis et complendis obligamus vobis omnia bona nostra ubique habita et habenda. In cuius rei testimonium presentem vobis fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Datum in Montesono, .XVIII^a. die novembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXX. nono.

Lo duch.

Dominus Dux mandavit mihi Iohanni de Bossagays. Probata.

Similis littera fuit facta alaminibus, veteribus et aliame sarracenorum Vallis de Uxone. Data et signata ut supra. Idem. Probata.

203.

1389, novembre 20. Montsó.

L'infant Martí es dirigeix al governador del Regne de València i als seus lloctinents dellà i d'ençà del riu Uixó, així com als justícies i altres oficials, ordenant-los que obliguen a fer els pagaments deguts al notari Pere Sobirats, per les despeses del plet entre l'alcaid, Pere Arnau d'Esparça, i l'aljama d'Uixó. Pere Arnau d'Esparça deu 18 florins pel salari i les costes del procés judicial a Pere Sobirats, notari en aquell litigi, i l'aljama pel mateix concepte ha de pagar 15 florins d'or d'Aragó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2078, f. 22r-v.

Petri Sobirats.

*Infans Martinus etc.*³⁸⁸ *Dilecto et fidelibus gubernatori regni Valencie eiusque locatenentibus tam citra quam ultra rivum Uxonis ac iusticiis et aliis officialibus ad quos espe[c]tent et presentes pervenerint, salutem et dileccionem. Cum pretextu laborum per fidelem scriptorem nostrum Petrum Sobirats sustentorum in et super quadam causa arbitrari prius ducta in nostra curia inter fidelem nostrum Petrum Arnaldi d'Esparsa, alcaydum castri de Uxone, ex una parte, et syndicos aliame et singularium Vallis Uxonis ex altera, causis et racionibus in compromisso inde facto contentis, et etiam salarii pro[c]jessu et arbitrari sententia ex ipso compromisso secute debeantur per dictum Petrum Arnaldi d'Esparsa dicto Petro Sobirats, tanquam notario dictorum compromissi ac processus et sentencie, decem octo floreni, videlicet sexdecim et medium pro suo salario et unum et medium quos distraxit³⁸⁹ pro iure sigilli et cere. Et ulterius debeantur atque restent ad solvendum eidem notario pro parte dictorum aliame et singularium quindecim floreni auri de Aragonia pro simili solucione eos solvere contingente in eorum consimili sententia cum resta dicte quantitatis iam sibi exsoluta extitisset. Quas quidem quantitates³⁹⁰ idem Petrus sicuti coram nobis reverenter exposuit habere ullomodo nequiverit, volumus supplicante inde nobis sepe dicto Petro vobisque et cuilibet vestrum dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse ac pro prima et secunda iussionibus quatenus ad solvendum dicto Petro vel cui ipse loco sui voluerit dictos/ decem octo florenos dictum Petrum Arnaldi et predictos aliamam et singulares quindecim florenos antedictos sine litte forciatis et viribus quibus decet compellatis prout in factis salariorum fieri debet et est assuetum faciendo si opus fuerit confestim visa presenti, tam contra supradictum Petrum Arnaldi d'Esparsa quam contra dictos aliamam et singulares in quantum predictae florenorum summe ascendunt et etiam pro sumptibus inde factis et de cetero faciendis promptam (sic) et expeditam exequcionem in bonis suis que sufficiant ad predictam. Nos enim vos gubernatorem, locumtenentes, officiales iam dictos et singulos vestrum in et super premissis meros facimus exequtores vobisque nostras vices comittimus plenarie cum presenti. Predictus vero notarius vel eius procurator in actu solucionis quantitatis florenorum iam dictorum ei ut promittitur debitorum teneatur dare utrique partium supradictarum in formam publicam ac sigillo nostro impendenti munitam sentenciam arbitralem pretactam ac restituere omnia alia instrumenta et scripturas pro unaquaque earundem partium facientia et facientes si que racione predictae cause seu questionis, penes ipsum existant.*

Datum in villa Monstissoni, .XX^a. die novembris anno a Nativitate Domini .M^o. CCC^o.LXXX°. nono.

Petrus Çacalm.

Iohannes de Bossegays ex provisione facta per Petrum Çacalm, legum doctorem, consiliarium et regentem cancelleriam, et fuit mihi tradita in hac forma. Probata.

¶ ³⁸⁸ Al marge esquerre: *Nihil quia scriptor.*

¶ ³⁸⁹ En realitat diu: *bistraxit.*

¶ ³⁹⁰ Ratllat: *florenorum summas.*

1389, novembre 26. Monstó.

L'infant Martí s'adreça a Gisbert de Talamanca, alcaid d'Uixó, atenent una súplica de Jaume de Pertusa, donzell i senyor de l'alqueria de Benigafull, dins el terme d'Uixó, que al·lega que als sarraïns de Benigafull no se'ls deu forçar a contribuir a les despeses de l'aljama d'Uixó en el arbitratge amb l'antic alcaid i batlle, Pere Arnau d'Esparça. I li sol·licita l'infant les informacions pertinents per a conèixer correctament les raons que emparen a cada part i resoldre justament al respecte; tot ordenant-li que no execute cap acció contra els sarraïns de la dita alqueria fins que l'infant no s'hi pronuncie.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2078, f. 28r-v.

Lo duch.

Segons que per part d'en Jacme de Pertusa, donzell, nos és estat proposat, vós, a instància dels moros de la Vall d'Uxó, volets procehir o procehits de fer contra los moros de la alcaria sua de Benigafull, situada en lo terme de la dita vall, per forçar-los de pagar e contribuir en lo fet de la compra que han feta de la alcaydia e batlia de la dita vall, qui eren d'en Pere Arnau d'Esparça, e dels messions per la dita raó fetes. E com ell entena los dits seus moros a açò no ésser tenguts, ens haje supplicat que sobre açò li deguésem provehir de remey de justícia, e per aquesta raó nós personalment vullam lo dit fet regonèixer. Per ço, us dehim e us manam que ns certifiquets clarament de tot lo dit fet e de les rahons de cada part per ço que vós, aquell vist, hi pugam provehir segons que justícia requeria. E entretant sobrehits en tota execució e procés contra los moros de la dita alqueria tro que nós vos hajam certificat e manat que serà faedor sobre lo fet damunt dit.

Dada en Munsó, a .XXVI. de noembre del any .M.CCC.LXXXIX.

Lo duch.

Dirigitur Gisperto de [Ta]lamança, alcaydo Vallis d'Uxone.

*Dominus dux mandavit mihi Iohanni de Bossegays. Probata.*³⁹¹

1390, gener 6. Barcelona.

L'infant Martí encomana a Martí de Roda, notari i administrador del segrest d'Eslida i Uixó, que retribuisca degudament Pere de la Serra, porter seu, per l'exercici que ha realitzat del càrrec de la batllia d'Uixó; tot proveint el rei amb la voluntat i acord de l'infant que el seu vicecanceller, Bernat d'Alpicat, fixe el salari.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2077, f. 192r.

Lo duch.

Nós, volents que en P(ere) de la Serra, nostre porter, haja deguda satisfacció del regiment de la batlia que ha tengut de la Vall d'Uxó, per lo temps que

¶ ³⁹¹ Al marge esquerre: XVII.

ho ha reg[it], li havem feta haver del senyor rey, ab volentat nostra, comissió a n Bernat d'Alpicat que lo dit salari li tatxe e, aquell tatxat, li face pagar per vós axí com a tinent lo seu seqüestre, car axí mateix vos ho mana lo dit senyor ab la dita letra segons que en aquella largament veurets ésser contengut. Perquè com nós ha[j]am affecció que'l dit P(ere) sie pagat de son salari del dit regiment, com per rela[ció] verdadera hajam entés que s'i és bé haüt,³⁹² volem e us pregam que, feta la dita tatxació, lo paguets breument e spatxada ab tal favor que haje bé rahó de contentar-se'n.

Dada en Barcelona, a .VI. de jener del any .M.CCC.XC.

Vidit de Ponte.

Dirigitur Martino de Roda, tenens sequestrum d'Eslida et de d'Uxo.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta.

206.

1390, febrer 3. Girona.

L'infant Martí concedeix l'absolució a dos sarràins, Haamat Aaçen i Haamat Alcatan, inculpats d'haver tingut tracte carnal amb una cristiana, de nom de Teresa, crim pel qual els jutjà Guillem de Vilarnau, lloctinent del governador de València. L'indult arriba després de pagar 70 florins d'or d'Aragó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2089, ff. 83v-84v.

Nos infans Martinus etc. Quamquam exhigente iusticia contra te, H[a]amet Acen Alatzini, et te, Hamet Alcatan, sarracenos Vallis de Uxone, procedere possemus severius eo quia delati et inculpati fuistis quod cum quadam christiana vocata Theresia vos carnaliter i<n>miscuistis, de quo crimine contra vos ambos inquisicio facta fuit per Guillermmum de Vilarnau, locumtenentem gubernatoris pro nobis in regno Valencie, quia tamen piissimum opus humanitatis credimus esse in subditis motus mansuetudinis virtute restringere et quos punire possent gladio sevienti eos linimento misericordie mitigare, tenore presentis absolvimus, difinimus, remittimus, perdonamus et relaxamus³⁹³ vobis dictis Haamet Acen et Haamet Alcatan perpetuo omnes et singulas acciones, petitiones et demandas ac penas et colonias sive culpas civiles et criminales et alias quaslibet quas contra vos et bona vestra vel alias dominus rex predictus seu nos vel officiales aut comissarii ipsius vel nostri possemus facere, proponere vel movere aut infligere usque in diem presentem, tam occasione criminis supradicti quam etiam alia quacunque (sic) racione, modo vel causa, et tam ad instanciam partis seu acusatoris quam etiam ad instanciam procuratoris fiscalis et sive pene ipse ex facto civili vel criminali sive alias pertinuerint occasione criminum, delictorum vel excessuum quorumcumque graviorum quantumlibet si ex eis pena mortis naturalis aut alia severior deberet infligi per vos comissorum et perpetratorum aut alia quavis causa, quequidem crimina, excessus,

¶ ³⁹² Ratllat: *hag.* ¶ ³⁹³ En realitat diu: *relexamus.*

delicta, penas et colonias supradictas pro expressis volumus hic haberi et sive sint maiora aut graviora vel similia superius expressatis et sive scita sive ignota et sive de ipsis sit inceptum inquiri sive non et sive inquisitiones inde incepte aut perfecte fuerint sive non, nequeat contra vos seu bona vestra per dictum dominum regem seu nos vel officiales suos aut nostros aliqua fieri questio, peticio vel demanda seu pena infligi aliquid, immo sitis a predictis cum omnibus bonis vestris quieti, liberi et immunes ad perpetuo absoluti vobis tamen facientibus querelantibus de vobis civiliter dumtaxat iusticie complementum. Nos enim cum presenti cassamus et annullamus quascumque manuletas per vos hac de causa datas et precipimus huius serie cancellari per notarium qui receperit easdem. Mandantes per hanc eandem gerentivices pro nobis in dicto regno necnon universis et singulis officialibus regis atque nostris regni predicti vel locatenentibus eorundem presentibus et futuris sub ire et indignacionis regie atque nostre incursum quatenus remissionem, absolucionem, difuncionem et relaxacionem (sic) huiusmodi vobis teneant firmiter et observent teneri et observari faciant inconcusse et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua racione. Pro remissione et absolucione autem huiusmodi fatemur recepisse a vobis septuaginta florenos auri de Aragonia quietos, quos tanquam nobis ex donacione regia pertinentes dilecto consiliario et expensori nostro Laurencio Terrats nomine nostre curie tradidisti. In cuius rei testimonium hanc fieri iussimus nostro sigillo pendenti munitam.

Data Gerunde, tertia die febroarii anno a Nativitate Domini .M^o.CCCLXXX^o.

Franciscus Castelionis.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.

207.

1390, febrer 18. Girona.

L'infant Martí requereix l'alamí, vells i aljama d'Uixó que perdonen als sarraïns de Benigafull, alqueria situada a la Vall d'Uixó, de pagar per moldre el gra en els molins existents dins la dita vall, la cisa d'un diner per barcella de blat. Responent favorablement a la sol·licitud de Jaume Pertusa, senyor del dit lloc de Benigafull, qui suplicà a l'infant l'exempció d'aquells sarraïns de Benigafull d'aquesta contribució que la resta de sarraïns d'Uixó no hi paguen.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2082, f. 6r.

Iacobi Pertusa.

Infant en Martí etc. Al alamí, vells e aljama de la Vall d'Uxó, la sua gràcia. Per part d'en Jacme Pertusa, scuder, és estat a nós humilment supplicat que com vosaltres, per vigor de la concessió per nós a vosaltres feta que puxats imposar, exegir e levar sisa en la dita vall, havets ordonat que los moros del dit Jacme, poblats dins la dita vall, paguen per cada barcella de blat un diner, en gran lur dan e prejudí com vosaltres ni altres moros de la dita vall ni altres que vinguen molre als molins dins aquella constituïts no paguen res per la dita rahó. Perquè supplicat a nós sobre açò ésser provehit de remey de justícia, a vosaltres dehim e manam que

si vosaltres ni altres no pagats lo dit un diner [per] barcella, no forcets ni destren-
gats d'aquí avant los dits moros a pagar res per lo blat que molran; però si³⁹⁴ raons
algunes havets perquè puxats fer les dites coses, certificam-nos-en e-us enc[on-
tin]ent per ço que nós hi puxam provehir per justícia.

Dada en Gerona, a [.X]VIII. dies de febrer del any de la Nativitat de Nostro
Senyor .M.CCC. noranta.

Lo duch.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

208.

1390, febrer 26. Girona.

*L'infant Martí redimeix l'aljama de sarraïns d'Uixó d'aquells 2.000 sous del violari que l'aljama fa
anualment en raó de 1.000 assignats a Jordi Joan, altres 1.000 a Domingo Mercader i, encara, altres
1.000 sous de censals morts que ells vengueren pel preu de 12.000 sous reials de València de censal
mort deguts per usura magna a uns jueus. Permetent a l'aljama d'Uixó davant la seua humil súplica
vendre censals morts d'una vegada o varies, a veïns o a qualsevol persona fins a 3.000 mil sous reials
de València de censal mort en preu de 14.000 mil sous per miler anual de pensió, o a major preu si
pogués ser. Tot disposant que se'n fessen els documents de venda o sindicats pertinents a tal efecte. En
una anotació posterior es pot llegir que aquest i altres documents foren restituïts en data 27 de febrer de
1391 per un altre expedit a raó de 13.000 mil sous per mil sous anuals de pensió.*

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2090, ff. 7v-8r.³⁹⁵

*Vallis de Uxone.*³⁹⁶

*Nos infans Martinus*³⁹⁷ *etc., de et pro luendis seu redimendis illis duobus mille solidis
de violario quos vos aliamam saracenorum Vallis de Uxone facitis annuatim, videlicet] mille
solidos Georgio Iohannis et alios mille solidos Dominico Mercader ac mille solidos de censu-
ali mortuo per vos venditis (sic) precio duodecim mille solidorum regalium Valencie, necnon
pro solvendis certis pecunie quantitibus quas debetis iudeis pro quibus usuram magnam
solvere vos oportet, ad vestri humilem supplicacionem inde nobis factam tenore presentis
concedimus vobis dicte aliamam] et] singularibus vestris quod possitis et liceat vobis vendere
censuale mortuum in una vel pluribus vicibus et uni vel diversis personis tres mille solidos
de censuali mortuo dicte monete, precio quatuordecim mille solidorum per millenario annue
pen[sio]nis seu pro maiori precio si reperire poteritis, instrumen[to] tamen \perpetuo/³⁹⁸ gra-
cie intervenienti, et sindicatus et procuraciones quascumque pro dictis vendicionibus faciendis
ac etiam instrumenta ipsarum vendicionum et aliorum contractuum resultantium ex eis-
dem, ac securitates quascumque facere et firmare, cum pactis, paccionibus, penis, promissioni-
bus, [ob]ligacionibus, clausulis et cautelis et aliis necessariis seu quovis modo opportunis,*

¶ ³⁹⁴ Repetit: *si*. ¶ ³⁹⁵ A partir del foli 179 els documents l'intitulen com a rei d'Aragó.

¶ ³⁹⁶ Escrit posterior, de mà diferent a la del text. ¶ ³⁹⁷ Ratllat: *Illustrissimi*. ¶ ³⁹⁸ Ratllat: *gracie*.

et precia supradicta recipere commitenda in luicionibus dictorum violariorum et censualis et in solucione debitorum iudeorum predictorum, et omnia alia facere que ad effectum et perfeccionem totalem predictarum vendicionum necessaria seu utilia fuerint vel quomodolibet requirantur. Nos enim easdem vendiciones et omnes contractus resultantes ex eis \ac/ instrumenta eorum cum facta fuerint ac nunc pro tunc laudamus, approbamus, ratificamus de certa sciencia et consulte serie cum presenti quibusvis ordinacionibus seu provisionibus factis in contrarium obsistentibus nullo modo impendenti<bu>s vendicionibus et contractibus antedictis auctoritatem nostram pariter et decretum. Mandantes per hanc eandem universis et singulis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris quatenus concessionem nostram presentem et inserta predicta per quoscumque notarios qui inde fuerint requisiti receperi volumus et iubemus firmam habeant et teneant et observent faciantque inconcusse servari et non contraveniant aliqua racione vel causa. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendentis iussimus communiri.

Data Gerunde, vicesima sexta die mensis februaryi anno a Nativitate Domini millesimo .CCC°. nonagesimo.

Lo duch.

Dicta carta fuit restituta et alia facta et expedita ad racionem tredecim mille solidorum pro mille solidis annue pensionis sub data Barchinone .XXVII^a. die februaryi anno a Nativitate Domini .M°.CCC°. nonagesi[mo] primo.

Vidit Alpicato.

Lo duc.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta.

209.

1390, febrer 26. Girona.

L'infant Martí es dirigeix al justícia de la ciutat de Sogorb, o als seus lloctinents, i l'informa que el privilegi de franquesa de l'impost de peatge que té concedida l'aljama d'Uixó ha de ser respectat a Sogorb.

I li ordena sota pena de 100 florins d'or que observe i faça observar aquest privilegi i que no actue injustament contra els sarrains d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2082, ff. 8v-9r.

Sarracenorum Vallis de Uxone.³⁹⁹

Infans Martinus etc., fideli nostro iusticie civitatis Sugurbii vel eius locumtenenti, salutem et gratiam. Oblata nobis pro parte sarracenorum Vallis de Uxone suplex peticio continebat quod quamvis ipsi per privilegium ipsis indultum sint franchi in dicta civitate de pedagio et aliis in dicta franquitate contentis et similiter omnes habitatores dicte civitatis \sint

¶ ³⁹⁹ Escrit posterior, de mà diferent a la del text.

franchi/ in valle predicta, et de dicta franquesia usi fuerint usque nunc, tamen vos et cives ipsius civitatis, sine aliqua iusta causa, recusastis et recusatis ab aliquo citra tempore ipsi servare predictam franquitatem <in> dicte aliame et eius singularium dampnum et preiudicium manifestum. Propterea, su[pp]licato nobis [su]per hiis de iusticia provideri, vobis dicimus et mandamus sub pe[n]a centum [flore]norum auri nostro fisco si contrafeceritis aplicandorum quatenus si ita est franquitatem predictam predictis sarracenis d[icte v]allis observetis et observari mandatis penalibus et aliis iustis modis per cunctos vestre iurisdictioni submissos faciatis prout ipsa usque nunc melius uti sunt <et> fuerunt, cavendo vobis attente ne dicti sarraceni pretextu iniusticie in vobis comperte habeant ad nos recurrere. Iterato alias si est certum quod ultra exaccionem dicte pene vos de huiusmodi nostri mandati transgressione debiti (sic) puniremus quem nos iniungemus per eandem baiulo dicte vallis vel eius locumtenenti quod pari modo predictam franquitatem servet et servari faciat dicte civitatis habitatoribus quatenus (sic) in ipsorum privilegiis melius et plenius continentur.

Data Gerunde, .XXVI^a. die febroarii anno a Nativitate domini millesimo trecentesimo nonagesimo.

Franciscus Castellionis.

Berengarius Sarta ex provisione facta per Franciscum [Ca]stillionis, legum doctorem, consiliarium, regentem cancellariam. Probata.

210.

1390, març 18. Girona.

L'infant Martí s'adreça a l'alcaid i batlle d'Uixó o el seu lloctinent. Atesa la súplica dels sarraïns de la Vall d'Uixó, proveeix que expulsi Pere Arnau d'Esparça de la dita població, ja que per privilegi acordat i concedit als sarraïns d'Uixó, cap cristià hi pot habitar en la dita vall; tot assenyalant-li que qualsevol altra persona cristiana que hi habite, ara o en un futur, haurà de ser igualment expel·lida.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2078, f. 47v.

Infant en Martí etc., al amat l'alcayt e batle de la Vall d'Uxó o a son lochtinent, salut e dilecció. Supplicat-nos és estat humilment per part dels moros de la Vall d'Uxó que com, per privilegi a la aljama dels dits moros atorgat, alcun cristià no deje star en la dita vall per habitació e Pere Arnau d'Esparça, contra lo dit privilegi, en prejudici e dampnatge lur stiga e habit en la dita vall, los deguésem sobre açò provehir de remey de justícia. Per què lur supplicació reebuda, a vosaltres e cascun de vosaltres dehim e manam que, feta fe a vosaltres del dit privilegi, encontinent lo dit Pere Arnau e qualsevol altri qui contra tenor d'aquell habit en la dita vall foragitets e no sofrats que més avant hi habiten, havents-nos-hi en tal manera que l'aljama dels dits moros per defalliment de justícia a nós no hagen a recórrer altra vegada.

Dada en Gerona, a .XVIII. dies de març del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XC.

Petrus Cantoni.

*Iohannes de Bossagays ex provisione facta per Franciscum Castilionis, legum doctorem, consiliarium et regentem cancellariam. Probata.*⁴⁰⁰

211.

1390, març 18. Girona.

L'infant Martí fa saber al bisbe de Tortosa que Sanxo d'Esparça, empresonat a la Vall d'Uixó per oficials reials per haver estat inculpat de l'assassinat d'un sarraí de la Vall, Hamet Abutaçí, mentre aquest treballava al camp i sense disputa prèvia, no serà remès a Almassora, com un oficial del bisbe sol·licitava al·legant ser tonsurat, demanant l'infant al bisbe que ho certifique i aleshores argumenta l'infant que remetria, per deferència amb l'Església, el presoner Sanxo a Almassora amb la promesa que se'l castigues degudament, ja que seria un escàndol que no s'hi fes justícia. Nogensmenys, si aquell bisbe no li assegura que l'acusat és clergue, no revocaria l'empresonament perquè l'infant tem que defugirà el càstig amb el trasllat del procés judicial.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2078, f. 48r.

Reverent Pare. Segons que per lletres d'oficials nostres de la Vall d'Uxó novellament havem sabut que l'oficial vostre d'Almaçora ha request ab letra sua lo lochtinent d'alcayt de la dita vall que li remetés Sancho d'Esparça, lo qual té pres per ço cor és encolpat que ha mort .i. moro de la dita vall appellat Hamet Abutaçí, regant un alfalçar e no fahent-li alguna ofensa. E com axí com sabets comunament les gents com són enculpades de semblants crims procuren aquestes remissions per escapar a punicions, e aquests oficials vostres locals no sien gosats a vegades de fer justícia de semblants hòmens, vos pregam affectuosament que vós en açò metats la mà e vullats veure si l'official fa just procés contra nostres oficials per la dita remissió. E si vist per vós lo procés és just, nós manam ab altra letra nostra als dits nostres oficials que us remeten lo dit pres. E si per justícia no's deu fer, que façats revocar lo procés e, en cas que axí com és dit la dita remissió haje loch e nós per reverència de la Esgleya lo us fem remetre, fets que d'ell sia fet lo càstich e punició que fer se'n deu, de manera que per falta de justícia no's puga seguir scàndel, car certificam-vos que si d'ell no's fa aquella justícia que's pertany, nós hi provehirem d'aquells remeys que en semblants fets se deu provehir de manera que haver corona no don audàcia de cometre crims ne fer mal en la terra.

Dada en Gerona, a .XVIII. dies de març del any .M.CCC.XC.

Lo duch.

Dirigitur episcopo Dertuse.

Iohannes de Bossagays ex provisione facta per Franciscum Castilionis, consiliarium et regentem cancellariam. Probata.

¶⁴⁰⁰ Al marge esquerre: *d'en Gispert Talamancha.*

212.

1390, març 18. Girona.

L'infant Martí es dirigeix al seu oficial Antoni de Càrcer, sotsalcaid de la Vall d'Uixó, informant-li que tot i ser tonsurat el presoner Sanxo d'Esparça, no deu eludir l'efecte de la justícia. Tot proveint que, junt a Gisbert de Talamanca, alcaid i batlle d'Uixó, i Bernat d'Alpicat, vicecanceller de l'infant, examinen si és justificada la reclamació feta pel fiscal d'Almassora de remetre-li l'acusat.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2078, f. 48r-v.

Lo duc.

Vista havem vostra letra per vós tramesa a'n Gispert Talamanca e volem que acordets ab en Bernat d'Alpicat, nostre vicecanceller, sobre la requesta qui us és feta per lo fiscal d'Almaçora de la remissió de Sancho d'Esparça. E si ell entén que'l procés sie just, volem e us manam que'l li remetats segons e en la manera que ell vos ordonarà, sabent que nós scrivim al bisbe de Tortosa pregant-lo e encarregant que ell veja aquesta requesta feta per lo dit official si és justa e, en cas que justa no sie, que la façe revocar; e si per ventura la remissió ha loch per qualque cap que's quart, que face la justícia que deu del dit Sancho d'Esparça. En altra manera, que nós hi provehirem en tal guisa que per ocasió de corona lo dit Sancho ne altre en aqueixa terra no's atevirà de mal a fer. Perquè fets presentar la dita letra al dit bisbe e tenits-lo aprop de les coses de què li scrivim.

Dada en Gerona, a .XVIII. dies de març del any .M.CCC.XC.

Lo duch.

Dirigitur Anthonio de Carcer, subalcaydo Vallis de Uxone.

*Idem.*⁴⁰¹ *Probata.*

213.

1390, juny 12. Girona.

L'infant Martí tracta amb Diego López de Cetina, el seu cambrer, diversos temes, entre ells que procedisca, amb el consell de Bernat d'Alpicat, vicecanceller seu, contra l'home (per un document anterior sabem que es tracta de Sanxo d'Esparça) que ha assassinat a un sarraí d'Uixó (igualmente sabem que fou Hamet Abutaçí) si no demostra el seu títol de corona, és a dir, que és tonsurat eclesiàsticament.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2078, ff. 63v-64r.

Lo duch.

Mossén Diago. Vostra letra reebuda e bé entesa vos responem primerament al fet dels nostres .II^m. florins que nós ne havem ací parlat ab lo mestre de Muntesa e ab en Jacme Merrades, qui són dipputats, los quals n'escriuen aquí als altres

¶⁴⁰¹ Pel document anterior: *Iohannes de Bossagays ex provisione facta per Franciscum Castilionis, consiliarium et regentem cancellariam.*

dipputats en manera que creem que n'haurem recapte encontinent, e axí dats-los les dites letres e tanits-ho aprop. Del quitament del barral, havem haüd pler e manam-vos qu'él nos trametats con abans porets, lo cor jau en penyora per [*en blanc*], e axí quitats-lo e trametets-lo'n tantost e donats recapte als .CC. florins de fra Bernat con abans porets. Del fet de la remissió de què·ns havets scrit, vos responem que no le fariem per res, ans vos manam que, ab consell d'en Bernat de Alpicat, hi fassats iustícia. Del fet del coronat qui se's receptat a la Poble de Benaguzir, volem que, ab consell d'en Alpicat, acordets que·ns farets per guisa que la franquesa del dit loch en res no sia lesa si sabiets soltar secretament lo dit pres o per altra manera segons consellarà lo dit n'Alpicat. Del hom qui ha mort lo moro en la Vall d'Uxó, qui's diu coronat, volem e us manam que li donets temps a fer fe del títol de la corona e, si dins lo dit temps, no·n fa fe, procehits contra ell encontinent segons que·us consellerà lo dit en Bernat d'Alpicat. La senyora reyna ha haüts los bells e los perfums e ha haüt gran pler, e tremet-vos les letres que demanats, tro que siam a Barcelona no us podem certifficar, per tant jau lo cor, mas dins breus dies hi serem e certifficar-vos-ne'm les dites letres dels dits .II^M. florins. Tramet aquí en Jacme Merrades, car diu que més val que ell les trameta que si nós les trametrem, e axí tanits-ho aprop.

Data en Gerona, a .XII. dies de juny en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC. noranta.

Lo duch.

Dirigitur Didaco de Çatina.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.

214.

1390, juliol 9. Barcelona.

L'infant Martí sol·licita al bisbe de Tortosa que requerisca al seu oficial d'Almassora que no atemorisca el batlle de la Vall d'Uixó, a qui amenaça d'excomunicar perquè té pres Sanxo d'Esparça, per l'assassinat del fill d'Alí Albuçalí, sarraí d'Uixó, del qual no deuria de ser exonerat, apunta l'infant, per ser clergue simple tonsurat, tot puntualitzant que en ser apresat vestia hàbit laic.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, f. 77r.

Lo duc.

Reverent Pare. Entés havem que per en Sancho d'Esparça és estada feta o perpetrada una mort en persona del fill de Alí Albuçalí, moro de la Vall d'Uxó, per la qual raó és stat e stà huy pres en poder del batle nostre de la dita vall, lo qual lo vostre official d'Almaçora, dient e afermant lo dit Sancho ésser clergue simple tonsurat, ha request que aquell torn \e delliure/ en⁴⁰² son poder, ab cominació

¶ ⁴⁰² Ratllat: *poder*.

que si no ho fa ell procehirà contra lo dit batle excomunicant aquell e en altra manera segons que a ell serie vist fahedor. On com lo dit Sancho, segons nos és stat dit, sia bort e pres e atrobat en hàbit laycal e sens corona, e ha comés tal e tan enorme crim que, posat que fos tonsurat, no's poria ni's deu alegrar de la dita corona per justícia. Pregam-vos axí afectuosament com podem e per deute de justícia vos requerim que manets al dit vostre official que no perturbe lo dit batle nostre en sa justícia ni d'aquí avant proceesca contra ell per la dita rahó.

Dada en Barcelona, a .IX. dies de juliol etc.

Lo duc.

Dirigitur episcopo Dertusensis.

*Idem.*⁴⁰³ *Probata.*

215.

1390, juliol 9. Barcelona.

L'infant Martí requereix a l'oficial d'Almassora que no atemorisca el batlle d'Uixó, amenaçant-lo d'excomunicació, per no remetre el pres Sanxo d'Esparça, acusat de l'assassinat del fill d'Alí Albuçali, sarraí d'Uixó, ja que considera l'infant que aquest no deuria ser alliberat perquè un crim així no es pot eludir per ser clergue simple tonsurat, i encara pitjor, si el pres fou trobat vestit amb l'hàbit laic.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, f. 77r.

Lo duc.

Entés havem que per en Sancho d'Esparça és stada feta e perpetrada una mort en persona del fill de Alí Albuçali, moro de la Vall d'Uxó, per la qual rahó és stat e stà huy pres en poder del batle nostre de la dita vall.⁴⁰⁴ E vós, dient e afermant lo dit Sancho ésser clergue simple tonsurat, havets request lo dit batle que aquell torn e deliure en vostre poder ab cominació que, si no ho fa, \vós/⁴⁰⁵ procehirets contra lo dit batle excomunicant aquell e en altra manera segons que us serie vist fahedor.⁴⁰⁶ En com lo dit Sancho, segons nos és stat dit, sia bort e prés e atrobat en hàbit laycal e sens corona, e ha comés tal e tan enorme crim que posat que fos tonsurat no's poria ni's deu alegrar de la dita corona per justícia, pregam-vos afectuosament e per deute de justícia vos requerim que no perturbets lo dit batle nostre en sa justícia ni d'aquí avant proceescats contra ell per la dita rahó. E farets-nos-en plaer e servey, el qual molt vos grahirem.

Dada en Barcelona, a .IX. dies de juliol etc.

Dirigitur officiali Almaçore.

*Idem.*⁴⁰⁷ *Probata.*

¶⁴⁰³ Per un document anterior: *Raymundus de Cumbis ex provisione facta per Sperantem in Deo Cardona, consiliarium, cui fuit commissum per dominum du- cem. Probata.* ¶⁴⁰⁴ Ratllat: *lo qual.* ¶⁴⁰⁵ Ratllat: *ell.*

¶⁴⁰⁶ Al marge esquerre: *[...] sous.* ¶⁴⁰⁷ Per un document anterior: *Raimundus de Cumbis ex pro- visione facta per Sperantem in Deo Cardona, consilia- rium, cui fuit commissum per dominum du- cem. Probata.*

216.

1390, juliol 9. Barcelona.

L'infant Martí encomana a Martí de Torres, jurista de València, que jutge diligentment Sanxo d'Esparça, nebot de l'antic alcaid de la Vall d'Uixó, Pere Arnau d'Esparça, acusat del crim de l'assassinat del fill d'Alí Abuçalí, sarraí d'aquell lloc, tot considerant que hi ha entre aquest antic batlle, Pere Arnau, i l'aljama dels sarraïns d'Uixó feta una sentència arbitral sobre alguns contenciosos previs.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, 77v.

Lo duc.⁴⁰⁸

Sapiats que nós ab letra nostra manam al batle de la Vall d'Uxó que com haja entès que⁴⁰⁹ per en Sancho d'Esparça, nebot d'en P(ere) Arnau d'Esparça, *olim* alcayt de la dita vall, sia stada feta o perpetrada una mort en persona del fill de Alí Abuçalí, moro de la dita vall, per la qual raó lo dit P(ere) Arnau sia encorregut en certes penes contengudes e aposades en una sentència arbitral donada entre los dit Pere Arnau e l'aljama dels moros de la dita vall, ab consell nostre faça justícia spatxada en lo dit fet, pregants-vos que si e quant lo dit batle nos haurà mester per la dita rahó hi treballats ab gran diligència axí que, sabuda veritat del feyt, s'i faça justícia spatxada sabent que ns en farets servey, el qual molt vos grahirem.

Dada en Barcelona, a .IX. dies de juliol etc.

Dirigitur Martino de Torres, iurisperito Valencie.

*Idem.*⁴¹⁰ *Probata.*

217.

1390, juliol 9. Barcelona.

L'infant Martí ordena al batlle d'Uixó que atesa la negativa d'alguns sarraïns d'Uixó de contribuir a la seua part en la talla —establerta per una certa quantitat de diners (no especificada) per l'alcaidí general dels sarraïns del Regne de València, per manament de l'infant, ja que la consideren immoderada i perjudicial—, que amb el consell del dit l'alcaidí, recolzant-se en els sarraïns locals més adients i seguint la Sunna i Xara, els commine a tributar com els correspon.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, f. 77v.

Infant etc., al feel nostre lo batle de la Vall d'Uxó, salut e gràcia. Entés havem que no contrastant que per l'alcaidí general dels moros nostres del regne de València, per manament nostre sia stat fet compartiment de una talla feta per rahó de certa quantitat de diners, a la qual l'aljama dels moros de la dita vall se composaren ab la nostra cort, e alguns dels dits moros han contradit e contradien pagar les quantitats

¶⁴⁰⁸ Al marge esquerre: .V.

¶⁴⁰⁹ Ratllat: *com*.

¶⁴¹⁰ Pel document següent de la mateixa data: *Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis.*

a ells pertanyents pagar en aquella segons lo compartiment dessus dit. E tant com en ells és s'esforcen que lo dit compartiment sia revocat, entenents ells ésser prejudicats e desmoderats en aquella. Perquè, supplicat a nós per part d'alguns moros de la dita vall, ésser provehit sobre açò de remey de justícia, a vos dehim e manam expressament que forcets e destrengats tots e sengles moros de la dita aljama a pagar \tot/ ço e quant són tenguts pagar en la dita talla, segons lo compartiment fet per lo dit alcadí. E si per ventura algú o alguns dels dits moros diran o afermaran ésser desmoderats o injustament tatxats en la dita talla, ab consell del dit alcadí e d'alguns altres moros de bona fama, experts en aytals feyts per vós elegidors, provehits en lo dit feyt segons que per justícia, Çuna e Xara de moros atrobarets éser fahedor.

Dada en Barcelona, a .IX. dies de juliol etc.

*Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.*⁴¹¹

218.

1390, juliol 9. Barcelona.

L'infant Martí al batlle d'Uixó. Perquè en una sentència arbitral pactada entre els sarraïns d'Uixó i l'antic alcaid del dit lloc, Pere Arnau d'Esparça, fou establert que aquest, ni cap parent seu, no malmetria cap sarraí d'Uixó, ara Alí Albuçali, sarraí d'Uixó, demana l'empara de l'infant ja que l'assassinat del seu fill a mans del nebot de Pere Arnau és certificat. En conseqüència, l'infant ha proveït que el dit batlle Talamanca apel·le a Bernat d'Alpicat, vicescancerler seu, a Martí de Torres, jurista de València, i a Bartomeu d'Alvero, notari e procurador fiscal de la seua cort, perquè s'informen degudament si l'actuació de Pere Arnau és punible, segons l'arbitratge que aquell i l'aljama dels sarraïns d'Uixó havien acordat en la audiència reial; tot encomanant-los que resolguen segons justícia i la dita sentència decretada, i encara li indica al batlle d'Uixó que, ja que Pere Arnau continua habitant en la dita vall, l'empenye a complir tots els capítols de la sentència arbitral promulgats i els que del procés se'n deriven.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, f. 87v.

Infant etc., al feel nostre lo batlle de la Vall d'Uxó, salut e gràcia. Entés havem que per en Sancho d'Esparça, nebot d'en P(ere) Arnau d'Esparça, *olim* alcayt de la dita vall, és stada feta e perpetrada una mort en persona del fill de Alí Albuçali, moro de la vall, per la qual rahó lo dit P(ere) Arnau seria encorregut en les penes contengudes a aposades en .I.^a sentència arbitral donada entre les parts dejús scrites per micer P(ere) Çacalm, vicescancerler del senyor rey, micer Francesh Castelló, doctors en leys, e en Guerau Torró, de casa nostra, àrbitres per lo dit P(ere) Arnau, de .I.^a part, e l'aljama dels moros de la dita vall d'altra part, comunament elets, sobre tots debats e⁴¹² qüestions, pleyts e contrastes que fossen entre ells per qualsevol rahó o manera, en la qual sentència, entre les altres coses, és contengut que el dit P(ere) Arnau, per si e per tots sos parents e valedors, fos⁴¹³ tengut de assegurar los

¶⁴¹¹ Al marge esquerre: .X. ¶⁴¹² Ratllat: *request*. ¶⁴¹³ Ratllat: *fossen*.

moros de la dita vall axí que per ells no·ls fos fet mal ni dan en béns ni en persones, segons que en la dita sentència per les dites parts emologada, loada e aprovada, és largament contengut.⁴¹⁴ Perquè supplicat a nós per part del dit moro sobre les dites coses ésser provehit de remey de justícia, a vós dehim e manam expressament e de certa sciència que ab consell d'en Bernat d'Alpicat, vicecanceller nostre, e d'en Martí de Torres, savi en dret de València, appel·lat en açò en Berthomeu d'Alvero, notari e procurador fiscal de la nostra cort, lo qual trametem aquí per la dita rahó, reebats del dit feyt informació plenera. E si segons forma de la dita sentència atrobarets lo dit P(ere) Arnau per la seguretat per aquell feta haver comés crim e ésser punidor, procehits contra la persona e béns d'aquell fortment e rigorosa, segons que per fur de València, rahó e justícia atrobarets ésser fahedor. E com encara, segons nos és stat dit, lo dit P(ere) Arnau, contra forma de la dita sentència, stiga e habit en la dita vall, volem e us manam que ab consell del dit Bernat d'Alpicat o Martí de Torres forcets e destrengats aquell a fer e complir totes e sengles coses a les quals sia tengut segons forma de la sentència sobredita.

Dada en Barcelona sots nostre segell secret, a .IX. dies de juliol en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.LXXX.

Petrus Çacalm.

*Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.*⁴¹⁵

219.

[1390, agost. Barcelona.]

L'infant Martí encomana a Diego López de Cetina, el seu cambrer, que recolze en allò que calga Barthomeu d'Alvero, procurador fiscal, a qui ha nomenat jutge del procés contra Pere Arnau d'Esparça, antic alcaid d'Uixó, acusat de l'assassinat d'un sarraí d'aquell lloc, el fill de Alí Albuçali. Li remet les informacions que el batlle d'Uixó, Bernat d'Alpicat, el seu vicecanceller, i Martí de Torres, jurista de València, han reunit inculpant el dit Pere Arnau.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, f. 87v.

Lo duch.

Mossén Diago. Nós⁴¹⁶ ab letra nostra manam al batlle de la Vall d'Uxó que, ab consell d'en Bernat d'Alpicat o d'en Martí de Torres, reebe informació de una mort que és stada feta en persona del fill de Alí Albuçali, moro de la Vall d'Uxó. E appel·lat en açò en Barthomeu d'Alvero, notari procurador fiscal de la nostra cort, lo qual trametem aquí per aquesta rahó, proceesca contra la persona e béns d'en P(ere) Arnau d'Esparsa, lo qual se diu que ha colpa en lo dit feyt segons que per

¶ ⁴¹⁴ Cfr. ACA, RC, Registre 2101, f. 132v (1389, setembre, 6. Montsó), doc. núm. 197.

¶ ⁴¹⁵ Al marge esquerre: .V. sous. ¶ ⁴¹⁶ Ratllat: *per rahó de una mort que és stada feta en*

persona del fill de Alí Albuçali, moro de la Vall d'Uxó, trametem aquí en Berthomeu d'Alvero, notari e procurador fiscal de la nostra cort, e com hajam.

fur de València, raó e justícia atrobarets ésser fahedor. Per què volem e us manam que en tot ço que·l dit Berthomeu vos haurà mester per la dita rahó, li endrecets donant-li tota favor e ajuda que dar li puxats per justícia.

Dada *ut supra*.

Lo duc.

Dirigitur Didaco Luppi de Cetina.

*Idem.*⁴¹⁷ *Probata.*⁴¹⁸

220.

1390, agost. Barcelona.

L'infant Martí encomana a Martí de Torres, jurista de València, que aconselle diligentment Antoni de Càrcel, batlle de la Vall d'Uixó, en el procés obert contra l'antic alcaid d'Uixó, Pere Arnau d'Esparça, inculpat en uns crims.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, f. 104bis-r.

En Martí. Nós scrivim a·n⁴¹⁹ Anthoni de Càrcell, batle de la Val d'Uxó, que en un feyt d'en P(ere) Arnau d'Esparça, encolpat d'alguns crims per ell, segons que·s diu, comesos,⁴²⁰ proceesca e anant ab vostre consell tro a diffinitiva sentència inclusiva etc. Perquè volem e us pregam que en \lo dit feyt/⁴²¹ entenats ab aquella diligència que·s pertany en manera que, sabuda la veritat, s'i puxe fer la justícia que·s pertany.

Dada etc.

Vidit Alpicati.

*Dirigitur Martino de Torribus, iurisperito Valencie.*⁴²² *Idem.*

221.

1390, agost. Barcelona.

L'infant Martí comunica a Antoni de Càrcel, batlle d'Uixó, que està assabentat i està d'acord de la confiscació dels béns de l'antic batlle, Pere Arnau d'Esparça, que ha fet Bartomeu d'Alvero, procurador fiscal seu, a causa dels delictes dels quals ha estat inculpat. I, igualment, li plau que ell, com a batlle, per instrucció del dit procurador fiscal haja empresonat alguns sarraïns d'Uixó acusats de fer gabella, és a dir, una conxorxa. En ambdós casos, li encomana que aconsellat tant pel procurador fiscal d'Alvero, com per Martí de Torres, jurista de València, s'informen sumàriament en els fets, tot notificant-li-ho perquè l'infant decidisca justament. Finalment, li demana que als sarraïns empresonats se'ls pugui donar caplleuta, i així evitar la presó amb una fiança.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, f. 104bis r-v.

¶⁴¹⁷ Pel document anterior: *Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis.* ¶⁴¹⁸ Al marge esquerre: *.V. sous.* ¶⁴¹⁹ Ratllat: *al.* ¶⁴²⁰ Ratllat: *e en altre feyt de gabella, que molts moros de la Vall*

d'Uxó \segons que·s diu/, se diu haver feyt e dels quals n'i ha presos alguns. ¶⁴²¹ Ratllat: *cascun dels dits feyts.* ¶⁴²² Ratllat: *Dirigitur Bartholomeo d'Alvero.*

N'Anthoni. Per lretes que en Barhomeu d'Alvero, procurador fiscal de casa nostra, ha trameses a'n Lorenç Terrats, nostre dispenser, e a'n Guerau Torró,⁴²³ havem sabut que⁴²⁴ dit Barhomeu ha seqüestrats hi emparats tot<s> los béns d'en P(ere) A(rnau) d'Esparsa, axí que estan ara de la cort, per rahó de certs crims o delictes per lo dit P(ere) A(rnau), segons que's diu, comesos. E vós, instant lo dit Barhomeu, havets presos alguns moros encolpats de gabella.⁴²⁵ E com los mals no dejen passar sens deguda punició, plau-nos lo dit procehiment, e volem e a vós dehim e manam que, \apellat en açò lo dit nostre fiscal e altres que appellar hi facen,/ ab consell d'en Martí de Torres, savi en dret de València, conseller nostre, \procehiscats e anentets en lo feyt del dit P(ere) A(rnau),/⁴²⁶ tro a diffinitiva sentència exclusivament, segons que per fur, dret e rahó trobarets ésser fahedor.⁴²⁷ E reebets sobre'l feyt de la dita gabella sumària informació la qual, com reebuda la haurets, nos tremetets closa e segellada perquè hi puxam provehir per justícia. E entretant, donats a capleuta \sufficient/ lo dits moros que tenits presos \per la dita rahó,⁴²⁸ havent-vos en les dites coses en tal manera que'n puxats ésser loat de bona cura e diligència.

Dada \en Barcelona,/ .XV. de setembre.

Dirigitur Anthonio de Carcel, regenti⁴²⁹ procuracionem et⁴³⁰ baiuliam Vallis de Uxone. Raimundus de Cumbis mandato domini ducis facto per vicecancellarium.

222.

1390, agost. Barcelona.

L'infant Martí comunica a Bartomeu d'Alvero, jurista de València, que espera la sentència definitiva del procés contra l'antic alcaid d'Uixó, Pere Arnau d'Esparsa, alhora que li assenyala que ha escrit a Antoni de Càrcel, batlle d'Uixó, sol·licitant-li el sumari sobre la conxorxa protagonitzada per alguns sarraïns d'Uixó, ja reus, als quals els ha concedit caplleuta. També li ordena que aconselle, conjuntament amb Martí de Torres, jurista valencià, el dit batlle en els dits procediments perquè s'actue diligentment segons dret i justícia.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, f. 104bis r-v.

En Barhomeu. Per lretas que havets trameses a'n Lorenç Terrats, conseller e dispenser,⁴³¹ e a'n Guerau Torró, de casa nostra, havem sabut lo procehiment que havets feyt contra en P(ere) A(rnau) d'Esparsa e los moros de la Vall d'Uxó, encolpats de gabella, per la qual rahó nós escrivim a'n Anthon de Càrcel, batle de la dita vall, que⁴³² en lo feyt del dit P(ere) Arnau proceesca tro a diffinitiva sentència

¶⁴²³ Ratllat: *de casa nostra.* ¶⁴²⁴ Ratllat: *instant lo dit Barhomeu vo.* ¶⁴²⁵ Ratllat: *e altres.* ¶⁴²⁶ Ratllat: *per reebut per vós en scrivà dels dits feyts en Johan d'Assió, scrivà de la nostra scrivania, procehiscats en cascum d'aquell.* ¶⁴²⁷ Ratllat: *havent-vos-hi en tal manera que'n puxats ésser loat de bona diligència. Dada.* ¶⁴²⁸ Ratllat: *e guiats e assegurats aquells*

qui's són absentats per la dita rahó. ¶⁴²⁹ Ratllat: *la.* ¶⁴³⁰ Ratllat: *Batlia e baiulo.* ¶⁴³¹ Ratllat: *nostre.* ¶⁴³² Ratllat: *que apellat vós per part del nostre fiscal e rebut per ell en scrivà seu Johan d'Assió, a vós qui apellar se deje en los dits feyts, que en cascum dels dits feyts proceesca ab consell d'en Martí de Torres tro a diffinitiva sentència.*

exclusivament,⁴³³ vós appellat e altres qui appellar hi facen ab consell d'en Martí de Torres, savi en dret de València. E sobre'l feyt dels dits moros, reebe summària informació⁴³⁴ la qual reebuda nos trameta closa e segellada per ço que nós hi puxam provehir⁴³⁵ per justícia. E que entretant don a a suciffient capleuta los moros que ha presos per la dita rahó. Perquè-us manam que⁴³⁶ ho tingats aprop e-us manam que'n sia [...] [en] veritat e en cascun dels dits feyts se puxe fer la justícia que's pertany.

Dada *ut supra*.

Dirigitur Bartholomeo d'Alvero.

*Idem.*⁴³⁷

223.

1390, agost. Barcelona.

L'infant Martí es dirigeix al lloctinent del batlle d'Uixó, Antoni de Càrcel, sobre els actes delictius fets per alguns sarrains d'Uixó contra els oficials reials. Document cancel·lat.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2078, f. 102r.

*Infans Martinus etc., fidei suo Anthonio de Carcel, locumtenenti baiuli Vallis de Uxone, salutem et gratiam. Relacione quorundam fidedignorum percepimus quod plures sarraceni dicte vallis nostram correccionem minime metuentes fecerunt inter se gabellam seu monopolium de et super aliquibus iura nostra tangentibus et aliis illicitis et inhonestis contra nos et nostros officiales et etiam rem publicam dicte vallis.*⁴³⁸

224.

1390, agost 4, Barcelona.

L'infant Martí atorga carta d'indemnitat a favor d'Aznar Pardo de la Casta, procurador del segrest d'Uixó i altres llocs. Atès que l'infant li ha requerit l'entrega de la quantitat de 7.000 sous assignats de l'esmentat segrest i tenint aquest Pardo reserves i necessitat de cauteles perquè el dit requeriment de l'infant, sobre les quantitats amb les quals el dit Pardo ha de saldar totes les obligacions contretes amb Pere Pasqual i Arnau Esquerit, antics canviadors de Barcelona, no li cause cap dany; l'infant es compromet, amb la present carta d'indemnitat, que si per raó del lliurament d'aquests diners té alguna demanda, qüestió o perjudici, l'infant li atorga immunitat segons dret canònic i civil i furs de València.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2078, ff. 95v-96r.

Noverint universi quod nos infans Martinus etc. Quia vos dilectus consiliarius noster Aznariarius Pardo de la Casta, miles, tenens pro illustrissimo domino rege, fratre et domino nostro

¶ ⁴³³ Ratllat: *app.* ¶ ⁴³⁴ Ratllat: *e entretant.*

¶ ⁴³⁵ *provehir*, repetit i ratllat. ¶ ⁴³⁶ Ratllat: *exclusivament e manam a vos que.* ¶ ⁴³⁷ En el document

anterior: *Raimundus de Cumbis mandato domini ducis facto per vicecancellarium.* ¶ ⁴³⁸ Al marge esquerre: *Vacat quia in registro gubernatori esse.*

carissimo, sequestrum Vallis d'Uxone et certorum aliorum locorum ratione obligationum factarum Petro Pascasii et Arnaldo Esquerith, olim campsoribus Barchinone, hesitatis certa nostra mandata vobis facta de dando nobis pecunie quantitates infrascriptas per vos ex dicto sequestro receptas vigore quorum tradidistis nuperrime nobis septem mille solidos ex nunc seu de proximo alias quantitates soluturus estis vobis esse sufficiencia ad vestri cautelam et inde dampnum vobis evenire posse. Ideo volentes vos inde servare indempne<s>, tenore presentis ex certa sciencia convenimus et promittimus vobis in manu et posse notarii infrascripti stipulantis et recipientis nomine vestro et omnium quorum interest et intererit, quod si ratione tradicionis et solucionis quantitatum predictarum, scilicet dictorum septem mille solidorum et aliarum quas nunc de proximo nobis soluturus et traditurus estis vobis vel vestris facta fuerit questio aliqua, peticio vel demanda, iure vel facti, in iudicio vel extra, nos in continenti cum ad auditum nostrum pervenerit, sive inde dampnum vobis evenerit sive non et ante dictum dampnum et post opponemus nos seu nostrum procuratorem opponi faciemus dictis litibus, questionibus et controversiis, et respondebimus questionibus supradictis easque ducemus se[u] duci faciemus a principio ipsarum usque in finem nostris propriis sumptibus et expensis, et casu quo vos vel vestros eisdem subcumbere contingat,⁴³⁹ solvemus et satisfaciamus pro vobis in omni eo in quo vos vel vestri condempnati essetis ratione tradicionis vel solucionis dictorum septem mille solidorum vel aliarum quantitatum quas vos nobis dare et solvere deinde continget vel nos aut vestri, si malueritis et magis elegeritis, possitis ipsas causas, questiones, lites et controversias ducere et tractare et eo casu promittimus vobis et vestris dare, restituere et solvere integre omnes missiones, dampna, expensas et interesse quas et que vos vel vestros pro predictis litibus sive causis ducendis facere opporretet seu etiam sustinere sive obtinueritis sive sucubueritis in eisdem. Et casu quo succumbatis, solvere pro vobis et vestris totum id in quo essetis condempnatus ratione dicte tradicionis et solucionis dictorum septem mille solidorum vel aliarum quantitatum quas nobis dare et solvere vos deinde continget, et alias vos et vestros servare indempnes penitus ac sine dampno. Et non possimus dicere vel allegare quod vobis facta fuerit iniuria vel iniusticia propter vestri negligencia<m> vel culpam ac impericiam advocati vel procuratoris dicte cause seu lites perditae fuerint aut vos fueritis condempnatus. Remittentes etiam vobis super predictis onus denunciandi et appellandi necessitatem, et pro predictis omnibus et singulis attendendis et complendis obligamus vobis omnia bona nostra ubique habita et habenda. Renunciantes super hoc cuicumque legi sive iuri canonico et civili ac foro regni Valencie contra predicta facienti aut modo aliquo obvianti.

Quod est actum Barchinone, quarta die augusti anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo.

Signum (en blanc) infantis Martini etc., qui predicta firmamus, concedimus et laudamus huicque instrumento sigillum nostrum appendicium iussimus apponendum in testimonium premissorum.

Lo duch.

¶⁴³⁹ Ratllat: *contingat*.

Testes huius rei sunt nobilis Geraldus de Cervilione, domicellus, camarlengus, et Franciscus de Apilia, miles, maiordomus dicti domini duci consilarii.

Sig+num mei Iohannis de Bossegays, scriptoris dicti domini ducis et regia auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem illustrissimi domini regis Aragonum, qui predictis interfui et hec scribi feci et clausi. Corrigitur autem in .X^a. linea integre, et in .XI^a. seu etiam sustinere, et in .XIII^a. et non possimus dicere vel allegare quod vobis facta fuerit iniuria vel iniusticia.

Dominus dux mandavit michi Iohanni de Bossagays in cuius posse firmavit.

225.

1390, agost 16. Barcelona.

L'infant Martí es dirigeix als sarraïns d'Uixó per a recriminar-los que hagen comparegut amb greuges davant l'administrador del segrest de la Vall d'Uixó, Martí de Roda, i instigats per ell, atès que les seues atribucions només atenyen la recaptació de les rendes, i no davant el batlle de la dita vall, com fora pertinent i plau a l'infant. Tot decretant que d'ara endavant, sota pena de 100 morabatins, si han d'exposar queixes que acudisquen al batlle d'Uixó o, en la seua absència, a l'alamí.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2095, f. 146v.

Lo duc general governador.

Entés havem que vosaltres vos vets a clamar de nostres qüestions denant en Martí de Roda, tinent lo seqüestre de la Vall d'Uxó per mossén n'Aznar Pardo, e açò fets per manament del dit en Martí de instigació del alamí de la dita Vall. E com açò sie interés nostre e de nostres drets per tal con los dits clams se deuen fer denant lo batle de la dita Vall o, en absència sua, denant lo dit alamí, e lo dit en Martí de Roda no's dehie entremetre del dit fet, car son offici és solament de cullir les rendes de la dita Vall. Per ço, us manam expressament e de certa sciència, sots pena de cent morabatins d'or, que d'aquí avant no façats clams alguns sinó⁴⁴⁰ solament denant lo \dit/ batle e, en absència sua, denant lo dit alamí, no contrestant manaments ne crides fetes en contrari per lo dit en Martí de Roda. Certificants-vos que si lo contrari serà fet proceyrem a exacció de la dita pena e us puniríem del trenchament del present nostre manament.

Dada en Barcelona, a .XVI. d'agost del any de Nostre Senyor .M.CCC. no-ranta.

Iacobus de Vallesicca.

Dirigitur sarracenis Vallis de Uxone.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta.

¶ ⁴⁴⁰ Ratllat: *alguns*.

1390, agost 17. Barcelona.

L'infant Martí retreu al lloctinent del batlle d'Uixó, Antoni de Càrcel, que haja atès els greuges dels sarraïns d'Uixó, que instigats per l'administrador del segrest d'Uixó, Martí de Roda, li han clamat, ja que atendre les súplices i queixes dels sarraïns és una funció que correspon al batlle d'Uixó, de qui en Càrcel és lloctinent, o en absència d'aquell a l'almí del dit lloc.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2095, f. 146v.

Lo duc general governador.

Entés havem que'n Martí de Roda, tinent lo seqüestre de la Vall d'Uxó per mossén n'Aznar Pardo, vos ha fet manament que no hajats clams ni fçats proceyments dels moros de la⁴⁴¹ dita vall, dient que a ell s'esguarde de oyr los dits clams e no a vós. E com açò torn en dan e perjudici nostre e per consegüent del batle de la dita Vall, del qual vós sots lochtinent, com los dits clams a oyr se pertanguen a vós o, \en/ vostra absència, al alamí de la dita Vall, e axí sie estat tostemps acostumat car lo dit M[ar]tí no ha càrrech sinó de cullir les rendes. Per ço, us manam expresament que, no contrastant qualsevol manaments o crides fetes per lo dit Martí de Roda en contrari, ojats d'aquí avant los dits clams e fçats qualsevol procehiments que's pertanguen e en aquells fçats la justícia que's cové.

Dada en Barcelona, a .XVII. dies de agost del any .M.CCC. noranta.

Iacobus de Vallesicca.

Dirigitur locumtenenti baiuli Vallis de Uxone.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta.

1390, agost 18. Barcelona.

L'infant Martí ordena a Antoni de Càrcel, lloctinent del batlle de la Vall d'Uixó, que aconsellat per Bernat d'Alpicat, vicecanceller seu, si estigués a València, o si no amb consell de Martí de Torres i Joan d'Assió, jurista i escrivà de l'infant, respectivament, s'informe i atorgue sentència del plet contra uns sarraïns d'Uixó que havien fet conxorxa o escamot, i li atorga plenes competències sobre aquest assumpte.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2082, ff. 29v-30r.

*Curie.*⁴⁴²

Infans Martinus etc., fideli suo Anthonio de Carcell, locumtenenti baiuli Vallis de Uxone, salutem et graciam. Relacione quorundam fidedignorum percepimus \quod/ sar-raceni dicti vallis nostram correccionem minime metuentes fecerunt inter se gabellam seu manipolium de et super aliquibus iura nostra tangentibus et aliis illicitis et inhonestis contra

¶⁴⁴¹ Ratllat: *vall*. ¶⁴⁴² Escrit posterior, de mà diferent a la del text.

nos et nostros officiales et etiam rem publicam dicte vallis,⁴⁴³ unde cum predicta, si vera sint, debeant oculis convenientibus⁴⁴⁴ pertransire. Ideo vobis dicimus, comittimus et mandamus quatenus de et cum consilio dilecti consilarii nostri vicencancellarii nostri Bernardi de Alpicato, si presens in regno Valencie fuerit, sin autem de consilio dilecti consilarii nostri Martini de Turribus, iurisperiti civitatis Valencie, assumpto etiam pro notario Iohanne de Assio, scriptore nostre scribanie si ibi fuerit, de predictis omnibus inquiratis usque ad diffinitivam sententiam inclusive quam nobis huius serie reservamus. Et processum inde factum cum in dicto puncto fuerit nobis clausum et sigillatum e vestigio transmittatis ut ipso viso et recognito possimus super predictis de iusticia prout convenit providere, procedendo in hiis simpliciter, summarie et de plano, absque strepitu iudicii et figura, et sine lite et scriptis solemnibus, sola facti veritate attenda prout de foro et racione fuerit faciendum, maliciis et diffugiis cessantibus quibuscumque. Quare nos vobis super predictis omnibus et singulis et ea quovis modo tangentibus vices nostras comittimus plenarie cum presenti.

Datum Barchinone, .XVIII^a. die mensis augusti anno a Nativitate Domini millesimo .CCC^o.LXXX°.IX°.

Iacobus de Vallesicca.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.

228.

1390, agost 21. Barcelona.

L'infant Martí comunica a Berenguer Martí, ciutadà de Sogorb, i al lloctinent de batlle de la Vall d'Uixó, Antoni de Càrcel, que dona per revocada l'ordre promulgada el passat 17 d'agost que les reclamacions dels sarraïns d'Uixó només fossen ateses pel seu batlle o alamí, i no per l'administrador del segrest de la dita vall, Martí de Roda; ja que l'infant ha estat informat per Aznar de Pardo, governador de València, que aquesta ordre anunciada públicament pel lloctinent del batlle ha resultat inconvenient per a la gestió i comandament del segrest que està vigent sobre la dita vall. Tot permetent l'infant, amb la finalitat que res no perjudique el dit segrest, que els clams tornen a fer-se de la manera acostumada en temps passats.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, f. 107v.

Infans etc., al feel de casa nostra a'n Berenguer Martí e al lochtinent de batle de la Vall d'Uxó e a qualsevol altres oficials als quals les presents pervendran, salut e gràcia. Entés havem que per vigor de una letra nostra de la tenor següent:

Lo duc, general governador.

Entés havem que'n Martí de Roda, tinent lo seqüestre de la Vall d'Uxó per mossén n'Aznar Pardo, vos ha fet manament que no hajats clams ni façats proceyments dels moros de la dita Vall, dient que a ell s'esguarde de oyr los dits clams e no a vós. E com açò torn en dan e perjudici nostre e per consegüent del batle

¶ ⁴⁴³ Ratllat: *civitatis*. ¶ ⁴⁴⁴ En realitat diu: *convenientibus*.

de la dita Vall, del qual vós sots lochtinent, com los dits clams a oyr se pertanguen a vós e, en vostra absència, al alamí de la dita Vall, e axí sie estat tostemp acustumat car lo dit Martí no <ha> càrrech sinó de cullir les rendes. Per ço, us manam expressament que, no contrastant qualsevol manaments o crides fetes per lo dit Martí de Roda en contrari, ojats d'aquí avant los dits clams e façats qualsevol procehiments que's pertanguen e en aquelles façats la justícia que's cové.

Dada en Barcelona, a .XVII. dies d'agost del any a .M.CCC. noranta.⁴⁴⁵

Iacobus de Vallesicca.

És stada feta per lo batle de la dita Vall⁴⁴⁶ una crida en la dita Vall per la qual lo dit batle, de part nostra, ha manat a tots los habitants en la dita Vall, sots certa pena en la dita crida contenguda, que negun moro de la dita Vall no's gos clamar denant lo dit Martí sinó denant lo dit batle o son lochtinent, la qual cosa, segons que per part de mossén n'Aznar Pardo, tinent en seqüestre la dita Vall, nos és stat exposat, és estada feta en perjudici del dit seqüestre. Per què suplicat a nós sobre açò ésser provehit de justícia, a vosaltres e a cascun de vós dehim e manam que com nostra intenció sia stada e sia no haver feta la dita letra en perjudici del dit seqüestre, e que los dits clams se facen axí com totstemp és acustumat, revoquets tantost la dita crida e permetats que'ls dits moros se claman (sic) a aquells que's són acustumats de clamar en temps passat, la dita crida ne altres provisions per nós sobre açò fetes ne la dita crida no'n contrestants.

Dada en Barcelona sots nostre segell secret, a .XXI. dies del mes de setembre l'any .M.CCC.LXXXX.

Vidit d'Alpicato.

*Raimundus de Cumbis ex provisione facta per Bernardum de Alpicato, consiliarium et vicecancellarium. Vidit eam dominus dux. Idem.*⁴⁴⁷

229.

1390, setembre 21. Barcelona.

L'infant Martí a Berenguer Martí, ciutadà de Sogorb. Atès que el batlle d'Uixó, tot i que seguint la seua ordre de procedir contra els sarraïns d'Uixó conxorxats, no es va assessorar degudament del seu procurador fiscal Bartomeu d'Alvero ni del jurista Martí de Torres, i va procedir rigorosament vers aquells, tot vexant-ne alguns que ha fet reus i extraient-ne una multa de 12 sous per casat o casal per aquells fets, el que ha provocat l'abandó de la vall d'algunes famílies sarraïnes. Ara amb el risc que aquesta severa instrucció derivés en el despoblament i conseqüent destrucció de la Vall d'Uixó, l'infant li encomana s'instruïska diligentment el procediment contra els sarraïns d'Uixó acusats de fer gabella, i que dit sumari se li trasllade clos i segellat, sense dilació, per a proveir de justícia el cas.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, ff. 106v-107r.

¶⁴⁴⁵ Cfr. ACA, RC, Registre 2095, 146v; doc. núm. 226.

¶⁴⁴⁶ Ratllat: *vila*. ¶⁴⁴⁷ Al marge esquerre: *.X. sous*.

En Berenguer. Nós l'altra dia per ço com nos fon donat entendra que alguns moros de la Vall d'Uxó havien feta gabella, manam ab letra nostra al batle nostre de la dita Vall que, appellat en açò en Barthomeu d'Alvero, procurador fiscal de la nostra cort, procehís e anantàs ab consell d'en Bernat d'Alpicat, si en regne de València ere, sinó ab consell d'en Martí de Torres, contra los dits moros. Ara havem entés que'l dit batle, sens consell del dit Martí, ha presos alguns dels dits moros e rigorosamente procehit contra ells, axí que alguns casats de la dita Vall, per temor que han haüda del procehiment qui's fehia contra aquells qui presos eren, se'n són anats e aquells que'l dit batle havie presos per força e rigor se són ab ell composats. E ultra les dites cosas (sic), per scriure los béns dels dits moros han presos .XII. sous per cascuna casa, per les quals rahons, si axí és, són dignes de gran repressió per ço com la dita Vall ne porie venir a destrucció. Per què us dehim e-us manam expressament e de certa sciència que tantost sapiats ab lo dit en Martí de Torres lo consell per ell donat sobre les dites cosas, e après reebets summària informació del procehiment e anantament qui per los dessús dits és stat fet contra los dits moros. E si per força de presó o per altres vexacions que'ls sien stades fetes han feta la dita composició, e si altres forces, exaccions o vexacions hi són stades fetes per los dessús dits, e d'açò que'ls és stat demanat e reebut per la scripció dels dits béns e qui ho reebut en manera que nós ne sapiam clarament lo fet de la veritat. En la qual informació a reebre volem que entenats ab gran diligència e aquella nos trametats closa e segellada. E que no'u dilatets car nós fem ací aturar los dits batle e Barthomeu d'Alvero tro que del dit fet sapiam la veritat e hi puxam provehir seguons que's pertany.

Dada en Barcelona sots nostre segell secret, a .XXI. dies del mes de setembre del any .M.CCC.LXXX<X>.

Vidit d'Alpicat.

Dirigitur Bernardo Martini.

Raimundus de Cumbis ex provisione facta per Bernardum d'Alpicat, consiliarium vicecancellarium. Vidit eam dominus dux. Idem. Probata.

230.

1390, setembre 26. Barcelona.

L'infant Martí comenta a Diego López de Cetina, el seu cambrer, entre d'altres coses, que té unes bones provisions a fer a la Vall d'Uixó, però sense especificar-les.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2091, f. 111r.

Mossén Diego. Vostra letra havem reebuda e plau-nos la composició e avinença dels .CCCC. florins que aquells de Benaguatzir han feta ab vós, pus roman pau

¶ ⁴⁴⁸ Ratllat: *per la dita*.

[en]tre ells dels \.III./ bandejats⁴⁴⁸ qui·n són fora nos plau pus que facen pau que tornen e que passets ab ells als .CC. florins de què·ns havets scrit. En los feyts de las Valls d'Uxó e d'Almonezir e⁴⁴⁹ de la Serra d'Eslida⁴⁵⁰ nós, si a Déu plau, hi farem tals provisions que seran bé e profit de les dites Valls e Serra. E siats cert que si \l'alami o u/ moro algú de la⁴⁵¹ dita Vall d'Almonezir hic ve, nós tindrem esment a ço que·ns havets feyt saber. Los .CC. florins reebem de que·ns fahes fer dita, e plau-nos la composició que havets feta ab en Ramon Delort.

Dada \en/ Barcelona, a .XXVI. dies \de/ septembre del any .M.CCC.LXXXX.
Lo duch.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis.

231.

1390, octubre 20. Barcelona.

L'infant Martí comunica a Gisbert de Talamanca i Antoni Càrcel, batlle d'Uixó i lloctinent d'aquest, que ha absolt Hametí Ali i altres sarraïns d'Uixó inculpats de fer conxorxa i escamot, el que havia afectat els drets reials i l'administració de la dita vall, ja que han pagat una pena pecuniària: 110 florins d'or d'Aragó. Finalment, l'infant ordena que el dispenser reba i registre en els seus comptes el lliurament de dites quantitats.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2090, ff. 40v-41r.

*Hameti Ali et quorundam aliorum.*⁴⁵²

Nos infans Martinus etc., quia processum per Anthonium de Carcell, locumtenentem dilecti camerarii nostri Gisperti Talamancha, baiuli Vallis de Uxone, dudum factum ex comissione per nos sibi super infrascriptis facta cum littera nostra data Barchinone .XVIII^a. die augusti anno subscripto, contra vos Famet Ali et Ralaff et Algazil et Maymo Abenaix et Talffa Alffaqui, Abulpenix, Aali Bulpenix, Abraffim Albani, Abdulaziz Ali, Çahat Azennbuya, Abraffim Almorit, Mahoni Ali, Maymo Hayron et Çuleymen Jordan, sarracenos dicte vallis, delatos seu inculpato quod fecistis inter vos gabellam seu manipolium de et super aliquibus iura nosta tangentibus et aliis illicitis et inhonestis contra nos et officiales nostros ac rem publicam dicte vallis ut in processu inquisitionis predicte plenius continetur, ad suplicationem humilem pro parte vestri sarracenorum predictorum propterea nobis factam per Bernardum de Alpicato, consiliarium et vicecancellarium nostrum dilectum, fecimus plenarie recognosci, cuius quidem vicecancellarii nostri relatione precepimus vos sarracenos predictos fore a predictis contra vos impositis penitus sine culpa quantum potest per processum predictum modo aliquo apparere propterea ne vigore processus aut criminis supradicti contra vos dictos sarracenos nec alios etiam sarracenos dicte vallis de predictis inculpato in futurum per nos seu officiales nostros procedi valeat processum iam dictum et quascumque manuleutas,

¶⁴⁴⁹ Ratllat: no. ¶⁴⁵⁰ Ratllat: de què·ns havets [...].

¶⁴⁵¹ Ratllat: va. ¶⁴⁵² Escrit posterior, de mà diferent a la del text.

securitates et obligationes per vos seu alterum vestrum factas ratione predicta cassamus et annullamus ac penitus irritamus, ita quod vigore dicti processus aut criminis antedicti nequaquam possit deinde contra vos dictos sarracenos seu alios de predictis inculpato aut bona vestra vel eorum seu alterius vestrum quoquomodo procedi nec quod possitis impeti, inquietari seu modo aliquo agravari quin ymo (sic) sitis inde quitii et immunes ac perpetuo absoluti. Quare nos mandamus procuratori generali nostro aliisque nostris officialibus in regno Valencie ut processu<m> iam dictum et manuleutas, securitates et obligationes predictas contra et per vos seu alterum vestrum facta sola presentis hostensione cancellent protinus et annullent et pro cancellatis habeant atque nullis nec propterea contra vos seu aliquem vestrum procedant amodo seu procedi presumant quavis ratione seu causa cum ex causis predictis sic fieri providerimus et velimus et nobis ac dictis officialibus nostris super predictis omnibus et singulis imponemus scilencium sempiternum, posito etiam quod vos dicti sarraceni seu aliquis ex vobis culpabiles in predictis fueritis sive non. Pro hac autem concessione habuimus a vobis dictis sarracenis centum decem florenos auri de Aragonia quos dilecto consiliario et expensori nostro Laurencio Terrats de mandado nostro integre tradidistis. In cuius rei testimonium hanc fieri et nostro sigillo pendenti iussimus communiri.

Data Barchinone, vicesima die octobris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC. nonagesimo.

Vidit de Alpicato.

Lo duch.

Dominus dux providit quod officiales seu comissarii sui qui nomine averiarum ut aseritur receperunt certas pecunie summas cogantur ad refundendum expensori domini ducis predictas pecunie summas, de quibus dictus expensor teneatur domino duci redere rationem.

Raymundus de Cumbis mandato domini ducis facto ad relacionem Bernardi d'Alpicato, consilarii et vicencancellarii. Probata.

232.

1390, octubre 25. Barcelona.

L'infant Martí comunica a Martí de Vilarnau, lloctinent de portantveus del governador del Regne de València, que el rei, amb el seu Consell, ha decretat que la direcció del segrest d'Uixó i d'altres llocs que posseïx l'infant en el Regne de València, siga encomanada a Berenguer Martí, ciutadà de Sogorb; tot sol·licitant-li que li trasllade dit nomenament sense dilació.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2078, f. 125r.

Lo duch.

Sapiats que lo senyor rey ha ordonat en son consell que'l seqüestre de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Ezlida e dels altres lochs que nós havem en lo regne de València sia comanat a'n Berenguer Martí, de la ciutat de Sogorb, per ell tenidor en la forma e manera que mossén Aznar Pardo lo tenia, segons que veurets

en la letra executòria del dit senyor rey qui's endreça a vós. Per què us preguam afectuosament que en fer liurar lo dit seqüestre al dit en Berenguer Martí e en les altres coses d'aquén necessàries vullats dar breu espachament per la forma que'l dit senyor rey vos mana. Sabents que d'açò'ns farets assenyalat⁴⁵³ plaher e servey, lo qual vos grahiem molt.

Data en Barcelona, a .XXV. dies del mes de octubre del any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC. XC.

Lo duch.

Dirigitur Martino de Vilarnau, locum<tenenti> gerentisvices gubernatoris in regno Valencie.

233.

1390, novembre 21. Barcelona.

L'infant Martí, atesa tota la instrucció feta per Antoni de Carcel, lloctinent del batlle de la Vall d'Uixó, contra uns sarraïns d'Uixó inculpats de fer gabella i contra a uns altres sarraïns acusats de perjuri a la res pública, els quals però, foren, finalment considerats innocents, havia comissionat Bernat d'Alpicat, conseller i vicecanceller de la seua cúria, perquè dictaminés la condemna a Antoni i Bartomeu d'Alvero, fiscals, per restituir a aquells sarraïns d'Uixó els diners que els havien extorsionat. Per tot això, ordena a Joan Guillem, porter seu, que exigisca i recupere d'Antoni de Càrcel 18 florins; de Joan Xulella, el seu protonotari, 6 florins d'or, i de Joan d'Assió, notari, 7 florins.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2090, f. 49r-v.

Curie.

Infans Martinus etc., fideli portario \Iohanni Guillermi, /⁴⁵⁴ salutem et gratiam. Quia nos auditis ad plenum meritis inquisitionis facte per Anthonium de Carcer, locumtenentem baiuli nostri Vallis de Uxone, ex commissione nostra contra quosdam sarracenos ipsius vallis delatos de gabella seu manipolio per eos et alios sarracenos, ut dicebatur, factis super occultacione quorundam iurium nostrorum que habemus in dicte valle et super aliis que vertebantur in dampnum rei publice ipsius vallis, a quibusquidem meritis dicti sarraceni fuerunt reperti innocentes iuxta relacionem inde nobis factam per Bernardum de Alpicato, consiliarium et vicecancellarium curie nostre, condemnavimus dictum Anthonium et Bartholomeum d'Alvero, procuratorem fiscalem nostrum et quosdam alios infrascriptos qui interffuerunt inquisitioni predicte ad restituendum et refundendum dictis sarracenis illas pecunie quantitates quas extorserant ab eisdem sub velamento \averiarum /⁴⁵⁵ sibi ut dicebant pertinencium ex quadam compositione que de predictis inter ipsos, ut dicitur, sarracenis fuit tractata, licet ipsa non venerit ad effectum, et ob hoc ipsas quantitates a personis infrascriptis que eas receperant per vos exigi et haberi providerimus et velimus. Prop[t]erea vobis dicimus, comittimus et mandamus quatenus a dicto Anthonio de Carcer decem et octo florenos et a

¶ ⁴⁵³ Ratllada una l. ¶ ⁴⁵⁴ Ratllat: *Petruo de la Serra*. ¶ ⁴⁵⁵ Ratllat: *aniarum*.

Ioahanne Xulella, portario nostro, sex florenos auri, et a Iohanne d'Assio, notario, septem florenos, et a Iohanne Martini, alcaide nostro,⁴⁵⁶ septem florenos auri exigatis et recuperetis, et de ipsis quibus pertinuerit apocas nostro nomine faciatis. Et si forsant⁴⁵⁷ ipsos inveneritis in contradiccione de non solvendo vobis dictas quanti<tat>es plano modo eosdem ad solvendum easdem simul cum salario vestro et missionibus culpa et mora eorum fiendis fortiter compellatis prout in debitis fiscalibus et nostre curie pertinentibus est fieri assuetum, maliciis quibuscunque (sic) retroiectis. Nos enim vobis super predictis cum dependentibus et emergentibus ac connexis vices nostras committimus plenarie cum presenti per quam mandamus universis et singulis officialibus nostris quod vobis super predictis totiens quotiens necessarium fuerit prestant consilium, auxilium et favorem de pecunia vero que ex predictis ad manus vestras pervenerint nostro expensori et nemini alii teneamini integriter respondere cum idem expensor ipsas quantitates habeat recipere in sortem maioris pecunie quantitatis que per ipsos sarracenos eidem certis et omnibus sunt solvende.

Data Barchinone, .XXI^a. die novembris anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. nonagesimo.

Vidit de Alpicato.

Berengarius Sarta mandato domini ducis facto per expensorem. Probata.⁴⁵⁸

234.

1390, novembre 29. Barcelona.

L'infant Martí, davant de la súplica feta per l'antic procurador, alcaid i batlle el castell i vall d'Uixó, Pere Arnau d'Esparça, relativa un cert impagament del salari corresponent als dits càrrecs —asseverant el dit Esparça que se li van descomptar cada any 1.000 sous—, tanmateix es detalla que de la retribució anual fixada en 2.200 sous, correspondrien uns 400 sous de València, per l'ofici de la batllia i pel de l'alcaidia 1.200, però era acostumat pagar per dit càrrec d'alcaid 1.800 sous, per tant, proveeix l'infant que per part d'Aznar Pardo de la Casta, com a gestor del segrest d'Uixó, i després que li ho notifiqués el seu vicecanceller, Bernat d'Alpicat, li siguin entregats 600 sous per cadascun any de prorrata des de la suspensió del seu nomenament fins a la seua renúncia.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2082, f. 77r-v.

Petri Arnaldi d'Esparsa.

Infant en Martí etc., al amats nostres mossén n'Aznar de la Casta, a·n P(ere) Pascual e a·n Arnau Esquerit, *olim* cambiadors de Barcelona, salut e dilecció. Per part d'en P(ere) Arnau d'Esparsa, *olim* procurador, alcayt e batlle del castell e vall nostre de Uxó, no<s> és estat humilment suplicat que com vosaltres dits cambiadors en temps que teniets lo dit castell e vall sospenessets lo dit P(ere) Arnau de la dita procuració, batllia, e per rahó de la dita suspensió li hajats abatuts cascun

¶ ⁴⁵⁶ En realitat diu: *notario*. ¶ ⁴⁵⁷ En realitat diu: *forsam*.

¶ ⁴⁵⁸ Al marge esquerre: *Pro curia*.

\any/ mil sous de salari d'aquells .II^m.CC. sous que solia haver per raó dels dits officis, no contrastant que per la dita procuració e batlia solament se donassen e fossen acostumats donar en temps passat .CCCC. sous reals de València cascun any, axí que per la dita alcaidia ha haüts solament lo dit P(ere) Arnau, del temps de la dita suspensió tro al dia que fon privat dels dits officis, a raó de .M.CC. sous tan solament cascun any, no contrastant que en temps passat sia estat acostumat donar per salari de la dita alcaidia .M.DCCC. sous de la dita moneda, nos plagués sobre les dites coses provehir de remey covinent. Per què nós la dita supplicació reebuda benignament, haüda certificació plenera del amat conseller e vicicanceller nostre en Bernat d'Alpicat, al qual nós havem feta comissió del dit feyt que per los dits officis de procuració batlia jamés no fon acostumat donar sinó .CCCC. sous de salari per cascun any de la dita batlia segons la dita informació, a vosaltres e a cascun de vós dehim e manam que a compliment dels dits .MDCCC. sous encontinent donets e paguets al dit P(ere) Arnau o a qui ell volrà, del temps que fon sospés de la dita procuració e batlia tro al dia que fon per ell renunciat de la dita alcaidia, .DC. sous per cascun any, ço és, vós dit mossén n'Aznar tant com a vós pertanga donar e pagar en aquells prorata dels temps que havets tengut en seqüestre lo dit castell e vall, e vosaltres dits cambiadors prorata dels temps que axí matex tinguéu aquells en vostre poder. E açò per res no mudet[s] com axí per deute de justícia ho hajam provehit e ho vullam de certa nostra sciència.

Dada en Barcelona, a .XXIX. de noembre del any de la Nativitat de Nostro Senyor .M.CCC. noranta.

Vidit de Alpicato.

Berengarius Sarta ex provisione facta per vicencellarium et fuit sibi tradita et ordinata. Probata.

235.

1391, febrer 25. Barcelona.

L'infant Martí informa a mossèn Francesc Aguiló, cavaller i el seu alguatzil, que referent a la reclamació feta pels sarraïns d'Uixó que acusen els jurats de Sagunt (Morvedre) per l'ocupació de part del terme de la Vall d'Uixó, ha ordenat al governador del Regne de València i al seu lloctinent que tomen al seu estat i dret aquelles parts del terme d'Uixó, i si aquells al·leguessen tenir dret en aquelles parts, li encarrega al dit agutzil convèncer els litigants i resoldre el conflicte.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, ff. 5v-6r.

Vallis d'Uxo.

Lo duc.

Mossén Francesch. N[ós] sobre ce[rt]s clams qui·ns són estats fets per los de la Vall d'Uxó, dels [j]urats e [univers]itat de Murvedre, que los han occup[a]da certa part de lu[r t]erme de fe[t] e sens conexença, scrivim als dits jurats ab [vostra]

letra pregant-lo[s] que ho to[rn]en a loch axí com ere abans que occupat ho ha-guessen, cor si dr[et] h[i] han] nó[s lur] en fa[r]em justícia. E en cas que fer no-u vullen, nós ab letra [nostra] patent manam al governador o a son loch[tinen]t que torn los hòmens de la Vall d'Uxó [a] aquell estament e dret que er[en] abans de la ocupació, e si los dits jurats [e] universitat proposen sobre'l dit fet deman-da, que y faça ju[stíc]ia. Perquè trametem a vó[s] les dites letres e manam als hò-mens que del dit fet drecen a vós, pregant e manant-vos que les dues letres pre-sentets e los dits hòmens emparets e endrecets del dit fet per servir nostre, [s]egons que de vós confiam.

Dada en Barcelona, a .XXV. de febrer del any .M.CCC.XCI.

Lo duch.

Dirigitur Francisco Aguiloni, militi, algutzirio domini ducis.

[Domi]nus dux mandavit Berengario [Sarta].

236.

1391, febrer 25. Barcelona.

L'infant Martí s'adreça als jurats i prohoms de Sagunt (Morvedre) notificant-los que en el fet de l'apro-piació de facto d'una partida del terme d'Uixó, han assaltat i estan usurpant la seua propietat, ja que la Vall d'Uixó és possessió de l'infant, per tant, els damnatges als sarraïns d'Uixó esdevenen perjudi-cials contra l'infant. Tot sol·licitant al governador de València que determine si algun dret empara els saguntins a dita usurpació.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, f. 6r.

Vallis d'Uxó.

Lo duc.

Proòmens. Notificat-nos és estat per los de la Vall d'Uxó que vosaltres v[o]s havets occupat de fet e sens coneguda una partida del terme de la dita vall, qui és nostre, e que la dita partida tenits per potència en dan e perjudici nostre e lur, de la qual⁴⁵⁹ cosa, si axí és, nos meravellam cor més confiavem que per nostre [servey] vós haguésets en nostres coses e de nostres vassalls favorablement que no [...] surpar-vos del nostre ne lur, ne anar derrere nostre perjudici e d'ells. Perquè que's que per vosaltres sie innovat, tornats a loch decontinent, e si dret [ha]vets en a[çò] que pres nos havés, ne a nós o a nostres oficials ne recorrerets nós vos hi proveyrem de justícia. En altra [m]anera, si en açò que de fet e no de dret, segons que's diu, acceptant volíets perseverar e no y volíets attendre ço que d[evets] per raó ni gurdar-hi nostre servir segons que creem que farets, [n]o volents que en lo fet se faça justícia, manam al governador de València que'n lo dit fet proveesca

¶⁴⁵⁹ Repetit: *qual*.

en certa manera per justícia segons que en la [dita letra] se conté, [to]ta vegada farets bé que vullats reglar vostra affecció per ju[s]tícia [...] juy no·y [talla] e·y mostrets [ç]o que de vostre servir confiam.

Dada en Barcelona, a [.X]XV^a. di[es] de febrer del any de Nostre Senyor .M.CCC. noranta.

Lo duch.

*Dirigitur iura[tis] et probis hominibus ville Muriveteris. [Idem.]*⁴⁶⁰

237.

1391, febrer 25. Barcelona.

L'infant Martí dona instruccions a Roger de Montcada, portantveus seu en el Regne de València i l'informa que, per una queixa dels sarraïns d'Uixó, ha sabut que els jurats de Sagunt (Morvedre) de facto o almenys sense causa coneguda han ocupat part del terme de la Vall d'Uixó, ocupant el terreny de les seues pastures, recollint els fruits i expulsant els homes de la vall, el que els ha causat un gran perjudici, en conseqüència ordena la restitució dels terrenys ocupats i la seua rehabilitació al seu estat d'abans de l'ocupació. Si els jurats o universitat de Sagunt protestassen, li encomana l'infant que emeta un judici al respecte després d'haver escoltat les parts.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2082, 167r-v.

Sarracenorum Vallis de Uxone.⁴⁶¹

Infans Martinus etc., nobili et dilecto consiliario nostro Rogerio de Montecatheno, militi, gerentivices nostras in regno Valencie, vel eius locumtenenti, salutem et dileccionem. Querula insinuacione sarracenorum Vallis de Uxone, regni Valencie, nostro auditu noviter est deductum quod iurati seu universitas ville Muriveteris de facto et absque aliqua cause cognitione ad se occuparunt certam partem termini ipsius vallis, et ipsi⁴⁶² in pascuis bestiariorum et alias vescuntur eius adempriviis et fructibus, expulsis ab inde hominibus vallis ipsius in nostri cuius est dicta vallis et hominum eiusdem preiudicium dampnumque non modicum et iacturam. Quocirca supplicato nobis super hiis de condecienti remedio providere, vobis dicimus et mandamus de certa sciencia⁴⁶³ expressius iniungentes quatenus quicquid per dictos iuratos seu universitatem Muriveteris inveneritis fuisse innovatum seu occupatum de facto ab hominibus Vallis de Uxone de eorum terminis seu parte eorundem reducatis confestim ad statum debitum et primerium, faciendo restitui predicta occupata ex dictis terminis in eo statu quo erant antequam fuisset occupata. Si vero ipsi iurati vel universitas aliquam questionem seu petitionem contra dictos homines Vallis de Uxone habere se dixerint propter quam asserant premissa ad eos pertinere et super ipsis questionibus casu quo proponantur, vocatis partibus et eorum racionibus auditis, faciatis iusticiam expeditam procedendo breviter, simpliciter,

¶⁴⁶⁰ Pel document anterior: *[Domi]nus dux mandavit Berengario [Sarta]*. ¶⁴⁶¹ Escrit posterior,

de mà diferent a la del text. ¶⁴⁶² En realitat diu: *ipsa*. ¶⁴⁶³ Ratllat: *et*.

*summarie et de plano, ac sine lite et scriptis solemnibus, solaque facti veritate attenta, mali-
ciis et diffugiis omnibus procul pulsus prout de foro et racione inveneritis faciendum.*

*Data Barchinone, .XXV^a. die mensis febroarii anno a Nativitate Domini millesimo
.CCC^o.XC^o. primo.*

Lo duch.

Berengarius Sarta ex provisione facta per vicecancellarium. Probata.

238.

1391, maig 17. Barcelona.

*L'infant Martí s'adreça a la universitat de la Vall d'Uixó i els sol·licita bestraura de les rendes o d'altres
rèdits del present any una certa quantitat de diners (que no especifica), per ajudar-lo a finançar-se amb
urgència; tot requerint-los que li'ls lliuren a Berenguer Martí, col·lector de les rendes i drets dels llocs
segrestats, com la Vall d'Uixó. S'envià similar carta a les comunitats de Caudiel, Novalitxes, Viver,
Serra d'Eslida i el Toro.*

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2092, f. 246r.

Nós, de gran necessitat havem mester diners axí per rahó de la provisió de casa
nostra com en altra manera, per què velem (sic) e us pregam que tot ço que siats
tenguts pagar, axí per rahó de rendes com en altra manera per l'any present, anti-
cipets a'n Berenguer Martí, assignat per lo senyor rey a reebre les rendes e drets
d'aqueya vall e altres locs del seqüestre, axí que nós en la dita nostra necessitat no
se'n puxam ajudar, e farets-nos-en servey, el qual molt vos gahirem.

Dada en Barcelona sots nostre segell secret, a .XVII. dies de maig del any
.M.CCC.LXXXI.

Lo duc.

Dirigitur⁴⁶⁴ universitatibus locorum Vallis de Uxone.

*Similes littere fuerunt misse universitatibus insfrascriptis, primo a Caudiel e<t>
Novalixes. Item, Biver. Item, locorum Serre d'Eslida. Item, loci del Toro.*

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

239.

1391, maig 20. Barcelona.

*L'infant Martí comanda creença sobre unes qüestions, no les indica, que de part d'ell, Diego López de
Cetina, cambrer de l'infant, els comunicarà; s'anota tot seguit la relació de les institucions i llocs a les
quals s'adreça la lletra de creença, entre les quals està l'aljama i l'alcaid, Gisbert de Talamanca, de la
Vall d'Uixó.*

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2092, ff. 252v-253v.

¶ ⁴⁶⁴ Ratllat: *valli*.

Nós havem informat largament per nostres letres l'amat nostre mossén Diago López de Cetina sobre alguns affers que us dirà de part nostra, perquè us dehim e us manam e encara us pregam que a tot ço que l dit mossén Diago vos dirà de nostra part sobre los affers dessus dits donets fe e creença axí com si nós vos-o dehiem, e allò sens tot lagui complits per obra si jamés nos entenets a servir.

Dada en Barcelona sots nostre segell secret,⁴⁶⁵ a .XX. dies de maig del any .M.CCC.LXXXXI.

Lo duc.

Dirigitur als feels nostres los justícia, jurats e prohòmens de la vila d'Elch.

Semblants letres sots la dita data, manament e signe foren trameses als dejús scrits: [...].⁴⁶⁶

Ítem, foren trameses al dit dit mossén Diago letres de la tenor sobredita sens sobrescrits.

Ítem, foren dreçades creences de la tenor sobredita a mossén Bonafonat de Sent Feliu, per als dejús scrits: [...].⁴⁶⁷

A l'alamí, vells e aljama de la Vall d'Uxó.

Ítem, portà lo dit mossén Bonafonat .IIII. letres sens sobrescrits semblants que dejús.

Semblants letres de creença foren dreçades al dit mossén Diago López de Cetina per als dejús scrits: [...].⁴⁶⁸

Ítem, semblants letres de creença foren fetes per als dessus scrits, comanada a mossén Benafonat de Sent Feliu: [...].⁴⁶⁹

Al amat nostre en Gispert de Talamanca, alcayt del castell d'Uxó.

240.

1391, juny 6. Barcelona.

L'infant Martí demana a mossén Diego López de Cetina, el seu cambrer, que acudisca a Sagunt (Morvedre) amb la finalitat d'aclarir amb els seus jurats el contenciós entre els habitants d'Uixó i els de Sagunt per l'ocupació del terme d'Uixó.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2092, f. 272v.

Lo duc.⁴⁷⁰

Mossén Diego. Nós volem que sobre la qüestió qui és entre los hòmens de la Vall d'Uxó, d'una part, e los hòmens de Murvedre d'altra, sobre la ocupació

¶⁴⁶⁵ Ratllat: *a XXI d.* ¶⁴⁶⁶ Se cita Crevillent, Alcoi, Penàguila, Vall de Seta, Travadell, Benaguasil, Pobla de Vallbona, Paterna, Lliria i les Alcubles. ¶⁴⁶⁷ Se cita Xèrica, Viver, Sant Pere de Bellmunt (Barraques), Toro, Pina, Caudiel, Novalitxes, Sogorb, Vall d'Almo-

nesir i Serra d'Eslida. ¶⁴⁶⁸ Se citen els alcaids dels castells de Crevillent, Calaforra d'Elx, Travadell, Penàguila, Seta i Benaguasil. ¶⁴⁶⁹ Se citen els alcaids dels castells de Suera, Eslida, Altura, Xèrica i Castro. ¶⁴⁷⁰ Al marge esquerre: *Nihil.*

de t ermens que affermen los dits hòmens de la dita⁴⁷¹ Vall que és feta per los hòmens de Murvedre, v s siats encontinent ab los jurats de Murvedre e tractats e fermats ab ells sobre la dita qüestió, en manera que s leu en la mellor manera que porets de carrera. \Per qu  us manam que encontinent ho compliscats axi⁴⁷² e a o no mudets ni laguiets/.

Dada en Barcelona sots nostre segell secret, a .VI. dies de juny del any .M.CCC.LXXXI.

Lo duc.

Dirigitur Didaco Luppi de Cetina.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

241.

1391, juny 7. Barcelona.

L'infant Marti reconeix deure a Gisbert de Talamanca uns quitaments ordinaris i mana a Berenguer Marti, col·lector de les rendes i drets del Regne de València, que li lliure aquesta quantitat, el total de la qual resulta en 2.120 sous de Barcelona, dels emoluments, rendes, rèdits o de la comissió feta per raó del segrest d'Uixó i altres llocs del regne, pertanyents a l'infant.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, n m. 2090, f. 63r-v.

Gizperti Talama<n>ca.⁴⁷³

Nos infans etc. Ut vos dilectus camerarius noster Gispertus Talamanqua certam quantitatem per nostram curiam vobis debitam racione quitacionis vestre ordinarie quam in nostra domo recipitis melius et promptius habere valeatis prout cordi nostro inest eandem quantitatem ascendentem in universo ut per albarana eiusdem quitacionis v[estri] vidimus ad duos mille centum viginti duos solidos barchinonenses vobis in et super quacumque peccunia que iam provenit seu proveniet ad manus Berengarii Martini, collectoris redditu<u>m et iurium nostrorum in regno Valencie, tam videlicet ex ipsis redditibus, proventibus et emolumentis quam ex certa comissione sibi facta racione sequestri Vallis de Uxone et aliorum locorum nostrorum regni Valencie que cum dicta valle sub sequestro detinentur. Mandantes per hanc eandem dicto Berengario Martini quatenus de peccunia⁴⁷⁴ predictorum reddituum et dicti sequestri que penes eum est vel erit dictos duos mille centum viginti duos solidos vobis tribuat et exsolvat, recuperando a vobis in solucione eorum albarana ipsius quitacionis et apocam de soluto, et si particulares soluciones inde fecerit ipsas deduci faciat in dorsis ipsorum albaranorum manu notarii ipsam conficientis simul cum apoca⁴⁷⁵ inde fienda. Nos enim mandamus auditori compotorum curie nostre vel alii de predictis a vobis compotum recepturo

¶⁴⁷¹ Ratllat: *ar.* ¶⁴⁷² Ratllat il·legible.

¶⁴⁷³ Escrit posterior, de m  diferent a la del text.

¶⁴⁷⁴ Ratllat: *predicta.* ¶⁴⁷⁵ Ratllat: *de soluto.*

quatenus ipso Berengario Martini restituente eidem cautelas per modum superius expressatum quicquid exsolverit usque ad dictam quantitatem in suo compoto recipiant et admittant absque aliquo dubio vel etiam questione.

Data Barchinone, septima die ianuarii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXXX. primo.

Lo duc.

242.

1391, juny 17. Barcelona.

L'infant Martí demana a Berenguer Martí que, amb diligència però també celeritat, li certifique a quant ascendeixen les rendes d'Uixó, Eslida i altres llocs segrestats, rebudes pels canvistes Pere Pasqual i Arnau Esquerit, mentre tingueren empenyorats aquells llocs; tot detallant-ne si arrendaven (i a qui) la col·lecta de les rendes i els preus totals d'aquelles rendes i esdeveniments.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, f. 39r.

Lo duc.

Com nós per interés nostre vullam en tot cas saber a quantitat pujen les rendes per en Pere Pasqual e n'Arnau Esquerit, de la Vall d'Uxó, Serra d'Eslida e dels altres lochs del seqüestre que tenien nostres, de tot lo temps que aquells han tenguts, per ço volem e expressament vos manam que encontinent e sens tarda alcuna ab gran diligència vos entremetats, encerquets e sapiats los dits cambiadors si feyent collir les dites rendes o si les arrendaven, e tots los preus que de aquelles e dels dits drets e sdeveniments han reebuts, e de totes les dites coses nos certificats clarament e per menut com pus prestament puxats car per la dita tarda se poria seguir a nós gran dan.

Dada en Barcelona, a .XVII. dies de juny del any .MCCCLXXXI.

Lo duch.

Dirigitur Berengario Martini.

Dominus dux missit signatam expediendam. Probata.

243.

1391, juliol 6. València.

L'infant Martí ordena a Berenguer Martí, col·lector de les rendes de la Vall d'Uixó i d'altres llocs segrestats, que dels rèdits dels embargaments mencionats lliure la quantitat total de 2.750 sous de Barcelona a Gisbert de Talamanca. Detalla les diverses quitacions que li són degudes senyalant tots els albarans on consten les quantitats i les dates, que van des del any 1388 a 1391.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2093, f. 106r-v.

Infans etc., fidei de domo nostra Berengario Martini, collectori et receptori redditum⁴⁷⁶ et iurium vallis⁴⁷⁷ de Uxone et aliorum locorum sequestri, / salutem et gratiam. Dicimus et mandamus vobis quot (sic) de pecunia \supradicta/ que⁴⁷⁸ est vel erit penes vos tribuatis et solvatis Gisperto Talamancha, camerario nostro dilecto, quantitates pecunie infrascriptas per curiam \nostram/ sibi debitas⁴⁷⁹ \acionibus infrascriptis, / videlicet quingentos quadraginta solidos barchinonenses \sibi debitos pro quitacione sua/ cum albarano⁴⁸⁰ scriptoris porcionis \domus nostre/ scripto in Montesono, ultima die mensis iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC.LXXX. nono, et alios quingentos quadraginta solidos, sibi debitos \pro quitacione sua/ cum alio albarano scriptoris porcionis nostri predicti scripto in Montesono ultima die mensis septembris anno predicto, necnon etiam ducentos solidos barchinonenses sibi debitos pro vestitu suo cum albarano dicti scriptoris porcionis scripto in Montesono, prima die aprilis anno a Nativitate Domini .M^o.CCC.LXXX. nono⁴⁸¹ predicto. Item, etiam quingentos viginti duos solidos barchinonenses pro sua quitacione sibi debitos cum alio albarano scriptoris nostri⁴⁸² predicti, scripto Barchinone ultima die mensis septembris anno⁴⁸³ \a Nativitate Domini .M.CCC.XC^o.; / necnon etiam ducentos solidos pro vestitu suo sibi debitos cum albarano dicti scriptoris porcionis scripto⁴⁸⁴ Peralate, prima die mensis aprilis anno a Nativitate Domini .M.CCC.LXXX°. Et etiam quingentos quadraginta solidos barchinonenses \sibi debitos/ cum alio albarano dicti scriptoris porcionis scripto Barchinone, ultima die \mensis/ decembris anno a Nativitate Domini .M.CCC. nonagesimo primo; \necnon/ etiam ducentos solidos barchinonenses pro vestitu suo sibi debitos cum albarano scriptoris porcionis predicti, scripto Osce prima die aprilis anno a Nativitate Domini .M.CCC.LXXXVIII°. Que quidem pecunie quantitates sumam capiunt in universo duorum milium septingentorum quadraginta duorum solidorum barchinonenses. Et facta solutione recuperetis ab eo albarana predicta et apocas de soluto. Quare nos mandamus auditori comptorum (sic) curie nostre Bartholomeo de Bonany, seu alii cuicumque a vobis comptum audituro ut quantitates pecunie supradictas seu id quod per vos \dicto Gisperto/ fuerit exsolutum previa ratione in vestro compoto recipiat et admitat executoria expensoris nostri nullatenus requisita et ullam faciat questionem vel debium aponat aliqua ratione, vobis tamen sibi restituente cautelas superius expressatas.

Data Valencie, .VI^a. die iulii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC. XCI^o.

Lo duc.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

¶ ⁴⁷⁶ Ratllat: iurium Vocorum/ nostrorum Regni Valencie ac etiam redditum et. ¶ ⁴⁷⁷ Ratllat: nostre. ¶ ⁴⁷⁸ Ratllat: esdevenimentorum nostris locorum nostrorum predictorum et etiam de pecunia, reddituum et iurium Vallis de Uxone predictae.

¶ ⁴⁷⁹ Ratllat: pro quitacionis et vestitus sui cum albaranis scriptoris porcionis domus nostre. ¶ ⁴⁸⁰ Ratllat: dicti. ¶ ⁴⁸¹ Ratllat: .VIII°. ¶ ⁴⁸² Ratllat: pre. ¶ ⁴⁸³ Ratllat: a Nativitate Domini .M.CCC.XC^o. ¶ ⁴⁸⁴ Ratllat: etiam.

1391, juliol 7. València.

L'infant ordena a Gaspar de Talamanca, cambrer i alcaid del castell d'Uixó, i Ramon Peirats de Fanlo, alcaid del castell de Castro, que, en el litigi entre l'aljama de sarraïns d'Uixó i l'aljama de sarraïns d'Alfondegulla, en relació als límits termenals, vagen personalment a aquell lloc i amb una inspecció ocular acorden i decidisquen la millor manera de resoldre la qüestió. Tot definint els termes i establint les fites. A més, mana l'infant a Berenguer Martí, col·lector de les rendes de la Vall d'Uixó i d'altres llocs segrestats, que faça respectar a les dues aljames en litigi l'acord i decisió que es determine, sota pena de 100 lliures reials de València a qui els contravingués.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2093, f. 109r-v.

Infans etc., dilectis⁴⁸⁵ nostris Gisperto Talamanca, camerario et alcaydo nostro castris de Uxo-ne, Raymundo Peyrats de Fanlo, alcaydo castris de Castro, salutem et dileccionem. Nos⁴⁸⁶ habita super hiis \in vestro consilio/ deliberacione plenarie (sic)duximus providendum ut cause seu questionis que a longo tempore citra ducta extitit inter aliamam sarracenorum dicte vallis, ex parte una, et aliamam sarracenorum loci⁴⁸⁷ de Alfandaguilla⁴⁸⁸ racione terminorum ex altera, finis debitus imponatur. Ideo vobis dicimus, comittimus et mandamus quot (sic) accedendo personaliter ad locum de quo est questio supradicta, re subiecta oculis per viam compositionis aut avinencie vel alias eo modo quo melius vobis videbitur expedire, dictam causam⁴⁸⁹ \presentibus vel absentibus partibus supradictis decidatis et diffinitatis et/ terminos sive fitas apponatis seu affigatis, apponi seu affigi faciatis in loco seu locis in quo seu quibus vobis visum fuerint expedire, ne amodo inter aliamas predictas oriri valeat questio pro predictis nos enim vobis super predictis et dependentibus, emergentibus et connexis vices nostras comittimus plenarie cum presenti. Insuper comittimus et mandamus Berengario Martini, de domo nostra, quod casu quo vos super predictis concordare non va[leat] [...] vestrum secum concordantis aut per se solus predicta decidat et diffiniat et terminos sive fitas aponat, ut superius continetur, sicut et prout sibi videbitur expedire.⁴⁹⁰ Etiamque mandamus aliamis principali<bu>s et singularibus earumdem \sibi penus (sic) centum librarum regalium Valencie a bonis contrafacientis habendorum et exigendorum/ ut in totum quod per vos seu dictum Berengarium Martini decisum, diffinitum et ordinatum fuerit in predictis teneant firmiter et observent et non contraveniant aliqua racione.

Data Valencie sub nostro sigillo secreto, .VIII^a. die iulii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC.LXXXI°.

Vidit de Alpicato.

Dominus dux in consilio mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

¶⁴⁸⁵ Ratllat: *et fidelibus*. ¶⁴⁸⁶ Ratllat: *cum*.

¶⁴⁸⁷ Ratllat: *de*. ¶⁴⁸⁸ Ratllat: *ex altera*.

¶⁴⁸⁹ Ratllat: *decidatis et diffiniatis [ne] amodo inter aliamas predictas oriri valeat questio per predictas*.

¶⁴⁹⁰ Ratllat: *ne duc*.

245.

1391, juliol 17. Paterna.

L'infant Martí absol Zoaram Faslam, sarraina i prostituta d'Uixó, de tota acció, pena o demanda de les quals haja estat inculpada. Igualment, l'allibera de qualsevol arbitratge o composició deguda a Berenguer Martí, recaptador de les rèdits i drets del Regne de València.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2093, f. 98v.

Nos infans etc. Volentes erga te Zoaram Farlam, sarracena Vallis de Uxone, feminam publicam, graciosus (sic) nos habere tenore si[...] absolvimus, diffinimus te graciouse te dictam Zoharam ab omni accione, questione, petitione et demanda quam seu quas contra te vel bona tua possemus facere vel movere eo videlicet quod delata seu inculpada fuisti quod te non fecisti [...] per putanam iuxta morem sarracenorum ex quo serva et captiva nostra prout dicitur remansisti, necnon etiam racione cuiuscumque composicionis facte/ cum Berengario Martini, collectore et receptore iurium meorum regni Valencie, per[...] racione quam quidem remissionem et diffinissionem (sic) de omnibus super dictis facimus tibi dicte Zohare, ita videlicet quod sive te scribi fueritis vel non et sive propterea sis sclavam (sic) sive non et sive racione predicta composueris sive non nequaquam possint contra te vel bona tua pro predictis [...] non racione quantitatis dicte composicionis seu alicuius pro iis aliqua eiusdem/ fieri questio vel demanda quin imo sis cum omnibus bonis tuis perpetuo absoluta remaneasque [facta?] [...] libera et immunis. Quare nos mandamus alcaido nostro dicte vallis necnon et Berengario Martini predictis ac aliis nostris officialibus quibuscumque ut aut nostram remissionem teneat et observent teneri et observari faciant et non contraveniant aliqua racione. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo secreto munitam.

Data Paterne, .XVIII^a. iulii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.XC^o. primo.

Lo duch.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.⁴⁹¹

246.

1391, agost 5. València.

L'infant Martí requereix a Gisbert de Talamanca, alcaid d'Uixó, que decomisse els béns i propietats que el seu sotsalcaid, Antoni de Càrcel, ja que hi ha una acusació feta per part d'alguns sarrains d'Uixó que ha cobrat suborns i ha sostret d'aquells grans i diverses quantitats de diners.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2093, ff. 73v-74r.

Infant etc., al amat cambrer nostre en Gispert Talamanca, \alcayt de la Vall d'Uxó,/ salut e dilecció. Com⁴⁹² hajam entés per persones dignes de fe que An-

¶⁴⁹¹ Al marge esquerre: .XV. sous. ¶⁴⁹² Ratllat: *oyda nostra*.

thoni de Càrcer, *olim* sots alcayt vostre \en la dita Vall,/ per via de subornacions e en altra manera ha preses dels moros nostres de la dita Vall moltes e diverses quantitats de diners, de les quals és tengut \a aquells./⁴⁹³ Per ço, \a supplicació d'alguns moros de la dita Vall,/ a vós dehim e manam que tots e sengles béns que atrobarets del dit Anthoni en la Vall sobredita prengats a mans vostras e aquells tengats \en segur e/ guardets tant e tan longament tro que'n hajats de nós altre manament en contrari, per ço que⁴⁹⁴ si algú o alguns dels dits moros hauran acció o demanda en los béns del dit Anthoni per les rahons sobredites o en altra manera⁴⁹⁵ ne puxen haver justícia espexada.

Dada en València sots nostre segell secret, a .V. dies d'agost del any .M.CCC. LXXXXXI.

Lo duc.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

247.

1391, agost 20. Sogorb.

L'infant Martí a Diego López de Cetina, procurador general dels seus llocs al Regne de València, i Berenguer Martí, recaptador dels rèdits i drets segrestats dels llocs d'Uixó i d'Eslida, entre d'altres. Els comunica que ha donat llicència a la universitat del lloc de Caudiell per talar arbres per a fer 50 forns de carbó en els termes de Xèrica o en els llocs apropiats d'Uixó i Eslida, ja que li ho havien suplicat per evadir la seua pobresa. Ho permet, afegint, però que els dits Diego i Berenguer vigilen que la tala no es faça en detriment de les muntanyes d'aquests llocs.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2093, f. 13r.

Infans etc., dilectis et fidelibus nostris Didaco⁴⁹⁶ Lupi de Çatina, militi, procuratori generali locorum nostrorum regni Valencie, et Berengario Martini, collectori et receptori reddituum et iurium nostrorum dictorum locorum⁴⁹⁷ tenentique sequestrum Vallis de Uxone et Serre d'Eslida et utrique ipsorum, salutem et dileccionem. Quia pro parte universitatis loci nostri de Caudiell fuit nobis humiliter supplicatum ut⁴⁹⁸ pro supportando eorum necessitates quibus valde oppressi existunt dignaremur eis concedere gracie ut in termino ville de Exerica vel in aliis locis nostris aut/ dicti sequestri possent \scindere aut scindi facere arbores pro faciendo/ quinquaginta furnos carbonis⁴⁹⁹ absque alicuius pene incurso. Nosque⁵⁰⁰ super predictis locum dare volentes providerimus et velimus⁵⁰¹ per vos et alterum vestrum de⁵⁰² oppressionibus ac paupertate⁵⁰³ universitatis predicte informatio <nem> recepi et haberi et,⁵⁰⁴ ea habita, super predictis debite provideri. Propterea vobis dictis procuratori generali \nostro/

¶⁴⁹³ Ratllat: *als dits moros.* ¶⁴⁹⁴ Ratllat: *nos sobre lo dit feyt puxam.* ¶⁴⁹⁵ Ratllat: *los puxam fer justícia espexada. Data.* ¶⁴⁹⁶ Ratllat: *Berengario Mar.* ¶⁴⁹⁷ Ratllat: *et eorum utrique, salutem et dileccio-*

nem. Ac. ¶⁴⁹⁸ Ratllat: *cum.* ¶⁴⁹⁹ Ratllat: *facere.* ¶⁵⁰⁰ Ratllat: *veli.* ¶⁵⁰¹ Ratllat: *ut.* ¶⁵⁰² Ratllat: *de.* ¶⁵⁰³ En realitat diu: *paupertatis.* ¶⁵⁰⁴ Ratllat: *et per vos ea habita provideri.*

et receptori reddituum et iurium predictorum comittimus et mandamus quot (sic), habita et recepta informacione predicta si repereritis dictam universitatem et singulares eiusdem tanta/ paupertatis (sic) fore oppressos,⁵⁰⁵ quod dicta licencia debeat racionabiliter eis concedi, eandem⁵⁰⁶ licenciam universitati predictae et singularibus ipsius/ nostro nomine concedatis cum eo minori dampno quo fieri possit de montibus in quibus concedetis⁵⁰⁷ universitati predictae/ quod scindant arbores pro faciendo carbonem iam dictum. Et nos enim vobis et utrique vestrum in solidum/ super predictis et dependentibus, emergentibus et connexis vices nostras comittimus plenarie cum presenti.

Data Sugurbii, .XX^a. die augusti anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.XC^o. primo. Vidit de Alpicato.

Raimundus de Cumbis ex⁵⁰⁸ provisione per dominum ducem in consilio. Vidit eam dominus dux. Probata.⁵⁰⁹

248.

1391, agost 26. Sogorb.

L'infant Martí recorda a Berenguer Martí, recaptador dels rèdits, drets i beneficis dels seus llocs segrestats al Regne de València, que amb carta datada a Barcelona el 25 d'octubre de l'any 1390, foren concedits graciosament a Gilabert de Centelles, 1.000 florins d'or d'Aragó. Li mana que els assigne dels rèdits i beneficis dels llocs embargats de la Vall d'Uixó i de la Serra d'Eslida.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2093, f. 28r.

Infans etc., fideli nostro Berengario Martini, collectori et receptori reddituum, iurium et sdevenimentorum (sic) locorum nostrorum regni Valencie tenentique sequestrum⁵¹⁰ Vallis de Uxone et Serre d'Eslida vel alii cuicumque tenenti dictum sequestrum tempore successivo, salutem et gratiam. Recolimus cum littera nostra⁵¹¹ data Barchinone .XXV. die octobris anno⁵¹² a Nativitate Domini millesimo .CCC^o.XC^o.⁵¹³ vobis mandasse ut de pecunia dictorum esdevenimentorum exsolvetis/ nobili Gilaberto de Scintillis, militi, mille florenos auri de Aragonia per nos sibi graciosè concessos cum⁵¹⁴ littera nostra sibi dicta data confecta racione videlicet in eadem lacius expressata. Nunc autem fuit nobis per dictum nobilem humiliter supplicatum quod cum vos sibi nondum exsolveritis mille florenos iam dictos, dignaremur ei super hiis debite providere. Igitur ad ipsius nobilis humilem supplicacionem propterea nobis factam, vobis dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse ut de pecunia reddituum⁵¹⁵ et sdevenimentorum dicti sequestri/ que est vel erit penes vos, solvatis dicto nobili mille florenos superius expressatos per aliis quibuscumque assignacionibus per vos factis seu faciendis super pecunia antedicta, quibus hanc volumus ante fieri, recuperando⁵¹⁶ ab ipso

¶ ⁵⁰⁵ Ratllat: sic. ¶ ⁵⁰⁶ Ratllat: eaundem.

¶ ⁵⁰⁷ Ratllat: eundem. ¶ ⁵⁰⁸ Ratllat: provisione facta per vicecancellarium. ¶ ⁵⁰⁹ Al marge esquerre: .XX. sous. ¶ ⁵¹⁰ Ratllat: ac facte pecunie sequestri locorum. ¶ ⁵¹¹ Cfr. ACA, RC, Regis-

tre 2078, f. 125r. 1390, octubre, 25. Barcelona, doc. núm. 232. ¶ ⁵¹² Ratllat: anno. ¶ ⁵¹³ Ratllat: .I^o. ¶ ⁵¹⁴ Ratllat: racione in dicta. ¶ ⁵¹⁵ Ratllat: dicti sequestri supradicti. ¶ ⁵¹⁶ Ratllat: quem nos ut. ¶ ⁵¹⁷ Ratllat: dicta.

*hanc*⁵¹⁷ *et litteras supradictas cum apoca de soluto. Quare nos mandamus dilecto consiliario et auditori compotorum curie nostre Bartholomeo de Bonany, \seu alii cuicumque a vobis compotum audituro, / ut dictos mille florenos et vostro compoto recipiat et admitat et nullam faciat questionem vel dubium apponat aliqua racione*⁵¹⁸ *excequtoria (sic) expensoris nostri nullatenus requisita.*

Data Sugurbii, .XXVI^a. die augusti anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXXI.

Lo duc.

*Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.*⁵¹⁹

249.

1391, agost 29. Sogorb.

L'infant Martí ordena a Bartomeu de Bonany, conseller i auditor dels comptes de la seua cúria, i Berenguer Martí, recaptador dels rèdits, drets i beneficis dels seus llocs segrestats al Regne de València, que accepten i admeten un albarà per 300 florins d'or d'Aragó que de manament verbal del mateix infant, Berenguer els lliurarà, dels diners alliberats de l'embarcament dels llocs de la Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida, d'on també és tinent i auditor dels comptes, amb l'objectiu de sufragar un deute familiar.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2093, f. 32r.⁵²⁰

*Infans etc.,*⁵²¹ *dilecto consiliario nostro et auditori compotorum curie nostre Bartholomeo de Bonany \seu alii cuicumque*⁵²² *et fideli de domo nostra Berengario Martini, collectore et receptore reddituum, iurium et esdevenimentorum locorum nostrorum regni Valencie ac etiam tenenti*⁵²³ *sequestrum Serre d'Eslida et Vallis de Uxone \compotum audituro, salutem et dileccionem. Quia dictus Berengarius/ de mandato nostro verbo tenus sibi facto distribuit et exsolvit de pecunia dicti sequestri in quitacione familie nostre trescentos florenos auri de Aragonia, ideo vobis dicimus et mandamus quot (sic) iam dictos trescentos florenos in compoto dicti Berengarii recipiatis ac etiam admitatis ipso \tamen/ vobis restituetis presentem et albarana per ipsum recuperata previa racione. Data.*

250.

1391, agost 30. Sogorb.

L'infant ordena a Berenguer Martí, recaptador dels rèdits i drets dels seus llocs segrestats al Regne de València, que dels beneficis dels segrests dels llocs d'Uixó i Eslida paguen 1.000 florins d'or d'Aragó a Roger de Montcada, o de part d'ell a Aznar Pardo de la Casta, als quals l'infant els hi deu, segons

¶⁵¹⁸ Ratllat: *Data*. ¶⁵¹⁹ Al marge esquerre: *Nihil*. ¶⁵²⁰ Vegeu també un document datat a Sogorb el 30 d'agost de 1391, on se cita: «*Berengario Martini, collectori et receptori reddituum et iurium nostrorum dictorum locorum tenentique sequestrum Vallis de Uxone et Serre d'Eslida*», ja que

se li encomana que esbrine unes incidències en rèdits del lloc de Novalitxes, cfr. ACA, RC, Registre 2093, f. 33r-v. ¶⁵²¹ Text incomplet i cancel·lat. ¶⁵²² Ratllat: *et Berengario Martini, salutem et dileccionem. Quia fidelis de domo nostra*. ¶⁵²³ Ratllat: *pecunie seq.*

consta amb un document públic. Encomanant-li, igualment, que recupere una corona, amb diverses pedres precioses i perles, entregada com a fiança un cop haja pagat el deute i que una vegada registrada l'època de lliurament, ell mateix li la envie.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2093, f. 18r.

*Berengarii Martini super facto de la corona.*⁵²⁴

*Infans etc., fidei*⁵²⁵ *nostro Berengario Martini, collectori et receptori reddituum et iurium locorum nostrorum regni Valencie ac tenenti sequestrum Serre d'Eslida et Vallis de Uxone ac aliorum locorum, / salutem et graciam. Dicimus et mandamus vobis quot de quacumque pecunia dicti sequestri*⁵²⁶ *que est vel erit penes vos tribuatis et solvatis nobili Rogerio de Montecathano seu pro eo / Azenario Pardo de la Casta, militi, mille florenos auri de Aragonia quos ei debemus et solvere promisimus cum instrumento publico.*⁵²⁷ *Pro quibus quidem mille florenis tenet a nobis*⁵²⁸ *loco pignoris quandam*⁵²⁹ *coronam nostram cum certis finis / lapidibus et perulis ut in dicto instrumento plenius continetur. Et facta solucione recuperetis ab eo coronam predictam et instrumentum publicum si fuit in formam publicam redactum et apocam de soluto, in qua causa que ipsum instrumentum non fuerit in formam redactum, mandet per eandem ipsam per notarium ipsum detinentem cancellari. Nos enim mandamus auditori compotorum curie nostre qui est vel fuerit ut dictos mille florenos in vestro recipiat compoto et admitat vobis sibi restituenti <bus> presentem et apocam per quam constet vos*⁵³⁰ *nobis tradidisse coronam predictam.*

Data Sugurbii .XXX^a. die augusti anno etc.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

251.

1391, agost 31. Sogorb.

L'infant a Berenguer Martí, administrador en el segrest de la Vall d'Uixó i de la Serra d'Eslida. Atès que l'infant havia decretat que la desena part de les seues rendes que provinguessen d'aquells llocs fos invertida en l'obra de la cartoixa de Vall de Crist, fundada per ell, li encomana que d'aquells llocs d'Uixó i Eslida la desena part de tots els beneficis recaptats fos lliurada el 4 de gener pròxim a fra Bernat Safàbrega, l'encarregat de l'obra; tot registrant aquelles quantitats per part de Bartomeu de Bonany, dispenser de l'infant.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2093, f. 19r.

Vallis Christi.

Nos infans etc., fidei nostro Berengario Martini, tenenti in sequestro vallem de Uxone et Serram de Eslida ac aliorum locorum nostrorum. Moti ex affectione quam ob reverenciam domini nostri Ihesu Christi gerimus ad monasterium Vallis Ihesu Christi, quod

¶⁵²⁴ Escrit posterior, de mà diferent a la del text.

¶⁵²⁵ Ratllat: *collecto*. ¶⁵²⁶ Ratllat: *curie nostre*.

¶⁵²⁷ Ratllat: *ut in eo plenum continet*. ¶⁵²⁸ Ratllat:

in. ¶⁵²⁹ Ratllat: *coram*. ¶⁵³⁰ Ratllat: *dictam coronam*.

nos fundari fecimus Dei gracia mediante, et ut opus monasterii ipsius valeat citius expediri, tenore presentis decimam partem cuiuscumque pecunie que proveniat ex quibuscumque compositionibus per nos seu officiales nostros vel alios quoscumque fiendis cum quibusvis personis Vallis de Uxone et Serre de Eslida ac aliorum locorum nostrorum que sunt in sequestro convertendam in opere supradicto eidem operi, dum tamen de nostri processerit beneplacito voluntatis huius serie assignamus. Per quam mandamus dilecto nostro Berengario Martini, tenenti in sequestro dictas vallem de Uxone et Serram de Eslida et alia loca nostra, necnon aliis quibusvis personis que dictum sequestrum tenent vel pro tempore tenebunt, ut de decima⁵³¹ parte omnium esdevenimentorum et emolumentorum predictorum vobis religioso et dilecto nostro fratri Bernardo Ça Fabrega, monacho dicti monasterii administratorique operis supradicti, aut cui vos volueritis loco vestri,⁵³² quarta die ianuarii proxime preteriti usque in diem presentem et deinde quatumcumque nobis placuerit ut prefertur respondeant seu responderi faciant integre et complete recuperando a vobis in qualibet solutione apocam de soluto in prima quarum tenor huiusmodi totaliter sit insertus. Quare nos mandamus dilecto consiliario nostro et auditori compotum curie nostre Bartholomeo de Bonany seu alii cuiuscumque ab eis compotum audituro ut id totum quod per eos exsolutum fuerit prima ratione in eorum recipiat compoto et admittat, recuperando ab eis apochas supradictas. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo secreto munitam.

Datum Sugurbii, ultima die augusti anno a Nativitate Domini .M°.CCC°.XC°. primo.

Lo duch.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

252.

1391, agost 31. Sogorb.

L'infant Martí ordena a Berenguer Martí, recaptador de les rendes dels segrests de la Vall d'Uixó i Eslida, que li lliure els 300 florins d'or d'Aragó concedits pel seu germà, el rei Joan I, i assignats a la seua família, dels guanys dels dits embargaments.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2093, f. 37v.

Nos⁵³³ infans etc., tenore presentis fatemur⁵³⁴ vobis fideli nostro Berengario Martini, de pecunia⁵³⁵ per vos/ recepta de locis nostris \Vallis de Uxone et Serre d'Eslida et aliis/ quos tenetis in sequestro pro domino rege,⁵³⁶ \<quod> exsolvistis in rationibus familie nostre de mandato per nos vobis facto trecentos florenos auri de Aragonia, / de quibus⁵³⁷ albarana recuperastis. Mandantes cuicumque a vobis compotum auditorum (sic) de administracione dicti sequestri ut dictos trescentos florenos in vestro recipiat compoto et admitat et nullum apponat dubium aliqua ratione. In cuius rei etc.

¶⁵³¹ Repetit: *vel pro tempore tenebunt ut de decima.* ¶⁵³² Ratllat: *a.* ¶⁵³³ Ratllat: *Nos.* ¶⁵³⁴ Ratllat: *habuisse et recepisse et.* ¶⁵³⁵ Ratllat: *videlicet.*

¶⁵³⁶ Ratlla: *trescentos florenos auri de Aragonia quos exsolvimus aliquibus familiaribus et domesticis nostris pro eorum quitacione.* ¶⁵³⁷ Ratllat: *vos.*

*Datum Sugurbii, ultima die augusti anno .XC^o. primo.
Lo duch.
Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.*

253.

1391, octubre 16. Tàrrega.

L'infant Martí amplia la comissió sobre la alcaidia i procuració del castell i vall d'Uixó i les seues alqueries, atorgada al seu cambrer Gisbert de Talamanca —amb un document datat en Montsó el 25 d'agost de 1389, i que transcriu—⁵³⁸ i l'allarga a la vida del beneficiari, el dit Gisbert de Talamanca i d'un dels seus fills o, si no, d'un germà o d'un nebot, amb una retribució de 2.200 sous barcelonins anuals.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2090, f. 88r-v.

Nos infans Martinus etc. Recolimus alcaydiam et procuracionem castri et vallis nostre de Uxone siti in regno Valencie comisisse ad nostrum beneplacitum nobis dilecto camerario nostro Gisperto Talamancha cum carta nostra sigillo nostro pendenti munita que est huiusmodi serief:

Nos infans Martinus etc., de legalitate vestri dilecti camerarii nostri Gisperti de Talamancha plenarie confidentes, tenore presentis comittimus sive comendamus vobis ad nostrum beneplacitum alcaydiam et procuracionem Vallis de Uxone et alcarearum suarum site in regno Valencie, ita quod vos dictus Gispertus sitis alcaydus et procurator predictus ipsamque alcaydiam et procuracionem teneatis, regatis et exerceatis ad consuetudinem Yspanie nostro nomine et pro nobis legaliter atque bene, faciendo iudicium inter serracenos ipsius vallis cum alamino predictae vallis secundum Çunam et Xaram prout per alios procuratores et alcaydos est fieri consuetum, iuraque et regalias nostras manutenendo et in omnibus conservando. Et habeatis et recipiatis pro vestro salario seu retinencia et labore duos mille ducentos solidos barchinonenses annuatim quos vobis assignamus in et super redditibus dicte vallis prout est fieri assuetum et ipsos alii alcaydii et procuratores preteriti habere et recipere consueverunt. Mandantes per eandem procuratori nostro in regno Valencie generali et sarracenis dicte vallis quatenus vos dictum Gispertum habeant et teneant pro alcaydo et procuratore predicto vobisque dicti sarraceni seu alii ad quos pertinent et spectant respondeant et satisfaciant de dicto salario duorum mille ducentorum solidorum anno quolibet per terminos consuetos dum nobis placuerit ut prefertur. Nolentes quod per huiusmodi instrumentum fiat preiudicium officio procuracionis generalis nostre dicti regni, immo dictus noster procurator generalis uti possit et valeat in dicta valle presenti carta in aliquo non obstante. In cuius rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendenti iussimus comuniri.

Data in Montesono, .XXX. die augusti anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. LXXX°.IX°.

Lo duch.

¶ ⁵³⁸ Cfr. ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2088, ff. 175v-176r, doc. núm. 193.

Ideo, consideratis serviciis per vos dictum Gispertum nobis prestitis et que prestabitis, de cetero Domino /⁵³⁹ permitente, predictam alcaydiam et procuracionem vobis dicto Gisperto Talamanca de tota vita vestra et post vestri obitum uni filio et heredi vestro naturali si fuerit tempore obitus vestri, sin autem uni ex fratribus vestris⁵⁴⁰ seu eorum filiis naturalibus, nepotibus vestris, quem vos elegeritis in testamento seu vestra ultima voluntate, dum vixerit tamen huius serie ducimus comitendam iuxta modum et formam contentam in carta preinserta. Et habeat et recipiat dictus filius vester si fuerit, sin autem predictus frater aut nepos vestri, dum dictam alcaydiam et procuracionem tenuerit de vita sua ut prefertur, salarium seu retinenciam supradictam duorum mille ducentorum solidorum barchinonensium pro anno quolibet iuxta carte predictae seriem et tenorem. Retinemus tamen nobis et volumus quod dictus filius et heres vester, si fuerit post vestri obitum, sin autem ille frater aut nepos vester, qui procuracionem et alcaydiam predictam teneatur tenetur et sit obligatus servare omnia illa ad que vos nunc tenemini et estis obligati iuxta ordinationes per nos factas e fiendas. Mandantes per eandem procuratori nostro generali in regno Valencie et sarracenis dicte vallis, presentibus et futuris, quatenus provisionem nostram huiusmodi observent et observari faciant nil contrarium tentaturi. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Datum Tarrage, .XVI.⁵⁴¹ die octubris anno Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. primo.

Lo Duch.

Dominus dux mandavit Berengario Sarta. Probata.

254.

1391, desembre 8. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí encomana a Bernat d'Alpicat, conseller seu, distribuir amb equitat la contribució de 4.000 florins assignada a la Serra d'Eslida i la Vall d'Uixó, junt a altres llocs, per a sufragar el viatge de l'infant a Sicília, donada la discrepància en el criteri a seguir mostrada pels sarraïns d'Uixó i els d'Eslida. Ja que els d'Uixó argumenten que el repartiment s'hauria de fer segons lo nombre dels focs, però els d'Eslida han protestat a l'infant al·legant que les cases habitades a la Serra són més nombroses que en la Vall d'Uixó, que per contra és més rica que la Serra d'Eslida.⁵⁴²

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, f. 191v.

Infant etc., als amats conseller⁵⁴³ e vicicanceller nostre en Bernat d'Alpicat, salut e dilecció. Per⁵⁴⁴ part dels moros de la Serra nostra d'Eslida nos és estat humilment supplicat que com los moros de la vall nostra d'Uxó vullen esforçar que los de la dita Serra paguen en aquells .IIII^M. florins que los de la dita Serra e Vall e altres lochs del seqüestre nos atorgaren en ajuda de nostre passatge benave<n>turat, ço és, segons lo nombre dels focs qui són en la dita Serra. E açò, segons dien, tornà's en gran dan lur per ço com los focs de la dita Vall d'Uxó comptats uns ab altres

¶ ⁵³⁹ Ratllat: *de cetero Domino*. ¶ ⁵⁴⁰ Ratllat: *vestris*. ¶ ⁵⁴¹ Ratllat: *.XXI*. ¶ ⁵⁴² Vegeu un petit document més relatiu als canviadors Pasqual

i Esquerit, cfr. ACA, RC, Registre 2094, f. 199r. ¶ ⁵⁴³ Ratllat: *conseller*. ¶ ⁵⁴⁴ Ratllat: *N'Alpicat*.

són molt pus ríchs que aquells de la dita Serra, nos plagués⁵⁴⁵ sobre açò provehir de remey convinent.⁵⁴⁶ Per què nós, volens que en lo dit feyt sia servada tota igualtat que fer se'n puxe, a vosaltres e a cascun de/ vós, dehim, comanam e manam que, haüda certificació plenera de les dites coses, provehiscats tant com fer se puxe per equitat e rahó que los dits .IIII^M. florins sien pagats segons⁵⁴⁷ \que a vós parrà ésser fahedor per justícia, com nós a vosaltres e a cascun de vós sobre les dites coses acomanam nostres veus ab la present/.⁵⁴⁸

Dada en Port Fangós sots nostre segell secret a .VIII. dies de deembre del any⁵⁴⁹ de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCI.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

255.

1392, gener 4. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí a Felip de Ferrera i Francesc Foix, requerint-los que trameten l'ordre a Pere Pasqual i Arnau Esquerit, canviadors de Barcelona, que fermen un document públic on consenten la venda de 4.000 florins de censal mort, atorgats per les aljames d'Uixó i Eslida a l'infant, per a sufragar el viatge a Sicília. Tot afegint que vacil·la dels comptes dels nòlits de les galeres que li trameteren Felip de Ferrera i Francesc Foix, la suma dels quals ha creat dubtes, per tant demana que un dels dos comparega davant d'ell amb la carta pública d'autorització de venda de censals morts degudament fermada i amb els comptes sumats de l'expedició.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, f. 252r.

Com⁵⁵⁰ les aljames dels moros de la Vall d'Uxó e de la Serre (sic) d'Eslida hagen⁵⁵¹ feyt sindicat a vendre censal mort tro en quantitat o preu de .IIII^M. florins que'ns han promeses en ajuda de nostre passatge benaventurat, e⁵⁵² no trobassen compradors en aquell sens ferme (sic) d'en P(ere) Pasqual e d'en A(rnau) Esquerit. Per ço, us pregam que tantost⁵⁵³ parlets ab los dessus dits e façats ab ells que ab carta pública consenten en les vendes fahedores per la dita rahó, la qual nos trametats sens tota triga. E com \per alguns dubtes que havem/ en lo compte que'ns havets tramés, axí en lo sumament dels nòlits de les naus e altres coses en aquell contengudes, hajam mester necessàriament lo .I. de vosaltres, manam-vos e us pregam que ab lo dit compte sumat de tot ço que nós havem mester, vinga a nós aquell de vosaltres al qual sia pus avinent e ab recapte del consentiment dels dessus dits.

Dada *ut supra*.⁵⁵⁴

Dirigitur Filipo de Ferraria et Francisco Fuxii.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

¶ ⁵⁴⁵ En realitat diu: *parlagués*. ¶ ⁵⁴⁶ Ratllat: *convi*.

¶ ⁵⁴⁷ Ratllat: *lo poder e facultat e de cascuns*. ¶ ⁵⁴⁸ Al marge esquerre: *.X. sous*. ¶ ⁵⁴⁹ Ratllat: *.M.CCC.*

¶ ⁵⁵⁰ Ratllat: *los*. ¶ ⁵⁵¹ Ratllat: *feta venda*. ¶ ⁵⁵² Ratllat:

los compradors d'aquell. ¶ ⁵⁵³ Ratllat: *provehiscats que los dessus*. ¶ ⁵⁵⁴ Al marge esquerre: *Nihil*. Un altre document del mateix tema però que només cita la Serra d'Eslida en ACA, RC, Registre 2094, f. 264v.

256.

1392, gener 4. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí es dirigeix a Pere Pasqual i Arnau Esquerit, canviadors de Barcelona, exigint-los que per mà de Felip de Ferrera i Francesc Foix, li trameten la carta pública amb el seu consentiment perquè els sarraïns d'Uixó i Eslida venguen 4.000 florins de censal mort, promesos a l'infant per a sufragar el viatge a Sicília.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, f. 252r.

Com⁵⁵⁵ les aljames dels moros de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Eslida hajen feyt sindicat a vendre censal mort tro en quantitat o preu de .IIII^M. florins que ns han promeses en ajuda de nostre passatge benaventurat, e no trabassen compradors en aquell sens vostre ferme (sic), per ço us pregam que ab carta pública consintats en totes vendes fetes e fahedores per la dita rahó, axí com nos prometets en nostra partida. E fets liurar la dita carta a n Felip de Ferrera o a n Francesc Foix, als quals nós scrivim d'aquest feyt. E farets-nos-en servey el qual molt vos grahirem.

Data ut supra.

Dirigitur Petro Pascalis et Arnaldo Esquerit.

*Idem.*⁵⁵⁶ *Probata.*

257.

1392, gener 11. Amposta.

L'infant Martí encomana a Ramon Alemany de Cervelló, conseller reial, atès que l'infant havia pres les rendes de llocs propis de la seua muller la duquessa Maria de Luna —citant que li ha venut el marquesat, la vila de Lliria, la Vall de Seta, vila i castell de Penàguila, i la Serra d'Eslida i la Vall d'Uixó, ara segrestades i que li ha tornat les viles i llocs de Berbegal, Pertusa, Bolea i Loarre, atorgats per dot i als qual hi havia renunciat per la donació feta al comte sicilià Rigo Rosso— per a sufragar l'expedició a Sicília. I per a poder-los retornar a la possessió —amb tota la seua jurisdicció, alta i baixa, i tots els vassalls, homes i dones, i tots els seus drets— de la seua muller de qui l'infant els havia alienat, li encomana al dit conseller del rei Joan que siga curós en aconseguir la ferma del rei, per a poder fer eficaces i útils els contractes o sindicats de venda de censals morts dels llocs segrestats als canvistes Pere Pasqual i Arnau Esquerit, en el Regne de València i així redimir-los i poder-los cobrar. Ja que necessita els diners per al viatge a Sicília, ara que acompanya el seu fill a regir aquell regne.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, ff. 268v-269r.

Mossén Ramon. Sapiats que nós, per necessitat de nostre passatge benaventurat e per expedició d'aquell e en altra manera, havem preses rendes de lochs propis de nostra muller la duquessa, e aquelles (sic) havem venudes e alienades, \partida a totes passades ab carta de gràcia e partida/ assignades, en paga de certs censals morts que havem venuts per la dita rahó. E per seguretat de la dita duquessa, ara novella-

¶⁵⁵⁵ Ratllat: *nós*. ¶⁵⁵⁶ Pel document anterior: *Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis*.

ment havem-li feta venda de les viles, castells e lochs del marquesat,⁵⁵⁷ lo qual vuy tenim e possehim e⁵⁵⁸ de la vila de Líria, de la Serra d'Eslida e de la Vall d'Uxó, de la Vall de Seta e de la vila e castell de Penàguila, en regne de València constituïts,⁵⁵⁹ \qui són en penyora/, axí que si e quant per nós seran reemuts, que la dita duquessa prenga a ses mans, haje e tinga e posseesca aquells ab tota jurisdicció alta e baixa, hòmens e fembres, e ab tot lur plen dret,⁵⁶⁰ o que la dita duquessa reeme o puxe fer reembre aquells e après tenir e possehir segons dit és.⁵⁶¹ \E enquera li havem [assitiades] novellament per dots les viles e lochs de Barbegal, de Partusa, de Bolea⁵⁶² e de Loarre,⁵⁶³ ab lurs aldeas, e la Vall d'Uxó, los quals en⁵⁶⁴ temps de nocés li havíem assignats, e après la dita duquessa hi renuncià per la donació que'n fahem al comte Rigo, segons que de les dites venda e assignació de dots [apparie] per/ cartes d'aquèn fetes⁵⁶⁵ e fermades per nós a .XI. dies de janer del any dejús scrit en poder d'en Ramon Ces Comes, notari e secretari nostre, \segons que en aquelles/ és⁵⁶⁶ contengut. On com en los dits contracte<s> sia necessària ferme (sic) del senyor rey, pregam-vos affectuosament que, fahent fer rahonament en la dita ferme, com \les dites/⁵⁶⁷ venda \e assignació/ se sien fetes e's facen per profit e \gran/ utilitat de nostre fill e per haver e adquirir lo regne de Sicília, axí com està en veritat⁵⁶⁸ façats que-l \dit/ senyor⁵⁶⁹ ferm en los dits contractes, posat que no sie en forma e en tots altres contractes fets o fahedors entre nós e la dita duquessa per la dita rahó, car nós no podem haver drets de regne de València tro que hajam recapte del dit feyt e per ço no hauríem temps à fet ordonar ni⁵⁷⁰ metre a punt⁵⁷¹ les \dites/ cartes,⁵⁷² sabent que d'aquest feyt nos farets fort singular plaer e servey, el qual molt vos grahirem.⁵⁷³

Dada en lo loch d'Emposta, a .XI. dies de janer del any .M.CCC.XCII.⁵⁷⁴

Dirigitur R(aimund)o Alamandii de Cervilione.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

258.

1392, gener 15. Amposta.

L'infant a Berenguer Martí, recaptador dels rèdits dels seus llocs segrestats en el Regne de València. En compensació pels serveis que ha sostingut en els segrests del castell i Vall d'Uixó, de la Serra d'Eslida i de Fanzara, comissionat pel seu germà el rei Joan; tot recuperant-los amb tots els seu rèdits i drets que eren en mans o possessió de Pere Pasqual i Arnau Esquerit, canviadors de Barcelona, els quals tenien aquells llocs empenyorats i hipotecats per certs drets o causes. Ara li concedeix 1.000 sous reials de València dels beneficis d'aquells segrests, rebuts en aquell any.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, f. 275r-v.

¶⁵⁵⁷ Ratllat: e les. ¶⁵⁵⁸ Ratllat: e de les. ¶⁵⁵⁹ Ratllat: los dels qual havem ja feta venda. ¶⁵⁶⁰ Ratllat: tant segons que en les cartes de la dita venda és largament contengut. ¶⁵⁶¹ Ratllat: e les. ¶⁵⁶² Ratllat: Bexi. ¶⁵⁶³ Ratllat: Biel. ¶⁵⁶⁴ Ratllat: ja.

¶⁵⁶⁵ Ratllat: en poder d'en. ¶⁵⁶⁶ Ratllat: largament. ¶⁵⁶⁷ Ratllat: aquesta. ¶⁵⁶⁸ Ratllat: que. ¶⁵⁶⁹ Ratllat: Rey. ¶⁵⁷⁰ Ratllat: ret. ¶⁵⁷¹ Ratllat: les. ¶⁵⁷² Ratllat: del dit ret. ¶⁵⁷³ Al marge esquerre: Nihil. ¶⁵⁷⁴ Ratllat: .XCL.

Nos infans etc. In compensacionem laborum per vos Berengarius Martini, de domo nostra, sustentorum pro tenendo in sequestro castra et Vallem d'Uxo et Serram d'Eslida et de Fanzara cum eorum redditibus et iuribus universis, necnon alia loca omnia situata in regno Valencie que erant in \manu et/ posse Petri Pascasii et Arnaldi Squerit, campsorum Barchinone, qui ea tenebant a nobis impignorata et ypothecata certis iuribus sive causis, tenore presentis⁵⁷⁵ vobis dicto Berengario, a die quo per serenissimum dominum Iohannem, regem Aragonum, fratrem \et dominum/ nostrum carissimum, fuit vobis facta comissio de predictis usque ad diem in quo dimitetis⁵⁷⁶ sequestrum predictum, mille solidos regalium Valencie anno quolibet \vobis cum presenti providimus tribuendos, quos vobis assignamus super quacumque pecunia/⁵⁷⁷ per vos recepta seu recipienda de redditibus et iuribus dicti sequestri. \Concedentes vobis quod de pecunia supradicta/ possitis et libere valeatis penes vos iam dictos mille solidos anno quolibet⁵⁷⁸ remitere. Quare nos mandamus cuicumque a vobis comptum audituro ut dictos mille solidos per vos anno quolibet revocandos de pecunia supradicta in vestro recipiat compoto et admitat et nullum aponat dubium aliqua racione.⁵⁷⁹ In cuius rei testimonium hanc fieri et nostro sigillo secreto iussimus comuniri.⁵⁸⁰

*Datum in loco de Emposta, .XV. die ianuarii anno a Nativitate Domini .M.CCC.XCII.
Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.*

259.

1392, gener 30. Portfangós (Tortosa).

El rei Martí ven a la seua esposa Maria de Luna els castells i llocs del marquesat en Catalunya, i la vila de Llíria, Serra d'Eslida, Vall d'Uixó, Vall de Seta i castells de Penàguila al Regne de València. El motiu és que s'han hagut de fer vendes de molts censals morts i lliurar els rèdits dels llocs del comtat de Luna, aportat per dot en el matrimoni entre Martí i Maria, tot per armar i sufragar el viatge reial a Sicília i fins un valor total de 722.400 sous de Barcelona. En el pacte nou signat entre Martí i Maria, amb la intercessió del noble baró Bernat de Cabrera i altres cavallers, el rei lliura a Maria en perpetuïtat les dites senyories, viles, llocs i castells, íntegres i amb tots els seus drets, mer i mixt imperi, jurisdicció, alta i baixa, termes, feus i dominis, regalies i rendes, vassalls, homes i dones, cristians, sarraïns i jueus, amb tots els seus cens, gravàmens i tributs. Però com Llíria i Penàguila foren venudes als jurats i prohoms de València, amb un document de gràcia en què s'inclou la Serra d'Eslida i la Vall d'Uixó que són tingudes en segrest per Pere Pasqual i Arnau Esquerit, antics canviadors de Barcelona, de manera que ara no els posseeix plenament fins que no es redimisquen amb la resolució del segrest que té obert amb els dits canviadors. Tanmateix tan bon punt els haja recuperat, els hi lliurarà, per fer-ne possessió corporal i els concedirà a plena i lliure potestat i autoritat de la seua muller, la duquesa Maria de Luna, i als seus successors, i com a senyora natural d'aquells territoris, ha de rebre els homenatge i juraments de fidelitat de tots i cadascun dels oficials i dels habitants d'aquells llocs. I encara la venda d'aquestes viles, valls, castells i llocs que li són atorgats a Maria després d'haver pagat 722.400 sous, per tant, després d'haver pagat el deute de l'infant.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, ff. 157r-160v.

¶ ⁵⁷⁵ Ratllat: *mille solidos Regalium Valencie.*

¶ ⁵⁷⁶ Ratllat: *loca predicta.* ¶ ⁵⁷⁷ Ratllat: *damus et etiam assignamus. Concedentes vobis ut de quam-*

cumque pecunie que est vel erit penes vos vigore dicti seq. ¶ ⁵⁷⁸ Ratllat: *penes vos licet.* ¶ ⁵⁷⁹ Ratllat: *executoria ex [parte].* ¶ ⁵⁸⁰ Al marge esquerre: *.III. sous.*

Vendicio facta⁵⁸¹ per illustrissimum dominum regem Martinu[m] domine regine Marie, uxore sue, de villis, castris et locis terre marchionatus in Cathalonie, villa de Liria, Serra d'Eslida, Valle de Uxone, Valle de Seta et villa et castro de Penaguila in regno Valencie constitutis.⁵⁸²

In nomine Domini nostri Ihesu Christi et gloriose Virginis Marie, eius genitricis, amen. Pateat universis quod nos infans Martinus, illustrissimi domini Petri bone memorie regis Aragonum filius et Dei gracia dux Monstisalbi, comesque de Luna ac dominus marchionatus et civitatis Sugurbii, quoniam pro expeditione nostri felicis passagii quod pro reduciendo serenissimam dominam reginam Sicilie, uxorem incliti Martini, filii nostri carissimi, et dictum filium nostrum in regno suo, quod a longis citra temporibus fuit per aliquos barones dicti sui regni tyrannice occupatum ad ipsum regnum proposuimus facere, Divina gracia mediante, et pro aliis nostris necessariis negociis nos oportuit tunc et temporibus retroactis multas facere vendiciones censualium mortuorum perpetuorum instrumentis gracia intervenientibus diversis personis ac diversis preciiis ut in instrumentis inde factis lacius expressatur. Pro pensionibus quorum quidem censualium anno quolibet exsolvendis nedum vestros redditus sed eciam plures ex redditibus locorum comitatus de Luna quem vos, inclita Maria, uxor nostra, constituistis et tradidistis nobis in dotem tempore videlicet nupciarum nostri et vestri emptoribus censualium predictorum⁵⁸³ vendidimus et assignavimus et possuimus intra [manus] et posse eorum, sic quod ea teneant et possideant tantum et tamdiu donec predicta censualia per nos seu alium nostro nomine redempta fuerint et eisdem emptoribus ipsorum precia integre exsoluta, in quibus quidem vendicionibus et assignacionibus vestrorum reddituum predictorum vos dicta inclita Maria pro satisfaciendo tam grandi honori nostri et dicti filii nostri cuius precipue vertitur interesse vestrum prebuisistis assensum easque simul nobiscum ad preces nostras fecistis ut in ipsis instrumentis plenius continetur. Nosque precia censualium et reddituum predictorum que summa<m> capiunt in universo septingentorum viginti duorum milium quadringentorum solidorum barchinonensium⁵⁸⁴ habuimus et receperimus eaque [condiderimus?] seu⁵⁸⁵ condi fecerimus in expensis et missionibus supradictis. Et aut quod vos dicta uxor nostra firmaretis aut consentiretis in vendicionibus et assignacionibus supradictis et tunc et post fuisset inter nos et vos actum, conductum et conventium (sic) ac in pactum deductum interveniente nobili viro Bernardo de Capraria, militi, et aliis etiam nobilibus et personis generosis, aut faceremus⁵⁸⁶ vobis vendicionem et concessionem subscriptas. Propterea volentes predicta inter nos et vos conventa et in pactum deducta omnino adimplere, tenore presentis publici instrumenti perpetuo valituri per nos et nostros heredes et successores quoscumque vendimus et ex certa pure, libere et perfecte vendicionis trademus (sic) et concedimus vobis iam dicte inclite Marie, uxori nostre, et vestris perpetuo, villas, castra et loca terre nostre Marchionatus in Cathalonie, villam de Liria, Serram d'Eslida, Vallem de Uxone, Vallem de Seta et villam et castrum de Penaguila in regno Valencie constitutas, cum

¶⁵⁸¹ Ratllat: domine rege.

¶⁵⁸² Escrit posterior, de mà diferent a la del text, perquè indiquen que ja són reis.

¶⁵⁸³ Ratllat: predictorum. ¶⁵⁸⁴ Ratllat: Barchino. ¶⁵⁸⁵ Ratllat: comdecerimus. ¶⁵⁸⁶ Ratllat: ut faceremus.

integro statu et omni iure eroum et cum fortaliciis, territoriis et terminis, feudis, militibus et dominabus et vassallis, hominibus et mulieribus, christianis, serracenis et iudeis ac aliis cuiusvis legis et condicionis existant, mansis, bordis, \terris/, honoribus et possessionibus, mero et mixto imperio, iurisdicione alta et baxia ac eius exercicio, morabatino et cum omni dominacione et districtu et cum omnibus censibus, agra[r]jiis, decimis, redditibus, tributis, cenis, questiis, p[ey]tis et subsidiis, usibus, usaticis, serviciis, ademprivis et servitutibus, exitibus, proventibus, obvencionibus, f[ru]ctibus et pro cunctis universis dictorum locorum et cuiuslibet eorundem, et cum omnibus et singulis iuribus realibus et personalibus et aliis quibuscumque que nos habemus et habere debemus in dictis locis et quolibet eorundem prout videlicet loca ipsa nos habemus et possidemus et ad nos pertinent seu spectant quibuscumque titulis sive causis. Est tamen sciendum quod de dictis villis de Liria et de Penaguila fecimus vendicionem iuratis et probis hominibus civitate Valencie instrumento graciae interveniente; Serra vero d'Eslida et Vallis de Uxone tenentur in sequestro pro certo iure et accione quod et quam Petrus Pasquasii et Arnaldus Squerit,⁵⁸⁷ olim camporis Barchinone, quibus per nos vendita et impignorata fuerunt, super eis habere pretendunt sic quod ea nunc⁵⁸⁸ plenarie non possidemus nec possidere possumus donec ea venderimus et lis seu questio que ducitur inter nos et olim campores predictos fuerit diffunta (sic), cum autem redempta per nos fuerint ea nunc pro tunc vobis dicte uxori nostre vendimus, cedimus et concedimus cum suis iuribus universis ut superius expressatur. Predictam vero terram marchionatus Vallem de Seta que iam hodie tenemus et possidemus realiter et de facto vobis dicte uxor nostre concedimus et tradimus de presenti h[odi]e. Itaque vendicionem et concessionem facimus nos dictus Infans ex causa predicta vobis dicte uxore nostre et nostris et quibus velitis perpetuo de predictis omnibus terra marchionatus et aliis villis et locis predictis cum universis pertinenciis et iuribus eorundem et cuiuslibet eorum pure, libere et absolute et sine omni condicione et retencione, et sicut melius dici potest et intellegi ad vestrum et vestrorumque salvamentum et bonum intellectum, ad habendum⁵⁸⁹ scilicet tenendum et percipendum omnique tempore pascifice (sic) possidendum omnia \dicta/ loca, fructus eo[rum], et ad omnem vestram vestrorumque voluntatem inde libere faciendum sine contradicione et impedimento nostri et heredum seu successorum nostrorum et cuiuscumque persone, pro precio septinge<n>torum viginti duorum milium quadrigentorum solidorum barchinonensium de quibus a vobis bene paccati et contenti sumus ad nostram voluntatem in hanc videlicet modum, quod eos habuimus⁵⁹⁰ et recepimus de precii censualium predictorum per nos venditorum ex causis superius expressatis, per quorum solucione obligamus et assignamus emptoribus eorundem redditus nostros predictos ipsaque convertimus in expensis per nos factis racione nostri felicis passagii predicti et in aliis nobis necessariis racione ipsius et alias. Promittentes vobis in nostra bona fide quod de marchionatu predicto et villis et locis eiusdem et de aliis villis et locis predictis que nunc tenemus et possidemus et de aliis cum ea redimerimus seu ad nostrum pervenerint dominium, trademus seu tradi faciemus vobis seu quibus volueritis loco nostri possessionem

¶⁵⁸⁷ Ratllat: Sq St. ¶⁵⁸⁸ Ratllat: pro tunc. ¶⁵⁸⁹ Ratllat: hed. ¶⁵⁹⁰ Ratllat: promittentes vobis [in] nostra

bona fide quod de marchionatu predicto et vallis et locis eiusdem et de aliis villis et locis predictos.

corporalem et quasi realiter et de facto et in eis vos et vestros faciemus potiores ceteris quibuscumque, vobis etiam concedentes licenciam et plenam ac liberam potestatem quod vestra propria auctoritate et sine alia licencia et fatica nostri et alicuius curie seu persone possitis quocumque volueritis possessionem et quasi predictorum libere apprehendere et apprehensam licite retinere. Interim vero constituimus et fatemur nos predicta omnia que vobis vendimus et concedimus pro vobis et vestris precario nomine possidere seu quasi. Mandantes firmiter et expresse universis et singulis alcaydis, castlanis, feudatariis, nobili[bus] seu richis hominibus et mulieribus ac vassallis cuiuscumque legis, status et condicionis existant quos in dictis locis et infra terminos⁵⁹¹ eorundem habemus et aliis quibuscumque personis in eisdem locis et infra terminos ipsorum habitantibus et habitaturis seu que nobis pro eisdem locis seu racione eorum in aliquo teneantur quatenus vos dictam uxorem nostram et heredes seu successores vestros recipiant, habeant atque teneant tanquam veros et naturales dominos suos et predictorum omnium locorum cum omnibus iuribus eorundem quodque vobis et officialibus et procuratoribus vestris obediant, pareant et attendant, respondeant et satisfaciant de se ipsis et in ac⁵⁹² de mero et mixto imperio et iurisdictione omnimoda et eius exercicio et de omnibus censibus, agrariis, redditibus, questiis, peytis, cenis, demandis,⁵⁹³ monetaticis, exitibus, obventionibus, servitutibus realibus et personalibus, hoste et cavalcata, exitibus, fructibus et iuribus universis, quecumque sint et quocumque nomine censeantur, que nos habemus et recipimus et habere et recipere debemus in locis predictis et unoquoque ipsorum infra terminos, eorundem et de aliis omnibus et singulis in et de quibus nobis inpendere, satisfacere ac obedire consueverint, tenentur et debent quodque vobis et vestris rectam fidem et fidelitatem gerant, teneant et observent tanquam dominis suis et sacramenta homagia et fidelitatem presentent. Quare nos presentis serie absolvimus et liberamus nunc pro tunc omnes dictos castlanos, alcaydos, feudatarios et vassallos, barones, ricos homines, nobiles, milites, dominos, homines et mulieres uniuscumque dictorum locorum ab omnibus sacramentis, homagiis et fidelitatibus et ab omni naturalitate et obligacionis vinculo quibus nobis pro predictis astricti sint vel quomodolibet obligati [que?] postquam vobis sacramenta et homagia prestiterint ut vest/dictum. Preterea ex causa huiusmodi vendicionis et concessionis damus, cedimus et mandamus vobis et quibus velitis omnia iura et omnes acciones reales et personales, utiles et directas, ordinari[a]s et extraordinarias, mixtas et alias quascumque nobis competentes et competere debentes seu valentes in et pro predictis omnibus et singulis [...] vobis vendimus, assignamus, tradimus et concedimus et contra quascumque personas et in quibuscumque bonis [rac]ione eorum quibus iuribus [et] accionibus possitis vos et vestri uti, agere et experiri et omnia alia et singula facere in iudicio et extra iudicium quecumque et quemadmodum nos poteramus ante huiusmodi vendicionem et concessionem ac iurium cessionem, et possemus nunc et etiam postea quandocumque. Constituentes nos in hiis dominam et procuratricem in rem vestram propriam ad faciendum inde vestre libere voluntatis. Insuper convenimus et promittimus vobis quod in seu de predictis per nos vobis venditis et concessis vel aliquo

¶ ⁵⁹¹ Ratllat: ipsorum habitantibus et habitaturis seu que nobis pro eisdem locis seu racione eorum in

aliquo teneantur. ¶ ⁵⁹² Ratllat: hac. ¶ ⁵⁹³ Ratllat: monetaticisque.

eorum aut ratione eorum nullam vobis vel vestris heredibus seu successoribus nos vel nostri movebimus, inferemus vel propone[mus], movebunt, inferent vel proponent questionem, petitionem vel demandam, controversiam, inquietitudinem (sic), molestiam sive litem nec inferenti aut inferentibus seu moventibus aut propone[n]tibus consentiemus, immo ea omnia et singula faciemus vos et vestros habere, tenere et possidere et quasi in pace perpetuo contra omnes personas, corpus e[st] collegium. Et quod tenebimur vobis et vestris de deffensione nostris propriis sumptibus et expensis seu eviccione eorum et de restitutione omnium expensarum, dampnorum et interesse vestri⁵⁹⁴ in litem et extra litem, in iud[ici]o et extra iudicium, et si forsam (sic) aliqua vel alique universitates, collegia seu persone cuiuscumque status sue condisionis(sic) fuerunt facerent, proponerent vel moverent contra vos, dicta ducissam, vel vestros in hiis successores aliquo tempore aliquam questionem, petitionem vel demandam, litem vel controversiam de iure vel de facto, in iudicio vel extra iudicium aut aliter quomodocumque in seu de predictis que vobis vendimus et concedimus vel aliqua parte ipsorum seu occasione eorum, gratis et ex certa sciencia et ex pacto convenimus et promittimus vobis quod statim cum de hiis a vobis seu pro parte vestra fuerunt requisiti[t]i opponemus⁵⁹⁵ nos deffencioni (sic) vestri dicte ducesse et vestrorum in hiis succesoribus (sic), et quod respondebimus et satisfaciamus pro vobis et eis cuilibet querela[n]ti et quod in principio litis suscipiemus in nos onus litigii et quod agemus et duce[m]us ipsam causam seu causas tam principales quam appellacionum nostris propriis sumptibus ex expensis a principio litis usque ad finem cordialiter⁵⁹⁶ vel vos aut successores vestri in predictis possi[mu]s si volueritis ipsam causam seu causas agere et ducere per vos ipsos vel per illos procuratorem seu procuratores vestros et cum illis advocato seu advocatis de quibus vobis fuerit bene visum. Paciscentes vobiscum expresse de negligencia, impericia vel culpa vestra seu eorum aut quod sive late essent in vestre seu partis vestre contumancia vel per imprudencia[m], errorem, dolum vel fraudem iudicis vel iudicium vel quod nobis aut vobis presentibus vel absentibus non appellaveritis vel ipsas appellaciones non fueritis prosequuti seu alias de ammissione aliquarum exceptionum seu deffencionum (sic) iure vel facti vobis aut successoribus vestris nullo tempore per nos vel nostros possit [...] vel opponi, nos enim et ex speciali pacto remittimus vobis necessitatem denunciandi et omnia alia supradicta, renunciantes ex certa sciencia super hiis omnibus legibus, usaticis, constitutionibus, iuribus, auxiliis et benefficiis vos iuvantibus in premissis, et si vos dicta ducissa vel vestri in hiis succesoribus dixeritis et tractaver[it]is ipsam causam seu causas per vos ipsos seu per procuratores vestros, ut est dictum, [con]venimus et promittimus vobis quod restituemus et solvemus vobis et vestris⁵⁹⁷ in hiis successoribus indicatis omnes expensas que circa litem vel lites et extra litem seu lites fient et quicquid et quantum a vobis seu vestris super hiis succesoribus evictum fuerit de predictis simul cum omni dampno et interesse que pro premissis vos vel vestri in hiis succesoribus facietis et sustinebitis quoquomodo sive obtineatis in causa seu causis sive etiam subcumbatis, et quod⁵⁹⁸ alias super premissis omnibus et singulis vos et vestros servabimus indempnes, volentes et consentientes

¶⁵⁹⁴ Ratllat: *lite*. ¶⁵⁹⁵ Ratllat: *proponemus*.

¶⁵⁹⁶ En realitat diu: *coraliter*. ¶⁵⁹⁷ Ratllat: *seu*. ¶⁵⁹⁸ Ratllat: *quid*.

vobis quod super predictis omnibus et singulis credatur vobis et vestris successoribus vestro et eorum solo iuramento quod nunc pro tunc vobis deferimus et pro delato haberi volumus nullo alio probationum genere extracto, et pro premissis omnibus et singulis complendis et observandis obligamus vobis dicte ducisse et vestris in hiis successoribus omnia bona et iura nostra habita et habenda, renunciantes super hiis scienter et expresse omnibus iuribus canonicis et civilibus, privilegiis, usaticis, statutis et constitutionibus, usibus et rationibus adversantibus ad premissa que hic habere volumus pro expressis. Et pro⁵⁹⁹ uberiore predictorum firmitate iuramus per dominum Deum et eius sancta Quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter tacta omnia et singula supradicta rata et firma habere, tenere et observare, attendere et complere et non contrafacere vel venire aliqua racione. In cuius rei testimonium hanc fieri et nostro sigillo pendenti iussimus communiri.

Actum est hoc in Portu Fangoso, .XXX^a. die ianuarii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXX°. secundo.

Signum (en blanc) infantis Martini etc., qui hec laudamus, firmamus et iuramus.
Lo duch.

Testes huius rei sunt nobiles Bernardus de Capraria, Geraldus de Cervilione et Huguetus de Sancta Pace, consiliiarii et cam[arlen]gi dicti domini ducis, milites.

Fu[er]it clausum per Raymundum de Cumbis, secretarium domini ducis.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis, in cuius posse predicta firmavit et iuravit presentibus testibus supradictis. Probata.

260.

1392, gener 30. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí reconeix que ha rebut de la seua esposa Maria la quantitat de 722.400 sous per la venda dels llocs del marquesat a Catalunya, Llíria, Serra d'Eslida, Vall d'Uixó, Vall de Seta i vall i castell de Penàguila en el Regne de València.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, ff. 160v-161r.

Sit omnibus notum quod nos infans Martinus etc., confitemur (sic) et recognoscimus vobis inclite Marie, uxori nostri, ducisse ducatus et comitisse comitatus ac domine civitatis predictorum (sic), quod habuimus et recepimus a vobis omnes illos septingentos viginti duos mille⁶⁰⁰ quadringentos solidos barchinonenses quorum precio vendidimus vobis et vestris villas, castra et loca terre nostre Marchionatus in Cathalonia, villam⁶⁰¹ de Liria, Serra d'Eslida, villam (sic) de Uxone, Vallem de Seta et villam et castrum de Penaguila, in regno Valencie constitutas, cum integro statu et omni iure eorum, ut in instrumento vendicionis predicte die et anno subscriptis confecto per notarium/ insfrascriptum plenius continetur. Quod quidem precium a vobis habuimus et recepimus in hunc videlicet modum, quod dictos septingentos

¶⁵⁹⁹ Ratllat: ube. ¶⁶⁰⁰ Ratllat: solidos. ¶⁶⁰¹ Ratllat: vill.

viginti duos mille quadringentos solidos numerando recepimus seu [r]ecepti fecimus de precii censualium mortuorum quos ex causis in vendicione predicta [...]tis nos et vos vendidimus diversis personis quibus redditus locorum comitatus vestri de Luna nos et vos obligavimus et misimus intra manus. Unde renunciantes [extra?] peccunie per nos vobis in modum predictum non habite et non rechte et doli, facimus vobis dicte ducisse, uxori nostre, de dictis septingentis viginti duobus mille quadringentis solidis hanc apocham de soluto et pactum firmissimum de ulterius non petendo. [In] cuius rei testimonium hanc fieri et nostro sigillo pendentis iussimus comuniri.

Quod est actum in Portu Fangoso, .XXX. die ianuarii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC. nonagesimo secundo.

Signum (en blanc) infantis Martini etc., qui hec [facimus] et firmamus.

Lo duch.

Testes huius rei sunt predicti.

Fuit clausum per dictum Raimundum de Cumbis.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis in cuius posse predicta firmavit et iuravit. Probata.

261.

1392, gener 30. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí constitueix com a procuradors els seus consellers Pere Ramon Camporrells, cavaller, Bernat d'Alpicat, vicecanceller, Jaume de Tèrmens, batlle general, i Berenguer Martí, recaptador del segrest, per a constituir i instituir amb els documents necessaris la venda dels llocs del marquesat a Catalunya, Llúria, Serra d'Eslida, Vall d'Uixó, Vall de Seta i vall i castell de Penàguila en el Regne de València, a la seua esposa, Maria de Luna.⁶⁰²

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, ff. 161v-162r.

Noverint universi quod nos infans Martinus etc., quia omnino volumus ut possessio terre Marchionatus et omnium locorum suorum in Cathalonie necnon etiam villarum de Liria, Serre d'Eslida, Vallis de Uxone, Vallis de Seta et ville et castri de Penaguila, in regno Valencie constitutorum, per nos venditorum mediante gracia instrumento inclite Marie, ducisse et comitisse ducatus et comitatus predictorum, consorti nostre carissime, predictae ducisse seu procuratoribus suis tradatur ilico sine mora tenore presentis, constituimus et ordinamus procuratores nostros certos et speciales et ad hec generales vos dilectos nostros Petrum Raymundi de Camporrells, militem, Bernardum [de] Alpicato, vicencancellarium, et Iacobum de Termesio, baiulium generalem, consiliarios nostros, et Berengarium Martini, de domo nostra, et quemlibet vestrum in solidum ad traden[d]um nomine et pro parte nostra possessionem dictorum locorum d[omine] ducisse seu procuratoribus suis ad hec deputatis, et ad compellendum et forciandum feudatarios et quosvis homines predictorum locorum ad prestandum iuramenta

¶ ⁶⁰² Vegeu igualment un document sobre la procuració general atorgada a Maria de Luna

en el mateix volum, cfr. ACA, RC, Registre 2079, f. 163r-v.

et homagia fidelitatis predicte ducisse necnon ad respondendum, parendum et obediendum eisdem ducisse de hiis omnibus et singulis de quibus nobis respondere, parere et obedire consueverunt et tenebantur iuxta quod] instrumenti predicte vendicionis seriem et tenorem. Quare nos nunc pro tunc absolvimus et liberamus feudatarios et homines antedictos ab omni fide, homagio et naturalitate quibus nobis sint astricti seu quomodolibet obligati postquam deinde ea predicte ducisse prestiterint ut superius continetur, et omnia alia et singula faciendum et libere exercendu[m] in predictis et circa ea que ad perfeccionem dictarum possessionum necessaria fuerint seu quomodolibet requirantur, etiam si talia fuerint que mandatum exhigant specialiter et que nos facere possemus [si] personaliter constituti. Quare nos vobis predictis nostris procuratoribus et vestrum cuilibet super predictis omnibus] et singulis et ea quovis modo tangentibus comitimus/⁶⁰³ plenarie vices nostras et liberam et generalem administracionem cum plenissima facultate. Promittentes in posse notarii infrascripti tamquam (sic) publice persone hec a nobis pro vobis et alii omnibus quorum interest vel poterit interesse legitime stipulantis et recipientis nos habere perpetuo ratum, gratum et firmum quicquid per vos dictos nostros procuratores et [vestrumque nostrum?] in predictis et circa ea actum fuerit et procuratum et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum omnium ypotheca.

Quod est actum in Portu Fangoso, .XXX^a. die ianuarii anno a Nativitate Domini millesimo .CCC^o.LXXXX°. secundo.

Signum (en blanc) infantis Martini etc., qui hec laudamus et firmamus huicque intrumento sigillum nostrum appendissium (sic) in testimonium premissorum iussimus appendendum.

Lo duch.

Testes huius rei sunt nobiles Bernardus de Capraria, Geraldus de Cervilione et Huquetus de Sancta Pace, consilarii et camarlengi dicti domini ducis.

Fuit clausum per dictum Raimundum de Cumbis.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis in cuius posse predicta firmavit et iuravit. Probata.

262.

1392, gener 30. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí amb el present, després de detallar tots els llocs que té per dot la seua muller Maria de Luna i recordar el document pel qual l'infant es compromet a lliurar-li els llocs que ara estan segrestats, només els recuperar, li retorna i restitueix tot els llocs que per dot li pertanyien: Berbegal, Bolea i Pertusa, excepte Loarre, atorgat al comte d'Aydone, Enric Rosso, en el Regne d'Aragó, i el castell i vall d'Uixó, en el Regne de València, junt a la vila i castell de Xèrica i tota la seua tinença, les viles de Llúria, Alcoi i els llocs de la seua batllia i la Vall de Seta. Amb totes les seues jurisdiccions, alta i baixa, drets mer i mixt imperi, termes, feus i dominis, regalies i rendes i vassalls, homes i dones, cristians, sarraïns i jueus, amb tots els seus censos, gravàmens i tributs a tinença de fur d'Aragó. Nomena fermança el noble Pedro Fernández de Vergua, conseller i majordom de l'infant.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, ff. 165r-167v.

¶ ⁶⁰³ Ratllat: *teneamus*.

*Pro domina comitissa de Luna.*⁶⁰⁴

In Dei nomine. Pateat universis quod nos infans Martinus etc., tempore matrimonio inter nos e vos inclitam Mariam, uxorem nostram, ducissam ducatus et comitissa comitatus ac dominam civitatis predictorum, contracti iuxta pactum inter nos et vos inhitum sequentes in hiis forum Aragon[um] super hoc editum et solitum in Aragonum observari, dotavimus vos dictam ducissam tunc comitissam [de Exer]jica et de Luna ac dominam civitatis predictae in et \de/ locis nostris subscriptis sicut domina infanciona ingenua secundum forum Aragonum est per vir[um] tempore nupciarum dotanda, dantes, concedentes et assignantes vobis pro dictis dotibus vestris ad forum predictum loca nostra sequentia quitia atque francha, videlicet Voca/ de Ba[r]begal], de Bolea et Partusa ac etiam de Loarra, sita en regno Aragonum,⁶⁰⁵ et castrum et Vallem de Uxone sita in regno Valencie, prout in instrumento inde facto dato et acto Barchinone, in Palacio Reginali, .VI^a. die iulii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.LXXII°.⁶⁰⁶ per Franciscum de Ladernosa, tunc scriptorem recolende memorie domine regine matris nostre et notarium auctoritate regia publicum, clauso et subsignato lacius continetur. Verum quia ex post de locis predictis, excepto castro de Loarra, donacionem fecimus egregio viro Enrico Rubei, comiti d'Aydoni, sic quod post ipsam donacionem vos dicta ducissa tunc comitissa assignacionem dictorum locorum pro dictis dotibus vestris non poteratis habere, imo frustratam existere ab eisdem, nos iusta (sic) forum predictum dotavimus sicut videlicet et prout domina infanciona ingenua secundum forum Aragonum est per virum dotanda tempore nupciarum, concedentes et assignantes vobis ad forum predictum pro dotibus vestris predictis loca nostra sequentia sita in regno Valencie, videlicet villam et castrum d'Exerica et omnia loca sue tenencie, villam de Liria, villam d'Alcoy, Vallem de Seta et omnia loca que sint baiulie dicte ville d'Alcoy, cum fortaliciis, territoriis et terminis, feudis, militibus et dominabus⁶⁰⁷ et aliis⁶⁰⁸ in instrumento inde facto contentis. Et ulterius, cum alio intrumento promissimus vobis dicte ducisse tunc comitisse comitatum predictorum quod in continenti cum loca super nominata et per nos vobis tempore nupciarum nostrarum predictarum pro dictis vestris dotibus primis loco et vice assignata que de proximo habere illo tunc ac recuperare debebamus ipsa loca, castrum et Vallem de Uxone concederemus et [confir]maremus ac restitueremus vobis pro vestris dotibus supradictis iuxta forum Aragonum supradictum et prout ipsa loca et vallem iam vobis assignaveramus ac iuxta \dicte/ vestre prime assignacionis instrumenta seriem et tenorem non ob[stante] quod vos dicta ducissa tunc comitissa firmassetis⁶⁰⁹ in instrumento d[ot]acionis per nos facte comi[ti] d'A]ydoni predicto,⁶¹⁰ retento tamen per nos quod alia ultima assignacio per nos postea vobis facta loco dicte prime, videlicet de predictis locis, villis et castris de Xerica et eius tenencie ac etiam d'Alcoy et Valle de Seta ac aliis locis que sunt baiulie dicte ville d'Alcoy, ex tunc esset nulla et careret omnino viribus

¶⁶⁰⁴ Escrit posterior, de mà diferent a la del text. Citat per Leopoldo PEÑARROJA TORREJÓN, *Historia de la Vall d'Uxó...*, p. 104, n. 187.

¶⁶⁰⁵ Ratllat: Valencie. ¶⁶⁰⁶ ACA, RC, Registre 1554, ff. 36v-38r (editat i transcrit per Àurea

L. JAVIERRE, *Maria de Luna: Reina de Aragón*, Saragossa, Instituto Jerónimo Zurita, 1942, pp. 182-186). ¶⁶⁰⁷ Ratllat: dominacionibus.

¶⁶⁰⁸ Ratllat: et aliis. ¶⁶⁰⁹ Ratllat: firmassetis.

¶⁶¹⁰ Ratllat: Raymundo.

et effectu ac si facta non fuisset sic quod vobis prodesse neque nobis seu nostris noscere (sic) vel obesse non posset ut in dicto intrumento quod actum fuit in civitate Gerunde, tricesima die octobris anno a Nativitate Domini millesimo .CCC°. octuagesimo sexto, per Berengarium Sarta, notarium et prothonotarium nostrum clauso et subsignato lacius continetur. Propterea, volentes predicta omnia per nos vobis supra premissa omnino adimplere, gratis et ex certa nostra sciencia sequentes in hoc forum Aragonum super hiis editum et solitum in Aragonum observari, dotamus cum presenti vos dictam Mariam, uxorem nostram, quin imo vos in prima et pristinam dotacionem⁶¹¹ et assignacionem pro dotibus vestris reponimus, reducimus et restituimus in et de locis nostris predictis et infrascriptis sicut d[omin]a infanciona ingenua secundum forum Aragonum est per virum tempore nupciarum dotanda, concedentes et assignantes vobis pro dotibus vestris loca nostra predicta quitia atque francha, videlicet locum de Barbagal, locum de Bolea et locum de Pertusa, necnon locum de Loarra sita in regno Aragonum, et castrum et Vallem de Uxone sita in regno Valencie, cum fortaliis, territoriis et terminis, feudis, militibus et dominabus, feudatoriis et vasallis, hominibus et mulieribus, mansis, borgis, terris, honoribus et possessionibus, mero et mixto imperio et iurisdictione omnimoda ac eius exercicio, et cum omni dominacione et dist[ri]ctu et cum omnibus censibus, agrariis, decimis, redditibus, tributis, ce[n]sis, questis, peytis, subsidiis, usibus, usaticis, serviciis, adempriis et servitutibus, exitibus, proventibus, obvencionibus, fructibus et pertinentiis universis dictorum locorum et cuiuslibet eorundem, et cum omnibus et singulis iuribus realibus et personalibus et aliis quibuscumque que nos habemus et habere debemus in d[omi]ni locis et quolibet eorundem prout videlicet loca ipsa ex donacione dicti domini regis,⁶¹² patris nostri seu alias melius et plenius ad nos spectant et prout in dicto intrumento prime assignacionis de prescriptis⁶¹³ locis pro dotibus vestris vobis tempore nupciarum facte lacius continetur, quod instrumentum volumus et concedimus suas debere omnimodas reassumere vires quas et prout habebat ante tempus donacionis facte de predictis locis excepto predicto castro de Loarra prefato comiti d'Aydoni assignato. Est tamen sciendum quod Vallis de Uxone predicta est pro nunc in sequestro in posse dicti domini regis racione videlicet cause seu questionis que ducitur inter nos ex parte una, et Petrum Pascasii et Arnaldum Esquerit, olim campsoris Barchinone ex altera, certis videlicet et omnibus sine causis. Quam quidem vallem quan[do] eam recuperaverimus vobis trademus et tradere seu tradi facere promittimus, pascimur et convenimus quitiam et desobligatam sive ab omnibus creditoribus et nexi[bus] obligationum liberatam eamque nunc pro tunc vobis assignamus et concedimus et in eam nos reponimus, reducimus et restituimus racione et ob causam dicte prime assignacionis pro dotibus vestris predictis cum presenti publico instrumento, volentes ac vobis dicte ducisse concedentes expresse quod vos sitis in et de predictis omnibus locis dotata sicut domina infanciona ingenua debet dotari per virum suum tempore nupciarum iuxta forum et consuetudinem

¶⁶¹¹ Ratllat: donacionem.

¶⁶¹² Ratllat: racione videlicet.

¶⁶¹³ Ratllat: est.

regni Aragonum supradicti, et quod omnia dicta loca cum omni plenitudine iuris eorundem habeatis, teneatis, possideatis et explectetis in casibus et temporibus quibus et prout domina infanciona ingenua do[tes] [si]bi concessas tempore nupciarum per virum habere, tenere, possidere et explectare potest et debet iuxta forum \et/ consuetudinem dicti regni et prout in dicto instrumento prime ass[i]gnacionis lacius expressatur. Et ut de hii[s] vobis] diligentius tantum sit damus vobis fidanciam de salvo iuxta forum predictum de [et] pro dotibus supradictis nobilem Pe[trum] Ferdinandum de Vergua,⁶¹⁴ consiliarium et maiordonum nostrum dilectum, qui nobiscum et sine nobis vobis de hiis firmiter teneatur. Nos itaque dictus Petrus Ferdinandi de Vergua fidancia de salvo predictus suscipientes in nos sponte huiusmodi fidanciam seu obligacionem promittimus vobis dicte domine ducisse teneri cum dicto domino infante et sine ipso iuxta forum dicti regni de dotibus supradictis, et pro hiis complendis et observandis obligamus vobis tam nos dictus infans quam etiam nos dictus fidancia de salvo omnia bona nostra et utriusque nostrum mobilia et i[m]mobilia, habita et habenda. Premissa igitur omnia et singula facimus pascimur, convenimus et promittimus nos dictus infans et nos dictus fidancia scilicet uterque nostrum [...] dicta vobis dicte ducisse ad et iuxta forum, usum et consuetudinem dicti regni Aragonum, presenti et stipu[lan]ti, et notario infrascripto tanquam publice persone pro vobis dicta ducissa et pro aliis⁶¹⁵ etiam personis quarum interest et intererit recipienti et pascienti ac etiam legitime stipulanti. Et nos dicta ducissa a[cc]e]ptantes assignacionem predictam et omnia et singula supradicta, assignacioni per vos dictum⁶¹⁶ dominum ducem nobis facte⁶¹⁷ de villis et castro de Xerica et de omnibus locis seu tenencie de Liria, d'Alcoy, de Valle de Seta et de omnibus locis que sunt baiulie dicte ville d'Alcoy superius expressatis, renunciamus serie cum presenti. In cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo nostri dicti ducis independenti⁶¹⁸ iussimus comuniri.

Actum est hoc in Portu Fangoso, .XXX^a. die ianuarii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.XC^o.II°.

Signum (en blanc) infantis Martini etc., qui hec laudamus, firmamus et iuramus.

Lo duc.

Signum (en blanc) Marie, coniugis dicti domini infantis et Dei gracia etc., que predictis consentimus et laudamus et firmamus.

Sig+num Petri Ferdinandi de Vergua, fidancie iam dicti qui hec laudo et firmo.

Testes huius rei sunt nobiles Bernardus de Capraria, Geraldus de Cervilione et Huguetus de Sancta Pace, consilarii et camarlengi dicti domini ducis, milites.

Fuit clausum per Raimundum de Cumbis, secretarium dicti domini ducis.

Dominus dux mandavit mihi Raimundo de Cumbis in cuius posse predicta firmavit. Probata.

¶⁶¹⁴ Ratllat: Berga.

¶⁶¹⁵ et per aliis, repetit i ratllat.

¶⁶¹⁶ Ratllat: dictam.

¶⁶¹⁷ vobis facte, repetit i ratllat.

¶⁶¹⁸ Ratllat: predite.

263.

1392, febrer 4. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí requereix els alamins, vells i aljames d'Eslida i Uixó que fermen el més aviat possible el sindicat per a vendre a la ciutat de València 2.000 i 1.500 sous censals, respectivament, a raó de 12.000 sous per mil, per preu de 24.000 sous, els quals foren promesos per aquelles comunitats per finançar el seu passatge a Sicília.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, f. 218v.

Com a nós sia fort necessari que per vosaltres sia feyt e fermat encontinent sindicat bastant a vendre a la ciutat de València .II^M. sous censals a raó de .XII^M. per mil, ço és, per preu de .XXIII^M. sous, los quals segons lo compartiment feyt d'aço que vosaltres o vostres⁶¹⁹ missatgers⁶²⁰ e los de la Vall d'Uxó nos prometés donar en ajuda de nostre benaventurat passatge, per ço us manam que tantost façats e fermets lo dit sindicat, car nós havem promés a mossén de Tortosa de complir a vosaltres tot ço que us ha demanat per part vostra. E som aparellats de complir-vos-o tantost que hic haja algú per part vostra. E guardats-vos que per res no dilatets de fer lo dit sindicat, car per la tarda se poria seguir a nós gran dan de què vosaltres nos proferiets en gran colpa e comptariets a vosaltres e a béns vostres.

*Dada in Porto Fangoso, .IIII^a. die februarii anno a Nativitate Domini .M.CCC^o.XCII^o.
Dirigitur alamino, veteribus et aliame sarracenorum Serre d'Eslida.*

Similis mutatis mutandis fuit missa \alamino/, veteribus et aliame sarracenorum Vallis de Uxone, de mille quingentis solidis ad dictam racionem.

264.

1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí demana a l'alamí, vells i aljama d'Uixó que li lliuren els 4.000 florins d'or que els pertocquen del sindicat que s'havia acordat entre els seus procuradors en Tortosa i Diego López de Cetina i les aljames d'Uixó, Castro i Eslida per a vendre a la ciutat de València un censal mort a raó de 12.000 sous per mil, fins a preu de 18.000 sous, promesos per aquelles comunitats per al seu passatge a Sicília. Tot exigint-los sota pena de 1.000 florins d'or als seus béns aplicadors si no fermen dit sindicat.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, f. 221v.

Infant etc., a la aljama dels moros de la vall nostra d'Uxó, la sua gràcia. Com a nós sia fort necessari⁶²¹ per rahó de nostre passatge benaventurat que per vosaltres sia tantost feyt e fermat sindicat a vendre censal mort a la ciutat de València \a raó de .XII^M. sous per mil/ tro en quantitat o preu de .XVIII^M. sous, los quals pertanyen

¶ ⁶¹⁹ Ratllat: *sindichs*. ¶ ⁶²⁰ Ratllat: *nos prometés donar en*.

¶ ⁶²¹ Ratllat: *que per vosaltres sia tantost*.

a pagar a vosaltres⁶²² en aquells⁶²³ .IIII^M. florins d'or que per⁶²⁴ vosaltres e per les aljames de la Serra d'Eslida e⁶²⁵ del castell de Castro nos foren graciosament donats e atorgats en ajuda del dit nostre passatge segons lo compartiment⁶²⁶ que mossén de Tortosa e mossén Diego López de Cetina,⁶²⁷ nostre procurador, han feta \entre vosaltres/. Per ço us dehim e us manam sots pena de mil florins d'or de vosaltres e de vostres béns havedors e exigidors sens remissió alguna, que sens tota dilació e excusació, façats e fermets tantost lo dit sindicat. En altra manera ab aquesta mateixa comanam e manam al⁶²⁸ amat de casa nostra en Berenguer Martí que de vosaltres haja e exegesca la dita pena.

Dada.

*Dirigitur*⁶²⁹ al alamí, vells e aljama de la Val d'Uxó.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

265.

1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí, atès que ha comprovat que cap de les aljames ha fermat encara el sindicat, instiga i pressiona els alamins, vells i aljames d'Eslida, Uixó i Castro —sota pena de 1.000 florins d'or a qui contra vinga l'ordre— perquè fermen d'immediat els sindicats, per a reunir la quantitat de 4.000 florins d'or —a raó de 12.000 sous per mil— promesos a l'infant. Igualment, ja que hi ha vacil·lació entre les aljames per la compartició que s'ha realitzat, l'infant proveeix al seu procurador general en el Regne de València que assigne la prorrata que pertoca a cadascuna de les comunitats i encomana al seu oficial Berenguer Martí a empènyer-los a fermar el sindicat per vendre els censals morts, ja que són imprescindibles per a finançar el seu viatge a Sicília.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, f. 219v.

Infans etc.,⁶³⁰ als alamins, vells e aljamas dels moros de la Serra d'Eslida, de la Vall d'Uxó e del castell de Castro, la sua gràcia. Com per expedició de nostre benaventurat passatge sia nós molt necessari que per vosaltres sia tantost feyt e fermat sindicat bastant a vendre censal mort tro en quantitat o preu d'aquells .IIII^M. florins d'or per vosaltres a nós donats e atorgats en ajuda del dit nostre passatge, ço és, a raó de .XII^M. sous per mil, per ço us dehim e us manam expressament e de certa nostra sciència, sots pena de mil florins d'or⁶³¹ de vosaltres o d'aquell o aquells de vosaltres qui contrafarà havedors e exigidors sens remissió alguna, que no contrastant que algun de vosaltres hajats feyt ja sindicat a fer la dita venda en certa part de la dita quantitat, façats e fermets encontinent lo sindicat sobredit, car⁶³² nós⁶³³ ab aquesta mateixa manera al procurador general nostre en regne de València que

¶ ⁶²² Ratllat l'interliniat: *segons la avinença*.

¶ ⁶²³ Ratllat: .XXXXIII. ¶ ⁶²⁴ Ratllat: *lo*. ¶ ⁶²⁵ Ratllat: *de la Vall d'Uxó*. ¶ ⁶²⁶ Ratllat: *la avinança*.

¶ ⁶²⁷ En realitat diu: *Catatina*. ¶ ⁶²⁸ Ratllat: *en*.

¶ ⁶²⁹ Ratllat: *alamino*. ¶ ⁶³⁰ Document cancel·lat amb tres ratlles verticals. ¶ ⁶³¹ Ratllat: *d'aquell o aquell*. ¶ ⁶³² Ratllat: *en*. ¶ ⁶³³ Ratllat: *havem ja manat e*.

si debat algú ha entre vosaltres per rahó del compartiment fahedor dels dit .IIII^M. florins, que en e sobre allò vos faça justícia espatxada. E enquera⁶³⁴ comanam e manam al feel de casa nostra en Berenguer Martí que si per vosaltres o alguns de vosaltres serà feta contradicció alguna en la ferme (sic) del dit sindicat, que a fer e fermar aquell vos forç per aquella via e manera que a ell serà benvist fahedor. E noresmenys, haje e exegesca, de vosaltres o d'aquell o aquells de vosaltres qui contrafarà, la dita pena sens remissió alguna.

Dada en Port Fangós sots nostre segell secret, a .VI. dies de febrer del any .M.CCC.XCII.

266.

1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí ordena a Berenguer Martí que vaja als llocs d'Eslida, Uixó i el castell de Castro perquè, sense dilació ni remissió alguna atesa la necessitat de finançament de l'infant, fermen els sindicats de venda de censals morts a la ciutat de València a preu de 4.000 florins —a raó de 12.000 per miler— com es comprometeren aquelles comunitats.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, ff. 219v-220r.

En Berenguer Martí. A nós és fort necessari que per les aljames del moros de la Serra d'Eslida, de la Vall d'Uxó e del castell de Castro sia tantost feyt e fermat sindicat a vendra (sic) a la ciutat de València censal mort a rahó de⁶³⁵ .XII^M. sous per mil tro en quantitat o preu d'aquells .IIII^M. florins los q[ua]ls les dites aljamas nos donaren en ajuda de nostre benaventurat passatge. Per q[uè us] dehim e us manam que tots afers lexats anets tantost a les dites serra, vall e castell e presentants-los la letra que us trametem ab la present. E si no volien fer lo dit sindicat, forçats-los hi axí com vos parrà fahedor e exegits⁶³⁶ d'aquells \d'ells qui contrafaran/ la pena en la dita letra continguda sens remissió alguna.

Dada *ut supra*.

267.

1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa).

*L'infant Martí comunica als llocs i viles del marquesat a Catalunya, i a les viles de Llíria, castell de Penàguila, i als vells, alamins i aljames de la Serra d'Eslida, la Vall d'Uixó i la Vall de Seta, en el Regne de València, que per la venda realitzada a favor de la seua muller la duquessa, Maria de Luna, i dels seus successors, d'aquells territoris amb tota la seua jurisdicció, drets i rendes, la infanta n'és la seua senyora natural.*⁶³⁷

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, f. 220v.

¶⁶³⁴ Ratllat: *manam*. ¶⁶³⁵ Ratllat: *.XIII^M*. ¶⁶³⁶ Ratllat: *d'ells*.

¶⁶³⁷ Trasllat en net del present document amb alguns mínims canvis d'alguns termes en: ACA, RC, Registre 2079, f. 147r, doc. núm. 270.

Infans etc., als amats e feels⁶³⁸ tots e sengles oficials, \castlans, feveters, nobles e richs hòmens/ e vassalls nostres de les viles e lochs del dit marquesat, e \de la vila de Líria e castell de Penàguila e⁶³⁹ a cascun d'ells, salut e dilecció, e als alamins, vells e aljamas dels moros de la Serra d'Eslida, de la Vall d'Uxó e de la Vall de Seta, la sua gràcia/. Com nós, ab carta nostra ab nostre segell pendent segellada dada en Port Fangós a .XXX. dies de janer del any dejús scrit, haja feta venda a nostra muller la duquessa \mitjançant carta de gràcia/ de les viles e lochs del dit Marquesat e altres dessús nomenats ab tota jurisdicció, alta e baixa, e ab fortalises, territoris e térmens, hòmens e fembres,⁶⁴⁰ rendes e tots drets a nós pertanyents en aquells, segons que en la carta de la dita venda és largament contengut. Per ço us dehim e us manam que la dita duquessa e los seus succehidors hajats e tengats axí com a vers e naturals senyors vostres e dels dits lochs ab tots lurs drets e als oficials e procuradors seus obehiscats, responsgats (sic) e satisfçats de totes coses de les quals a nós siats tenguts, e sacraments, homenatges e feltat li façats e altres coses totes compliscats en la carta de la dita venda conte<n>gudes, com nós vosaltres complints les dites coses ara per llavors e llavors per ara vos absolem de tots sagraments, homenatges e feltats e de tota naturalesa de què siats a nós tenguts o estrets per⁶⁴¹ qualsevol rahó o manera.

Dada.

268.

1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa).

*L'infant Martí nomena els procuradors reials que lliuraran en nom seu a la duquessa, Maria de Luna, la possessió corporal de les viles, castells i llocs que li ha venut en el Marquesat, en Catalunya, i Llúria, Penàguila, Serra d'Eslida, Vall d'Uixó i de Seta, en el Regne de València.*⁶⁴²

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, ff. 220v-221r.

Com⁶⁴³ nós hajam feta e fermada venda a nostra muller la duquessa de les viles e lochs del Marquesat e de les viles de Líria e castell de Penàguila e de la Serra d'Eslida, de la Vall d'Uxó e de la Vall de Seta, per cert preu en la carta de la dita venda contengut. E hajam constituïts vosaltres e cascuns de vosaltres procuradors \nostres/ a liurar en nom nostre e per nós a la dita duquessa possessió corporal o quaix de les viles e lochs dessús dits. Per ço us dehim e manam que, en liurar la dita possessió a la dita duquessa o a qui ella volrà en loch seu, entenats ab aquella major diligència que porets forçant e destrenyent si mester serà los hòmens e vassalls

¶⁶³⁸ Ratllat: *nostres*. ¶⁶³⁹ Ratllat: *e a cas-cú d'ells. Salut e dilecció*. ¶⁶⁴⁰ Ratllat: *e tots dret*. ¶⁶⁴¹ Ratllat: *Dada*. ¶⁶⁴² Trasllat en net d'aquesta carta, dos dies després, el 7 de

febrer de 1392, amb algunes variacions de termes, però no de contengut en: ACA, RC, Registre 2079, f. 147r-v, doc. núm. 271. ¶⁶⁴³ Ratllat: *Infans*.

nostres de les viles e lochs sobredits a fer a la dita duquessa⁶⁴⁴ o a qui ella volrà⁶⁴⁵ sagraments e homenatges de feultat e a⁶⁴⁶ complir totes altres coses en la dita venda contengudes, segons forma e tenor d'aquella.

Dada.

269.

1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí atorga a la seua muller, la duquessa Maria de Luna, la procuració general per administrar i governar el ducat, comtat, marquesat i totes i cadascun dels seus béns, perquè en ella confia plenament.

I li recomana que actue amb sobreabundant cautela, conferint-li particularment plenes facultats sobre tots els alcaids dels castells del seus llocs, als qual pot retirar o despatxar, indultar o traslladar.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, f. 221r.

Nos infans etc., quia in quadam generali procuracione per nos vobis inclite Marie, uxori nostre, facta ad gubernandum et administrandum ducatum, comitatum/, marchionatum et civitatem predictam ac alia bona nostra omnia et singula ubique vobis pertinencia ut in procuracione predicta continetur, et licet de subscriptis, tradimus vos potestatem habere in procuracione predicta actum ad superhabundantem cautelam, vobis dicte ducisse cum presenti conferimus plenariam potestatem quod si quibuscumque⁶⁴⁷ aliquem alcaydum castrorum nostrorum ducatus, comitatus et marchionatus ac civitatis predictorum (sic) obire⁶⁴⁸ et propter eorum rationem seu aliam aliquam de alcaydiis per nos eis commissis vacare contigerit, possitis et libere valeatis nostro nomine et pro nobis dictas alcaydias illi vel illis cui vel quibus volueritis comitere sive comendare aut dictos alcaydos seu illos ex eis quos volueritis a dictis eorum alcaydis remove et ab homagiis per eos presentes absolvere et alios eorum loco ponere in alcaydiis superius dictis, et instrumenta quecumque eis concedere et omnia alia facere in predictis et circa predicta que nos possemus personaliter constitui. Nos enim dictis alcaydis restituentibus vobis dicta castra absolvimus eos et eorum quemlibet ab omnibus⁶⁴⁹ sacramento et homagio et aliis quibuscumque securitatibus de quibus vobis teneantur⁶⁵⁰ ratione alcaydiarum predictarum, promittentes habere ratum et firmum quicquid per vos in predictis actum fuerit et non revocare aliqua racione. In cuius rei testimonium hanc fieri et nostro sigillo iussimus comuni.

Data.

¶⁶⁴⁴ Ratllat: *sagre*.

¶⁶⁴⁵ Ratllat: *en loch seu*.

¶⁶⁴⁶ Ratllat: *a*.

¶⁶⁴⁷ Ratllat: *contigetur*.

¶⁶⁴⁸ Ratllat: *contigerit*.

¶⁶⁴⁹ Ratllat: *homagio*. ¶⁶⁵⁰ Ratllat: *per*.

1392, febrer 7. Portfangós (Tortosa).

*L'infant Martí comunica als llocs i viles del Marquesat a Catalunya, i a les viles de Lliria, castell de Penàguila, i als vells, alamins i aljames de la Serra d'Eslida, la Vall d'Uixó i la Vall de Seta, al Regne de València, que per la venda realitzada a favor de la seua muller, la duquessa Maria de Luna, i dels seus successors, d'aquells territoris amb tota la seua jurisdicció, drets i rendes, la infanta n'és la seua senyora natural.*⁶⁵¹

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, f. 147r.

Infant en Martí etc., als amat e feels tots e sengles oficials, castellans, feveters, nobles, ríchs hòmens e vassalls nostres de les viles e lochs del dit marquesat e de les viles de Liria, castell de Penàguila e a cascun d'ells, salut e dilecció, e als alamins, vells e aljamas dels moros de la Serra d'Eslida, de la Vall d'Uxó e de la Vall de Seta, la sua gràcia. Com nós, ab carta nostra ab nostre segell pendent segellada dada en Port Fangós a .XXX. dies de jener del any dejús scrit,⁶⁵² hajam feta venda a nostra muller la duquessa, mijançant carta de gràcia, de les viles e lochs del dit marquesat e altres dessus nomenats ab tota jurisdicció alta e baixa, e ab fortalases, territoris, hòmens e fembres, rendes e tots drets a nós pertanyents en aquells, segons que en la carta de la dita venda és largament contengut. Per ço us⁶⁵³ dehim e manam que la dita duquessa e los seus succeïdors hajats e tingats axí com a vostres e naturals senyors vostres e dels dits lochs ab tots lurs drets, e als oficials e procuradors seus obehiscats, [re]spongats e satisfaçats de totes coses de les quals a nós siats tenguts, e sagraments, homenatges e feltat li façats e altres coses totes compliscats en la carta de la dita venda contengudes. Com nós, vosaltres complints les dites coses ara per lavors e lavors per aran vos absolvem de tots sagraments, homenatges e feltats e de tota naturalesa de què siats a nós tenguts o strets per qualsevol rahó o manera.

Dada en Port Fangós sots nostre segell secret, a .VII. dies de febrer del any .M.CCC.XC. dos.

Lo duch.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

¶⁶⁵¹ Posada en net el dia després, 7 de febrer de 1392, de l'esborrany: ACA, RC, Registre 2094, f. 220v, doc. núm. 267, amb alguns canvis mínims de forma que no de contingut. Aquest està datat i té totes les clàusules de validació i comprovació registral del secre-

tari de l'infant, Ramon de Comes. ¶⁶⁵² Vegeu els documents transcrits més amunt, data a: 1392, gener 30. Portfangós (Tortosa). Cfr. ACA, RC, Registre 2079, ff. 157r-162r i 165r-167v, docs. núms. 260 a 263. ¶⁶⁵³ Ratllat: *pregam*.

1392, febrer 8. Portfangós (Tortosa).

*L'infant Martí constitueix els procuradors reials que lliuraran en nom seu a la duquessa, Maria de Luna, la possessió corporal de les viles, castells i llocs que li ha venut en el Marquesat, a Catalunya, i Llíria, Penàguila, Serra d'Eslda, Vall d'Uixó i de Seta, al Regne de València.*⁶⁵⁴

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, f. 147r-v.

Lo duc.

Com nós hajam feta e fermada venda a nostra muller, la duquessa, de les viles e lochs del Marquesat e de les viles de Líria e castell de Penàguila e de la Serra d'Eslda, de la Vall d'Uxó e de la Vall de Seta, per cert preu en la carta de la dita venda contengut. E hajam constituïts vosaltres e cascuns de vosaltres procuradors nostres a liurar en nom nostre e per nós a la dita duquessa possessió corporal o quaix, de les viles e lochs dessus dits. Per ço, us dehim e manam que, en liurar la dita possessió a la dita duquessa o a qui ella volrà en loch seu, entenats ab aquella major diligència que porets forçant⁶⁵⁵ e destrenye<n>t, si mester serà, los hòmens e vassalls nostres de les viles e lochs sobredits, a fer a la dita duquessa o a qui ella volrà sagraments e homenatges de feultat e acomplir totes altres coses en la dita venda contengudes segons forma e tenor d'aquella.

Dada en Port Fangós, a .VIII. dies de febrer en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XC. dos.

Lo duch.

Dirigitur procuratoribus per dictum ducem constitutis ad translandum possessionem domine ducesse de villis et locis supradictis dicta littera contentis.

*Idem.*⁶⁵⁶ *Probata.*

1392, febrer 14. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí accepta el donatiu monetari —de 1.500 sous— de l'aljama dels sarraïns d'Uixó en nom d'Abdolaziz Alí, Hamet Abenteniz i Alfaquí Abulpaniç, que junt a altres sarraïns de la dita vall, foren incriminats i inculpats per certs delictes, que no especifica.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, f. 225v.

¶ ⁶⁵⁴ Posada en net de l'esberrany: ACA, C, Registre 2094, ff. 220v-221r, doc. núm. 268. El present document presenta algunes variacions gràfiques, però no de contingut, amb aquell, i a més de la datació completa conté

totes les clàusules finals i de l'escatocol amb la validació de la cancelleria, feta pel secretari de l'infant, Ramon de Comes. ¶ ⁶⁵⁵ Ratllat: s.

¶ ⁶⁵⁶ Pel document anterior: *Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis.*

Nos infans etc. Percepto quod vos aliama sarracenorum Vallis nostre de Uxone [comparticipes?] inopie⁶⁵⁷ Abdolaziz Ali, Hamet Abenteniz et alfaqui Abulpaniç et aliquorum⁶⁵⁸ sarracenorum \Vallis predicte/ qui diu est composuerint cum nostra curia ad certam pecunie quantitatem \per certis criminibus seu delictis⁶⁵⁹ de quibus delati fuerint seu esse<nt> inculpati/, mille quingentos solidos concessistis ex quibus vitam suam valeant subportare, nam alias⁶⁶⁰ prout dicitur oporteret eos suas⁶⁶¹ deserere habitaciones. Propterea⁶⁶² concessionem predictam \gratam et acceptam/ habentes⁶⁶³ placet nobis ut dictos mille quingentos solidos exsolvatis superius nominatos absque alicuius pene incurso. In cuius rei etc.

Data in Porto Fangoso, .XIII^a. die februarii etc.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

273.

1392, febrer 15. Portfangós (Tortosa).

L'infant Martí encomana creença als alcaïds de la Serra d'Eslida i de la Vall d'Uixó, del que de part seua els procuradors nomenats per a rebre la possessió dels dits llocs els diran sobre l'acord amb les creditors dels abans canvistes de Barcelona, Pere Pasqual i Arnau Esquerit, relatiu al deute que mantenia en segrest aquelles serra i vall.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, f. 168r.

Infant en Martí etc. Als amats nostres los alcaÿts de la Serra d'Ezlida e de la Vall d'Uxó, salut e dilecció. Com en P(ere) Pasqual e n'Arnau Squerit, *olim* cambiadors de Barcelona, e lurs creadors sien convinguts ab nós del deute per lo qual staven en seqüestre la Vall e la Serra dessus dites, per ço a vosaltres e a cascun de vos dehim e expressament manam que tot ço e quant los procuradors per nós ordonats a reebre la possessió de la Serra e Vall dessus dites vos diran de part nostra, compliscats per obra sens tota dilac[i]ó, axí com si nós vos ho dehiem e personalment hi erem.⁶⁶⁴

Dada en Port Fangós, a .XV. de febrer del any .M.CCC.XC. dos.

Lo duc.

Idem.⁶⁶⁵ Probata.

¶ ⁶⁵⁷ Ratllat: *vestri*. ¶ ⁶⁵⁸ Repetit: *aliquorum*.
¶ ⁶⁵⁹ Ratllat il·legible. ¶ ⁶⁶⁰ Ratllat: *hec*. ¶ ⁶⁶¹ Ratllat: *habitaciones*. ¶ ⁶⁶² Ratllat: *habentes acceptam donacionem et*. ¶ ⁶⁶³ Ratllat: *deceptatis*. ¶ ⁶⁶⁴ Al

marge esquerre: *Nihil*. ¶ ⁶⁶⁵ En el document anterior: *Dominus dux, presente Petro Serra decretorum doctorem promotorem, mandavit Berengario Sarta.*

1392, febrer 21. Tortosa.

La infanta Maria, com a procuradora general de l'infant Martí, s'adreça als alamins, vells i aljames de sarraïns de la Vall d'Uixó i la Serra d'Eslida. Atesa la nova avinença entre l'infant Martí i alguns dels creditors dels anteriorment canvistes de Barcelona, Pere Pasqual i Arnau Esquerit, registrada pel notari de Barcelona Pere Dalmau i per la qual, en primer terme, aquests canvistes han de vendre als dits creditors: Uixó, Eslida, el Toro i la seua partida de Barraques, Viver, Caudiel i Novalitxes —a resultes de la dita venda aquests creditors hauran de prendre possessió pacífica d'aquells llocs—; i, en segon terme, aquests creditors —nous senyors dels llocs esmentats— hauran de revendre a l'infant les aljames d'Uixó i Eslida, a preu de 5.839 lliures, 15 sous i 3 diners. I per a pagar aquest preu la infanta autoritza, de voluntat de l'infant, que les dites aljames puguen vendre als dits creditors 6.000 sous de censal mort, amb l'objectiu que lliurat i descarregat aquest censal, és a dir, un cop satisfetes totes les obligacions amb els creditors, l'infant podrà recuperar la possessió de les dites vall i serra. Amb aquesta finalitat la infanta decreta i dona plena llicència a les aljames de la Serra d'Eslida i de la Vall d'Uixó, perquè nomenen legítimament i amb les seguretats pertinents els procuradors i els sindicats corresponents per a emprendre la venda dels dits 6.000 sous censals morts, amb cartes d'indemnitat incloses; tot exigint que no hi haja cap dilació.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, ff. 38v-39v.

Nós Maria etc., procuradiu e lochtinent general del dit senyor en totes ses terres e lochs ab carta de procuració del dit senyor ab son segell pendent segellada,⁶⁶⁶ dada en Port Fangós a .XXX. dias (sic) de janer del any devall scrit e closa per en Ramon Ces Comes, notari públich e secretari del dit senyor, als alamins, vels e aljames dels moros⁶⁶⁷ de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Eslida e singulars d'aquells, la gràcia sua. Com segons la avinença novellament feta entre lo dit senyor duch, d'una part, e en P(ere) Pascual e Arnau Squerit, cambiadors en temps passat de la ciutat de Barcelona, e alguns creedors dels dits cambiadors de la altra, de volentat del dit senyor sia estada feta venda per los dits cambiadors als dits creedors de les dites Vall e Serra e dels lochs d'El Toro, de Viver, de Caudiel, de Novalitxes e de la partida de les Barraques, tant com és dintre lo terme d'El Toro, per vigor de la qual venda los dits creedors deven haver pacífica possessió de les dites coses. E encara, segons la dita avinença, los dits compradors, après de la dita possessió, degen fer revenda al dit senyor duch e a qui ell volrà de les dites Vall e Serra per preu de .V^M.DCCC.XXXIX. lliures, .XV. sous, .III. diners per paga de les quals vosaltres, dites aljames, havets a fer venda als dits creedors de .VI^M. sous de censal mort, de volentat e consentiment del dit senyor. E fet compliment a les obligacions del dit censal, lo dit senyor deja recobrar la possessió de les dites Vall e Serra segons que aquestes coses pus largament són contengudes en los capítols

¶ ⁶⁶⁶ Vegeu el document transcrit més amunt, amb data: 1392, gener, 30. Portfangós (Tortosa). Cfr. ACA, RC, Registre 2079, ff. 157r-160v, doc. núm. 259.

¶ ⁶⁶⁷ Ratllat: *e singulars d'aquells. La gràcia sua.*

de la avinença, los quals li dit senyor ha fets e jurats en poder d'en P(ere) Dalmau, notari de Barcelona. E per amor d'açò nós, cobejants que les coses promeses per lo dit senyor hagen bon acabament, per tenor de la present, per nom e per part del dit senyor e encara de part nostra, vos donam licència a cautela e plen poder que per vós e per vostres síndichs e procuradors, a açò legítimament constituïts e constituïdors, fàçats ab acabament la dita venda dels dits .VI^M. sous censals per lo dit preu de les dites .V^M.DCCC.XXXIX. lliures, .XV. sous, .III. diners. E sobre aquella venda fàçats aquelles obligacions e seguretats que fahés l'altra vegada com per ordinació del dit senyor faés altres vegades de censals per pagar a alguns altres creedors dels dits cambiadors, car nós ab la present ara per lavós loam, aprovam e confirmam la dita venda e sindicat que per aquesta rahó farets e totes e qualsevol obligacions e seguretats faedores per la dita rahó. E en aquelles donam auctoritat, licència e decret del dit senyor e nostra, permetents-vos fer carta de indepnitat sobre la dita venda segons que necessària la haurets encontinent que sian aquí qui dins breus dies, Déu volent, hi serem e us metrem entre mans tantes rendes de les dites Vall e Serra per quantes vosaltres vos obligarets, e per aquesta rahó no laguiets de dar compliment a la dita venda car gran dapnatge se'n seguiria al dit senyor e a nós.

Dada en Tortosa, a .XXI. de febrer del any .M.CCC.XCII.

La duquessa.

Domina ducissa mandavit Francisco Pujada. Probata.

275.

1392, febrer 21. Tortosa.

La infanta Maria, com a procuradora general de l'infant Martí, s'adreça a Berenguer Martí, col·lector de les rendes i drets del Regne de València, i l'informa que pels capítols novament acordats entre l'infant i els creditors dels canvistes barcelonins, Pere Pasqual i Arnau Esquerit, ha autoritzat la venda per part de les aljames d'Uixó i Eslida, entre d'altres llocs —el Toro i la seua partida de Barraques, Viver, Caudiel i Novalitxes—, d'uns 6.000 censals morts, com consta pel document registrat pel notari de Barcelona Pere Dalmau. Tot detallant-li que segons aquella avinença les dites vendes de censals, cartes d'indemnitat incloses, hauran de ser fetes un cop que els creditors posseeixen corporalment els dits llocs, perquè després que consenten en la seua venda, l'infant puga recuperar les dites aljames d'Uixó i Eslida, un cop satisfetes totes les obligacions amb els creditors. Amb aquesta finalitat, la infanta commina al dit Berenguer Martí que sense dilació ni entrebanc i diligentment procure que els canvistes barcelonins, els seus creditors o els seus procuradors, prenguen possessió dels dits llocs, tot exigint a les dites comunitats que juren i en facen els homenatges corresponents i acte seguit fermen la venda d'aquells censals morts acordats. Especificant-li la infanta que ha de proveir curosament que els primers en consentir la venda dels 6.000 de censals morts han de ser els sarraïns d'Uixó i Eslida, ja que aquelles aljames han de lliurar el quart en la cort del governador de València i el terç en la cort del veguer de Barcelona.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, ff. 39v-40r.

La duquessa, procurador e lochtinent general del senyor duch.⁶⁶⁸

En Berenguer Martí. Com lo senyor duch se sia avengut ab en P(ere) Pascual e n'Arnau Squerit, cambiadors, e alguns lurs creadors per rahó de ço en què'l dit senyor les era tengut, segons que de la avinença apar per los capítols de guén fets sobre açò, dels quals vos farà fe en P(ere) Dalmau, notari de Barcelona, en poder del qual lo dit senyor los à fermats. E segons aquella avinença, los dits cambiadors haven feta venda de volentat del dit senyor als dits creadors de les Vall d'Uxó e Serra d'Eslida e dels lochs del Toro e de ço que de les Barraques dins lo terme del Toro, e de Viver, de Caudiel e de Novalitxes, de les quals coses los dits creadors han haver plena e vàcua possessió. E après la possessió damunt dita, deven los dits creadors fer venda al dit senyor duch de les dites vall e Serra per preu de .V^M.DCCC.XXXIX. lliures, .XV. sous, .III. diners, e per pagament d'aquelles les aljames de les dites Vall e Serra faran venda als dits creadors de .VI^M. sous de censsal mort ab carta de gràcia, los quals .VI^M. sous se obligaran en la manera que's obligaran aquells que la derrera vegada veneren les dites aljames per pagar alguns altres creadors dels dits cambiadors, segons en los dits capítols és contengut. Per ço, us manam que ab los dits cambiadors e creadors o lurs procuradors, ab lo dit notari anets a les dites Vall e Serra e lochs, e que façats que la dita possessió sia liurada als dits creadors axí com se pertany, e que requirats als alcayts e altres dels dits lochs que hajen per senyors los dits creadors e que'ls facen homenatge. E après, que façats que les dites aljames facen venda o sindicat per rahó dels dits .VI^M. sous censsals, e los dits creadors que facen la venda al dit senyor duch de les dites Vall e Serra, però la possessió no us curets de haver fins que totes les obligacions del dit censal sien fetes com axí és contengut en la dita avinença. E farets que'ls primers creadors que han censsals sobre les dites Vall e Serra consenten a la dita venda dels dits .VI^M. sous censsals, los quals se àn scriure sots pena del quart en la cort del governador de València, e sots pena del terç en la cort del veguer de Barcelona. E ajats-vos curosament en los dits afers per ço que vingan a bon acabament, axí com lo dit senyor duch ha promès, e no duptets en res per lo seqüestre que fon fet dels dits lochs, com lo dit seqüestre és revocat ab letra del senyor rey, la qual letra per exoblit e per la cuyta de la partida del dit senyor se n'à portada micer P(ere) Serra, que la tenia.

Data ut supra.

*Idem.*⁶⁶⁹

¶⁶⁶⁸ Ratllat: *fucibus*.

¶⁶⁶⁹ En el document anterior es llig:
Domina ducissa mandavit Francisco Pujada.

1392, febrer 21. Tortosa.

La infanta Maria, com a procuradora general de l'infant Martí, comunica als alcaids, justícies, jurats i prohoms d'Uixó, d'Eslida, Viver, el Toro —inclòs Barraques—, Caudiel, Novalitxes i als alamins, vells i aljames d'Uixó i Eslida, que atès que pels capítols acordats entre l'infant i els creditors dels antics canvistes barcelonins Pere Pasqual i Arnau Esquerit, aquests creditors han de prendre possessió dels llocs mencionats, i de retruc podrien fer-ne la revenda a l'infant, per aquest motiu els demana que facen als dits creditors o als seus procuradors els pertinents juraments de fidelitat i homenatge; tot establint la infanta, a voluntat de l'infant, que resten dites comunitats alliberades del jurament de lleialtat que van retre a l'infant com a anterior senyor seu.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, f. 38r-v.

Nós Maria etc., procuradriu etc.,⁶⁷⁰ als amats e feels nostres los alcays, justícies, jurats e prohoms de la Val d'Uxó, de la Serra d'Eslida e dels lochs de Viver, del Toro, de Caudiel, de Novalichas (sic) e de la partida de las Barraques tant com és dins lo terme del Toro, salut e gràcia, e als alamins, vells e aljamas (sic) de las ditas (sic) Vall e Serra, la sua gràcia. Com lo dit senyor duch se sia avengut ab en P(ere) Pascual e Arnau Esquerit, en temps passat cambiadors de Barcelona, e alguns lurs creedors, sobre ço en què los dit senyor los era tengut e segons la dita avinença, entre les altres coses sia estada feta venda per los dits cambiadors, de volentat del dit senyor, de tots los dits lochs, Vall e Serra, dels quals lochs deven haver possessió jatsia que, après de lur possessió, dejan fer revenda al dit senyor de les dites Vall e Serra segons que en capítols dequèn fets és contengut. Enperamor d'açò, a vosaltres e a cascuns de vosaltres dehim e manam de part del dit senyor e nostra que als dits creedors o a lur procurador façats sacrament de feultat e omenage, e li obeescats com a senyor segons que en semblants vendes és acostumat e's deu fer, com nós, vosaltres fahents sacrament de feultat e homenatge als dits creedors o a lur procurador, ara per lavors, vos havem per quitis e absolts del sacrament e homenatge que havíets fet al dit senyor duch en tant quant al dit senyor se pertany.

Data en Tortosa, a .XXI. de febrer.

Domina ducissa mandavit Francisco Pujada. Probata.

¶⁶⁷⁰ L'infant Martí, amb el pretext del seu viatge a Sicília, nomenà regent la seua esposa Maria de Luna, qui s'intitulà procuradora general. En els volums de la lloctinència es registrà un document datat a Catània el 25 de setembre de 1392 fent-ne referència: «*Constituimus et ordi-*

namus vos dictam ducissam, procuratricem et locutenentem nostram generalem in civitate, villis et locis nostris predictis que nomine habemus et possidemus et in futurum possidere et habere debemus in regnis Aragonum, Valencie et principatum Cathalonie», cfr. ACA, RC, Registre 2079, ff. 179v-181r.

1392, març 15. Castell de Càller.

L'infant Martí proveeix que a Pere Dalmau, notari de Barcelona, pels treballs sostinguts en l'execució dels capítols acordats entre ell i el creditors dels canvistes Pasqual i Esquerit, li siguen retribuïdes 182 lliures, 10 diners barcelonesos assignades de les quantitats carregades —un total de 292 lliures i 10 diners barcelonesos— per la revenda als creditors d'Uixó, Eslida, el Toro, Caudiell i Novalitxes; estipendi percebut a condició que el dit notari gratuïtament escripturés totes les cartes i documents públics que pel dit afer hagen de ser registrades.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, f. 168r-v.

Infant en Martí etc., al amat nostre en P(ere) Dalmau, notari de Barcelona, salut e dilecció. Per esguard e remuneració dels treballs que havets sostenguts, axí per lo procés de la qüestió qui s'és menada lonch temps ha entre nós e en P(ere) Pasqual e n'Arnau Squerit, *[olim]* canviadors de Barcelona, per rahó de ço en què lus érem tenguts com per la [a]vinença e capítols d'aquèn seguits entre nós e los damunt dits *olim* canviadors [e] los lurs creedors, e per los contractes que al present fan per nós davallats de la dita avinença segons los dits capítols, tant com toquen nostra part, de les quals coses res de nostra part no havets hagut. Per tenor de la present a vós atorgam e assignam cent vuytanta-dues lliures, deu diners barcelonesos de e so[bre] aquelles .CC.XCII. lliures, .X. diners barcelonesos que nós havem carregades en lo fet de la venda que's fa als creedors de les Vall d'Uxó e Serra d'Eslida, e los lochs del Toro, de Viver, Caudiell e Navalitxes, e ns havem aturades en lo contracte de la dita avinença per nós donadores e assignadores a qui ns volrem, segons que en los dits capítols és contengut. Manans ab la present als dits creedors e altres d'aquí açò's pertangué que, en la dita compra o compres e altres drets a ells adquirits e adquisidors, per la dita rahó vos acullen e us responguen prorata de la dita qua<n>titat que us atorgam, la qual assignació vos fem ab expressa condició que vós siats tengut a nós o a nostres procuradors donar franchament e sens tot altre salari tots e sengles encartaments o cartes públiques e altres qualsevulla scriptures que fer se degen o devallen per rahó dels dits capítols per vós faedores, com nós, en remuneració e paga de totes les dites coses per vós fetes e faedores en los dits negocis, vos façam la dita assignació per tot ço que per nós per la dita rahó a vós pogués ésser degut e pertànyer.

Dada [en] lo castell de Càller, a .XV. de març del any .M.CCC.XC. dos.

Lo duch.

Dominus dux, presente Petro Serra, legum doctore, consiliario, promotore, mandavit Berengario Sarta. Probata.

278.

1392, març 15. Castell de Càller.

L'infant Martí, per uns motius que no vol citar, proveeix que a Berenguer Sayol, ciutadà de Barcelona, se li atorguen 110 lliures barceloneses assignades de les quantitats carregades —un total de 292 lliures i 10 diners barcelonesos— per la revenda d'Uixó i Eslida, junt a Viver, Caudiell, el Toro i Novalitxes, als creditors dels canvistes Pasqual i Esquerit, tot exigint als creditors als quals corresponga dita compra que abonin dits diners com s'ha proveït al dit Berenguer Sayol.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2079, ff. 168v-169r.

Infant [en] Martí etc., al amat en Berenguer Sayol, ciutadà de Barcelona, salut e dilecció. Per algunes certes e justes causes les quals no curam a present recitar, atorgam e assignam a vós dit Berenguer Sayol cent e deu lliures barceloneses de e sobre aquelles .CCC.XCII. lliures, .X. diners de la dita moneda que n[ós] havem carregades en lo preu de la venda que's fa als creadors d'en P(ere) Pasqual e d'en n'Arnau Squerit, *olim* cambiadós de Barcelona, de la Vall d'Uxó e Serra d'Eslida e los lochs del Toro, de Viver, de Caudiell e de Novalitxes, ens havem aturades en lo contracte de la avinença feta entre nós e ells per la dita rahó, donadores e assignadores per nós a qui'ns volrem, segons que en los capítols de la dita avinença és contengut. Manats ab la present als dits creadors e altres d'aquí açò se pertangue que en la dita compra o compres e altres drets a ells adquirits e adquisidors per la dita rahó, vos acullen e us responguen prorata de la dita qua<n>titat que ab la present vos atorgam segons és dessus contengut.⁶⁷¹

Dada en lo castell de Càller, a .XV. de març del any .M.CCC.XC. dos.

Lo duch.

Dominus dux, presente Petro Serra, legum doctore, consiliario, promotore, mandavit Berengario Sarta.

279.

1392, abril 24. Paterna.

La infanta Maria, com a procuradora general de l'infant Martí, concedeix llicència per vendre censals a l'aljama d'Uixó. Atès que aquella li ha suplicat que estant obligada a pagar a Gabriel Desquarter, metge de València, 1.000 sous censals, per a evitar l'increment dels interessos, l'autoritza a poder vendre altres 1.000 sous de censals a aquell mateix metge o a altres persones, per preu de 12.000 sous.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, f. 61r-v.

Nos Maria, coniux etc., procuratrix etc., atendentis quod vos aliama sarracenorum Vallis de Uxone facitis et sustinetis plurima dampna et missiones ad instanciam et requisicionem magistri Gabrielis Dezquarter, fisici civitatis Valencie, pro illis mille solidis censualibus quos

¶ ⁶⁷¹ Al marge esquerre: *Nihil.*

anno quolibet tenemini solvere ei, et per vos dictam aliamam fuerit nobis humiliter supplicatum quod pro evitandis ipsis dampnis et missionibus et pro luendo seu redimendo dicto censuali quod fuit sibi venditum per vos aliamam predictam, instrumento gracia intervenienti, precio undecim mille solidorum et pro solvenda parte dicti censualis debita ipsis magistro Gabrieli et missionibus predicta de causa inde secutis dignaremur vobis licenciam inpartiri ut possitis vendere alios mille solidos censuales illi vel illis personis quibus volueritis precio duodecim mille solidorum, et nos, atentis omnibus supradictis, ad suplicationem humilem vestri dicte aliame tenore presentis concedimus vobis dicte aliame Vallis de Uxone et singularibus ipsius faciendi, concedendi et firmandi assignaciones et vendiciones mille solidorum censualium predictorum precio duodecim mille solidorum, etiam sindicatus et procuraciones quascumque pro dictis vendicionibus faciendis ac instrumenta vendicionum et aliorum contractuum qui ad ea fuerint necessari<i> seu opportuni cum et sub illis pactis, penis, promissionibus, obligacionibus, securitatibus, hostagiis, iuramentis, submissionibus aliisque clausulis et cautellis ac renunciacionibus quibus cum emptore vel emptoribus convenire poteritis et precia recipere convertenda in redempcionem seu luicione predicti censualis et aliorum predictorum solucione et quevis alia que ad perfeccionem et totalem efectum predictorum vendicionum fuerint necessaria, utilia <vel> expediencia seu quomodolibet requirantur licenciam damus et facultatem omnimodam et plenariam elargimur. Nos enim easdem vendiciones et assignaciones censualis predicti et omnes contractus resultantes ex eis ac instrumenta eorum cum facta fuerint de certa sciencia et consulte nunch pro tunch et tunch pro nunch laudamus, aprobamus, ratificamus et in omnibus et per omnia confirmamus ac si per nos firmata personaliter et laudata essent eisque nostram auctoritatem inpendimus pariter et decretum quibuscumque foro, privilegio, constitucione, ordinacione, stilo aut consuetudine in contrarium editis ob-sistentibus nullo modo. Mandantes per hanc eandem universsis et singulis officialibus dicti domini infantis et nostris presentibus et futuris quatenus concessionem nostram presentem et instrumenta predicta que per quoscumque notarios recipi volumus et iubemus firmam habeant, teneant et observent et non contraveniant nec aliquem contravenire permitant aliqua racione. In cuius rey testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Data in loco de Paterna, .XXIII^a. die aprilis anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. XC^o. secundo.

La duquessa.

Domina ducisse mandavit Francisco Pujada. Probata.

280.

1392, maig 24. Paterna.

La infanta Maria, com a procuradora general de l'infant Martí, encomana a Berenguer Martí la venda dels censals d'Uixó. Igualment, el nomena per ocupar-se dels seus negocis, ja que és persona en qui confia plenament, perquè venga, arrende a un any o més a les persones que ell considere o perquè administre els rèdits, esdeveniments i drets que a la ella li pertanyen, ja que ella no pot fer-se'n càrrec.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, ff. 70v-71r.

*Comissio facta Berengario Martini.*⁶⁷²

Nos Maria etc., quia valles de Uxone et de Seta ac Serra d'Eslida pervenerunt noviter ad nostrum dominium titulo vendicionis nobis facte per dictum dominum infantem, causis et rationibus in instrumentis inde factis laicius expressatis, est necessarium quod per nos sit atributa potestas alicui persone faciendi infrascripta ex eo quia nos ad presens occupate aliis negociis intendere non valemus. Ideo, de fidelitate et industria vestri fidelis nostri Berengarii Martini plenarie confidentes tenore presentis comittimus sive comendamus vobis quod vendatis et vendere possitis et arrendare nostro nomine et pro nobis ad unum annum vel duos vel amplius ut vobis expediens utile vel necessarium fuerit quoscumque redditus, iura, sdevenimenta ac proventus nostros et nobis pertinentes ac spectantes in omnibus et singulis locis et alcareis dictarum Vallium et Serre, per manum tamen curritoris publici et sub modis, formis, pactis et condicionibus assuetis vel aliis quas de novo possitis ponere, mutare et addere in albaranis et instrumentis inde factis et actam fiscalem super predictis tradere seu tradi mandare, et de predictis redditibus et iuribus per vos ut predictur vendendis seu arrendandis empotorem (sic) seu emptores inducere in possessione seu quasi et de eisdem vendicionibus et arrendamentis facere et firmare dictis emptoribus et arrendatoribus instrumentum et instrumenta vendicionum et arrendacionum, cum pactis, condicionibus, clausulis et cautelis necessariis ac etiam oportunis, et ad recipiendum in ipsis instrumentis a dictis emptoribus et arrendatoribus et fideiussoribus per eos dandis obligaciones et securitates preciorum predictorum cum penis, renunciacionibus et obligacionibus assuetis et aliis quibus vobis videbitur, et cum dictis emptoribus poteretis convenire, et ipsa precia recipiendum et apocam et apocas faciendum et firmandum et per predictas compulsiones et execuciones prout necessarium fuerit faciendum/ et fieri requirendum per officiales quoscumque, et generaliter omnia et singula in predictis et circa predicta faciendum, gerendum et procurandum que in et circa predicta necessaria fuerint ac etiam opportuna, et que nos facere possemus personaliter constitute. Nos enim comitentes vobis super predictis omnibus et singulis et inde dependentibus emergentibus et connexis plenarie vices nostras. Promittimus nos semper habere ratum, gratum et firmum quicquid per vos in premissis actum gestum fuerit seu etiam procuratum et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum omnium obligacione. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Data in loco de Paterna, .XXIII^a. die madii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o. XC^o. secundo.

La duquessa.

Domina ducissa mandavit Francisco Pujada. Probata.

¶ ⁶⁷² Escrit posterior, de mà diferent a la del text.

1392, maig 25. Paterna.

La infanta Maria, com a procuradora general de l'infant Martí, informa als alamins, vells i aljames d'Uixó i Eslida, que arribarà a aquelles comunitats el procurador dels creditors dels canvistes Pasqual i Esquerit, Bernat Sapila, per tal de fer-ne la possessió corporal d'aquells llocs, per a procedir a revendre aquella vall i serra a Berenguer Martí, procurador de l'infant —que d'aquesta manera seran redimites— i qui tot seguit li les lliurarà a Pere Calderó, alcaid de Benaguasil, procurador de la infanta, per a rebre la possessió dels dits llocs.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, f. 67r-v.

Dona Maria etc., procuradriu etc., als alamins, vells e aljames dels moros de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Eslida, la sua gràcia. Sapiats que aquí va en Bernat Çapila, procurador dels creadors d'en P(ere) Pascual e d'en Arnau Squerit, per haver la possessió de les dites Vall e Serra per venda que n'è dels cambiadors e, reebuda la dita possessió per reevenda que'l dit Bernat ha feta al dit senyor de les Vall e Serra damunt dites, ha a liurar possessió al feel nostre en Berenguer Martí, lo qual nós, axí com ha procuradriu del senyor duch, havem feta procuració a reebre aquella. E après, lo dit en Berenguer Martí ha là a liurar al amat nostre en P(ere) Calderó, alcayt de Benaguazir, per nós qui havem venda del dit senyor de les dites Vall e Serra, lo qual dit P(ere) Calderó nós havem fet procurador en nom nostre propri sobre aquest fet. Per què us manam expressament que donets loch e manera que les dites coses sian complides encontinent segons e per la manera que és necessari. E açò no mudets per res com per la triga se seguirian grans missions al dit senyor e a nós.

Dada en Paterna, a .XXV. dies de maig del any .M.CCC.XCII.

La duquessa.

Domina ducissa mandavit Francisco Pujada. Probata.

1392, juliol 29. Paterna.

La infanta Maria, com a procuradora general de l'infant Martí, retrau als justícia i jurats de Sogorb que a prec d'uns mercaders veïns d'aquella ciutat, Alí Affen, Muhammad Sortigero, Saat Udeiz, Ismel Fortim, Muhammad Alviari i Hamet Poturrín, hagen comminat als batlle, alami i vells d'Uixó per exigir el pagament del dret de peatge per la compra de figues i altres mercaderies que aquells mercaders de Sogorb realitzaren en la dita Vall d'Uixó, tot al·legant una exempció de peatge i mostrant les cartes de franquesa que la infanta de part de l'almí d'Uixó sap que són il·legítimes, ja que aquest peatge és una taxa per l'entrada i sortida de mercaderies que els sarraïns de Sogorb de temps ha estan acostumats a pagar als sarraïns d'Uixó. Per tant, volent la infanta que ninguna part quede perjudicada demana als de Sogorb que no empenyen els d'Uixó a retornar cap penyora als dits mercaders si en un termini de vuit dies des del moment de la comunicació de la present carta aquells no mostrassen davant la infanta els documents d'exempció que demostrarien la regalia que els concediria la franquesa del peatge.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, f. 78r-v.

Dona Maria etc., procuradriu etc., als feels nostres los justícia e jurats de la dita ciutat, salut e gràcia. Vista havem una letra vostra la qual havets tramesa als batle, alamí e vells de la Vall d'Uixó, en la qual los havets fet saber que davant vosaltres són compareguts Alí Affen, Mahoma Sortigero, Çaat Udeiz, Ismel Fortim, Mahomat Alviari (?) e Famet Poturrin, moros de la dita ciutat, dients que ells són anats a la dita Vall e han hi conprat figues e altres mercaderies, e que·ls han marcats e penyorats per dret de peatge, ells mostrants cartes de franquea que cascun d'ells han axí com a vehins de la dita ciutat, les quals no·ls han volgudes obeir. Per la qual rahó, vosaltres, instants e requirents los moros demunt nomenats, havets requests los dits batle, alamí e vells que, encontinent e de fet, faessen tornar e liurar als dits moros les penyores o qualsevol cosa que per la dita rahó los haguessen preses ensemps ab les missions que per la dita rahó los ha convengudes fer e sostenir. En altra manera, que·ls certificats que, no sperada de vosaltres altra letra per la dita rahó, que farets marques e repenyores de béns de vehins de la dita Vall e execució en aquelles, e satisfarets als dits vostres vehins de ço que han estat marcats e de les dites missions. De la qual cosa som molt meravellada que vosaltres hajats tramesa semblant letra per la dita rahó com açò toch a vostres regalies e los dits vostres vehins hajen tostemps⁶⁷³ acostumat de pagar peatge per les coses dessus dites e altres en la dita Vall, segons relació que y hajem haüda del dit alamí, qui és hom antich. Per què, com nós no vullam que la una part ne l'altra sia perjudicada en les dites coses part justícia, dehim e manam a vosaltres que per la rahó damunt dita no marquets ne repenyorets als vehins de la dita Vall ans, si rahons justes algunes havets per les quals los dits vostres vehins sien franchs de les dites coses, aquelles hajats mostrades davant nós dins .VIII. dies comptadors après que la present vos serà presentada per tal que a cascuna de les dites parts puxam fer aquella justícia que's pertanga. E semblant assignació fem als batle, alamí e vells damunt dits.

Dada en Paterna, a .XXIX. de juliol del any .M.CCC.XCII.

Vidit Bernardus Anglesii.

Domine ducissa mandavit Francisco Pujada. Probata.

283.

1392, setembre 13. Sogorb.

La infanta Maria, intitulant-se esposa de l'infant Martí, duquesa de Montblanc, comtessa de Luna i senyora del marquesat i ciutat de Sogorb, ordena a Berenguer Martí, col·lector de les rendes i drets del Regne de València i ciutadà de Sogorb, que determine, després d'una audiència amb les parts, sobre la causa oberta entre Ramon Peirats de Fanlo, alcaid del castell de Castro, i Muhammad Doyaydar, sarraí d'Uixó, en relació a errors en els comptes i restitucions dels rèdits de la Vall d'Uixó, en els temps en què el dit Muhammad, comissionat pel dit Ramon, regia i rebia les rendes per a Pere Pasqual i Arnau Esquerit.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, f. 84r-v.

¶ ⁶⁷³ Ratllat: *acos*.

Maria, coniux incliti domini infantis Martini et Dei gracia ducissa Montis Albi comitissa- que de Luna ac domina Marchionatus et civitatis Sugurbii, fideli nostro Berengario Martini, civi dicte civitatis, salutem et gratiam. Causam seu questionem que ducitur seu duci speratur inter Raymundum Peyrats de Fanlo, scutiferium, alcaydum castri de Castro, agentem ex parte una, et Mafometum Doyaydar, serracenum Vallis de Uxone ex parte altera defendentem, super collecta seu recepcionem redditum dicte Vallis quos dictus Mafometus, ex comissione sibi facta per dictum Raymundum tempore quo ipse colligebat, regebat et administrabat per Petrum Pascasii et Arnaldum Esquerit, olim campsores Barchinone, redditus et iura dicte vallis, fecit per aliquod tempus, et etiam super reddicione et errore compoti dictorum reddituum <per> predictum Mafometum⁶⁷⁴ receptorum, vobis serie huius ducimus comittendam. Quare vobis dicimus, comittimus et mandamus quatenus vocatis partibus supradictis et aliis evocandis et earum rationibus auditis, errorem compoti supradicti audiatis eaque cognoscatis, difinietis et determinetis prout de foro et racione inveneritis faciendum, sola facti veritate at- tenta, maliciis et difugiis cessantibus quibuscumque. Quare nos vobis super predictis omnibus et singulis cum dependentibus et emergentibus ex eisdem vices nostras comittimus plenarie cum presenti.

Data Sugurbii, .XIII^a. die septembris anno a Nativitate Domini millesimo .CCC^o. nonagesimo secundo.

Vidit B(ernardus) Anglesii.

Franciscus Pujada ex provisione facta per Bernardum Anglesii, regentem vicecance- llariam domine ducisse. Probata.

284.

1392, setembre 16. Sogorb.

La infanta Maria cita Domingo Mercader a comparèixer davant ella perquè li ha de parlar de la qüestió dels sarraïns d'Uixó. No determina l'assumepte.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, f. 84v.

La duquessa.

En Domingo Mercader. Com nós vos hajam mester de necessitat sobre la qüestió qui és entre vós, de una part, e los moros d'Uxó de la altra, per ço us pregam que encontinent vos vingats ací a nós a Segorb, e açò per res no haja falla.

Dada en Sogorb, a .XVI. dies de setembre del any .M.CCC.XCII.

Dirigitur al amat nostre en Domingo Mercader.

Franciscus Pujada mandato domine ducisse facto per provisionem Raimundum de Camporellis, consiliarium et maiordomum. Probata.

¶ ⁶⁷⁴ Ratllat: *metus*.

285.

1392, setembre 16. Sogorb.

La infanta Maria es dirigeix al lloctinent de governador del riu d'Uixó enllà, Asbert de Barberà, agraint-li la seua diligència i honestat al certificar-li que sobre la qüestió i el procés amb els sarraïns d'Uixó els empara a aquests el dret i la justícia. A més, atenent als seus propis advocats, assevera que cap pena se'ls pot imputar, al contrari del que assegura en Domingo Mercader. No determina l'assumepte ni el procés.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, ff. 84v-85r.

La duquessa.

N'Asbert de Barberà. Vostra letra havem reebuda e agraphim-vos molt ço que'ns havets fet saber en aquella, e pensam que axí com ho deys bé de paraula, ho facets millor de fet. N'ós havem parlat llargament del dit fet ab nostres advocats, qui han vist tot lo procés e dien que los moros d'Uxó han bon dret e que per justícia no són tenguts a les penes que demana en Mercader, segons apar en lo dit procés, axí en les primeres pesades fetes per los dits moros com per les derrereres. Per què, altra vegada vos pregam que, esguardades les dites coses, havent per recomanats los dits moros, façats a aquells tal obra en lo dit fet que us hajam que grahir vostra honestat guardada, car vos e tothom qui sàpia lo dit fet coneix que açò's fa per malícia, de la qual, a la derrereria, si açò dura, n'ós haurem a sentir.

Dada en Segorb, a .XVI. dies de setembre del any .M.CCC.XCII.

Dirigitur al amat nostre n'Asbert de Barberà, tinent loch de governador del riu d'Uxó ensús.

*Idem.*⁶⁷⁵ *Probata.*

286.

1392, desembre 29. Amposta.

L'infant Martí s'adreça novament als seus vicecanceller i procurador general de València, Bernat d'Alpicat i Diego López de Cetina per encomanar-los, a súplica del sarraïns d'Uixó, que assignen equitativament i raonable entre els llocs d'Uixó i Eslida, aquells 4.000 florins promesos a l'infant per al seu viatge a Sicília, fent la prorrata a partir del nombre de focs.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2094, f. 246r.

Infant etc., al amat⁶⁷⁶ conseller e vicicanceller nostre en Bernat d'Alpicat \e mos-sén Diago López de Çatina, procurador general nostre en regne de València/, salut e dilecció. L'altre dia, a supplicació de la aljama dels moros de la serra nostra

¶⁶⁷⁵ Pel document anterior: *Franciscus Pujada mandato domine ducisse facto per provisionem Rai-*

mundum de Camporellis, consiliarium et maiordomum. ¶⁶⁷⁶ Ratllat: *Als amats.*

d'Eslida vos manam que provehíssets tant com ser se pogués⁶⁷⁷ que aquelles .IIII^M. florins los quals les aljamas (sic) dels moros de la Serra d'Eslida e de la Vall d'Uxó e d'altres lochs del seqüestra nos atorgaren en ajuda de nostre passatge benaventurat, fossen pagats, servada en lo dit feyt tota equitat e rahó, axí com a vosaltres paregués ésser fahedor per justícia, segons que en la dita letra és largament contengut. Ara és-nos estat \humilment/ supplicat per part dels moros de la dita Vall d'Uxó que, com en la prometença⁶⁷⁸ e obligació per part lur a nós feta de pagar la part a ells pertanyent a pagar en les .IIII^M. florins dits, fos per ells specialment retengut que aquells se pagassen prorata e segons nombre de fochs de la dita Serra e Vall, nós plagués sobre açò provehir de justícia. Perquè, nós, reebuda benignament la suplicació <que> fon per part de la dita aljama de la Vall d'Uxó \feta/, segons dit és, \ço és que fos per ells retengut que en los dits .IIII^M. florins no haguessen a pagar sinó ço que'ls hi pertangués prorata segons nombre de fochs/. Per ço, us dehim e us manam que no forcets ni destrengats la dita aljama ni singulars d'aquella a pagar, ço qui⁶⁷⁹ pertany a pagar \a ells/ en los dits .IIII^M. florins, sinó⁶⁸⁰ per aquella manera que dessús és dit e per part lur fon feta la dita obligació.⁶⁸¹

Dada en lo loch d'Emposta sots nostre segell secret, a .XXIX. dies de deembre del any .M.CCC.XCII.

Lo duch.

Dominus dux mandavit Francisco Pujada.

287.

1393, gener 8. Sogorb.

La infanta Maria exposa que Hamet Athanti, sarraí d'Eslida inculpat d'heretgia s'ha fugat de la justícia d'Onda i es va amagar a la Vall d'Uixó, on podria haver tingut encobridors.⁶⁸² No obstant això, havent rebut la duquesa informació veritable per part del seu dispenser Berenguer Martí, i del cadí de Benaguasil, a instància del seu procurador fiscal, que l'aljama d'Uixó i singulars d'aquella, tot inclouent els d'Alfondegulla, no han estat cooperadors del delictes els perdona i absol del crim de còmplices d'heretgia.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, ff. 93v-94r.

Dona Maria etc. Attenent que per vigor de la confessió e inculpció qui per Çaat Cepa, serrahí de Onda, denunciat en la dita vila de Onda per lo fischal del

¶ ⁶⁷⁷ Ratllat: *per ajustar e raho.* ¶ ⁶⁷⁸ Ratllat: *que ells.* ¶ ⁶⁷⁹ Ratllat: *de.* ¶ ⁶⁸⁰ Ratllat: *seg.* ¶ ⁶⁸¹ Al marge esquerre: *.X. sous.* ¶ ⁶⁸² Vegeu uns antecedents del succés en el document anterior, datat pocs dies abans, en Sogorb a 3 de gener de 1393, cfr. ACA, RC, Registre 2108, f. 93r-v. I també al mateix regis-

tre s'escripturà un document datat a Montblanc, el 29 de agost de 1393, d'una donació de 65 lliures, 3 sous i un diner a l'abadessa del monestir de Santa Maria de Montblanc, assignats sobre el segrest d'Uixó i d'Eslida (ACA, RC, Registre núm. 2108, ff. 134v-135r i 138r-v).

reverent mestre de Muntesa del crim fort, leig e malvat de heretgia, per vigor del qual fon cremat, agués inculpat e acusat del dit crim e malvestat a Hamet Athentí, serrahí e habitant en la serra nostra d'Esslida. Lo qual, sentida la dita inculpació, a inducció e sentiment d'alguns moros de la dita Serra, es fos exit de aquella e vengut en la Vayll d'Uxó, lo qual asentiment, ajuda e consell lo dit Hamet seria exit de la dita Vayll e anat en alguns parts, en manera e per ço que aquell no pogués ésser punit del dit crim e delictes ne justícia⁶⁸³ de aquell aconseguida. E fos intenció nostra que alguns de la dita Vayll d'Uxó com encara de la alqueria apellada l'Alffandiguella serien culpans e parçonés en lo dit crim e malvestat. Per la qual rahó aguéssem manat als feels nostros en Berenguer Martí, de la dispensseria del dit molt alt senyor, e a l'alcadí de Benaguazir, a instància e requisició de nostre procurador fischal, deguéssim reebre informació e fer enquesta per saber lo fet de la veritat e per ço que·ls moros malvats, qui culpans fosen atrobats en lo dit crim e delictes e culpa, fossen punists e castigats e a altres volents cometre semblans fets fos terror e exemple (sic). E com nós pllenament (sic) siam estada informada e sabuda la veritat del fet que·ls moros de la dita Vayll e singulàs de aquella com encara de la dita alqueria de la Alffandiguella són nets sens altra taqua e màcula del dit crim e peccat e coses dessus contengudes. E per rahó de la dita pllenera (sic) infformació per nós haüda, sia nostra consciència inducta e [vintllada] a tota missericòrdia e pietat, la qual tot príncep e senyor deu aver a sos vasaylls, sotmeses e districtuals. Per ço, ateses e considerades totes les damunt dites coses, a supplicació d'alguns familiars e domèstichs nostros, a l'aljama e singulàs de aquella e de la dita Alffandiguella, del dit crim e coses dessus contengudes absolvem. E encara remetem e relaxam qualsevol penes axí civils com criminals que la dita aljama, universitat e singulàs de aquella com de la dita alqueria d'Alffandiguella, per rahon de les dites coses, poguesen ésser encorreguts axí com aquells qui culpa alguna no àn. Manants per la present nostra remissió al procurador general del dit senyor e nostre, e a tots altres e qualsevol oficials del dit senyor e nostros que d'ací avant per la dita rahó, crim e coses dessus contengudes contra la dita universitat e aljama e singulàs de la dita Vayll e alqueria de l'Alffandiguella e béns de aquells no procequen ni procehir facen per alguna manera, causa o rahó, e aço en pena de mill morabatins d'or dels contrafahents e per cascuna vegada que contrafaran, als cofres del dit senyor e nostros aplicadós (sic). Com nós, ara axí com en esdevenidor e en esdevenidor com ara, del dit crim e coses dessus contengudes, posat cas que la dita aljama e singulàs de la dita Vayll e alqueria dita Alffandiguella culpa alguna no aguesen, absolvem e perdonam ans sots la dita pena volem que·ls dits oficials la present remissió observen e tinguen e aquella observar degen e facen e contra no vinguen per alguna manera, causa o rahó.

¶ ⁶⁸³ Repetit: *ne justícia*.

Data en Sogorb, a .VIII. de gener del any de Nostre Senyor .M.CCC.XCIII.
La duquessa.

Bartholomeus Alvero, mandato domine ducisse facto per provisionem Raimundi de Camporells, consilarii et maiordomi. Probata.

288.

1394, març 18. Montblanc.

La infanta Maria, com a procuradora general de l'infant Martí, s'adreça a Berenguer Martí, col·lector dels rèdits i drets pertanyents a l'infant Martí en el Regne de València. En el litigi entre l'aljama de l'alqueria d'Alfondegulla, ubicada a la Vall d'Uixó i Abdumalich Almedí, veí d'aquella alqueria, relatiu a la contribució que la dita aljama ha de tenir de part del dit Abdumalich, qui reclama alguns ingressos, encomana al dit Berenguer que escolte totes les parts i després li trasllade el seu parer en carta tancada i segellada per tal que la duquessa determine una resolució justa i ràpida a les parts.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, ff. 155v-156r.

Aliame de Alfandiguella.

Maria etc., procuratrix etc., dilecto nostro Berengario Martini, collectori et receptori reddituum et iurium predicto domino infanti in regno Valencie pertinencium,⁶⁸⁴ salutem et dileccionem. Causam seu questionem que vertitur seu verti speratur inter aliamam alquareae nostre de Alfandiguella et singulares eiusdem, site in valle de Uxone, ex parte una agentes, et Abdumalich Almedi, vicinum dicte alquareae ex parte altera defendentem, ratione videlicet contribucionis et solucionis quas dictus Abdumalich, ut asserit predicta aliama, fa[cere] tenetur in redditibus et iuribus nostris vobis huius serie ducimus comitendam. Idcirco vobis dicimus et mandamus quatenus in continenti vocatis partibus supradictis et earum rationibus auditis recipiatis plenariam super dicto facto informacionem et, ea recepta, clausam et sigillatam nobis mitatis ut partibus antedictis iusticiam expeditam faciamus. Quare nos vobis super predictis omnibus et singulis cum dependentibus et emergentibus ex eisdem vices nostras comitimus plenarie cum presenti.

Datum in Montealbo, .XVIII^a. die marcii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.XC^o. quarto.

Bernardus Anglesii.

Matheus de Rada ex provisione facta per Bernardum Anglesii, cancellarium regis. Probata.

¶ ⁶⁸⁴ Al marge esquerre: .X. sous.

289.

1394, juny 2. Montblanc.

La infanta Maria, atès que Gisbert de Talamanca, alcaid i batlle del castell i Vall d'Uixó, és ara al regne de Sicília al servei de l'infant, i per tant resta vacant l'administració de la dita alcaidia i batllia, proveeix davant la súplica de l'aljama d'Uixó de no deixar vacant la dita batllia pel perill i grans danys que comportaria, li encomana per la seua fidelitat i legalitat a Ramon de Capdebou, veí de Nules, la lloctinència de la dita batllia, disposant-ne salari de 220 sous de Barcelona.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, f. 170r-v.

*Comissio sub baiulie Vallis de Uxone facta Raymundo Cap de Bou.*⁶⁸⁵

*Nos Maria etc. Quia Gispertus Talamancha, alcajdus et baiulus castri et Vallis de Uxone est nunc in regno Sicilie in servicio dicti domini infantis, non potest intendere seu vacare circa regimen dictarum alcajdie et baiulie prout decet, nec tenet ad presens in dicta Valle aliquam personam que pro eo regat dictam baiuliam quod de cetero secuntur dampna et pericula aliame sarracenorum dicte vallis. Quapropter attentis predictis circa que oportet nos providere ad suplicationem aliame predicte, confidentes de fide et legalitate vestri Raymundi Cap de Bou, vicini loci de Nules, tenore presentis comitimus sive comendamus vobis quod vos sitis locumtenentem baiuli in dicta valle, dum tamen de nostre processerit beneplacito voluntatis ius submissis ipsi officio ministrando iuraque et regalias nostras manutenendo et in omnibus defendendo, et habeatis et recipiatis pro vestro salario et labore ducentos viginti solidos barchinonenses anno quolibet solvendo vobis de salario pertinenti dicto Gisperto pro salario dicte baiulie. Mandantes universis et singulis officialibus dicti domini infantis et nostris necnon alamino,⁶⁸⁶ veteribus et aliame dicte vallis et ad eam declinantibus, presentibus et futuris, quatenus vos pro locumtenenti baiuli dicte Vallis habeant et teneant dum nobis placuerit ut dictum est. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo munitam.*⁶⁸⁷

Data in Montealbo, secunda die iunii anno a Nativitate Domini .M^o.CCC^o.XC^o. quarto.

La duquessa.

Domina ducissa mandavit Francisco Pujada. Probata.

290.

1394, juny 22. Montblanc.

La infanta Maria recrimina airadament a l'alamí d'Uixó que retinga i no li trameta, com a senyora de la dita vall, els diners que haguessen pertangut a Gisbert de Talamanca, en l'exercici del seu càrrec, ni els que li pertanguessen en el futur.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2108, f. 172v.

¶ ⁶⁸⁵ Escrit posterior, de mà diferent a la del text.

¶ ⁶⁸⁶ Ratllat: *aliame*. ¶ ⁶⁸⁷ Al marge esquerre: *.X. solidos*.

Uxó.⁶⁸⁸

Dona Maria etc., al alamí de la vall nostra d'Uxó, la sua gràcia. Com nós per algunes justes rahons vullam haver envers nós totes e qualsevol quantitat de diners pertanyents de temps passat o pertanyedores del temps sdevenidor a'n Gispert Talamanca, alcayt e batle de la dita Vall, per salari e retinença de les alcaydia e batlia de la dita vall. Per ço, us dehim e manam expressament e de certa sciència, sots incurrimet de nostra ira e indignació, que de totes les damunt dites quantitats respongués d'ací avant a nós axí com a senyora de la dita vall e no al dit en Gispert ne a altra persona en nom seu. E açò no mu<de>ts com axí ho hajam provehit e vullam que's faça.

Dada en Muntblanch, a .XXII. dies de juny del any .M.CCC.XCIII.

La duquessa.

Domina ducissa mandavit Francisco Pujada. Probata.

291.

1394, octubre 10. Catània.

L'infant Martí davant de la súplica expressada per l'aljama d'Uixó sobre el termini de pagament d'uns censals morts, els llicència per a redimir-los a qualsevol persona que ells designassen i igualment els autoritza que puguen lliurement vendre d'altres censals morts, tots de similar preu, fent-ne els documents pertinents.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2090, f. 150r.

Nos infans Martinus etc. Quia sicut pro parte vestri aliame sarracenorum Vallis nostre de Uxone fuit nobis expositum reverenter aliquo persone quibus vos facitis censualia mortua quolibet⁶⁸⁹ anno pro transacto termino soluc[i]onis nisi pensiones dictorum censualium per vos solvantur eisdem, causant vobis penas et alias contra vos procedunt taliter quod aliame predictae dampna quam plurima subsequuntur, et fuerit propterea pro parte vestra nobis humiliter supplicatum ut licenciam subscriptam vobis concedere dignaremur. Ideo nos supplicatione predicta benigne suscepta vobis dicte aliame⁶⁹⁰ et singularibus ipsius concedimus per presentem ac licenciam plenariam impertimur quatenus pro redimendo a personis quibuscumque quas volueritis quecumque censualia mortua in quibus eis sitis quomodolibet obligati, possitis et libere valeatis vendere censualia mortua totidem quotidem redimendi/illi vel illis cui vel quibus volueritis pro consimili precio quo fuerunt per vos vendita alia censualia supradicta, et de precio seu precii eorum dicta redimere censualia, et pro inde instrumenta quecumque facere et firmare cum penis, pactis, provisionibus, obligacionibus,

¶⁶⁸⁸ Al marge esquerre: *Pro curia.*

¶⁶⁸⁹ Repetit: *quolibet.*

¶⁶⁹⁰ Ratllat: *dampna.*

renunciacionibus, securitatibus et cautelis ad predicta quomodolibet necessariis. Nos enim vendiciones easdem per vos ex causa predicta fiendas nunc pro tunc laudamus, approbamus, ratificamus ac etiam confirmamus. In cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo comuni nostri dicti ducis iussimus comuniri.

Data Cathanie, .X^a. die octobris .IIIe. indicione anno Domini Incarnacionis .M^o. CCC^o.XCIII^o.

Lo Duc.

Dominus dux mandavit Raimundo de Cumbis. Probata.

292.

1395, febrer 22, Cubells.

La infanta Maria, procuradora general, exposa a Diego López de Cetina, procurador general dels seus llocs al Regne de València, que feia un any havia proveït que l'alamí i aljama de sarraïns d'Uixó tornassen als sarraïns de l'alqueria de Benigafull, dins dita vall, unes atzembles o bèsties de càrrega, fiança d'algunes quantitats de diners degudes, però que tanmateix encara no els les havien restituit i per a resoldre la disputa la infanta havia pensat enviar un conseller seu, Bernat Anglés, però el necessita a prop d'ella per afers ineludibles a la cort, i per tal causa designa al dit Cetina que intervinga en la querella i determine justícia a cadascuna de les parts.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2106, f. 95r-v.

La duquessa.

Mossén Diago. Recordens que nós manam en l'any proppassat \ab altra letra nostra/ als alamí e aljama dels moros de [la] Vall d'Uxó que tornassen e restitüïssen algunes atz[em]bles que tenien penyora dels⁶⁹¹ mor[o]s de la alqueria de Beniguafull, constituïda en [la] dita vall, per rahó d'algunes quantitats de diners les quals la dita aljama h[avi]a pagades, ax[í] \composicions/⁶⁹² d'alguns crims com per altres coses en les quals los moros de la dita alqueria, ensemps [ab] la aljama de la dita Vall \eren tenguts/, entrò a tant que micer Bernat Anglés fos en regne de València, qui entengués en lo dit fet per nós. E com a present lo dit micer Bernat no puxa anar en lo dit regne per \ço/ com nós havem mester en aquesta terra per afers del senyor duch e nostros, per ço us manam que, no contrastant la dita letra e manament nostres, la qual e lo qual ab la present revocam, façats justícia espachada en les dites coses⁶⁹³ a cascuna de les dites parts.

Dada *ut supra*.

¶⁶⁹¹ Ratllat: *de les*.

¶⁶⁹² Ratllat: [...]missions.

¶⁶⁹³ Ratllat: *dada*.

293.

1395, maig 5. Barcelona.

La infanta Maria, com a procuradora general de l'infant Martí, ordena a Diego López de Cetina, procurador general dels seus llocs al Regne de València, i a qualsevol dels oficials de la Vall d'Uixó, el sobreseïment de la querella i que s'ajorne tota resolució sobre l'aljama d'Uixó i els sarraïns de Benigafull, dins la dita vall, vassalls de Jaume de Pertusa, fins que ella no hi siga al Regne de València. Tot ordenant restituir els penyoraments fets en contra d'aquells.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2109, f. 45r-v.

Dona Maria etc., procuradriu etc., al amat nostre mossén Diago de Çatina, procurador general del dit senyor, e a qualsevulla altres oficials de la Vall d'Uxó, salut e dilecció. Ja per altra letra nostra dada en Cubells, a .XXVI. dies de març del any dejús scrit, vos havem manat que sobresignèsets en la execució que fehiets en la dita Vall d'Uxó contra los vassal[ls] de mossén Jacme de Pertusa entrò que nós fossem en regne de València; e si penyores algunes los havíets fetes, que aquelles los tornàssets encontinent. La qual cosa, segons que·ns ha dit los dit mossén Jacme, no havets curada fer, ans de fet procehits e enantats en la dita execució. Perquè, com nós vullam conèxer de la dita qüestió per la qual vós fets la dita execució, vos dehim e manam expressament que sobresigats en la dita qüestió o qüestions, si ja sobresehit no y havets, entrò a tant que nós siam en lo dit regne o de nós hajats altre manament en contrari. E noresmenys, si contra los vassalls del dit mossén Jacme havets fetes penyores per la dita rahó, trametets-nos a dir per quina rahó les havets fetes per tal que nós hi puixam provehir. E açò per res no mudets com axí ho vullam de certa sciència. En altra manera nós hi provehirem segons que·ns serà vist faedor.⁶⁹⁴

Dada en Barcelona, a .V. dies de maig del any .M.CCC.XCV.

La duquessa.

Franciscus Pujada mandato domine ducisse facto per Bernardum Anglesii, regentem cancellariam. Probata.

294.

1395, maig 11. Barcelona.

La infanta Maria, com a procuradora general de l'infant Martí, suspèn la contribució de 200 florins d'or que l'alqueria de Benigafull, en el terme de la Vall d'Uixó i senyoria de Jaume Pertusa, hauria d'aportar com a despeses de l'acord i composició feta entre l'aljama d'Uixó i l'antic alcaid, Pere Arnau d'Esparça, fins conèixer veritablement si en dita avinença n'ixen perjudicats en son dret, com al·lega el dit Jaume de Pertusa.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2109, f. 47r.

¶ ⁶⁹⁴ Al marge esquerre: *Non fuit expedita.*

Dona Maria etc., procuradriu etc., als amats e feels nostres mossén Diego de Çatina, procurador general, reebedor de les rendes, batlle, alamins, alcadí e aljama de la Vall d'Uxó e a tots e qualsevol altres officials del dit senyor infant als quals les presents pervendran, salut e dilecció. Entés havem per mossén Jacme de Pertusa que per rahó de la qüestió qui era entre los moros de la dita Vall d'Uxó, de una part, e los moros de la alqueria de Benigafull, qui són vassalls del dit mossén Jacme, de la altra, sobre les missions fetes per la dita Vall contra en Pere Arnau d'Esparça, los dits moros de Benigafull se són composats ab vosaltres a .CC. florins d'or, los quals han a pagar a cert dia, per ço com s'i són obligats. E com lo dit mossén Jacme haja al·legat davant nós que ell e los dits seus moros són estat perjudicats en la dita composició, dient que no·y són tenguts, e nós vullam saber clarament la qüestió per la qual ells han feta la dita composició. Per ço, resumín e reservan la dita qüestió e los dits affers a nostre examen e conexença, a vos e a cada un de vós dehim e manam expressament e de certa sciència, e en pena de .D. morabatins per quantes vegades contrafàrets, que no enantets ne procehiscats en executar los dits .CC. florins entrò que hajats altre manament nostre en contrari. E si los dits moros del dit mossén Jacme se eran obligats a pagar la dita quantitat ab penes o en altra manera a cert terme, la dita obligació e les dites penes e los dits térmens sospenem fins a tant sia per nós conegut com siam en regne de València, de la justícia de la dita qüestió abdicants a vosaltres e a cascun de vosaltres tot poder de fer lo contrari sobre les dites coses.

Dada en Barcelona, a .XI. dies de maig del any .M.CCC.XCV.

Bernardus Anglesii, vidit.

La duquessa.

Domina ducissa misit eam signatam ad expediendam. Probata.

295.

1396, novembre 3. Barcelona.

La reina Maria, com a procuradora general del rei Martí I, a Martí de Torres, jurista de València. En la qüestió entre l'aljama dels sarraïns d'Uixó contra els sarraïns de l'alqueria de Benigafull, per 200 sous que aquests darrers havien de pagar als primers per les despeses comunes de l'aljama i que Jaume de Pertusa, senyor d'aquella alqueria, havia aconseguït la prerrogativa que els eximia de pagar-ho, la duquessa accedeix a la súplica de l'aljama d'Uixó i encarrega a Martí de Torres que resolga la causa.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2110, f. 31r-v.

Nos Maria, Dei gracia etc., fideli nostro Martino de Turribus, iurisperito civitatis Valencie, salutem et graciám. Noveritis quod questio ventilatur diu est inter aliamam sarracenorum Vallis de Uxone, ex una parte agentem, et sarracenos alcarea de Benigafull, situate in dicta valle, ex altera parte deffendentes, racione ducentorum florenorum auri de Aragonia in qui-

bus aliama iam dicta asserit predictos sarracenos de Benigafull teneri⁶⁹⁵ eisdem ex avinencia inter partes iam dictas facta pro aliquibus etiam criminibus de quibus aliama et sarraceni de Benigafull delati fuerunt, et compositionem cum dicto domino rege⁶⁹⁶ in [minoribus?] existente seu cum eius officialibus fecerunt prout de dicta avinencia et aliis inter dictas partes secutis predicta de causa, ut affirmatur pro parte dicte aliame patet per publica instrumenta et alia enantamenta. Et postea comparentes coram nobis Iacobo de Pertusa, milite, allegavit aliquas rationes in favorem dictorum sarracenorum de Benigafull, dicendo quod dicti sarraceni modo aliquo non tenentur solveri aliame predictae quantitatem superius expressatam, qua de causa dictus Iacobus obtinuit a curia nostra quoddam elongamentum super executione que fieri debebat contra sarracenos iam dictos ratione dictorum ducentorum florenorum quousque nos in regno Valencie essemus personaliter constitute. Nunc autem, pro parte aliame dicte vallis aserentis ius habere in ducentis florenis iam dictis fuit [...] nobis humiliter supplicatum quod super predictis dignemur ei de condecienti remedio iusticie providere. Quare nos, volentes utrique dictarum partium iusticiam ministrare et ad presens aliis arduis negociis in regno Valencie non possimus personaliter interesse, revocando elongamentum predictum necnon confidentes de vobis dicto Martino de Turribus, dicimus et mandamus vobis quatenus vocatis partibus supradictis et aliis evocandis de dicta questione cognoscatis eamque decidatis et determinetis prout de foro et ratione inveneritis faciendum, procedendo in et super predictis breviter, simpliciter, summarie et de plano, sine scriptis⁶⁹⁷ solemnibus, sola facti veritate attendita, maliciis omnibus et diffugiis retroiectis. Quare nos vobis super predictis omnibus et singulis cum dependentibus et emergentibus ex eisdem vices nostras comittimus plenarie cum presenti.

Data Barchinone, .III^a. die novembris anno a Nativitate Domini millesimo .CCC^o. XC^o. sexto.

Benardus Michaelis.

Franciscus Pujada, mandato domine regine facto per Franciscum d'Aranda, militem et consiliarium.

296.

1396, novembre 3. Barcelona.

La reina Maria, com a procuradora general del rei Martí I, ordena a Berenguer Martí, col·lector de les rendes pertanyents al rei en el Regne de València, que, responnent a la súplica de Jucef Ali, alami d'Uixó, a qui aquest Berenguer Martí li argumentava que les rendes de la Vall d'Uixó no arribaven per pagar el salari del dit alami d'Uixó, que a aquest li fos retribuït el sou acostumat d'aquest ofici dels altres beneficis de la dita vall que són el poder del dit col·lector. Tot ordenant-li, que faça àpoca de cadascun dels dits lliuraments, que restaran registrats pel mestre racional de la cort.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2110, ff. 31v-32r.

¶ ⁶⁹⁵ Ratllat: ex.

¶ ⁶⁹⁶ Ratllat: fuerunt.

¶ ⁶⁹⁷ Ratllat: scriptis.

Maria, per la gràcia de Déu etc., al feel nostre en Berenguer Martí, collidor e rebedor de les monedes e drets pertanyents al dit senyor rey en lo regne de València, salut e gràcia. Entés havem per Juceff Alí, alamí de la Vall d'Uxó, que vós no li volets pagar lo salari a ell pertanyent per rahó de són offici, dient que les rendes de la dita Vall, de les quals lo dit salari és acostumat de pagar, no basten a pagar aquell. Et com lo dit alamí nos haja soplicada que'ns plàcia fer-li pagar lo dit salari dels sdeveniments de la dita Vall, per ço, nós volents que lo dit salari li sia pagat, dehim e manam a vós que, de qualsevulla sdeveniments de la dita Vall qui són o seran en vostre poder, paguets al dit alamí lo salari acostumat per rahó del dit seu offici, no contrastant qualsevulla assignacions fetes per lo dit senyor rey sobre los dits sdeveniments; e en les pagues que li farets cobrats d'ell àpoques sufficients a retiment de vostre compte, en la primera de les quals sia la tenor de la present inserta e, en les altres, ne sia feta menció special, com nós manam ab la present al mestre racional de la cort del dit senyor rey o a qualsevol de vós compte oïdor que, vós restituent a ell les dites àpoques, tot ço que aparrà vós haver pagat per aquelles per la rahó dessús dita, a vós prenga en compte e dupte algú no'n hi faça.⁶⁹⁸

Dada en Barcelona, a .III. dies de noembre en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC. noranta-sis.

Bernardus Michaelis.

Fuit directa Berengario Martini.

Franciscus Pujada mandato domine regine facto per Franciscum d'Aranda, militem et consiliarium.

297.

1396, desembre 6. Barcelona.

La reina Maria, com a procuradora general del rei Martí I, ordena a Berenguer Martí, col·lector de les rendes pertanyents al rei en el Regne de València, que pague a Gilabert de Centelles els 4.900 sous barcelonesos que li resten rebre d'aquells 1.000 florins d'or d'Aragó que al rei, aleshores duc, li havia prestat aquest Centelles per ajudar-lo en el pagament del rescat de Bernat d'Armanyac que estava empresonat i que havien estat assignats als beneficis en el segrests d'Uixó i Eslida, entre altres rendes pertanyents al dit rei. Nogensmenys, com la dita assignació es contradiu amb les assignacions fetes per a erigir la cartoixa de Vall de Crist, ara li encomana que de qualsevol rèdit, inclòs el morabatí, dels que rep aquell col·lector Berenguer Martí en el Regne de València siguen pagades en primera instància les aportacions assignades al dit monestir de Vall de Crist i després de la resta de diners col·lectats siguen lliurades les quantitats de diners deguts a Gilabert de Centelles. Tot ordenant-li, finalment, que faça àpoca de cadascun dels dits lliuraments, que es registraran a la cort pels oïdors de comptes o pel mestre racional.

ACA, Reial Cancelleria, Registres, núm. 2110, ff. 40v-41r.

¶ ⁶⁹⁸ Al marge esquerre: *In mandato domine regine.*

Maria, per la gràcia de Déu etc., al feul nostre Berenguer Martí, collidor e reebedor de les rendes e drets pertanyents al dit senyor en regne de València, salut e gràcia. Entés havem per lo noble mossén Gilabert \de/ Centelles que a ell resten a pagar .IIII^M.DCCCC. sous barcelonesos d'aquells mill florins d'or d'Aragó qui per lo dit senyor rey, stant duch, ab letra sua li foren donats graciosament en ajuda del rescat que havia a pagar a'n Bernat d'Armanyac per rahó de la sua presó, la qual quantitat après li fo assignada per lo dit senyor ab dues letres sues sobre les rendes e sdeveniments pertanyents al damunt dit senyor en los lochs seus del dit regne. E axí matex, sobre los diners del seqüestre de la Vall d'Uxó e de la Serra d'Eslida, segons que en les dites letres pus largment és contengut. La qual resta él no ha poguda ne pot haver per algunes provecions per lo dit senyor rey e per nós fetes en favor del monestir de la Vall de Jhesuchrist, contrariants a la dita sua assignació. E com nós vullam que lo dit mossén Gilabert haja los dits .IIII^M.DCCCC. sous, vos manam expressament que, no contrastant la assignació feta al dit noble, sia tan solament sobre les rendes e sdeveniments dels lochs dessús dits de qualsevulla quantitat de diners qui són o seran en vostre poder, axí de rendes com de sdeveniments e encara de morabatí, pertanyents al dit senyor rey en lo dit regne de València, axí per vigor de la comissió que havets del dit senyor rey com de la nostra, pagades primerament e abans al dit monestir de la Vall de Jhesuchrist les assignacions per lo dit senyor rey a aquell fetes, donets e paguets davant totes altres assignacions fetes per lo damunt dit senyor e per nós a qualsevulla persones al dit mossén Gilabert o a qui él volrà, los dits .IIII^M.DCCCC. sous. E en la paga que li farets, cobrats d'ell la present ab àpocha e axí matex la dita letra debitòria ensemps ab les letres de assignació de les quals damunt és feta menció. Com nós manam ab la present al maestre racional de la cort del dit senyor rey o altre qualsevulla de vos compte oïdor, que vos restituent a'quell la present e la dita àpocha ensemps ab les dites letres debitòria e assignació, los dits .IIII^M.DCCC-CC. sous vos prenga en compte e dupte o qüestió no us hi faça per alguna rahó.⁶⁹⁹

Dada en Barcelona, a .VI. dies de deembre en l'any de la Nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.XCVI.

La reyna.⁷⁰⁰

Domina regina mandavit Francisco Pujada.

¶ ⁶⁹⁹ Al marge esquerre: *Nihil.* ¶ ⁷⁰⁰ L'ordre de pagament a Gilabert Centelles és del 9 de

deembre i està registrada en el document següent, cfr. ACA, RC, Registre 2110, f. 41r.

Índex antroponímic*

A

- Aacén, Haamat, mudèjar d'Uixó 258
Aalí (*Alí, Alii, Aalii*), Juceff (*Juceff*), alamí d'Uixó 65, 342, 343
Abella (*Apilia*), Berenguer d' (*Berengarius de*), majodorm 162
Abella (*Apilia*), Francesc d' (*Franciscus de*), cavaller, majordom i conseller de l'infant 274
Abella (*Apilia*), Ramon d' (*Raymundus d'*), noble 75, 76
Abenafia, Astruch (*Astrugo*), jueu de Barcelona 165, 166, 180
Abenaix, Maymó, mudèjar d'Uixó 279
Abenamir, Jucef, *alcadí* general 93
Abenax (*Abenap*), Juceff (*Juceff*), cadí de la Serra d'Eslida 49, 50, 58, 76
Abenbahe, Abrafim, jueu d'Elx 164
Abenteniz, Hamet, mudèjar d'Uixó 320, 321
Abjaçar, Alí, mudèjar d'Uixó 155
Abulpaniç, Alfaquí, mudèjar d'Uixó 320, 321
Abulpanig, Mafomet (*Mafometum*), síndic de l'aljama d'Uixó 73
Abulpenix, mudèjar d'Uixó 279
Abutaçí (*Abutací*), Hamet, mudèjar d'Uixó 263, 264
Acex, Jucef, cadí de la Serra d'Eslida 93
Affèn, Alí, mudèjar i mercader de Sogorb 330, 331
Aguilar, Miquel (*Michel*) 165
Aguiló (*Aguiloni*), Francesc (*Franciscus*), cavaller i algutzir 82, 84, 283, 284
Albani, Abraffim, mudèjar d'Uixó 279
Albarder, Hacén (*Haçen*), mudèjar d'Uixó 232
Albiarí (*Alviarí*), Muhammad (*Mahomat*), mudèjar i mercader de Sogorb 330, 331
Albuçalí, Alí, mudèjar d'Uixó 265, 266, 267, 268, 269
Alcatan, Haamat, mudèjar d'Uixó 258
Aldall, Abdolaziz, síndic de l'aljama d'Uixó 81, 82
Alfacer, Abdolaziz, mudèjar i síndic d'Uixó 242

* En l'índex no s'ha inclòs ni les referències a l'antroponim de l'infant Martí –fill secundogènit del rei Pere el Cerimoniós–, com tampoc el topònim de la Vall d'Uixó –amb totes les variants ortogràfiques i paleogràfiques representades en el corpus documental–, ja que sent el subjecte i objecte del repertori documental que ací editem apareixen en pràcticament la totalitat de les pàgines del present diplomatarí. Els dos índexs referencien el número de pàgina, el llistat està fet en base a la normalització del cognom, amb el problema afegit de la transcripció dels noms en llengua àrab i de l'existència de noms en llengua vernacla llatinitzats, característica de la documentació històrica que s'ha resolt tot indicant entre parèntesi les diverses formes i expressions escrites del nom i del cognom, si escau.

- Alfaquí (*Alffaquí*), Talffà, mudèjar d'Uixó 279
- Alfaquí, Abdal·là (*Abdalla, Aldalla*), mudèjar d'Uixó 242
- Alfaquí, Famet mudèjar d'Uixó 72, 73
- Algazil, mudèjar d'Uixó 279
- Alí, Abdolaziz (*Abdulaziz*), mudè-jar d'Uixó 279, 320, 321
- Alí, Hametí (*Famet*), mudèjar d'Uixó 279
- Alí, Mahoni, mudèjar d'Uixó 279
- Almacet, Çaat, mudèjar d'Almacet? 221
- Almadí (*Almedí*), Abdomalic (*Abdomalich, Abdumalich, Abdumelich, Abdulmelich*), mudèjar d'Alfondeguilla 52, 196, 207, 208, 213, 336
- Almadí (*Almedí*), Juceff, mudèjar d'Alfondeguilla 208
- Almadí, Azmet, mudèjar d'Uixó 213
- Almorit, Abraffim, mudèjar d'Uixó 279
- Alorquí, Jucef (*Juceff*), juiu de Sogorb, col·lector de rendes d'Alfondeguilla 152
- Alós, Arnau (*Arnaldus*), mercader de Barcelona 180
- Alpicat (*Alpicatus*), Bernat d'(*Bernardus de*), jurista de València, conseller reial i vicecanceller de l'infant 58, 59, 60, 63, 64, 69, 71, 73, 79, 80, 81, 85, 86, 101, 102, 117, 118, 127, 134, 138, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 217, 218, 219, 221, 223, 224, 227, 228, 231, 234, 236, 237, 238, 239, 246, 247, 252, 254, 257, 258, 261, 264, 265, 268, 269, 270, 275, 276, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 291, 294, 299, 309, 333
- Alvero, Antoni d' (*Anthonius d'*) 281
- Alvero, Bartomeu d' (*Bertomeu, Berthomeu, Barthomeu, Barthomomeus, Bartholomeus*), notari i procurador fiscal de la cúria de l'infant 233, 268, 269, 270, 271, 272, 277, 278, 281, 336
- Angelina, muller de Pere Sacosta, escrivà de ració, conseller reial 179
- Anglés (*Anglesii*), Bernat (*Bernardus*), conseller de l'infant 331, 332, 336, 339, 340, 341
- Anglesola (*Angularia*), Guerau de (*Geraldus de*), cambrer 253
- Anglesola (*Angularia*), Hug d' (*Huguo de*), camarlenc 162
- Anzinacorba* → Encinacorba
- Aranda, Francesc d' (*Franciscus de, Francisco, Francisco Ferdinandi d'*), conseller, sotsatzembler 128, 129, 130, 131, 132, 137, 142, 145, 146, 148, 149, 207, 342, 343
- Arenós* → Peres d'Arenós
- Armanyac, Bernat d' 343, 344
- Assín, Joan (*Johan*), escrivà 217
- Assió (*Assio*), Joan d' (*Johan d', Iohannes d'*), notari 218, 271, 275, 276, 281, 282
- Atacef, Abdolaziz, síndic de l'aljama d'Uixó 81, 82
- Athanti, Hamet, mudèjar d'Eslida 334
- Azennbuya, Çahat, mudèjar d'Uixó 279
- B**
- Ballester (*Ballistarii*), Ramon (*Raimundus*), escrivà reial 57, 70
- Barberà (*Barbarano*), Bernat de (*Bernardus de*), canonge de la catedral de Barcelona 180
- Barberà, Asbert de, lloctinent del governador del Regne de València dellà del riu d'Uixó 333
- Bellveí (*Pulcrovicino*), Guillem de (*Guillermus de*), notari 159
- Bellvis (*Belvis*), Faraig (*Feraix*) de, menescal reial i cadí de les valls d'Uixó, Seta, Travadell i dels llocs d'Elx i Crevillent 66, 93
- Bentoraix, Mahoma, mudèjar d'Eslida 230
- Benviure (*Beviure*), Pere de (*Petrus de*), secretari del rei Joan I i notari públic 162
- Boil (*Bohil, Boyl*), Martí (*Martinus*), notari de València 91, 71, 154, 171, 175, 178, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 193, 194, 195
- Bonany, Bartomeu de (*Barthomeu, Bertomeu, Berthomeu, Bartholomeus*), conseller oïdor de comptes i dispenser de l'infant 43, 49, 50, 99, 100, 110, 111, 113, 115, 126, 127, 129, 130, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 144, 145, 146, 149, 150, 155, 156, 165, 166, 167, 170, 178, 179, 182, 183, 185, 190, 191, 195, 253, 290, 295, 296, 297
- Bossegays (*Bossagays, Bossaganys, Bassagays*), Joan de (*Iohannes de*), escrivà reial 204, 206, 209, 212, 226, 254, 255, 256, 257, 263, 264, 274

- Brassa, Domingo de (*Dominica de*), mercader genovès 165, 180
- Bulpenix, Aalí, mudèjar d'Uixó 279
- Busquets, Guillem, recaptador del morabatí 107
- Bussot (*Buçot, Busoti, Buçoti*), Bernat (*Bernardo, Bernardus*), conseller reial, escrivà de ració i dispenser de l'infant 115, 116, 129, 130, 137, 138, 144, 149, 150, 155, 165, 166, 167, 170, 179, 182, 183, 185
- C
- Cabrera (*Capraria*), Bernat de (*Bernardus de*), noble 303, 304, 308, 310, 313
- Çacalm → Sacalm
- Çafàbrega → Safàbrega
- Calderó, Pere, alcaid de Benaguasil 330
- Camporells (*Camporellis*), Pere Ramon de (*Petrus Raymundus*), conseller i majordom de la infanta Maria de Luna 309, 332, 333
- Cantó (*Cantoni*), Pere (*Petrus*) 263
- Capdebou (*Cap de Bou*), Ramon de (*Raymundus de*), lloctinent del batlle d'Uixó 337
- Capella, Miquel de, advocat de Saragossa 162, 163, 164
- Çapila → Sapila
- Çaplana → Saplana
- Càrcer, Antoni de (*Anthon, Anthonius*), sot-salcaid o lloctinent del batlle d'Uixó 264, 281, 292, 293
- Cardona, Esperandéu (*Sperantem in Deo*), conseller 266
- Carles, Pere (*Petrus*), notari 133
- Carreres (*Carrera*), Berenguer (*Berengarius*), escrivà del rei 149, 150
- Çaspluga → Sespluga
- Castelló (*Castelionis, Castellionis, Castilionis*), Francesc (*Francesh, Franciscus*), doctor en lleis i escrivà reial 242, 249, 259, 262, 263, 264
- Castelló (*Castellón, Castilioni, Castellione*), Jaume de (*Jayme de, Iacobus de*), escrivà reial, conseller i dispenser de l'infant 56, 57, 58, 77
- Català (*Catalani*), Pere Guillem (*Petrus Guillermus*), uixer d'armes del rei 43, 49
- Català (*Cathalà*), Bonanat (*Bonanatus*), mercader de Barcelona 144, 145, 149, 150, 155, 157
- Çatina → López de Cetina
- Celemeda, Dalmau (*Dalmacius*), de la casa reial 180
- Centelles (*Scintillis, Sentelles*), Pere de (*Petrus de*), noble 44, 51, 52, 53, 56, 106, 159, 169
- Centelles (*Scintillis*), Gilibert de (*Gilabertus de*), noble, procurador del Regne de València 294, 343
- Cepa, Çaat, mudèjar d'Onda 334
- Cervelló (*Cervilione*), Dalmau de (*Dalmacius de*), camarer de l'infant 56, 57, 59, 62, 75, 76, 168, 172
- Cervelló (*Cervilione*), Guerau de (*Geraldus de*), camarlenc 274, 308, 310, 313
- Cervelló (*Cervilione*), Ramon Alemany de (*Raimundus Alamandii de*), conseller reial 301, 302
- Cetina → López de Cetina
- Cipardi → Xifré
- Clariana, Berenguer (*Berengarius*), notari de Arbúcies (*Arbucio*) 180
- Conesa, Jaume (*Iacobus*), protonotari reial 43, 49, 159
- Constança (*Constancia*), infanta primogénita del rei Pere III, reina de Sicília 241
- Contijoch, Andreu de (*Andreas de*), escrivà reial 241, 243
- Corbalán, Pedro, fugitiu 77
- Coscó (*Coscocii*), Bertran (*Bertrandus*), mercader de Saragossa 225
- Coscoll (*Coscocoyl*), Hazmet, mudèjar d'Uixó 231
- Crexença, Pere de, procurador de l'infant 129, 130
- Cruilles (*Cruylles, Crudiliis, Crudillis*), Berenguer de (*Berengarius de*), cavaller i camarlenc 56, 57, 59, 62, 88, 104, 105, 106, 119, 123
- D
- Dalmau, Pere, notari de Barcelona 322, 323, 326
- Delort, Ramon (*Raimundus*), col·lector de les rendes d'Eslida 76, 132
- Descarrer (*Dezcarrer*), Macià, mercader de Tàrraga 225
- Descortal (*Dezcortal*), Astruch Bodani (*Bondani*), jueu de Barcelona 133
- Desplà, Joan (*Johan*) 165

- Despont (*Ponte*), Bernat (*Bernardus*), doctor en lleis, conseller i regent de la Cancelleria 49, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 233, 258
- Desprats (*Dezprats*), Pere (*Petrus*), notari de València 88, 91
- Despuig (*Podio*), Miquel (*Michael de*), capellà major de l'infant 133
- Desquarter (*Dezquarter*), Gabriel, metge de València 327
- Desvall (*de Vallo*, *Dezvall*, *Dezvalls*), Pere (*Petrus de*), tresorer reial 89, 107, 108, 114, 115, 178, 207
- Desvall (*Dezvall*), Bertran, doctor en lleis 63
- Dez Cahues*, Bruno → Escagiüés, Bru d'
- Díaz, Rodrigo (*Rodericus*), vicecanceller del rei Pere III 49
- Domènech, Guerau 172, 174
- Dordach, Muhammad (*Mahome*, *Mahomet*), mudèjar i alamí d'Uixó 237, 242, 251
- Doyaydar, Muhammad (*Mafomet*), mudèjar d'Uixó 331, 332
- E**
- Eimeric (*Eymerici*), Bernat (*Bernardus*), arrendador taverna 234
- Encinacorba (*Anzinacorba*), Ramon d' 177
- Ermengol (*Ermengaudus*), Pere (*Petrus*), sotsdispenser del duc de Girona 53, 55
- Escagiüés, Bru d' (*Bruno dez Cahues*), proto-notari reial 49
- Escaleta (*Scaleta*), Salomó Vidal (*Salamono Bitali*), jueu de Barcelona 179
- Esparça (*Esparsa*, *Sparça*, *Sparsa*), Pere Arnau d' (*Pere Arnalt*, *Petrus Arnaldus*), alcaid i batlle d'Uixó 51, 64, 70, 71, 79, 86, 87, 100, 101, 102, 127, 129, 145, 146, 152, 155, 164, 187, 188, 190, 205, 209, 210, 211, 212, 214, 219, 227, 233, 237, 239, 240, 241, 242, 249, 255, 257, 262, 267, 268, 269, 270, 271, 282, 340, 341
- Esparça, Llop, nebot de l'alcaid d'Uixó 233
- Esparça, Martí Llop d' (*Martinus Luppus*), escuder 70, 73
- Esparça, Rotlà, nebot de l'alcaid d'Uixó 233
- Esparça, Sanxo d' (*Sancho d'*), nebot de l'alcaid d'Uixó 263, 264, 265, 266, 267
- Esplugues, Bernat d' (*Bernardus de*), camarlenc 82, 84
- Esquerit (*Esquarit*, *Esquerich*, *Esquerith*, *Squerit*), Arnau (*Arnaldus*), banquer de Barcelona 79, 88, 93, 94, 99, 104, 109, 110, 111, 112, 114, 118, 119, 122, 123, 125, 126, 130, 133, 134, 135, 136, 137, 140, 141, 144, 145, 147, 149, 150, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 165, 166, 167, 170, 171, 172, 173, 176, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 197, 206, 243, 253, 254, 272, 273, 282, 289, 299, 300, 301, 302, 303, 305, 312, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 330, 331, 332
- Exerica*, *Petrus de* → Xèrica, Pere de
- F**
- Faslam, Zoaram (*Zoharam*), dona mudèjar d'Uixó 292
- Fàtima, dona mudèjar d'Uixó 238
- Fenollar (*Fonollario*), Umbert de (*Ombertus de*), cavaller 43, 49
- Fernández (*Ferdinandus*), Pasqual (*Pascasius*), notari de Castelló 103
- Fernández de Vergua (*Ferdinandus de Vergua*), Pedro (*Petrus*), conseller i majordom de l'infant 310, 313
- Ferràndez, Pere 169
- Ferrera (*Ferraria*), Felip de (*Filipus*) 300, 301
- Fiveller (*Fivellerii*), Jaume (*Iacobus*) 135, 136, 137
- Foix (*Fuxii*), Francesc (*Franciscus*), cavaller 300, 301
- Fortim, Ismel, mudèjar i mercader de Sorb 330, 331
- G**
- Gaidonet (*Gaydonet*), mudèjar d'Uixó 219, 221
- Garcia (*Garcie*), Gil (*Egidius*), porter i fiscal de l'infant 119, 122, 213
- Garcia (*Garsie*), Miquel (*Michael*) 196
- Giner (*Gener*), Joan (*Johan*), cavaller 175, 190
- Gironés (*Geronés*), Nicolau, rector de l'església parroquial d'Uixó 100
- Gostemps, Pere de (*Petrus de*) 196
- Guillem, Joan, porter 281
- H**
- Harder (*Larder*), Muhammad el (*Mahoma el*), mudèjar d'Uixó 231
- Hayron, Maymó, mudèjar d'Uixó 279
- Heli, Juce (*Iuce*), mudèjar d'Uixó 231
- Hizmel, Sot (*Çot*), mudèjar i alamí d'Uixó 234

I

Iohannes, Georgius → Joan, Jordi
Ivanyes (*Hivanyes*), Pere, porter 81

J

Jafie, Mahomet, mudèjar i síndic d'Uixó 242
Joan (*Iohannes*), Bernat (*Bernardus*), nebot de Jordi Joan, dispenser 195
Joan (*Iohannes*), comte d'Empúries 43, 49
Joan (*Iohannes*), Pere (*Petrus*), germà de Jordi Joan, dispenser 195
Joan (*Johan, Iohannes*), Jordi (*Georgius*), dispenser de l'infant 59, 62, 65, 67, 68, 69, 72, 80, 84, 85, 86, 88, 101, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 119, 122, 124, 125, 128, 131, 139, 144, 177, 195, 260
Joan I el Caçador, rei, germà de l'infant Martí 43, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 55, 56, 59, 63, 84, 85, 119, 122, 151, 158, 160, 161, 162, 171, 173, 175, 176, 185, 187, 206, 219, 243, 249, 274, 297, 301, 302, 303
Jordan, Çuleymen, mudèjar d'Uixó 279

L

Ladernosa, Francesc de (*Franciscus de*), escrivà de la reina Elionor 311
Lecina, Martí de, porter de l'infant 243, 244
Lope (*Luppi*) de Sesse, Garcia (*Garcias*), cavaller 43, 49
Lope (*Luppus*), arquebisbe de Saragossa 43, 49
López d'Osca, Ferran, escuder 101
López de Cetina (*Çatina*), Diego (*Diago de, Didaco de*), cavaller, cambrer de l'infant 186, 227, 237, 238, 264, 265, 269, 270, 278, 286, 287, 288, 293, 314, 315, 333, 339, 340, 341
Lopo (*Loppo*), Famet, mudèjar d'Uixó 72, 73, 207, 208
Luna, comte i comtat de 71, 82, 84, 104, 105, 153, 154, 162, 175, 179, 181, 250, 304, 309
Luna, Maria de (*Marie*), comtessa de Luna, esposa de l'infant Martí 70, 71, 126, 127, 153, 154, 162, 163, 164, 167, 168, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 181, 182, 190, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 316, 317, 318, 319, 320, 323, 324, 325, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 336, 337, 338, 339, 340, 341

M

Mallorca (*Maioricis, Mayoricis*), Castelló de (*Castiliones de*), jurista 53, 54
March, Jaume (*Iacobus*), uxier del rei 53, 55
Marnuy, Pere, procurador de Pere Pasqual 152
Marrades (*Merrades*), Jaume (*Jacme*), diputat 264, 265
Martí (*Martini*), Berenguer (*Berengarius*), ciutadà de Sogorb i col·lector de les rendes dels llocs segrestats en el Regne de València 276, 277, 280, 281, 286, 288, 289, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 302, 309, 315, 316, 323, 324, 328, 330, 331, 334, 335, 336, 342, 343, 344
Martorell (*Martorelli*), Guillem de (*Guillel-mus*), batlle d'Uixó 51, 67
Mateu (*Matheo*), Domingo (*Dominicus*) 207
Mercader, Antònia (*Anthonie*), habitant de Castelló 103
Mercader, Domingo (*Dominicus*), censalista 260, 332, 333
Merull, Pere, escrivà reial 206, 207
Mestre (*Magistri*), Ramon (*Raimundus*), mercader de Barcelona 180
Mestre, Ramon, paraire 165
Miquel (*Michel, Michaelis*), Bernat (*Bernardus*), llicenciat en lleis i secretari reial 107, 108, 146, 179, 342, 343
Miralles (*Mirayles, Miraylles*), Mateu (*Mateho, Matheo*), notari de Sagunt 242
Montagut (*Muntagut, Monteacuto*), Pelegrí de (*Peregrinus, Palegrinus*), lloctinent del governador de València 200, 201, 202, 203
Montcada (*Moncada, Muncada, Montechateno*), Roger de (*Rogerijs de*), camarlenc i portantveus en el Regne de València 116, 182, 187, 238, 285, 295
Montcada (*Monthecathano*), Gascó de (*Gasconus*), cavaller 119, 123
Muça, Abdulaziz, síndic de l'aljama d'Uixó 73
Munyós (*Munionis*), Ferran (*Ferdinandus*), habitant de Morvedre 99

N

Navarra, Pere 177
Niceflevi (*Niçeflevi*), Astruch, jueu de Barcelona 133

O

Oliver (*Oliverii*), Bartomeu (*Bartholomeus*), canonge de la catedral de Barcelona 180
 Ortigues (*Ortigiis*), Galceran d' (*Galcerandus de*), escrivà reial 207

P

Palau (*Palacii*), Francesc (*Franciscus*), escrivà de ració 57, 86, 88
 Palau (*Palao*), Joan de (*Iohannes de*), doctor en lleis 180
 Palomar (*Palomari, Palomario*), Pere Martí de (*Petrus Martinus*), notari de Sogorb 134, 135, 183, 184, 230
 Pardo de la Casta, Aznar de (*Azenarius, Azenarius*), conseller, majordom reial i governador de València 151, 187, 188, 189, 191, 192, 193, 194, 244, 245, 247, 272, 282, 295, 296
 Pasqual (*Pascual, Paschual, Pasquasii, Pascasii, Pascualis, Pascalis, Paschalis, Pasqualis*), Pere (*Petrus*), banquer de Barcelona 79, 80, 88, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 102, 104, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 123, 124, 125, 126, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 165, 166, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 176, 177, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 197, 206, 243, 253, 254, 272, 273, 282, 289, 299, 300, 301, 302, 303, 305, 312, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 330, 331, 332
 Peirats (*Peyrats*), Ramon (*Raimundus*), ciutadà de Sogorb 148
 Peirats de Fanlo (*Peyrats de Fanlo*), Ramon (*Raymundus*), alcaid del castell de Castro 291, 331, 332
 Pellisser (*Pelliceri*), Bernat (*Bernardus*), notari 74
 Pere (*Petrus*), bisbe de Tarassona (*Tirasone*) 43, 49
 Pere I de Castella, rei 50
 Pere IV el Cerimoniós, rei 43, 44, 49, 50, 52, 53, 55, 63, 69, 71, 82, 84, 88, 93, 102, 104, 110, 112, 119, 140, 141, 153, 155, 158, 162, 171, 173, 175, 179, 186, 187, 188, 196, 206, 250, 304

Peres d'Arenós (*Pérez de Arenós, Petri de Arenosio, Arenoso*), Eximèn (*Eximinius*), cavaller i camarlenc 88, 93, 104, 105, 116, 128, 129, 167
 Pérez Terol, Martí (*Martín*), col·lector de rendes, ciutadà de Sogorb 194
 Pertusa (*Partusa*), Jaume de (*Jacme, Iacobus*), cavaller i senyor de Benigafull 226, 248, 257, 259, 302, 340, 341, 342
 Pertusa, Joan de (*Iohannes*), alcaid d'Uixó 70, 71, 72, 248
 Piera (*Apiera*), Miquel de, micer 172, 176, 177
 Podio → Despuig
 Pons (*Ponç, Ponci*), Guillem (*Guillermus*), escrivà reial 162, 221
 Ponte → Despont
 Portaceli, prior de la cartoixa de 131, 132
 Poturrín, Hamet (*Famet*), mudèjar i mercader de Sogorb 330, 331
 Poyo, Mahoma el, mudèjar d'Uixó 155
 Pròxita (*Proxida*), Olf de (*Olfó, Elffó*), escuder reial 169
 Pròxita (*Proxida*), Olf de (*Olfó*), governador del Regne de Mallorca 43, 49
 Pujada, Francesc (*Franciscus*), escrivà reial 100, 155, 164, 168, 176, 191, 323, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 337, 338, 340, 342, 343, 344
 Pulcrovicino → Bellveí

Q

Queralt (*Queralto*), Guerau de (*Geraldus*), cavaller i camarlenc 104, 105

R

Rada (*Arrada*), Llop de (*Lop de, Lupo de, Luppo de*), col·lector de les rendes del Regne de València 164, 177, 189, 190, 191, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 221
 Rada, Mateu de (*Matheus de*) 336
 Ralaff, mudèjar d'Uixó 279
 Reixac (*Rexach*), Antoni de (*Anthoni de*), de la cambra de l'infant 108
 Relat (*Reelat, Relato*), Berenguer de (*Berengarius*), mestre racional de la Cort i tresorer de la reina 43, 49, 110, 111, 138, 140, 141, 146, 149, 207
 Renda, Mahoma de (*Mahomet*), mudèjar d'Uixó 219, 228

- Riusec (*Rivosico*), Ramon de (*Raymundus de*) 104, 105
- Roda, Martí de (*Martinus de*), notari i administrador del segrest d'Uixó i d'Eslida 234, 243, 244, 257, 258, 274, 275, 276, 277
- Rodericus → Díaz, Rodrigo
- Roiç (*Roïs, Roderici*) d'Isuerre, Miquel (*Miguel, Michael*) 43, 49, 149
- Roig (*Rubey*), Pere (*Petrus*), sotscambrer de la infanta Maria 182
- Rosso (*Rubei*), Enric (*Enricus, Rigo*), comte d'Aydone 301, 310, 311
- Roure, Miquel de, comptable 146
- S
- Sacalm (*Çacalm*), Pere (*Petrus*), jurista i regent de la Cancelleria de l'infant 153, 162, 206, 217, 219, 226, 231, 232, 233, 236, 241, 242, 247, 249, 256, 268, 269
- Sacosta, Pere, escrivà de ració 179
- Safàbrega (*Ça Fabrega, Çafabreca*), Bernat (*Bernardus*), frare de la cartoixa de Vallde-crist 222, 223, 296, 297
- Sánchez (*Sanches*) de Fababuix, Miquel, batlle de Xèrica 63
- Sánchez (*Sànxeç*) de Ahuero, Miquel 149
- Sánchez de Calataiud (*Sancii de Calataiubi*), Pedro (*Petrus*), cavaller, conseller i majordom 216
- Sant Climent (*Sancto Clemente*), Berenguer de (*Berengarius de*) 135, 136, 137
- Sant Climent (*Santo Clemente*), Francesc de (*Franciscus de*), conseller i majordom 53, 55
- Sant Feliu (*Sancto Felice*), Bonanat de (*Bonaffonat, Bonafonatus*), cavaller i regent l'ofici de dispenser 67, 69, 74, 80, 95, 96, 97, 98, 104, 105, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 139, 154, 182, 185, 243, 244
- Sant Feliu (*Sancto Felice*), Joan de (*Iohannes de*), sobrecoc de Maria de Luna 154
- Santa Pau (*Sancta Pace*), Hug de (*Huguetus*), uxier, conseller i camarlenc de l'infant 253, 308, 310, 312, 313
- Sanxis (*Sanchez, Sancii, Sancii*) Càrcel (*àlies del Càrcel, Càrcell, del Corcel*), Joan del (*Johan, Iohannes*), escuder de l'arquebisbe de Tarragona i batlle d'Uixó 203, 204, 205, 206, 211
- Sanxis de Dicastiello (*Sancii de Dicastello*), Llop (*Luppus*), escuder i lloctinent del portantveus d'enllà del riu d'Uixó 215, 216
- Sapila (*Çapila*), Bernat, procurador dels creditors dels banquers de Barcelona 330
- Saplana (*Çaplana, Ça Plana*), Antoni (*Antho-nius*), notari de Barcelona 142, 179, 180
- Sarrió (*Sarrione*), Sanxo de (*Sancio de*), misser 152, 214
- Sarta, Berenguer (*Berengarius*), secretari de l'infant i protonotari reial 81, 82, 88, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 127, 130, 131, 132, 139, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 153, 157, 158, 166, 167, 169, 170, 173, 174, 175, 178, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 186, 190, 192, 193, 194, 197, 198, 199, 200, 209, 210, 213, 214, 215, 217, 219, 222, 223, 224, 225, 237, 238, 239, 240, 241, 244, 245, 246, 258, 259, 261, 262, 265, 274, 275, 276, 282, 283, 284, 285, 286, 299, 312, 321, 326, 327
- Sayol, Berenguer, ciutadà de Barcelona 327
- Scintillis → Centelles
- Serra, Pere (*Petrus*), conseller 139, 148, 153, 178, 182, 321, 326, 327
- Serra, Pere de la, porter de l'infant 230, 257
- Sescomes (*Cumbis, Cescomes, Ces Comes*), Ramon de (*Raimundus*), escrivà reial i secretari dels infants 57, 62, 64, 65, 67, 69, 78, 79, 80, 85, 123, 126, 129, 139, 140, 195, 204, 227, 228, 229, 230, 247, 251, 252, 260, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 277, 278, 279, 280, 286, 288, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 300, 301, 302, 303, 308, 309, 310, 313, 315, 319, 320, 321, 322, 339
- Sespluga (*Çaspluga*), Guerau, conseller i escrivà de ració del duc de Girona 53, 54
- Sirvent, Bartomeu (*Bartholomeus*), escrivà i secretari reial 93, 104, 106, 162
- Sobirats, Pere (*Petrus*), notari i escrivà reial 231, 232, 233, 235, 236, 243, 247, 249, 253, 255, 256
- Sortigero, Muhammad (*Mahoma*), mudèjar i mercader de Sogorb 330, 331
- Sparça → Esparça

T

- Talamanca (*Talamancha, Talamanqua*), Gisbert de (*Gispert, Gispertus, Gizpertus*), alcaid del castell d'Uixó 245, 246, 247, 257, 263, 264, 279, 286, 287, 288, 289, 290, 292, 298, 299, 337, 338
- Talamanca, Gaspar de, cambrer i alcaid del castell d'Uixó 291
- Teresa (*Theresia*), cristiana 258
- Térmens (*Termenesio*), Jaume de (*Iacobus*), batlle general 309
- Terrats, Llorenç (*Lorenç, Laurencius, Laurentinus*), conseller i tresorer reial 88, 93, 215, 216, 219, 221, 225, 228, 229, 230, 247, 253, 254, 259, 271, 280
- Terré (*Terreni*), Pere (*Petrus*), doctor en lleis 136, 137
- Tolsà (*Tolzani*), Ramon (*Raymundus*), doctor en lleis 200, 201, 202
- Torres (*Torribus, Turribus*), Martí de (*Martinus*), jurista de València i procurador de l'infant 85, 195, 226, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 275, 276, 277, 278, 341
- Torró (*Torroni, Terreni*), Guerau (*Geraldus*), conseller, vicecanceller i dispenser de l'infant 218, 226, 230, 246, 247, 249, 252, 253, 254, 268, 271
- Tous (*Thous*), Bernat, veguer de Barcelona 206, 207
- Tous (*Thous*), Jofré de (*Joffrè*), senyor de Borriol 227
- Tous (*Thous*), Pere de (*Petrus*), cavaller 76
- Tous (*Thous*), Ramon de, habitant de Castelló 103
- Tresserres (*Tresseris*), Berenguer de (*Berengarius de*), escrivà reial 201, 202, 203, 216, 217
- U
- Udeiz, Saat (*Çaat*), mudèjar i mercader de Sogorb 330, 331
- Urgell, comte d' 96, 97, 98

V

- Vallo, Bernat (*Bernardus*) de, doctor en lleis 49
- Vallo, Bertan (*Bertrando*) de, doctor en lleis 60
- Vallo, Petrus de → Desvall, Pere
- Vallseca (*Vallesicca*), Jaume de (*Jacme, Iacobus*), doctor en lleis 43, 49, 135, 136, 146, 274, 275, 276, 277
- Vallterra, Andreu Martí de (*Andreas Martini*), alguatzir 75, 76, 101
- Vallterra, Ènnec de (*Ennecus de*), arquebisbe de Tarragona i bisbe de Sogorb 75, 85, 100, 129, 171, 172, 173, 174, 203, 204, 205, 235
- Verdet, Pere (*Petrus*), notari de Nules 242
- Vilanova, Ramon de, camarlenc 88, 96, 107
- Vilanova, Vidal de, cavaller 82
- Vilaragut (*Vilariacuto*), Berenguer de (*Berengarius de*), majordom 56, 57, 68
- Vilaragut, Nicolau de (*Nicholau de*), mossén 168, 169, 172
- Vilarnau, Arnau de (*Arnaldus de*), lloctinent de portantveus del governador en el Regne de València 215, 216, 217, 218, 219, 224
- Vilarnau, Guillem de (*Guillermus de*), lloctinent de governador de València 229, 258
- Vilarnau, Martí de (*Martinus de*), lloctinent de portantveus del governador de València 280, 281
- Villanova, Ramon de (*Raymundus de*) 88
- Villanova, Vidal de (*Vitali de*) 82
- X
- Xèrica (*Exerica*), Jaume de (*Iacobus*), fill del rei Jaume I 43, 45
- Xèrica, Pere (*Petrus*), comte de 82
- Xifré (*Cipardi*), Francesc (*Franciscus*), secretari de l'infant, escrivà de la Tresoreria reial 82, 84
- Xullella, Joan (*Ioahannes*), porter de l'infant 281, 282

Índex toponímic

A

Aín (*Vall d'Azín*), lloc d' (Plana Baixa) 148
Alcoi (*Alcoy*), vila d'(Alcoià) 85, 162, 164, 176, 177, 181, 287, 310, 311, 313
Alcubles, les, lloc de (Serrans) 43, 44, 85, 287
Alcúdia de Veo (*Vall de Veo, Vall de Veho, vallem d'Anveyo*), terme de (Plana Baixa) 43, 44, 148
Alfondeguilla (*Alfandaguella, Alfadeguella, Alfadiguilla, Alfandaguella, Alfandaguella, Alfandeguella, Alfandeguella, Alfandiguella, Alfandiguella, Alfanguadella, Alffandeguella, Alffandiguella, Alffandiguella*), alqueria de la Vall d'Uixó (Plana Baixa) 43, 44, 47, 48, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 63, 74, 75, 76, 79, 80, 82, 85, 119, 120, 122, 148, 152, 153, 154, 158, 159, 196, 200, 201, 202, 207, 208, 213, 236, 241, 244, 291, 334, 335, 336
Alhuata de Zayton, partida en el terme la Vall d'Uixó 207, 208
Aljub, cap de l' (*Capud de Aljub*) (actual Cap de Santa Pola, Baix Vinalopó) 158
Almassora (*Almaçora, Almaçore*), vila d' (Plana Baixa) 263, 264, 265, 266
Almacet?, lloc d' (terme de Morvedre?) 221
Almenara (*Almanar*), vila d' (Plana Baixa) 169
Almonesir (*Vall d'Almonesir, Almonacir*), vall d' (Alt Palància) 76, 77, 85, 222, 279, 287

Alòs (*Alosio*), lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159
Altura, lloc d' (Alt Palància) 43, 44, 85, 86, 287
Amposta (*Emposta*), vila d' (Montsià) 301, 302, 303, 333, 334
Aragó (*Aragón, Aragonia, Aragonum*), regne d' 46, 48, 133, 153, 154, 158, 159, 310, 313, 325
Arbúcies (*Arbucio*), vila d' 180

B

Baldomar (*Boldomar*), lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159
Banyoles (*Balneolarum*), vila de (Pla de l'Estany) 53, 54
Barcelona (*Barchinona*), ciutat de 43, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 57, 58, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 79, 85, 86, 94, 98, 99, 107, 108, 115, 144, 153, 158, 166, 170, 173, 182, 183, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 205, 257, 258, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 294, 322, 327, 340, 341, 342, 343, 344
Palau reial de 163
Palau reial menor de 158
port de 93
Barraques, lloc de (Alt Palància) 287, 322, 323, 324, 325

- Bas (*Basso*), vescomtat de (Garrotxa) 53, 54, 59, 63
- Benaguasil (*Benagatzir, Benaguatzir, Bena-guazir, Beneguatzir, Benguazir, Poble de Benaguazir*), vila de (Camp de Túria) 85, 94, 95, 139, 140, 143, 144, 265, 278, 287, 330, 334, 335
- Beniabdumel, alqueria de la Vall d'Uixó 101
- Benicarlús, alqueria de la Serra d'Eslda 230
- Benigafull (*Beniguafull, Benigaffull*), alqueria de la Vall d'Uixó 70, 71, 72, 209, 210, 226, 230, 231, 248, 257, 259, 339, 340, 341, 342
- Benissahat, alqueria de la Vall d'Uixó 99
- Benissanó (*Benizanó*), lloc de (Camp de Túria) 149, 190, 191
- Benitandús (*Benitanduç*), lloc de (terme d'Alcúdia de Veo, Plana Baixa) 190, 191
- Berbegal (*Barbegal, Barbagal*), vila i lloc de (Osca) 151, 158, 159, 163, 169, 301, 302, 310, 312
- Besalú (*Bisulduni*), vila de (Garrotxa) 43, 47 comtat de 43, 44, 47, 48, 53, 54, 59, 63
- Bolea, vila i lloc de (Osca) 301, 302, 310, 311, 312
- Borriol (*Burriol*), vila de (Plana Alta) 227, 238
- C
- Calataiud (*Calataiubo*), vila de (Saragossa) 197, 198, 199, 200, 201, 202, 216
- Càller, castell de (Cagliari, Sardenya) 326, 327
- Camarasa (*Camarasia, Marquesat en Catalunya, Marchionatus in Cathalonie*), el Marquesat de (Noguera) 151, 158, 159, 301, 302, 303, 304, 305, 308, 309, 316, 317, 318, 319, 320, 331, 332
- Camprodon (*Campirotondi*), vila de (Ripollés) 43, 47
- Capdell → Caudiel
- Casp, vila de (Saragossa) 69
- Castella, regne de 51, 94, 95, 102
- Castelló de la Plana (*Castillionis campi Burriane, Castilionis capiti de Burriane, Castilionis capitis plane Burriane*), vila de (Plana Alta) 43, 47, 103
- Castelló de Meià (*Castilione de Mayano*), lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159
- Castro (*Castre*), castell d'Alfondegulla 43, 44, 52, 79, 80, 85, 153, 164, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 215, 236, 287, 291, 314, 315, 316, 318, 331, 332
- Catalunya (*Cathalunya*), costums de 43 principat de 151
- Catània (*Cathanie*), ciutat de (Sicília) 325, 338, 339
- Caudiel (*Capdell, Caudiell*), vila de (Alt Palància) 55, 56, 58, 59, 60, 63, 85, 104, 109, 110, 116, 126, 129, 130, 132, 135, 157, 158, 244, 286, 287, 293, 322, 323, 324, 325, 326, 327
- Cervera (*Cervarie*), comtat i comte de (Serraga) 43, 47, 48, 52, 53, 55
- Cicília, Cisília → Sicília
- Còrcega (*Corsice*), regne de 44, 55, 104, 196, 250
- Crevillent (*Crivillen*), vila de (Baix Vinalopó) 85, 93, 131, 158, 164, 287
- Cubells, lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159, 339, 340
- Çuera → Suera
- E
- Elx (*Elch, Elchio, Elix, Elig*), vila d' (Baix Vinalopó) 85, 93, 131, 158, 164, 287
- Eslda → Serra d'Eslda
- Exielsa → Gelsa
- Exerica → Xèrica
- Ezlda → Serra d'Eslda
- F
- Fabregada, lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159
- Fanzara (*Famazara*), lloc de (Alt Millars) 43, 44, 148, 302, 303
- Fontllonga (*Fontlonga*), lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159
- G
- Gaibiel (*Gayvell*), lloc de (Alt Palància) 43, 44
- Geldo (*Xeldo*), lloc de (Alt Palància) 190, 191
- Gelsa (*Exielsa, Xielsa*), lloc de (Saragossa) 113, 114, 115, 116
- Girona (*Genunde, Gerona*), ciutat de 158, 174, 175, 178, 182, 196, 250, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264

L

- Lauret, lloc en el terme d'Aín (Plana Baixa) 85, 86
Llimiana (*Llaminyana*), lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159
Lleida (*Leyda*, *Ilerde*), ciutat de 115, 240, 241
Llíria (*Líria*), vila de (Camp de Túria) 85, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 176, 185, 287, 301, 303, 308, 309, 310, 316, 317, 319, 320
Llorenç (*Laurencio*), lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159
Loarre (*Loarra*), vila, castell i lloc de (Osca) 301, 302, 310, 311, 312

M

- Maçana, lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159
Mallorca (*Mallorques*, *Maioricarum*), regne de 43, 55, 104, 196, 250
Martorell, vila de (Baix Llobregat) 169, 170, 171, 172, 173, 174
Molins de Rei (*Molí de Reig*, *Molín de Reig*), vila de (Baix Llobregat) 141, 144
Montant (*Montan*), castell de (terme de Xèrica, Alt Palància) 85
Montblanc (*Monstisalbi*), vila de 334, 336, 337
Montgai (*Montigayo*), lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159
Montsó (*Muntsó*, *Monçó*, *Montçó*, *Munsó*, *Munçó*, *Muntçó*, *Monssó*, *Montisoni*, *Montesono*, *Montesson*, *Montissoni*), vila de (Osca) 51, 52, 80, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 141, 151, 156, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 255, 257, 269, 290, 298
Morvedre (*Murvedre*, *Murveteris*, *Muriveteris*), vila de (actual Sagunt, Camp de Morvedre) 99, 127, 242, 283, 284, 285, 287, 288

N

- Nou, la (*Lanou*), lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159

- Novalitxes (*Novalitges*, *Navalitxes*, *Novalices*), lloc de (Alt Palància) 59, 60, 63, 104, 109, 110, 116, 126, 129, 130, 132, 135, 157, 158, 244, 286, 287, 295, 322, 323, 324, 325, 326, 327
Nules (*Nulles*), vila de (Plana Baixa) 203, 204, 205, 242, 337

O

- Ofegat (*d'Ofegat*, *de Offegat*), castell de l' (Tàrrrega) 135, 136, 137, 138
Olot (*Oloti*), vila de (Garrotxa) 53, 54
Onda, vila de (Plana Baixa) 334
Osca (*Osce*), vila de 203, 204, 205, 290

P

- Paterna, vila de (Horta de València) 85, 94, 95, 96, 144, 190, 191, 287, 292, 327, 328, 329, 330, 331
Penàguila, vila i castell de (Alcoià) 85, 287, 301, 302, 303, 304, 305, 308, 309, 316, 317, 319, 320
Pertusa (*Partusa*), vila, lloc i baronia de (Osca) 151, 301, 302, 310, 311, 312
Pina de Montalgrao (*Pina*), lloc de (Alt Palància) 43, 44, 85, 287
Planes (Comtat), lloc de 43, 45
Portfangós (*Port Fangós*, *Portu Fangoso*, *Porto Fangoso*), port antic de Tortosa 299, 300, 301, 303, 308, 309, 310, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322
Pou del Çoliminer, partida en l'alqueria d'Alfondeguilla 207, 208
Privà (*Privano*), lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159

R

- Rosselló (*Rossilionis*), comtat de 44, 55, 104, 196, 250

S

- Sabadell, vila de (Vallès Occidental) 113, 165, 166, 167
Sagunt → Morvedre
Santa Linya (*Santalinea*, *Castilione superior* *Lentinyane*), castell de, lloc en el Marquesat de Camarasa (Noguera) 159
Saragossa (*Caragoça*, *Cesarauguste*, *Seragoça*), ciutat de 51, 97, 205, 206, 207, 209,

- 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216,
217, 218, 219, 225, 253
- Sardenya (*Cerdenya, Sardinie, Regna Sardium*)
44, 55, 88, 104, 196, 250
- Segorb → Sogorb
- Serra d'Esllida (*Serre d'Esllida, Ezllida, Eszida*)
49, 50, 57, 58, 70, 79, 85, 88, 89, 91,
93, 95, 102, 94, 95, 97, 98, 102, 104,
106, 107, 108, 109, 110, 111, 112,
114, 116, 117, 118, 124, 125, 126,
128, 129, 130, 131, 131, 132, 134,
135, 137, 138, 143, 144, 145, 147,
148, 150, 151, 156, 158, 165, 166,
167, 168, 169, 170, 171, 172, 173,
175, 176, 177, 178, 179, 180, 182,
183, 184, 185, 186, 187, 188, 191,
192, 193, 194, 195, 202, 206, 218,
230, 244, 246, 247, 252, 253, 254,
279, 280, 286, 287, 289, 293, 294,
295, 296, 297, 299, 300, 301, 302,
303, 304, 308, 309, 314, 315, 316,
317, 319, 320, 321, 322, 324, 325,
326, 327, 329, 330, 334, 344
- Sicília (*Sicilie, Ciciàlia, Cisiàlia*), regne de 84,
88, 89, 93, 94, 97, 98, 99, 102, 103,
138, 146, 147, 250, 299, 300, 301,
302, 304, 314, 315, 325, 333, 337
- Sogorb (*Segorb, Sugurbi*), ciutat de (Alt Pa-
lància) 71, 77, 82, 84, 85, 93, 94, 95,
96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103,
104, 105, 112, 128, 134, 148, 151,
152, 153, 154, 155, 157, 158, 176,
177, 178, 179, 181, 194, 215, 216,
250, 261, 276, 277, 280, 287, 293,
294, 295, 296, 297, 298, 304, 330,
331, 332, 333, 334, 336
- Suera (*Çuera, Zuera*), lloc i castell de (Plana
Baixa) 43, 44, 148, 287
- T
- Tamarit de Llitera (*Tamarit de Litera, Tama-
riti de Litaria, Tamariti de Littaria*), vila de
(Osca) 128, 129, 130, 131, 132, 133
- Tàrrega (*Tarraga, Terraga, Tarrage*), vila de
(Urgell) 104, 113, 133, 134, 135, 140,
143, 151, 168, 298
- Terrassa (*Terraça*), vila de (Vallès Occidental)
113, 114, 138, 139
- Toro, el (*Thoro*), vila de (Alt Palància) 43,
44, 104, 109, 110, 116, 124, 125, 126,
129, 130, 132, 135, 157, 158, 232,
244, 286, 322, 323, 324, 325, 326,
327
- Torres-Torres, vila de (Camp de Morvedre)
196
- Tortosa (*Dertuse*), ciutat de 107, 108, 149,
314, 322, 323, 325
- U
- Urgell (*Urgellensis, Urgello*), comarca de 104
diòcesi d' 159
- V
- València (*Valencie*), ciutat de 70, 71, 72, 73,
74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84,
86, 87, 88, 91, 93, 95, 104, 106, 116,
144, 151, 164, 165, 167, 168, 169,
191, 201, 203, 208, 232, 239, 240, 275,
289, 290, 291, 292, 293, 314, 316
Regne de 44, 46, 48, 50, 55, 56,
58, 59, 64, 65, 68, 70, 73, 74,
75, 76, 77, 79, 80, 85, 86, 88,
89, 102, 104, 111, 112, 113, 115,
118, 119, 121, 122, 125, 126,
127, 128, 129, 131, 132, 135,
142, 150, 151, 152, 153, 154,
158, 162, 163, 166, 170, 179,
181, 183, 187, 188, 189, 190,
191, 192, 194, 195, 196, 197,
198, 200, 201, 202, 203, 206,
209, 215, 216, 217, 218, 219,
224, 225, 229, 230, 236, 239,
243, 244, 245, 246, 247, 248,
250, 251, 255, 256, 258, 267,
276, 278, 280, 281, 283, 284,
285, 288, 290, 292, 293, 294,
295, 296, 298, 299, 301, 302,
303, 304, 308, 309, 310, 311,
312, 314, 315, 316, 317, 319,
320, 323, 324, 325, 331, 333,
336, 339, 340, 341, 342, 343, 344
- Vall d'Ariet (*Arieto*), lloc en el Marquesat de
Camarasa (Noguera) 159
- Vall de Crist (*Vallis Christi, Vall de Jhesu-
christ, Vallis Ihesu Christi, Vallis Ihesuchris-
ti*), cartoixa de 222, 223, 296, 344
- Vall de Seta (Comtat) 85, 93, 176, 287,
301, 302, 303, 308, 309, 310, 316,
317, 319, 320

Vall de Travadell (Comtat) 85, 93, 287
Vernet (*Vemeto*), lloc en el Marquesat de
Camarasa (Noguera) 159
Vilafranca del Penedés (*Vilaffrancha*), vila de
(Alt Penedés) 139
Vilagrassa (*Villagrassa*), vila de (Urgell) 104,
113, 126, 140
Vilanova de Meià (*Mayano*), lloc en el Mar-
quesat de Camarasa (Noguera) 159
Vila-real (Plana Baixa) 96, 97, 102
Viver (*Vivel*, *Bivel*, *Bivell*, *Biver*), lloc de (Alt
Palància) 55, 56, 58, 59, 60, 63, 104,
109, 110, 116, 117, 124, 125, 126,
129, 130, 132, 135, 157, 158, 175,
190, 191, 244, 286, 287, 322, 323,
324, 325, 326, 327

X
Xeldo Geldo
Xelva (*Chelva*), riu de (Serrans) 43, 44
Xèrica (*Xericha*, *Exerica*, *Exèrica*, *Exèricha*),
vila i castell (Alt Palància) 46, 59, 63, 77,
85, 174, 181, 287, 293, 310, 311, 313
baronia de 43, 44, 47, 52, 53, 158, 159
comtat de 43, 44, 45, 46, 47, 48, 53,
58, 159
tinença de 52, 55, 56, 93, 94, 104,
108, 109, 111, 113, 114, 116,
118, 148, 166, 167, 173, 176, 293
Xielsa → Gelsa
Xilxes (*Xilses*), lloc de (Plana Baixa) 86, 87
Xóvar (*Xova*), lloc de (Alt Palància) 190

Z
Zuera → Suera

*Í*ndex general

<i>Introducció</i>	9
Criteris de transcripció i edició	31
Fonts utilitzades	33
Bibliografia	34

COL·LECCIÓ DOCUMENTAL

1. 1372, juliol 6. Palau de la reina, a Barcelona	43
2. 1374, maig 5. Barcelona	49
3. 1375, novembre 28. Barcelona	50
4. 1376, abril 24. Montsó	51
5. 1376, octubre 25. Barcelona	52
6. 1376, octubre 25. Barcelona	53
7. 1377, abril 3. Barcelona	55
8. 1377, abril 20. Barcelona	57
9. 1377, abril 20. Barcelona	58
10. 1377, juny 10. Barcelona	58
11. 1377, juny 16. Barcelona	63
12. 1377, juny 18. Barcelona	64
13. 1377, juny 20. Barcelona	64
14. 1377, juny 20. Barcelona	65
15. 1377, setembre 18. Barcelona	66
16. 1377, novembre 24. Barcelona	67
17. 1377, desembre 20. Barcelona	68
18. 1377, desembre 20. Barcelona	69
19. 1378, juny 22. Barcelona	70

20.	1378, setembre 15. València	70
21.	1378, setembre 25. València	71
22.	1378, novembre 4. València	72
23.	1379, abril 5. València	73
24.	1379, abril 15. València	74
25.	1379, maig 7. València	75
26.	1379, maig 20. València	76
27.	1379, maig 23. València	77
28.	1380, gener 11. València	78
29.	1380, gener 11. València	78
30.	1380, gener 25. València	79
31.	1380, febrer 16. València	80
32.	1380, febrer 22. València	81
33.	1380, febrer 24. València	81
34.	1380, febrer 26. València	82
35.	1380, abril 25. València	84
36.	1380, juny 14. Barcelona	85
37.	1380, juny 19. Barcelona	86
38.	1380, juny 19. Barcelona	88
39.	1381, gener 19. València	93
40.	1381, març 5. Sogorb	93
41.	1381, març 6. Sogorb	94
42.	1381, març 21. Paterna	95
43.	1381, abril 4. Sogorb	96
44.	1381, abril 4. Sogorb	98
45.	1381, maig 25. Sogorb	99
46.	1381, maig 27. Sogorb	99
47.	1381, maig 27. Sogorb	100
48.	1381, juny 4. Sogorb	101
49.	1381, juny 4. Sogorb	101
50.	1381, juny 12. Sogorb	102
51.	1381, juny 19. Sogorb	103
52.	1382, juliol 26. València	104
53.	1382, octubre 30. València	106
54.	1383, gener 26. Tortosa	107
55.	1383, juny 3. Montsó	108
56.	1383, juny 6. Montsó	109
57.	1383, juny 19. Montsó	110
58.	1383, juny 22. Montsó	111
59.	1383, juny 23. Montsó	112
60.	1383, juliol 30. Gelsa	113
61.	1383, juliol 30. Gelsa	114
62.	1383, agost 5. Gelsa	115

63.	1383, agost 29. Montsó	116
64.	1383, agost 29. Montsó	118
65.	1383, novembre 28. Montsó	119
66.	1383, desembre 24. Montsó	124
67.	1383, desembre 29. Montsó	125
68.	1384, gener 13. Montsó	125
69.	1384, gener 26. Montsó	126
70.	1384, febrer 17. Montsó	127
71.	1384, març 7. Tamarit de Llitera	128
72.	1384, març 26. Tamarit de Llitera	129
73.	1384, març 26. Tamarit de Llitera	129
74.	1384, abril 29. Tamarit de Llitera	130
75.	1384, abril 29. Tamarit de Llitera	131
76.	1384, abril 29. Tamarit de Llitera	132
77.	1384, juny 10. Tàrrega	133
78.	1384, juliol 9. Tàrrega	134
79.	1384, juliol 11. Castell d'Ofegat (Tàrrega)	135
80.	1384, juliol 11. Castell d'Ofegat (Tàrrega)	136
81.	1384, juliol 11. Castell d'Ofegat (Tàrrega)	137
82.	1384, setembre 12. Terrassa	138
83.	1384, octubre 13. Vilafranca del Penedés	139
84.	1384, desembre 15. Benaguasil	139
85.	1385, gener 26, Benaguasil	140
86.	1385, març 12. Benaguasil	144
87.	1385, maig 8. Llúria	144
88.	1385, maig 13. Llúria	145
89.	1385, juliol 11. Llúria	146
90.	1385, juliol 30. Llúria	147
91.	1385, agost 11. Llúria	148
92.	1385, agost 23. Llúria	149
93.	1385, setembre 1. Llúria	149
94.	1385, octubre 13. Sogorb	151
95.	1385, octubre 13. Sogorb	152
96.	1385, novembre 13. Sogorb	153
97.	1385, novembre 14. Sogorb	155
98.	1385, novembre 16. Sogorb	155
99.	1385, novembre 17. Sogorb	157
100.	1386, gener 22. Barcelona, en el Palau reial menor	158
101.	1386, febrer 21. Alcoi	162
102.	1386, març 15, València	164
103.	1386, març 16. Sabadell	165
104.	1386, març 18. Sabadell	166
105.	1386, març 19, València	167

106.	1386, juny 5. Tàrraga	168
107.	1386, juny 15. Martorell	169
108.	1386, juliol 8. Martorell	170
109.	1386, juliol 8. Martorell	170
110.	1386, juliol 8. Martorell	171
111.	1386, juliol 8. Martorell	171
112.	1386, juliol 8. Martorell	173
113.	1386, agost 9. Girona	174
114.	1386, agost 15. Girona	175
115.	1386, agost 29. Sogorb	176
116.	1386, setembre 5. Sogorb	177
117.	1386, octubre 5. Girona	178
118.	1386, octubre 12. Sogorb	179
119.	1386, octubre 12. Girona	182
120.	1387, gener 8. Barcelona	182
121.	1387, gener 8. Barcelona	183
122.	1387, gener 11. Barcelona	184
123.	1387, gener 11. Barcelona	185
124.	1387, gener 23. Barcelona	185
125.	1387, febrer 20. Barcelona	186
126.	1387, febrer 21. Barcelona	187
127.	1387, febrer 21. Barcelona	188
128.	1387, març 1. Barcelona	189
129.	1387, abril 2. Balaguer	190
130.	1387, abril 3. Paterna	190
131.	1387, abril 3. Barcelona	191
132.	1387, abril 16. Barcelona	192
133.	1387, abril 16. Barcelona	193
134.	1387, abril 23. Barcelona	194
135.	1387, maig 4. Barcelona	195
136.	1387, octubre 2. Girona	196
137.	1387, novembre 12. Calataiud	197
138.	1387, novembre 12. Calataiud	198
139.	1387, novembre 12. Calataiud	199
140.	1388, gener 16. Calataiud	200
141.	1388, gener 16. Calataiud	201
142.	1388, gener 16. Calataiud	202
143.	1388, abril 28. Osca	203
144.	1388, abril 28. Osca	204
145.	1388, juny 4. Saragossa	205
146.	1388, juny 5. Saragossa	206
147.	1388, juliol 15. Saragossa	207
148.	1388, juliol 20. Saragossa	209

149.	1388, juliol 23. Saragossa	209
150.	1388, agost 11. Saragossa	210
151.	1388, agost 11. Saragossa	212
152.	1388, agost 12. Saragossa	213
153.	1388, agost 25. Saragossa	213
154.	1388, agost 31. Saragossa	214
155.	1388, setembre 1. Saragossa	215
156.	1388, octubre 2. Saragossa	215
157.	1388, octubre 5. Saragossa	216
158.	1388, octubre 12. Saragossa	217
159.	1388, octubre 22. Saragossa	218
160.	1388, novembre 5. Saragossa	218
161.	1388, novembre 14. Montsó	219
162.	1388, novembre 22. Montsó	221
163.	1388, desembre 4. Montsó	222
164.	1388, desembre 5. Montsó	222
165.	1388, desembre 6. Montsó	223
166.	1388, desembre 8. Montsó	223
167.	1388, desembre 10. Montsó	224
168.	1389, gener 25. Saragossa	225
169.	1389, febrer 9. Montsó	226
170.	1389, març 1. Montsó	227
171.	1389, març 1. Montsó	227
172.	1389, març 5. Montsó	228
173.	1389, març 10. Montsó	228
174.	1389, març 13. Montsó	230
175.	1389, abril 17. Montsó	230
176.	1389, abril 27. Montsó	231
177.	1389, maig 1. Montsó	232
178.	1389, maig 4. Montsó	233
179.	1389, maig 16. Montsó	234
180.	1389, maig 2. Montsó	235
181.	1389, maig 22. Montsó	236
182.	1389, juny 10. Montsó	237
183.	1389, juny 11. Montsó	237
184.	1389, juny 13. Montsó	238
185.	1389, juny 13. Montsó	239
186.	1389, juny 13. Montsó	239
187.	1389, juny 22. Lleida	240
188.	1389, juny 22. Lleida	241
189.	1389, juliol 22. Montsó	242
190.	1389, agost 22. Montsó	243
191.	1389, agost 22. Montsó	244

192.	1389, agost 22. Montsó	244
193.	1389, agost 25. Montsó	245
194.	1389, agost 27. Montsó	246
195.	1389, setembre 2. Montsó	247
196.	1389, setembre 3. Montsó	248
197.	1389, setembre 6. Montsó	249
198.	1389, setembre 8. Montsó	250
199.	1389, setembre 10. Montsó	251
200.	1389, setembre 13. Montsó	252
201.	1389, octubre 15. Montsó	253
202.	1389, novembre 18. Montsó	254
203.	1389, novembre 20. Montsó	255
204.	1389, novembre 26. Montsó	256
205.	1390, gener 6. Barcelona	257
206.	1390, febrer 3. Girona	258
207.	1390, febrer 18. Girona	259
208.	1390, febrer 26. Girona	260
209.	1390, febrer 26. Girona	261
210.	1390, març 18. Girona	262
211.	1390, març 18. Girona	263
212.	1390, març 18. Girona	264
213.	1390, juny 12. Girona	264
214.	1390, juliol 9. Barcelona	265
215.	1390, juliol 9. Barcelona	266
216.	1390, juliol 9. Barcelona	267
217.	1390, juliol 9. Barcelona	267
218.	1390, juliol 9. Barcelona	268
219.	[1390, agost. Barcelona]	269
220.	1390, agost. Barcelona	270
221.	1390, agost. Barcelona	270
222.	1390, agost. Barcelona	271
223.	1390, agost. Barcelona	272
224.	1390, agost 4. Barcelona	272
225.	1390, agost 16. Barcelona	274
226.	1390, agost 17. Barcelona	275
227.	1390, agost 18. Barcelona	275
228.	1390, agost 21. Barcelona	276
229.	1390, setembre 21. Barcelona	277
230.	1390, setembre 26. Barcelona	278
231.	1390, octubre 20. Barcelona	279
232.	1390, octubre 25. Barcelona	280
233.	1390, novembre 21. Barcelona	281
234.	1390, novembre 29. Barcelona	282

235.	1391, febrer 25. Barcelona	283
236.	1391, febrer 25. Barcelona	284
237.	1391, febrer 25. Barcelona	285
238.	1391, maig 17. Barcelona	286
239.	1391, maig 20. Barcelona	286
240.	1391, juny 6. Barcelona	287
241.	1391, juny 7. Barcelona	288
242.	1391, juny 17. Barcelona	289
243.	1391, juliol 6. València	289
244.	1391, juliol 7. València	291
245.	1391, juliol 17. Paterna	292
246.	1391, agost 5. València	292
247.	1391, agost 20. Sogorb	293
248.	1391, agost 26. Sogorb	294
249.	1391, agost 29. Sogorb	295
250.	1391, agost 30. Sogorb	295
251.	1391, agost 31. Sogorb	296
252.	1391, agost 31. Sogorb	297
253.	1391, octubre 16. Tàrraga	298
254.	1391, desembre 8. Portfangós (Tortosa)	299
255.	1392, gener 4. Portfangós (Tortosa)	300
256.	1392, gener 4. Portfangós (Tortosa)	301
257.	1392, gener 11. Amposta	301
258.	1392, gener 15. Amposta	302
259.	1392, gener 30. Portfangós (Tortosa)	303
260.	1392, gener 30. Portfangós (Tortosa)	308
261.	1392, gener 30. Portfangós (Tortosa)	309
262.	1392, gener 30. Portfangós (Tortosa)	310
263.	1392, febrer 4. Portfangós (Tortosa)	314
264.	1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa)	314
265.	1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa)	315
266.	1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa)	316
267.	1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa)	316
268.	1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa)	317
269.	1392, febrer 6. Portfangós (Tortosa)	318
270.	1392, febrer 7. Portfangós (Tortosa)	319
271.	1392, febrer 8. Portfangós (Tortosa)	320
272.	1392, febrer 14. Portfangós (Tortosa)	320
273.	1392, febrer 15. Portfangós (Tortosa)	321
274.	1392, febrer 21. Tortosa	322
275.	1392, febrer 21. Tortosa	323
276.	1392, febrer 21. Tortosa	325
277.	1392, març 15. Castell de Càller	326

278. 1392, març 15. Castell de Càller	327
279. 1392, abril 24. Paterna	327
280. 1392, maig 24. Paterna	328
281. 1392, maig 25. Paterna	330
282. 1392, juliol 29. Paterna	330
283. 1392, setembre 13. Sogorb	331
284. 1392, setembre 16. Sogorb	332
285. 1392, setembre 16. Sogorb	333
286. 1392, desembre 29. Amposta	333
287. 1393, gener 3. Sogorb	334
288. 1394, març 18. Montblanc	336
289. 1394, juny 2. Montblanc	337
290. 1394, juny 22. Montblanc	337
291. 1394, octubre 10. Catània	338
292. 1395, febrer 22. Cubells	339
293. 1395, maig 5. Barcelona	340
294. 1395, maig 11. Barcelona	340
295. 1396, novembre 3. Barcelona	341
296. 1396, novembre 3. Barcelona	342
297. 1396, desembre 6. Barcelona	343
<i>Índex antroponímic</i>	345
<i>Índex toponímic</i>	353

*P*ublicat

en abril de 2019

per la Universitat de València

fonts històriques valencianes
72.

**Ajuntament de
la Vall d'Uixó**

VNIVERSITAT VALÈNCIA